SĂNDEL DUMITRU

CAD BOMBE PE ȚIGLINA

Volumul IX al seriei „Galațiul, așa cum mi-l amintesc”
-despre Galați și sudul Moldovei-

Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos
Galaţi - 2022

Săndel Dumitru

CAD BOMBE PE ŢIGLINA

Volumul IX al seriei „Galaţiul aşa cum mi-l amintesc”
-despre Galaţi şi sudul Moldovei-

Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos
Galaţi, 2022

Proiect susţinut de Consiliul Judeţean Galaţi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DUMITRU, SĂNDEL
Galaţiul, aşa cum mi-l amintesc : despre Galaţi şi sudul Moldovei / Săndel Dumitru. - Galaţi : Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos, 2016-
vol.
ISBN 978-606-8374-43-7
Vol. 9 : Cad bombe pe Ţiglina. - 2022. - Conţine bibliografie. - Index. - ISBN 978-606-8374-91-8

908(498-35 Galaţi)

Iată-ne așadar, cetitorule dragă, intrând așa mai prevenitori și cu mai multă discreție în poveștile noi de viață, cuprinse în volumul IX al cărții mele, pe care tu îl ai în față mângâindu-l cu multă dragoste și speranță. Iar noi tot împreună o să ne plimbăm plouați și desigur uimiți de lumea aceasta de astăzi, care arată din ce mai mult doar ca o cohortă aproape dezumanizată, o lume angajată se pare profund și cu mare disperare într-un fel de ultim zbucium de supraviețuire fizică doar, că despre cea spirituală nu vedem nimic de mult prea multă vreme.

De unde o fi venind oare acești oameni foarte traumatizați? Este adevărat că după ultimul război tot cursese mereu, de peste tot, atât de multă zoaie peste oamenii acestui popor, încă nești din istoria lumii, după cum este drept că bestialitatea aproape de neimaginat a sistemului social nou, instalat în țara aceasta atâta de frumoasă îi adusese în stare apropiată de semisălbăticie, însă devenisem și noi oare, tot ca țară, cel puțin în dorințele lor nesăbuite, doar o latrină oarecare? Și frumusețea sentimentelor noastre bine cizelate cu vechea și nobila educație clasică mai că nu se mai vede, dispăruse discret din viața de zi cu zi a celor la care li se tot dădeau doar firmituri pentru supraviețuire.

Cu ce ne-am ales noi din această tragedie morală, cu ce zestre spirituală ne pregătim copiii astăzi pentru viață? Atunci când toată truda atâtor milenii este risipită cu neghiobie, asta în ceea ce privește omul pe care-l dorim teoretic mâine, oare ce mai contează acum și care este el, la urma urmei, scopul acestei diabolice involuții? Istoria trebuie bine învățată, pentru a nu mai repeta niciodată greșelile care au făcut milioane de victime și au dus lumea cu multe secole înapoi.

Să vedem însă ce surprize se mai desprind din plasa așa de rarefiată în care noi tot încercăm să surprindem istoria trecută. Unele copii ale acestei noi scrisori i-au fost remise şi lui Talaat, precum şi consulatului rus. În toată Muntenia, vechea şi noua partidă de guvernământ par a se fi împăcat constituţional. În Brăila domneşte acum liniştea, de aceea garnizoana munteană s-a retras. Anexă: Iaşi, 11 iulie 1848. Consulul general al Prusiei, Richthofen[1], şi consulul Republicii

[1] Emil von Richthofen (1810-1895). Oswald Freiherr von Richthofen (1847-906), diplomat şi fost ministru de externe a Germaniei între 1900-1906, s-a născut la Iaşi, unde tatăl său a fost consul general. La 23 octombrie 1900, când i-a succedat Bernhard von Bülow, care în acelaşi timp a devenit şi cancelar al Germaniei. Într-un important studiu al lui Klaus Heitman, Un mandatar al României în diplomaţia şi în publicistica germană a secolului XIX: Emil von Richthofen este convocat să depună mărturie cu privire la evenimentele în cauză un foarte bun cunoscător al situaţiei din România: „Richthofen s-a pronuntat de mai multe ori în chestiunea evreilor din România, şi anume în studiul Die serbische und rumänische Judenfrage und ihre europäische Bedeutung (din 7 februarie 1879) şi în serialul de patru foiletoane, intitulat Das Rechtgutachen des Professors Dr. Bluntschli in der rumänischen Juden-Frage (din 19, 20, 21 şi 23 iunie 1879). În

Franceze, domnul Thions (către secretariatul de stat al Moldovei), scrisă în limba franceză. Având totuşi în vedere: 1. ocuparea principatului Moldova, aflat sub suzeranitate otomană, de un număr considerabil de trupe ruse, din motive şi pentru scopuri necunoscute; 2. că guvernul moldovean se află sub influenţa altei puteri decât cea otomană, cei doi consuli declară că îşi suspendă relaţiile cu gospodarul Moldovei, până la primirea unor ordine contrare din partea guvernelor lor (2/27). Raportul continuă în data de 20 iulie, când consulul de la Galaţi îşi anunţă Ministerul său despre sosirea la Galaţi, în 18 iulie, a comisarului Porţii Otomane, Talaat effendi, abia venit de la Iaşi. În urma acestuia au sosit şi generalul rus Duhamel şi consulul rus von Kotzebue. Dar într-o întrevedere privată, însăși Talaat i-a încredinţat lui Huber convingerea sa personală că intervenţia rusă a fost instrumentată de Duhamel, nu numai fără ştirea Porţii, dar şi fără porunca expresă a curţii de la Sankt Petersburg (von General Duhamel auf eigene Gefahr veranlaßt worden). Talaat effendi consideră întemeiate plângerile împotriva prinţilor Sturdza şi Bibescu, iar Poarta e gata să accepte reforme adaptate timpului, cu atât mai mult cu cât partidele reformiste, din cele două care sunt principate, sunt dispuse să accepte suzeranitatea Porţii.

Palatul Episcopal de pe strada Domnească nr. 141 a fost construit în perioada 1897-1901, pe locul cunoscut sub numele de „Piaţa Ştefan cel Mare”, după planurile arhitectului Toma Dobrescu, ing. constructor fiind A.F. Bădescu. Palatul Episcopal a fost inaugurat în ziua de 8 septembrie 1901. În anul 2004, în perspectiva sărbătoririi la Galaţi, a 500 de ani de la trecerea la cele veşnice a

1848 i-a protejat de pogrom pe cei vizaţi. În „*Închisorile mele*”, a lui Ion Slavici, baronul este citat în legătură cu o corespondenţă privitoare la însărcinările pe care le primeşte de la Friederich Wilhelm IV. Împăratul dorea unirea ţărilor sub dinastie străină.

Sfântului Voievod Ştefan cel Mare al Moldovei, dl. academician Răzvan Theodorescu, ministrul Culturii şi Cultelor din acea pedioadă, anunţă, în mod public, decizia de retrocedare. La parter era biroul de lucru al Episcopului, un salon de primire, sufragerie mare pentru mesele oficiale şi o altă sufragerie zilnică, dormitorul Episcopului cu anexe, precum şi bucătăria palatului, cu cămări de alimente. Lângă birou este un hol larg, care corespunde uşii principale de intrare şi scării de onoare, cu trepte de marmură, care face legătura cu etajul. În dreapta holului erau birourile părinţilor consilieri, o sală de şedinţe ocazionale, birourile funcţionarilor cancelariei episcopale şi sala Consistoriului. Mai existau camere de serviciu şi ieşiri în curte. Etajul era împărţit în trei părţi: în stânga erau camerele pentru oaspeţi, un hol, apoi dormitoare, saloane şi o sală lungă de mese, toate rezervate familiei regale; în partea dreaptă erau locuinţa Arhimandritului de scaun şi camere pentru oaspeţi. La demisol erau locuinţele grădinarului şi bucătarului, precum şi camera în care locuiau nepoţii Episcopului. Palatul Episcopal avea 30 de camere şi pivniţe şi se încălzea cu lemne. Avea şi o bogată grădină cu vie pe rod, pomi fructiferi din specii superioare şi cei dintâi migdali aduşi din Orient şi aclimatizaţi la noi. Prof. Valentin Boldea spunea că „La 4 mai 1901Episcopia preciza Ministerului Cultelor că pe lângă cei 248 de arbori déjà plantați s-au mai plantat 200 de brazi, care au fost primiți cu titlul gratuit de la Domeniul coroanei, 250 de arbori primiți de la Primăria orașului Galați și 56 de tuia, 27 catalpi, 8 stejari, 8 glidițea, 20 liliac, 12 sălcii, 47 rose altoite, 6 platani, 8 ulmi, 5 frasini, 40 de arbori solitari, 29 de tei, 27 de salcâmi altoiți, plopi, 2 salcâmi mari, 690 diverși arbuști, 201 copaci roditori, 36 migdali, 138 trandafiri, 46 de diverși copaci, 10 pini, 4 pascus, 40 rusc, 8 căpșuni și coacăze, 600 de butuci de viță străină, în total 2071 de bucăți precum și un număr de 3475 de rădăcini de arbuști, flori și semințe, după care s-a săpat terenul, s-a ridicat pietrișul și s-a nivelat folosindu-se alee regulate în diverse forme geometrice”[2]. Gardul palatului era realizat din zid gros pe părţile laterale şi în spate, iar din fier în partea din faţă. Clădirea a fost deteriorată în urma cutremurului din anul 1940, dar Episcopul Chesarie Păunescu a reuşit să strângă fonduri şi să o consolideze în următorii doi ani. Din anul 1965 în Palatul Episcopal funcţionează Muzeul de Artă Vizuală. Suportă mai multe titulaturi până în 2014 când devine Muzeul Istoriei, Culturii și Spiritualității Creștine de la Dunărea de Jos. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, dar şi a altor ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-a inaugurat, în ziua de 27 noiembrie 2014, *Muzeul Istoriei, Culturii şi Spiritualităţii Creştine de la Dunărea de Jos* şi s-a sfinţit Capela din interiorul acestui Muzeu, având hramurile „Întâmpinarea Domnului” şi „Sfinţii Martiri Brâncoveni”.

Talaat s-a exprimat deschis și foarte laudativ la adresa lui Richthofen, dar nefavorabil la adresa lui Timoni. În Galaţi a apărut în 20 iulie zvonul că ruşii vor părăsi curând Moldova. Grecii au lansat „zvonul ridicol” (das lächerliche Gerücht) că ruşii ar fi venit să-l ajute pe împăratul Austriei să restabilească „vechea ordine” (die alte Ordnung, s. în text) în Monarhia sa.

[2] Prof. Valentin Boldea, „Monumente de arhitectură din orașul Galați din a doua jumătate a secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea”, ed. Pax Aura Mundi, 2014.

Strada Portului și Bursa din Galați. Aici se hotăra și se materializa prețul la exporturile de cherestea și grâu în general, dar și exportul mare de oi și vite pe care îl făcea Moldova, considerată între cele mai importante din centrul Europei. Existau bine structurate forțe importante de docheri și cărăuși, iar în vecinătatea portului Docuri era „Piața desjugătoare", în care miile de căruți pe care se cărau aceste mărfuri așteptau în ordine să fie vămuite și apoi luate la descărcare în vapoare direct sau în hambare (mai târziu în silozuri). Dar despre relatări de amănunt în legătură cu aceste munci nu avem încă dovezi certe. În schimb putem judeca prin comparație cu portul Brăila, cele două disputându-și periodic supremația pe Dunăre. Andre Bellessort care a scris „*La Roumanie Contemporanie*", publicat în anul 1904 povestește viața diurnă a portului Brăila astfel: „Înainte de ora 6 dimineața, cafenelele sunt deschise și în ele se îngrămădesc toți cumpărătorii și vânzătorii de cereale, așteptând telegramele cu cursurile de bursă din străinătate. Nu fac zgomot, ies, reintră, își comunică telegramele, vorbesc împreună încet, înscriu cifre în carnetele lor. Destinatarii primind avizele de sosire a mărfurilor se grăbesc spre gară, de unde scot scrisorile de trăsură ale transporturilor, rup pluburile de la vagoane, sondează sacii și, înarmați cu probele ridicate se grăbesc spre strada Misițiilor, strada curtierilor de bursă, o mică stradă paralelă cu cheiul portului. Mai mullt de 1500 de vagoane așteaptă în gară și sunt în câteva ore repartizate și dirijate pe cinci linii deservind magaziile marilor comisionari. Fiecare știe ce vrea, face ce trebuie și, cum nimenea nu caută să-și înșele vecinul, totul se îndeplinește în regulă și fără complicații. Misiții oficiali (agenți de schimb), în număr de 41, sunt numiți de guvern, prin alegerea lor dintre personagiile de vază. Ei se instalează în birouri cu câteva rafturi pe lângă pèreți, cu talere și strâchini, unde comisionarii de cereale depun probele. Aici grâul nostru va trebui să treacă examenul. Grâul din România contează printre cele dintâi din lume. Totuși comisionarii, pătrunzând în aceste gherete, merg de la o strachină la alta, miros, cercetează și cântăresc aceste grâne. Ei fac ceea ce se cheamă comparația lor și când au găsit ceea ce le convine și prețurile au fost tocmite, cumpărătorul, vânzătorul și curtierul se duc la vagoane și se asigură că marfa e conformă cu proba. Când se produce câte o contestație asupra calității mărfii, cumpărătorul și curtierul numesc doi arbitri acreditați. Comisionarii pot dispune încercările grâului. Cei 2500 de căruțași ai Brăilei abia ajung. Organizați în coloane lungi și echipe descarcă vagoanele și duc sacii cu grâu. Căruțele s-au așezat înaintea gurilor calei vaporului, hamalii își potrivesc fiecare sacul de 100 de kg și aleargă în lungul

unei scânduri, apoi golesc cele 100 kg în cală. Comisionarul este acolo pentru supravegherea realizării amestecului și jocul rapid al acestei navete a oamenilor. Se poate observa câți intermediari își trec sacul cu grâu de la gară până la vapor, comisionar, exportator, magaziner, căruțaș, hamal". Dacă vom privi cu atenție ilustratele din cele două porturi privitoare la exportul grâului, precum și cifrele foarte apropiate realizate în fiecare port, putem să acceptăm că lucrurile erau asemănătoare și în portul Galați. Cu alte cuvinte să încercăm efortul de a evalua ce însemna pentru oraș câteva mii de căruțe, care-l traversau zilnic de mai multe ori. Să încercăm să pricepem astăzi ce viață aveau câteva mii de hamali portuari, care împreună cu „bouarii portului", cum erau numiți căruțașii, formau orașul de jos al Bădălanului, la care s-au mai adăugat și câțiva diverși funcționari portuari, muncitorii ai șantierelor navale și după anul 1878 și unii dintre evreii împământeniți, cei care făceau de fapt negustoria portului Galați.

Huber nici n-ar fi amintit acest zvon, dacă emisarii ruşi n-ar fi „prelucrat" (bearbeitet) de mulți ani de zile populaţia slavă de la Dunărea de jos, fiind în lunile aprilie şi mai 1848 mai numeroşi ca oricând și mai atenți la evenimente. O parte a trupelor otomane se află deja la Brăila, o alta la Focşani. Rifaat paşa, care era comandantul trupelor otomane, pare a aştepta poruncă de la Constantinopol pentru a acţiona. La Iaşi domnesc ruşii, la consulat; chiar prinţului Mihail Sturdza i s-a limitat libertatea personală. Se spune că ţarul Nicolae I-iul va exercita protectoratul rus asupra celor două principate „mai eficace ca niciodată" (plus efficace que jamais).

Strada Portului și Bursa la inundațiile din Galați din anul 1898. În primăvara anului 1898, în urma unor ploi abundente și de durată, toate apele curgătoare din jurul Galațiului produc mari inundații. Întinderea ariei inundate era destul de mare. Până și pârâul Suhurlui iese din matcă și produce o mare inundație pe toată întinderea văii. În anul 1883 Conferința Europeană se va întruni și va prelungi existența sa până în anul 1904. Comisiunea Europeană a Dunării are în cuprinderea sa câteva servicii importante precum: - Serviciul pilotajului. Din anul 1865 s-a stabilit ca pentru a se

evita eșuările, orice vapor peste 60 tone să nu poată intra prin gura Dunării, decât sub îndrumarea unui pilot brevetat de Comisia Europeană. Această regula a rămas în vigoare și în ziua de astăzi și a scutit navigația de multe eșecuri; - Serviciul de scăpare de la înecăciune. În anul 1857 se înființează un serviciu pentru a veni în ajutor oamenilor inundați și vaselor aflate în naufragiu; - Serviciul Sanitar. Odată cu înființarea spitalului la Sulina în anul 1867, au fost îngrijiți membri C.E.D., marinarii în tranzit și locuitorii orașului. Spitalul era dotat cu cea mai modernă aparatură și avea două secții de spital central și maladii epidemice. Tot un astfel de spital, cu doua secții, a fost înființat de C.E.D. și în Tulcea. Astăzi ele sunt dezafecate și în ruină; - Serviciul Tehnic. Se ocupa de lucrările de regularizare a Dunării și de decolmatarea barei Sulina. În anul 1829 Rusia instalase carantine în permanență la Sulina și nu numai, care împiedicau circulația vaselor, foarte adeseori fără cauze binecuvântate, dar nici nu dezinfecta mărfurile pe loc la Sulina, ci le trimitea la Odesa pentru dezinfectare. Printr-un ucaz al țarului Nicolae, datat 7 februarie 1836, s-a dispus organizarea carantinei dunărene. Decretul imperial tocmai impunea constituirea unei stații de carantină la gura Sulina, care cuprindea două secțiuni: una pentru liberă practică, la capatul extrem al insulei până la care fusese înaintat cordonul de carantină; cealaltă pentru vasele suspecte pe insula Sfântul Gheorghe. Cea din urmă nu avea să se ocupe efectiv de curățarea mărfurilor, ci reprezenta un simplu port de refugiu, pentru vasele care nu-și puteau continua drumul în amonte, din cauza vânturilor adverse sau a forței curentului sau care doreau să reaprovizioneze. Un lucru foarte important este că la Ceatalul Sfântul Gheorghe era înființat un astfel de punct de carantină. Locul era special ales deoarece aici era intersecția a două brațe și se puteau dezinfecta toate vasele care încercau să urce pe Dunăre. Sub pretextul aplicării regulilor de carantină, autoritățile vamale, căpitănia și poliția fluvială rusă căpătau dreptul de a inspecta navele, care doreau să înainteze pe Dunăre către porturile românești, dar și pentru a percepe taxe pentru remorcare și cabotaj și, în caz de nesupunere la control, de a reține vasul respectiv, de a-i confisca încărcătura și de a-l excorta la Odessa. În anul 1836 este semnalat că, la punctul Ceatal Sfântul Gheorghe exista și o canonieră cu trei tunuri, care putea oricând să scufunde navele care nu se supuneau controlului rușilor. După războiul Crimeii, la 28 decembrie 1854, reprezentanții Țărilor Române, Austriei, Angliei și Franței propun Rusiei ca rezolvarea problemei colmatării Dunării să se facă sub controlul unei autorități sindicale permanente. La 23 martie 1855 ei stabilesc un protocol de colaborare în șase articole, dintre care cel mai important este articolul patru, care hotărăște „înființarea unei Comisiuni Europene, compusă din delegații fiecareia dintre ele, care va determina lucrările care trebuiesc făcute, pentru a face să dispară obstacolele dintre Galați și mare.

În Muntenia, foştii miniştri, de dinainte de 11/23 iunie 1848, au condus doar o zi (11 iulie), apoi din 12 iulie a revenit la conducere guvernul provizoriu. Se spune că Poarta Otomană v-a recunoaşte noua stare de lucruri. În Brăila au avut loc iluminări în avans pentru aceasta. Rusia a declarat Muntenia, ca şi pe Moldova, „necurate” (unrein, chiar din cauza intrării otomanilor şi a declarat pe loc carantină timp de 14 zile (2/31). Mişcările tuturor trupelor ruso-turce constituie și subiectul următorului raport al lui Huber către Ministerul de Externe, din data de 3 august 1848, de la Galaţi. Ezitarea trupelor conduse atunci de

generalul Duhamel de a părăsi Moldova este în contradicţie, susţine Huber, cu indicaţiile de la Sankt Petersburg.

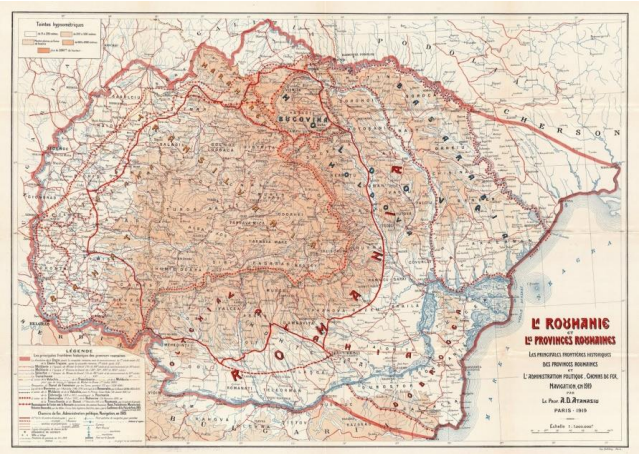

„Harta României și a provinciilor românești”, de A. D. Atanasiu, Paris, 1919, cu dedicația și semnătura olografă a autorului către ing. Ion D. Ghica. Căpitanul de rezervă ing. Ion D. Ghica, nepotul scriitorului Ion Ghica, a făcut parte din Misiunea militară română la Paris (1917-1918), condusă de generalul Vasile Rudeanu. Prof. A. D. Atanasiu a făcut parte dintre experţii care au pregătit documentele delegaţiei române pentru Conferinţa de pace de la Paris. De aici vine și mesajul profesorului: „-În amintirea pribegiei şi a activităţii pentru apărarea drepturilor noastre asupra provinciilor românești”.

Această ezitare provoacă neliniştea turcilor, care au ordin să pornească de la Galaţi la Iaşi şi nu pot face acest lucru mai înainte ca ruşii să plece. Dar ruşii îşi motivează rămânerea prin posibilele agitaţii care se pot stârni în lipsa unei puteri militare de ocupaţie. În zilele următoare maiorul turc Faik va pleca de la Galaţi la Iaşi, pentru a observa starea de lucruri. Partida rusă se ocupă și cu stârnirea unor alte agitaţii reale, într-o Moldovă liniştită până acum, ceea ce le contrazice rapoartele comisarilor ruşi. În acest scop prinţul Mihail Sturdza, „organul abulic al intrigilor ruse, şi-aşa împovărat de vină” (der willenlose Organ der Russischen Intriguen, dessen Schuldbuch ohnehin schon so schwer belastet ist), continuă prigonirea revoltaţilor.

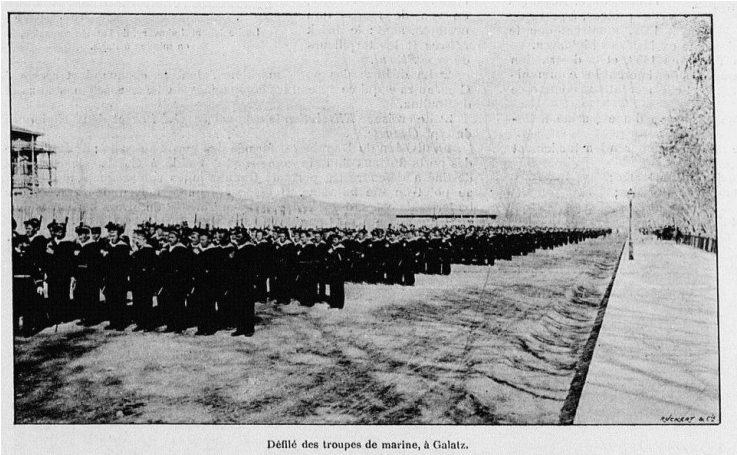

Défilé des troupes de marine, à Galatz.

Defilarea trupelor de marină la Galaţi, revista *Armée et Marine*, revue hebdomadaire illustrée des armées de terre et de mer, An 4, N.22 din 1 Iunie 1902, Editată la Paris. Sursa: Bibliothèque Nationale de France.

Zilnic se fac noi arestări în Moldova. Peste o sută din marii boieri ai ţării au fost fie arestaţi, fie exilaţi la Brussa, fie au părăsit ei singuri ţara. În urmă cu trei zile, la Galaţi a fost ridicat şi internat în cazarmă marele boier Lascăr Bogdan[3], boier căruia nu i s-a permis nici măcar să-şi ia la el schimburi curate; în cursul nopţii a fost dus pe Dunăre la Măcin şi de acolo exilat la Brussa. Probabil singura vină a

[3]Se pare că asprimea autorităţilor a fost alimentată de marea finanţă şi noii propietari de pământuri, care doreau ştergerea trecutului acestor propietăţi. Ziarul ieşean „*Curierul*" publica la 23 august 1884 o „*Listă de moşiile cumpărate în Moldova de către israeliţi de cînd li s-a conferit împământenirea* (*1878*)". De aici se vede că bancherul Leon Daniel cumpărase moşiile Ionăşeni (Botoşani), o mie de fălci, 12.000 de galbeni şi Bădeni (Iaşi), 3.800 de fălci, 15.000 de galbeni, de la Alexandru Balş; moşia Tibucani (Neamţ), 3.000 de fălci, 10.000 de galbeni, de la Iorgu Sturdza; moşia Buznea (Iaşi) de la Matei Gane, 1.300 de fălci, 28.000 de galbeni; fraţii Weisengrun deveniseră proprietari la Tăcuta (Vaslui), 2.000 de fălci cumpărate cu 40.000 de galbeni de la Iancu Sturza, la Ţigănaşi (Iaşi), 2.200 de fălci cumpărate cu 40.000 de galbeni de la Grigore Carp, la Bogdăneşti (Bacău), 2.500 de fălci plătite cu 500.000 de franci francezi, lui Lascăr Bogdan, la Şoldăneşti (Suceava), 580 de fălci plătite 22.000 de galbeni postelnicesei Ralu Forăscu, născută Başotă, şi la Holboca (Iaşi) cumpărată de la Elena Basotă, soţia cneazului rus Jorj Cantacuzino. Bancherul Theiller cumpărase cu 40.000 de galbeni moşia Moineşti (1.500 de fălci) de la Dumitru Mavrocordat şi cu 600.000 de franci francezi moşia Solonţ, a beizadelei Constantin Sturdza, ambele în judetul Bacău. Fosta moşie Grozeşti-Hârja, din comuna băcăuană Oituz a fost pierdută în 1866 la cărţi de către un moşierul Lascăr Bogdan, iar apoi a fost cumpărată la licitaţie de Odisei Negropontes, un grec. În 1917, ajuns cu armata română pe linia frontului, generalului Eremia Grigorescu îi cad cu tronc atât fata boierului, frumoasa doamnă Elena Negropontes, cât şi moşia aceasta, ce urma să-i revină ca moştenire. Cum era însurat la vremea aceea, Grigorescu îi face mai întâi un copil din flori boieroaicei, iar după divorţ o ia în căsătorie şi recunoaşte pruncul, botezat în spiritul homeric al socrului: Dan Ulise Grigorescu.

lui Lascăr Bogdan este aceea că a înmânat comisarului Porţii, Suleiman paşa, care ajunsese la Giurgiu, o petiţie lungă semnată de mai mulţi mari boieri.

După obţinerea Independenţei de Stat, autorităţile române au făcut eforturi în direcţia dezvoltării marinei militare, fapt remarcat de consulul Franţei la Galaţi care nota, în septembrie 1883, că ,,guvernul acordă întreaga sa atenţie perfecţionării acestei arme care, la un moment dat, ar putea să aducă servicii serioase pe Dunăre". Un deceniu mai târziu, la 1893, acelaşi consul al Franţei constata că ,,flotila română este în stare să manevreze pe Dunăre, superioritatea sa rămânând incontestabilă faţă de alte state riverane". ,,Elisabeta", care e primul crucişător al Marinei Militare Române, a fost construit în anul 1888 în Şantierul Naval „Armstrong" din Newcastle - Anglia, la gura râului Tyne.

Vaporul Regina Elisabeta la Galați. Gabriel Badea-Păun scrie o carte frumoasă, „Carmen Sylva. Uimitoarea regină Elisabeta a României". Din ea aflăm și noi că „în 1906 regatul României era prima putere în Balcani". Descinderea la Galați, într-o croazieră pe Dunăre la bordul yahtului „Ștefan cel Mare" este prezentată așa: „Clopoțelul de comandă transmitea ordinile de abordare. Se aruncau parâmele ce legau vaporul de mal. O punte mică făcea legătura între yacht și debarcader. Regele cobora pe mal, urmat de principii Ferdinand și Carol, cu suitele lor, fiind întâmpinați de prefectul județului, îmbrăcat în frac, purtând jobenul la subțioară, decorații pe piept, mănuși albe. Primarul prezenta tava cu tradiționala pâine cu sare. Apoi cu ofițerii superiori din garnizoană, treceau în revistă trupele înșirate pe mal. Doamnele, gătite, înmănușate, congestionate de căldură și emoție dădeau năvală pe puntea vasului, unde regina, adesea suferindă, așezată în scaunul cu leagăn, le primea… Ea împărțea cuvinte măgulitoare, surâsuri, întrebări, ce păreau izvorâte dintr-un interes personal, pentru fiecare în parte. Și fiecare pleca acasă mulțumit de atenția personală care i-o acordase Maiestatea sa…" Eu nu mai sunt un om tânăr și de aceea mă adresez celor care au viitorul în față și le spun că, atunci când vor mai vedea un prefect cu frac și joben și un primar de mare oraș oferind, el singur, pâinea și sarea ca talisman al prieteniei, pot fi siguri, dar deabia

atunci, că am redevenit în Balcani „ce-am fost și mai mult decât atât”, cum spunea voievodul gălățean Petru Rareș în a doua domnie!

A intrat în serviciu la 5 noiembrie 1882. Era o navă de oţel, cu o punte ferecată, care acoperea toate maşinile, căldările şi magaziile, cu blindajul punţilor de 44 mm, în borduri de 88 mm, iar la extremităţi de 25,4 mm[3].

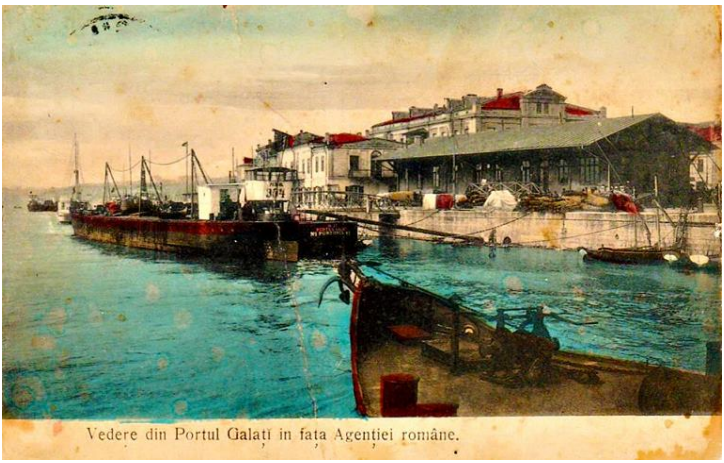

Vedere din portul Galați în fața Agenției române, înainte de anul 1912, cu debarcaderul de pasageri al Brăilei.

Primul căpitan al navei a fost colonelul Ioan Murgescu, apoi din 1889 până în 1898 căpitan a fost Vasile Urseanu. Contractul de construire a crucişătorului a fost semnat de reprezentanţii Ministerului de Război şi ai casei constructoare Armstrong, Mitchell & Co. Ltd din Newcastle upon Tyne în data de 22 aprilie 1887, termenul final de predare iniţial fiind de 22 mai 1888. Iar călătoria spre România a crucișătorului Elisabeta a început pe 14/26 octombrie 1888, nava ancorând pe 5 noiembrie 1888 în Arsenalul Marinei din Galați[4]. Nava, a cărui echipaj în epoaca respectivă era format din 14 ofițeri și 23 grade inferioare, a făcut parte din flotila internațională în Primul Război Balcanic și a asigurat atunci protecția Consulatului și Legației României de la Istanbul. În anul 1886 Parlamentul Regatului României votează, odată cu Legea de organizare a Flotilei, şi un important credit (4.782.375 de lei aur) pentru înzestrarea marinei cu nave de luptă.

Acest ambiţios program de înzestrare, cel mai important din secolul respectiv, prevedea dotarea marinei cu nave adaptate navigaţiei pe mare, cu

[4] Marian Moșneagu, „Crucișătorul „Elisabeta” în campanie”, 2010, revista Document, 50, p. 5-18.

şalupe de poliţie fluvială, precum şi adoptarea celei mai noi şi mai importante invenţii în materie de atac naval a momentului, folosită cu succes până în ziua de azi: torpila automobilă. Iar în Primul Război Mondial crucișătorul român Elisabeta a fost bazat în portul Sulina asigurând apărarea antiaeriană și împiedicând pătrunderea navelor inamice pe Dunăre (respingând, printre altele, atacul crucișătorului german SMS Breslau). Deplasamentul bastimentului armat de luptă era la un total de 1330 tone, cu lungimea între perpendiculare de 71,048 metri, lungimea totală 73,150 metri, pescajul mediu de 3,683 metri. Crucişătorul „Elisabeta" este menţionat în „Flottes de combat" (în prima sa ediţie, apăruta în 1897).

Nava avea trei catarge cu vergi pentru vele cu o suprafaţă totală de 513 mp. Armamentul se compunea din 4 tunuri de 150 mm calibru sistem Krupp, aşezate în semiturele, 4 tunuri de 57 mm cu tragere rapidă sistem Nordenfeld, 2 tunuri revolvere sistem Hotchkiss de 37 mm calibru, 2 mitraliere sistem Nordenfeld şi 4 tuburi lanstorpile, două prin travers, unul prin prova şi celălalt prin pupa[5]. Iluminatul era asigurat de două maşini electrice sistem Clark Chapman et Parson de 2000w, fiecare maşină de 80 volţi şi 100 amperi, două proiectoare electrice sistem Mangin care puteau fi puse în comunicaţie cu fiecare sau cu ambele maşini electrice.

[5] Georgeta Borandă, *Nave de luptă româneşti. Breviar*, în Ion Ionescu, Georgeta Borandă, Marian Moşneagu, *Noi contribuţii la istoria Marinei Militare Române*, Editura Leda & Muntenia, Constanţa, 2001, p. 160-162.

La Galaţi, în anul 1861, a văzut pentru prima oară lumina zilei Dimitrie S. Neniţescu, cel care s-a bucurat de o ascensiune politică rapidă şi de funcţii râvnite de mulţi. În anul 1879 a început cursurile Şcolii Militare din Bucureşti; după trei ani de cursuri, proaspăt absolvent, a fost ofiţer topograf pe lângă Statul Major al Armatei. În anul 1886 şi-a dat demisia, urmându-şi dorinţa de a studia dreptul şi ştiinţele politice la Bruxelles, unde şi-a obţinut doctoratul. Revenit în ţară, a practicat avocatura în Bucureşti, începând cu anul 1893, iar în anul 1899 a fost numit secretar general al Ministerului de Interne, ascensiunea lui fiind marcată şi de numirea în funcţia de director al Băncii Naţionale a României. Nu a ignorat aspectul politic, devenind membru al Partidului Conservator, deţinând în două rânduri funcţia de ministru al Industriei şi Comerţului, în perioadele 29 decembrie 1911 – 27 martie 1912 şi 28 martie – 14 octombrie 1912. Din cartea Victoriei Dragu Dimitriu, „*Poveşti ale Doamnelor din Bucureşti",* aflăm că, imediat după moartea lui Dimitriu Neniţescu, în anul 1930, bătrâna soţie a acestuia a părăsit casa din strada Şcolii nr. 4, în casă rămânând copiii soţilor Neniţescu, Costin şi Jenica.

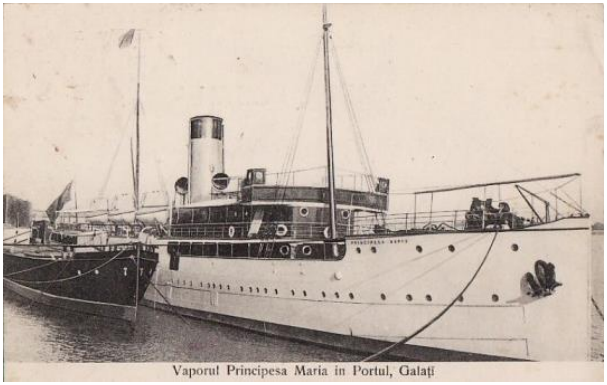
Vaporul Principesa Maria in Portul, Galaţi

Capacitatea totală a magaziilor de cărbuni era de 322 tone, aşezate deasupra şi sub puntea ferecată. Propulsia era asigurată de două maşini separate de 4.700 CP, cu triplă expansiune, tragere directă şi condensaţie la suprafaţă, patru căldări cu trei furnale, fiecare şi cu flacără directă şi pentru fiecare câte un ventilator, pentru tirajul forţat mişcat prin acţiune directă şi două elice cu trei aripi şi un pas de 2,971 metri.

Vaporul Principesa Maria în ancoră în portul Galați. La mijlocul anilor 1890 compania „Navigazione Generale Italiana" a decis construcția a patru vapoare rapide, destinate să acopere rutele dintre peninsula italiană cu Sardinia și Sicilia. La șantierul „Fratelli Orlando" din orașul Livorno: vaporul „Ignazio Florio". Nava nou construită aparținea societății italiene „Florio e Rubattino". „Ignazio Florio" a acoperit, pentru putin timp, linia Nápoles la Palermo. La 3 martie 1897 a fost cumpărat de statul român pentru S.M.R. cu suma de 1.526.253 lei. - Sursa: Strandgut.

La încercările făcute la 2/14 septembrie 1888 pe bază a dat o viteză medie de 18,053 şi a atins un maximum de 19,049 Nd. Echipajul navei era format din 180

membri. În ziua de 16 iunie 1913, la ora 06.45 „Elisabeta” a intrat în portul Constanţa. Până pe data de 20 iunie 1913 crucişătorul a mai staţionat la Constanţa. Încercările au fost făcute pe mare la gura râului Tyne, starea mării calmă, deplasamentul numai 1263 tone, cu toate focurile aprinse (12) şi cu cărbuni de provenienţă Newcastle[6].În această zi, la ora 18.00 nava a plecat spre Galaţi, fiind vizitată înainte de plecare de principele Carol.

Ancora de la Mangalia, cu traversă de lemn, seamănă întru totul cu o navă sculptată pe Columna lui Traian din Roma. Prezența ei pe columnă certifică faptul că era folosită de flota de Dunăre romană, *Classis Flavia Moesica*. E posibil așadar să o găsim cândva și la confluiența Siretului cu Dunărea, adică în primul port care deservea castrul Caput Bovis, de pe dealul Tirighina.

Ajunşi în dreptul pavilionului M.S. Regina, comandorul Nicolae Gracovski (Contraamiralul Nicolae Gracovski (n. 15 sept. 1861, Galaţi – m. 1935) a activat între 1890-1891 ca ofiţer în statul major al crucişătorului „Elisabeta”, sub comanda colonelului Vasile Urseanu, cu care s-a efectuat un voiaj de instrucţie militară în Marea Mediterană. Pe timpul escalei la Constantinopol, ofiţerii navei au fost primiţi imediat în audienţă de sultanul Abdul Hamid al II-lea. La 16 ianuarie 1896 a fost desemnat adjutant regal, membru în statul major regal, unde şi-a desfăşurat activitatea, cu unele întreruperi, până spre sfârşitul carierei sale. La 1 iulie 1900 s-a ambarcat, pentru efectuarea stagiului de ambarcare, ca ofiţer secund pe crucişător, navă cu care între 1 septembrie – 15 noiembrie 1900 a participat la programul de instrucţie în Marea Neagră.

8. Ancoră cu traversă de lemn, tip antic, sec. XVI—XVIII, găsită în avanportul Mangalia

[6] Detalii privind construcţia, cariera şi voiajele navei în Valentin Ciorbea, Georgeta Borandă, *Istoricul crucişătorului „Elisabeta”*, Editua University Press, Constanţa, 2004.

În anul 1893 se înființa la Galați „Flemings Oil Chemical Company”, devenită mai târziu „Prutul”, fabrică de uleiuri industriale de in la început, care avea 18 muncitori. În anul 1923 deja fabrica de ulei Fleming exporta în Europa uleiuri îmbuteliate în bidoane de metal sub marca de comerț „Salames Fleming Galați”. Un concurent foarte important pentru fabrica gălățeană „Flemings Oil Chemical Company” avea să fie „Fabrica de ulei vegetal Mândra”, din Bârlad. La 10/23 decembrie 1884, se năștea la Huși, în fostul județ Falciu, Nicolae Malaxa. Tatal, Costache Malaxa era un comerciant înstărit din Galați, fost primar și senator liberal. Mama, Elena Ruxandra, era descendenta unei familii de mici boieri locali, cea a spătarilor Bădărău. După tată, Nicolae Malaxa este de origine aromân din rândul epirioților sau pindenilor, ca locuitori ai Muntilor Pindului. Stră – stră – bunicul său, Mihalache Malaxa a venit în Moldova în anul 1818. Domnitorul Mihail Sutu al II – lea îl numește, în anul 1819, ispravnic al ținutului Tecuci, funcție deținută până în 1821. Fii săi, Iancu, Panaite, Alecu și Neculai sunt născuți în Pind. La venirea în Moldova, Mihalachi era în vârstă, iar băieții lui, maturi. Neculai se căsătorește cu Smaranda Rotoi din satul Galbeni, ținutul Bacău. După o vreme pleacă cu soția în Pind. Alecu rămâne la Tecuci, iar Panaite la Galați. Pe Iancu îl găsim în 1821 cu slujba la Mitropolia Moldovei, pentru ca în anul 1827 să înceapă cariera militară. Mai târziu se stabilește la Huși. Fiul său va fi bunicul viitorului industriaș. Iancu Malaxa a avut un fiu numit Nicolae, un nepot Constantin și un strănepot, care a fost Nicolae Malaxa, fondatorul „Mândrei” din Bârlad, județul Tutova. După prosperitatea economică din anii 1920, în „marțea neagră”, cum a fost denumită ziua de 29 octombrie 1929, când s–au prăbușit valorile de tranzacționare a acțiunilor la bursele din Wall Street, a început marea criza mondială. În România criza economică avea să se facă simțită până în anul 1933. Căderea pieții la export și scăderea dramatică a puterii interne de cumpărare, fac ca fabricile de ulei, deși producătoarele unui aliment de bază să fie puternic afectate. Criza este resimțită atât de „Fleming” Galați, care vindea ulei îmbuteliat la export, cât și de „Mândra”, care îi furniza uleiul brut și exporta turte oleginoase. Criza economică este urmată de un boom economic al cărui apogeu avea să fie atins în 1938. Dintre fabricile vechi de uleiuri, singurele înființate în perioada antebelică și rămase în funcțiune până astăzi sunt „Mândra” și „Fleming” („Prutul”). Fabrica de ulei „Prutul” din Galați are astăzi 22 de capacități de depozitare a cerealelor și oleaginoaselor, în nouă dintre cele mai importante județe cu potențial agricol din țară.

Între 20 iunie – 31 august 1913 a participat la campania militară a celui de-al Doilea Război Balcanic), adjutant regal, a venit la bord, anunţând că s-a decretat mobilizarea pentru cel de-al Doilea Război Balcanic şi invitându-l pe comandant să ia măsurile cuvenite. Pe 21 iunie, la ora 05.00, crucişătorul a intrat la Sulina pe Dunăre. Nava şi-a continuat drumul spre Galaţi fără incidente, unde a ajuns la ora 18.00. La 23 iunie, crucişătorul „Elisabeta" a fost andocat în Arsenalul Marinei pentru revizie şi reparaţii curente. De teamă, alţi boieri, precum Alecu Sturdza, a fugit în munţi cu intenţia de a trece în Transilvania. Insuși consulul rus von Kotzebue, aflat la Galaţi, „se ocupă cu obişnuitele aţâţări" (beschäftigt sich einstweilen mit den gewohnten Wühlereien), prelucrându-i corespunzător pe grecii din Galaţi şi Brăila pentru a susţine ocupaţia rusească.

O imagine ceva mai rară cu Parcul Municipal (astăzi M. Eminescu). În fundal se poate vedea o parte din Palatul Poștei (construit între anii 1906 și 1908). Amplasamentul foișorului este cel inițial, astăzi el fiind mutat, din rațiuni pe care nu le știu, în Parcul CFR.

Astfel, sărăcimea greacă este câştigată prin donaţii de bani, iar comercianţii greci prin promisiuni de toate soiurile. Talaat effendi l-a chestionat pe consulul rus în legătură cu aceste practici, dar acela nu a recunoscut nimic. Iar mai în urmă cu două zile grecii brăileni au provocat o încăierare, confiscând ţăranilor români un steag; ţăranii şi-au recuperate steagul, bătându-i pe greci (2/44). Documentul din 14 iulie 1848, adresat de consulatul austriac din Galaţi Ministerului c.c. de Externe, conţine o greşeală de datare, data corectă fiind 14 august. Huber continuă raportarea evenimentelor politice din Muntenia şi Moldova.

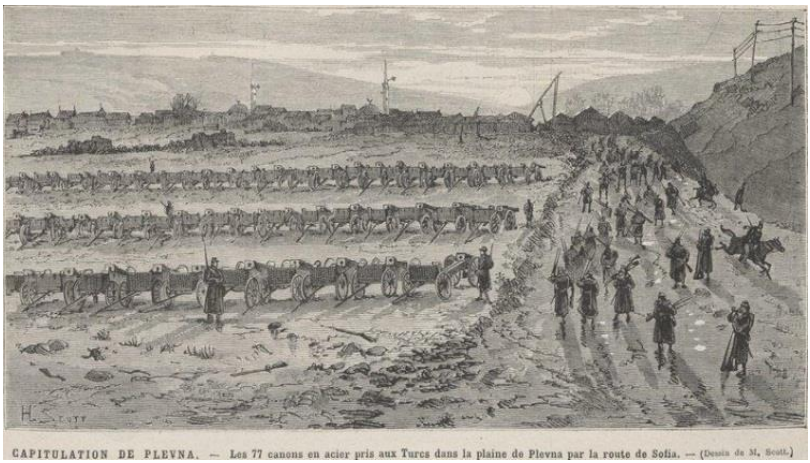

Trupele otomane capitulând la Plevna.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

Dacă ne-am arunca o scurtă privire asupra modului cum s-au organizat comunitățile alogene la Galați în jurul anului 1848, ar trebui să spunem că între anii 1847-1848 apare și Institutul profesorului Cumbaris. În anul 1857 se înființează Institutul elen Venieris având o secție primară, comercială și liceală, apare apoi Institutul Comercial Elen în anul 1858, cu secție secundară, gimnazială[7], iar după 1865 apar școala confesională elenă de băieți, o alta de fete, apoi institutul elen de fete, școala greacă „Athena". Luigi Ademolo construia în anul 1853 un teatru pe locul hanului Ventura, rămas în propietatea Sultanei Ventura, teatru pe care îl vinde cu 500 de galbeni primăriei. Călătorul venețian Nardo descrie teatrul din Galați astfel: „Teatrul din Galați îți amintea de cel al lui Tespi, din antichitatea greacă. Era o colibă, …cu podea acoperită de rogojini, iar tavanul era făcut din pânze de nave. Pe aceste rogojini se aflau puse scaune, pe care erau așezate scânduri tăiate cu fierăstrăul, bătute în cuie, astfel încât la orice ridicare sau așezare a unui spectator, ceilalți trebuiau să păstreze un echilibru complicat. Nu există cortină, iar scena reprezenta un obiect tenebros, care ar fi trebuit să fie un munte scăldat de mare. Ingrozitorii cântăreți urcați pe scenă pretindeau că ei interpretează opera Furioso de Donizetti"[8]. Librarii apar și ei cu timiditate, Panaite Gherasim Macri, care era cel din care se va dezvolta importanta familie Macri, din Galați, anunța că i-au venit 182 cărți grecești și

[7] E. Siupiur, *op. cit*., p. 153.
[8] R. Tomi, *Imigrația*..., p. 13-14.

italiene, la data de 19 februarie 1843. Comerciantul britanic Epaminonda Pano transportase și el 116 cărți[9]. La 25 aprilie domnul Moldovei aproba, printr-o excepție, lui Prosper Durand punerea în funcție la Galați a unei mori mecanice, care abține monopolul la Galați timp de 10 ani. Ea intra în funcție la 19 martie 1858, sub conducerea lui Lucien Gosme, peste doi ani locul lui fiind luat de Antoine Marie Vachon și Jules Jacques Vachon, reprezentați la Galați de morarii Marius Glénard și T. Boucher, moara lui Durand a funcționat până în anul 1863[10].

Plevna înainte de atacul decisiv.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

[25] În 1848 cineva denunțase tentativele și intenția lui Ch. Cunningham de a-i face scăpați și pe cei treisprezece ostatici și asta rezultă şi dintr-un mesaj trimis de domnitorul Mihail Sturdza lui P. Mavrogheni, „care mai înainte de pornirea revoltanţilor a pornit singur cu bărci pe Dunăre, cu vreo 80 oameni,supuşi ai săi, să ne ţie calea să iea pe revoltanţi cu răsboiu, şi să meargă la Măcin să propună Aianului să nu-i primească". Se pare că în opinia ofiţerului șef de excortă pentru exilați ostateci, col. Mișcenco, erau vice-consulul austriac Huber, și el de mare ajutor pentru „revoltanți", şi vice-consulul britanic la Brăila, Lloyd, cel care oferise protecţie surghiuniţilor (*Anul 1848*, vol. I, doc. 100, p. 240, doc. 100, p. 241; Ch. Cunningham „era gătit pe gârla Măcinului cu multe bărci şi numeroasă parte de supuşi ai săi înarmaţi, pre cât am înţeles, să-i iea din mânile noastre pe toţi cu sânge şi silnicie", *ibidem*, doc. 135, p. 269). Ch. Cunningham suspecta că fusese denunțat de unul dintre cei doi boieri, cu care se și întâlnise la Galați Mavrogheni sau Ghica (Într-un mesaj din 19 aprilie/1 mai, Gardner îi transmitea lui Ch. Cunningham că domnitorul fusese informat despre amestecul supuşilor britanici de un gălăţean, Ziganuse, cumnat al lui Zaharia Moldovanu – P.R.O., F.Of., 78/195, f. 171), amintind, în apărarea sa, declarația negustorului grec Epaminonda Pano, cum că supușii britanici din Galați hotărâseră să se strângă la vice-consulat și să-l apere în caz de turbulenţe serioase (Apud Constantin Ardeleanu, *Exilarea revoluţionarilor moldoveni şi incidentele de la Galaţi şi Brăila (1848)*, în vol. *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Cândea*, editori Valeriu Sîrbu, Cristian Luca, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2009, p. 537-556).

[9] P. Păltănea, *Istoria oraşului*..., vol. I, p. 352; SJASI, secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1104, f. 34; C. Ardeleanu, *Aspecte*..., p. 35.

[10] Vasile Popovici, *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p. 214-215.

Insă câteva evenimente erau semnalate de consulii gălățeni. În Muntenia: a) intrarea lui Suleiman paşa pe teritoriul Munteniei (31 iulie); b) acum se află la Giurgiu cam 23.000 de infanterişti şi cavalerişti otomani, sub conducerea lui Omer paşa; c) adunarea populară de pe „Câmpul libertăţii" din Filaret (1 august) protestează împotriva invaziei turce; protestului i se mai alătură şi consulul general englez Colquhoun; d) în 3 august se dă citire proclamaţiei lui Suleiman adresată notabilităţilor din Bucureşti, în faţa unei adunări la Mitropolie; proclamaţia nu recunoaşte înoirile petrecute în ţară şi mai arată că Suleiman paşa, în calitate avută de comisar plenipotenţiar, a fost trimis să restabilească ordinea; e) de îndată o mulţime de 20.000 de oameni se deplasează la Filaret, unde se întocmeşte un nou protest faţă de proclamaţia lui Suleiman; f) la o nouă scrisoare venită de la Giurgiu şi citită în aceeaşi zi (3 august) în faţa mulţimii de la Filaret, Suleiman arată că reformele dorite de poporul Munteniei nu pot fi recunoscute de Poartă decât dacă se dizolvă conducerea provizorie, pentru a fi înlocuită cu o căimăcămie; g) în data de 4 august guvernul provizoriu este înlocuit printr-o căimăcămie sau printr-o locotenenţă domnească (princiară), în care poporul numeşte alţi 6 membri, respectiv pe foştii şefi ai gu-vernului provizoriu; h) în 5 august, doi membri ai locotenenţei domneşti şi 30 dintre locuitorii de vază ai capitalei se deplasează la Giurgiu, pentru a-i mulţumi lui Suleiman paşa pentru ultima scrisoare şi a-i înainta un memoriu susţinut de 8.000 de semnături; i) în 10 august, Suleiman îşi trimite totuşi secretarul, pe Talaat effendi, la Bucureşti, la locotenenţa domnească compusă din Eliade, N. Golescu şi Tell; j) în Bucureşti atmosfera e reformistă, dar paşnică şi domneşte ordinea; la fel în ţară. În Moldova: a) trupele ruse nu şi-au schimbat poziţia, doar cazacii mai întreprind raiduri tâlhăreşti, pericilitând siguranţa persoanei şi a proprietăţii; b) trupele otomane din Galaţi nu s-au urnit din loc, păstrând disciplina; c) prinţul Sturdza ar fi fost reabilitat de Poartă, datorită banilor săi („Este de notorietate faptul că principele Mihail Sturdza are cel mai puternic punct de sprijin în bogăţia sa şi că întreaga tărie a apărării sale constă din dovezile cu clinchet, care chiar au credit în faţa lui Talaat effendi"); e) Suleiman paşa este supărat pe Talaat că se lasă folosit ca unealtă a prinţului Sturdza, pentru capturarea boierilor moldoveni; e) holera a încetat în Moldova, cu excepţia unor cazuri izolate; f) în Moldova de sus lăcustele au produs pagube, pe când Moldova de jos trebuie să suporte sosirea iminentă a trupelor ruse; g) comerţul e la pământ, cu atât mai mult cu cât s-a întrerupt şi circulaţia vaselor cu aburi între Pesta şi Orşova (2/25).

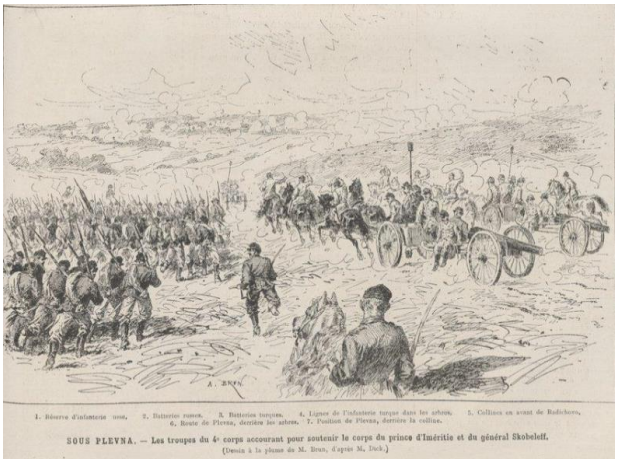

Trupe aflate în rezervă la Plevna.- Le Monde Ilustré, gravor M. Dick.

O lună mai târziu, la 13 septembrie, consulul de la Galaţi se adresează din nou Ministerului austriac de Externe. Huber descrie starea de lucruri din Moldova şi din Muntenia; oferă amănunte despre Fuad effendi, despre sosirea lui la Galaţi, în 7 septembrie, unde a fost aşteptat de Duhamel, Kotzebue şi alţi capi ai partidei ruse. Ne oferă portretul lui Fuad, pe care îl cunoaşte personal: „Acest comisar al Porţii, care este un bărbat de treizeci şi ceva de ani, educat întru totul după model european, pare a nutri simţăminte binevoitoare faţă de naţia valahă. Este rezervat în aprecierile sale, pare sceptic în judecăţile lui şi foarte prudent în acţiunile sale. De aceea chiar tratativele cu acest diplomat cer oponentului său abilitate şi tact. Altminteri nu pare absolut deloc a fi lipsit de orgoliu, o slăbiciune pe care muntenii au ştiut s-o exploateze la Suleiman paşa" (Dieser Pfortekommissär, der ein Mann von einigen dreißig Jahren und ganz nach Europäischem Typus gebildet ist, scheint für die wallachische Nazion wohlwollende Gesinnungen zu nähren. Er ist in seinen Äußerungen zurückhaltend, scheint in seinem Urtheile skeptisch und in seinen Handlungen sehr vorsichtig zu sein; die Unterhandlungen mit diesem Diplomaten erfordern daher bei der Gegenpartei Gewandtheit und Takt. Uibrigens scheint er von Eitelkeit nicht freizu sein, eine Schwäche, welche die Walachen bei Suleiman Pascha gut zu benüzen wußten) (2/76). La 25 septembrie, Huber scrie Ministerului de Externe că „oscilanta chestiune munteană" se conformează „condiţiilor dictate de Rusia".

Una din clădirile revindecate și obținute de Comunitatea elenă din Galați, care un timp a servit și drept Muzeu regional de științele naturii, clădirea fiind în prelungirea cinematografului Central, de lângă Parcul Municipal.

El descrie: sosirea lui Fuad la Giurgiu şi întâmpinarea lui de o mulţime formată din 2.000 de persoane; evenimentele de la Bucureşti din 18 septembrie; pornirea din portul Giurgiu la 21 septembrie a trupelor turce, comandate de către Omer paşa şi însoţite de Fuad effendi, către Bucureşti; efectivele otomane rămase la Giurgiu numără 2 baterii de infanterie, 2 escadroane de cavalerie. Capitala ar fi fost deja ocupată, fără rezistenţă, de o unitate otomană, formată în special din cavalerişti şi o baterie de artilerie. Generalul Duhamel, sosit în 16 septembrie la Giurgiu, şi-a programat și plecarea la Bucureşti în 22 septembrie.

Spitalul de urgență Sfântul Apostol Andrei, văvut dintr-un alt unghi, un spital care în 1972 era o bijuterie arhitectonică și medicală.

Concomitent s-a produs în Moldova şi deplasarea trupelor ruse. În 23 septembrie circa 1.000 de cazaci au intrat în oraşul strategic Focşani, „oraş

comercial locuit pe jumătate de munteni şi pe jumătate de moldoveni", dar încă nu au trecut graniţa Prutului. Marele boier Filipescu, despre care se spune că va fi viitorul caimacam al Munteniei, a sosit la Galaţi. În Moldova continuă abuzurile ruşilor şi ale funcţionarilor administraţiei prinţului Sturdza. Huber conchide că tendinţele mişcărilor (revoluţionare) din cele două principate sunt „mult diferite una de cealaltă". În Muntenia, vechiul regim a fost măturat şi s-a instituit o constituţie populară pe calea revoluţiei; tendinţa mişcării este limpede îndreptată împotriva marii boierimi şi a protectoratului rus. Dimpotrivă, în Moldova reformele au fost promovate de boieri, care au plătit „dragostea lor de ţară" cu confiscarea averilor lor.

Grup de ofiţeri şi soldaţi la bordul crucişătorului „Elisabeta". În centru, contraamiralul Eustaţiu Sebastian.

Dar cum vor fi pedepsiţi atunci revoluţionarii munteni? (2/93). Din Galaţi, la 28 septembrie 1848, Huber relatează Ministerului austriac de Externe despre ocuparea fără rezistenţă a Brăilei cu 4.000 de oameni înarmaţi de către Rifaat paşa. La Brăila se organizează alegerea unui guvernator revoluţionar provizoriu, după prinderea lui Golescu, fostul cap al judeţului (Kreisvorsteher), şi escortarea lui la Galaţi. Turcii staţionaţi în Galaţi au trecut Prutul în Muntenia. În Focşani s-a anunţat sosirea a 6.000 de ruşi, care vor mărşălui spre Bucureşti. În 26 septembrie a acostat la Galaţi vasul militar cu aburi rus „Nistrul" de 40 cai putere, care se va îndrepta spre Giurgiu, unde va fi la dispoziţia generalului Duhamel (2/97). Dar pe la finele lunii septembrie, ruşii invadează Muntenia venind dinspre Moldova. Astfel, consulul Huber scrie de la Galaţi, în ziua de 2 octombrie, Ministerului său

de externe despre intrarea ruşilor în Muntenia şi proclamaţia lui Lüders către munteni. Corpul de armată rus, comandat de generalul Lüders, a intrat în Muntenia. La Focşani sunt 10000 infanterişti ruşi şi puţini cazaci; sunt aşteptate 4 regimente de cavalerie.

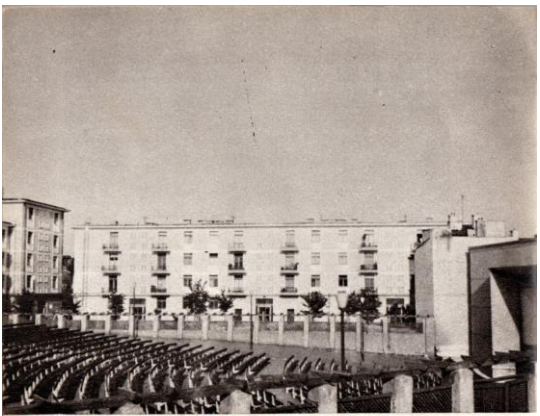

Grădina de vară a cinematografului « Mihail Eminescu »

Pe locul acestei grădine de vară, care aparţinea cinematografului Mihai Eminescu, era altădată sala Alcazar, despre care am mai vorbit.

În data de 27 septembrie, generalul Gassfort (Gassford) a trecut graniţa şi a ocupat Focşaniul muntenesc. Distanţa de la Focşani la Bucureşti poate fi străbătută de infanterie în 7 zile de marş lejer sau 4 zile de marş forţat. Principalele puncte de staţionare pe această rută sunt: Slam-Râmnic, Buzău şi Urziceni. Generalul Lüders în persoană a intrat în oraşul Focşani, oraș de unde a emis o proclamaţie către locuitorii Munteniei. Huber ne redă textul proclamaţiei lui Lüders din 15/27 septembrie 1848, în care se arată că împăratul Rusiei, Nicolae, în acord cu sultanul Turciei, Abdul, l-a însărcinat pe general să ocupe principatul din punct de vedere militar, pentru a împiedica astfel proliferarea propagandei revoluţionare. Se spune că armata de ocupaţie rusă din Muntenia va avea 40.000 oameni echipaţi complet.

Inaugurată în anul 1973 această Sală a Sporturilor „Dunărea”, din strada Stadionului nr. 1-7; 2-4, din *Galați,* a fost închisă în anul 2000, din cauza degradării a doi stâlpi de susținere a tavanului. Arena dispune de 1500 de locuri. Reabilitarea Sălii Sporturilor „Dunărea” a început în martie 2011 și s-a finalizat iîn iulie 2013, proiectul fiind gestionat de Compania Naţională de Investiţii.

La Giurgiu miliţia română a fost dezarmată de turci. Magheru se poziționează la Ploieşti, având în jurul său 10.000 de oameni, cu care este hotărât să reziste armat. Omer paşa i-a cerut să depună armele. Comisarul Porţii Talaat effendi, care până acum a fost activ la Galaţi, a plecat încă de ieri cu vasul cu aburi „Lloyd” la Constantinopol (6/86). La 4 octombrie, Huber scrie un alt raport şi către Minister, relatând în detaliu modul cum s-a înfăptuit intervenţia rusă în Muntenia, specificând efectivele armatei ţariste. În ziua de 27 septembrie avangarda armatei ruse, condusă de generalul Gassford, a trecut de la Focşani în Muntenia, iar în 2 octombrie grosul armatei sub comanda supremă a generalului Lüders a înaintat prin Bârlad în aceeaşi direcţie. Trupele de ocupaţie rusă, cu un total general de 40.000 oameni, se compun din 15 divizioane aflate sub comanda generalului Gassford, compuse din regimente şi batalioane ale divizioanelor 3, 5, 15 şi 50.

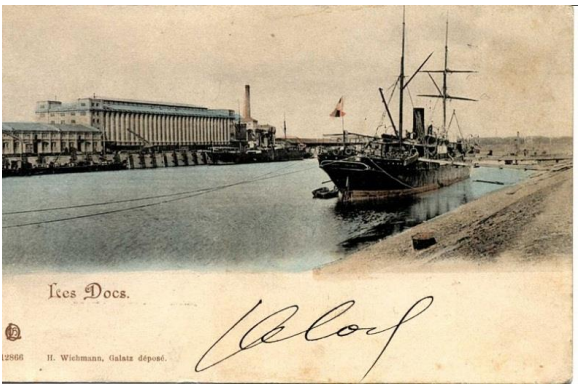

Portul Docuri

Divizionul 15 numără 16.000 ostaşi, fiind format din 4 regimente poloneze (din Minsk, Iamovsk şi Lublin), fiecare a câte 3.500 oameni, la care se adaugă cam 500 cavalerişti, apoi artilerie. În plus este avangarda cazacilor. Fiecare regiment are o baterie compusă din 8 piese, din care 6 tunuri şi 2 obuziere. În armata rusă se calculează 2 tunuri la 1.000 oameni, adică dublu faţă de Germania. De aceea, artileria rusă s-ar putea ridica la 80 tunuri. Convoiul fiecărui regiment numără 250 cai de ham şi 150 căruţaşi. Trupele se compun din soldaţi bine antrenaţi, din care cei mai mulţi au slujit şi în campaniile din Caucaz. Ruşii aduc cu ei şi câteva pontoane, ancore şi alte materiale necesare pentru construirea de poduri. Deoarece râurile Munteniei (Buzău, Olt, Ialomiţa) sunt mici, tot acest harnaşament şi material pare destinat unui scop mai „impozant decât simpla ocupare a Munteniei şi îmblânzirea românilor (Romunen) recalcitranţi", pentru care ar fi fost suficiente câteva regimente sau numai trupele otomane. Se spune deci că ruşii vor trece apoi la ocuparea Serbiei, aşteptându-se sosirea de întăriri din Basarabia, Podolia, Kiev etc. Consulul rus von Kotzebue s-a deplasat la Buzău, de unde va veni la Bucureşti. Trupele ruse pun în umbră palida armată turcă. Din Brăila au fost trimişi 2.000 de otomani la Bucureşti. Înaintarea acestora a fost împiedecată, la sate, de ţărani (2/103). La 9 octombrie, Huber scrie Ministerului un alt raport.

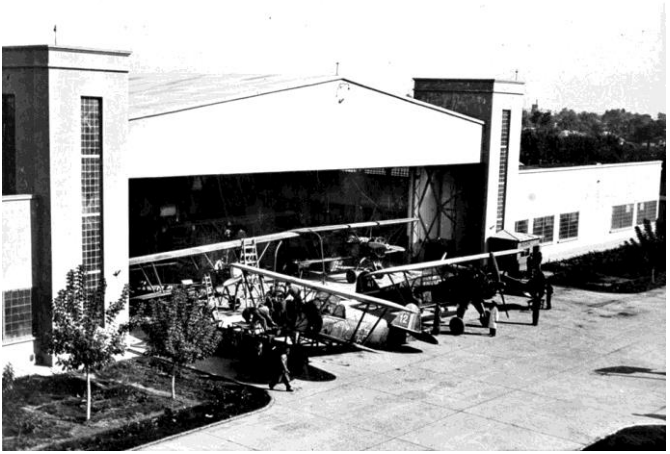

„Fabrica de Reparat Avioane ASAM” Galați era pe bulevardul. G. Coșbuc nr. 256. Lucrul a început în anul 1921, prin organizarea unui grup de ateliere ce a funcționat până în 1940, atunci când atelierele au fost trecute în subordinea „Flotei a III-a Aviație”, sub titulatura „Fabrica de Reparat Avioane ASAM” Galați. După instaurarea comunismului, în perioada 1945-1948, atelierele trec la un alt domeniu de activitate, reparații tractoare agricole, inclusiv fabricarea pieselor de schimb pentru acestea. În 1977, grupul de ateliere își schimbă din nou denumirea în „Întreprinderea Mecanică pentru Echipamente Hidraulice” (IMEH), completându-și activitatea cu fabricarea primelor tipuri de cilindri hidraulici. În anul 1991, IMEH s-a transformat în societatea pe acțiuni MEHID SA, iar nouă ani mai târziu este preluată de compania Metal SA Galați și distrusă.

Rifaat paşa, comandantul trupelor din Brăila, i-a făcut o vizită lui Huber, vizită în cursul căreia i-a mărturisit că Fuad a protestat împotriva înaintării în Muntenia a ruşilor, care deja au ocupat Buzăul. La Bucureşti există 15.000 de turci, o altă unitate otomană aflându-se în marş spre Oltenia, ceea ce face cu atât mai inutilă intervenţia rusă.

Ceremonia cercetaşilor sărbătoriți în fața Palatului Navigației

Aceasta poate produce o rezistenţă nedorită şi, în cazul intrării ruşilor în Bucureşti, poate duce chiar la conflicte cu armata turcă. Paşa a afirmat că, la ora actuală, armata otomană se compune din 5 corpuri complete, dotate fiecare cu câte 72 tunuri, încă un corp fiind în constituire. Artileria este punctul forte al otomanilor (2/105). La data de 26 octombrie, consulul Huber informează din nou Ministerul austriac de Externe. Armata de ocupaţie rusă, care până acum a înaintat continuu din Moldova în Muntenia, s-a oprit pe direcţia Transilvania şi Banat. Pare că generalul Lüders aşteaptă ordin de la Sankt Petersburg, ca urmare a evenimentelor din Ungaria şi Viena. Peste iarnă însă principatele dunărene vor fi în mod cert ocupate de 60.000 ruşi şi 30.000 turci. Huber scrie: „...Sacrificiile, care se impun Munteniei şi Moldovei pentru întreţinerea forţată a unei mase militare atât de însemnate, apar ca o pedepsire crâncenă a visului atât de scurt al unei libertăţi naţionale reale”[11]. Numai că, dacă turcii şi-au achitat până acum produsele achiziţionate, pentru aprovizionarea ruşilor s-au făcut cam multe rechiziţii forţate, fără despăgubire. Conducerile munteană şi moldoveană s-au văzut nevoite să treacă la măsuri prohibitive.

Pe la anul 1915, în zonă (pe atunci strada Covurlui, acum bulevardul George Coşbuc nr. 256) existau mai multe ateliere mecanice, despre care se ştie (vezi volumul „*Istoria trudită a fabricilor uitate*”, de Tudose Tatu) că ansamblau, în regim de producţie unicat, la comandă, o serie de echipamente pentru agricultură, cum ar fi curăţitoare mecanice pentru porumb, pluguri, grape şi chiar batoze de mici dimensiuni. În anul 1921, atelierele se reorganizează (prin efortul unui industriaş local, care cumpără micile afaceri), deci deja putem vorbi despre o făbricuţă care

[11] Textul original în germană este „...so dürften die Opfer, welche durch die nothgedrungene Verpflegung einer so bedeutenden Truppenmasse der Walachei und Moldau auferlegt werden, als sehr fühlbare Strafe für den so kurzen Traum einer nazionalen Freiheit erscheinen.

îndrăznea să producă şi în serie, este drept produse destul de simple, din categoria uneltelor din metal. În anul 1940, fabrica trece într-o nouă etapă a existenţei ei. Pe fondul dezvoltării fulminante a aeroportului din Galaţi (aflat atunci în imediata apropiere; între timp a fost desfiinţat), atelierele sunt preluate de stat (contra unei despăgubiri substanţiale) şi sunt trecute în administrarea „Flotei a III-a Aviaţie", sub titulatura „Fabrica de Reparat Avioane ASAM". Produce pentru fabricile de tractoare din Braşov şi Craiova, pentru Uzina de Avioane Bacău, pentru fabricile de camioane, dar şi pentru Combinatul Siderurgic, şantierele navale din Galaţi, Brăila şi Tulcea, precum şi pentru export către nu mai puţin de 40 de ţări din întreaga lume. În paranteză fie spus, prima tehnologie de producţie a cilindrilor hidraulici a fost importată din Japonia şi Germania de est şi era cea mai performantă din lume în acele momente. În urmă cu două decenii era cea mai mare şi mai modernă fabrică de componente hidraulice din Moldova. Astăzi nu mai există.

Astfel, la Brăila s-a anunţat că începând cu 1/13 noiembrie 1848 se interzice exportul de cereale din Muntenia, ceea ce loveşte şi în interesele negustorilor austrieci, care au încheiat contracte ce trebuie onorate.

În anul 1882, Iosef Ekstein solicita Primăriei Galaţi aprobarea de a construi pe strada Alexandru Ioan Cuza, nr.43 (actual) un han cu două niveluri – parter şi etaj. Acesta urma să fie ridicat în locul unei clădiri mai vechi, care, cel mai probabil ar fi aparţinut Mariei Obrenovici, fiica lui Costin Catargi şi a amantei domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Strada în acea perioadă era denumită Uliţa de lângă mal, sau Mihai Bravu, după anul 1857. Pe planul oraşului Galaţi din 1897, pe strada Cuza Vodă (fosta denumire a actualei străzi „Alexandru Ioan Cuza"), hanul construit de Iosef Ekstein era reprezentat cu un simbol, iar la legendă apărea cu denumirea de Hotel „Union". Şi asta deoarece la finalul secolului al XIX-lea, cuvântul „han" era considerat demodat şi astfel a fost denumit „hotel", un cuvânt modern şi, în cele din urmă, pretenţios. Era un fel de han al lui Manuc, însă mai mic, dar tot cu etaj şi curte interioară în care, printr-o poartă boltită intrau trăsurile cu voiajori, cu trupe de teatru (unele armeneşti) şi tot felul de personaje interesante. În anul 1908, în „*Anuarul oraşului Galaţi*", la capitolul „Hoteluri, hanuri şi târguri", pe strada Cuza Vodă, apare Hotel „Union" şi în paranteză „Ekstein". Nu peste mult timp,

proprietarul acestuia a acumulat datorii în împrejurări rămase deocamdată necunoscute şi astfel Iosef Ekstein a pierdut Hotelul „Union”. În 1910, 1912 şi până mai târziu, în dreptul proprietarului acestui imobil figura Creditul Urban Bucureşti, ceea ce denotă că banca i-a luat hotelul ca urmare a neachitării unor datorii. Tot atunci, denumirea hotelului este schimbată din „Union” în „Carol”. Hotelul a fost vândut, în cele din urmă, prin licitaţie publică unei persoane cu stare, probabil comerciant, pe numele Ghiţă Dumitrescu deoarece, în anul 1929, acesta apare ca proprietar. Acelaşi proprietar a schimbat, câţiva ani mai târziu, prin 1938, denumirea hotelului în Hotel „Regal”. În anul 1991, deoarece era singurul hotel rămas în picioare din multitudinea hotelurilor din perioada înfloritoare a Galaţilor de sfârşit de secol al XIX-lea, acesta a fost clasat ca monument istoric. Deşi aflat în proprietatea municipiului Galaţi şi administrat de către Primăria Galaţi, acesta nu a mai fost întreţinut niciodată. După anul 2000, chiriaşii au grăbit distrugerea acestuia, iar prin manevrele unei grupări de afaceri imobiliare condusă de către un avocat din Galaţi, hotelul a fost sustras prin acte false din proprietatea municipiului, forţând astfel declasarea şi demolarea sa.

Huber invocă decizia Ministerului austriac al Comerţului din 13 septembrie 1848, care se întemeiază pe doar asigurarea cabinetelor ministeriale de la Sankt Petersburg şi Constantinopol că drepturile cetăţenilor austrieci prevăzute în stipulaţii nu vor fi încălcate. De aceea consulul austriac Huber se va strădui logic să apere drepturile negustorilor austrieci, pentru a fi exceptaţi de la interdicţia exportului de cereale (2/113). Acelaşi raport, referitor la interdicţia exportului de cereale din Muntenia, trimis la 26 octombrie Ministerului de Externe, este înaintat de Huber şi Ministerului Comerţului în data de 8 decembrie 1848, de la Galaţi (2/117). Din 30 octombrie datează ultimul raport al lunii, trimis de Huber către forul său tutelar. În Rusciuc erau aşteptate două regimente de infanterie turce şi câteva escadroane de cavalerie, care urmau să se deplaseze prin Giurgiu către Bucureşti.

Hotelul „Carol” de pe strada Al. I. Cuza. Drama unui cuplu tânăr, petrecută între zidurile hotelului „Carol” a rămas şi s-a repercutat încet şi asupra destinului acestui hotel. În anul 1938 întreg hotelul aparţinea doctorului Bârlădeanu, căsătorit cu doamna Letiţia, fiica adoptivă a fostului proprietar al hotelului. Aceasta se pare că fusese botezată chiar de către soţia lui Liviu Rebreanu, luându-i numele acesteia. După cel de-al Doilea Război Mondial, hotelul a fost naţionalizat, iar familia Bârlădeanu a fost silită să locuiască într-un singur apartament al hotelului, restul camerelor fiind închiriate către cei care cinci decenii se vor numi ostentativ „oamenii muncii”.

În schimb, în 26 oct., trupe ruse au trecut prin districtul Giurgiu pe malul Dunării în Oltenia, până la graniţa austriacă, către portul Orşova. Mehmet paşa, care este actualul comandant al oraşului Giurgiu, s-a deplasat cu trupe la Sviniţa pe Dunăre, pentru a potoli tulburările ivite în sânul ţăranilor (2/110). O lună jumătate mai târziu, la 11 decembrie, consulul Huber relatează din Galaţi Ministerului austriac de Externe şi apreciază că, între timp, efectivele armatei de ocupaţie ruse au sporit de la 60.000 la 70.000 oameni, a căror intendenţă trebuie asigurată. Aceasta arată șubrezenia și nesiguranța graniţei muntene, dar şi celei moldovene cu Transilvania şi Bucovina”. (Ein großer Theil dieser Truppen scheint zur Besetzung der Walachischen und Moldauischen Gränze gegen Siebenbürgen bestimmt zu sein.). Căci 2 batalioane s-au deplasat din Leova direct peste Roman până în Carpaţi, dispunându-se de-a lungul secuimii. Secuilor li s-a interzis imediat trecerea în Moldova.

O cameră la hotelul „Carol” de pe strada Cuza vodă nr. 43 din Galați. Iubirea dintre o tânără de doar 21 de ani și un sublocotenent din Regimentul 11 Siret a fost curmată cu trei împușcături de revolver. Drama s-a petrecut într-o seară de august 1915, în una din camerele Hotelului Carol. În reclamele acelor vremuri, se preciza că hotelul avea încălzire centrală, băi elegante și servicii de calitate, iar „domnii voiajori” beneficiau întotdeauna de reduceri. De aceste facilităţi a beneficiat cu siguranţă și un cuplu a cărei relaţie de iubire avea să se curme brusc, hotelul fiind martorul unei

drame care a zdruncinat din temelii opinia publică gălăţeană. Focuri de armă trase pe 16 august 1915, la ora 03:00 dimineata, în una din camerele hotelului „Carol” i-au trezit din somn pe toţi cei aflaţi în apropiere. Cele trei detunături consecutive de revolver au fost auzite în camera închiriată cu o zi înainte şi în care, la ora aceea târzie din noapte, ar fi trebuit să doarmă îmbrăţişaţi o pereche de îndrăgostiţi, formată din sublocotententul Eduard Zăgănescu din Regiment 11 Siret şi Eugenia Sava. Eugenia Sava locuia pe strada Spitalului, cunoscută astăzi sub numele de strada Dr. Carnabel şi era fiica unui om onorabil din Galaţi, căpitanul de vapor N. Sava. Sublocotenentul abuzase de nevinovăţia acestei fete şi începuse a căuta să-şi acopere această faptă, cerându-i Eugeniei o declaraţie, prin care ea renunţa la orice pretenţie. Văzându-se sedusă şi abandonată, copilei netrecute încă de 21 de ani (în acea perioadă vârsta majoratului era de 21 de ani) îi încolţise un gând de răzbunare. A acceptat invitaţia sublocotenentului Eduard Zăgănescu de a se întâlni în oraş, astfel încât, în seara zilei de 15 august 1915, pe la ora 10:00, aceştia s-au întâlnit şi au luat masa la unul din restaurantele sau terasele de pe Corso-ul gălăţean. Aşa cum au mărturisit cei care i-au văzut pe îndrăgostiţi în acea noapte, nimic nu avea să vestească drama de mai târziu, povesteau jurnaliştii ziarului „Tribuna Liberală”, din 16 august 1915, ziarul având sediul în apropiere, pe str. Gamulea fostă Banu Mărăcine, lângă casa avocatului Emil Codreanu. Ziarul „Tribuna Liberală” din 16 august1915. Dar la ora 03:00 dimineaţă, „pasagerii hotelului” au fost treziţi de cele trei detunături de revolver, trase în camera în care se aflau Eduard şi Eugenia. Sublocotenentul Eduard Zăgănescu a fost dus la spitalul militar din localitate, însă cu toate eforturile medicilor „nefericitul ofiţer a încetat din viaţă” în dimineaţa zilei de 16 august 1915, la ora 08:00. Aflată încă în stare de şoc, tânăra a fost internată la spitalul „Elisabeta Doamna - Caritatea gălăţeană”, dând semne de alienaţie mintală evidentă.

Şi Suceava, la graniţa cu Bucovina, este ocupată de ruşi. În târgul Tecuciului s-au făcut mari rezerve de fân. În cetatea dunăreană Ismail s-a organizat un mare parc de artilerie de calibru greu.

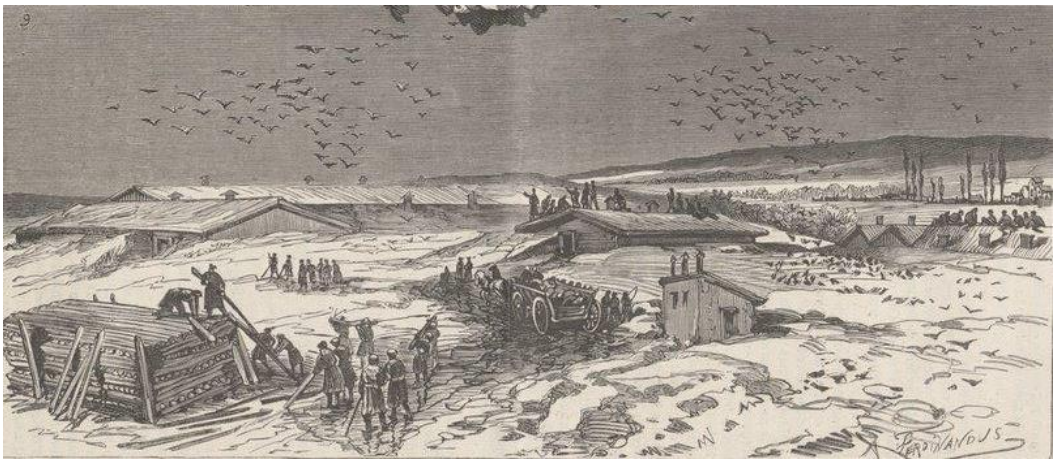

Trupele ruse campate pentru iarna anului 1877.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

Aproape că fiecare sat amplasat pe graniţa Munteniei cu Transilvania, până la Schela Cladovei, este ocupat de ruşi. Se spune că peste iarnă și avanpostul ruşilor va fi mutat chiar la Vârciorova, lângă Orşova Veche, la Porţile de Fier ale Dunării. Prin această desfăşurare de forţe ruseşti, sfera de intervenţie a armatei turce, care se limitează la capitala Bucureşti şi la câteva porturi: Giurgiu, Brăila, Galaţi.

Rifaat paşa, conducătorul otoman al Brăilei, i s-a plâns lui Huber de numeroasele (37) consulate, agenţiile consulare şi stărostiile Austriei (155) jigniri şi abuzuri al ruşilor, de conflicte între armata puterii suzerane atunci şi cea a puterii protectoare. Generalii Duhamel şi Lüders au făcut la Bucureşti mai multe arestări, fără a se pune de acord și cu Fuad effendi. Poarta a înaintat un protest trimisului rus la Constantinopol, Titoff[12]. Demersul Porţii a fost susţinut de misiunea franceză şi engleză din capitala otomană. Astfel Turcia aduce şi ea forţe militare în Muntenia. Riza paşa a adunat un corp de vre-o 36.000 de oameni. Armata din Rumelia se îndreaptă imediat spre Dunăre; armata din Anatolia v-a ocupa toată Dobrogea; a fost chemat sub arme şi rediful (armată de rezervă, Landwehr).

În aceste zile a venit de la Odessa la poşta rusă din Galaţi o mare cantitate de argint, care pe dată a fost încărcată în cinci care şi expediată spre Bucureşti. Se pare că este vorba despre „împrumutul" (Darlehen) acordat de ţar celor două principate, pentru intendenţa trupelor ruse. Ruşii au procedat însă diferit de turci, care şi-au achitat consumul făcut, numai cu bani peşin. Rechiziţionările şi „abuzurile strigătoare la cer" (schreiende Erpressungen) s-au făcut numai pe seama marilor moşieri, ca şi a tuturor ţăranilor. Nici aceste grase 300.000 ruble nu-şi ating însă scopul, „practicându-se desigur manipularea uzuală în toată Rusia" (wobei natürlich die in Rußland übliche Manipulazion eingehalten wird), banii intrând deci în buzunarele ofiţerilor. Soldaţii ruşi rămân la mila gazdelor,

[12] În toată această perioadă Turcia se apăra în fața unei agresiuni diplomatice zilnice, sultanul neadmițând cererile ambasadorului rus Titoff, care amenința mereu cu părăsirea postului. Dealtfel generalii J. Bem și H. Dembinski, după ce ambasadorii rus și austriac au rup relațiile cu Poarta, sau turcit și au intrat în armata turcă, pentru a se putea bate din nou cu „dușmanul lor de moarte, adică dușmanul umanității" (G. Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești, vol. II*, Buc., 1939. Scrisoare către Șt. și N. Golescu, Constantinopol, sfârșitul lunii septembrie 1849, p. 349).

uneori efectuând munci pentru a-şi dobândi hrana nedesară. Astfel că asupra finanţelor principatelor apasă o grea povară.

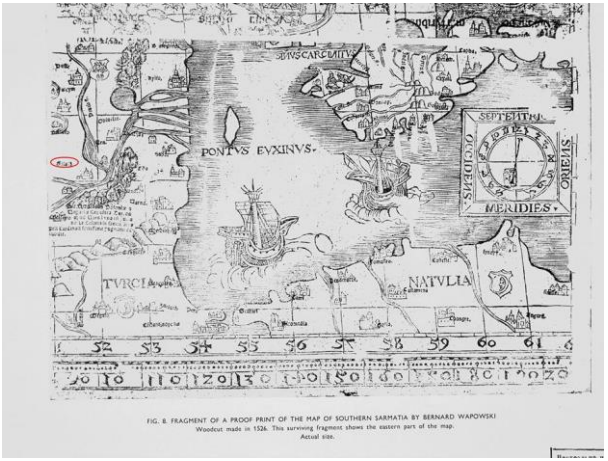

FIG. 8. FRAGMENT OF A PROOF PRINT OF THE MAP OF SOUTHERN SARMATIA BY BERNARD WAPOWSKI
Woodcut made in 1526. This surviving fragment shows the eastern part of the map.
Actual size.

Harta Sarmaţiei europene, desenată de Bernard Wapowski la Cracovia în 1526, pe care apare pentru prima dată oraşul Galaţi în cartografia de ev mediu, semnalată de Tudose Tatu.

„De altfel, aceasta nu este prima încercare de a face principatele dunărene dependente direct şi sub raport financiar de Rusia". (Uibrigens ist das nicht der erste Versuch die Donau - fürstenthümer auch in finanzieller Beziehung in einer direkten Abhängigkeit von Rußland zu bringen). Acum câţiva ani a existat propunerea desfiinţării tributului anual către Poartă şi înlocuirea lui cu o sumă de expediţie, cu un avans propus de Rusia. A doua oară s-a propus exploatarea bogăţiei metalifere pe coasta sudică a Carpaţilor, fiind oferiţi în acest scop 3.000 soldaţi ruşi ca mineri, precum şi capitalul bancar necesar.

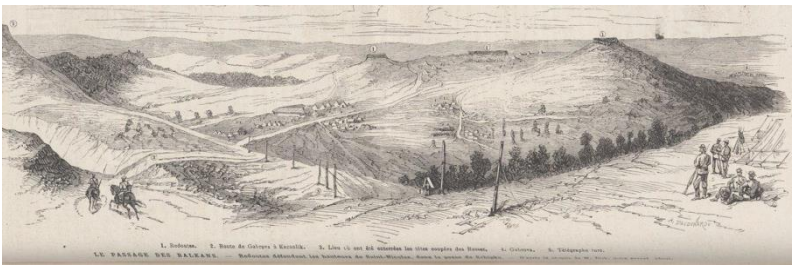

Trupele rusești în fața redutei Șipka.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

A treia oară s-a oferit un mare împrumut rusesc pentru răscumpărarea bunurilor deţinute în toată Moldova şi Muntenia de mănăstirile de la Muntele

Athos şi de la Sfântul Mormânt. Nici unul din aceste proiecte însă nu s-a realizat. Acum pare a fi sosit, în sfârşit, momentul acela oportun, căci „conducerile nominale" ale celor două principate „au acceptat cu multe mulţumiri" acest împrumut de 300.000 de ruble" (2/118). Din raportul către Ministerul de Externe al lui Huber de la Galaţi, dat în data de 25 decembrie 1848, lipseşte începutul. Rezumatul documentului este următorul: mişcările trupelor ruse; Bibescu şi Sturdza; depunerea armelor personale de către supuşii străini la respectivele lor consulate; despre luptele de diverse partide, respectiv ale secuilor din Transilvania. Se relatează detaliat despre incendierea Zlatnei. Numărul mare al refugiaţilor din Transilvania în Muntenia este apreciat la 20.000 de persoane.

Pasurile de graniţă cu Transilvania sunt déjà bine păzite de armata rusă, mai ales de cazaci şi başchiri (2/121). Ne lipsesc cu desăvârşire rapoartele consulului Huber către Ministerul c.c. de Externe din prima parte a anului 1849. Abia la 15 august 1849, chiar în capitala imperiului, Viena, se consemnează și raportul ministrului său de Externe, prinţul Filip von Schwarzenberg, prezentat în faţa Consiliului austriac de miniştri. Raportul vorbeşte despre prelungirea pe 3 ani a misiunii preotului catolic din Galaţi, Josef Nicola. În baza unui raport al consulului c.c. din Galaţi, d-nul Huber, se prezintă situaţia financiară dificilă a preotului misionar catolic din localitate. În 28 ianuarie 1840, acestuia i s-a alocat o sumă de 1.000 florini pentru efectuarea serviciului divin, plus un venit de 100 florini pe an timp de 3 ani. După expirarea acestui termen, Nicola nu a mai primit cei 100 florini până în 1845, când i s-a reînnoit contractul pe trei ani. Acum expiră şi acest termen şi se solicită prelungirea contractului. Se mai arată că Mathieu, consulul Sardiniei la Galaţi, (înainte de 1848) manifestând duşmănie faţă de Nicola, german de naţionalitate, a sistat între timp fondurile primite de preot din partea guvernului Sardiniei. La Schönbrunn[13], în 22 august 1849, împăratul Franz

[13] Palatul *Schönbrunn* (română: Fântâna frumoasă) se află la vest de centrul oraşului Viena, în cartierul Hietzing. Până în 1642 se numea „Katterburg". Este depăşit în frumuseţe şi grandoare numai de palatul Versailles, din Franţa. Împăratul Leopold I i-a cerut arhitectului Johann Bernhard Fischer von Erlach să îl ridice din nou (începe în 1692, termină în 1713). În ziua de astăzi, palatul are 1442 de camere de diferite mărimi. În 1805 şi 1809 Napoleon a stat în trecerea sa în refugiile îndepărtate ale castelului. În 1752 împăratul Francisc I Ştefan, soţul Mariei Tereza a dat ordin ca lângă palat să fie construită Grădina Zoologică Schönbrunn. Palatul Schönbrunn a servit iniţial ca un teren de vânătoare pentru familia imperială austriecă. Un conac a fost ridicat aici de familie în 1548, iar acest conac a fost transformat în cele din urmă într-un palat de Eleonore Gonzaga, văduva lui Ferdinand II, şi un membru proeminent al Casei de Habsburg. Construcţia s-a desfăşurat în perioada 1638-1643, iar numele de Schönbrunn, care înseamnă „fântâna frumoasă", după numele fântânii arteziene de unde se alimenta palatul cu apă, îi este atribuit în anul 1642. Palatul Schönbrunn a fost remodelat de mai multe ori, în funcţie de capriciile diferiţilor

Joseph aprobă un nou termen de trei ani, cu începere din 1 iulie 1849 şi până la finele lui iunie 1851, timp în care preotului Nicola i se va achita suma cerută de o sută de guldeni (5/71). Nota din 5 septembrie 1849, de la Viena, a Ministerului austriac al Comerţului trimisă acum către Ministerul de Externe, redă în anexă raportul consulului C. W. Huber din Galaţi. Anexă: Galaţi, 21 august 1849. Consulul Huber către Ministerul de Externe, scris în limba germană.

Palatul Navigației și zona portului imediat după 1948. Se încheia în acel an o istorie a portului care trebuiește repovestită. Prin firmanul din 9 iunie 1456, sultanul Mahomed al II-lea autoriza moldovenii să poată face comerţ cu corăbiile lor la Istanbul şi apoi pe uscat la Brusa şi Adrianopole. Constantinopolul a fost întotdeauna un mare consumator de lemn provenit din codrii Moldovei, dar şi din cei ai Munteniei. Primul document care atestă exportul de lemnărie datează din sec. al XV-lea şi se referă la exportul de cherestea la Constantinopole. Este vorba de edictele din 23 august 1484 ale lui Baiazid al II-lea, date îndată după cucerirea Chiliei şi a Cetăţii Albe. După cucerirea Constantinopolului de către otomani în 1453, strâmtorile Bosfor şi Dardanele au fost supuse controlului acestora, ceea ce a însemnat o grea lovitură dată comerţului exterior al Ţărilor Române, inclusiv cel cu lemn. În anul 1462 se constată în cronicile turcești existența

proprietari. Palatul a ars de mai multe ori de-a lungul timpului, iar în 1683 a fost distrus de către invadatorii turci. Reconstrucţia a început sub domnia lui Leopold I în anul 1692 şi se termină în 1713. Multe dintre familiei imperiale austriece au folosit Schonbrunnul ca reşedinţă de vară doar, dar împăratul Franz Josef I al Austriei a petrecut cea mai mare parte a vieţii sale acolo şi a murit tot acolo în 1916. Se remarcă Marele Parter, care se întinde între spatele palatului şi Fântâna lui Neptun, Gradina Franceză care conţine printre altele şi un labirint, Grădina Privată din laterala estică a palatului, două sere: Palm House şi Desert Experience House, Grădinile Englezeşti şi la final, dar nu în ultimul rând, Gradina Zoologică care este cea mai veche din lume, fondată în 1752. Mai multe statui şi monumente decorează parcul. Cele mai multe statui în număr de 32 se afla în jurul Marelui Parter. Dintre monumente, Gloriette se înalţă impunător de pe dealul din spatele fântânii lui Neptun aliniat cu cel din urma şi palatul.

corăbierilor moldoveni în Creta. Negustorii turci reuşesc să obţină de la sultan un firman prin care se instituie monopolul turcesc asupra comerţului exterior al Ţărilor Române, pentru Moldova în 1586. A fost lovitura de graţie dată comerţului exterior al celor două ţări, situaţie care s-a menţinut până la Pacea de la Adrianopole din 1829. Sistemul de preluare a lemnului de către turci era bine pus la punct şi, lucru curios pentru moravurile balcanice, funcţiona normal şi eficient. „La Piatra Neamţului începuse marele negoţ cu lemne şi pe la 1741 se afla acolo, şezând de vreo douăzeci de ani, un anume Mehmet Bena Emini, care avea grijă de acest comerţ", se afirma într-un document al timpului. Cronicarul Manolache Draghici confirma acest lucru, notând următoarele: „Apoi era şi un slujbaş orânduit pentru cherestelele din Moldova, el se nume direccibaşa. Venea în ţară să se îngrijească de lemnul ce se cerea. Aducea cu sine măsurile după care să se taie trebuitor. Ţinuturile Bacău, Neamţ şi Suceava nu făceau alceva peste vară decât cherestele turceşti. Direccibaşa avea oamenii săi împărţiţi prin satele de munte cu privegherea măsurilor. Pe lângă aceştia se mai trimeteau şi întra-dins boieri ai domniei executori în facerea cherestelei, ca să fie mai degrabă". Despre cantităţile uriaşe de lemn care coborau pe Bistriţa, apoi pe Siret până la Galaţi, există numeroase informaţii în însemnările unor călători străini, dar mai ales în socotelile visteriei şi în actele cancelariei otomane. Astfel, sultanul Soliman Magnificul dă diferite firmane în 1559, 1563 şi 1566, prin care obligă domnitorul român să construiască nave pentru flota otomană. În timpul domniei lui Mihai Şuţu (1793-1795) în Moldova, marele vizir cere printr-o scrisoare 200.000 bucăţi de cherestea pentru Arsenalul Amiralităţii din Constantinopole. Marfa trebuia adusă cu plutele la Galaţi şi de aici încărcată pe vapoare. Consulul austiac Markelius, în nota sa către cancelarul Thugut din 26 decembrie 1793, relata că s-ar putea lua de aici (adică din Moldova) o cantitate considerabilă de lemn pentru construcţia vaselor, lemn care poate fi coborât pe Bistriţa şi Siret până la Galaţi şi de aici încărcat pe corăbii. Viceconsulul francez la Iaşi spune la 11 iunie în acelaşi an că Moldova poate oferi o cantitate apreciabilă de lemn de construcţie de toate felurile… Turcia îşi satisface astfel mare parte din nevoile ei cu lemnul de construcţie din Moldova, care se transportă cu uşurintă până la Galaţi. Peyssonel, consulul francez în Crimeea, într-o lucrare editată în 1760, afirmă că sunt bastimente de orice tonaj pentru navigaţia pe Marea Neagră şi Dunăre. Călătorul Ahmed Resni Efendi menţionează în jurnalul său de călătorie din 1763 cum cheresteaua transportată pe Siret mergea la Galaţi; în portul de la Dunăre era supusă la taxe vamale obişnuite în caz că se exporta şi pe deasupra şi la o taxă specială în favoarea mănăstirii Sf. Spiridon din Iaşi. Din 1822 ni s-a păstrat tabelul întocmit la Galaţi cu toată cheresteaua şi lemnăria ce pleca la Arsenalul Amiralităţii otomane. Astfel, în anul cu pricina s-au trimis în total 133.175 de bucăţi, între care 4.400 doage de butoaie, 416 scânduri de tei, pentru carcase, 77 stâlpi de lemn, una plută, iar restul scânduri diferite, cherestea şi trunchiuri (legături de scânduri). La 22 martie 1823, Ali, intendentul amiralităţii, scrie din Istanbul lui Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei, pentru cheresteaua ce urmează a se tăia din pădurile ţării şi a se transporta la Poartă, cele mai mari în plute, iar cele mai mici încărcate pe vapoare. Din condicele visteriei Moldovei aflăm că în acel an 1823 au sosit la Galaţi 2.615 catarge, formand 595 plute. – Apud Constantin Cojocaru Tuiac, *Plutăritul pe Bistriţa. Incursiune în Istorie.*

Raportează detaliat despre revenirea prinţului Moldovei, adică Grigore Alexandru Ghica, întors de la Constantinopol la Galaţi, şi despre măsurile politice şi comerciale întreprinse de către acesta.

Despre Grădina publică am mai vorbit. Numai că această ilustrată vine să ne aducă mărturie prin câte schimbări și noi amenajări a trecut. De pildă acest lac nu mai există și nici posibilitatea de a te plimba cu barca, așa cum eu am făcut de foarte multe ori în copilăria mea. A fost amenajată în anul 1864, pe vremea *pârcălabului* Iorgu *Ghica*.

Ghica a sosit la Galaţi în 15 august, trecând repede și concret la înlocuirea unor funcţionari. Pârcălab al oraşului a fost numit boierul George Ghica, un bărbat educat în Germania, de unde speranţa că va colabora cu consulatul austriac.

Trupe de cazaci servind poșta de război.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

Huber l-a vizitat atunci pe prinţ şi s-a convins de intenţiile serioase ale acestuia de a îmbunătăţi a raporturile comerciale din Galaţi. Directorul de carantină Johann Kosony, cel demis recent în urma unor intrigi, a fost repus în funcţie. Huber speră că vor înceta şicanele suferite de vasele austriece cu aburi din partea unor mărunți funcţionari locali de carantină. Şi tribunalul comercial (Handelstribunal) din oraş a fost reorganizat. Până acum toate posturile de judecători comerciali fuseseră ocupate de greci, excluzându-se astfel orice obiectivitate. Principele a numit doi noi judecători comerciali austrieci, din rândul unor respectabili comercianţi. Ghica a participat la un bal, iar în data de 17 a plecat la Iaşi, fiind însoţit de suita sa. Hospodarul Munteniei, Barbu Ştirbei, care în cursul şederii şi a carantinei sale la Brăila „a avut experienţe atât de triste" (so traurige Erfahrungen gemacht) din pricina dezordinii provocate de inspectorul general al carantinei Mavro, a plecat la Bucureşti (6/94).

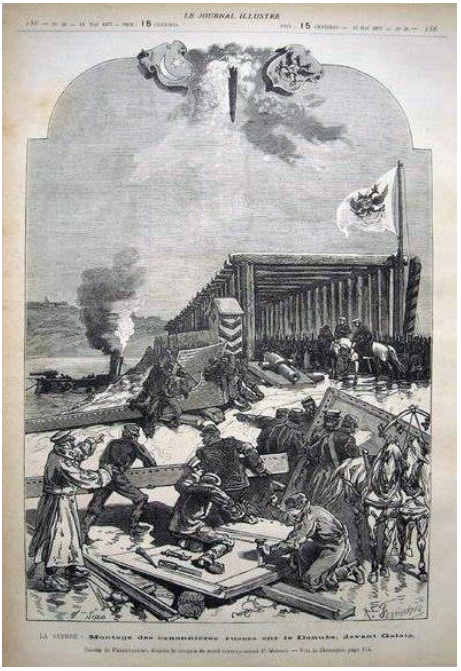

Montaje des canonieres russes sur le Danube devant Galati. *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick. O scrisoare înmânată de ruși în 24 aprilie 1877 lui Tevfik-bey, ambasadorul otoman la St. Petersburg, declanșa războiul care avea să aducă independența României, atâta cât a putut ea să fie obținută. Corpurile VIII, IX, XI și XII de armată ruse trec la 23 aprilie podul Eiffel[14] de peste Prut

[14] Proiectul acestei legături feroviare a fost definitivat la 14 august 1869, în cadrul întâlnirii bilaterale dintre Ţarul Alexandru al II-lea şi Principele Carol I, care a avut loc cu ocazia vizitei

cu direcția spre Galați. Trupele de cazaci călare trec Prutul la Galați în noaptea de 11 spre 12 aprilie *1877* și ocupă podul nou construit de la Barboși și înălțimile strategice din jurul Galațiului. Turcii ripostează cu câteva monitoare care bombardează și avariază acest pod peste Siret, iar de la gura de vărsare a Prutului bombardează coloanele trupelor rusești aflate în marș spre Brateș și Dunăre. Sunt amplasate baterii de artilerie la Tirighina și pe platoul marinei la Galați. pe 6 martie venea la Galați marele duce Nicolae însoțit de 25 de generali ruși, fiind cazați în casele lui M. Antaki de lângă biserica Mavramol. Viața marelui duce este pusă în pericol la Brăila de focul monitorului turcesc „Lufti Djelil", dirijat printr-un steag de un locuitor de la Barboși care este împușcat peste câteva zile. Considerată o prioritate de război calea ferată de ecartament larg Galați Largă – Reni - Basarabeasca- Căinari – Tighina 2, de 302 km, a fost inaugurată pe 3 noiembrie 1877, fiind construită în numai trei luni de muncă forțată. Lucrările de construcţie au fost puse în sarcina unei figuri reprezentative în domeniul feroviar din acea perioadă, antreprenorului rus Samuil Poleakov. În actele antreprenorului se specifica o condiţie esenţială, construcţia urma să se realizeze într-un termen record. Timpul acordat era de maxim patru luni. La lucrările de construcţie au fost atraşi şi ţăranii din satele din apropiere, trei divizii de soldaţi şi ostaşi din batalionul disciplinar. La Bender şi Reni au fost construite ateliere şi depouri de locomotive. Peste trei luni şi jumătate, în noiembrie 1877, în gara Galaţi a sosit primul tren militar. De remarcat gările din lemn ale căii ferate Bender - Galaţi, construite după proiectul arhitectului şef din Chişinău, arhitect şi constructor de viţă veche, elveţian de origine italiană, Alexandru Bernardazzi (1831-1907).

Se păstrează raportul de la Viena, din 17 noiembrie 1849, prezentat de ministrul cesaro-crăiesc al Comerţului, cavalerul von Bruck, Consiliului de miniştri. Bruck mai propune numirea actualului consul cesaro-crăiesc din Galaţi,

---

domnitorului român în Crimeea; dar el se afla în discuţie încă din timpul lui Alexandru Ioan Cuza. Iniţial, linia urma să traverseze Prutul prin vechea vamă de la Sculeni, însă, în urma negocierilor ulterioare româno-ruse, cele două state partenere au hotărât deschiderea unui nou punct de graniţă, în localitatea Ungheni. Încă din vara anului 1869, Compania Lidkowski, câştigătoarea licitaţiei organizate de guvernul rus, primise aprobarea de a elabora studiile şi proiectele necesare construcţiei viitorului traseu până pe malul drept al Prutului. Iar la începutul anului 1872, statul român, aflat în plin apogeu al celebrei „Afaceri Strousberg", lua decizia de a încredinţa realizarea liniei Iași-Ungheni primei antreprize private de construcţii feroviare din România, condusă de tânărul inginer Grigore Heliad. Demarată în primăvara anului 1871, realizarea căii ferate Chișinău-Ungheni Prut a progresat relativ repede, iar în ziua de 28 aprilie 1873, Societatea Rusă de Navigaţie şi Comerţ inaugura deja cei 72 de kilometri ai primului tronson al liniei, cuprins între staţiile Chișinău şi Cornești. În acelaşi timp, cam la începutul anului 1873, antreprenorul român a deschis șantierul celor 21 de kilometri ai căii ferate Iași-Ungheni, traseu inaugurat oficial un an mai târziu, în ziua de 1 august 1874. Inaugurat la 12 februarie 1876, moment în care primul tren de probă a traversat podul peste râul Prut, el a fost deschis oficial o lună mai târziu, la 19 martie 1876. Construit iniţial din lemn, podul feroviar peste Prut nu a prezentat siguranţa necesară utilizării sale în mod curent, asta impunând realizarea cât mai rapidă a unei variante definitive din fier, proiectate şi construite de celebrul inginer francez Gustave Eiffel. Inaugurat la 14 martie 1877 şi folosit intens în timpul Războiului Ruso-Turc din anii 1877-1878, podul metalic de cale ferată de la Ungheni se află şi astăzi în exploatare.

Christian Wilhelm Huber[15], într-o nouă calitate de consul general cesaro-crăiesc, la Alexandria (Egipt), având și un salariu de 3.000 florini, 39 Consulatele, agenţiile consulare şi stărostiile Austriei 157, cu o primă de funcţionare tot de 3.000 florini, primind şi bani pentru locuinţă şi chiria consulatului de 2.000 florini anual.

Secretarul aulic Peter von Weckbecker este propus în funcţia de consul general în Sirmia, cu un salariu de 3.000 florini şi o primă de instalare de 3.000 florini, iar consulul de până acum din Trapezunt, Rudolph Oskar Gödel, este numit consul general la Beirut, cu un salariu de 3.000 florini anual, plus primă de funcţionare de 3.000 florini.Întrucât prin plecarea consulului Huber, postul de la Galaţi va deveni vacant, se propune numirea ca şi consul cesaro-crăiesc la Galaţi a cancelarului consular de la Constantinopol, Albert Chiari, cu un salariu de 1.500 florini şi o primă de funcţionare de 1.500 florini pe an. La Schönbrunn, în 28 noiembrie 1849, împăratul Franz Joseph aprobă aceste numiri (5/88).

La 17 decembrie 1849, Ministerul austriac al Comerţului trimite o notă informativă Ministerului de Externe, adăugând în anexă raportul lui Huber din Galaţi. Anexă: Galaţi, 26 noiembrie 1849. Consulul cesaro-c. Huber către Ministerul de Externe, în limba germană. În 21 şi 22 noiembrie 1849 au sosit la Brăila 1.200 ruşi: pionieri, sapeuri şi can-tonieri, care vor ierna în oraş şi vor efectua exerciţii practice pe insula Brăilei. Primele două zile au fost încartiruiţi pe seama gazdelor lor, fie localnici, fie cetăţeni străini, iar din 24 noiembrie cazarea soldaţilor se face din menajul de companie (aus der Compagni-emenage) (6/95).

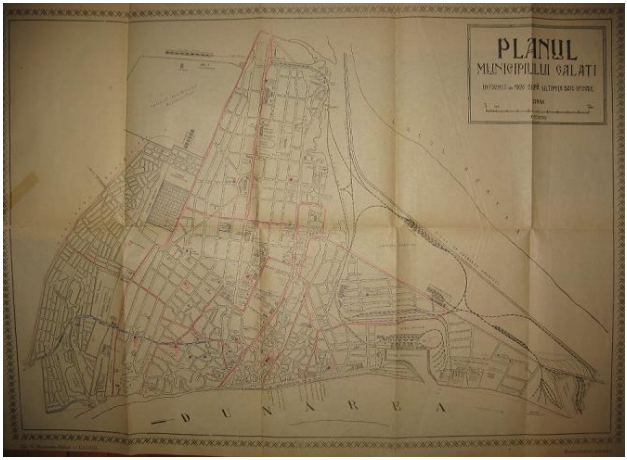

Planul municipiului Galați întocmit în 1926 după ultimile date oficiale așa cum este prins în „*Galații*” lui Gh. Munteanu Bârlad, publicată în 1927.

[15] *Christian Wilhelm Huber* (1804-1871).

De la Sibiu, la data de la 25 decembrie 1849, guvernatorul Transilvaniei, Ludwig von Wohlgemuth, se adresează prinţului Schwarzenberg. Wohlgemuth a fost informat că un anume Karl Metz, din Hamburg, simpatizant al revoluţiei maghiare, care în timpul revoluţiei ar fi încercat să vină la Sibiu şi Braşov, s-ar aţine în Muntenia. Agenţia cesaro-crăiască din Bucureşti i-a comunicat guvernatorului că Metz se află la Galaţi, ca dragoman al consulatului Sardiniei din acea localitate, unde şi-a adus şi părinţii. Metz ar fi în realitate supus austriac. Wohlgemuth roagă Ministerul de Externe să acorde mare atenţie şi să supravegheze activitatea consulilor Marii Britanii de la Bucureşti şi al Sardiniei de la Galaţi, Franz Mathieu, care manifestă o atitudine prea ostilă Austriei. Anexă: Galaţi, 3 decembrie 1849. Consulul austriac Huber către agenţia cesaro-crăiască, a Munteniei din Bucureşti, în limba germană. Huber informează agenţia de la Bucureşti despre Karl Metz, dragoman la consulatul Sardiniei din Galaţi (9/21). Este ultimul document care ne atestă prezenţa consulului Huber, aflat încă la Galaţi.

Detaliu ditr-o hartă militară a sudului Moldovei cuprinzând com. Fundeni în anul 1909 și despre care fac câteva precizări. Din hartă se vede clar drumul amenajat dintre Fundeni și Hanu Conache, străjuit la ieșire de fântâna lui Săre Vlad în stânga drumului. În dreptul fostului islaz al satului drumul atingea malul Siretului, care face de acolo o abatere la dreapta, unghiul format cu drumul era moșia de 700 ha a d-lui P. Veron numită „La livadă” despre care am dat în text câteva explicații. Între sate, pădure și cotul mare al Siretului care începe la Chităroia sunt trei bălți mici numite Slatina, Lacul Negru și Viișoara. Urma pădurea de salcâm cu o gârlă în dreapta numită Străinu între pădure și lanul Chirculeasa. Drumul face un unghi de 90^0 exact în dreptul casei

Veron și străbate pe mijloc moșia Braniștea până la gara Hanu Conachi mergând la Odaia Berca Miron devenită sediu pentru moșia Gh. Gheorghiadi. În dreapta moșiei Braniștea se vede lanul și apoi balta Tălăbasca. Lanul era probabil locul unde a probabil existat satul Tălăbești și mănăstirea Radei, astăzi dispărute.

Nu avem date despre sosirea lui Albert Chiari în oraşul port de pe Dunăre, despre preluarea postului de la vechiul consul, nici despre cariera ulterioară a lui Christian Wilhelm Huber fie la Alexandria, fie în altă misiune cu care va fi fost însărcinat."[16] Dunărea şi toate gurile sale de vărsare fiind supuse principiului libertăţii absolute de navigaţie a râurilor care separă sau străbat mai multe state se prevedea constituirea pe doi ani a unei Comisiuni europene a Dunării, formată din delegaţii Franţei, Austriei, Marii Britanii, Prusiei, Rusiei, Sardiniei şi Imperiului Otoman.

Monument consacrat căpitanului Napoleon Alexandru Popescu, care în urmă cu peste 70 de ani a fost singurul ofițer român care a oprit înaintarea trupelor sovietice de ocupație în Basarabia la capul de pod de peste Prut Galați-Giurgiulești. Pe placa comemorativă este scris: „In memoriam, căpitanului Napoleon Alexandru Popescu, comandantul Companiei a V-a, Regimentul V Care de Luptă de la Galați. În ziua de 2 iulie 1940, cu doar șase ore înainte de evacuarea și cedarea oficială a Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținuturile Herței, căpitanul Napoleon Alexandru Popescu a fost singurul ofițer român care a oprit înaintarea trupelor sovietice de ocupație în Basarabia, la capul de

[16] *Consulatele, Agenţiile Consulare şi Stărostiile Austriei din Principatul Moldovei (1846-1850)*, Ela Cosma, Institutul de Istorie „George Bariţiu" din Cluj-Napoca.

pod de peste Prut, Galați-Giurgiulești". În data de 02 iulie 1940, căpitanul Napoleon Alexandru Popescu a trecut Prutul şi a oprit o coloană de 70 de tancuri sovietice care se îndreptau spre Galaţi.

Ea era menită să planifice şi să execute lucrările necesare navigaţiei în aval pe fluviu, de la Isaccea până la vărsare şi în părţile de mare învecinate, securitatea acestora fiind garantată prin prevederea ca fiecare dintre puterile semnatare, să menţină oricând la gurile Dunării două nave militare uşoare-staţionare.

ndent al Dunării de Jos. Apare zilnic l

Mica Publicitate
2 Lei cuvântul

ABONAMENTE: Pentr
Pentru instituții parti
Abonamente lunare 40 le

Vederi de pretutindeni

Vila lui Cuza, care a fost scoasă zilele trecute la licitație. De remarcat faptul că nu s'a prezentat nici un cumpărător...

CUVINTE POTRIVITE

Ziarul „*Acțiunea*" din Galați titra în numărul din 13 iulie 1935 că „Vila lui Cuza scoasă la mezat…", sub iscălitura dramaturgului și ziaristului Mircea Ștefănescu (1898 – 1982). Casa care a aparținut lui Al. I. Cuza în timpul în care era pârcălab al Galațiului avea 24 de camere și 616 m^2, un palat în toată regula situat tot pe str. Cuza Vodă. Casa era scoasă la licitație pentru suma de 80000 lei. Nu a plătit nimeni, dar vezi tu, cetitorule, cât costă onoarea la noi ?

Iar o largă comisie a riveranilor Dunării (Austria, Bavaria, Würtemberg, Imperiul Otoman, Serbia, Ţara Românească, Moldova) urma să alcătuiască reglementările de navigaţie şi poliţie fluvială. Tot această comisie trebuia să mai asigure și navigabilitatea întregului fluviu Dunărea şi să preia atribuţiile Comisiei europene după încheierea de facto a tuturor lucrărilor acesteia. Rusia accepta, în schimbul teritoriului din Crimeea cucerit de aliaţi în timpul războiului şi pentru mai buna asigurare a navigaţiei pe Dunăre, rectificarea frontierei sale în Basarabia, teritoriul cedat fiind înglobat Principatului Moldovei (art. XX și XXI).

Detaliu ditr-o hartă militară a sudului Moldovei cuprinzând com. Fundeni, Năməloasa și Pechea în anul 1909. Se poate observa că pintenul dealului cu numele de Gerul poate fi cauza care a determinat Siretul să facă marele cot al Fundenilor, ocazie cu care se pare că a secționat satul Năneşti vechi. Rămas în partea mai joasă a acestui loc, cu nivel de 32 m maxim deasupra mării, se explică de ce Fundeniul apare într-o perioadă de după 1771 ca Năneștii de Gios, o particulă care sublinia mica altitudine a acestei câmpii a Tecuciului.

Pentru evoluţia modernă a poporului român o consecinţă directă a schimbării raportului de forţe în Marea Neagră a fost revenirea ca riveran, după mai bine de trei secole şi jumătate de absenţă, a unui mai vechi stat al regiunii, Principatul Moldovei, acesta fiind totodată un primul pas pentru reconstrucţia modernă a acestei regiuni europene. Numai pentru a garanta îndeplinirea prevederilor tratatului precum şi integritatea Imperiului Otoman, Anglia, Franţa şi Imperiul Habsburgic încheiau, la data de 15 aprilie 1856, a fost sugerată o convenţie statală absolut secretă prevăzând însă folosirea integrală a forţelor militare terestre şi navale pentru aceste scopuri[17].

[17] Ibidem, p.1189

Fragment de hartă militară din anul 1909 cuprinzând sud-estul județului Covurlui. Câteva lucruri mai puțin cunoscute de cetitori merită menționate. Începând de la cătunul Traian pe lângă care trece Valul lui Traian era moșia stăpânită de Gh. Sturza și conacul lui este pe poala dealului Rusca Mare. Urma dealul Spânului, dealul Cornea la picoarele cărora era satul Șendreni. În Șendreni „Arhiva repertoriului arheologic" consemnează ca descoperiri: „1. figurină antropomorfă de serpentin, lustruită, înaltă de 0,225 m, schematizată în formă de coloană cilindrică; datare repertoriu: neolitic, 1916; colecţia N. Velichi, Galaţi;2. La intrarea în sat, în partea de est, pe locul „Fabricii de cânepă" o aşezare rurală - aşezare rurală de pe teritoriul cetăţii de la Gherghina, care se află la patru km spre est.; datare repertoriu: epoca romană; altar - Altar de calcar cu inscripţia [Her]cu[li] Victori, C. Iul(ius) Iulianus, qui et Rundacio, q(uin) q(uennalis), ex voto posuit, l(ocus) d(atus) e(x) d(ecreto) o(rdinis). Inscripţia dă informaţii despre organizarea administrativă a teritoriului care avea în frunte un quinquennalis şi un senat local (ordo decurionum); datare repertoriu: epoca romană, secolul II d. Hr., înainte de 1912; Muzeul Galaţi. Vezi -1. MNA, dos, 1912, nr. 10. -2. Velichi, N., BCMI, V, 1912, p.120-121. -3. Pârvan V., BCMI, V, 1912, p.120-121. -4. Pârvan V., XXXVI, 1, MSI, p. 103-106. -5. Pârvan V., *Începuturile*, p.58, 131-132. -6. Mateescu, C., ED, I, 1923, p.73. -7. Patsch C., Sitz ber. Ak. Wien, 217, 1, 1937, p.151. -8. Petrescu-Dâmboviţa, M., *Dacia*, VII-VIII, 1937-1940, p.429. -9. Petrescu-Dâmboviţa, M., *Orizonturi*, III, nr. 5-10, 1940-1941, p.190. 3. La întrarea în sat, în partea de est, pe locul „Fabricii de cânepă" necropolă de incineraţie - Vase pline cu cenuşă şi oase mărunte. Necropola aparţine aşezării rurale.; datare repertoriu: epoca romană. Vezi; MNA. Dos, 1912, nr. 10. -2. Velichi, N., BCMI, V, 1912, p.120-121. -3. Pârvan V., BCMI, V, 1912, p.120-121. -4. Pârvan V., MSI, XXXVI, 1, p.3-106. -5. Pârvan V., *Începuturile*, p.58, 131-132. -6. Mateescu, C., ED, I, 1923, p.73. -7. Patsch C., Sitz ber. Ak. Wien, 217, 1, 1937, p.151. 4. tezaur - Tezaur de piese preţioase; datare repertoriu: epoca medievală, Muzeul Galaţi; cercel - din argint; datare repertoriu: epoca medievală. Vezi Rosetti D. V., *Germania*, XVII, 1934, p.213. 5. În apropiere de Serdaru, lângă Șendreni ceramică; datare repertoriu: epoca romană târzie, secolul IV. - cIMeC - Institutul de

Memorie Culturală, 2016. Urmau dealul Movileni și dealul Lupului la picioarele lor fiind satul Movileni. În continuare este dealul Șoldanului și valea Șoldan, pe care este amplasat SIDEX-ul, dealul Cătușa cu balta Cătușa, cu dealul Tirighina la vest, dealul Țiglina ale căror poale ating Satul Costii și Vânători. Pe hartă se vede foarte bine insula Cocuța. La est de Filești avem dealul Calica cu valea Calicei, fostă moșie Gr. Ghica apoi Aristide Serfioti. Pe hartă se văd și alte dealuri și ape despre care nu vorbim.

Într-o viziune globală, perioada dintre 1768-1856 fiind doar socotit un interval semnificativ pentru integritatea principatului Moldovei, unitatea naţională românească se leagă indisolubil de situaţia geopolitică a bazinului Mării Negre sau de securitatea navigaţiei internaţionale chiar pe Dunărea de Jos. De notat trebuie să rămână această vânzoleală de trupe în Galaţi, deoarece deducem că se aşteptau schimbări mult mai mari şi trebuie remarcat că la acea dată Austria întreţinea oficiile poştale şi în ţările vecine. Austria întretinea atunci oficiile poştale consulare austriece din Bucureşti, Iaşi, Brăila şi Galaţi. Galaţiul a fost foarte dorit de ruşi, care au fost la un pas foarte mic să-l ocupe şi să-l trasforme probabil într-o altă gubernie de graniţă, plină de ciubotele lor urât mirositoare şi de duhoarea beţiilor nesfârşite, care le măcina timpul acestor soldaţi roşii, de care nimeni de pe la noi nu a simţit vre-o nevoie sau dor. În „Jurnalul de operaţii al Corpului de Cavalerie”, la 2 iulie 1940 este notat: „Trupele vor menţine până la 3.VIII dimineaţa capetele de Pod la Est de Prut. Orice încercare de dezarmare nu va fi admisă, ripostând cu foc. (...)

Prefectura de poliție a orașului Galați în anul 1911 de pe strada Cuza Vodă nr. 46. Destinatarul acestei ilustrate era Marin Popescu din com. Militari, cătunul Grivița, Câmpul Cuțaride, București. Poate că este locul în care pot să vorbesc despre un şef al Siguranţei Basarabiei din perioada 1920-

1930, Zaharia Husărescu. Ofiţerul care a fost vreme de mai bine de un deceniu scutul anticomunist al Basarabiei şi prin aceasta, al Regatului Român, a murit la etatea de 83 de ani într-o celulă îngheţată, înfometat, bătut, umilit şi lipsit de cele creştineşti. Zaharia Husărescu s-a născut la 6 iulie 1876 în satul Kitai (Chitaiu), jud. Bolgrad (Rusia), azi jud. Ismail, Basarabia, părinţii săi fiind Ion (fost primar) şi Agripina. A făcut armata în regimentul 33 Infanterie din Galaţi. În anul 1914 s-a căsătorit în rit ortodox cu Elena Safta, fiica lui Ioan şi Alisse, născută la 17 martie 1903 în Fălticeni, de origine mic burgheză, casnică, absolventă a 7 clase de liceu, cu o avere de 5 ha pământ. Au avut un fiu, Dinu, care a murit de tânăr, pe frontul de est, în cel de-al doilea război mondial. Când l-au arestat, Zaharia Husărescu încă mai figura cu domiciliul în Bucureşti, pe str. Alexandru Lahovary nr. 7. Averea a donat-o unui schit iar ce a mai rămas i-au luat-o comuniştii. Licenţiat în Drept al Universităţii din Bucureşti (1906), intrase în poliţie cu trei ani în urmă, comisar clasa a II-a, ca urmare a legii reformatorului liberal Vasile Lascăr (din 1 aprilie 1903), cel mai bun ministru de Interne pe care l-a avut România. A muncit în Poliţia Portului Galaţi[18]. Prin Înaltul Decret Regal Nr.3327/ 10 noiembrie 1918, poliţaiul clasa I-a Husărescu a fost numit inspector de poliţie la Prefectura Poliţiei Chişinău. Pentru îndeplinirea atribuţiilor de serviciu, la Galaţi „am avut la dispoziţie o echipă de filaj compusă din 4 agenţi de poliţie''. A urmărit activitatea muncitorilor docheri, predispuşi la infiltraţia comunistă, a organizat centre de contrainformaţii în judeţele Moldovei, pentru armatele a IV-a şi a IX-a ruse, centre conduse de câte un ofiţer: Simion Ionescu, Strate Stratilescu, Grigore Costescu, Constantin Mihăilescu. În calitatea sa de şef al Siguranţei Basarabiei, a descoperit peste 40 de organizaţii comuniste. Bazat pe vasta sa experienţă de poliţist, Husărescu a publicat „*Mişcarea subversivă din Basarabia*" (Chişinău, 1924)[19] şi *„Mişcarea revoluţionară de la Tatar-Bunar*" (Chişinău, 1925). În perioada 1931-1947 i-a asigurat protecţia ca „para" (gardă de corp) lui Gheorghe Tătărescu, în deplasările din afara ţării, „mergând cu el în străinătate şi în toate locurile unde se afla dânsul". Declară în anchetă: „Am organizat paza şi supravegherea tuturor membrilor guvernului din acea perioadă". În anii 1933-1934 a călătorit la Paris şi Praga, gardă de corp a lui Gheorghe Tătărescu. Tot în acelaşi scop a fost în 1935 la Istanbul şi Belgrad. În 1941 bombardamentul i-a distrus casa din Bucureşti, iar Gheorghe Tătărescu i-a dat 150000 de lei pentru a-şi construi alta. I-a fost secretar de cabinet lui Tătărescu vreme de patru ani[20]. Un plotoner de miliţie a mâzgălit grăbit şi banal pe fişa matricolă penală: „decedat la Făgăraş la 9 februarie 1959"[21]. Şi fratele acestuia, comisarul-ajutor Leonida Husărescu, a ajuns în temniţele comuniste. S-a născut la 24 iunie 1895 la Tulcea, a absolvit 4 clase primare şi a domiciliat pe str.Militară nr.1A, Galaţi. Din comisar-ajutor ajunsese tâmplar, fără avere, căsătorit cu Maria Marin. La 30 august 1948 era la Piteşti, la 26 decembrie 1948 a fost transferat la Târgşor. Au urmat unităţile de muncă Saligny, Poarta Albă, Galaţi şi

[18] Aşa declara în anchetă, în 1954. ACNSAS, Fond Penal, Dosar 44073, vol.1, f.34. Dintr-un referat întocmit în 1955 de anchetatorul lt. Fábian Martin din Direcţia Regională MAfI a Regiunii Autonome Maghiare rezulta că se afla în poliţie din anul 1903. ACNSAS, Fond Penal, Dosar 44073, vol.3, f.10.

[19] Lucrarea a fost reeditată după 1989 în *Suferinţele Basarabiei şi răpirile ruseşti. Antologie*, ed. de Florin Rotaru, Ed.Semne, Bucureşti, 1996, pp.233-350.

[20] ACNSAS, Fond Penal, Dosar 44073, vol.4, f.56. Acestea sunt consemnate de informatorul „Gicu", în 1955.

[21] IICCR, Fişe matricole penale, deţinuţi politici, Zinovie Husărescu. O substanţială parte a acestei documentări s-a făcut în fişele matricole penale aflate pe pagina de internet a IICCR.

Cernavodă. Condamnat în 1955 la 8 ani detenţie grea. La 17 martie 1955 era internat la Spitalul Penitenciarului Jilava, unde se pare că a şi murit.

Se va păstra ca forţe în capul de pod un batalion din Reg. 46 Inf., un batalion de infanterie uşoară, una secţie artilerie şi una companie care de luptă. Luaţi măsuri de a interzice în orice caz trecerea inamicului la vest de râul Prut, organizând o apărare puternică a culoarului spre Galaţi, interzicerea trecerei peste poduri folosind piese de artilerie şi armament anticar, asigurând totodată distrugerea podurilor în caz de tentativă de trecere. Orice încercare de dezarmare nu va fi admisă ripostând cu foc", ordin al şefului de Stat Major, colonelul Eftimiu.

Biserica Izvorul Tămăduirii din cartierul Bădălan de pe strada Vezuviului în apropierea Pieții de Gros. A fost zidită în anul 1866 și sfințită de episcopul Melchisedec Ștefănescu în anul 1873, dotată cu două case parohiale, anexe gospodărești, trăsuri. Moise N. Pacu susține că a avut doi ctitori răposați și anume Alecu Radovici Cărămidaru și Hagi Iani Gheorghiu, cel care a „donat 300 de galbeni austrieci". Moise Pacu considera că biserica la un venit de 677 lei și 64 bani anual putea fi considerată că „e cea mai săracă din parohiile gălățene".icoana cea mai veche e din anul 1896 și este semnată de Alexandru Popovici. Rectul picturilor poartă semnătura lui Eduard Kelly și pe cea a gălățeanului Vasile Robea. Despre această biserică am mai vorbit, numi că aici aveți cea mai veche imagine a ei.

„Singurul veteran de război care a luat parte la acea luptă şi care încă mai trăieşte este fostul ofiţer de legătură, pe atunci plutonier, Nicolae Bacalbaşa". Iar „În acel an, la Galaţi, a fost deplasată o companie de tancuri.

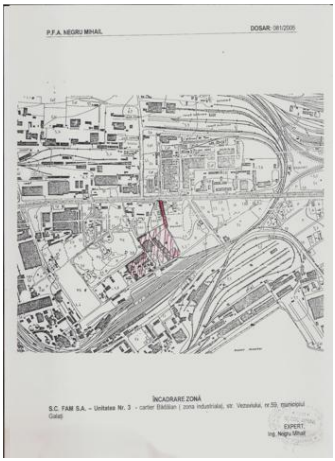

Plan urbanistic al zonei Bădălan în 2016

Erau model Skoda, uşoare şi foarte moderne. Mai aveam în dotare şi tancuri Renault, dar erau depăşite şi nu au mai fost trimise la Galaţi. Iniţial am fost trimişi la aeroportul din Galaţi, unde eram concentraţi, aşteptând să purtăm o luptă, care părea inevitabilă, cu tancurile amfibie sovietice, pe care le aşteptam să treacă peste Braţul Inferior şi Superior şi să încerce să spargă frontul. Ruşii voiau să pună mâna pe Galaţi. Noi, România, eram o piesă măruntă în jocul lor. Piesa cea mare era Istanbulul. Doar cucerind Galaţiul puteau intra uşor în Turcia.

Acesta din urmă, poate şi sub influenţa prietenului său român Ion Ghica, susţinuse necesitatea restabilirii frontierei Moldovei pe Nistru, fâşia teritorială a celor trei judeţe părându-i-se a fi o barieră prea firavă în calea Rusiei spre Dunăre. Apoi, pentru a trece uşor în Muntenia şi Oltenia, Galaţiul era principala piesă de pe tabla de şah. În acele vremuri grele, comuniştii l-au trimis la Galaţi chiar pe Gheorghe Apostol. Acesta a recunoscut, în memoriile sale, că avea sarcina să aştepte ruşii şi să le predea oraşul! În momentul în care Basarabia a fost cedată ruşilor, preventiv, am pus dinamită la podurile de la Giurgiuleşti. Pentru orice eventualitate, comandantul, un mare erou, Napoleon Popescu, a trecut podul cu tancurile şi i-a aşteptat pe ruşi. Eu am rămas pe partea românească a podului.

Cu şase ore înainte ca România să predea oficial Basarabia, la poduri a apărut o coloană de 70 de blindate, care voiau să intre în Galaţi. Ele au deschis focul împotriva tancurilor noastre. Norocul nostru a fost că ruşii aveau doar proiectile brizante, care nu străpungeau blindajul. Noi eram bune pregătiţi! Ştiu sigur că am reuşit să distrugem cel puţin un tanc sovietic T 40 şi am avariat altele. Ruşii s-au retras atunci de frica unui măcel, dar şi de teama unui scandal internaţional. După acest conflict, geniştii au vrut să arunce podul în aer. Popescu ar fi rămas cu

camarazii peste Prut. Ar fi fost măcelăriţi. A întors tancurile spre genişti şi i-a ameninţat că deschide focul asupra lor dacă nu îi lasă să revină peste pod!", îşi aminteşte Bacalbaşa. De altfel, în Jurnalul mai sus menţionat stă notat: „Retragerea trupelor de la Vest de Prut s-a făcut în linişte şi sub protecţia unei companii de care de luptă, ce era instalată în poziţie la Est de Prut. Faţă de înaintarea agresivă a trupelor sovietice, compania de care de luptă a noastră a deschis focul, trăgând aproximativ 80 de proiectile de tun. Cu această ocazie s-au distrus patru tancuri inamice, dintre care unul chiar a fost incendiat". După acest episod de agresiune împotriva României, compania condusă de Napoleon Popescu[22] a mai rămas mobilizată în ostroavele de la Cernavodă. „Între timp am devenit ofiţer de legătură. Am rămas la Cernavodă cu tancuri şi tunuri de asalt ultramoderne, nemţeşti, până la 21 august 1944. Eram mobilizaţi în ostroave. Ne aşteptam ca ruşii să încerce să pătrundă în zonă cu tancurile amfibie. Eram convinşi că într-un final urma să aruncăm în aer toate podurile de peste Dunăre.

Cu două zile înainte de 23 august s-au prezentat la mine, la comandament, cu ordin dat de la Înaltul Stat Major, reprezentaţi ai nemţilor. Voiau să le predăm tancurile pentru ca ei să le folosească pentru depresurizarea armatei a VI-a din Basarabia. Abia atunci am plecat spre Bîrlad", mai spune Bacalbaşa.[23] T 40,

[22] La 3 septembrie 2014, la podul peste Prut dinspre Giurgiuleşti, s-a inaugurat în sfârşit troiţa închinată eroului Napoleon Popescu şi unei mâini de militari care au salvat fără ordin oraşul Galaţi în 1940. A fost prezent, însoţit şi de soţie, ca oaspete special, bucureşteanul Gabriei Popescu, fiul eroului care a acţionat singur, fără comandă, oprind pe sovietici să ne invadeze, cel care a fost apoi recompensat pentru vitejie şi, după 1947, îndepărtat din Armată de către comunişti. A sfinţit monumentul ridicat In memoriam – căpitan Napoleon Alexandru Popescu (26.01.1909 - 3.12.1996), comandantul Companiei a V-a a Regimentului de Care de Luptă de la Galaţi care, la 2 iulie 1940, cu şase ore de la cedarea oficială a Basarabiei, Bucuvinei de Nord şi a Herţei, răpite de către URSS, la încercarea armatei sovietice de a trece podul de la Giurgiuleşti, a fost „singurul ofiţer român care a oprit înaintarea trupelor sovietice de ocupaţie din Basarabia la capătul de pod de peste Prut Galaţi – Giurgiuleşti". Era prezent generalul Neculai Staicu-Buciumeni, preşedintele Asociaţiei Veteranilor de Război, care, la cei 94 ani ai săi, a ţinut să ne mai dea o lecţie de patriotism (a rememorat războiul, cu 2.000 km făcuţi pe jos, cu lupte pe frontul de Est şi cel vestic). Preşedintele C.J., Nicolae Bacalbaşa, a explicat adunării prezente că, fără intervenţia eroilor evocaţi, Galaţiul ar fi ajuns un oraş… ucrainean: „Dacă suntem astăzi gălăţeni români, lor o datorăm! După 70 de ani, căpitanul Napoleon Popescu este învingător!" Episodul a fost unul dintre secretele de familie, periculoase în comunism: tatăl preşedintelui, regretatul profesor univ. dr. Nicolae Bacalbaşa, aproape un copil, a luptat chiar aici, fiind înaintat în grad, de la elev plutonier la sublocotenent, în acelaşi loc, cu trese confecţionate din… metalul tuburilor obuzelor trase de români aici. Autorul se închină cu smerenie în faţa meritosului comandant al Companiei a V-a a Regimentului de Care de Luptă de la Galaţi, colonel (r) Napoleon Alexandru Popescu, un român numit Popescu care s-a purtat faţă de ţara sa ca un Napoleon.

[23] *Giurgiuleşti, piedică în calea lui Stalin*, ziarul *Jurnalul Naţional* on line, 2007, 26 iunie, de Andreea Tudorică, Ovidiu Ciutescu, Corina Andriuţa.

tancul pe care ruşii doreau să îl folosească pentru a cuceri Galaţiul, a fost considerat cel mai performant car de luptă din acei ani. Ruşii au făcut tot posibilul pentru a ţine secrete cât mai mult timp planurile de introducere în dotarea armatei a acestei maşini de luptă.

„Tancul amfibie T 40 a intrat în dotarea armatei sovietice la 19 decembrie 1939, în aceeaşi zi cu tancul mediu T34 şi cu tancul greu KV 1. În clasa sa de tancuri a fost o realizare la fel de mare ca şi a celorlalte tipuri de care de cetate. Nu este foarte cunoscut acolo pentru că armata l-a ţinut mult timp secret, pentru că vremea celorlalte tancuri revoluţionare încă nu venise", notează V.B. Rezum[24] în „Sinuciderea". Referitor însă la puterea gurilor de foc pe care sovieticii o aveau, generalul Heinz Guderian spunea: „Dacă aş fi ştiut că ruşii au o asemenea cantitate de tancuri, probabil nu aş fi început războiul!".

[24] V.B. Rezun este un fost spion sovietic, care „s-a defectat" în Anglia în 1978. De-a lungul anilor a publicat, sub pseudonimul Victor Suvorov, mai multe cărţi despre URSS, despre evenimentele militare şi politice petrecute în anii premergători şi ulteriori războiului. În „*Sinuciderea*", apărută în anul 2000, Rezun face referiri clare legate de intenţiile pe care sovieticii le-au avut faţă de România în anii 1940. Iniţial, Stalin pune mâna pe Basarabia. Profitând de situaţie, anexează teritoriile din Bucovina de Nord şi din Ţinutul Herţei. "Punctul de vedere oficial, sovietic, în ceea ce priveşte anexarea Basarabiei a fost acesta: De pe teritoriul Basarabiei aviaţia sovietică putea ameninţa industria petrolieră a României, care era principalul furnizor de petrol pentru Europa. De ce a fost anexată Bucovina de Nord? Deoarece pe teritoriul său trecea calea ferată de rocadă, cu interes strategic, care mergea de la Odessa prin Chişinău, Cernăuţi şi Şilvov şi care avea ecartament european. „Astfel ne permiteam să utilizăm garnituri de tren pe căile ferate europene oricând doream", a redat colonelul A. Orlov, în „*Jurnalul de istorie militară*", un punct de vedere oficial al sovieticilor la 27 iulie 1942. De asemenea, Adolf Hitler, la 27 iulie 1942, spunea: „Este evident că sovieticii contează să influenţeze evenimentele din Balcani în direcţia dorită şi să transforme Balcanii într-un cap de pod care să le permită să ne atace pe noi, cât şi pe celelalte ţări europene. În vara anului 1941, sovieticii intenţionau să lovească nimicitor România, întrucât ea este singura ţară, în afară de Rusia, care ne exporta petrol".

De la stanga la dreapta: Felix Țopescu, Constantin Zahei, locotenentul Ionel Epure (x) și Toma Tudoran. Ionel Epure, un martir al Basarabiei. „În zona Cetăţii Albe, locotenentul Ionel Epure s-a sinucis în faţa regimentului, împuşcându-se în cap. Acest ordin (n.n. – ordinul retragerii trupelor române din Basarabia) nu-l pot executa!, au fost ultimele lui cuvinte…” **Î**n urma ultimatumului din 1940, românii au fost siliți să se retragă din Basarabia. Invazia sovieticilor s-a produs în luna iulie. Aceștia au impus părții române trei zone eșalonate pentru cedarea succesivă a teritoriilor din Basarabia. În această conjunctură, pentru temperarea atmosferei create, o delegație de trei ofițeri români s-a prezentat în fața unei unități sovietice, intrată abuziv, mai devreme decât convenția, pentru a reglementa cât de cât situația creata. Din delegație ăcea parte și locotenentul Ionel Epure. El a înaintat îndrăzneț în fața unui maior sovietic cerându-i să oprească trupele sovietice pe aliniamentele convenite inițial. Maiorul s-a enervat, l-a pălmuit pe locotenentul român și l-a degradat, smulgându-i epoleții. Reacția locotenentului Ionel Epure a fost fulgerătoare: l-a împușcat pe loc pe sovietic, după care, conștient de ce va urma, s-a sinucis, într-un gest suprem de onoare de cavalerist în faţa regimentului, împuşcându-se în cap. Oleg Dombrovschi spunea: „El e un erou uitat. Noi, românii, am ajuns până la Stalingrad în căruţe cu coviltir şi cu cuptoare de pâine trase de boi, ca vai de lume…”

Comandantul Companiei a V-a care de luptă, Napoleon Alexandru Popescu, era considerat un adevărat strateg militar. Curajul şi abilităţile profesionale l-au făcut să aibă un rol extrem de important în luptele date pentru Basarabia între 1939 şi 1944.

Planul de atac sovietic asupra României.Cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord a fost urmată de cedarea nordului Ardealului în urma Dictatului de la Viena din 30 august și a Cadrilaterului în septembrie a aceluiași an fatidic, 1940. Cum știm cu toții, la 26 iunie 1940 este transmis oficial Bucureștiului ultimatumul sovietic, care cerea Basarabia și Bucovina. Era normal, Franța capitulase de patru zile în fața Germaniei, aliatul URSS, Stalin îl felicită pe Hitler pentru victorie. Prevăzătorul Stalin așteptase ca aliata și prietena de suflet (pe atunci) a României să fie

îngenuncheată înainte de a-și întoarce fața și pretențiile împotriva României. Până atunci trăsese maximum de foloase în urma alianței cu Germania lui Hitler, împreună împărțiseră Polonia, apoi URSS anexase Țările Baltice și obținuse Karelia de la finlandezi în urma unui sângeros de război de iarnă (30 noiembrie 1939 – 12 martie 1940). Pierderile mari sovietice în urma acestui război l-au făcut pe Stalin mai prudent, el preferând să aștepte căderea Franței pentru a se întoarce cu toate forțele contra României. Chiar mareșalul Manerheim în memoriile sale spunea: „am câștigat șase luni pentru România" (vezi „Finlanda și România în război, asemănări și deosebiri (I)"). Ce a făcut România cu cele șase luni cadou oferit cu sânge finlandez, de la un popor nobil, este altă problemă.

Căpitanul era născut la 28 ianuarie 1909, la Pietroşiţa (Dîmboviţa), absolvent al Şcolii Superioare de Comerţ şi al Şcolii Superioare de Infanterie 1, ajunge în 1929 sublocotenent comandant de pluton la Regimentul care de luptă I. În 1940, după ce participă la toate evenimentele din cadrul Rebeliunii Legionare, este avansat imediat în grad de căpitan.

Locotenentul Dumitru Zotta din Regimentul 16 Infanterie ,,Suceava", unitate din compunerea Diviziei 7 Infanterie ,, Roman", nota în memoriile sale: ,,Doi ani de așteptare ne încercaseră greu răbdarea. Ziua mult dorită se întrezărea că vine…Spre Ardeal. Vestea că plecăm la frontieră se răspândi ca fulgerul în tot satul. La ora unu, munții răsunau de ecoul puternic al semnalului de adunare și înaintare al corniștilor….Toată lumea era în adevărată sărbătoare." În preajma intrării României în Primul Război Mondial, comandamentul Corpului IV Armată a fost mutat de la Iași la Roman, comandantul acestuia fiind generalul Constantin Prezan. Unitățile aflate în subordinea Diviziei 7 Infanterie „Roman" vor participa la toată campania militară a Războiului pentru Întregirea României, dintre anii 1916-1919, și vor contribui în mod decisiv la realizarea și apărarea „Marii Uniri" de la 1 decembrie 1918[25].

[25] Centrul de Studiu și Păstrare al Arhivelor Militare .Istorice., Pitești, fond 513, dosar nr. 3.

Cariera militară a acestui brav ofițer i se axează aproape în totalitate pe evenimentele din Basarabia. „Posedă o foarte bună judecată şi un bunsimţ de discernământ, care i-au permis în acţiunea de la Giurgiuleşti să facă faţă în condiţii bune la atacul carelor de luptă ruseşti, salvând prin acţiunea unităţii sale un batalion de infanterie şi alte unităţi repliate cu acesta în ocazia evacuării şi cedării Basarabiei”, este notat în Fondul de Memorii Originale din Arhivele Militare din Piteşti. Este propus la avansarea în grad de maior şi este trimis pe frontul de Est.

Rădăcinile casei generalului L. Mociulschi coboara, de-a lungul veacurilor, către izvoarele desprinse dintr-o străveche albie comună. Nucleul primar al acestei familii s-a format în Europa Centrală, în regiunile acoperite de câmpiile și colinele Poloniei de astăzi (voievodatele Mazoviei și Sileziei). Aici se găsesc urme lăsate în istorie de războinicii cunoscuți, în ortografia polonă, sub denumirea de Moczulski. Membrii ai aristocrației militare feudale, ei făceau parte din nobilimea leșească sau slahta, termen a cărui etimologie provine tot din limba germană *Adelsgeschlecht* (aristocrație). Remarcăm aici că și alți termeni, legați de nobilimea poloneză, derivă, de asemenea, din cuvinte germanice. De exemplu, în limba polonă *rycerz* (cavaler), *herb* (stema ereditară a familiilor nobiliare poloneze) etc, decurg etimologic din cuvintele din limbă germană *Ritter*, *Erbe* etc. În cadrul slahtei din timpul Uniunii Polono-Lituaniene (secolul al XVI-lea) sunt cunoscute trei ramuri distincte ale familiei Moczulski, fiecare având propriul blazon. Generalul Leonard Mociulschi, ultimul comandant al Corpului de Munte (decorat de trei ori de către Regele Mihai cu Ordinul Mihai Viteazul în grad de Cavaler), după ce se acoperise de glorie în ambele războaie mondiale, a fost arestat și închis fără proces. A supraviețuit detenției, dar avea sănătatea subredă, iar pensia suspendată abuziv, asta până când a fost reabilitat la intervenția președintelui Frantei, Charles de Gaulle (în anul 1966). Celălat frate, Pavel, fost locotenent în Regimentul 12 Infanterie Bârlad în timpul războiului de Reîntregire a Neamului (decorat cu Medalia Victoria, conform Înaltului Decret Regal Nr. 3390/1921) și procuror la Tribunalul Brăila, a fost imediat dat afară din magistratură. Generalul Mociulschi a

luptat și în cel de-Al Doilea Război Mondial. Astăzi însă Batalionul 21 Vânători de Munte îi poartă generalului L. Mociulschi , onorific, numele.

În anul 1941 participă la luptele de la Lipnic, acolo unde „compania condusă de căpitanul Popescu a fost întrebuinţată în folosul corpului de armată german tocmai pentru culegerea de informaţii.

Conform dovezilor existente, viitorul mitropolit al Moldovei, Dosoftei, s-a născut la Suceava, în anul 1624, în preajma sărbătorii Sfântului Dimitrie, primind din botez acest nume. Egumen al mănăstirii Probota, este chemat în 1658 la înalta slujire a arhieriei, fiind numit Episcop de Huși, iar un an mai târziu a trecut în scaunul vlădicesc de la Roman. După o păstorie de 11 ani la Roman, în anul 1671 a ajuns în scaunul de Mitropolit al Moldovei. În 1686, în urma campaniei de retragere din Moldova, soldații polonezi au luat cu ei mulțime de pietre scumpe și odoare din aur și argint. Între ostatici s-a numărat și mitropolitul. Astfel blândul ierarh Dosoftei a fost înmormântat la Biserica „Nașterea Domnului" din Zolkiew, astăzi în Ucraina. La 11 aprilie 1680 ieșea din teascurile tipografiei mitropolitane din Iași lucrarea bilingvă (slavonește și românește) tălmăcită de Mitropolitul Dosoftei, „*Psaltirea de-nțeles"*. Pe un exemplar al acestei ediții, care se afla în biblioteca Episcopului Melchisedec Ștefănescu al Dunării de Jos (la fila 195), mitropolitul face următoarea dedicație: *„Am dăruit cumnatului Șerbului și Fesii, surora mea, cu sănătate și blagoslovenie, Dosoftei, mitropolitul Suceavski".* Cumnatul *Șerbul* era un însemnat negustor și proprietar din Galați, în veacul al XVII-lea, pârcălab de Galați în câteva rânduri. La origine brăilean, acesta a trecut în ținutul Covurlui, înainte de 1647, contribuind alături de fratele său, Dia (Die), la ridicarea Mănăstirii Precista de pe malul Dunării, din Galați, al cărei principal ctitor a fost se pare negustorul gălățean Constantin Teodor. Regretatul istoric Paul Păltănea afirma că Șerbu s-a căsătorit cu Fesa, *sora lui Dosoftei*, înainte de 3 martie 1663. Dat fiind faptul că Safta, fiica celor doi, era căsătorită deja la 8 septembrie 1675, credem că părinții acesteia, Șerbu și Fesa, se însoțiseră prin Taina Nunții înainte de anul 1660, deoarece între 1675 și 1660 nu sunt decât 15 ani, vârstă prea fragedă pentru căsătoria Saftei. Mai mult, alt fiu al cumnatului lui Dosoftei și al Fesei, Dediu, era mare armaș la 19 martie 1677, funcție pe care n-o putea deține un tânăr sub 20 de ani. Un act de vânzare a unei părți din moșia satului Șendreni din ținutul Covurlui (astăzi comună în

apropierea municipiului Galați), act de vânzare datat de autorii „*Catalogului de documente...”* între 1650 și 1660, este semnat între martori și de Șerbu pârcălab. Dacă datarea este corectă, iar Șerbu era pârcălab de Galați înainte de 1660, anul când Dosoftei ajunge pe tronul episcopal de la Roman (înainte de 29 martie 1660, conform listelor de ierarhi alcătuite de pr. prof. dr. Mircea Păcurariu), înseamnă că, în calitatea sa de pârcălab, Șerbu l-a întâmpinat pe episcopul locului, când va fi ajuns în orașul de la Dunăre. Sunt convins însă că cei doi cumnați s-au întâlnit mai înainte și că însoțirea lui Șerbu cu Fesa s-a petrecut în intervalul anilor 1650-1660. Cumnatul din Galați al Sfântului Ierarh Dosoftei era un om foarte evlavios; acesta avea o legătură specială și cu obștea *Schitului Crângușor* sau Răfloaia (ctitorit în secolul al XVII-lea, astăzi dispărut), care se afla în partea de vest a actualului sat Vameș, comuna Piscu, judeţul Galaţi (Uneori stau și mă întreb dacă nu cumva la acest schit se referă istoricul Paul Păltănea, atunci când vorbește de mănăstirea Radei, de lângă Tălăbești. Pare mult mai credibilă această opinie, care iată că se susține cu dovezi. Rămâne pe mai departe o temă de cercetat pentru mine.) Astfel, la 12 iunie 1664, *Chirilă,* egumenul schitului de la Crânguşor, scrie zapisul prin care Şerbu brăileanul, pârcălab de Galaţi, cumpără partea lui Donosie și a fratelui său, numit Vidraşcu, din satul Crângeni, „dintre Sireturi”. Peste cinci ani (28 martie 1669), Martin, fiul lui Simion din Răfleşti, vinde la rândul lui lui Şerbu, din Galaţi, o parte din moșia satului, pentru o datorie de 36 de lei. Zapisul pentru această vânzare este scris de *Gheorghieş,* egumenul schitului de la Crânguşor (nici acest schit nu are o istorie cercetată și deslușită, fiind cauza pentru care se pendulează în privința mănăstirii Radei). Nu este exclus ca schitul să fi fost ajutat de negustorul brăilean Şerbul, atunci în Galaţi, care mai cumpără părţi din satul învecinat Răfleşti şi la 25 aprilie 1670. Astăzi știm că Șerbu brăileanul și jupâneasa sa, Fesa, cumpărau, la 3 iunie 1683, și „o vie cu rod și cu pomi” în satul Oasele (astăzi Rediu, județul Galați), din ținutul Covurluiului. Din căsătoria lui Șerbu cu sora Episcopului Dosoftei al Romanului, viitorul mitropolit, s-au născut o fată, *Safta,* și trei băieți: *Dediu, Gheorghiță* și *Raneti.* Aceștia sunt amintiți în documente din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și începutul celui următor. *Safta,* fiica lui Șerbu, s-a căsătorit, înainte de 8 septembrie 1675, cu spătarul *Manolache, fiul lui Toderașco Tuduri, pârcălab de Galați,* căci, într-un document care poartă această dată, chiar voievodul Dumitrașcu Cantacuzino poruncește lui Adam căpitanul „să aleagă și să stâlpească siliștea unde este «odaia» lui Manolache, *ginerele lui Șerbu,* dând și mărturie hotarnică”. Așadar, *Manolache, cel care a dat numele actual al satului Odaia Manolache* din comuna Vânători, județul Galați, *este nepot de soră al Mitropolitului Dosoftei.* Peste trei decenii, un alt document (din 20 decembrie 1705) precizează că numele satului Odaia lui Manolache vine de la Manolache, feciorul lui Tudor, pârcălabul de Galați. De altfel, însuși Manolache va deține funcția de pârcălab de Galați, în toamna anului 1688. *Dediu* spătar, fiul lui Șerbu brăileanul și al Fesei, sora Sfântului Ierarh Dosoftei, este tatăl Anei, soția domnitorului *Mihail Racoviță*, care s-a aflat de trei ori pe tronul Moldovei (1703-1705; 1707-1709; 1716-1726) și de două ori pe cel al Țării Românești (1730-1731; 1741-1744). Doi dintre fiii Anei, nepoata ctitorului Bisericii Precista din Galați, un locaș-efigie la malul Dunării, au fost domnitori în țările române: *Constantin Racoviță,* domn al Moldovei (1749-1753; 1756-1757) și al Țării Românești (1753-1756; 1763 -1764); *Ștefan Racoviță,* domn al Țării Românești (februarie 1764-18/29 august 1765). Dediu a avut mai multe funcții importante în Moldova și a deținut numeroase moșii. Între podgoriile sale de la Nicoreşti-Sârbi, fostul ținut Tecuci, medelnicerul Dediu ctitorește la sfârșitul secolului al XVII-lea o mănăstire mică, pe care o și

închină la Sfântul Mormânt de la Ierusalim. Aceasta reiese din documentul pe care ginerele ctitorului, chiar voievodul Mihai Racoviţă, îl semnează la 15 noiembrie 1704. Din rezumatul acestui act aflăm că domnitorul „scrie slujitorilor din ţinutul Tecuci să lase în pace de toate dările şi angaralele 10 oameni străini şi bucatele lor, posluşnicii mănăstioarei de la Nicoreştii de Sus, cea făcută de Dediul medelnicerul şi închinată la Sf. Mormânt, de la Ierusalim, sub stăpânirea lui Dosithei, patriarhul; nici bucatele lor pentru alţii să nu se tragă şi să fie scutiţi de pecetluiri, de goştine de oi şi de mascuri şi de deseatina de stupi; goştinarii de oi şi de mascuri şi de deseatină să-i lase în pace; venitul acestora să-l trimită călugării la Ierusalim pentru ceară şi tămâie". Împreună cu soţia Ruxandra, fiica postelnicului Dumitraşco Cârnul, dăruieşte, după 1688, când semnează „Dedul biv vel spătar", bisericii din satul Buciumii un „*Triodion*" slavon, imprimat la Liov în anul 1688. Dediu a trecut la cele veșnice înainte de 27 octombrie 1724. Cele câteva referiri la rudeniile lui din zona Galaților și a Brăilei sunt importante pentru legăturile Sfântului Ierarh Dosoftei cu Dunărea de Jos, spațiu pe care l-a păstorit vreme de peste un deceniu ca Episcop al Romanului, eparhie în jurisdicția căreia se aflau și ținuturile Covurlui și Tecuci, unde sora sa, Fesa, a deținut mai multe proprietăți. Așa că și urmașii mei, din satul Fundeni, mai pot investiga spața domnească de pe moșia lor.

Printr-o acţiune rapidă ocupă gara din Lipnic, salvând-o de la distrugerea de către sovietici". Urmează bătăliile de la Soroca, Chişinău, Kremdovsko şi Argirovskaia.

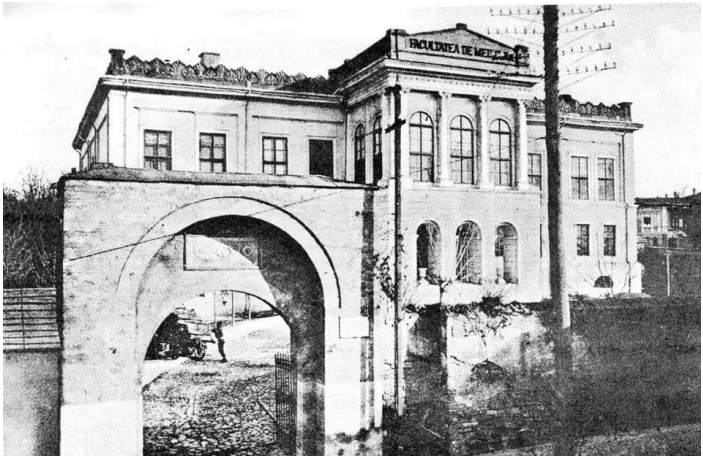

Clădirea impunătoare pentru acele timpuri a primului așezământ universitar din România (momentan ocupată de Universitatea de Medicină și Farmacia Gr. T. Popa) a fost construită de către Matei Cantacuzino în anul 1760 și vândută lui Costache Ghica în anul 1792. Se întâmplă în această clădire mai multe lucruri care au marcat Moldova. Se stabilea aici în anul 1789 cartierul general al cneazului Grigori Aleksandrovici Potemkin, comandantul armatei ruse cartiruite la Iași (suntem în timpul războiului ruso-turc). Amant al Ecaterinei a II-a, supranumită Ecaterina cea Mare, o figură emblematică pentru istoria Rusia modernă, cneazul Potemkin a făcut multă vâlvă în rândul nobilimii moldovene prin bancheturile nemaivăzute de ieșeni. Aici a fost adus pentru prima

oară fastul curtii imperiale ruse și s-a dat tonul emancipării boierimii moldovene. Aceștia au început să iasă din izolaționismul autoimpus și au început să aibă acces la tot ce înseamna iluminismul European. În tipografia de propagandă a lui Potemkin a fost editat primul ziar de pe teritoriul actual al României: „*Courier de Moldavi*e". Primul număr a apărut la 18 februarie 1790. Moartea cneazului, survenită în anul 1791 nu departe de Ungheni, în locul numit Crâșma lui Talpă, se pare că ar fi o răzbunare a moldovenilor, sătui de aventurile amoroase ale acestuia prin Iași. Tot aici se produce și găzduirea lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei în timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu. Generalissimul Ipsilanti era un fost general din garda Imperială a Rusiei, fiul lui Gheorghe Ipsilanti, fost domnitor fanariot la Iași (1799- 1801) și la București (1802- 1806). Participase la războiul Rusiei de apărare împotriva lui Napoleon, din anul 1813, pierzându-și un braț. Are însă influență și în Basarabia, sora lui fiind căsătorită cu guvernatorul civil din această provincie. Acolo aveau și moșiile.Eteria organizată, care a distrus într-o mare proporție orașul Galați, pentru emanciparea și pentru eliberarea Greciei a pierdut bătălia decisivă la Ungheni. Acest moment a constituit începutul sfârșitului pentru influența grecească din Moldova. După revoluția de la anul 1848 clădirea a devenit proprietatea familiei Rosetti-Roznovanu (aceeași familie care deținea clădirea actualei Primării a Iașului). În anul 1860, Ruxandra Roznovanu a dotat palatul pentru a deveni sediul primei universități moderne din România. La inaugurare (la 26 octombrie 1860), a participat însuși domnitorul Al. I. Cuza, însoțit de cei mai înalți demnitari ai statului, în frunte cu primul ministru Mihail Kogălniceanu. În următorii ani, aici s-a deschis primul sediu al Bibliotecii Universitare (unde a fost un timp bibliotecar Mihai Eminescu) și Pinacoteca Națională din Iași (Muzeu de Artă).

La data de 18 august 1941 el „străpunge cu compania sa puternica poziţie de la Doncevo-Karpovo, la nord de Odessa, uşurând mult operaţiunile Regimentului III Dorobanţi". În urma acestei lupte este decorat cu Steaua României clasa a V-a cu spade şi panglică de virtute militară. După luptele de la Odessa acestea se retrage cu divizia sa în ţară şi primeşte conducerea Batalionului de Inspecţie şi Reparaţii Motorizate. A fost decorat, în timpul celui de-al doilea război mondial, cu Virtutea Militară de Pace (1940) Steaua României (în anul 1940 şi în 1942), dar şi cu cea mai importantă distincţie militară germană, Crucea de Fier, clasa a II-a (1940). În 1947 părăseşte armata în grad de locotenent colonel. În urmă cu şapte ani s-a stins. Am înţeles că este îngropat într-un mormânt mizer, în Bucureşti. Puţin pentru un erou atât de mare", spune fostul său camarad Bacalbaşa."[26]

Oraşul Galaţi a rămas ca o imensă grămadă de moluz fumegând, era distrus serios după ultimul mare război, doar cu câteva cartiere mai mărginaşe rămase nearse sau nebombardate, fie de nemţi, fie de ruşi, cu oamenii dezorientaţi, grăbind zilnic prin Vadul Cărăbuş şi Vadul Negroponte, să ajungă la Şantierul

[26] Idem, de Andreea Tudorică, Ovidiu Ciutescu, Corina Andriuţa.

Naval Fernic, din prispa lutoasă şi joasă a Bădălanului. Sunt acele locuri, pe ale căror maidane, s-a petrecut noaptea aceiaşi dragoste, aceia care ne-a făcut viaţa frumoasă tuturor, aceleaşi romanţe din suflet cântate, „în fumul de ţigară”, de ei, veteranii cumplitului război care a pustiit atâtea familii românești. Numai rănile, prea adânci și mult prea multe, rămase doar în suflete părinţilor, ai căror copii au murit pe câmpurile de bătălie pentru întregirea ţării, mereu ciuntită şi sfârtecată, nu le-a mai vindecat nimeni, niciodată.

Pe maidanul copilăriei mele, pe un teren umbrit de arţari şi castani şi parfumat de salcâmi şi tei, situat în spatele Spitalului Militar, am auzit la început doar muzica cadenţată a regimentelor ruseşti, care tocmai ne ocupaseră grijulii. Cântau din toţi bojocii lor de ruşi Naşa rodina (patria noastră), ori „şi raca strana maia radnaia”. Ei mai aveau o patrie, noi mai aveam numai o vagă amitire de patrie, doar ce nu înghiţise „balşaia cracadila”, care îşi împlineau visul de secole de a stăpâni doritele guri ale Dunării, ca pe o manifestare a mândriei naţionale, cum numeşte astăzi ocupaţia de ei unui teritoriu care nu-i aparţine, bulawa ucraineană. Asta se întâmplă astăzi, în secolul XXI, în mijlocul Europei civilizate, sub privirile nepăsătoare ale marilor puteri ale lumii, ce se declară apărătoarele drepturilor sacre ale omului! O fi fost oare doar o poveste, astăzi uitată ca atâtea altele, zumzetul care aşternea în satele noastre bunăstarea de după muncă, sau bunătatea rămasă de pomină şi interpretată uneori ca fiind prostie, a ţăranului din satele şi holdele Moldovei noastre, ţara în care noi toţi ne-am simţit aşa de bine?

Vila Elisa de pe strada Mihai Bravu, propietatea lui Ioan Stoicovici, era la începutul secolului al XX-lea unul dintre principalele puncte de atracţie din Galaţi. Atracţia locului era dată de imensa grădină care împrejmuia imobilul şi care amintea de celebrele grădini de la Palatul Versailles. În

mărturiile păstrate din epocă, se spune că fiecare metru pătrat din cei 10.000 ai grădinii se afla în armonie cu restul spaţiului. Vila şi grădina ajunseseră atât de vestite, încât se tipăriseră chiar şi cărţi poştale ale locului, trimise din Galaţi spre alte oraşe din ţară. „O fi existând grădini bine aranjate şi în alte părţi, afirmăm, fără teamă de a fi desminţiţi, că rar se poate găsi în ţară o grădină egală cu a lui Ioan Stoicovici", se scria în paginile unui ziar local de la 1902. Vila Elisa era formată dintr-un corp central, cu o intrare monumentală, într-un pridvor deschis. Pridvorul avea acoperişul sprijinit pe coloane de zidărie. Deasupra se afla un atic (etaj scund situat imediat sub acoperiş) cu scop decorativ. Faţada era înfrumuseţată de elemente bosate, imitând pilaştri şi boluri. Frumuseţea clădirii era completată şi chiar accentuată de donjonul (construcţie în formă de turn, care imită turnul principal al castelelor medievale), care era alipit de aceasta, pe partea de nord. Donjonul avea o formă octogonală, cu un acoperiş tip dom, depăşind cu mult înălţimea casei. Acest donjon a dispărut atunci când a fost construit Teatrul de Operetă şi Estradă Regional Galaţi, actualul Teatru Muzical „Nae Leonard". Locul turnului octogonal a fost luat de un pasaj care făcea legătura între vilă şi teatru. Asemenea tuturor clădirilor din România și Galați, Vila Elisa a fost naţionalizată de către comuniști, după anul 1950. Ioan Stoicovici a fost căsătorit cu Elisa Constantin (de unde și numele vilei), fiica unui bogat și cunoscut agricultor. Au avut șate copii, din care în viață au rămas șase: Vasile, profesor la Acad. De Înalte Studii Comerciale și Industriale, secretar general al Camerii de comerț și industrie din București; Ioan a fost mulți ani președintele consiliului de administrație al Soc. Anon. Brutăria Mecanică din Galați, iar în anul 1912 a fost primul director al sucursalei din Galați a Băncii Românești, înființată în acel an. A fost membru al Camerei de comerț din Galați, iar mai târziu a fost președintele acesteia. A murit în anul 1927.

Să rememorăm acele timpuri, ale omului care nu se hainise ca acum, ale celui care asculta farmecul vieţii: „În casa noastră, albă şi curată,/ Se împletiau, ca edera‘ mpreună,/ Sfinţenia, credinţa, voia bună,/Şi dragostea de mamă şi de tată./Zorelele-o prindeau într-o cunună./În veselia soarelui scăldat;/Iar în lumina nopţii dealtădată,/Cât de tăcută surâdea la lună!/Când zorile se rumeniau ca focul,/Vărsând prin geamuri o lumină blândă,/Ne scutură din somn şi visuri frigul…/Dar frământând cu aripile locul,/ Slăvind a vieţei vecinică isbândă,/Cocoşul cântă‘n curte: „Cutcurigul!"/Şi altul, şi-altul „cutcurigu" cântă,/ Şi altul din poeană le răspunde…/Şi unul strigă cine ştie unde…/Şi strigătul de strigăt se‘nferbântă,/Şi cântecul de cântec se pătrunde…/Şi muzica cocoşilor s'avântă /Spre răsăritul cu lumina sfântă/Ce se revarsă' n infinite unde…/Şi aripi freamătă prin curţi, pe garduri,/Şi repezi-repezi flutură‘n lumină,/Ca vie fâlfâire de stindarduri…/Şi roşul zorilor, tivit în aur,/ Străfulgerat de-o geană de balaur,/ Vesteşte satului o zi senină…/Şi iată că şi soarele răsare!/Şi boabele de aur îşi aruncă/Pe casă, pe grădină şi pe luncă…/Şi sufletul pământului tresare!/Femei şi oameni trec tăcuţi la muncă,/Se-aud pe drum scârtâituri de care;/Şi toate vietăţile‘n mişcare/ Îndeplinesc a cerului poruncă:/ Găinele cotcodocesc

grămadă/Şi cântă păsările cântătoare;/ Albinele se mistue‘n livadă…/ Plăvana ‘n poartă-şi linge‘n bot viţelu,/Iar „puiul mamei” fericit, la soare,/Ce drăgălaş se joacă cu căţelu!”[27]

Casa din strada Domnească pe care a construit-o Epaminonda Lambrinidi în în anul 1880, aşa cum reiese din tabloul cu clădirile construite în anii 1879-1880. În anul 1888 survine falimentul lui Epaminonda Lambrinidi, a cărui avere întreagă este scoasă la licitaţie. Ziarul local „*Poşta*” relata în paginile sale, în anii 1888-1889, că averea mobilă a insolvabilului comersant E.A. Lambrinidi, aflată în casa din strada Domnească, oraşul Galaţi, este scoasă la licitaţie publică. Averea scoasă la licitaţie era formată dintr-o galerie care cuprindea 62 de tablouri, camere de culcare, saloane, sală unde se serveşte masa, tacâmuri, sticlărie, argintărie, covoare, arme, trăsuri, două piane, candelabre, lustre, statui de marmură şi bronz, vinuri străine şi indigene etc. Sindicatul falimentului E. A. Lambrinidi publica în capitală următorul text: „Se încunoștiințează că în ziua de 5 Martie 1880, ora 10 dimineața, se va proceda la vânzarea licitativă a unui număr de tablouri, aparținând falimentului E. A. Lambrinidi. Licitația se va ține în magazinul de la Hotel Oteteleșanu, București, unde tablourile vor fi espuse de la 3 Martie” (ziarul conservator central „*Epoca*” 1889-03-02, nr. 985). Moara Lambrinidi din strada Portului va ajunge în proprietatea lui I. Millas & Fiŭ, având un capital de 300.000 lei, 26 de lucrători şi măcina 3 vagoane cu o capacitate de câte 10.000 kg. pe zi. Casa lui Epaminonda Lambrinidi va fi sediul Curţii de Apel până la construirea Palatului de Justiţie. În anul 1939 casa este închiriată de primăria oraşului Galaţi, primar fiind Traian Gruescu, Ministerului Educaţiei Naţionale, pentru liceul de fete „Mihail Kogălniceanu” pe un an de zile cu suma de 80.000 de lei pe an. Astăzi casa din strada Domnească, nr. 51, este sediul Regionalei C.F.R.

[27] *Cântecul Soarelui*, Donar Munteanu, „*Viaţa Basarabiei*”-Anul I. No.2 Februarie 1932

Publicăm acum o participare de mare noblețe și patriotism a familiei Lambrinidi la evenimentele acelei perioade când țara obținea independența. Lista încredințată d-1ui prefect al județuluiu Covurluiu, Gh. Răşcanu și E. A. Lambrinidis, etc, de sumele oferite pentru cumpărare de arme Peabody, de către funcționarii interni din Administrația centrală a domenielor și pădurilor Statului: Lambrinidis et Charilaos lei 500, E. A. Lambrinidi lei 500 , D. Climis[28] 1.500, G. Pașcanu 1.200, Alecu Radovici 160, P. Popoviciu 160, Foscolos et comp.[29] 1.500, Eulogiu Georgief[30] 1.100, un grec 1.500, Sigimondo Monde 1.500, N. Foca 1.400[31], F. Luludi[32] 1.100, Vacas Freseru l60, Pericles Acatas 150, I. Nicolescu lei 300, Ulise et Negropontes 1.500[33], G. Popovici 1.100, H. Popa Hurmuz 150, A.

[28] Elie *D. Climis*, proprietar din Galaţi, cu imobile pe strada Domnească, strada Logofăt Tăutu solicita Primăriei, la 8 iulie 1910, autorizaţia de a construi o împrejmuire a locului pe care îl deţinea pe strada Domnească intenţionând ca, în anul următor, să construiască o clădire nouă cu destinaţia de hotel. Clădirea a fost denumită Hotel „Grand" până la sfârşitul celei de-a doua conflagraţii mondiale.

[29] „D. Foscolo et C-nie, din Galați, a transportat gratis, cu vaporul său, regimentul No. 6 de linie. D. Cavadia Epaminonda, din Galați și D. M. Dario din Brăila, a transportat de asemenea grátis, cu vasele lor, batalionul activ din regimentul 11 de dorobanți, din Brăila la Galați. Aceste trupe, cari reintrau în garnisónele lor, din cause întreruperei comunicațiunilor, fuseseră oprite în Brăila. Pentru acest generos ajutor dat armatei de numiții domni, ministerul le esprimă, prin aceasta caldele sale mulțumiri" (Monitorul Oficial al României, 1878-08-25, nr. 188). Cetitorul va remarca personalitatea unora dintre donatori, acea pătură de propietari mici pe care s-a sprijinit adeseori țara.

[30] Potrivit Regulamentului BNR privind admiterea la scont a efectelor, aprobat de Consiliul general, după o îndelungată dezbatere, la 20 februarie 1881, excepţia era acordată numai caselor de comerţ care plăteau patenta clasa I şi a II-a şi respectau neîntrerupt angajamentele. În urma dezbaterilor din Consiliul general, dreptul de a sconta poliţe cu două semnături era acordat lui Eulogiu Georgief, N. Chrissoveloni, Marmorosch Blank & fiii, Băncii României Brăila la 15 februarie 1890, precum și caselor M. De Waldberg și Leon Manoach & C. la 11 mai 1890, lui Elias Jos. Cohen la 7 martie 1891, Băncii Generale Române la 14 ianuarie 1898.

[31] Comerciantul gălățean Neculi *Foca care locuia pe strada Cuza Vodă nr. 46, în* casa cunoscută ca aparținând lui Stavru Mantu, construită la mijlocul secolului XIX. Ea a aparţinut comerciantului Stavru Mantu, acesta intrând în posesia imobilului din Cuza Vodă 46 în urma căsătoriei cu Evantia N. Foca, fiica comerciantului Neculi Foca, cel care o construise de fapt. Stavru Mantu, grec la origine, s-a născut la Galaţi în 1831. În 1868 s-a căsătorit cu Evantia N. Foca, fiica comerciantului Neculi Foca.

[32] „Și alte personaje secundare din Europolis au avut la bază oameni reali: ...iar Luludi era în realitate Gioni Foscolo, un grec care îndeplinea funcția de consul al Danemarcei." – Tudose Tatu, *Navarhul, personajele reale și Sulina piraților*, rev. *Dunărea de Jos*, nr. 100, iunie, 2010, p. 74. Fratele său, Anton Luludi, de religie ortodoxă, în etate de 63 de ani, comerciant, domiciliat în str. Carol nr. 5, este martor la declaraţia naşterii Dorotheei Schmierer-Roth, în faţa ofiţerului stării civile.

[33] Poseda o casă pe str. Domnească nr. 80 de astăzi, pentru care comerciantul grec cere aprobare de construcție în 1869. Unul dintre copii lui Negroponte, Georges, singurul născut la Galați, a fost după Primul Război Mondial primar al oraşului-erou Mărăşeşti. Negropontes deţinea în zonă peste

et T. Pastellas 100, Georgio Theofilatos[34] 60, Trest. G. Metaxas 150, nediscifrat 1.100, C. Anastasiade 150, Victor Atger 160, nediscifrabil 1.150, C. Loizo 160, Har. Tomaidis 1.120[35], V. Stoicovici[36] 1.200, Costi Glasopulos 145 b. 50, Avramof l30, W. Hristovici[37] 1.123, D. Hristovici[38] 1.100, P. A. Constantinescu

---

42.000 de hectare de pământ, iar pe moşiile sale, în anii războiului, au avut loc aprige bătălii. Lupta din 6 august 1917 a rămas în conştiinţa naţională ca fiind decisivă împotriva nemţilor, iar contribuţia lui Ulise Negropontes a fost substanţială. Fiica lui Ulise Negropontes, Elena, a fost soţia generalului Eremia Grigorescu, care a făcut istorie în luptele de la Mărăşeşti. Din căsătoria lor a rezultat un fiu care avea să poarte numele bunicului său, Ulise.

[34] Armatorii greci din Kefalonia, așa cum erau frații Stathatos, Ioannis și Georgio Theofilatos, E. Vlassopoulos și Embirikoi din Andros, folosindu-se de legături mai vechi în comerțul de en gross (Sekiaris, Rodokanakis), au reușit să achiziționeze mai multe vapoare cu care au dezvoltat linia de navigație și comerț cunoscută sub denumirea de „Rețeaua Ionică”, din care s-a dezvoltat toată ramura comercianților greci, care s-au declarat supuși britanici și care au folosit din plin scutirea de taxe sau taxe mai mici, care izvorau din dreptul consular și care au favorizat o translație mare de greci, naturalizați în cele două mari porturi dunărene, Galați și Brăila.

[35] Hardon Dimitris *Thomaidis, agent consular elen la Galați.*

[36] Vasile Stoicovici,fost mare negustor gălățean, avea prăvălie pe strada Portului, în Piața Regală, lângă Piața Veche și avea o casă pe strada Mihai Bravu la capătul de lângă Grădina publică, vila Elisa, actuala sală de repetiții a Teatrului N. Leonard. Se născuse la Bârlad în 21 octombrie 1818 și a murit în Galați pe 1 septembrie 1885. Vezi Paul Păltănea, *Negustori de odinioară: familia Vasile Stoicovici*, ziarul *Acţiunea*, director general Radu Dorin Mihăescu, Galaţi, 1991, Anul 3, nr. 405, 7 iulie 1993, p. 2; Nicolae Angelescu, *Vasile Stoicovici şi fiii săi Ion și Ștefan*: 1818-1885, Buc., 1934.

[37] În anul 1820 în Chișinău exista un negustor armean pe nume Z.*Hristovici. Din acesta apar la Galați* negustorii armeni Hristovici, care se vor ocupa cu tot comerțul de uleiuri aromatice, bumbac și de mercerie.

[38] Figurează în „Lista de comeceiații romanidin coniunaGalați , cari însușesc cualitățile de eligibili la Camera de comerciu”: D-nii Alecu Ionidi, Alecu Pavel, Aleut Șoaricu, Constantin Caranfilescu, Dimitrie Ionescu, Dimitri Hristovici, Grigori D. Voc, G. V. Radu, Gh. P. Mantu, G. A. Popovici, Ghiță Ghăitani, Hristachi Manea, Hagi Ioan Georgiu, Ioan Niculeseu, Ioan G. Cărmici, Ioan Măcărescu, Ilie Alexandru, Nicolae Dinguceanu, Petrachi T. Dobreseu, Panaiti Ștefan, Radu Nicolau, Ștefan Ioan, Sava Gălmoi,Tudurachi Ștefănescu, Vasile Dobrovici, Vasile Staicovici, Vasile Hristovici, Vasili I. Sorieu, Apdstol Dimitriu, Costachi Chisacof, Costin Virlon, Constantin Pagoni, Constantin Värlan, Cost. V. Beliesachi, Dimitri Frigotoiu, Dimitriu Crețulescu, Evangheli Atanasiu, Gheorghe Volinte, Gh. Gobrovan, Gh. Zugravu, Hagi Dimitri Chebac, Hagi Cos. Taneu, Hagi Vasili Frigotiu, Ión Budacu, Ilie Disciu, Ión Iorga, Ionică Botezatu, Iacob Livescu, Matachi Gabrovan, Marin Curtvoici, Mihalachi Similachi, N. I. Trifănescu, Niculae Zaharia, N.Tăchean, Nicolae Răşcanu, Nieolae Hagi Nicolae, Nicolae Dade, Neculai Plan, Nicolae Chiconban, Panait Alexamirescu, Petrachi Chiconban, Ștefan V. Nenițescu, Stavrică Mantu, Teodor Șișcan, Vasili Gh. Zaharia, Vasili D. Dragomir, Vasili Viorica, Andoni Gheorghiu, Alexandra Neculau, Alexi Neculari, Gheorghe Dimitriu, Dimitrie Mihăilescu, Em. Caracaș, Iancu Dima, Ión Tănase, Ión Caramanlău, Iancu Mavrogea, Cost. Neculai, Cost. Stoianevici, Mihalachi Tănăsescu, Mihail Buhai, Mihail N. Mihăileseu, Nicolau Teceloreseu, Nicolau Mihăileseu, Necolau Teodorescu, Penciu Nicolau, Panaiti Ion, Simion Mitachi, State Dimitriu, Ștefan Ión, Spiru Gheorghiu, Costachi Dolas, Teodor Dima, Teodor Vladicolu, Hurmuzu Iorgula, Soare Ioan, Cost. Drăgănescu, Dimitri I. Drăgănescu, Ghiță Enăchescu, Neculau Teodor, Vasili Dimitriu, A. Zanfirolu, Gh.

140, Cocali et Stegliano 160, nedescifrat 1.120, anonim 141 b. 20, T. Delvinioti[39] 1.500, nediscifrat 1.200, nediscifrat 160, Hagi Ghiță Găitan 1.180, M. Pastramacidi 110, N. Pastramacidi 120, nediscifrat 15, un grec 1.500, C. Sacumano[40] 1.100, N. Galați 120, Andoni Hanuțu 120, nediscifrat 120, I. Pelasti 1.100, Ant. G. Loisos 120, nediscifrat 150, N. Calamari 120, G. Eustratio 165, Rașcovici[41] 1.515, V. Dobrovici[42] 1.100, Bruner 1.200, anonim lei 150, G. Ciuntu

---

Fulger, Grigori Ventura, Gheorghi Docan, Grigori Moisiu, Petre Boțan, Panteli Popazu, Dimitrie Nedelcu, Dimitrie Ionescu , P. Mihăilescu , Hagi E. Dragoș, Ioan Drăgăneseu, Paraschiv Vasiliu." – *M. Of. al României* din 27 ian. 1878, nr. 021.

[39] Armatorul Alexandru Spiridon Delvinioti-Corfu, aflat atuci în Galați.

[40] Pe strada Domnească la nr. 50, lângă Prefectură, a fost, până-n anii 1880, casa negustorul de origine italiană Constantin Sacomano. Casa a fost o vreme Tribunalul județului Covurlui, restaurantul Tic-Tac, apoi a devenit cantina activiştilor PCR. Acum casa este demolată și se construiește în locul ei primăria Galaților.

[41] Familie evreiască cu ramificații în toată Moldova. Astfel se face că școala „*Raşcovici*", era o școala evreiască de meserii pentru băieţi la Chișinău. Prieteniile între intelectuali se leagă foarte greu, dar sunt şi cele mai durabile. Drept exemplu este această nemaipomenită prietenie dintre două doctorițe – Maria Raşcovici și Iulia Kviatkovski. S-au cunoscut fiind colege la Cursurile medicale pentru femei, s-au cunoscut într-un moment dificil pentru Iulia Kviatkovski, atunci când fratele ei Alexandru a fost executat în 4 noiembrie 1880 ca membru al organizaţiei poporaniste „Narodnaia volea", ca participat la pregătirea unui act terorist. Deşi etnic Iulia Kviatkovski făcea parte dintr-un neam polonez, creştinizat, şi se născuse în 1859 la Tomsk, în Siberia, unde tatăl ei primise ca zestre câteva mine de aur. Familia era numeroasă, ea fiind al cincisprezecelea copil. Tatăl care fusese important funcționar de stat, s-a pensionat și din cauza că a distrus viața unei fiice pe care a căsătorit-o împotriva voinței cu asociatul său, după moartea ei s-a alcoolizat și peste un timp s-a ruinat. Tânăra gimnazistă, care în vacanțele școlare obișnuia să călărească în costum bărbătesc, ceva neobișnuit pentru femeile din acea vreme, a fost nevoită ca doar singură să câștige banii necesari pentru studii ocupându-se cu prepararea altor eleve. Tot ea dirija treburile familiei, căci mama ei se dovedi a fi o fire moale și neputincioasă să conducă gospodăria. A absolvit gimnaziul din Tomsk cu medalie de argint și, în 1879, a luat drumul Petersburgului ca să facă studii medicale. Ajunsă la Petersburg a fost primită la cursurile medicale pentru femei de pe lângă Spitalul militar în numele cneazului Nikolai. De fapt, sugestia era a fraţilor mai mari care învăţau acolo. Poporanistul Alexandru Kviatkovski era pentru ea un model de dăruire și sacrificare pentru un ideal. A fost marcată de arestarea fratelui şi de moartea lui. Această lecție dură a făcut-o să aleagă o altă cale de eliberare a poporului, calea umanismului cultivat. Adică luminarea și ajutoarea păturilor nevoiașe pe toate căile posibile. Și pe parcursul întregii vieți a promovat un narodnicism specific, individual. Un altfel de mers în popor. Adică a fost și a rămas o reprezentantă exponențială a generației sale. În anul 1886 Iulia Kviatkovski și Maria Raşkovici au primit diplomele care atestau studiile lor medicale și care le permitea să activeze doar în secțiile destinate femeilor. De atunci încolo au mers nedespărţite împreună. Iulia Kviatkovski a sosit la Chișinău la 2 martie 1893. Și orașul capitală de gubernie arăta astfel: „Chișinăul de atunci după aspect se deosebea mult de cel de astăzi: nu erau case mari cu două nivele, erau pavate doar străzile din partea de sus, mai sus de strada Haralambie (azi Alexandru cel Bun), care pe atunci era unica stradă comercială a Chișinăului. Toate magazinele și prăvăliile erau amplasate aici și de aceea ea era denumită strada de Aur. Pe această stradă și pe strada Gubernială care ulterior s-a numit Puşkin, circula tramvaiul cu cai. Vagonul era cărat de două gloabe slăbănoage, iar atunci

160, G. Dracopulos 120, Helpica Alexandri 1.500, Vasile Agemoglu 1.500,

când mergea la deal era înhămat și al treilea cal. Eu evitam asemenea mod de transport din sentiment de milă pentru bietele animale, care cărau prin supraefort vagonul supraîncărcat cu peste 20 de pasageri. Strada Livezilor (azi A. Mateevici) de la strada Pușkin și până la panta Buiucanilor nu era construită, și acolo unde azi se află parcul era o gunoiște. Primăria veche la aripa stângă avea un turn pentru pompieri, fiindcă aici se afla și detașamentul de pompieri. Străzile și casele erau iluminate cu gaz lampant, care era transportat în balerci. Primar era C.A. Șmidt, care s-a aflat în această funcție timp de 25 de ani și care a contribuit mult la amenajarea orașului. Iluminatul electric și tramvaiul electric au fost introduse când era primar Iurie I. Levinschi." (Vezi Iulia Kviatkovski, Maria Rașcovici „*Amintiri*", Paris, 1937, pag.86-87). Spitalul pe care ea l-a ctitorit în anii 1909-1910 este astăzi sediul Mitropoliei Moldovei, de pe strada București 119. Iar istoria apariției lui Iulia Kviatkovski o scrie în cartea de „*Amintiri*" (Paris, 1937): „ În acest timp, se pare că în 1904-1905 vine la mine moșierul Anghel, pacientul meu și-mi propune să primesc de la el 10 mii de ruble pentru Clinica mea oftalmologică. Această sumă, foarte consistentă pentru acele vremuri, desigur, pentru mult timp mi-ar fi ușurat povara financiară precară, dar ea nu putea asigura existența clinicii pentru totdeauna. Am decis să transmit acești bani la Primăria Chișinău, ca să fie utilizați la construcția Clinicii Oftalmologice, gest aprobat și de G. Anghel. Cu participarea juristului A.H. Gheorghiu a fost întocmit documentul prin care banii erau transmiși primarului P.V. Sinadino. Orașul a atribuit un teren pentru construcție și au repartizat o anumită sumă din banii publici." (pag. 91-92). În timpul Primului Război Mondial, din toamna lui 1916 conduce o echipă sanitară la Târgu Ocna, Bârlad şi Bacău, lucrând în cadrul unui detașament condus de A.K. Șmidt, primarul Chișinăului de atunci. A fost medic în timpul luptelor de la Mărășești când armatele aliate române și ruse au oprit ofensiva germană. Tot ea a fost martoră la anarhizarea armatei ruse, la bolșevizarea ei instantanee, la părăsirea frontului românesc prin dezertare. Detașamentul ei sanitar a fost ferit de molima bolșevizării grație caracterului ferm de care a dat dovadă Iulia Kviatkovski care a curmat orice tentativă de anarhizare a serviciului sanitar. Să remarcăm faptul că pe atunci ea trecuse de vârsta de 59 de ani. Prietenia celor două intelectuale şi-a găsit oglindirea în volumul memorialistic comun, un fel de istorie a medicinei basarabene expusă pe înţelesul tuturor: Рашкович, М. Воспоминания врачей Юлии Ал. Квятковской и Марии Рошкович. (Paris, 1937), din care am citat noi intitulând-o drept „*Amintiri*". În finalul compartimentului său din această carte Iulia Kviatkovski face o totalizare: „În 1936 din inițiativa unui grup de medici consiliul comunal al Chișinăului, (și statul român - n.a.) a recunoscut contribuția mea la ajutorarea populației orășenești și mi-a fixat o pensie în mărime de 30 mii de lei anual. O asemenea atitudine a reprezentanților societății îmi aduce într-o anumită măsură o satisfacție morală ștergându-mi din obidele și din neplăcerile pe care le-am suportat atunci când în lucrul meu îmi propuneau să realizez un scop sau altul." (pag.103). Regretăm că până azi n-am aflat data exactă a decesului acestei distinse personalităţi fie din lipsă de timp, fie din lipsă de surse ori din obişnuinţa care ne-a fost cultivată decenii la rând de-a uita tot ce au creat predecesorii noştri până la 1940. Casa în care ea a locuit s-a păstrat până astăzi pe str. Alexei Mateevici, făcând parte din corpul de clădiri a Ambasadei SUA în Moldova şi poate că acolo ar fi trebuit să fie amplasată o placă comemorativă în memoria unei femei extraordinare...
Cetitorul va înțelege acum de ce românii basarabeni nu pot fi decât români.

[42] Moşier din satul Godineşti, judeţul Tecuci. Copilul lui, Vasile Dobrovici, s-a instruit la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealul, însuşindu-şi o disciplină care îi va marca întreaga sa viaţă şi activitate. Absolvent al Facultăţii de Medicină din Iaşi (seria 1931), a parcurs prin concursuri întreaga ierarhie spitalicească, activând succesiv ca extern, intern (1 ianuarie1930- „intern definitiv prin concurs la Secţia Maternitate a Institutului Grigore Ghica Vodă"), medic secundar (1935), medic primar (fiind elev şi colaborator al celebrului gălăţean prof. dr. Eugen Aburel).

nediscifrat 1.100, Marco Schimierer lei 150, Spiresco fotograf 140, Sevasti Belo 1.227, Martino Percacini 115, D. Petala 1. 100, I. N. Fuscachis 130, G. Lapatinos 140, Carvisianos 125, nediscifrat 122, idem 1.300, idem 160, Aug. Momand 1.120, prințul Al. Moruzi 1.500, D. A. Anastasiu 1.120, Grigore Samaca 160, Alecu Pavel 1.120, G. A. Balaban 120, Costică Vârlan 1.120, I. Sculi 160, Dr. Serphioti 1.100, Petre Constantin 1.300. Total: lei 15519 b. 50. Lista încredințată d-lui șef al biuroului vamal (Galați) Ion Cruțescu. Iancu Igumenidi 120, B. et Abramovici 120, nedescifrat 110, S. Steimberg 140, N. S. Bernstein 110, Brummer et Potasch 126, M. Silberstein 120, D. Barbaianis 120, I. Ghioca 110, N. N. 120, N. N. I. 10, I. Cruțescu 160, Dimitrie Mihăescu 120, I. Stamati 120, D. Teoharidi 120, D. Penescu 115, I. G. Ionescu 115, H. Ionescu 120, Al. I. Zaharis 115, I. Ionescu 15, St. Marinovici 110, C. Pocornă 115, V. Ioan 120, C. Mitescu 120, I. Mihăescu 110, I. Dimitrescu 110, D. Rădulescu 110, I. Dimitriu 15, G. G. Anastasiu 15, N. Sculi 112, nediscifrat 15, Sp. Niculescu 15, I. Burman 15, N. Ionescu 15 , S. Colinovici 15, N. Ionescu 120, Stefan Dobrocu lei 5. Totalul lei 565. Lista încredințată d-lui căpitan al portului Galați: Constantin Panteli. Constantin Panteli 110, Ed. Van-Laanen 110, G. Ștefănescu 110, H. Cavbati 15, N. Georgiadi 15, D. Penteleu 1 leu, I. Popescu lei 5, I. Hristiu lei 5, Nediscifrabil lei 5, Nediseifrabil lei 3, H. Marcopulo 1 leu, Nediscifrabil lei 4, N. Antipa lei 2, N. Vurtepsis 1 leu, I. Pagoni lei 2, I. Cafura lei 2, A. Antipa lei 2, C. Gazi lei 2, Fr. N. Macri lei 3, G. Cicilénu 1 leu, G. Ferdinali 1 leu, G. Musuli lei 2, N. Triandafil lei 2, S. Dimitriu lei 4, A. Arhondi 1 leu, S. Panagat lei 2, A. Canga 1 leu, P. Papatherat 1 leu, F. Triliva lei 2, I. Chilacu 1 leu, N. Stratioti 1 leu, S. Abatielu 1 leu, I. Manioti 1 leu, S. Meteniti 1 leu, N. Vlasopulu 1 leu, T. Theodosopulu 1 leu, N. G. Conu 1 leu. Total: lei 103. Lista incredințată, d-lor membri quart. 5-lea. D-nii H. M. Neculau lei 60, N. Vranceanu lei 4, G. Georghiu lei 2, Petrea Morariu lei 5, Ilie Petrea lei 2, S. Simion lei 2, G. Marin lei 5, Anghel Mateiu lei 2, D. Iordachi 1 leu, I. Iordachi 1 leu, Leibu Vaisman lei 2, Nediscifrabil lei 10, V. Lecueanu lei 6, V. Stanciu lei 3, M. Ițic 1 leu, Stoica Enachi 1 leu, C. Râmneceanu 1 lei, Radu Enachi lei 2, P. Panaite lei 5, Hristache Ilie lei 10, I. Petrea lei 2, C. Prăvăleanu lei 2, A. Finchelstein lei 2, D. S. Ghinea lei 3, D. Ciurea lei 2, Ionict, Georgiu let 10, P. Ionescu lei 3, Vasile Sacanu lei 10, Ión Mihailcónu lei 2, T. Ión lei 6, D. I. Georgiu lei 20, D. Ionescu lei 5, G. Săcanu lei 10, T. G. Ionescu lei 3, H. Chicuș lei 10, G. Sandu lei 15, T. Leonti lei 5, Zisu Avramovici lei 2, Sava Mihăilescu lei 4, Marinciu Ciochină lei 2, Demetra Nedelcu lei 30, M. Manoli lei 3, C. Podască lei 2, I. Alexandrescu lei 2, D.

Gavrilă lei 8, M. Petrachi let 2, I. Oprișan lei 2, N. Antohi lei 6, Gr. Pavel lei 2, I. Zugravu b. 60, P. Mihăileseu lei 10, I. Mofteiu lei 4, Panagi Combofecla lei 4. Lista încredințată D-lui casier general Ioan Alexandrescu: I. Alexandrescu, casier lei 60, Al. Popescu, adjutor, lei 40, Radu Alexandrescu verificator, lei 20, V. Vasiliu idem lei 10, P. Grigoriu lei 10, I. Costinescu lei 10, I. Pantelei 110, G. I. Carcaleteanu controlor, lei 40, G. Drăgoescu idem. Lista încredințată d-lui șef al gărei (Galați). D-nii Nicodenescu lei 4, Peles Delesch lei 4, Carl Misloschy lei 5, N. Florescu lei 2, Ludovig Șeifert lei 2, N. Gheorghiu lei 2, I. Panaitescu lei 4, N. Gheorghiță lei 4, M. Săvescu lei 4, C. Cordianu lei 2, G. Tancu lei 2, N. Buda lei 2, I. Baciu 2 lei, Stanilam Sivirschi lei 2, C. Mitică lei 2, I. Neculau lei 2, Tănase Tudorachi lei 2, G. Dumitriu lei 2, C. Vasilovici lei 2, Toma Neculae lei 2, Andrei Popescu lei 2, I. Marcu lei 2, N. Neagu lei 2, Ad. Schvarzmann lei 2, Ant. Klein lei 3. Totalul lei 64.

Tabăra cazacilor de lângă Galați în anul 1877

În același număr al Monitorului oficial Direcțiunea generală a vămilor și contribuțiunilor indirecte anunța că „La biuroul vamal Galați, se va ține licitație în dzioa de 17 Ianuarie 1878, la 11 ore dimineața, pentru vindérea a 65 metri postav gros englezese și 341 metri pantalonic (tesături de bumbac) ce s'au confiscat. No. 372. 1878, Ianuarie 5”[43]. Am reprodus această listă de donații din orașul Galați și județul Covurlui, pentru a reaminti concitadinilor noștri de astăzi civismul orașului din acel timp și minima memorie la care ar fi obligate generațiile viitoare din acest oraș. Evident că am vrut să subliniez prietenia dintre Epaminonda

[43] *Monitorul Oficial al României*, 1878-01-11, nr. 007.

Lambrinidi și prințul Carol, motiv pentru care această familie s-a pus la dispoziția țării și cu această ocazie. Casa Lambrinidi a fost succesoarea în materie de primat arhitectonic a casei Antaki, situată pe strada Mavromol, în vecinătatea estică a bisericii Mavromol. Palatul Antaki, de lângă biserica Mavramol, îl caza la 6 mai 1877 pe Marele Duce Nicolai, cu un alai de 25 de generali, ceea ce dă o oarecare imagine în legătură cu spațiul construit și starea materială a familiei.

Tot sudul Moldovei este plin de jerfele românilor pentru patria lor. Toate localitățile importante cum sunt istoricele Focșani, Odobești, Panciu, Mărăști, Mărășești, Fundeni, Tg. Ocna, Oituz, sunt pline de cimitirele eroilor căzuți pentru țara lor. „*Pe aici nu se trece!*”, deviza născută pe câmpul de luptă al Mărăşeştilor a intrat in istorie prin jertfa a peste 27 000 de români, care au tinut piept atacurilor armatei germane în trei mari bătălii ale Primului Război Mondial, în iulie şi august 1917. „Întru slava eroilor neamului” au fost ridicate un mare Mausoleu la Mărăşesti, cel mai impunator din ţară, şi un altele la Mărăşti şi Soveja, iar povestirile despre marile lor fapte de arme au rămas pentru totdeauna în conştiinţa românilor și în istoria familiilor noastre.

Constructorul acestei case pare a fi fost Makarios Antaki (Sunt bulgari care vin totuși în Galați din Alep, dar care se declară în mod repetat componenți ai comunității bulgare din Galați. „La 11 septembrie 1860, comisul Iordache Antachi şi Efstati Atanasiu, delegaţi ai comunităţii bulgare din oraş, cer Primăriei îngăduinţa de a începe zidirea bisericii „Sf. Pantelimon”, având strâns tot „materialul trebuitor”.

Lucrările s-au terminat abia în 1887, cu sfinţirea de către Episcopul Partenie Clinceni. Ridicată în stil bizantin, cu influenţe slave şi cu un pridvor adăugat în primul deceniu al secolului XX, biserica bulgărească Sf. Pantelimon zidită din cărămidă n-a fost pictată până acum interior, lucrare care va fi realizată în viitor.

Doar o pictură, impresionantă însă, parcă luminează singură biserica: Pantocratorul turlei celei mari, pictat de gălăţeanul Gh. Th. Donev, în anul 1937, odată cu restaurarea aşezământului. Makarios Antaki, cu mai multe propietăți pe străzile Sf. Dumitru și Sf. Gheorghe (și care se pare că a stat la originea construirii celebrei zahanale din port și a unui abator în aceiași zonă, care stau la originea averii uriașe a fraților gălățeni, Antaki, deputatul Iordachi Antachi era în 1871 reprezentantul la colegiul I al județului Covurlui și în mod cert el administra respectiva zalhana[44], era tatăl Elenei Antaki (Ralli), cea care în 1920 (sau 1910? Așa cum presupun Mona și Florian Budu – Ghyka[45] se căsătorea la Galați cu Albert Ghika (Kefal).

Monitorul oficial din 25 septembrie 1882 dă știrea că în acest palat a locuit în timpul vizitei la Galați și regele Carol I. Un tablou al regelui Carol I pictat în 1866 era în posesia brăileanului Willy Klein și apoi v-a fi vândut lui Constantin Giurescu cu suma de 75000, iar recondiționat el este dăruit, cu ocazia a 100 de ani de la nașterea lui Carol I, regelui Carol al II-lea. Același Iordachi Antachi avea să doneze 20000 de cărămizi la construirea bisericii Sf. Împărați Constantin și Elena, din Galați. George Antache era deputat liberal la colegiul II[46] de unde demisionează. În 1872 îl întâlnim în componența lojei masonice *Discipolii lui Pitagora*, iar ziarul *Epoca* din 1 august 1887 amintește de frații Antachi, cărora Malacsa[47], ajutor de primer de la liberali le oferea contractul de achiziție pentru doi stâlpi de tuci și grilajul de fier, care se montau pe zidul care străjuia vadul Bănceanu, fără însă ca să respecte „Legea comptabilității generale și fără licitațiune".

Iordachi Antache se sinucide în mod inexplicabil și în „*Lista eligibililor pentru Senat* din *Monitorul oficial din 9 februarie 1882*" rămân pe liste Iancu și George Antachi, ca și pe „*Lista definitivă a alegătorilor la Camera de comerciu și industrie pe 1889*", al cărui președinte devine George Antachi. Personaj important al național liberalilor locali George Antache figurează în conducerea

[44] Vezi ziarul *Telegraphulu de Bucuresci*, sâmbătă 8 maiu 1871.
[45] În *Genealogia familiei Ghika – Kefal, 2014- L'Arbre Généalogique de la Famille Ghika/Ghica, branche Ghika – Kefal*.
[46] *Sdrobirea colectiviștilor la Galați*, ziarul *Epoca* de joi 1931, martie 1887.
[47] Reamintim că este vorba de liberalul Costache P. Malaxa, proprietar rural, președinte de comisie interimară în Galați și apoi primar, octombrie 1895-octombrie 1896. Costache Malaxa, 1847 – 1903, a avut părinți pe Panait Malaxa (n. 1802) și Teodosia Malaxa (născut Constantin în anul 1827). Costache a avut 4 frați: Gheorghe Malaxa și alți 3 frați. Costache era căsătorit cu Olga Malaxa. Ei au avut 2 fiice: Alisa Malaxa și Irina (Lulu).

județului de câteva ori[48]. Paul de Alep pomenește de obârșia acestei familii, Antaki, și ne lasă și știrea că pârcălabi de Galați era atunci Miera și Toader Ungureanu (18 iunie 1654 – 18 iunie 1660), și ultimul este folosit și de Gh. Ștefan vodă în diferite solii[49] (În mod absolut surprinzător astăzi avem, din surse sigure sigure portugheze, știrea extraordinară că „Consulado Honorário de Portugal em Alepo. Cônsul honorário: George Antaki". În aprilie 1878 se vindea la Galați „Un loc al bisericei St. George din Galati, în mărime de 2 stânjeni și 7 palme, fața de la răsărit, megieșit cu strada Belvedere, 6 stânjeni lățimea despre nord, megieșit eu locul văduvei Zamfira și 8 stânjeni și 2 palme laturea despre miazăzi, megieșit cu locul fraților Antachi"[50]. Poate fi terenul de lângă vadul Belvedere unde își aveau și zalhanaua. În anul 1935 existau în București imobilele Antachi, din strada Carol, nr. 130, donate de propietari Eforiei Spitalelor Civile din București. Fugarul timp care a trecut prin acest veac anost, agitat şi zbuciumat, ne-a creat, din păcate, acel sentiment acut al inconsistenţei temporale pe care un copil l-a exprimat astfel: „Timpul este o vreme care trece tot timpul". Copii noştri au desigur dreptul şi datoria să vadă când şi când şi câte o listă largă a grozăviilor întâmplate moşilor şi strămoşilor lor, cum ar fi de pildă această listă a cataclismului uman de la Sighet. Au murit acolo Constantin Argetoianu[51]: doctor

[48] Apud dr. Emil Popa, blogul *Lecția de anatomie*.
[49] N. Iorga, *Studii și documente*, IV, p. 50.
[50] *Monitorul Oficial al României*,1878-03-30, nr. 072.
[51] Constantin Argetoianu se trăgea din partea tatălui dintr-o veche familie boierească oltenească, Argetoienii. Numele poate fi urmărit în istorie până în secolul al XVI-lea, când este atestat un Vârjoghe (Virgil) Argetoianu (Hargetoianu, după documentele rămase), fără a fi posibilă stabilirea unei filiații documentate (Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine: amintiri din vremea celor de ieri*, volumul I, partea I, până la 1888, Colecția *Memorii. Jurnale*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 8). Cea mai veche persoană despre care familia avea informații mai detaliate este Costache Argetoianu, care a trăit la începutul secolului al XVIII-lea și îl avea socru pe Mihail Cantacuzino, întemeietorul Mănăstirii Sinaia. Despre Costache Argetoianu, cronicarul grec Dapontes scria că era unul dintre boierii cei mai cu vază din Oltenia. Avea mai multe moșii, printre care Argetoaia (de la care se trage numele familiei), Breasta (Moșia Breasta a fost înstrăinată când a fost dată zestre Mariei Argetoianu la căsătoria cu Gheorghe Bengescu, ajungând de la Bengești la boierii Otetelișeni, având să se întoarcă după secole în familia Argetoianu, odată cu căsătoria tatălui politicianului cu Constanța Otetelișeanu.), Ișalnița și Braloștița (Ctin Argetoianu, 1991, p. 9). Costache Argetoianu a avut un strănepot numit tot Costache Argetoianu, care s-a căsătorit cu Maria, fiica lui Manole (Manolache) Vodă Rosetti. Împreună cu soția și ginerele, acest Costache s-au refugiat la Viena pe vremea împăratului Iosif al II-lea. S-au întors la Craiova după moartea lui Manole Rosetti. Costache și Maria Argetoianu au avut mai mulți copii, din care cel mai mare, Nicolae, a avut un singur fiu, pe Constantin Argetoianu, bunicul politicianului. Acesta s-a căsătorit la 22 ani cu Ana Rahtivanu. Din cei 16 copii născuți înainte de moartea lui de holeră în anul 1848, au supraviețuit 5, printre care și viitorul general Ion Argetoianu, tatăl lui Constantin Argetoianu. Octav-George Lecca a produs în lucrarea

în medicină, licenţiat în drept şi litere la Paris, ministru de Justiţie (1918), ministru de Finanţe(1920), ministru al Agriculturii (1927-1928), ministru de Interne (1931-1932), ministru al Industriei şi Comerţului (1938), consilier regal (1938), prim-ministru (1938). Mort la Sighet;-Constantin I.C. Brătianu: inginer, deputat, ministru de Finanţe (1933-1934), preşedinte al P.N.L. (1934-1947), ministru de stat (1944). Mort la Sighet;- Gh. I. Brătianu[52]: licenţiat în drept la Iaşi şi în litere la Paris, doctor în filosofie la Cernăuţi, profesor universitar la Facultatea de Litere din Bucureşti, deputat. Mort la Sighet. Dumitru Burilleanu: fost guvernator al Băncii Naţionale. Mort la Sighet;-Ioan Cămărăşescu: licenţiat în drept la Paris, ministru de Interne (1921-1922), deputat. Mort la Sighet;-Tit-Liviu Chinezu: episcop greco-catolic, studii la Roma, profesor de filosofie la Academia Teologică din Blaj (1930-1946). Mort la Sighet.- Ion Şerban Christu: doctor în drept la Paris, ministru secretar de stat(1934), ministru al Comerţului Exterior (1940), director al Direcţiei Economice din Ministerul de Externe (1940). Mort la Sighet;- Henri Cihoski[53]: general de Corp de Armată, ministru de Război

---

sa „*Familiile boiereşti române*" un arbore genealogic diferit de cel descris în memoriile sale de Argetoianu, localizând doi potențiali strămoși în secolul al XVII-lea, în marele stolnic Mihaiu Hargetoianu și Dumitrașco Argetoianul.

[52] Gheorghe I. Brătianu este nepotul lui Ion C. Brătianu şi fiul lui Ionel Brătianu şi al prinţesei Maria Moruzi-Cuza. Viitorul mare istoric Gheorghe Brătianu s-a născut la 28 ianuarie 1898 la Ruginoasa, în judeţul Iași. După absolvirea Liceului Naţional din Iași (promoţie 1916) se va înrola voluntar în armată pentru a participa la războiul de reîntregire a ţării. În 1917 se va înscrie la Facultatea de Drept din Iași pe care a absolvit-o în 1920. Fiind atras de istorie va abandona cariera juridică şi se va înscrie la Universitatea Sorbona din Paris, unde frecventează cursurile unor istorici prestigioşi, precum Ferdinand Lot şi Charles Diehl, şi va obţine doctoratul în 1929. Vocaţia pentru istorie s-a ilustrat în prima sa lucrare, intitulată **„*O oaste moldovenească acum trei veacuri*"**. Lucrarea a fost publicată de către Nicolae Iorga și a reprezentat debutul istoriografic al unui tânăr de numai 16 ani. În 1924 va deveni profesor universitar la catedra de istorie universală a Universităţii din Iași, iar din 1940 a Universităţii din Bucureşti. În 1942 va fi primit în rândurile membrilor titulari ai Academiei Române. Gheorghe I. Brătianu va îndeplini funcţia de director al Institutului de Istorie Universală din Iași (1935 – 1940) și apoi al Institutului de Istorie Universală „Nicolae Iorga" din Bucureşti (1941 – 1947).

[53] Henri Cihoski, născut la 1 iunie 1871 la Tecuci și mort la 5 mai 1950. A fost: sublocotenent (1 iul. 1886), locotenent (16 iul. 1891), căpitan (1 mart. 1895), maior (10 mai 1903), locotenent colonel (10 mai 1908), colonel (1 apr. 1913), general de brigadă (1 apr. 1916), comandantul Diviziei 10 Infanterie. Devine comandant al Regimentului 5 Infanterie de la Giurgiu, înainte de Primul Război Mondial; comandant al Regimentului 30 de la Câmpulung; ataşat militar în Serbia (1916); subşef de Stat Major la Marele Cartier General (1918-1920); general de divizie (3 mai 1918); comandant al Corpului de armată de la Sibiu; general inspector al Armatei (1927); general de corp de armată la geniu; ministru de război în guvernul lui Iuliu Maniu (10 nov. 1928 - 5 apr. 1930); avansat la gradul de general de armată în retragere, după război; deţinut (1945) la Penitenciarul de la Sighet, unde moare. A fost membru al Societăţii Astronomice din Paris (Vezi Romulus Rusan, *Elitele Unirii exterminate în închisori: Generalul Henri Cihoski, 1871-1950*;

(1928-1930), senator de drept. Mort la Sighet; - Tancred Constantinescu: inginer, ministru al Industriei şi Comerţului (1923-1926). Mort la Sighet;-Grigore Dumitrescu: profesor de drept roman la Facultatea de Drept din Bucureşti, deputat, guvernator al Băncii Naţionale. Mort la Sighet;-Anton Durcovici: episcop catolic de Iaşi. Mort la Sighet;- Traian Valeriu Frenţiu: episcop greco-catolic de Lugoj şi Oradea, mitropolit supleant de Blaj. Mort la Sighet; Grigore Georgescu: amiral. Mort la Sighet. Urmează Stan Ghiţescu: deputat, senator, vice-preşedinte al Camerei Deputaţilor (1926), ministru al Cooperaţiei (1937-1938), ministru al Muncii (1940). Mort la Sighet;- Alexandru Glatz[54]: general de divizie, secretar general la Ministerul Apărării Naţionale (1933). Mort la Sighet;- Gh. Grigorovici: studii de medicină la Viena, deputat, senator, subsecretar de stat la Ministerul Muncii (1939-1940). Mort la Sighet;- Ion Gruia: licenţiat în drept, avocat, profesor de drept constituţional la Universitatea din Buc, ministru al Justiţiei (1940). Mort la Sighet;-Ioan Ilcuş[55]: general, şef de Stat Major, ministrul Apărării

---

Mihail Pohrib, *Generalul Henri Cihoski un tecucean mai puţin cunoscut*; Nuţu Roşca, *Catagrafia eroilor care au suferit în închisoarea din Sighetu Marmaţiei*; Cihoski Henry; Ioan Ciupea, *Morţii Sighetului*).

[54]Alexandru Glatz (n. 14 aprilie 1882, Craiova - d. 7 februarie 1953, Sighet) a fost militar de carieră (general de divizie) și diplomat român, din 1933 secretar general la Ministerul Apărării Naționale. El a fost descendent (nepot) din familia baronului Julius von Glatz (se pare că acesta s-a stabilit în România odată cu venirea regelui Carol I în țară). Își începe activitatea ca sublocotenet (1903) în cadrul Regimentului 9 Artilerie. În anul 1909 este ridicat la rangul de locotenet și transferat în cadrul Regimentului 1 Cetate. La data de 1 aprilie 1913 este numit căpitan și transferat în cadrul Brigăzii 2 Artilerie cu care participă la Campania din Bulgaria din timpul Celui de al Doilea Război Balcanic. La 1 aprilie 1919 este avansat la gradul de locotenet-colonel. În anul 1920 este numit atașat militar al României în Turcia. Glatz este ridicat la gradul de colonel prin Înaltul Decret Regal nr. 1525 din iunie 1921, numit șef al serviciului de informații al armatei, mai târziu Diviziunea II (cu secția informații și contrainformații) (Cristian Troncotă, Florin Constantiniu: „*Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al Armatei Române: studii și documente*", Editura I.N.I., București 1996, p. 45). La întoarcerea în țară (1 ianuarie 1922) primește comanda Regimentului 34 Obuziere. După o perioadă de un an (1924-1925), în care ocupă funcția de Șef al Statului Major al Diviziei 17 Infanterie, Alexandru Glatz este rechemat în structurile Marelui Stat Major al Armatei Române. În anul 1930 este numit comandant al Brigăzii 2 Artilerie. La data de 15 aprilie 1933 este ridicat la gradul de general de brigadă, iar câteva luni mai târziu pe 16 noiembrie, este numit secretar general al Ministerului Apărării, funcție pe care o ocupă patru ani. Datorită calităților excepționale dovedite pe parcursul activității desfășurate de-a lungul întregii cariere militare Glatz este numit la 7 aprilie 1937 subsecretar de stat în Ministerul Apărării Naționale, funcție, care o deține până la 12 octombrie 1938 (Carol al 2-lea al României/ Marcel-Dumitru Ciucă, Narcis Dorin Ion (ed.): „*Între datorie și pasiune: însemnări zilnice*", vol. 1 (1904-1939), Editura Silex, București 1995, p. 476). Pe acest post este avansat la data de 1 iunie 1938 la gradul de general de divizie. La cererea sa, la data de 1 iulie 1940, este pensionat.

[55] Ioan Ilcuș (n. 2 februarie 1883, Rășinari, comitatul Sibiu - d. 31 martie 1977, București) militar de carieră român, ministru al apărării în anii 1939-1940. A fost ofițer în armata austro-ungară. La

Naţionale (1939, 1940). Mort la Sighet;- Alexandru I. Lapedatu[56]: licenţiat în istorie şi geografie, specialist în istorie medievală, profesor la Universitatea din Cluj. A fost, de asemeni, secretar general şi preşedinte al Academiei Române, consilierul delegaţiei române la Conferinţa de pace de la Paris (1918-1920) şi Geneva (1922), senator (1919-1940), ministru al Cultelor şi Artelor (1923-1928, 1933-1934), ministru de stat (1933-1934, 1936-1937). Este arestat la vîrsta de 75 de ani şi moare la Sighet;- Ion I. Lapedatu[57]: specialist în finanţe, licenţiat la Budapesta, profesor la Academia de Comerţ din Cluj, deputat, senator, ministru de Finanţe (1926-1927), guvernator al Băncii Naţionale a României, membru de onoare al Academiei Române. Mort la Sighet;- Ion Macovei: inginer, director general al Căilor Ferate, ministru al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor (1940). Mort la Sighet. Augustin Maghiar: canonic greco-catolic, vicar general al Episcopiei de Oradea. Mort la Sighet;- Iuliu Maniu: unul din cei mai importanţi oameni de stat din istoria României. Licenţiat în drept la Cluj, Viena şi Budapesta, doctor în drept, preşedintele P.N.R. şi ulterior al P.N.Ţ., preşedinte al Consiliului de Miniştri (1928-1930; 1932-1933). Arestat la vîrsta de 75 de ani şi condamnat la temniţă grea pe viaţă. Mort la Sighet;-Mihail Manoilescu: inginer, profesor de economie la Şcoala Politehnică din Bucureşti, subsecretar de stat la Finanţe (1926-1927), ministru al Comunicaţiilor şi al Lucrărilor Publice (1930),

---

1 aprilie 1916 s-a mutat în România, unde a fost încorporat în Armata Română cu gradul de maior. A devenit locotenent-colonel la 1 septembrie 1917. A fost secretar general al Ministerului Apărării (1932-1933). A devenit apoi general în armata regală română, șef de Stat Major, comandant al Armatei a IV-a (19-22 septembrie 1940), iar între 21 septembrie 1939 - 4 iulie 1940 a fost ministru al apărării. La data de 9 septembrie 1940 a fost trecut în rezervă. În timpul guvernării mareșalului Ion Antonescu a avut domiciliu forțat, iar în timpul comuniștilor a făcut mai mulți ani de pușcărie în închisoarea Sighet. În timpul detenției de la Sighet a fost coleg de celulă pentru o perioadă cu episcopul Alexandru Todea.

[56]Alexandru I. Lapedatu (n. 14 septembrie 1876, Cernatul Săcelelor, județul Brașov - d. 30 august 1950, Sighetu Marmației) a fost istoric și om politic român. În calitatea de politician, a deținut funcțiile de senator, ministru și președinte al Senatului României. A devenit apoi cercetător la Biblioteca Academiei Române (1903-1908). După aceea a fost ales secretar al Comisiei Monumentelor Istorice (1904-1919) și al Comisiei Istorice a României (1911-1919). A fost expert în delegația română la Conferința de pace de la Paris (1918-1920). Profesor de istoria veche a României la Universitatea din Cluj (1919-1938). Fondator și codirector, alături de Ioan Lupaș, al Institutului de Istorie Națională din Cluj (1920-1938). A fost arestat în mai 1950 și încarcerat în temnița comunistă de la Sighet, unde s-a stins din viață. Conform cărții autobiografice a lui Constantin Giurescu, s-a sinucis prin spânzurare (Giurescu 1994, p. 158).

[57] Ion I. Lapedatu (n. 14 septembrie 1876, Cernatul Săcelelor, Brașov - d. 1951, Sighetu Marmației?) a fost economist și om politic român, membru de onoare al Academiei Române (din 1936). A fost ministru de finanțe al României în anul 1926-1927. A fost fratele lui Alexandru I. Lapedatu, istoric, politician și președinte al Academiei Române. A murit în închisoarea de la Sighet

ministru al Industriei şi Comerţului (1930-1931), guvernator al Băncii Naţionale (1931), deputat, senator, ministru de Externe (1940). Mort la Sighet. Ion Manolescu-Strungă: licenţiat la Viena, doctor în economie la Berlin, subsecretar de stat la Agricultură (1933-1934, 1936), ministru al Industriei şi Comerţului (1934-1935). Mort la Sighet;- Nicolae Mareş: inginer, ministru al Agriculturii (1940-1941). Mort la Sighet;- Mihail Măgureanu: subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri (1938-1939). Mort la Sighet;-;- Dumitru Munteanu-Râmnic: licenţiat în istorie la Bucureşti, studii de specializare la Paris, deputat, senator, subsecretar de stat la Interne (1931-1932). Mort la Sighet; - Tiberiu Moşoiu[58]: doctor în drept la Bruxelles, profesor de drept roman la Facultatea de Drept din Cluj, subsecretar de stat la Justiţie (1937), guvernator al Băncii Naţionale (1946-1947). Mort la Sighet- Nicolae Păiş[59]: contraamiral;

[58] Tiberiu Traian Moșoiu (n. 23 iunie 1898, Târgoviște - d. 1953?) a fost jurist și om politic, doctor în drept la Bruxelles și profesor universitar, Tiberiu Moșoiu a făcut politică liberală. După 1944 s-a numărat printre membrii partidului disident, condus de Gheorghe Tatarescu. A fost guvernator al B.N.R. în intervalul 21.05.1946 - 08.11.1947. Epoca a fost una a importantelor transformări pentru institutul de emisiune: devalorizarea monedei naționale, etatizarea Băncii Naționale a României, 20 decembrie 1946, realizată pentru ca aceasta instituție „să-și armonizeze țelurile cu politica economică a statului", reforma monetară, 15 august 1947, supravegherea condițiilor de acordare a creditelor de către bănci, creditarea industriei după un plan stabilit la nivelul ministerelor de resort, obligația particularilor de a ceda aurul și devizele statului la cursul oficial al B.N.R. Între 29 noiembrie 1933 și 2 noiembrie 1935, Tiberiu Moșoiu a deținut funcția de primar la Oradea, în calitate de președinte al Comisiei Interimare. Deoarece Tiberiu Moșoiu s-a bucurat de un adânc respect în interiorul organizației bihorene a P.N.L. și de o mare influență la București, în urma alegerilor din iulie 1927 a primit un mandat de deputat în Parlament. Apoi a participat din partea partidului Uniunea Națională la alegerile din 1 iunie 1931 pentru Camera Deputaților. După moartea tatălui său, Gen. Traian Moșoiu, petrecută la 15 august 1932, Tiberiu Moșoiu a fost ales în locul acestuia președinte al organizației județene Bihor a Partidului Național Liberal. Tiberiu Moșoiu a fost arestat la 5 mai 1950. A murit în închisoarea Sighet.

[59] Nicolae Păiș (n. 11 iulie 1887, București; d. 16 septembrie 1952, Sighet) a fost amiral român, care a deținut funcțiile de ministru al aerului și marinei (4 iulie - 4 septembrie 1940), precum și pe cea de subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale pentru Marină (1940; 1941-1943). La data de 11 mai 1940, contraamiralul adjutant Nicolae Păiș a fost numit în funcția de subsecretar de stat la Ministerul Aerului și Marinei. După formarea guvernului Ion Gigurtu, a fost numit în funcția de ministru al aerului și marinei, deținând această funcție în perioada 4 iulie - 4 septembrie 1940. În perioada 4 aprilie 1941 - 19 februarie 1943, contraamiralul Nicolae Păiș a deținut funcția de subsecretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale pentru Marină, demisionând apoi. La data de 21 mai 1946, în baza ordinului C.M.C. nr. 11703/1946, i s-a făcut o percheziție la domiciliul său, dar nu s-a găsit nimic incriminatoriu. Deși amiralul Păiș a fost găsit bolnav la pat, comisarul de poliție Constantin Niculescu l-a ridicat și l-a trimis la serviciul medical al închisorii Văcărești. După o perioadă, a fost eliberat provizoriu. A fost rearestat la data de 13 august 1948 și condamnat la 3 ani de închisoare. La 20 august 1951, a fost transferat de la închisoarea Aiud la închisoarea Sighet, unde erau încarcerați foștii demnitari. Fiind bolnav și lipsit de orice fel de îngrijire medicală, a protestat împotriva tratamentului de exterminare la care era supus, prin declararea

absolvent al Şcolii Superioare de Artilerie din Italia şi al Şcolii Superioare de Război din Paris, adjutant regal (1926-1931), şef de Stat Major la Marină (1933), subsecretar de stat la Marină (1940). Mort la Sighet; Ion Pelivan: licenţiat în drept şi teologie, profesor universitar, delegatul României la Conferinţa de pace de la Paris (1919-1920) şi Geneva (1922), ministru de Justiţie (1919-1920), deputat, ministru al Basarabiei. Mort la Sighet;- Doru Popovici: ministru secretar de stat (1921, 1926-1927). Mort la Sighet.- Albert Popovici-Taşcă: licenţiat în drept la Bucureşti, doctor în drept la Paris, deputat, subsecretar de stat la Interne (1921). Mort la Sighet;- Radu Portocală: avocat, decan pe viaţă al Baroului din Brăila, deputat, ministru secretar de stat la Interne (1937; 1939), cavaler al Legiunii de Onoare (Franţa), decorat cu Ordinul Regal George I (Grecia) şi cu Ordinul Coroanei (Italia). Mort la Sighet;- Virgil Potârcă: licenţiat în drept la Paris, avocat, deputat, senator, subsecretar de stat la Agricultură (1928-1931), ministru de Justiţie (1932), ministru al Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor (1937-1938). Mort la Sighet;- Mihail I. Racoviţă[60]: general de Corp de Armată, ministrul Apărării Naţionale (1944). Mort la Sighet;-Ion Răşcanu[61]: general de Corp de

---

unei greve a foamei de 40 de zile. Amiralul Nicolae Păiș a murit în celula 27 a penitenciarului Sighet, la 16 septembrie 1952, trupul neînsuflețit fiindu-i aruncat în groapa comună de pe malul Izei.

[60] Ioan Mihail Racoviță (n. 7 martie 1889, București - d. 28 iunie 1954, Sighet) a fost un general român, Ministru al Apărării în perioada 23 august 1944 - 5 noiembrie 1944 în guvernul Sănătescu. A debutat ca sublocotenent în Regimentul 2 Roșiori (de la Bârlad), cu care a participat, la campania din Bulgaria din 1913. În 1911 a fost promovat locotenent, iar în 1916 căpitan. În 1917 a fost avansat maior, ca de altfel majoritatea ofițerilor români. A fost promovat la gradul de general de brigadă în 1936. Patru ani mai târziu era general de divizie. În 1941 a fost numit comandantul Corpului de Cavalerie, funcție pe care a deținut-o în timpul primilor doi ani de război, în timpul cărora a ajuns până pe coasta estică a Mării Negre, în Caucaz. În 1942 a fost promovat general de corp de armată și a condus Corpul de Cavalerie în campania din Caucaz, pe malul estic al Mării Negre, unde a înaintat până în peninsula Taman și a luat parte la cucerirea porturilor Anapa și Norovosiysk. Între 1 ianuarie 1943 - 30 octombrie 1943 a fost numit comandant al garnizoanei București. Pe 1 noiembrie, a primit comanda Corpului Mecanizat. Între 25 ianuarie 1944 - 31 iulie 1944 a preluat Armata a 4-a pe care a condus-o în luptele defensive din vara acelui an. A fost ultimul ofițer român decorat cu Crucea de Cavaler. Pe 24 august 1944, a fost numit Ministru al Apărării și a rămas în funcție până pe 4 noiembrie. Între 20 mai 1945 și 20 mai 1946 a fost comandatul Inspectoratului General de Armtă nr. 3. La 1 mai 1946 fost promovat general de armată și numit la comanda Armatei 1, unde a rămas până la 30 iunie 1947. Pe 1 septembrie 1947 a fost trecut în rezervă, iar în iunie 1950 a fost arestat și închis la Sighet, unde a decedat pe 28 iunie 1954.

[61] Ioan Răşcanu (n. 4 ianuarie 1874, Cahul, Basarabia - d. 25 februarie 1952, Sighet, judeţul Maramureş), general, ministru de Război, ministru pentru Basarabia şi Bucovina (1927). A fost primar al Bucureştiului şi al oraşului Vaslui, prefect de Vaslui, deputat şi senator în mai multe legislaturi. Generalul Ion Răşcanu a semnat la data de 6 august 1920 Decizia Ministeriala nr. 466, referitoare la „Instrucţiuni pentru funcţionarea serviciului sanitar al Aeronauticii Militare” şi

Armată, ataşat militar la Berlin (1907-1911), ataşat pe lîngă Statul Major francez (1916), comandant de brigadă în lupta de la Mărăşeşti, deputat, senator, ministru de Război (1918-1921), ministru de stat (1927,1931-1932), primar al Bucureştiului (1942-1944). Mort la Sighet;-Radu Roşculeţ: licenţiat în drept, avocat, prefect, deputat, ministru al Cultelor (1946-1947). Mort la Sighet.-Nicolae Samsonovici[62]: general de divizie, distins în luptele de la Mărăşeşti, comandantul Şcolii de Război (1921), şeful Statului Major General (1927-1932, 1934-1937), ministru de Război (1932-1933).

înfiinţarea Centrului Medical Aeronautic. Decizia a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 111 la 21 august 1920 şi constituie actul de înfiinţare al acestei instituţii, a patra din Europa la acea vreme, cu o organizare şi dotare conforme normelor aeronautice din acea perioadă. La 8 iulie 1921, în şedinţa Senatului României, ministrul de Război, generalul Ioan Răşcanu, a susţinut Legea pentru organizarea clerului military, prima lege de acest gen în istoria Bisericii şi a Armatei, pledând pentru „formarea unui corp preoţesc militar activ", cu caracter permanent, aşa cum s-a şi întâmplat în anii 1921 –1948. A fost arestat în 1950, ca fost demnitar interbelic, şi încarcerat la Sighet. A decedat la 25 februarie 1952, în închisoarea Sighet.

[62] La data de 12 august 1932 generalul de divizie Nicolae Samsonovici a fost investit în înalta funcție de ministru al apărării naționale, în Guvernul Iuliu Maniu (13 iunie - 9 octombrie 1930), funcție pe care a deținut-o apoi în Guvernul Iuliu Maniu (20 octombrie 1932 - 13 ianuarie 1933) și în Guvernul format de Alexandru Vaida-Voievod (14 ianuarie 1933 - 13 noiembrie 1933), preocupându - se cu răspundere de dezvoltarea forțelor armatei și întărirea continuă a capacității de apărare a țării. La 24 ianuarie 1933, cu ocazia Zilei Unirii, un grup de studenți, în frunte cu preotul Nicolae Georgescu - Edinet, slujitor al bisericii Sf. Anton - Curtea Veche și duhovnicul studenților bucureșteni, doreau să pună o cruce la Mormântul Eroului Necunoscut. Ministrul Apărării, Nicolae Samsonovici, a interzis gestul, motivând că „mormântul reprezintă un simbol nu numai pentru creștini, ci pentru toți cei care s-au jertfit pentru Țara Românească". La data de 11 decembrie 1934, a fost numit din nou Șef al Marelui Stat Major, pe care l-a condus cu bune rezultate până la 21 februarie 1937. Intrând în conflict cu câteva personalități ale vremii, care nu înțelegeau necesitatea creșterii bugetului pentru apărarea patriei, a demisionat din cadrele active ale armatei, după 42 de ani de muncă devotată în armată. La 1 iunie 1938 a fost avansat la gradul de general de corp de armată. În primăvara anului 1950, autoritatile comuniste au redactat un tabel cuprinzand „foști miniștri începand din anul 1918 până la 6 Martie, propuși pentru arestare". Pe listă figura și Nicolae Samsonovici. Ca urmare a fost arestat de Securitate în noaptea de 5/6 mai 1950 și întemnițat în închisoarea de la Sighet, unde a murit în condiții de exterminare, sâmbătă 16 septembrie 1950 (după alte surse la la 15 octombrie 1950, când împlinea 83 de ani. A fost îngropat în Cimitirul Săracilor de pe malul râului Tisa, fără să i se poată identifica mormântul.

Strada Brașoveniei cu Teatrul Papadopol. Galați.

Am reprodus ilustrata acestui teatru ca să încercăm să stabilim unde era fața teatrului de fapt? Spuneam că autorizația de construcție era pentru strada Speranței. Toate ilustratele îl proclamă ca fiind pe strada Brașoveni. Personal cred că era la intersecția celor două străzi. Strada pe care o privim este o stradă cu panta dreaptă pe Dunăre și pare a fi Brașoveni. Strada Speranței era o stradă cu o ușoară curbă la stânga și pantă spre Dunăre, ea încă există parțial și astăzi sub numele de Aleea Mercur. Teatrul Papadopol de pe strada Brașoveni a fost construit în 1898, pe strada Brașoveni, de către negustorul Aristide Papadopol (Paul Păltănea, *Istoria Galațiului*…, vol. II, p. 349-350). În anul 1896, Primăria a cumpărat terenul necesar, dar nu a putut începe construcţia, din cauza lipsei mari de fonduri. Continuând această iniţiativă, Aristide Papadopol a construit teatrul care i-a purtat numele. Inaugurarea a avut loc pe 28 decembrie 1898, cu spectacolele „Fântâna Blanduziei" de V. Alecsandri şi „Alecsandri la Mircești" de V.A. Urechia, rolurile principale fiind interpretate de Constantin Nottara, Aristizza Romanescu şi Iancu Brezeanu. Pe 30 martie 1900, Ion Luca Caragiale, în cadrul singurei sale vizite la Galaţi, a susţinut o conferinţă la Teatrul Papadopol, în care şi-a prezentat ultimile sale lucrări.Într-unarticol de ziar se lămurește tragedia teatrelor din Galați: „Teatrul Central, construit acum 20 de ani a fost mistuit de un groaznic incendiu numai în câteva ore. După distrugerea marelui teatru «Papadopol», l-am pierdut și pe acesta!", scria ziarul *Dimineața*, vineri, 21 martie 1930. Deși teatrul nu corespundea tuturor cerințelor de securitate la incendiu, după cum recunoșteau chiar oficialitățile urbei, acesta era un teatru modern și solid construit, pentru a cărui ridicare se cheltuiseră bani mulți de la bugetul orașului. În jurul orei 4 dimineața a zilei de 20 martie, locuitorii din zonă s-au alarmat, văzând că din clădirea teatrului se ridică un fum gros. Când sergentul zonal a dat alarma de incendiu, de la mai toate ferestrele imobilului au țâșnit limbi de foc. Deși pompierii au sosit prompt la fața locului, toată lumea și-a dat imediat seama că nu mai era nimic de făcut pentru salvarea teatrului, lupta urmând a se da pentru evitarea propagării focului la imobilele învecinate.Sesizat fiind pericolul care amenința întregul cartier, începând de la parcul municipal până la biserica grecească, autoritățile au cerut ajutoare la pichetele militare de incendiu pentru ca, de comun acord cu pompierii, să se poată porni la o acțiune eficace. În acest timp, focul continua să ardă cu furie. „O panică mare, mai scria *Dimineața*, s'a produs în momentul când flăcările, împinse de un vânt puternic, se îndreptau spre Școala grecească, cafeneaua «Trocadero», restaurantul «Elysée» și

biserica grecească. Scânteiele cădeau deasupra acoperișurilor acestor clădiri, care din moment în moment puteau lua foc". Datorită măsurilor luate de pompieri, dar și datorită schimbării direcției vântului, până la urmă aceste clădiri vecine cu imobilul afectat au scăpat nevatamate. La fel și centrala teatrului, cu depozitul ei de păcură, care, dacă ar fi fost cuprinse de flacări, ar fi transformat totul într-un adevărat sinistru. La miezul zilei focul era stins. Teatrul Central arsese însă complet. Ziariștii relatau că din această mare clădire nu au rămas decât câteva ruine. „Intregul mobilier, cabina cinematografică, cancelaria, filmele au fost prefăcute în cenușe. Până și toate instrumentele muzicale aparținând orchestrei marinei militare au fost prefăcute în scrum". Din păcate, incendiul a făcut și două victime. Maiorul Nicolau, șeful pompierilor (pe care cetitorul l-a văzut în două illustrate cuprinse în această carte, n.n), urcase personal pe rezervorul de pacura pentru a-l uda și, la un moment dat, alunecând, era cât pe ce să cadă în mijlocul flăcărilor. Insă interventia promptă a doi soldați l-a salvat din ghearele pârjolului; numai că respectivii militari au suferit arsuri grave, fiind internați la Spitalul Municipal din Galați. Un amănunt interesant pe care l-au luat în calcul și anchetatorii pârjolului a fost modul aproape instantaneu în care flăcările au cuprins întreaga clădire; de fapt, acesta a fost și motivul care a dus la arestarea antreprenorilor. Mai mult, nici unul dintre oamenii de serviciu, care ar fi trebuit să se afle în clădirea teatrului, nu era prezent, ceea ce a stârnit alte semne de întrebare asupra naturii focului și a dus la arestarea urgentă a lor. La 16 octombrie 1911 are loc în sala Teatrului „Papadopol" un festival omagial, prefațat de conferința lui C. Rădulescu-Motru, „*Ce este Eminescu pentru cultura română*" și în cadrul căruia au avut loc recitaluri de versuri și cântece, prezentarea comediei „Lais" de Emile Augier, (tradusă de Mihai Eminescu) în interpretarea unor actori bucureșteni, respectiv un program executat de orchestra Regimentului 11 Siret din Galați.

Mort la Sighet;- Ion Sandu: subsecretar de stat la Culte şi Arte. Mort la Sighet;- Constantin Şimian: licenţiat în drept, doctorat la Paris, fost deputat, fost vicepreședinte al Camerei Deputaţilor, subsecretar de stat la Interne (1937-1938). Mort la Sighet.

Unchiul Potec cu verișoara mea Geta, fata lui, la care privea ca la soare. Eu nu pot decât să mă închin respecuos în fața unui mare erou necunoscut al acestui neam românesc. Despre unele lucruri voi mai vorbi în această carte, despre altele doar sufletul meu îi va păstra icoana celui care pentru mine a fost ca și un tată, discret, inteligent, devotat și puternic. Eroii noștri au mereu nevoie de a fi pomeniți „din neam în neam". Ei nu trebuiesc niciodată uitați.

Ioan Suciu: doctorat la Roma, episcop greco-catolic de Oradea, administrator apostolic al Mitropoliei din Blaj. Mort la Sighet;-Gheorghe Taşcă: licenţiat în drept, doctorat în economie la Paris, avocat, profesor de economie la Academia Comercială din Bucureşti, deputat, ministru plenipotenţiar la Berlin (1930), ministru al Industriei şi Comerţului (1932). Mort la Sighet;- Constantin Tătăranu: deputat, guvernator al Băncii Naţionale a României. Mort la Sighet;- Gheorghe Vasiliu: general de aviaţie, ministru subsecretar de stat la Aviaţie (1944-1945). Mort la Sighet; - Aurel Vlad: doctorat în drept la Budapesta, deputat, ministru de Finanţe (1919-1920), ministru la Culte (1928-1929), ministru la Industrie şi Comerţ (1929-1930). Mort la Sighet.

Debarcaderul Mesageriei Franceze din portul Galați. S-au întâmplat multe și importate întâlniri aici, între compania franceză de navigație și cele austriece, pentru a se reuși fluidizarea exporturilor românești de sare și a celor austriece de produse manufacturate. Portul Galațiului se anima încă din zorii zilei când începeau să curgă spre port, prin bariera Tecuciului și strada Tecuci și prin bariera după calea Bârladului, coborând prin râpa Văduoiului și pe Calea Prutului, căruți mari cu roți de lemn, căptușite cu șine de oțel, trase de două perechi de boi mari, pe străzile pietruite cu piatră cubică de granit de Măcin, zgomotosul, dar pitorescul, caldarâm îngust de altădată al portului. Toate se îndreptau, într-un zgomot infernal, spre marea „Piață desjugătoare", din spatele mahalalei Cărămidăriei, lângă portul Docuri, după care ajungeau la oficialii turci aflați

la reședința mutesarifului[63] Brăilei, de lângă geamia din portului Galați. Convoaele sunt preluate de vătafii hamalilor care formau echipele de descărcare pentru tot ce sosea sau pleca din port. Animalele mari se încomvoaie și icnesc din greu, cravașate pe spate nemilos, toți înjură fără nici o noimă, sacii și butoaiele sar peste copastia corăbiilor într-un ritm neomenesc până spre murgul serii de vară, când hamalii și căruțașii năvălesc în cârciumile portului, așteptați de negustorii și intermediarii care îi tocmesc pentru a doua zi și beau împreună aldămașul noii afaceri. Căpitanii se aud răcnind pe vapoarte la marnarii care au grijă de echilibrul vasului, pentru ca acesta să nu cumva să bandeze. Armatorii se agită și ei, nemulțuniți și ei că unii cantaragii și hamali nu se mișcă suficient de repede, iar lopătarii din cala vaporului nu fac față fluxului de descărcare, rujarii care nivelează sunt puțini și bandiți, alături alte barcaze și șlepuri deschid larg vintrele, pentru a prelua mărfurile în așteptare și asta cam scade profitul armatorilor, toată lumea se vaită că prețurile sunt exagerat de mari și plata se face din chimirile late sau brâurile tucești, strânse prevăzător peste hangerul de la brâu. Polițiștii turci veghează cu o flintă veche atârnată de gât, numărând de zor pe cine vine sau pleacă, țăranii nădușiți de căldură își scot opicile și obielele asudate și le atâră pe spate, micile pușlamale ale portului vând apă rece din burdufuri de piele de capră, evrei sunt și ei cu tejghele din lemn legate de gât, de unde vând ață, nasturi, ace, țigări, plaivazuri și hârtie, opinci noi și se uită nedumeriți la sacagii care-și umplu poloboacele, într-o goană și echilibristică drăcească pe un dulăpior, care oftează sub fiecare din ei, scărarii leagă de zor pasarelele pontoanelor la scondru și prind parâmele vapoarelor, care acostează la binte, caii trăsurilor își mănâncă liniștiți ovăzul, așteptând câte un pasager și ici, colo mai vezi câte un funcționar spilcuit, cu ocherarii pe nas și mâna prinsă de jiletca care ascunde o parte din cravata atârnată la gât, cum se plimbă în papuci printre mușterii portului așteptând prânzul binevenit, undeva la umbră, cu o ciorbă de pește și un cofer de vin de Sarica Niculițel sau un trăscău de 60^0, sosit de pe valea Horincei. Hamalii preferă câțiva mici bine făcuți, după care se întind pentru somnul de prânz, nu înainte de a-și scri pe talpă cu cretă prețul pentru care acceptă să fie trezit și tocmit la o nouă treabă. Munca reîncepe cu aceleași strigăte, după ce soarele s-a mai muiat, iar noaptea coboară ca o binefacere peste portul Galațiului, atâta de agitat și prăfuit.

Ei au luptat pentru unirea românilor care se referea la această hartă: Cei care ne-au crescut şi educat au fost sfârtecaţi şi aruncaţi prin gropile uitate ale istoriei. Pentru noi, cei care i-am cunoscut, au rămas doar o amintire. Da, se pare că nu a mai rămas nimic, totul este doar o simplă amintire frumoasă, despre nişte oameni minunaţi! Sau poate, după atâta murdărie vărsată peste vremurile de verticalitate ale acestui popor, este posibil ca amintirile să fie tot mizerabile, cel puţin unii dintre ei cred că au amintiri care le seamănă, adică hâde şi puţind a cizme ruseşti.

[63] Administrator sau guvernator al unui „sanjak” (regiuni) în Turcia. În Galați era un reprezentant al acestei instituții musulmane din kazaua Brăilei, autorizat în 1769 de vodă Constantin Mavrocordat, pentru a pune ordine între musulmanii ajunși în acest port.

O imagine de altădată, când raiaua Brăilei încă exista și capudanii porturilor de la Dunăre arau turci, inclusiv la Galați. În 1912, la vârsta de unsprezece ani, Gh. Gheorgiu-Dej, părinții săi, Tănase și Ana, îl trimeteau să lucreze hamal în portul Galați pe unul dintre importanții fruntași comuniști, cel căruia Galațiul îi datorează amplasarea aici a Combinatului Siderurgic, Călăul din perioada 1955-1960 a pușcăriei din Gherla, Goiciu, a fost *hamal în portul Galaţi*. Pictorul Gheorghe Anghel tocmai spunea: „ M-am născut, cu totul întâmplator, în Cluj. Părinții se aflau pentru scurt timp cu serviciul la poalele Feleacului. Doi ani mai târziu, au revenit însă la Galați, orașul meu natal. Urbe foarte ciudată în sine, oraș cu sechele fanariote puternice, spațiu aflat la porțile Levantului, Galațiul adunase tot felul de nații. Abia când am ajuns la București, am auzit de „diferența rasială". În Galați habar n-aveam ce înseamnă asta. Acolo erau toți la fel: și greci, și evrei, și armeni, și turci, și lipoveni. Ba îmi aduc aminte și de niște sârbi care locuiau în Galați... Un port la Dunărea maritimă, portul de cherestea al unei țări întregi, un oraș plin de hamali, cu lume deocheată și oameni foarte bogați (nu degeaba i se spunea „cumplit oraș de negustori"). Ce am apucat eu nu mai respira atmosfera Levantului de altădată. Dar, chiar și așa, orașul m-a cucerit cu pitorescul lui nemaiîntâlnit... Sau poate că întotdeauna ni se pare pitorească propria noastră copilarie, atunci când am pierdut-o iremediabil? La Galați erau repere pe care noi, copiii, ni le însușiseram. Acolo se aflau Biserica „Sf. Nicolae", în spatele căreia locuiam noi, apoi câteva sinagogi, mai erau și niște geamii... Copii fiind, circulam de la una la alta fără opreliști. Sigur că existau persoane care au trait și ele în același oraș și au simțit Galațiul așa cum l-am simțit eu. Așa l-am perceput eu și cred că nu aș fi pictat cum pictez astăzi dacă nu aș fi trăit în acest oraș, dacă nu mi-aș fi tras rădăcinile dintr-un anumit tip de cultură. De Galați mă leagă vârsta de basm a vieții mele. Sunt dintr-o familie care poate parea astăzi mai specială (atunci însă, pe vremea copilariei și în orașul acela levantin, era ceva obișnuit). M-am născut din mamă grecoaică și din tată macedonean... Una este să ți se pună în brațe legendele Olimpului în județul Cluj și alta este când în familie există cineva care îți spune: „Nu te voi învăța grecește, fiindcă nu vreau să vorbești toată viața ca mine, din vârful limbii". Am avut marele privilegiu de a înțelege de la o vârstă extrem de fragedă ce înseamnă să fii elev al lui Andre Derain sau Lovis Corinth, cum fusese Lola Roth. Cred că sunt singurul supraviețuitor al unei perioade în care Lola Schmierer Roth s-a aflat într-o mare dilemă, traversând ani de mare restriște." - Gheorghe Anghel, Aproape de Lola Roth, Ziarul Financiar, 5 mai 2006. În 1867 Eminescu, la sfârșitul primăverii, a plecat cu Iorgu Caragiale

(fratele mai mic al lui Costache Caragiale, director de teatru) cu trupa de teatru. A umblat mai ales prin Muntenia, la Ploiești, Brăila, dar și la Galați și e de bănuit că și în alte orașe. Spre toamnă vine la București, unde peste iarnă avea „teatru de vodevil". Era sufleur și copist. Între altele va fi „suflat" la 7 noiembrie o piesă grecească „*Resboiul de la Sfakia*".

Cei buni oameni sau dus demult acolo unde mizeria acestor lepădături nu-i mai poate atinge. Copil fiind mă uitam în zare, dar ei nu mai erau. Acum erau doar ticăloşii oraşului ocupat, toţi hoţi şi dezertori fără onoare, care tocmai îşi cumpărau şepci jegoase proletare, tunici ruseşti, încinse la gât cu copcă, sau se costumau în combinizoane de piele de viţel, tocmai potrivite ca să costumeze ca un bou, îşi adăugau apoi la coada numelui de stârv câte un „ov" sau un „ev", care suna mai „haraşo", mai ruseşte, mai benefic şi învăţau să scrie listele celor care mai trebuiau eventual omorâţi, ale celor care au putrezit la canale, sau prin puşcăriile politice, cu care au şi umplut ţara, prin munca sârguincioasă a vânzătorilor de neam şi a turnătorilor jegoşi şi urduroşi, nişte oameni bine dezvoltaţi până la gât. Unii dintre ei mai trăiesc şi astăzi şi fac absolut acelaşi lucru, dând năvală la bunăstare ca şobolanii la closet. Este de mirare cum de noi nu reuşim să stopăm această năvală de guzgani, extrem de obraznici şi cum nu reuşim de atâţia ani să stabilim un ţel de realizat şi un set de norme, care să ne scoată din această anchiloză mentală, ce ne distruge cu paşi repezi ca neam şi ţară.

Aşa de puternică şi profundă să fi fost involuţia noastră? Nu pot ca să nu-mi amintesc astăzi un crez excelent, exprimat de Rudyard Kipling în „Dacă...": „Dacă te poţi stăpâni, când norodul din jur se frământă,/ Brav înfruntând insolentul reproş, cu linişte sfântă,/ Dacă-ţi păstrezi, în virtute, credinţa şi-ncaleci sfiala,/Când se-ndoieşte de tine mulţimea, şi-ţi ierţi îndoiala.../ Dacă aştepţi cu nădejde şi nu te răpune-aşteptarea,/ Dacă minciunii, stăpână pe lume, îi spulberi chemarea,/Dacă asaltul mâniei te lasă senin, fără ură,/ Dacă păşeşti peste dorul de-a fi cel dintâi, cu măsură.../Dacă te leagănă visul, dar stărui stăpân peste vise,/ Dacă din gânduri măreţe renunţi să-ţi faci ţeluri prezise,/Dacă cuvântul, izvor de ispite şi cruntul dezastru,/Nu-s pentru tine opreliști, nici vâsle în drumul spre astru.../Dacă suporţi să auzi, despre spusele tale cinstite,/Gânduri jelene, scornite de răi, pentru gloate smintite,/Dacă din operă s-au ales doar ruine şi spaţii,/Singur, cu scule stricate, de poţi s-o refaci, din fundaţii.../Dacă pierzând, într-o clipă de risc pe o şansă, avutul,/Poţi să începi, de la capăt, uitând în tăcere trecutul,/Ferm adunând cu răbdare, întregul pe lungă durată,/Fără să sufli o vorbă, de pierderea grea îndurată.../Dacă superb prin voinţă forţezi, când îţi vine sorocul,/Inima, capul, tăria, să nu îşi astâmpere jocul/Gol de puterea vieţii, urmându-ţi destinul

spre ţinte,/Tare, cu vrerea din tine, ce-ţi spune mereu înainte!../Dacă mulţimilor poţi să vorbeşti cu deprinderi egale,/Dacă, constant, îţi păstrezi modestia şi-n cercuri regale,/Dacă eşti vulnerabil, la prieteni, la cei cu pornire,/Dacă pe toţi îi stimezi îndeajuns, însă nu peste fire.../Dacă momentul cumplit al prăpădului crâncen şi mare/ Calm vei putea să-l asemeni, în timp, c-un minut oarecare,/Lumea cu tot ce cuprinde va fi stăpânită de tine,/Tu, peste toţi vei răzbate: om al puterii depline![64] Peste ani aveam să vedem cu toţii o lume cuprisă de o frenezie în a demola valorile şi lucrurile sacre ale neamului, încât mă întrebam îngrijorat dacă nu cumva acesta este sfârşitul.

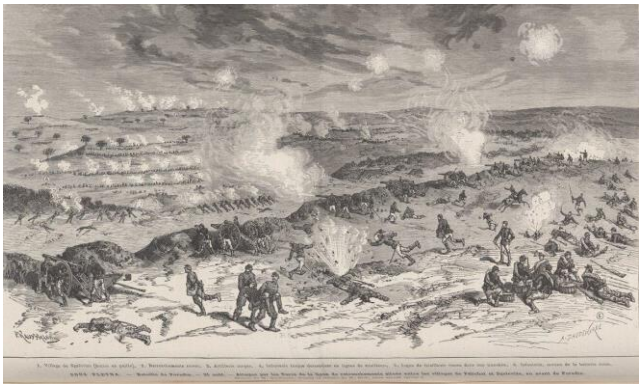

Linii de asalt ruseşti şi româneşti la Plevna.- *Le Monde Ilustré*, gravor M. Dick.

Dar tot nişte versuri triste m-au îndemnat să mai sper într-o metamorfoză raţională, de ultim moment: „E-aşa de trist să cugeţi că-ntr-o zi,/poate chiar mâine, pomii de pe-alee/acolo unde-i vezi or să mai stee/voioşi, în vreme ce vom putrezi./ Atâta soare, Doamne,-atâta soare/o să mai fie-n lume după noi;/cortegii de-anotimpuri şi de ploi,/cu păr din care şiruie răcoare.../Şi iarba asta o să mai răsară,/iar luna tot aşa o să se plece,/mirată, peste apa care trece-/noi singuri n-o să fim a doua oară./Şi-mi pare-aşa ciudat că se mai poate/găsi atâta vreme pentru ură,/când viaţa e de-abia o picătură/ între minutu-acesta care bate/şi celălalt - şi-mi pare rău/şi trist că nu privim la cer mai des,/că nu culegem flori şi nu zâmbim,/noi, care-aşa de repede murim.”[65] Pentru a desăvârşi distrugerea şi risipirea acestui popor, se muncea cu râvnă, în acest sens! Acele maidane astăzi distruse ale copilăriei mele nu mai erau acum, maidane colorate de frunzele

[64] Traducere din 1967, Corneliu Coposu.
[65] *Murim... ca mâine*, Magda Isanos.

toamnei, ale dragostei care a perpetuat lumea, încălzind-o la cel mai frumos sentiment al ei.

Strada Domnească cu celebra Casă Helder şi casa *Crissoveloni, aflată* în continuarea ei, în stânga imaginii, iar în fundal Piaţa Regală cu statuia lui Costache Negri aflate sub cenuşa flăcărilor ultimului război. În această casă *Crissoveloni a trăit şi Zane Crissoveloni, propietarul de la un moment dat a moşiei Ghidigehi, unul dintre prietenii* magistratului *gălăţean* cu studii şi doctorat la Paris, *d-nii Menelau Mantu şi Bibi Constantinescu.* Menelau, preşedinte al Curţii de Apel, a fost şi un pasionat om al pianului. John N. Crissoveloni este moştenitorul fostei banci Crissoveloni, înfiinţată în 1920 la Bucureşti, importantă instituţie financiară din perioada interbelică. Elena Chrissoveloni s-a născut în această casă la Galaţi, în 1879, într-o familie de bancheri greci originari din Chios. A urmat şcoli atât în România cât şi la Trieste şi Paris. S-a căsătorit cu prinţul Dimitrie C. Şuţu, aflat ca ataşat militar la Paris, de care va divorţa ulterior în 1923. La trei ani după, în anul 1927 se căsătoreşte cu scriitorul Paul Morand, fost ambasador al Franţei în România (1943-1944). A fost supranumită „Minerva" datorită frumuseţii sale speciale. Elena a deschis un salon literar la Paris, după modelul Marthei Bibescu, salon frecventat adesea de scriitori (Marcel Proust), dramaturgi sau diplomaţi. Moşia Cîrligele, din comuna Năreşti, judeţul Tecuci, Ghidigeni, Lieşti şi Pleşeşti, judeţul Tutova, sunt foste proprietăţi ale lui Z. N. Crissoveloni. Într-un studiu de consolidare a clădirilor oraşului Tecuci avem o interesantă informaţie despre familia Crisoveloni: „Nu ştim dacă imobilul în care funcţionează Muzeul este casa lăsată lui Teodor Cincu de tatăl său prin testament în anul 1894, ori acesta şi-a construit o locuinţă nouă în jurul anului 1900, cert este că această clădire din Tecuci prezintă foarte multe asemănări cu conacul construit de Nestor Cincu la Ţigăneşti (astăzi la aproximativ 7 km nord de Tecuci, pe şoseaua spre Bârlad şi în apropierea staţiei CFR Frunzeasca), şi pe care este o placă de marmură, pe care scrie „Vila Muca 1905". Există informaţia că un anume Culluri, italian ori grec, ar fi fost arhitectul său măcar decoratorul celor două edificii. Deşi sunt de dimensiuni diferite, cea din Tecuci de care ne ocupăm, este o reşedinţă urbană, iar cea de la Ţigăneşti un conac, amandouă prezintă aceleaşi decoraţiuni din stucatură, rozet, ghirlande, frize; aceleaşi teme ale picturii murale, cu motive vegetale, antropomorfe şi zoomorfe, aceleaşi sobe din cahle colorate. Toate aceste elemente exprimă şi puterea materială, dar şi o educaţie estetică deosebită, manifestată de nişte proprietari

care călătoriseră prin Europa epocii în care au trăit Să ne întoarcem la locuinţa lui Teodor Cincu de la Tecuci, azi Muzeul Mixt din Tecuci. Casa exista în anii primului război mondial. În memoriile sale, Regina Maria a României aminteşte că în ziua de 1/14 august 1917 a călătorit de la Ghidigeni la Tecuci cu Sybil Crissoveloni (soţia viitorului mare bancher Crissoveloni) şi a vizitat un spital pentru răniţi, organizat în casa familiei Cincu, unde lucrau doi medici francezi. In aceeaşi zi, Regina Maria a fost invitată de generalul Eremia Grigorescu să participe la un consiliu de război. Se face precizarea că şi călătoria şi consiliul de război s-au ţinut sub bombardamente. În casa de care ne ocupăm a funcţionat Statul Major al Armatei Române şi exista informaţia că ar fi trecut pe aici însuşi M.I. Regele Ferdinand, când linia frontului era în apropiere. Aşadar, pe lângă calităţile arhitecturale, casa aceasta mai are şi o valoare istorică documentară, motiv pentru care ea a fost cuprinsă în Lista monumentelor istorice. Teodor Cincu a considerat că oraşul Tecuci are nevoie şi de instituţii culturale. Ca urmare, prin act de donaţie, autentificat la Tribunalul Tecuci, cu nr. 1092/16 iulie 1934, Teodor Cincu a donat Primăriei Tecuci imobilul (locuinţa sa) din strada Carol, nr 12 (apoi 23 August, nr.36), azi 1 Decembrie 1918, nr. 36, cu destinaţia precisă de a se organiza un Muzeu original, ca şi o bibliotecă comunală, unde cetăţenii mei şi tânăra generaţie să găsească cărţi şi studii, pentru luminarea minţii şi cultivarea lor sufletească". Primăria avea obligaţia să intreţină din fonduri proprii muzeul şi biblioteca. Actul de donaţie face o departajare a spaţiilor care urmau să intre în proprietatea Primăriei, chiar în momentul donaţiei şi camerele în care va locui Teodor Cincu, cât va trăi, apoi ele vor deveni un cămin pentru adăpostirea şi întreţinerea băieţilor silitori şi săraci, din comunele în care se găseau moşiile familiei Cincu, care vor veni să înveţe la liceul de băieţi din Tecuci. Căminul urma să fie întreţinut din veniturile moşiilor familiei Cincu. Donaţia lui Teodor Cincu a fost acceptată de Consiliul comunal la 4 august 1934 şi de prefectul judeţului Tecuci la 4 ianuarie 1935, acesta din urmă contribuind cu 12.000 lei la organizarea viitorului muzeu. In ziua de 17 noiembrie 1935 s-a inaugurat la Tecuci, în casa de care ne ocupăm, Muzeul comunal „Fundaţiunea Teodor şi Maria Cincu, arheologie şi ştiinţe naturale."

Ele deveniseră ale umilinţei de a ne uita în tăcere şi neputinţă, la cei care de foarte puţin timp ne omorâseră părinţii şi ne risipiseră familiile prin taigaua îngheţată a Siberiei, în lagărele în care ne-au desfiinţat cu bestialitate ca popor, peste cimitire noastre uitate, în care troiene groase de nea şi de ticăloţie acoperă istoria unui neam distrus. Nu știu nici astăzi de ce nu o fi înțeles acest popor că, doar dragostea mamei este aceea care te crește și te protejează. Observ cu uimire cât de ușor s-au jucat șnapanii lumii cu noi, aceleași obiceiuri le au și astăzi! Numai noi suntem într-o copilărie de neînțeles. Am cedat, cu multă superficialitate, ceia ce nu se cedează niciodată, teritoriile românești sacre, acolo unde ne-au rămas în pământ generațiile sacrificate, acolo unde totul este românesc. Le-am cedat sub diferite și hilare motivații, dar ei ne-au tratat poate așa cum meritam, ca pe niște lași, ca pe un popor fără nimic sfânt, ca pe un neam care nu are neamuri. Starea asta de perpetuă umilință era imposibil să nu lase urme. Te trec fiorii când vezi câte temenele se bat zilnic în fața stăpânilor lumii și câte cozi

de topor trăiesc pe lângă noi. Copilăria mea, cel puțin mental, a fost ferită de astfel de hidoșenii, pentru că familia mea plătise prea scump visul că aparține unui popor liber.

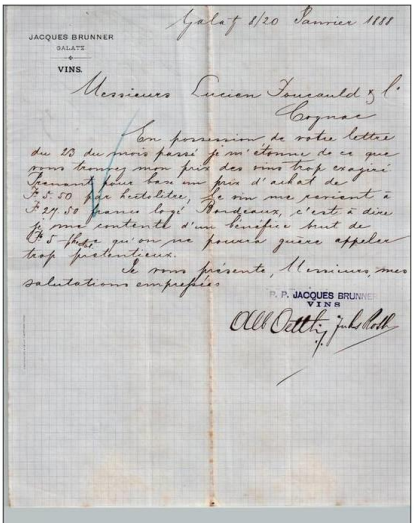
JACQUES BRUNNER
GALATZ
VINS.

Galatz 8/20 Janvier 1888

Messieurs Lucien Foucauld & Cie
Cognac

En possession de votre lettre du 23 du mois passé je m'étonne de ce que vous trouvez mon prix des vins trop exagéré. Comment pour vous un prix d'achat de F. 5.50 par hectolitre, ce vin me revient à F. 24.50 francs logé Bordeaux, c'est à dire que mon bénéfice brut de F. 5 par hectolitre qui on ne pourrait guère appeler trop prétentieux.

Je vous présente, Messieurs, mes salutations empressées.

P. P. JACQUES BRUNNER
VINS

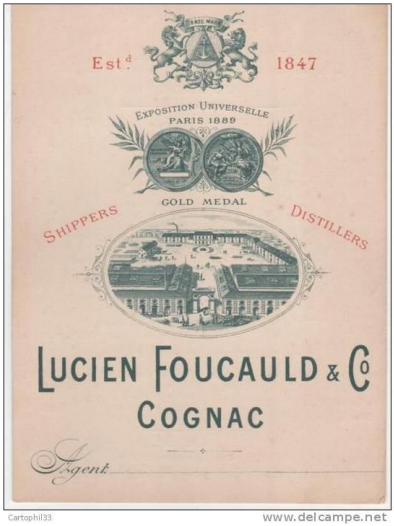

Cartophil33
www.delcampe.net

„Să ne închipuim că într-o zi geroasă de ianuarie, a anului 1888, dimineața târziu, Jules Robl, angajat al „Casei de vinuri Jacques Brunner" din Galați, se așează la biroul de scris, își trage alături călimara, înmoaie vârful condeiului în cerneală, și ezitând preț de o secundă, scrie pe hârtia purtând antetul firmei, următoarele: Galatz 8/20 ianuarie 1888. D-lor Lucien Foucauld & Co.Cognac. În posesia scrisorii dvs din 23 ale lunii trecute, mă mir că îmi găsiți prețul vinurilor prea exagerat. Luând ca bază un preț de cumpărare de 5.50 franci pe hectolitru, vinul îmi revine la 24.50 franci „logé Bordeaux", va să zică mă mulțumesc cu un beneficiu brut de 5 franci pe hectolitru, ceea ce nu s-ar putea numi în nici un caz prea pretențios. Vă prezint, Domnilor, salutările mele prevenitoare. (ștampila P.P Jacques Brunner- Vins, semnatura indescifrabilă). Ce înseamna acestea? În primul rând avem de-a face cu un comerciant de vinuri din Galați, pe numele lui Jacques Brunner, al cărui angajat este acest Jules Robl. Brunner (după investigații care m-au dus la un „Bulletin de la Société d'histoire et d'archéologie de Genève") era un cetățean elvețian. Avea afaceri la Viena și Galați. Deținea și o fabrică de spirt la Bacău (aici, poziția 471). "

Eu nici astăzi nu suport să mi se spună că trebuie uneori să-ți pleci capul, pentru că altfel nu intră în jug. De ce să-l plec, ori suntem vite? Mama și bunica mea mi-au pus în traisa copilului de țăran care eram și cuțitașul meu de răzeș. Cu el mă simțeam de neînvins, în interiorul convingerilor mele eram ca un zid și era periculos să te joci cu sentimentele mele.

Firma sa din Galați corespondează (conform scrisorii atașate) cu Lucien Foucauld & Co, producători de cognac. Firma franceză există și în ziua de astăzi (e drept că a ajuns doar un brand în portofoliul unei corporații) și produce un cognac destul de bun. În alt doilea rând să observăm ciudata franchețe cu care d-l Jules Robl coresponda cu partenerii de afaceri din Cognac, dezvăluind prețul de achiziție al vinului, ba chiar și profitul său estimat. Funcționa altfel marketingul pe vremea aceea. Galațiul era al doilea oraș al Moldovei și probabil cel mai puternic centru de comerț din zonă. Fiind ca oraș port unul dintre sediile Comisiei Europene a Dunării (primul din cele două,1856,celălalt fiind deschis mai târziu la Sulina), ulterior amplasat în clădirea monumentală care găzduiește astăzi biblioteca V.A. Urechia, a contribuit la mărirea traficului prin portul Galați, precum și la deschiderea a numeroase consulate și camere de comerț străine. Și statutul de porto-franco a folosit, facilitatea de a nu plati taxe pentru mărfurile tranzitate atrăgând negustori din toate colțurile Europei. De altfel, în „Istoria orașului Galați..., monumentala lucrare a regretatului Paul Păltănea, cu mare greutate putem descoperi vreun mare industriaș sau negustor care să poarte un nume neaoș. Aproape în totalitate fruncea economică a urbei era formată din englezi, italieni, francezi, austrieci, și iată, elvețieni. Revenind la misivă se ridică unele întrebări firești. Prima din ele este legată de eventuala achiziție de vin românesc de către un producător de cognac. De ce ar fi făcut asta? Un indiciu în acest sens ne este dat de o mențiune din lucrarea amintită, a istoricului Paul Păltănea, de unde aflăm că începând cu 1886 comenzile de vin transportat de la Galați către Franța și Italia au crescut exponențial. Se dau exemple, cum ar fi circumstanța că în 1886 activitatea docurilor din Galați a fost blocată de mulțimea de butoaie trimise de Casa de vinuri Noilly Prat din Marsilia. Și aceștia există în prezent și fac ceea ce au făcut dintotdeauna: vermuth. Așadar ne întrebăm: să fi fost vinul românesc atât de bun încât până și nume mari din Franța și-ar fi dorit să le comercializeze? Răspunsul poate fi dezamăgitor pentru unii, dar... nu. Să vedem de ce. În primul rând plecăm de la premisa că Jacques Brunner nu vindea vin franțuzesc. Ar fi fost ilogic ca un negustor din Galați, din Regatul României, fie el elvețian sau nu, să vândă un vin francez altor francezi. Așa că sunt convins că existau suficienți „negociants" în zona Bordeauxului, care să asigure acest trafic. Chiar dacă scrisoarea folosește misterioasa sintagmă „(vin) loge Bordeaux", cel mai probabil se referea ori la stocarea acestora la Bordeaux, de unde puteau fi transportate înspre interior pe arterele navigabile Dronne, Dordogne și Garrone, fie la faptul că vinul era păstrat și vândut în butoaie de tip Bordeaux (de 225 litri). În sprijinul acestei ipoteze ar sta calculele incluse în corespondența ~225 l

=24.5 franci, preț constând din 12,375 franci vinul și cei ignobili 5 franci pe hectolitru profit. (Later edit: se pare ca „vin loge bordeaux” e de fapt vechea denumire pentru vinul îmbutetiat la sticla de 0,75 cl, cel mai sigur la sticla de tip Bordeaux). Oricum întrebarea rămâne: de ce ar fi cumpărat niște producători francezi vin din Galați? Vinul ar fi fost cel mai probabil românesc, poate și georgian sau basarabean (teritorii din imperiul rus, la acea dată). Două lucruri ne vin în minte: 1. Invazia Filoxerei. În vreme ce în Franța filoxera a lovit încă din 1868 (și a durat aproape 30 de ani până când s-au găsit metode eficiente de prevenție, iar industria franceză să-și revină), în România aceasta a fost semnalată abia în 1884. Așadar, în 1888, anul desfășurării poveștii noastre, viticultura franceză era în regăsire, iar cea românească era în plin dezastru. Totuși, puteau exista rezerve importante de vin matur, ceea ce este foarte posibil, dar mai e ceva. Dintr-un motiv sau altul, teribilei insecte nu-i plac solurile nisipoase. Ori cel puțin trei dintre podgoriile apropiate Galațiului sunt amplasate (fie și parțial) pe un astfel de sol: Dealurile Bujorului, Nicorești și peste Dunăre, de la Sarica Niculițel cât vezi cu ochii înspre mare. Asta ca să nu vorbim de locuri mai îndepărtate, cum ar fi Oltenia sau sudul Basarabiei. Iată că ar fi posibil ca problema viței de vie dintr-o Franță viticolă încă răvășită de sinistru, să fi făcut ca unii producători francezi să caute resurse în alte regiuni ale Europei. Și așa ajungem la povestea noastră; 2. Nu trebuie sa fii un Sherlok Holmes (sau în fine, un Maigret) ca să presupui că atât Lucien Foucauld cât și Noilly Prat nu cumpărau vinul pentru gustul său intrinsec, sau (cum probabil v-a dat prin minte) ca să-l revândă, ca și cum ar fi fost al lor. Ci ca să producă din el distilat, respectiv vermuth. Cred că sunteți de acord că în aceste condiții înalta calitate a vinului nu este cea mai mare prioritate. Totuși, și atunci (și acum), mai ales în cazul cognacului, după regulile AOC, DOC, etc., o atare practică nu ar fi fost permisă. Chiar și în acele vremuri de restriște, avem dubii că marile case ar fi făcut așa ceva. Dar iîn secolul XIX, în plin dezastru cauzat de filoxeră, ne închipuim că regulile aveau o rezistență mai redusă la îndoire. Așadar, putem trage următoarele concluzii: ori Lucien Foucauld & Co cumpărau acest vin pentru distilate de clasa a-II-a, cum ar fi un brandy generic (fără apelație Cognac), fie vorbim de fraudă, poate utilizau în parte acest vin de import în distilarea cognac-ulu, pentru mărirea producției, fie e vorba de cu totul altceva și n-am citit noi suficient printre rânduri și aici sunteți invitați să accesați caracterul interactiv al prezentării și să vă spuneți părerea. Dar, oricum ar fi, atunci când observăm pe lista unei degustări (organizată de această societate de iubitori ai vinului) un cognac Lucien Foucauld „circa 1890” nu putem să nu ne întrebăm dacă prin meadrele rafinate ale acelei licori franțuzesti pur-sânge nu se simte cumva o iluzorie adiere de fetească albă sau plăvaie.”- Blogul „Lucruri bune despre vinurile românești cu câteva excepții”, *Lui Lucien Foucauld din Cognac, cu stimă, Jacques Brunner din Galați, ianuarie 1888*, 05.09.2013.

Mergeam pe stradă, într-o dimineaţă de septembrie mohorât, cu unchiul Nicolae Potec, cel pe care l-am iubit aşa de mult şi care îmi lipseşte mult şi astăzi, spre Şcoala nr. 19, din strada Stelei, undeva în spatele Spitalului Militar Dr. Aristide Serfioti[66], unde eram atunci elev şi începeam cursurile, iar el mă simţea că

[66] Primele date care atestă înfiinţarea unui aşezământ medical militar în oraşul Galaţi sunt consemnate la 1832. Atunci, la propunerea medicului şef al Oştirii moldovene, col. dr. Iacob Czihak, o secţiune a Spitalului Militar Iaşi, este mutată în Galaţi, funcţionând ca un lazaret cu 15

sunt şi eu aproape gata să mă înec cu lacrimile mele multe, izvorâte cred din vâlceaua adâncă a sufletului meu şi tremurânde în ponorul verde al ochilor luminoşi de copil, prea ades plini de năduful unor timpuri necruţătoare, prea ades întunecaţi de vremuri rele. Firavele fiinţe care sunt copii, flacările iubirii oamenilor, toate erau bestial strivite sub cizme. Probabil că în vinele mele mai este o urmă din sângele mușatin al mamei, pentru că și astăzi eu nu permit nimănui să treacă granița! Existam ca ţară, dar eram doar o copie caricaturală a ceia ce am fost, conduşi spre dezastru naţional complet, de nişte fantoşe de mucava, neputincioase umbre ale unor bărbaţi care au dispărut de printre noi mai demult, tare demult!

Seara, în linişte şi discreţie, când apărea vara pe cer Luceafărul, strălucind în Drumul Robilor, îmi cetia cu o voce baritonală, urcând încet octavă cu octavă, ceva care la timpul acela ticălos ne şi putea distruge foarte repede pe noi amândoi. Era un poem care spunea că „De la Prut până la Don,/prin Crimeea, mai-nainte,/tânăr grâu peste morminte,/ ierburi mari peste beton./De la Mureş pân-la Tatra,/de la Cluj la Debreţin,/ şesuri mari de grâu senin,/ ierburi peste toată piatra./Arde rodul proaspăt, pline,/Patru zări împărăteşti./ Grâule din cine creşti?/ Iarbă, cine plânge-n tine?”[67] „În noaptea de 6 spre 7 iulie se împlinesc 59 de ani de la operaţiunea Sud, noaptea în care aproximativ 50000 de români basarabeni au fost deportaţi definitiv în Siberia.

---

paturi, în casele negustorului Petre Neculce. Prin Înaltul Decret Domnesc semnat de colonelul Alexandru Ioan Cuza, a fost instituit Corpul Ofiţerilor Sanitari ai Armatei şi Direcţia Generală a Serviciului Sanitar Român. Venirea în tara a dr. Aristide Serfioti se producea la 1853. Absolvent al Universităţii din Munchen, unde în 1851 îşi susţine teza de doctorat, profesează medicina la Viena până in luna aprilie 1853, pentru ca în luna mai să se stabilească definitiv în Galaţi. În 15 ianuarie 1854 intră în serviciul armatei în cadrul miliţiilor moldovene, renunţând la cetăţenia greacă. Este numit medic de batalion clasa I-a (asimilat gradului de locotenent), deţinând funcţia de medic al garnizoanei Galaţi. La 24 martie 1855 este înaintat medic de regiment clasa a-II-a (căpitan), la şapte mai 1857 medic de regiment clasa I-a (maior), fiind numit totodată medic şef al Spitalului Militar Galaţi. La 2 octombrie 1858 este avansat la gradul de medic colonel, iar din 16 octombrie 1862 devine medic principal clasa I-a. Din 22 ianuarie 1854 îl găsim funcţionând şi ca medic primar la spitalul filial din Galaţi al Epitropiei Sf. Spiridon din Iaşi, iar din decembrie 1862 este numit membru in Consiliul de Igienă şi Salubritate al oraşului Galaţi. La 24 noiembrie, împreună cu alţi nouă medici gălăţeni, pune bazele Societăţii Medicale din Galaţi, a doua societate de acest fel dupa cea din Bucureşti înfiinţată la 1857, devenind preşedintele ei în perioada 1868 - 1881. În luna mai a anului 1870, după care îşi da demisia din armată, continuandu-şi activitatea medicală în spitalul filial din Galaţi până în 1879, când iese la pensie.

[67] *De la Prut până la Don*, Radu Gyr.

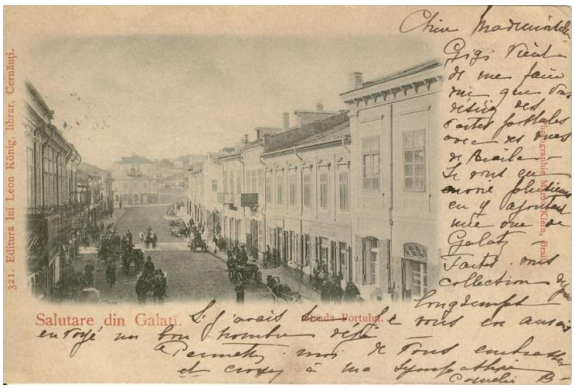

O ilustrată intitulată de autor Strada Portului, dar care pare să fie de fapt strada Mare. Strada Portului ar fi trebuit să aibă undeva vizibilă Dunărea, ori imaginea prezintă o stradă flancată compact de clădiri cu un nivel, cu parterul destinat prăvăliilor, fără linia de tramvai de pe strada Portului.

Conform mărturiilor consemnate de istorici, românii aflaţi pe teritoriile căzute sub ocupaţia bolşevică au avut parte de mai multe valuri de deportări: anii 1924-1940 (românii transnistreni amărâți, din fosta Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească RASSM); 1940 (imediat după reanexarea Basarabiei, circa 90000 de oameni au devenit noile victime ale execuţiilor şi deportărilor); iunie 1941 (românii din fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească RSSM, 18400 de cetăţeni români sau, după alţi autori, peste 22000 de persoane, au fost declarate „elemente antisovietice" sau chiar „periculoase social" şi deportate. Sălbăticia acelor timpuri și cruzimea față de oamenii Basarabiei erau inimaginabile. Autorităţile sovietice comandaseră deja alocarea a 1315 vagoane de marfă pentru deportarea a 85000 de basarabeni, dar izbucnirea războiului le-a încurcat planurile); între ani 1944-1946 (38352 basarabeni, 8198 bucovineni şi 9000 de români de la est de Nistru, „repatriaţi" din România în cadrul măsurilor de aplicare a Armistiţiului, au fost deportaţi sau executaţi); 6-7 iulie 1949 (11288 familii, respectiv 48850 de oameni, deportaţi în Siberia în cadrul așa-numitei operaţiuni „Sud"); aprilie 1951 (peste 700 de familii din secta „Martorii lui Iehova" au fost deportate atunci în Siberia). „Deportarea de la 6-7 iulie 1949 (operaţiune denumită conspirativ „IUG"/ Sud), s-a făcut în urma Hotărârii Biroului Politic al CC al PC al URSS Nr. 1290-467 cc din data de 6 aprilie 1949 „Cu privire la deportarea de pe teritoriul RSS Moldovenească a tuturor chiaburilor, foştilor moşieri, marilor comercianţi, complicilor ocupanţilor germani, sau persoanelor care au colaborat cu organele poliţiei germane şi

româneşti, a membrilor partidelor politice, a gardiştilor albi, membrilor sectelor ilegale, cât şi a familiilor tuturor categoriilor enumerate mai sus”. Hotărârea, care prevedea „deportarea în Kazahstan, Asia Centrala şi Siberia a 11 280 de familii cu 40 850 de oameni”, era însoţită de un act adiţional în care se specifica decizia Guvernului Sovietic ca „deportarea categoriilor menţionate să se facă pe vecie”.1573 de vagoane de vite (30 de eşaloane) au transportat în Siberia (Ţinutul Altai, regiunile Kurgan, Tiumeni şi Tomsk) şi Kazahstan (regiunile Aktubinsk, Kazahstanul de Sud şi Jambul) 11 293 de familii de români basarabeni, respectiv 35796 persoane. 7620 de familii au fost considerate „chiaburi”, iar celelalte acuzate de „colaborare cu fasciştii”, de „apartenenţă la partidele burgheze româneşti sau la secte religioase ilegale”.

O ilustrată cu Cercul Militar și Banca de Scont. Clădirea este una foarte cunoscută în Piața Regală, care a și avut multe alte destinații, dar eu am repropus-o aici pentru că în stânga imaginii avem strada Mare. Comparând cu imaginea de pa pag. 87 avem certitudinea erorii.

Acestor „deportaţi pe vecie” li s-au mai confiscat averile şi li s-a interzis să-şi ia cu ei bunuri materiale. Deportarea de la 1 aprilie 1951 (operatiune denumita conspirativ „Sever”/ Nord, a fost pusă în aplicare în baza aceleiaşi Hotărâri a Consiliului de Ministri al URSS Nr. 1290-467cc din 6 aprilie 1949 şi Hotărârii Consiliului de Ministri al URSS nr.667-339cc din 3 martie 1951, care prevedea „deportarea de pe teritoriul RSS Moldovenească a membrilor sectei ilegale antisovietice a iehoviştilor şi membrilor familiilor acestora, în total 5917 persoane”. Arestările se făceau cu frenezie, ziua și noaptea, fără multe explicații. Au fost arestate şi deportate în Siberia (reg. Kurgan) 723 de familii, respectiv

aproximativ 2617 persoane, în special acuzate de apartenenţă nedovedită la o sectă religioasă, „Martorii lui Iehova”. Deportarea s-a făcut în două eşaloane, cu vagoanele care au ajuns la destinaţie la 13-14 aprilie 1951. Un raport al Ministerului de Interne al URSS din 1956 arăta că iehoviştii din Moldova, împreună cu cei din republicile baltice şi regiunile din vestul Ucrainei şi al Belarusiei erau în număr de 7449, deportaţi în regiunile Tomsk, Krasnoiarsk şi Irkutsk din Siberia.

Vedere generală a orașului începând cu strada Al.I. Cuza și strada Logofăt Tăutu. Pe prima stradă se văd în stânga șirul de case destinate șantanurilor și caselor de prostituție, care se duceau, cu câteva întreruperi, până în vadul Belvedere. Pe cea de-a doua stradă se văde bine biserica Vovidenia, lângă care a fost înmormântată Sultana Cuza, mama domnitorului Al. I. Cuza și casele fruntașului liberal *Mihai Orleanu* (n. 20 noiembrie 1859, Focșani – d. 31 ianuarie 1942, Galați), fiul lui Gheorghe *Orleanu* și al Mariei Plagino, care era căsătorit cu Valentina Georgeade și cu care a avut patru copii: Gheorghe, Valentina, Maria-Eliza și Mihai-Neculai. Aproape toți au fost implicați în istoria acestui oraș. A fost Președinte al Camerei Deputaților când a prezentat coroana reginei Maria, în mometul încoronării de la Alba Iulia, în ziua de 15 octombrie 1922, atunci când România s-a reîntregit și era mare.

Potrivit relatărilor de mai târziu a supravieţuitorilor români ai acelor cumplite deportări, în Siberia (regiunile Tomsk, Kurgan, Irkutsk s.a.) au trăit până în anii 1963-1965, deşi oficial aceştia fuseseră „eliberaţi” după moartea lui Stalin în anii 1956-1958. La „eliberare”, majorităţii basarabenilor şi bucovinenilor li s-a interzis să se întoarcă în locurile natale, au fost fortaţi să semneze declaraţii că nu au pretenţii şi revendicări de la statul sovietic pentru ceea ce li s-a confiscat în

momentul deportării. În schimb, li s-a oferit „libertatea” de a se stabili oriunde în spaţiul sovietic.

Cei care au ales Kârgâzstanul să se stabilească au avut în vedere climatul blând, asemănător cu cel din Moldova sau Bucovina, pământul roditor din nordul acestei ţării.”[68] În anul 1941 Ion Costanda din Cahul avea 20 ani. „Au fost grele şi dureroase deportările din ’49, dar cele din ’41 au fost un adevărat iad. La 13 iunie 1941, la ora cinci dimineaţa, au intrat în ogradă câţiva activişti şi soldaţi. Noi dormeam pe prispă. Ne-au băgat în casă şi ne-au citit lista: tata, mama, eu şi sora de zece ani. În căruţa cu care urma să ne ducă am aşternut o plapumă, dar Ion Ababii, activistul din localitate, ne-a smuls-o de sub noi.

Nu ne-au lăsat să luăm nişte miere pentru fată, că era bolnăvicioasă. Averea părinţilor a rămas la voia activiştilor, doi porci, două vaci, 50 de oi, 20 de ştiubeie. Îmi povestea un prieten prin ’56 că după ce ne-au luat, în ograda noastră activiştii au încins o petrecere. Iar pe noi, la 13 iunie ne-au încărcat într-un mărfar. La Tighina bărbaţii au fost despărţiţi, urcaţi într-un alt eşalon şi duşi pe drumul morţii. Eram aşa de mulţi în vagoane, că aproape nu încăpeam în picioare. După 22 iunie, dincolo de Kiev, unele eşaloane au fost bombardate de nemţi. Ne-au dus în gulag, în Ural. Pe la Sverdlovsk ne-au dat peşte sărat şi trei căldări de apă la vagon. Până în lagăr au murit 40 la sută dintre bărbaţi. Din cei arestaţi la 13 iunie 1941 şi duşi în lagăr, dacă a scăpat unul dintr-o mie. Acolo eram puşi la munci grele, dar nu ne dădeau mâncare. Mâncam coajă de copaci. Mai târziu, am aflat că femeile noastre au fost duse în Kazahstan. În anul 1955 am fost eliberaţi, dar cei de pe loc nu vroiau să ne lase să plecăm, căci nu avea cine să lucreze în locul nostru. Am venit acasă doar cu nişte acte. La început am trăit la o soră, dar, în scurt timp, ne-am cumpărat o căsuţă. Tare mult am suferit, nici nu ştiu cum de am avut putere să supravieţuim. Şi, după ce am revenit acasă, nedreptăţile au continuat.”[69] Mă strângea uşor şi grăbit de mână şi-mi spunea şoptit: lasă-i în pace, că o să-i bată Dumnezeu, tu mai ai de trăit băiete şi acesta nu-i un război pentru vârsta ta, poate mai târziu îţi vei da singur seama!

[68] Vasile Soare, Ambasadorul României în Kazahstan, Kârgâzstan şi Tadjikistan
[69] *Timpul*, nr.234, N.H.

Se ştie că Regele Carol I a murit în 1914, Regina în 1916, şi nu au mai apucat solemnul moment al Marii Uniri de la Alba Iulia, aşa că spre Focşani s-au uitat întotdeauna cu mult drag şi, pe cât posibil, au încercat să ajute acest loc cât au putut de mult. Astfel, pe 14 martie 1879 au promulgat legea prin care s-a dispus construirea căii ferate Mărăşeşti-Buzău. Calea ferată a fost inaugurată oficial la 18 octombrie 188, în prezenţa Regelui Carol I, a Reginei Elisabeta şi a lui Ion C. Brătianu şi a fost exploatată de compania feroviară română de stat Căile Ferate Române. „Cu certitudine că, atunci când s-a tăiat panglica, nu doar calea ferată era cea inaugurată, ci şi ansamblul de construcţii, instalaţii, amenajări situate pe aceasta, în dreptul cărora opreau trenurile, de unde se dirija mişcarea lor, unde urcau şi coborau călătorii, se încărcau şi se descărcau mărfurile, în special clădirea unde erau instalate birourile, sala de aşteptare pentru călători, adică într-un cuvânt fosta Gara Focşani", ne spune istoricul focşănean Florin Dîrdală. Și dovada se află în documentele de arhivă, care arată că în februarie 1882 autorităţile locale şi primarul Gh. Orleanu, în vederea justificărilor bugetare, au început să strângă toate actele de la furnizori, acte care atestau cheltuielile făcute pentru primirea cât mai onorabilă a Majestăţilor Regale, după cum urmează: cheltuieli pentru iluminat, pentru montarea arcurilor de triumf, în vederea procurării bucatelor alese, a trăsurilor pentru alaiul regal şi a vizitiilor, pentru aducerea şi nivelarea pietrişului pe toate drumurile unde va trece alaiul, până la locul ales să-şi petreacă regii noaptea de 18 octombrie 1881, adică imobilul prefectului de la acea vreme, Panaite Tufelcică. Construcţia gării din Focşani, o realizare 100% românească, îi este atribuită inginerului Dimitrie Frunză, în proiect fiind implicat şi marele arhitect Anghel Saligny.

Ceteam uimit în ochii lui prea îngrijoraţi, printre şirurile de lacrimi care-i curgeau neîncetat, că visase să revadă Galaţiul tinereţii lui, oraşul acela frumos, curat şi prosper, de pe dealurile molcome şi arămii ale Covurluiului, unde se căsătorise demult şi unde i se născuseră doi copii, pe care-i iubea cu toată fiinţa. Era mereu preocupat, ca ei să nu sufere din cauza originii lui aşa zis „nesănătoase", ar fi fost daţi afară din şcoli şi cine ştie ce ar mai fi putut urma, puteau să-l dea afară din serviciu acela mizer…

Muncea la Docuri ca docher, la încărcat saci grei cu zahăr şi cafea, după ce fusese epurat din armată după război, dar acest lucru conta mai puţin, avea în sfârşit o slujbă cu care îşi hrănea familia și avea în sfârșit o masă caldă la copii în fiecare zi. Dormeam seara cu el şi îl simţeam când mă mângâia uşor pe fruntea mea de copil, cu acele palmele bătătorite şi crăpate de munca grea, și necruţătoare a docherilor, câteodată pline de băşici ori de răni, care sângerau mereu din abundență, palme tari şi aspre așa precum o scâdură negeluită, dar care transmiteau căldura intensă a sufletului său extraordinar.

După un somn scurt şi agitat, urmau spre puterea nopţii lungi aduceri aminte, care provocau nenumărate spasme omului scăpat ca prin minune de ororile de neimaginat ale războiului. Luam apoi tiptil sticluţa mică de rivanol din trusa medicală şi-l doftoriceam cu blândeţe, îmi era foarte milă de acest om foarte bun şi chinuit şi nu suportam niciodată să i se mai adauge o altă durere, la atâtea altele care îl albiseră în doar câțiva ani.

„Str. Domnească nr.133-135, fosta Calea Bârladului și Bulevardul Carol nr. 31-37. Fosta „Fabrica de vax și cutii de tablă Greierul”, proprietatea familiei Constantin și Maria Ressu fondată în anul 1893. Era amplasată pe o suprafață de 14 000 mp. Se întindea între str. Cezar la sud, Beldiman la nord, Calea Barladului (Bulevardul Carol) la est, iar la nord Societatea Anonimă pe Acțiuni Apollo. Fabrica a fost vândută în anul 1912 inginerului I. Deleanu. După anul 1948, trece în proprietatea statului ca efect al legii naționalizăarii 119/1948”.- Ion Caşu, facebook.

Fusese subofiţer în Regimentul 3 Pioneri vreo treizeci de ani bătuţi pe muchie, era un ostaş încercat la greu şi împreună cu tata, mult mai tânăr, stătuseră tot războiul sub aceleaşi gloanţe, mirosea încă a cazarmă. Seara se căutau grăbiţi prin tranşee, să vadă dacă mai trăiesc, se cunoşteau imediat după glas, schimbau apoi şoptit câteva vorbe, aprindeau precauţi în căuşul palmelor un muc de ţigară,

trăgeau câte un fum, se priveau în ochi intens, da… acum trăiau prin nămol, încă mai trăiau, dar mâine cine ştie dacă v-a mai fi aşa? Moartea era peste tot.Costine, să nu mori, auzi mă băiete, să nu cumva să mori pe aici, tu eşti mult prea crud, prea tânăr, trebuie să trăieşti cu orice preţ, auzi mă?

„Str. Elena Doamna nr. 2. Porțiunea străzii între fosta stradă a Florilor și Bulevardul Carol (azi Domească). Între Grădina Publică și Aleea Mimozei, a rămas între căminele studențești o clădite sobră care pare mai mult a pleca decât a rămâne. Este clădirea fostului Orfelinat Episcop Nifon. Zona în care au fost construite căminele studențești, a fost până în 1948, proprietatea Spitalului Elisabeta Doamna.” – Ion Cașu, facebook.

Să ştii de la mine că viaţa este prea scurtă ca să o iroseşti!… Da bidie, hâm…, zici matale bine ceea ce zici, dar astăzi de dimineaţă, un snop voios de gloanţe de mitralieră, tocmai mi-a aruncat cât colo boneta jerpelită de pe cap, ori eu ştiu că mama n-ar mai suporta încă o moarte şi sunt conştient de asta, dar nu vezi matale ce potop de foc trece, în fiecare oră, peste noi, în ce iad trăim aici luptând pentru țara care ne va uita imediat? Cine ştie dacă ne vom mai întoarce vreodată acasă şi cum, cine ştie, bidie, cine v-a mai scăpa mâine din potopul ăsta de fier încins, aruncat zi şi noapte peste noi? Iar eu măcar nu am copii acasă, dar mata bidie? Ar fi mult mai greu! Apoi… de, Costine, te las dragule cu bine, eu plec măi băiete, dar deseară te caut iar, negreşit vin în amurg, că-i mai mult sigur, fi fără nici o grijă, nu găuresc ei o piele tăbăcită cum este a mea, de deşcă bătrână, de cătană trecută prin toate focurile vieţii astea, plină de gropi şi de morţi nevinovaţi!

Strada Tecuci la intersecția cu strada Română. Construită de Gheorghe Malaxa în anul 1909 această casă este cuprinsă de devastarea sistematică a unor conaționali mai slab educați. Culmea este că fostul primar Eugen Durbacă a umplut casele de patrimoniu cu ei, pretinzând că este totuși un intelectual. Vai de țara în care mediocritățile și comuniștii sunt lăsați la conducere să facă ceea ce vor!

O să-ţi aduc eu o cămaşă curată şi o să te şi bărbieresc, mă, că numai ochii tăi albăştri, ca două picături de cer senin, de acasă de la noi, se mai văd din stuful bărbii care ţi-a crescut, numai tu să fii însă tare şi să nu mori, mă, auzi tu, mă, să nu care cumva să mori ţi-am spus, şi altfel să nu faci, că mă superi rău de tot, mă copile… Se depărta târâş, precaut şi atent ca o vulpe şireată de câmpie, se agăța de buza tranşeelor săpate la adăpostul camuflajului bun al cătinei albe, care deabia atunci îşi scuturase floarea, de printre arinii luncii încă verzi aplecaţi spre apă, după care dispărea nevăzut ca o umbră în lanurile de grâu, nesecerate din cauza războiului şi paşii nu i se mai auzeau într-un timp oarecare…

O imagine argument la cele afirmate despre stada Mare, în care avem iarăși strada Mare cu vederea înspre strada Portului, însă fără a avea pe ea linie de tramvai. Într-o anumită perioadă de dinaintea amenajării falezei inferioare, ea era drumul cel mai drept înspre Piața Regală, pe care îl foloseau trăsurile, pietonii folosind de regulă Vadul Belvedere sau Negroponte spre port.

Revenea la fel de atent, destul de repede, cu câteva marmide cu supă, apă şi o cană, ajutat de un soldat care o şi scosese dintr-o fântână de lemn din apropiere, împiedecat în osteneala lui așa, din când în când, de lungile rafalele de mitraliere care grohăiau turbate, în abrazura cazematelor. Le dădea apă câtă le trebuia, chiar şi ceva rezervă. Apoi se despărţeau din nou, se loveau cu palmele lor puternice, bărbăteşte pe umerii lor largi, de oameni foarte bine căliți, iar acest ritual al revederii înfrigurate avea să dureze tot războiul, de la un capăt la altul. Se apăraseră mereu unul pe celălalt să nu degere în zăpezile cât omul, ale acelor ierni grele din anii 1941 şi 1942, dar îi mâncaseră păduchii pe amândoi la fel, zile întregi nu au auzit mai mult decât vâjâitul staniu al gloţului adesea ucigător şi urletul lupilor, care seară de seară invadau câmpia albită de nea, apoi mâncau înverşunaţi cadavrele, dar s-au întors totuşi în ţara lor, adică aici, acasă, lângă copii lor destul de mici!

„Strada Tecuci la nr. 128, cu fosta moară a lui Mihalache Ștefănescu. Naționalizată în anul 1948. După 1950 a funcționat aici Regionala de Transporturi Auto”. – Ion Cașu, facebook.

Pe front nu fuseseră umiliţi de nimeni, nici nu ar fi acceptat această ruşine, câtă vreme aveau cu ce să-şi apere onoarea de soldaţi ai ţării lor, mai bine ar fi murit împunşi de baionetă ori de glonţ. Deabia acum, aici, ajunşi acasă la ei, după ce au fost trecuţi în rezervă ca „duşmani ai poporului”, vedeau înmărmuriţi şi simţeau putoarea insuportabilă şi sălbăticia cizmei ruseşti ocupante, ori

colaboraţionismul aşa de inconştient şi scârbos al inculturii, apăruseră instantaneu tovarăşii, aici vedeau oamenii aceea pe care Gogol i-a numit „suflete moarte”. Noapte de noapte unchiul meu îmi povestea, până târziu spre miezul nopţii, cum s-a trecut apa Prutului sau a Nistrului, ape care nu se mai vedeau de mulţimea cadavrelor ce pluteau umflate, ce-au păţit în tranşeele stepei pline de moarte de lângă Odessa, în care nămolul era amestecat jumătate cu sângele camarazilor sfârtecaţi de gloanţe ori schijile obuzelor, sau în cele de la Cotul Donului, unde au dispărut, fără ca săi mai pese cuiva, divizii întregi de oameni putreziţi sub cerul liber şi la un moment dat glasul i se oprea deodată.

Strada Tecuci nr. 130. Fosta brutărie a lui Pantazi Crustalis. Trecută în proprietatea statului cu decretul 111/1951. Revendicată și revândută după anul 1996. – Ion Cașu, facebook.

Îl înveleam apoi cu mare grijă, crezând că a adormit. Dar el plângea!... Când am putut iar vorbi cu el îmi povestea despre Odessa, unde apariţia unităţilor Armatei a 4-a române în dimineaţa zilei de 16 octombrie 1941 nu avea aproape nimic din atmosfera intrării triumfale obişnuite a unei armate victorioase. În fapt însă, era mai degrabă luarea în stăpânire a unui oraş evacuat în prealabil de trupele sovietice. Unităţile Armatei Roşii, care au apărat portul Odessa, au fost evacuate la Sevastopol[70]. Jurnalul de război al Armatei a 11-a germane chiar

[70] Sevastopol este un important port istoric de la Marea Neagră. În timpurile Imperiului roman și a ale colonizărilor grecești a fost cunoscut sub numele de Chersonesus taurica. Orașul grec Chersonessus este situat la aproximativ trei kilometri de portul Sebastopol, în apropiere de centrul orașului. Această așezare a fost ocupată de către hoardele mongole de mai multe ori în secolele XIII și XIV, și, în final a fost total abandonată, doar pentru a fi reînființat în 1783, ca bază a Marinei Rusiei la Marea Neagră. Acest oraș și port faimos a fost asediat de către britanici în

consemnează următoarele evenimente pentru zilele de 16-17.10.1941: „16.10. La 10.30. Comandantul Statului Major al Regimentului artileriei de coastă comunică, pe baza unei informări a Secţiei 149 a artileriei de coastă, situată la vest de Otschakow, că în dimineaţa zilei de 16 octombrie au fost observate 40 de mari unităţi navale (transportoare şi nave de război) aflate în marş din direcţia Odessa în direcţia sud-est. Atunci trupele române dislocate în apropierea secţiei artileriei de coastă au comunicat faptul că ruşii urmează să se retragă pe întregul front din faţa Odessei: (...); 13.00. I c comunică faptul că începând cu ora 8.20 Armata a 4-a română a declanşat atacul asupra Odessei, un oraş care este evacuat de către inamic;14.50 Raportul de recunoaştere al Corpului IV aerian confirmă deplasarea convoaielor navale din direcţia Odessa în direcţia sud-est. După masă, ora 15.00, cucerirea Odessei[71], oraşul şi portul în flăcări. (...). Ora 18.15. (…) Prin intermediul recunoaşterilor aeriene s-a putut constata că majoritatea convoaielor navale plecate din Odessa au ancorat în portul Sevastopol. (…)”.

Încă din primele zile ale ocupaţiei Odessei de trupele noastre autorităţile române, în speţă comandamentul militar al oraşului şi comandamentul Diviziei a 10-a infanterie, au primit diverse informaţii atât de la serviciul secret român, cât şi de la localnici, potrivit cărora clădirea în care se instalase, fostul sediu al NKVD situat pe strada Engels, fusese minată în retragere de către sovietici[72].

Deşi clădirea a fost controlată de către genişti şi nu a fost identificat nimic suspect, totuşi în după-amiaza zilei de 22 octombrie, ora 17.45, ea a sărit în aer. În urma exploziei şi-au pierdut viaţa şi au fost răniţi un număr de 135 de militari

---

războiul Crimeei în 1853. Asediul Sevastopolului a durat din septembrie 1854 până în septembrie 1855. Înainte de 2014 și de invazia rusă din Crimeea, era sediul atât al Forțelor Navale ucrainene cât și a Flotei Mării Negre a Rusiei.

[71] Misiunea eliberării Basarabiei revenise Grupului de armate general Antonescu, constituit la 22 iunie 1941, sub comanda genaralului de armată Ion Antonescu. Grupul era compus din armatele 11 germană (general-colonel cavaler Eugen Franz von Schobert), 3 română (general de corp de armată Petre Dumitrescu) și 4 română (general de corp de armată Nicolae Ciupercă). Din punct de vedere genistic, Odessa beneficia de un sistem de fortificaţii compus din trei linii de apărare succesive, ridicate de 9 batalioane de geniu și 13 batalioane de construcţii, constituite din civili mobilizaţi. Primele operaţiuni au fost angajate de Corpul 5, sprijinit de Regimentul1/Divizia blindată. Atacul direct asupra oraşului a fost declanşat la 14 augustprin corpurile 5, 3 şi 1, Corpul 4 fiind păstrat în rezervă. Atacul final nu a mai avut loc deoarece ultimele forţe ce apărau Odessa au fost evacuate în timpul nopţii de 15/16 octombrie 1941. Detaşamentul 1 Asalt, prima unitate română care a pătruns, la 16 octombrie 1941 în oraşul abandonat, a capturat totuşi 7.000 ostaşi sovietici, în marea lor majoritate dezertori.

[72] BMF, RH 31–I - Deutsche Heeresmission in Rumänien- / v. 108. Abwehrstelle Rumänien Nr. 11035/41 g. Leiter. Bericht vom 04.11.1941 über Wahrnehmungen in Odessa, gez. Rodler; ANIC, fond PCM-CM, dosar nr. 407/1941, f. 15-16. Nota informativă nr. 200 din 22.10.1941 a detaşamentului SSI Odessa.

români şi germani (79 ucişi, 43 răniţi şi 13 dispăruţi), printre care comandantul diviziei 10 infanterie, generalul Ion Glogojeanu, şeful de stat major, colonelul Ionescu Mangu[73], ofiţerii germani, căpitan de corvetă Walter Reichert, urma comandor Herwart Schmidt[74], căpitan Valter Kern.[75] După cum era și de aşteptat, reacţia conducătorului statului, după cele recent întâmplate, nu a întârziat să apară. Prin intermediul ordinului nr. 561 din 22 octombrie, şeful cabinetului militar al mareşalului, colonelul Radu Davidescu[76], chiar ordona comandantului

[73] Ioan Ionescu - Mangu (1891-1941), militar de carieră român. Fost șef de Stat Major al Diviziei 10 infanterie. Maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel (din 10.05.1931); colonel (din 01.04.1937).

[74] Ernst Fritz Herwart Schmidt (1889-1941), militar de carieră german. Comandant al apărării navale a Ucrainei (01.08 -22.10.1941); adjunct al comandantului portului Odessa (16-22.10.1941); căpitan de corvetă (din 15.05.1934); căpitan de fregată (din 01.11.1935); comandor (din 20.04.1941).

[75] ANIC, colecţia Microfilme SUA, rola 141, Armeeoberkommando 11. Kriegstagebuch nr. 1-AOK 11, Abt. I a, c. 7929358, 7929362. Eintragungen vom 16-17.10.1941.

[76] Colonelul Radu Davidescu, şeful cabinetului militar al mareşalului, unul dintre ofiţerii care l-a cunoscut îndeaproape pe Antonescu, avea să povestească peste ani: „În anul 1915, căpitanul Ion Antonescu era comandantul escadronului de elevi la Şcoala de Ofiţeri de Cavalerie, din Târgovişte. Sâmbăta după-amiaza şi duminica era obiceiul ca elevii să fie învoiţi. În cursul unei săptămâni, căpitanul Ion Antonescu a consemnat întregul escadron, elevii neputând părăsi localul şcolii. Vineri dimineaţa, anterior duminicii de consemn, este chemat la telefon: - Domnule căpitan, Bucureştiul la telefon. Palatul doreşte să vorbească cu dumneavoastră. - Bună ziua, Antonescu! La telefon colonelul Socec (adjutant regal, viitor general); uite de ce te deranjez. Alteţa sa Regală, Principesa Maria, doreşte ca fraţii Romalo, din escadronul dumitale să vină duminică la Bucureşti (mama fraţilor Romalo avea bune relaţii la Palat). Cu o voce tăioasă şi categorică Antonescu a răspuns: - Domnule colonel, este imposibil, escadronul este consemnat de mine şi nu pot reveni asupra hotărârii luate. - Antonescule, văd că eşti puţin enervat, voi reveni peste o oră, mai reflectează. După o oră, Palatul îl caută din nou la telefon: - Ei, Antonescule, ai reflectat? - Da, domnule colonel. V-am raportat că-i imposibil. Acum e mai imposibil pentru că i-am băgat la arest din cauză că au intervenit pe căi lăturalnice...” În urma acestei întâmplări, căpitanul Antonescu a fost îndepărtat de la comanda escadronului de elevi. Pedeapsa nu a făcut decât să-i crească şi mai mult faima în rândurile ofiţerilor tineri români. Un Antonescu-intransigent, Antonescu-adversar al nepotismelor, Antonescu-dușmanul incompetenţilor. Antonescu avea un foarte dezvoltat spirit al onoarei şi al dreptăţii. De-a lungul carierei sale militare a căutat să se înconjoare numai de oameni competenţi, de profesionişti desăvârşiţi, pe care i-a ajutat cât a putut, nelăsând, în schimb, nicio şansă incompetenţilor şi impostorilor, ajunşi prin cine ştie ce împrejurări în armată. Ca unul care cunoştea foarte bine realităţile din armată, ştia că nu va reuşi de unul singur în asanarea morală a instituţiei militare. Dar, spre deosebire de alţii, el a încercat să facă ceva. Când a venit în fruntea Ministerului Apărării naţionale, în 1938, a dat un ordin prin care era decis să stârpească toate racilele care măcianu din interior organismul militar: corupţie, abuzuri şi nereguli de tot felul, hoţii, favoritismul, arbitrariul etc. În urma acestei întâmplări, căpitanul Antonescu a fost îndepărtat de la comanda escadronului de elevi. Pedeapsa nu a făcut decât să-i crească şi mai mult faima în rândurile ofiţerilor tineri. Antonescu, intransigent, Antonescu, adversar al nepotismelor, Antonescu – dușmanul incompetenţilor. Şi totuşi, atunci când Antonescu a ajuns în funcţii importante, nu au fost puţini cei care au avut curajul şi tupeul să-i solicite fel de fel de servicii. O

analiză a scrisorilor primite de Antonescu între anii 1915-1927 dezvăluie caractere dintre cele mai îndoielnice. Din cele 82 de scrisori cercetate, 35 conţin solicitări exprese în interes personal. Cu alte cuvinte, autorii îi cereau mai mult sau mai puţin voalat, să le pună o ...pilă!? O mostră în acest sens este scrisoarea unui oarecare Mihăilescu (probabil, prieten cu Antonescu, căci i se adresează cu „iubite Ionele") care încă din primele rânduri îşi dă arama pe faţă: „Acum vreau să-ţi arăt bucuria ce am avut când am auzit că au început să vie ai noştri la putere (Antonescu avea, în acel moment,decembrie 1916, gradul de maior şi fusese numit şeful biroului Operaţii al Armatei I) şi au dispărut şlehtele care ne-au adus la această mare „victorie" de am reuşit să ocupăm... Moldova." După această „periuţă", autorul scrisorii intră direct în subiect: „Ceea ce te rog foarte mult să-mi dai voie să profit de puterea ta şi să faci posibilul să vin la M.C.G. (Marele Cartier General) în locul vreunuia de acolo, care s-a odihnit destul şi care, pentru instrucţia lor, să mai vină şi ei să vadă marşuri în retragere. Mai pune tu unul din ei, că sunt destui acolo, să vină în locul meu." Nu s-a păstrat răspunsul lui Antonescu la această impertinenţă. Probabil că el a fost dur, pe măsura aroganţei expeditorului, deoarece nici o altă corespondenţă pe adresa lui Antonescu nu va mai purta numele Mihăilescu! Curios este că, deşi cunoşteau aversiunea lui Antonescu faţă de favorurile nemeritate, câţiva ofiţeri, unii cu grade mari (general, colonel, locotenent-colonel), nu ezită să i se adreseze în scris şi, în numele amiciţiei, camaraderiei, gradului de rudenie, să-i solicite să intervină pentru a le înlesni încadrarea în funcţii, mutări în diverse garnizoane, promovări şi, culmea!, chiar decorarea cu Ordinul „Mihai Viteazul", cea mai înaltă distincţie de război, care, după cum se ştie, se acorda pentru fapte de arme ieşite din comun, săvârşite pe câmpul de luptă. „Contez pe vechea noastră prietenie, spune un anume Micescu, că-mi vei purta de grijă şi că vei stărui pe lângă domnul general Prezan a-mi da un loc şi o însărcinare potrivit funcţiunilor destul de grele şi importante ce mi-au fost încredinţate etc., etc." Aproape în aceiaşi termeni i se adresează şi locotenent-colonelul A. Negulescu: „Te rog ca pe un bun prieten, căci ştiu că în mâna ta este totul în ceea ce te rog, ca să faci să fiu şi eu repartizat la un corp de trupă sau un comandament care merge în Transilvania. Te asigur că nu vei regreta că mi-ai făcut acest bine, căci nu te voi face de râs." Locotenent-colonelul Gh. Rasoviceanu (viitorul general) îi cere să dovedească în noua funcţie corectitudine şi dreptate! Maiorul Antonescu abia fusese numit şeful biroului Operaţii al Armatei I. „Nu cer nimic pentru mine, conchide pe un ton patetic locotenent-colonelul Rasoviceanu, căci îmi va da istoria, când va da, dar cer să faci ca raportul ce l-am făcut pentru drapel şi pentru ofiţeri să fie decoraţi." Din puţina corespondenţă păstrată în arhivele militare reiese că „sistemul relaţiilor" funcţiona pe toată scara ierarhiei militare. Chiar şi în vreme de război (sau poate de aceea?), sfânta „pilă" conta uneori mai mult decât valoarea şi competenţa. Aşa se explică de ce oamenii nu se sfiau să-şi spună pe faţă păsul. Bunăoară, iată cum se adresează un colonel – este vorba de Mircea Botez (viitorul general), unui maior: „Cu toate că nu suntem din aceeaşi armă şi nu prea am servit împreună, ocaziile în care ne-am cunoscut şi am trăit în apropiere sunt acelea care leagă pentru toată viaţa şi, în cazul special nouă, sper că legătura e însoţită de stimă reciprocă. Bazat pe această credinţă a mea îţi scriu cerându-ţi un serviciu care de altfel nu e întâiul ce mi-l faci şi îţi sunt încă o dată dator, totuşi, ştiind că poţi şi ocazia o să se prezinte..." Pe scurt, colonelul îi cere maiorului nici mai mult, nici mai puţin decât să fie susţinut pentru decorarea cu „Steaua României" (!!!) „Oricât te-aş asigura că nu ţin la o distincţiune, încheie autorul scrisorii, nu mă vei crede!" Colonelul Mircea Botez avea să primească însă, într-adevăr, „Steaua României". Nu ştim cu certitudine dacă Antonescu „a contribuit" la acest lucru. N-ar fi exclus ca el să nu fi intervenit, iar colonelul Botez să fi primit pe merit distincţia respectivă. Dar, indiferent de meritele sale, decoraţia îşi pierde orice strălucire pe pieptul celui care a cerşit-o!

Armatei a 4-a, generalul Iosif Iacobici[77], urgent să „ia măsuri drastice de represalii”[78]. Cuvintele curgeau într-un şir nesfârşit şi indiferent câte şi ce fel de informaţii îmi transmiteau, aveau darul să-l reconecteze la grozăviile din acele zile, când din cer moartea se tot prăvălea pe pământ, peste tot şi peste toţi, vinovaţi sau nevinovaţi, buni sau răi, bărbaţi sau femei, mai tineri sau mai bătrâni, puhoaie de oameni măcinate metodic de gloanţele mitralierelor sau de ştreanguri de ev mediu.

Trăsuri în faţa Direcţiei de navigaţie fluvială din Galaţi. După Congresul de la Paris (1856) transporturile navale cunosc un reviniment în 1890 se înfiinţează Compania Română de Navigaţie Fluvială. Direcţia Navigaţiei Fluviale (DNF), a fost înfiinţată în 1903. Societatea Comercială Compania de Navigaţie Fluvială Română NAVROM S.A. Galaţi este cea mai importantă societate de transport din ţară. În Europa este pe locul trei din punct de vedere al capacităţii de transport, după flota ucraineană şi flota germană. Serviciul de Navigaţie pe Dunăre a început să funcţioneze sub denumirea de „Navigaţia Fluvială Română” încă din anul 1890, având statut de societate de stat în transporturile fluviale, cu drept la pavilion naţional şi recunoscută, în acelaşi timp de către toate societăţile de navigaţie ale ţărilor riverane.

[77] Iosif Iacobici (1884-1952), militar de carieră român. După absolvirea Şcolii Superioare de Război din Viena (1910), intră în Armata austro-ungară, participă la primul război mondial. Este integrat în Armata română în 1918; ministru al Apărării Naţionale (27.01-22.09.1941); comandant al Armatei a 4-a (09.09-08.11.1941); şef al Marelui Stat Major (22. 09.1941-17.01.1942). În ianuarie 1942 a intrat în conflict cu mareşalul Ion Antonescu în ceea ce priveşte numărul marilor unităţi ce urmau să fie trimise pe frontal de est, fiind demis din fruntea Marelui Stat Major. Condamnat de autorităţile comuniste în 1949 la 8 ani temniţă grea, moare în penitenciarul din Aiud. General de brigadă (din 10.05.1931); general de divizie (din 24.12.1937); general de corp de armată (din 06.06.1940).

[78] ANIC, fond PCM-CM, dosar nr. 104/1941, f. 4, telegrama nr. 3154 a Cabinetului militar al conducătorului statului către Armata a 4-a, semnată Radu Davidescu. Colonel Radu Davidescu, şeful Cabinetului Militar al mareşalului Ion Antonescu după război a fost arestat şi a trecut prin penitenciarele Jilava şi Aiud.

Lumea se debusolase şi nu mai avea parcă nici o logică în ceea ce ea făcea. Parcă auzea din nou bubuiturile tunurilor grele, de asalt, ca şi scrâşnetul şenilelor care zdrobeau totul. Peste el se prăvălea, din nou, groaza animalică şi frigul neiertător al stepei ruseşti, auzea iar zgomotul şenilelor supraturate, sub care i-au dispărut camarazii şi unde ar fi putut şi el să dispară, revedea tranşeile pline cu prietenii lui morţi şi intraţi în putrefacţie.

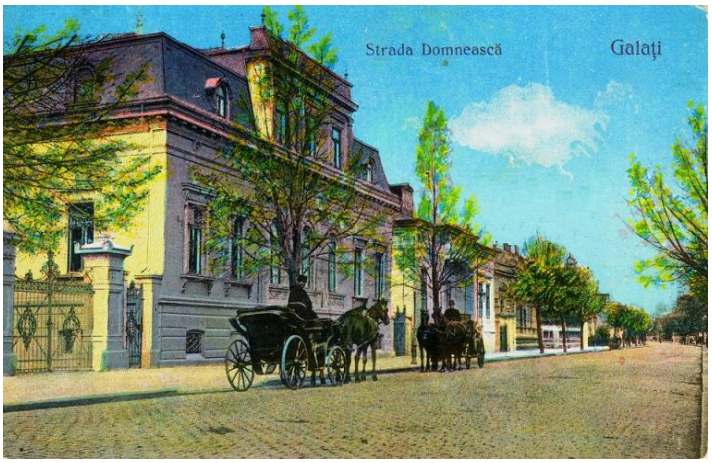

Strada Domnească cu casa lui Gh. Gheorghiade, latifundiarul care preluase pe parcursul a două decenii aproape întreaga avere de zeste de la logofătul Costache Conachi lăsată pentru Ecaterina (Cocuța) Conachi (1829-1870). Ecaterina Conachi (Era fiica unică a marelui logofăt și poet al Moldovei, soră vitregă, după mamă, a pârcălabului Costache Negri și a Zulniei, soția viitorului caimacam unionist Vasile Sturdza.) s-a căsătorit cu prințul Nicolae Vogoridi (n. 1820 la Iași și a murit în București în 23 apr. 1863. A fost adus și îngropat în cimitirul Sf. Constantin din Brăila tot în 1863. Pe placa funerară scrie: „Supt această piatră zace prințulu Nicolae Conachi Vogoridi, săvârșind din viață la 1863, aprilie 12 în al patruzeci și septe ani al vieții sale") la Iași în 1846 și au avut patru copii: Emanoil Vogoridi-Conachi (10 apr. 1847, Iași – 19 sept. 1935, Paris); Constantin Vogoridi-Conachi născut în 1848; Maria Vogoridi-Conachi (1851-1931, Iași.). Maria a fost căsătorită între anii 1831- 1914 cu contele, de origine greacă, Petre de Roma (Romas). Soțul ei era proprietar al moșiei Viziru, din județul Brăila, moștenită de la prima sa soție, născută Ipsilanti; Lucia Vogoridi-Conachi (26 oct. 1855, Iași- martie 1938, Iași). Lucia care, și ea s-a căsătorit mai întâi în 1842 cu Nicolae Rosetti - Roznoveanu, candidatul separatist din anul 1866 la tronul Moldovei, iar după moartea acestuia a fost căsătorită cu fruntașul conservator Dimitrie Greceanu (1860-1920), care a fost, printre altele, și ministru al Justiției în guvernul generalului Averescu. Greceanu a fost ucis în timpul atentatului cu bombă, plasată la Senat de agentul comunist Max Goldstein în ziua de 4 decembrie 1920. În 1864 se recăsătorește cu prințul Emanuele Ruspoli la Roma, cu care are cinci copii: Costantino Ruspoli (14 ian. 1865, Roma – 29 apr. 1889, Roma); Eugenio Ruspoli (6 ian. 1866, Țigănești – 4 dec. 1893, Somalia); Mario Ruspoli (16 oct. 1867,

Țigănești – 16 ian, 1963, Florența); Caterina Ruspoli (15 nov. 1868, Țigănești – 12 aug. 1912, Berna); Margherita Ruspoli (7 feb. 1870, Genova – 5 iunie 1970). Toată valea Siretului, începând de la Slobozia Conache spre Tecuci, foste proprietăți Costache Conachi trec în proprietatea lui Gh. Gheorghiade. Până moșia Mirești devenise proprietate Gheorghe *Gheorghiade. Conacul de reședință de unde își conducea afacerile se afla la Hanu Conache, lângă pădurea de salcâmi, pe care o plantează între 1900-1901, în puctul numit Berca.*

Gura lui mică i se încleşta brusc, se auzea în liniştea nopţii numai scrâşnetul dinţilor strânşi strlnic. Doar şirurile repezi ale lacrimilor calde îi inundau de îndată, în mici şuvoaie firbinţi, obrajii. Adormea gemând chinuit şi tresărind, din când în când, la amintirea spaimei lui de moarte. Se consuma atunci probabil, pe sub pleoapele lui închise, indescriptibila tragedie a unei întregi generaţii aruncată aşa în neantul istoriei, scrisă incorect şi murdărită de jegul distrugătorilor civilizaţiei unei ţări care avea tot ce-i trebuia. Iar fi rămas, desigur, copiii cei mici pe drumuri, copiii lui aşa de dragi, Geta şi Nicu, şi divizii nesfârşite de tancuri ruseşti l-ar fi sfârtecat continuu, l-ar fi măcelărit cu bestialitate, cu pofta nebună a omorului… Întorşi în ţară cei mai mulţi au înfundat puşcăriile, pentru vina de-a fi luptat, până la sacrificiu, pentru ţara lor, alţii au ajuns lopătari de nădejde al primului traseu desenat pentru canalul Dunăre-Marea Neagră, unde le-au rămas oasele putrezind sub grămezile de rocă, care îi îngropa așa de vii, din întâmplare, desigur... Și cu ei s-a făcut construcţia, faraonică şi fără folos, a primului traseu al canalului Dunăre-Marea Neagră, peste ei s-au prăvălit malurile lutoase ale platformei gării de la Năvodari, unde au îngropat de vii, cu buldozerele, sute de oameni, în râsetele animalice ale canaliilor gardiste care îi păzeau, gardieni tâmpi, ajunşi astăzi oameni bine remuneraţi de societate, probabil pentru bestialitatea cu care au ucis poporul român, cu ei, cu cei care au mai trăit, am bătut apoi spăşiţi la uşa Europei, pentru a fi iertaţi de trădare şi ticăloşie, cu ei parcă a murit, nepermis de trist şi nefericit, sentimentul că suntem şi merităm să fim un popor, cu o ţară de apărat şi de păstrat, o ţară care să arate secolelor că poate şi că trebuie să rămână întreagă, ca un bastion de apărare al civilizaţiei şi al oamenilor liberi, oricare ar fi ei.

Biblioteca V.A. Urechea

Atunci demult, pe 16 octombrie 1941, în acea toamnă îmbibată de sânge, când trupele române cuceresc oraşul Odessa au adormit. Erau plini de nămolul tranşeelor, erau nedormiţi de multe, foarte multe săptămâni, plini de răni şi de păduchi, ei nu mai doreau nimic altceva decât, să mai trăiască măcar o noapte, fără să mai audă tunurile trăgând, măcar o singură noapte de linişte!... Să tacă moartea măcar o singură noapte… Era mult? Ţărâna lutului galben s-a prăvălit peste tinereţea lor aşa de nefericită! „În ziua de 6 iulie, după pregătirea de artilerie, a început războiul prin forţarea Prutului, cu Divizia tecuceană 21 infanterie pe direcţia Bogdăneşti, Ţiganca.

„Strada Tecuci nr. 129 (fosta 1 Mai, I.G.Duca și iar Tecuci. Construită în anul 1900 cu destinația de hotel, han sau bordel. Primul proprietar Petre Lagutin. Rezistă cu greu până astăzi. În anul 1951 este preluată de stat cu decretul 111, de la Daria Lagutin. Revendicată după anul 1996 și revândută”. – Ion Caşu, facebook.

Grupul meu de comandă mergea tot în rândurile primilor infanterişti… Inamicul înainta continuu. S-a încins lupta corp la corp. Personal am văzut lupta la baionetă a unui sergent român cu un soldat sovietic cu ochi oblici, terminată în scurt timp cu izbânda ostaşului nostru. Pierderile totale erau mari şi rândurile dorobanţilor Regimentului 11 se clătinau şi ele, gata să bată în retragere. Atunci s-a produs o minune. Pe panta dealului veneau în fugă ostaşi de-ai noştri cu strigăte de „Ura!!”. Erau bravii infanterişti ai colonelului Gheorghe Niculescu, comandantul Regimentului 12 dorobanţi, care soseau tocmai la timp pentru a restabili situaţia. În fruntea lanţului de trăgători se afla însuşi comandantul, transpirat şi îmbujorat la faţă. Lângă el se afla un plutonier mic şi blond, care suna atacul cu trompeta.

Strada Tecuci. În dreapta prăvălia lui Maier Hirsch „La Bucureșteanu”, str. Tecuci, Galați. Reclama de pe clădire din 1908: „Totdeauna bine asortat cu tot felul de articole ca: săpunărie, parfumerie, ciorăpărie, cercelărie, inelărie și tot felul de articole de manufactură și galanterie. Vinde cu prețuri mai ieftine ca ori și unde.” Este aceeași clădire în care va funcționa „Farmacia Aburel”. În anul 1908 intervine primul faliment Bedrosian Aburel. Toma Aburel care deschide farmacia era, gazetar și proprietar de publicații: „*Agitacolul*” (1913), „*Armonia socială*” (1930). În anii 1930 farmacia lui Toma Aburel era una dintre cele mai renumite prin buna deservire, dotare, având program non-stop, în Galați. Fiul său era Aburel, T. Bedros. Toma B. Aburel născut în anul 1867 făcuse Gimnaziul din Focşani; apoi curs teoretic în farmacia „Sf. Constantin” a lui Anton Căpăţână, din Panciu (1882-1885); termină Universitatea din Bucureşti (finalizată în 1887), licenţiat în farmacie; înrolat în armată cu gradul de subfarmacist (01/04/1886); avansat la gradul de sublocotenent farmacist (1888); avansat la gradul de locotenent farmacist (10/05/1892); a trecut în disponibilitate în 1894; a trecut în rezervă în 1895; a luat farmacia „Vulturul de aur” din Galați, devenită „Farmacia Aburel”.

Se repetau peste ani scene asemănătoare cu cele de la Plevna şi de la Griviţa din Războiul pentru Independenţă… Dr. Pantelimon Nedelescu, veteran de război, pe front fost sergent comandant de grupă în compania 2, batalionul l din Reg. 6 dorobanţi gardă). „Mihai Viteazul” (Divizia l gardă): Duminică, 6 iulie, anul 1941...

Nu există documente care să ateste prezenţa unei spiţerii la Galaţi înainte de 1800. În anul 1814, prin hrisovul dat de domnitorul Scarlat Calimah la 18 mai, se lua în considerare cererea locuitorilor şi a pârcălabului de Galaţi, de a se aproba funcţionarea farmaciei Vasile Malava, care exista de mai înainte şi se bucura de respectul oamenilor prin competenţa spiţerului şi prin atitudinea sa faţă de cei săraci. Hrisovul hotăra ca Vasile Malava să pună spiţerie la Galaţi, îndatorându-se de a fi „cu toată sârguinţa şi îngrijirea de a avea permanent doctorii bine lucrate şi cu preţuri măsurate, dar şi de a da de la sine doftorii credincioase la zece bolnavi străini şi săraci”. Pârcălabii de Galaţi erau chemaţi în final de a da curs acestui hrisov. La 2 noiembrie 1825, domnitorul Ion Sturza întăreşte prin hrisov dreptul lui Vasile Malava „ca să ţie spiţerie în târgul Galaţi, îndatorându-se de a fi cu toată sârguinţa şi îngrijirea ca să aibă pururi doftorii de ajuns, curate şi bine lucrate”. Farmacia deschisă înainte de anul 1814 de către Vasile Malava funcţionează fără întrerupere, trecând prin acte de vânzare-cumpărare pe la mulţi proprietari şi fiind cunoscută în anul 1916 sub numele de Farmacia Curţii Regale. În anul 1916, soţia lui Max Brethner, farmacist absolvent la Viena, o arendează lui Atanasie Groza. În anul 1850, în temeiul actului nr. 836 al Comitetului sanitar din Iaşi s-a înfiinţat la Galaţi Farmacia „La Viile”, de către Iacob Vlaican, care a transmis-o moştenitorilor, iar aceştia, la rândul lor, au vândut-o astfel că la anul 1916 era proprietatea lui Max Frankel, care a arendat-o lui Berman Iluza. În acelaşi an, 1835, Ion Ghiorghias a înfiinţat la Galaţi Farmacia „Vulturul de aur” pe care, în anul 1893 a lăsat-o moştenire fiicei sale Elena Hârlescu, iar aceasta a vândut-o în 1894 farmacistului Toma Aburel, care era diriginte în 1916. La 10 mai 1860, Comitetul sanitar al Moldovei a aprobat înfiinţarea Farmaciei „La România” la Galaţi, al cărei proprietar era Nicolae Andrea. Moştenitorii acestuia au arendat-o în anul 1916 lui Toma Samuel. Farmacia Domnească din Galaţi a fost fondată în anul 1862, în baza decretului domnesc nr. 271, din octombriie 1851, de către farmacistul Rudolf Seldemmayer, magistru în farmacie la Pesta ai cărui moştenitori o or dona în anul 1916 Spitalului

Elisabeta Doamna - Caritatea Gălăţeană. Legislaţia cu privire la farmacii s-a îmbogăţit la 14 august 1868 cu Decretul nr. 1300 dat de Domnitorul Carol I de Hohenzollern prin care se acordau concesiunii pentru deschiderea de farmacii în oraşele şi târgurile care solicitau acest lucru, cu obligaţia ca în localitatea respectivă să activeze cel puţin un medic. Printre farmaciile înfiinţate în perioada următoare se numără şi două la Galaţi: Farmacia Ştefan cel Mare, înfiinţată în anul 1874 de Emanoil Caracaş, în temeiul Decretului domnesc nr. 2136 din 5 decembrie 1873 şi Farmacia La Speranţa, înfiinţată în anul 1874 de Anton Tatuşewschi, în temeiul Decretului domnesc nr. 891 din 19 aprilie 1874. Monitorul Oficial nr. 131 din 16 iunie 1874 a publicat Legea sanitară care cuprindea referiri ample în domeniul farmaciei, a cărei activitate se desfăşura sub controlul Ministerului de Interne. Titlul academic de farmacist era acordat de Facultatea de Medicină, Şcoala de Farmacie, dar dreptul de a deschide farmacie se dobândea pe baza unei concesiuni dată de Ministerul de Interne. În perioada următoare se procedează la verificarea legalităţii funcţionării farmaciilor. La Galaţi sunt verificate documentele următoarelor farmacii: „România" a lui Nicolae Andrea (proces verbal din 12 iuniei 1875), „La Viile" şi „Vulturul de Aur", ambele ale lui Ion Ghiorghias (proces verbal din 31 iulie 1875), „Sf. Gheorghe" a doamnei Ecaterina Argenti (proces verbal din 7 august 1875). *Cartea judeţului Covurlui* publicată de Moise Pacu în anul 1891, monografie de referinţă pentru sfârşitul secolului al XIX-lea, informează că la Galaţi existau 9 farmacii în care lucrau 13 licenţiaţi în farmacie, 8 asistenţi şi 2 elevi. Mai existau, de asemenea 5 drogherii (pagina 203). Din aceeaşi sursă aflăm că în Consiliul de igienă al oraşului era şi un farmacist (pag. 210). Decretul Regal nr. 4089 din 10 decembrie 1894 permitea farmacistului I. Faltis să înfiinţeze Farmacia „Izvorul Sănătăţii", în comuna Iveşti, judeţul Tecuci. Decretul Regal nr. 1870 din 10 iunie 1902 se referea la dreptul farmacistului Dimitrie Caba de a înfiinţa o farmacie în comuna Târgu Bujor. Prin decret regal, A. Gh. Pucheria înfiinţa în anul 1906 Farmacia „Naţională", din comuna Nicoreşti, iar prin Decretul Regal nr. 3993 din 30 noiembrie 1907, Emil Șotropa primea dreptul de a fonda o farmacie în comuna Bereşti. *Marele Dicţionar Geografic al României*, autor Gh. I. Lahovary, publicat în anul 1900 (vol. III, pag. 459), precizează că la Galaţi funcţionau nouă farmacii. Preocupările statutului romând pentru asigurarea stării de sănătate, se completează cu Decretul Regal nr. 5544 din 7 septembrie 1913, care încurajează înfiinţarea de farmacii. În temeiul acestui act normativse vor deschide următoarele farmacii: Farmacia „Sachelarie" pe strada Eliade Rădulescu, domnul Aurel Scurtu va deschide Farmacia Crucea Albă, pe strada Domnească, spre a servi locuitorilor din zona Vadul Ungurului, pe careo va muta apoi la Grand Hotel, azi Primăria Municipiului Galaţi. În aceeaşi perioadă, domnul Marin I. Stroescu fondează farmacia de la Nămoloasa. în anul 1916, funcţionau în Galaţi următoarele farmacii: „Curtea Regală", înfiinţată în anul 1814, pe strada Braşoveni nr. 14, dirigente Anastasie Groza (cumpărător Max Frankel); „La Viile", înfiinţată în anul 1835, pe strada Braşoveni nr. 14, diriginte Ilutza Berman (cumpărător Toma Aburel); „Vulturul de Aur", înfiinţată în anul 1850 pe strada Traian, colţ cu strada Tecuci, diriginte şi cumpărător Toma Aburel; „La România", înfiinţată în anul 1860, pe strada Domnească, nr. 19, diriginte Toma Samuel (proprietare moştenitoarele Andreas); „Domnească" înfiinţată în anul 1860, pe strada Domnească nr. 40, diriginte Alex. Otto Duzinchievici, proprietar Spitatlul Elisabeta Doamna, Caritatea Gălăţeană, prin donaţie; „Coroana de aur", înfiinţată în anul 1864 pe strada Portului nr. 99, diriginte şi proprietar Ed. Stiechler; „Ştefan cel Mare", înfiinţată în anul 1874, pe strada Mavromol, colţ cu strada Tecuci, diriginte şi proprietar Artur Tătuşescu; „Română", înfiinţată în anul 1887, pe strada Traian nr. 32, diriginte şi

proprietar Aurel Scurtu; Farmacia lui Ioan Sachelarie, dirigente şi proprietar, înfiinţată în anul 1913, pe strada Eliade Rădulescu. În judeţul Covurlui mai funcţionau: Farmacia din comuna Târgu Bujor, înfiinţată în anul 1902, diriginte şi proprietar Şt. Ilieşiu; Farmacia din comuna Bereşti, înfiinţată în , 1907, diriginte şi proprietar Emil Şotropa. În toate aceste farmacii activau în anul 1916, în afara farmaciilor diriginţi, un număr de şapte farmacişti licenţiaţi, trei studenţi, doi asistenţi şi doi elevi. La începutul Primului Război Mondial, mai funţionau la Galaţi următoarele drogherii: „Mercur", înfiinţată în anul 1894, pe strada Domnească nr. 17, proprietar Teologu Teodorovici, droghist; „Hygeia", înfiinţată în anul 1902, pe strada Domnească, nr. 32, proprietar droghistul Stelian I. Teodor; „Venus", înfiinţată în anul 1912, pe strada Domnească nr. 40, proprietar droghistul Mihail Dobrescu. Până în anul 1924, numărul farmaciilor din oraşul Galaţi va ajunge la 17 iar al drogheriilor la 10. (Nic. C. Nanu, *Almanahul-ghid al oraşului Galaţi pe anul 1924*, pag. 351), iar în anul 1927 funcţionau 20 de farmacii, dintre care, după aprecierele lui Gh. N. Munteanu-Bârlad în monografia „*Galaţii*", pag. 183, mai importante erau ale domnilor Aurel Scurtu, Toma Sachelarie, Constantinescu-Buzău şi Grozea, pe strada Domnească ale domnilor Aburel, Tatuşescu şi Iconomu pe străzile Tecuci şi Traian, „Ilutza" pe strada Colonel Boyle şi altele. *Anuarul oraşului Galaţi şi judeţului Covurlui pe anii 1930-1931 şi pe anii 1936-1938*, autor Radu Volbură, prezintă graficul serviciului de noapte al farmaciilor din Galaţi. Sunt consemnate 20 de farmacii grupate în 10 serii, de serviciu câte două pe noapte, precum şi zilele din lună când erau programate. A se vedea cartea „*Material documentar pentru rezolvarea chestiunii farmaciilor din România*", adunat şi adnotat de doctor P. Cazacu, inspector general sanitar, cu ajutorul domnului I. Constantinescu Frunză, licenţiat în farmacie, tipărită la Bucureşti, la Tipografia modernă „Cultura", în anul 1916. – Apud Profesor Viorica Pisică, *Istoria farmaciilor gălățene*. Farmația „La Speranța" era amplasată în intersecția străzilor General Berthelot cu Tecuci și acest lucru se poate demonstra comparând această fotografie cu o alta în care există „Ceasornicăria elvețiană" a domnului Sandu Goldenberg, din strada General Berthelot nr. 45.

După trecerea Prutului am şi devenit ţintele inamicului, care continua să ocupe linii succesive pe dealul Ţiganca - Gheltosu, perpendicular pe direcţia noastră de atac… Pe măsura înaintării noastre, focul inamic devenea tot mai nimicitor, cu toate armele din dotare. Pierderile noastre erau foarte mari: peste 50% din efective căzuse în numai câteva ore de atac. Lacul Ţiganca era plin de cadavre ca şi râuleţul în care se zbăteau şi cereau ajutor cei răniţi.În acest vacarm, peste care plutea coasa morţii, am continuat să respingem prima linie a inamicului situat în dealul din faţa noastră, astfel încât la căderea serii ocupam tranşeea inamică. Din efectivul companiei mele rămăsesem 17 oameni în viaţă! - Plutonier-major (r) Ion Enache, pe front sergent, comandant de grupă de comandă în Reg.11 dorobanţi (Divizia 21 infanterie): În cursul zilei de 7 iulie, Reg.11 dorobanţi, comandat de colonelul Ştefan Bardan, a trecut Prutul în zona Fălciu şi cu toată împotrivirea artileriei sovietice a trecut la atacul poziţiei inamice de la Stoeneşti. Când am trecut Prutul m-am trezit deodată în faţa unui tablou sinistru, care ilustra urmele măcelului de neimaginat care avusese loc aici. În văzduh era o

ceaţă grea şi lăptoasă, iar aerul înecăcios abia putea fi respirat, ca duhul unui bolnav de plămâni.

Tramvai în portul Galați. În anul 1900, a fost dată concesiunea tramvaielor societății pentru exploatarea tramvaielor în Galati la 14 august, cu 30 de „trăsuri”, formată cu capital belgian, care a instalat 5 linii de tramvai electric cu ecartament de 1000 mm, cu șine Phoenix vechi, macazuri cu contragreutate, rețeaua totală 26,5 km cale simplă pe traseele: Gara CFR - Docuri; Piața Mare - Tunel Filești; str. Brăilei; Palatul Comisiei Europene a Dunării - Grădina Publică; str. Tecuci. Prima linie de tramvai a fost dată în folosință la 14 august 1900. În 1895 este concesionat unei societăți belgiene timp de 44 de ani. Printr-o convenție încheiată la 1 sept.1925 de la 1 august 1930 Primăria Galați devenea proprietarul întregii instalații. Până la darea în funcție a noii Uzine Electrice tramvaile se alimentau de la cea veche, astăzi nefuncțională. Se circula pe cinci trasee: 1. Linia Docuri-Bădălan, având traseul: str. Gării nr. 8, str. Șalupei, str. Pescari, linie simplă; 2. Linia Docuri-Piața Regală, având traseul: str. Gării nr. 8, str. Portului, str. Col. Boyle, str. Brașoveni, linie dublă; 3. Linia str. (bariera) Brăilei-Gară, având traseul: Gara, str. Heliade Rădulescu, str. Lascăt Catargiu, str. Gen. Berthelot, str. Brăilei până la Cartierul Demobilizaților, linie simplă; 4. Linia Tecuci-Centru, având traseul: Cimitirul Eternității, str. Tecuci, str. Gen. Berthelot până la Centru, linie simplă; 5. Linia Traian - Piața Regală, având traseul: Bariera Traian, str. Traian, str. Tecuci, str, gen. Berthelot până la Piața Regală, linie dublă. Taxa era de 4 lei, iar linia Bădălan era de 5 lei. De la Centru în Bădălan costa 6 lei, abonamentele pentru funcționarii publici costau 200 de lei, iar pentru orice particular costa 1000 lei pe trei luni. Directorul general al Uzinelor Tramvaielor Electrice era Gaston Cambier, al Uzinei Electrice era G. Șendrea, al Uzinei de apă era G-dor Ștefănescu.

Pe pământ era un spectacol dezolant. Copacii mutilaţi de exploziile proiectilelor şi bombelor păreau arătări din altă lume, în ţarina roditoare se căscau gropi mari, negre şi peste tot cadavre de oameni şi cai. Nu văzusem niciodată atâta moarte! Regimentul 11 dorobanţi a respins contraatacurile sovietice din direcţia Ţiganca şi de la viile 2 km est de Stoeneşti, chiar în ziua de 7 iulie,

reuşind să captureze circa 200 de prizonieri. General de brigadă (r) Ion St. Dăscăleseu, pe front locotenent, comandantul companiei de comandă a Regimentului 2/9 vânători gardă din Divizia L gardă: Reg. 2/9 vânători gardă, comandat de colonelul Alexandru Cozloschi, a trecut râul Prut pe la Fălciu, în dimineaţa zilei de 6 iulie 1941, începând cu ora 9. Multe sentimente m-au încercat atunci, dar cel mai puternic era cel al răzbunării faţă de sovietici, pentru cruzimea acestora dovedită cu câteva zile mai înainte.

La 27 iunie, compania locotenentului Ştefan Luncaşu executase o incursiune la est de Prut, în zona localităţii Hănăşeni (circa 10 km sud de Leova). Compania a intrat într-o ambuscadă şi toţi ostaşii, chiar cei răniţi au fost ucişi până la unul. Comandantului companiei i s-a retezat capul, care a fost înfipt în baioneta unei arme aşezată vertical, cu patul îngropat în pământ. Capul nefericitului ofiţer a fost îndreptat cu faţa spre noi, inamicul vrând prin aceasta să ne înfricoşeze… Să ascultăm, ca să înţelegeţi istoria mai bine, cum povestea fostul comandant Spaimă Costică, un camarad şi prieten al tatălui meu, un om care a trecut prin toate chinurile războiului şi ale ocupaţiei ce a urmat, după 50 ani de tăcere, prima bătălie a războiului care deabia începuse, tragedia de la Ţiganca: „După o prealabilă pregătire de artilerie, la miezul nopţii, companiile de puşcaşi au trecut Prutul prin apă, fără a reuşi să ajungă pe celălalt mal, la Cahul, unde trebuia să facă un cap de pod.

„Str. Română nr. 10, fosta proprietatea Moise Pacu, jurist, profesor, director de ziar și autorul lucrării de referință „*Cartea Județului Covurlui*”, 1893”. – Ion Cașu, facebook.

De la Oancea la Cahul era o şosea în rambleu, în care se găseau cazemate cu tunuri anticar şi mitraliere ce n’au putut fi anihilate de pregătirea noastră de artilerie. În plus, în dreapta şi în stânga şoselei, erau numai bălţi, în care şi-au găsit moartea zeci de oameni, în frunte cu comandanţii lor. Îmi aduc aminte că, la

un moment dat, un sublocotenent de rezervă înalt, fost învăţător, Damian, rămas fără pluton (toţi muriseră), s'a apropiat de mine, cu automatul în mână, şi m'a întrebat: „Ce să fac, domnule căpitan?". N'am apucat să'i arăt unde să ocupe poziţia de tragere, că s'a prăbuşit secerat de o rafală, din care două gloanţe mi-au trecut şi mie prin veston, peste umăr. Păstrez şi acum acea bucată de postav ciuruită de gloanţe. Aşadar, operaţia n'a reuşit. Colonelul Petre Manu a fost înlocuit de la comanda regimentului, iar noi am fost scoşi din luptă, pentru reorganizare şi refacere".

„Vechile hanuri de pe str. Tecuci, în zona Pieții C. Negri, așa cum au rezistat până astăzi. Foștii proprietari era d-nii Petre Altagiu, George Tăsculescu, Aurel Codreanu". – Ion Cașu, facebook.

După mai puţin de trei săptămâni, Regimentul 11 Dorobanţi este trimis din nou pe linia frontului la Ţiganca, într'o zonă tot atât de dificilă. În focul luptei, după ce a reuşit totuşi să stabilească un stabil cap de pod pe malul stâng al Prutului, comandantul Batalionului 1, maiorul Nistorescu, este rănit şi evacuat spre spitalul de campanie de la Murgeni. Căpitanul Spaimă preia „din mers" direcţia operaţiilor şi ordonă un atac român susţinut înspre dealurile Epureni, Ţiganca şi Gheltosu. Mulţumită priceperii, dar mai ales calmului ca şi determinării conducătorului lor, soldaţii batalionului reuşesc să cucerească obiectivele desemnate şi, cu ajutorul forţelor venite din linia a doua, îşi continuă norocos ofensiva în direcţia Dalnic". Rolul determinant al căpitanului Spaimă în reuşita acestei acţiuni este descris în certificatul eliberat în iulie 1990 care spune: „Prin Decretul Regal nr. 2886 din 17/10/1941, certificăm că domnului Spaimă Constantin i s'a conferit Ordinul „Mihai Viteazul" clasa III-a, pentru priceperea şi calmul deosebit cu care a condus Batalionul 1 în zilele de 8-14 iulie, la atacul

Dealului Epureni, prin manevre judicios concepute, sfărâmând rezistenţa inamică de pe Dealul Ţiganca.

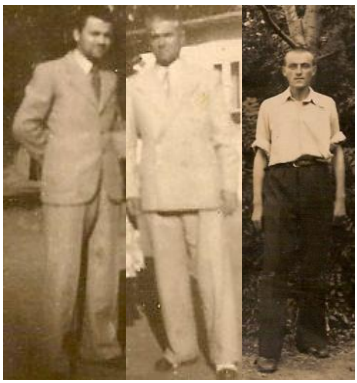

Tata (stânga) şi unchiul Potec (dreapta), aşa cum arătau înainte de război. Tata, aşa cum s-a întors din război, distrus fizic și prăbușit complet sufletește.

A reuşit să captureze circa 100 de prizonieri, 4 mitraliere, mai multe puşti mitraliere şi un tun A.C. (anti-car). Acţiunea batalionului meu a condus la decorarea cu acelaşi ordin de război a Drapelului de luptă al regimentului şi al diviziei din care făceam parte. Luptele grele pentru cucerirea Basarabiei au continuat tot atât de înverşunate. De altfel, după întoarcerea regimentului de la Odessa, rămăseseră în viaţă numai trei ofiţeri, printre care era şi căpitanul Spaimă, care revine la Școala Superioară de Război, ca ofiţer-elev.” Trei ani mai târziu, câteva zile înainte de 23 august 1944, o zi neagră în istoria noastră, Constantin Spaimă este numit comandantul militar al unui oraş din nordul Moldovei. Încercuit de Armata Sovietică, garnizoana nu cedează în faţa tăvălugului rus. Pe data de 24 august, armatele române şi cele sovietice devenite declarativ aliate, căpitanul Spaimă tocmai le propune autorităţilor militare ruse decidente să înceapă să negocieze condiţiile predării oraşului, în schimbul liberii treceri ale trupelor române, încă încercuite.

„În anul 1910, Primăria Galați, finalizează o amplă acțiune de numerotare a caselor din oraș și redenumire a străzilor.În acest context, câțiva locuitori de pe str. Popa Stamate, printre care directorul prefecturii Mitescu și P. Altagiu, proprietarul hanului de la intersecția cu strada Tecuci, se adresează Primariei, Galați cerând schimbarea denumirii străzii din Popa Stamate în Principele Ferdinand. Motovul: ,,ca pe strada numita Popa Stamate domiciliază toate stabilimentele de prostituate și jenează aproape pe orisșicine de a lua cu chirie imobilele noastre spre a nu locui cu prostituatele pe aceeași stradă și din care cauză noi proprietarii avem dame simțitoare". Primaria le îndeplinește dorința și schimbă denumirea străzii din Popa Stamate în Columb, denumire care o are și astăzi. Localurile fostelor stabilimente sunt și astăzi în picioare. Unul dintre ele, cel de la nr. 15, iese în evidență prin forma și arhitectură. Balconul de la etajul I este modificat." - Ion Cașu, facebook.

Conducătorii militari sovietici sunt de acord, înţelegerea este practic încheiată „de facto", armistiţiul este sărbătorit cu o „masă tovărăşească" şi minune, în aceeaşi zi, ofiţerii români… sunt arestaţi şi expediaţi în Siberia!" Dumneata, dragă cetitorule, cred că ai înţeles tot ce trebuieşte înţeles din această poveste... Peste mulţi ani de zile această zi de 16 octombrie, de mijloc de toamnă brumată, avea să lase o extraordinară amintire în memoria mea, care căpăta astfel informaţia trebuitoare pentru a spune adevărul istoriei.

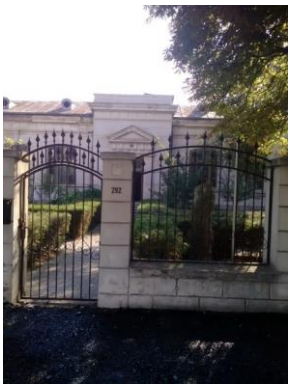

„Prin testamentul întocmit în 06 iulie 1902, filantropul Dimitrie Frigator negustor lasă primariei orașului Galați suma de 60 000 lei aur, pentru construcția unei școli și suma de 55 000 lei aur pentru construcția unui azil de bătrâni. Primăria, primar avocatul Emil Vulpe aloca pentru construcția școlii un teren în str. Traian nr. 192. Școala era gata în anul 1907 și a primit denumirea „Școala de băieți nr. 7, Dumitru Frigator". În inventarele proprietăților Primăriei din anii 1910, 1926, 1954 pe str. Traian nr. 54 figurează „Școala de băieți nr. 7, Dimitrie Frigator". Pe str. Traian la nr. 292 (fost 192), fosta școală

care mai păstrează noblețea edificiilor de la începutul sec.XX, se repară. Pentru cine?" - Ion Cașu, facebook.

După multă vreme aveam să văd că demnitatea acestui popor n-a murit. Era dealtfel imposibil ca toţi aceşti combatanţi, care au trăit o bună parte din viaţă în tranşee, să fi rezistat acolo atâta timp, fără să creadă şi să spere în ceva. Ţara lor fuse altarul pe care toţi au acceptat acest uriaş sacrificiu şi nobleţea gestului lor nu putea fi murdărită sau ştearsă de derbedeii care ne-au închinat ruşilor şi care astăzi râd gângav la noi.

„Mai rezistă destul de bine, pe strada Brăilei la nr. 24, în imediata apropiere a fostei Școli Comerciale Evreiești, clădirea uneia dintre cele mai vechi farmacii din Galați. Construită la sfârșitul sec. XIX, a aparținut lui Vasile Curtovici". - Ion Cașu, facebook. Figurează în „Lista de persoanele care, conform art. 7 din legea Camerilor de comerciu au drept de eligibili pe anul 1883, la Camera de comerciu a circumscripției IX, cu reședința la Galați: Județul Covurluiu. D-nii Dimitrie Christovici, Petrachi T. Dobrescu, Ión Nicolescu, Vasile Hristovici, Alecu Iónide, Tudorache Pastramagiu, Sava Enachi, Hagi Ghita Gaitan, Neculai Pastramagiu, Panaite Pope, Alexandru Urban, Tudorache I. Deleanu, Gheorghe Melenti, Hristea Neculai, Tudorache Ștefănescu, Panaite tef. Cojocaru, Hristachi Manea, Vasile Dobrovici, Alecu Pavel, Nicu Linguceanu, Costachi Caramfil, Vasile Șórec, Neculai Mateiu, Alecu Șórec, G. Danilă, G. Ciuntu, Costachi Costopulo, Ion C. Macarescu, Dimitrie Stoianovici, Alecu Radovici , Ignat Ludovic Haerter, Vasile G. Dragomir, Procopie Procopiu, Petrachi Dimitrescu, G. Mihăilescu, G. Andreescu, Ștefan V. Nenițescu, Nicolai Zaharia, Ión Iorga, Nicolai H. Nicola, Evangheli Atanasiu, Vasile Viorica, Toder Șișcanu, Timoleon Nebuneli, Vasile Dimitria, G. Damilescu, Ilie Deciu, D. Anastasiu, Vasile G. Ionescu, Vasile Bratu, Neculai Paun, Ión Drăgănescu, C. N. Magiaru, C. I. Dimitriu, Penciu Nicolau, Costachi Stoicovici, Costachi Chrisacof, Petrachi Focsa, Anton Borgheti, Nicolai Panaitescu, Gheorghe Zugravu, Emanoil Caracaș, Anastasie Naumescu, Crăciuneanu, Vasile Hristu, Costachi Petrovici, Procopie S. Sgrumala, Costachi N. Ganea, Vasile Curtovici, D. V. Theodor, Sóre Ión, Vasile Dimitriu, Costachi Drăgănescu, D. Constantin, I. Antoniu, Marin Haralămbescu, Nicolai Tranclaf, Tudorachi Ionescu, Hurmuz Iorgala, Anton

Tăușescu, Gh. Fulger, Paraschiv Vasiliu, Dimitrie Nedelcu, Aristide P. Papadopulo, Petrachi Mihăilescu”. - *Monitorul Oficial al României*, 1882-12-11, nr. 207.

O ţară mică nu poate impresiona pe nimeni din punct de vedere militar, cu atât mai mult cu cât ea era privită, de milenii, de bunii vecini cu pofta hulpavă de a-i răpi bogăţiile şi resursele. Şi poate că, de ce nu, şi o absorbire în sânul acestor naţiuni nu le-ar fi căşunat nici un rău.

„Str. Eroilor nr. 56, fosta Primăverii și Ulița Codreanu de la prima denumire a străzilor din anul 1839. O casă obișnută din târgurile de provincie. Casa a fost construită în 1880 de Irimia Melinte, iar în perioada interbelică locuia aici Georgeta Melinte. Interesant este că în feroneria de la balcon rezistă și acum, după 136 ani, monograma proprietarului „I M” și anul construcției”. - Ion Cașu, facebook.

Prea mici pentru a ţine piept astfel năvalei atâtor ani, acest popor a fost obligat să joace toate rolurile salvatoare, chestiune care l-a costat, nu de puţine ori, dezonoarea învisului devenit slav, sau a celui pus să bată temenele şi să sărute ba obraze, ba poponeţe obeze, pentru a scăpa totuşi cumva de duhoarea lor protectoare şi pofticioasă.

Iosif Ivanovici (1845 – 16 septembrie 1902, compozitor și dirijor, care a condus la Galați fanfara Reg. 6 linie și pe cea a Reg. 11 Siret. Cea mai cunoscută compoziție a sa este valsul „Valurile Dunării”. A intrat copil de trupă în fanfara Regimentului 6 Infanterie din Galați. Aici ia lecții de clarinet sub îndrumarea lui Alois Riedl. Este încurajat să studieze muzica la Iași, unde se va afla sub îndrumarea pedagogului Emil Lehr. Ulterior, va fi numit dirijor al mai multor formații de muzică militară. Ivanovici rămâne aproape întreaga viață în Galați, ajungând în gradul de ofițer. Interesul pe care îl manifestă pentru muzicile militare culminează cu numirea lui în funcția de inspector general al muzicilor militare din România, în anul 1900. Valsul „Valurile Dunării” a fost interpretat prima dată la Expoziția Universală de la Paris din 1889, în aranjamentul semnat de Emile Waldteufel, bucurându-se de un succes fulminant. O scurtă perioadă de timp, Ivanovici a fost capel-maistru al fanfarei militare din Lugoj, ocazie cu care a cunoscut-o pe Sara Fried, o fetiţă încântătoare, care provenea dintr-o familie evreiască din oras. „Nu se cunosc bine care erau relaţiile sale cu familia Fried din Lugoj, dar această micuţă muză l-a inspirat pe compozitor să scrie celebrul vals Valurile Dunării, care a făcut ocolul pământului, aducându-i celebritatea”. (Tobias Schwager). După câţiva ani, în 1880, Ivanovici revine la Lugoj, dornic să o revadă pe micuţa sa muză, care devenise între timp o fetişcană de 14 ani. El i-a înmânat atunci tinerei domnişoare manusrisul valsului „Valurile Dunării”. Aşa cum spune Schwager, era vorba despre „o plachetă de carton subţire, cu dimensiunile 78×88 mm, pe care compozitorul a scris miniatural toate cele cinci strofe muzicale ale celebrului vals, cu toate semnele de repetiţie şi semele de trimitere, aşa cum au apărut în toate ediţiile”. – Apud Tănase Minel, *Să ne promovăm valorile*.

Întotdeauna însă acest popor a vrut să fie liber, generaţii întregi de oameni au făcut sacrificii uriaşe, au plătit tributuri până au murit de foame, au acceptat, cum nu ştiu, să li se ia şi copiii în robie, numai să aibă un colţ de pământ care să le fie de reazem şi adăpost.

„Str. Domnească nr. 77. În anul 1880 Ilie Doiciu cumpăra două locuri de casă pe str. Domnească nr. 113, 115, având deschidera la stradă de 14,5 stânjeni, iar pe latura spre Holban 20 stânjeni. Pe lângă alte acareturi necesare unei curți boierești înaltă, aici la numărul devenit 75, 77, o casă care deși timpul i-a luat tinerețea nu a lipsit-o și de noblețe. În anul 1895, la 26 septembrie, ziarul Dacia anunța vizita regelui Carol la Galați, și spune că va fi găzduit în casele Doiciu. Anton Doiciu, moștenitor a lui Ilie Doiciu da de zestre ficei sale Pulcheria, la căsătoria cu un descendent al

familiei Sturza, proprietățile de pe Domnească nr. 75, 77. După anul 1950 imobilele de la nr. 75, 77, au fost trecute în proprietatea statului cu dec. 92/1950. Au funcționat aici pe rând diferite instituții; Tribunalul Raionului Galați, Secția Învățământ, iar înainte de 1989 Consiliul județean al pionerilor. Casa a fost revendicată, retrocedată unui epigon al familiei Sturza și dată pe mâna samsarilor imobiliari, cu complicitatea serviciului specializat din Primărie. Este scosă la produs. Teamă-mi este că este la cântecul lebedei...!" - Ion Cașu, facebook.

De aceea încleştările militare mari la care uneori au ajuns au purtat aproape toate pecetea disperării, cu atât mai mult cu cât în afara braţelor lor nu mai aveau nici un sprijin, nici unul.

„Domnească nr. 137, fost 127, fost proprietar Maria și Nicu Hilohi. Terenul cumpărat de la Ioan Panaitescu în anul 1921. Maria Hilohi, fostă Drăgănescu, a construit pe acest teren un edificiu impunător, cu aceleași elemente care se pot distinge și în celelalte imobile ale Drăgăneștilor, de pe str. Domnească. Maria și Nicu Hilohi aveau o moșie și la Movileni. Imobilul a trecut în proprietatea statului cu decretul 111/1951. O perioadă a fost sediul fostei Direcții pentru Agricultură". - Ion Cașu, facebook.

Popii bărboasei ortodoxiei greceşti ne ceartă şi azi, atunci când îndrăznim să credem că locul nostru sub acest soare este distinct şi mai ales este respectat de Dumnezeu, numai de ei nu, o pleavă hulpavă a bizantinismului, altădată glorios şi rafinat intelectual, azi doar o lungă şi prea puturoasă dâră de mici ţâri împuţiţi şi bale pofticioase de boiul stârvului. Prin ruina unor glorii şi imperii apuse murim adeseori cu gândul că într-o zi vom fi, în sfârşit, auziţi şi noi.

„Galati, str. Domnească, zona istorică protejată. Casa albă din imagine a aparținut lui lui Gheorghe Plesnilă, avocat, prezident de Comisie Interimară, 9 iunie 1932 până în toamna aceluiași an. În 1947 casa a fost vândută doamnei Tripos Atena. Venerabilul Crișan Mușețeanu, povestește că aici a funcționat primul aparat de radio, la căști, din orașul Galați. Propietarul actual este un rechin imobiliar, trecut pe la FPS, care valorifică tatele și influiensa politică, obținând și alte propietăți pe Domnească, intreprinderi, în aceleași condiții discutabile. Și totuși în această arie protejată se înalță o construcție hidoasă, care vine să confirme că acest oraș a rămas acelașsi târg cumplit de negustori, de pe vremea lui Barbu Nemțeanu. E mare scandal cu noua clădire a Primăriei..., dar din păcate nu e singura lovitură dată patrimoniului arhitectural al acestui oraș”. - Ion Cașu, facebook.

Absolut în fiecare an care a trecut după zăzboi, în această zi fermecătoare de mijloc de toamnă, tata şi unchiul Nicolae Potec, se pregăteau pentru o comemorare, pe care mult mai târziu, am putut să o privesc în linişte şi să o înţeleg. Îşi scoteau ziua, cu răbdare de ciasornicar, din cuferele lor vechi de brad, aproape putrezite astăzi, câteva tunici şi boneţi militare, pe care le păstraseră din timpul războiului, bine ascunse. Chipurile lor căpătau o duritate incredibilă.

„Str. Egalitatii nr 2, astăzi societate privată. Clădirea a aparținut până în anul 1990 CFR. Până în 1989 aici a mai funcționat un cămin de copii și apoi o grădiniță. După anul 1990, odată cu privatizarea unor părți din S.N.C.F. ea ajuns în proprietate particulară. Aici funcționează și Autoritatea pentru protecția consumatorului. Casa aparținea în anul 1910 Epitropiei Comunității Israelite și era în imediata vecinatate a Parcului Regal". Aceasta este opinia d-lui Ion Cașu. Numai că aprofundând cercetarea se pare că aici a fost de fapt o proprietate a unui Sturdza.

Le pipăiau atent, ca pe nişte lucruri de mare preţ, cum de fapt şi erau, le ştergeau familiar cu podul palmei bătătorite de un fel praf imaginar, le miroseau puţin să nu fi mucegăit, apoi se îmbrăcau cu ele, într-o atmosferă calmă aproape religioasă. Luau cu ei lăncile de drapel, înfăşurate tot anul într-o plasă de setcă, care le mai masca originea şi copiile probabile ale steagurilor unităţilor militare, sub care au luptat, confecţionate din mătasea grea a paraşutelor. Se încălţau apoi cu bocanci militari masivi, cu ţinte, aveau întotdeauna pantaloni negri, de dimie, peste care petreceau ceva ce semăna cu molitierele soldăţeşti, pe care le ştiam doar din filme.

Galați, str. Cuza Vodă, în partea ei de început la intersecția cu str. Decianâ.

Dar către miezul zilei, când strada devenea pustie şi era măturată în rafale de vântul rece de toamnă, sau când ploile mărunte se cerneau necontenit peste oraşul cam zgribulit de atâta apă, cei doi bieţi veterani tăcuţi se îndreptau spre cimitirul Eternitatea (Ghiţă Vasiliu) unde, un alt mic grup de bătrâni, la fel îmbrăcaţi, cu feţele brăzdate de rănile războiului îi aşteptau cu răbdare. Ploaia cernea mărunt peste Galaţi stingând focul întregii uri acumulate.

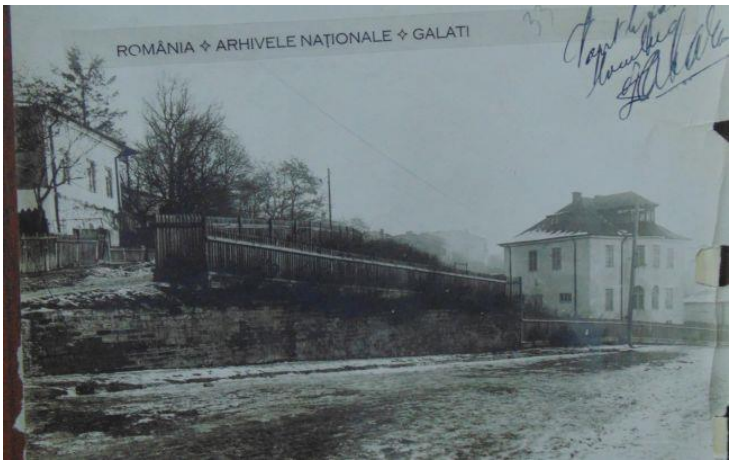

Așa arăta clădirea folosită drept cămin pentru studenții covurluieni în Iași de Primăria galați în 1927. Consilierii au votat şi aprobat suma de 500.000 lei pentru înfiinţarea unui cămin al studenţilor covurluieni la Iaşi. Situaţia a trenat însă mai bine de un an, deoarece, în noiembrie 1926, într-o scrisoare adresată primarului din Galaţi, atunci Grigore Mihăilescu, de către preşedintele studenţilor covurluieni din Iaşi, D. Hristoforato, se solicita urgentarea înfiinţării acestui cămin, fiind disponibile imobile în oraşul Iaşi la un preţ bun. O delegaţie a Primăriei Galaţi a fost trimisă în Iaşi în luna decembrie a anului 1926, pentru a vedea imobilele prezentate de către studenţii covurluieni la Iaşi şi pentru a discuta cu primarul Iaşiului în vederea găsirii unor imobile care să se preteze la înfiinţarea acestui cămin. Condiţia pentru ca Primăria Galaţi să cumpere un imobil pentru căminul studenţilor covurluieni era ca acesta să aibă un teren de cel puţin 1.200 mp. Primăria Galaţi a optat într-un final asupra unui imobil aparţinând unor evrei pentru care cereau 1.100.000 lei. Imobilul era situat pe strada Cişmeaua Păcurari, la nr. 1 bis, colţ cu Şoseaua Arcu şi era compus dintr-o casă, construită în anul 1921 şi un teren în suprafaţă de 1.800 mp. Clădirea era compusă, la rândul ei, din subsol cu bucătărie şi pivniţă; parter cu antreu şi cinci camere şi un closet; etaj cu două antreuri, patru camere şi o baie cu closet şi mansarda care avea două camere locuibile, o cameră nelocuibilă şi restul pod. Imobilul a fost cumpărat de Primăria Galaţi, condusă la acea vreme de Christache Teodoru, după o atentă verificare a situaţiei juridice a proprietarilor ei. Faptul că aceştia ipotecaseră imobilul nu a contat prea mult pentru primarul oraşului Galaţi, un avocat de mâna întâi al urbei, care a încheiat actul de vânzare cumpărare după o negociere dură, în favoarea Primărie Galaţi. Astfel, deşi imobilul era grevat de sarcini, vânzătorii se obligau să stingă ipotecile cu banii primiţi pe imobil, să facă anumite îmbunătăţiri şi reparaţii imobilului înainte de a-l preda definitiv Primăriei Galaţi în septembrie 1927 şi să primească suma de bani în două tranşe. Toate acestea s-au întâmplat, iar Primăria Galaţi a devenit proprietarea de iure şi de facto a imobilului situar în Iaşi, strada Cişmeaua Păcurari, nr.1 bis, în luna septembrie 1927. Revedicarea Primăriei Galați, primar fiind Dumitru Nicolae, a fost lăsată în nelucrare până ce acțiunea s-a perimat și localul s-a pierdut, ca atâtea altele.

Pe stradă, astfel echipaţi, păreau nişte oameni nevoiaşi oarecare, de după război, cum erau atâţia atunci în toată ţara, oameni care purtau tot ce se mai putea

purta, inclusiv ţinute militare jerpelite şi cârpite peste tot, pe care nimeni nu le mai lua în seamă. Aveam să aflu curând însă, că toţi aceşti bătrânei jerpeliţi, din poarta cimitirului Eternitatea, erau de fapt singurii eroii încă vii ai Galaţiului şi ai ţării, care cinsteau altfel decât oficialităţile, pe camarazii lor morţi la asaltul grozav al Odessei, ori pe malul Mării de Azov, în bătăliile din zona Bol, de lângă Tokmak, Mariupol, Berdiansk, bătălii susţinute de către soldaţii Armatei a treia şi a patra Române, cei care au dus tot greul frontului de sud, ca şi pe toţi cei risipiţi de moarte prin toată ţara Basarabiei, încă române. Oare dacă ei ar învia, cum s-ar uita la urmaşii lor, cei care s-au predat moral? Pe aceste locuri, rămase azi în prada străinilor, au murit zdrobiţi o mare parte dintre ei. Îşi mai aminteau încă, cu multă durere, două din momentele grele ale vieţii lor, precum cel al ultimatumului rusesc cotropitor, nedrept şi absurd fundamentat istoric, cu retragerea ordonată de comenduirea armatei noastre şi cel al retragerii de după dezastrul din Cotul Donului, când destui trădători de ţară basarabeni, au tras fără ruşine în trupele române, pe unul dintre ei bietul tata chiar îl scăpase de la moarte, pe malul Mării Negre, unde au stat toţi prizionieri, tot regimentul, o noapte întreagă într-un grajd rece. Este foarte curios că toată lumea s-a ferit, după război, să spună adevărul aşa cum a fost, cu bune şi mai puţin bune, care ar fi putut da naştere la o clemenţă normală până la un punct, căci toată lumea ştia de fapt adevărul, dar l-au spus toţi doar pe cel convenabil, care îi plasa mereu în ofensivă.

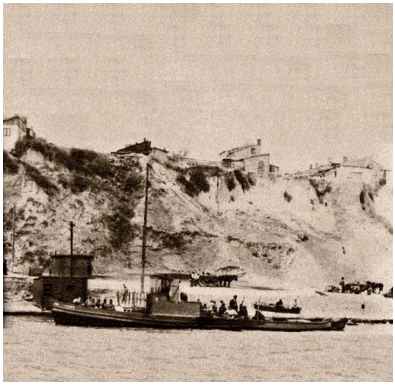

Râpile Galațiului de altădată, atunci când malul stâng al Dunării nu era taluzat și consolidat, iar Dunărea pătrundea uneori și în multe puncte destul de adânc în dealurile Țiglinei.

Este numai dovada unei slabe educaţii, sau a aşa zise-i şiretenii pepeliene, care ne-a scăpat chipurile de necazuri? Nici vorbă de aşa ceva, este doar o prostie răsuflată, care nu ajută pe nimeni, pentru că adevărul este unul singur şi el până la urmă se află, aşa cum arată şi nu cum s-a vrut să fie, de câte un cutare sau cutare

patriot. „Şi de marşuri mi-e cam scârbă”, vorba poetului, mai terminaţi! Căci după 65 de ani, o ştire venită din Odessa arăta că oraşul îşi mai aminteşte de colonelul Bălan! „Cătălin Adam, un gălăţean stabilit la Odessa (Ucraina), ne-a solicitat informaţii despre „un profesor pensionar din Galaţi, care în timpul celui de-al doilea război mondial a salvat Opera din Odessa”.

Dr. Carnabel (fostă Spitalului) nr. 101. Fosta Fabrică de sârmă, cuie și plase este de vânzare. - Ion Cașu, facebook.

Motivul pare cam surprinzător, la prima vedere: „Consiliul director al Operei şi primarul din Odessa ar dori să-şi arate recunoştinţa faţă de acest cetăţean al Galaţiului”. O reacţie rară, opusă bestialităţii lor zilnice!Am aflat însă că gălăţeanul pe care Odesa doreşte să-l omagieze este colonelul (r) Stelian Bălan, iar în cel de-al doilea război mondial acesta chiar a reuşit să salveze clădirea Operei din Odessa, pe care nemţii doreau s-o arunce în aer. Din păcate, colonelul Bălan a murit în 1999, iar iniţiativa Ucrainei vine cu mult prea târziu, dar faptul în sine spune destule despre corpul ofiţeresc român. Soarta lt. col. de artilerie Stelian Bălan, erou al Galaţiului şi al Patriei, a fost cu totul aparte. Nu i-a fost dat să moară pe front, dar până la 17 decembrie 1999, când a decedat, a purtat viu în suflet şi în trup durerea războiului, printr-o rană care nu i s-a mai închis timp de... 55 de ani! Poate imagina cineva o „cruce” mai mare? Faptele lui de vitejie au fost multe, însă cea mai importantă este, de bună seamă, cea petrecută la Odessa, al cărui ecou îl urmăreşte, iată, până şi după moarte.

Biserica „Izvorul Tămăduirii” din vechiul Galaţi, situată pe strada Vezuviului. A fost ridicată în 1866, ne spune Moise N. Pacu, în „*Istoria judeţului Covurlui*”, apărută la 1891. Moise N. Pacu menţionează că Biserica „Izvorul Maicii Domnului” din Valea oraşului este zidită prin „contribuţia poporanilor”, pe trei locuri hărăzite de Epitropia Sfântul Spiridon din Iaşi, din „proprietăţile ce le posedă în această parte a oraşului Galaţi”. A fost târnosită în anul 1873, sub arhiepiscopia P.S.E al Dunării de Jos, Melchisedec Ștefănescu. Cetitorul va trebui să afle că au pus umărul la ridicarea Bisericii „Izvorul Tămăduirii” şi doi ctitori: „răposaţii Alecu Radovici Cărămidaru, mult timp epitrop al bisericei, şi Hagi Iani Gheorghiu, foarte cunoscut gălăţenilor prin actele sale filantropice”, spune tot Moise N. Pacu. Acest Hagi a donat „300 galbini austrieci”. Pe Alecu Radovici l-am mai întânit între donatorii din 1878 pentru înzestrarea oastei române cu puști *Peabody, iar împreună cu soția, Soltana Radovici, figurează între donatorii de cărți istorice la BVAU Galați.* Catapeteasma bisericii este o bijuterie sculptată în lemn. La sfârşitul veacului al XIX-lea, Moise N. Pacu menţiona că Parohia „Izvorul Maicii Domnului” avea un venit anual de „677 lei şi 64 de bani” şi că „e cea mai săracă dintre parohiile gălăţene”, motiv pentru care primea un ajutor de la Primăria Galaţi de „1.280 lei, ca şi Sfinţii Apostoli”. Pe plan militar în 1876, la Galați a fost repartizată Divizia a III-a, comandată de generalul de brigadă Alexandru Radovici, cel care este chemat să acopere capitala în 1877, iar gen. De brigadă Lupu Gheorghe să ocupe Oltenia cu direcția următoare de mișcare Calafatul. În oraș se afla și garnizoana Regimentului 11 Siret, care a participat direct la luptele de la redutele Grivița1 și Grivița 2. În *Tribuna* nr. 112 din 1/13 septembrie 1884, articolul „General Davila” prezintă atât ceremonia înmormântării cât şi discursurile ţinute la înmormântarea generalului doctor. Serviciul divin s’a oficiat în capela Elisabeta dela Asilul Elena Doamna, numai de către preotul Asilului. După terminarea serviciului divin, dl. dr. Măldărescu a ţinut un discurs, din partea facultăţii de medicină. Panglicele carului funebru erau ţinute de d-nii ministrii Sturdza, Câmpineanu, Zalomit, rectorul universităţii, general d-r Teodori, Simeon Mihălescu, d-r Racovicean şi alţii. Onorurile militare au fost date de regimentele 1 şi 4 de linie, o baterie de artilerie 6 tunuri şi doue excadroane de cavalerie, puse sub comanda domnului general de brigadă Alexandru Radovici. Armata română participase la lupte în 1877-1878 cu Corpul 1 de armată, comandat de generalul de brigadă George Lupu şi având pe

colonelul Emanoil Boteanu şef de stat major; Corpul 2 de armată, comandat de generalul de brigadă Alexandru Radovici şi având ca şef de stat major pe colonelul Eustaţiu Pencovici.

S-a născut la Galaţi, la 2 mai 1920, din părinţii Grigore şi Aneta. Tatăl său a fost mecanic de locomotivă la Depoul CFR Galaţi. Din cei patru fraţi, trei au îmbrăţişat cariera militară, cel mic absolvind facultatea de economie. Cel mai mare era ofiţer auto şi de tancuri, Stelian a fost ofiţer de artilerie, iar al treilea era ofiţer de vânători de munte. După Liceul teoretic, a absolvit Şcoala de Ofiţeri Artilerie „Regele Ferdinand", Piteşti, promoţia 1943. În iulie, acelaşi an, promoţia lui (care ulterior a dat armatei patru generali) a primit primit gradul de sublocotenent şi numele „Mihai Viteazul", într-o ceremonie care a avut loc la Sibiu, în prezenţa Majestăţii Sale Regele Mihai I al României, a Reginei-mamă Elena, a mareşalului Ion Antonescu, a ministrului de război etc. „Cu toţii am păşit în viaţă cu mult râvnita tresă de sublocotenent de artilerie... iată ce a făcut, în est, locotenentul de atunci, Bălan Stelian, pe vremea când armata noastră, aliată cu cea germană, pregătea retragerea: „Pe 4 aprilie 1944, de dimineaţă, a început împachetarea. Colonelul m-a numit şeful biroului de operaţii de la avangardă. Aveam un batalion al maiorului Oriţă, de la 24 Infanterie, un escadron de cavalerie, cu locotenentul Dan Nanu, o baterie de tunuri, comandată de Titel Dimitrie şi o baterie anticar, comandată de locotenet Iani.

„Maternitatea unde s-au născut mulți dintre noi. Strada dr. Alexandrescu (fostă Dumitru Chicuș) înainte de 1948, Spitalul israelit și culmea ironiei pe acest teren a fost la început Cimitirul israelit". - Ion Cașu, facebook.

La Dalnic se formase deja un fel de comandament român. La ieşirea din Dalnic, pe şosea, nu mai era decât un singur loc de trecut. Un maior, comandant al

unei companii de jandarmerie SS, mi-a cerut aus'weis-ul şi, pentru că i-am răspuns că n-am, mi-a spus să trec pe rambleul şoselei. În această situaţie, eu am refuzat. M-am aşezat pe scaunul de campanie şi am ordonat să nu se înainteze. Au venit nemţii la mine, eu nimic, mă făceam că nu ştiu nemţeşte. Şi, în timpul acesta, cei de la comandament îmi dădeau rachete să mă întrebe de ce nu înaintează trupa. După 4-5 ore, am aruncat şi eu rachete, să pună aparatul de radio în staţie şi am comunicat că mi s-a defectat aparatul. În realitate, nu era aşa. Colonelul meu m-a chemat la raport. Dar el ştia, că mi-a sus: „Vezi, ai grijă..." Atunci i-am sus: „Dom' general (deşi era doar colonel), nu vă supăraţi, dar m-a oprit feld jandarmeria la ieşire, spunându-mi să trec pe rambleul şoselei.

Institutul Notre Dame de Sion de pe strada Domnească, nr. 111. Într-un dosar de arhivă din 1898-1913, Institutul era localizat pe strada Domnească, la numărul vechi 151/157 şi numărul nou 111, având zidăria executată din var şi nisip, iar acoperişul din tablă. La Galaţi a funcţionat începând cu anul 1867, şcoala primară parohială de fete, secţia internat, o şcoală primară de fete, secţia externat, o şcoală secundară de fete, curs francez, secţia pensionat. În anul 1881, numărul surorilor de la Galaţi ajunsese la 50, acestea asigurând asistenţa şcolară a 185 de fete în educandat şi orfelinat, precum şi a altor 120 de fete, care frecventau şcolile externe. Într-un raport publicat în *Oficiosul Bisericii Ortodoxe Române* din anul 1891, Moise N. Pacu scria despre acest institut considerându-l unul din cele mai importante institute de cultură feminină din România. În anul 1904, activau în Galaţi 92 de călugăriţe, care ofereau asistenţă şcolară şi caritativă la 600 de fete în cadrul educandatului, orfelinatului şi şcolilor sărace. Localul institutului se află cuprins între străzile Domnească, Vultur, Zimbrului şi Beldiman. În 1944, oraşul Galaţi a fost bombardat, fiind distruse mai multe obiective – Piaţa Regală, portul şi gara. A fost atinsă şi clădirea Institutului, care a ars aproape în întregime. Aceasta a fost naţionalizată şi refăcută după război, în anii 1950-1953, prin muncă patriotică. După 1953, clădirea a găzduit Institutul Mecano-Naval, înfiinţat în 1951, devenit ulterior Institutul Tehnic, la care s-a adăugat în 1953 Piscicultura, iar în 1955

Industria Alimentară. Institutul a devenit astfel Institut Politehnic. În 2007/2008 s-a terminat şi reparaţia aripii centrale, iar în prezent clădirea găzduieşte mai multe facultăţi ale Universităţii „Dunărea de Jos din Galaţi”.

E zăpadă mare, suntem în luna aprilie, poate peste două-trei ceasuri să se dezgheţe şi să pierdem armata acolo. Noi avem tancuri, avem maşini foarte grele de artilerie. Dacă le băgam acolo...” „Ai dreptate. Du-te la comandamntul german şi ia un aus’weis în limba germană”.

Str. Brăilei nr. 20. Casa finanțistului Th. Missir, cumpărată în 1923 de la Emil Karacasch. În perioada interbelică a funcționat aici Consulatul Turciei (Ion Cașu, facebook.). Fiul său, Petru Th. Missir (născut pe 8 octombrie 1856, Roman - d. 10 ianuarie 1929, București), a fost un jurist, critic literar, publicist român, descendent al unei cunoscute și ramificate familii armenești, membru de onoare al Academiei Române. Și-a început cariera ca magistrat la Iași, profesând în anii 1880-84, apoi a predat drept natural, drept internațional și filosofie juridică la Universitatea din Iași și drept internațional privat la Universitatea din București (Mircea Platon, „Conservatorul *Petru Th. Missir și statul reprezentativ*”, *Ziua Online*, 22 martie 2011). A fondat, alături de Nicolae Volenti și de Alexandru C. Cuza, săptămânalul junimist *Era nouă* (1889-1900), devenit din anul 1891 publicație apropiată de Partidul Constituțional, care grupa o disidență conservator-junimistă, condusă de Petre P. Carp și din care mai făceau parte Titu Maiorescu, Alexandru Marghiloman, Theodor Rosetti, Iacob Negruzzi, grupare care s-a întors în 1900 la Partidului Conservator.

M-am dus la Corpul 72 german, călare, prin zăpadă, şi am raporat. Era acolo un maior de artilerie polonez, retras în România, Varşavski, ofiţer translator între germani şi români, care m-a întrebat în batjocură: „Cum, că dvs. eraţi o divizie întreagă, 10.000 de oameni! Și n-aţi ştiut ca să trageţi în Feldjandarmerie?” I-am răspuns şi eu cam zeflemist, ca de obicei: „N-am ştiut că noi, românii, trebuie să ne luptăm cu nemţii şi să-i luăm pe ruşi drept arbitri...” Ieşind afară, am văzut dana petroliferă în flăcări, casele în flăcări... Lângă mine era un caporal, Vasiliu,

căruia i-am spus: „Sunt convins că şi Opera este minată şi or s-o azvârle poate în aer păcătoşii ăştia de nemţi. În loc să se lupte cu partizanii, ei se luptă cu clădirile!” Distrugeau până şi casele unde au locuit! Dacă vedeau un copil pe stradă, îl împuşcau, fără nicio motivaţie. Şi i-am întrebat pe soldaţi dacă: „Sunteţi de acord să mergem acolo unde aţi văzut piesele „Lacul lebedelor”, „Boris Godunov”, „Traviata”, „Aida”? Poate că în viaţa voastră n-aţi văzut un film, dar acolo v-am dus şi aţi văzut atâtea opere frumoase, într-o clădire cu bolta îmbrăcată în aur... E păcat ca această capodoperă să fie aruncată în aer! Vreţi să vă sacrificaţi?” Au fost de acord. Am mers acolo şi am văzut patru SS-işti care păzeau Opera, înarmaţi. Clădirea Operei era minată cu bucăţi de trotil şi fitile „Bikford”. Aşteptau şi, în ultimul moment, numai aprindeau fitilul şi sărea în aer, iar ei se urcau pe motociclete şi dispăreau. M-am apropiat de unul şi i-am spus să mă ajute, că în spate noi ne luptăm cu partizanii, numai ca să le distrag atenţia. Atunci, soldaţii mei au strigat la ei să arunce armele. După ce i-am dezarmat, am scos capsele şi fitilele de acolo şi le-am băgat în coburii mei de la şa (saci de piele din dreapta şi din stânga şeii, unde se pun merindele şi apa). Tocmai trecea o maşină de-a noastră de la divizia 21-a şi i-am dat ordin plutonierului major să ia bucăţile de trotil, să le pună în camion şi să le ducă unde ştie.

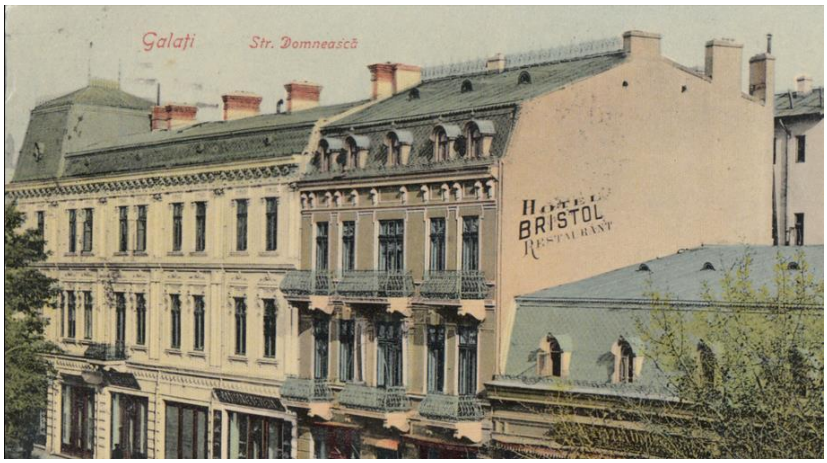

Strada Domdeascâ și o parte din Corso-ul gălățean. Incepând din stânga imaginii erau casele Ciosea folosite prin închirierele de parchetele și casele de avocatură ale orașului,cabinete medicale, apoi devin prin cumpărare seiul inspecțiilor feroviare de linii și mișcare, iar mai târziu pe locul lor se va înălța Palatul Simion Ghiorghiu construit în perioada 1923-1925, aflat astăzi pe str. Domnească la nr. 24, într-o avansată stare de degradare. Pe vremuri, clădirea avea la parter spaţii comerciale: Braseria Palace, Gioconda, Drogheria Forenţa. „Astăzi se mai păstrează pe

partea laterală din strada Avântului monograma „SG”, de la numele Simion Gheorghiu. Urmau Hotelul Bristol cu restaurant în 1910, Cofetăria și patiseria Epaminonda & Gheorghios Manzavinato - Elizee, Confiserie Universelle a lui G. Claropoulos & Co., braseria J. Surè & Co., apoi casa și banca domnului Grigore Manițiu (care mai poseda câteva case în Galați, una fiind pe str. Spitalului.

Numai la scara ce dădea spre port, toată de marmură, nu m-am dus s-o deminez, pentru că era comandamentul german în faţă şi ar fi tras în mine. Numai scara aceea a sărit în aer. Dar Opera a fost salvată! Pe drum am văzut pe o stradă un tanc german care demola o casă şi cinci inşi de la SS îi împuşcau pe cei care voiau să scape de sub dărâmături. Ne uitam cu durere şi cu neputinţă. Ce puteam să facem? Cum mergeam călare, la trap, în faţa calului meu, de sub o movilă de moloz a ieşit un copil de 8-10 ani. Am tras calul aşa de tare, că am şi căzut cu cal cu tot, ca să nu dau peste copil. Am sărit repede, l-a luat în braţe. Nemţii erau cu armele aţintite asupra copilului. Am strigat pe nemţeşte: „Camarazi, copilul este al meu!”... M-au ajutat soldaţii, l-am suit pe cal. În timpul acesta, soldaţii s-au aşezat în semicerc, ca nu cumva nemţii să tragă în mine. Îşi păzeau comandantul. Când să plecăm, le-am mai zis: „Hai să ne întoarcem către dânşii, să-i salutăm, că nu trag în noi”. I-am salutat şi ei şi-au dat seama. Adică cum, un ofiţer român să-i salute?

„Str. Domnească nr.60, fost 92. Casa construită în 1920, pe terenul cumpărat de la Ecaterina Ernici în anul 1919. Fosta proprietate a familiei Drăgănescu. Era o familie de ardeleni patrioți, veniți de la Brețcu. Proprietari ai moșiei Movileni, avocați. negustori, filantropi. Rude cu familiile Lovinescu și Sadoveanu. Își dorm somnul de veci sub biserica de la Movileni, pe care au ctitorit-o în anul 1914.Trecută în proprietatea statului cu decretul 92 din 1950. Astăzi... este pe mâna

samsarilor de drepturi litigioase” (Ion Caşu, facebook). Casa se pare că a avut propietar și pe Costache Malaxa într-o anumită perioadă.

Au prezentat arma pentru onor. Şi m-am uiat ce fac mai departe: începuseră să tragă iar în cei de sub dărâmături... Am venit şi am raportat ce am făcut la Operă colonelului Hristescu Alexandru. M-a luat în braţe pe loc şi m-a sărutat: „Cred că eşti singurul din armata română care a fost în stare să facă lucrul acesta! Să-ţi periclitezi viaţa ta şi a soldaţilor tăi...”

„Strada Domnească nr. 62. Fosta proprietatea Emil Vulpe, primar al orașului, 1905-1907. Avocatul Vulpe a cumpărat terenul în anul 1919 de la Ecaterina Ernici. În perioada interbelică a mai funcționat aici Consulatul Norvegian. Trecută în proprietatea statului cu decretul 92 din 1950”.-Ion Caşu, facebook.

Am fost propus şi eu pentru o distincţie, dar dacă s-a întâmplat că frontul s-a întors, n-am mai primit-o. Poate mulţi ne-au judecat pe noi, dar în mod categoric justificat armata română a întors armele contra nemţilor. La Odessa, când noi, românii, patrulam noaptea, ei se îmbătau şi, de la înălţimea camioanelor, trăgeau, indiferent în cine. Ne împuşcau nouă soldaţii! Şi în fiecare zi aveam morţi. Făceam o plângere la comandamentul lor, dar ne spuneau că noi să ne luptăm cu partizanii, că ei ne omoară oameni. Iar la drum, ei mărşăluiau pe şosea, iar noi prin mocirlă.

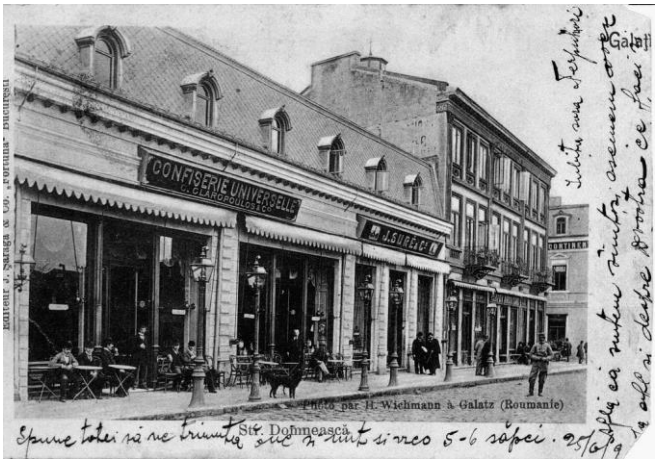

Confiserie Universelle a lui G. Claropoulos & Co., în 1898, braseria J. Surè & Co., casa Grigore Manițiu (La 14 august 1933 *Grigore Maniţiu* era preşedintele Societăţii „V.A. Urechea") și Hotelul Continental de pe strada Domnească, „Librăria Națională", magazinul „La trei stele albastre", a domnului M.D. Lazarovici și prăvălia L.H. Lilienfeld. Intersecția următoare, cu strada Fraternității, releva „Casa M. Helder". În legătură cu aceasta se păstrează de către cineva un ceas de aur foarte frumos, un „Patek Philippe & co, Genéve", ceas de buzunar, serial 88.103, 18k, full hunter, superb gravat cu inițialele posesorului și inscripționat pe cuvetă: „Fabriquée specialement pour M. Helder Galatz" (Fabricate special pentru Dl. Helder Galatz). Spre strada General Iacob Lahovary, la parterul hotelului Continental era Berăria Azuga. Sub hotelul Continental își avea sediul „Librăria Nouă Negoiescu & Manițiu", o prăvălie a lui P.P. Kicomban și un salon de cuafură pentru femei. Tot pe un ceas din colecția domnului Mihai Ceiu se pare, Schild Freres & Co., un Lepine 19 cu mecanism- calibru 165 extraplat, datat undeva 1919, avem informația că prăvălia domnului P.P. Kicomban era o ceasornicărie, care se pare că exista încă de prin anul 1900. Când se intra pe strada Domnească din Piața Regală mai era pe partea dreaptă o ceasornicărie S.L. Braunfeld, tatăl următorului deținător al acesteia, Henry S. Braunfled, dacă ne uităm la prima inițială din acest nume și urma prăvălia lui Max Goldstein de Mercerie & Bijuterie, apoi cea a lui M. L. Friedmann. După ea urmau casele familiei bancherilor greci descendenți din Zane (Zannis Manolis) Chrissoveloni, care era lipită de casa Helder și care a fost distrusă de focul din 1945 provocar de bombele incendiare lansate de nemții aflați în retragere. și dacă tot vorbim de ceasornicari celebri în Galați să pomenim și de „Ceasornicăria elvețiană" a domnului Sandu Goldenberg, de pe strada Gen. Berthelot nr. 45. In Galați se mai păstra o colecție de ceasuri elvețiene marca „Omega" aparținând domnului Iani Constantinescu din Galați, scoasă recent la vânzare. Era născut la 30 dec.1920 în Galați, terminase Liceul Comercial și a practicat meseria de contabil, despre el scriind Dumitru Nedelea în „*Pelerinaj printre orologii*", vol. I, 2001. El deținea prima pendulă de marină pentru portul Brăila din anul 1880, lucrată se pare de firma franceză „Paul Garnier". A murit la 92 de ani în 2012.

Pe lângă că ne amenințau, ne mai şi mâncau alimentele noastre. Noi mâncam margarină de la ei, fiindcă ei mâncau untul nostru, iar cu margarina îşi făceau

cizmele şi copitele cailor.” Pentru episodul Odessa, multă vreme nemţii l-au urmărit să-l împuşte. A scăpat numai fiindcă l-au ascuns ai noştri... Faptele lui de vitejie a fost totuşi răsplătite cu decoraţii importante: „Coroana României” şi „Steaua României”, ambele în grad de cavaler, cu spade şi panglică de Virtute Militară cu frunze de stejar, precum şi cu numeroase alte Ordine şi medalii.

Cu toate acestea, pe 17 ianuarie 1959, în urma unei provocări la care a răspuns printr-o vorbă aruncată la adresa regimului, a fost ridicat de Securitatea comunistă în plină noapte şi dus la închisoarea „Noua Culme” de la Canal, împreună cu alte 120 de persoane „subversive”. Abia l-au lăsat să-şi ia de acasă trei schimburi, medicamente şi vată pentru rana de la picior care supura continuu. Nu au ţinut cont că este invalid, l-au scos la muncă silnică. Raţia pe zi era de ½ litru apă, 70 gr pâine şi un fel de mâncare aproape necomestibilă.

După trei luni, când i s-a terminat vata, a intrat în greva foamei. „Timp de opt zile am scuipat în gamelă, ca să vadă că nu mănânc şi ceream continuu să fiu scos la raport, la comandantul închisorii. A venit un lt. col. NKVD-ist tânăr, care vorbea curat româneşte. „Sunteţi din Odessa?” l-am întrebat. „Da, de la Spitalul Nazaret”. „Şi... aţi fost la Operă?” „Da, am fost...”, zice. „Stalin ştie că eu am deminat Opera?”...

Fosta stradă a Speranței, apoi col. Boyle, Reconstrucției, apoi aleia Mercur. Este o stradă care împreună cu fosta stradă Brașoveni găzduia o aristrocrație de prim rang, cum ar fi Ioan D. Prodrom (cel care a lăsat Primăriei pentru gălățeni bijuteria de vilă de la Căciulata inaugurată în anul 1927) și Fabrica și Distileria de Cognac și Lichioruri, fondată în anul 1872 pe strada Speranței nr. 22 (vezi Gh. Codreanu). Ioan D. Prodrom s-a născut în Bârlad iar cursurile Școlii comerciale le-a urmat şi terminat cu mare succes în oraşul Galaţi unde a şi rămas. Era mare proprietar rural și deținea moșia de la Urlești. Ca primar al oraşului Galaţi este un continuator întru totul al planului înfăptuit de distinsul şi vrednicul său predecesor Theodor Thenea și a reuşit executarea lui în cea mai mare parte, înfăptuind nenumăratele opere edilitare, şcolare, bisericeşti. În anul 1923 s-au refăcut pavaje a străzilor pe o lungime de 29 km. În anii 1923 şi 1924 s-au donat

terenuri şi imobile diferitelor instituţii; în anul 1924, în mandatul său, s-a procedat la atribuirea loturilor de case solicitanților; extinde rafinăria de petrol Pallas, răscumpără locurile şi casele de bezman din valea oraşului; aduce muncitori calificaţi din Italia la fabricile de cărămidă, care funcţionează pe moşia şi dealul Ţiglina. A hotărât înfiinţarea unei uzini proprii a comunei Galaţi. Piesele necesare, motoarele şi dinamurile au fost cumpărate din străinătate, donează locul pentru construcţia ei, strada Gării, numărul 8; cumpără terenuri pentru înfiinţarea unei pieţe mari, un dispensar şi o baie populară care începe în 1925; secţia de pompieri a fost înzestrată cu aparate moderne şi aproape în cantitate suficientă spre a face faţă nevoilor oraşului. În anul 1925 se vor înfiinţa Uzinele Comunale Galaţi, cele care vor cuprinde sub umbrela şi autoritatea lor Uzina de Apă, Uzina electrică şi Tramvaiul. În „*Almanachul (Ghid) al oraşului Galaţi*" editat în anul 1924 sunt prezentate câteva note statistice despre cum se prezenta oraşul Galaţi în 1923: suprafaţa oraşului era de 1330 ha; erau în Galați cu aproximaţie de 200.000 locuitori. Galaţiul avea 295 de străzi cu o lungime de 128 km, dintre care 294 străzi iluminate cu gaz aerian cu o lungime de 126 km, 24 km fiind iluminate cu electicitate. Reţeaua de tramvai în tot cuprinsul oraşului era de 15 km, iar oraşul era alimentat cu apă potabilă prin o reţea de 100 km. Costruiește lângă gară, pe strada Banului de astăzi, un cămin pentru copii de la țară care astăzi nu mai este. Devine apoi prefect de Covurlui. Astfel de primari a avut Galațiul. Reamintesc faptul că tot aici era teatrul construit de Aristide P. Papadopol, precum și faptul că în anul 1891, pe timpul mandatului *lui* Constantin Ressu, Primăria cumpără pentru spital, cu 600.00 lei, casele *lui Aristide P. Papadopol. Teatrul construit de acesta pe Braşoveni (după acte este totuşi str. Speranței) se inaugurează în anul 1898.* În 1904 sunt consemnate în oraș 38 stabilimente industriale mari, din care aproape jumătate aparţineau industriei alimentare: mori, fabrica de bere Ploll (a doua din ţară, după fabrica Oppler din Bucureşti), fabrici de zahăr, ulei, paste etc. În afară de zona „oraşului de jos", unde, aşa cum s-a menţionat, sunt amplasate cele mai importante industrii, multe dintre industrii se află situate în diferite alte zone. Zona falezei înalte a Dunării, dintre Vadul Sacalelor şi limita vestică a oraşului, a fost, de asemenea, un teritoriu în care au fost grupate câteva stablimente industriale: fabricile de var, fabrica de bere etc. Planurile oraşului din jurul anului 1900 indică prezenţa unor industrii în teritorii cu caracter preponderent rezidenţial sau în partea lui cea veche, cu caracter comercial. Acestea, cu puţine excepţii, sunt intreprinderi industriale de mici dimensiuni: fabrici de lumânări pe str. Traian, în dreptul spitalului Elisabeta Doamna, fabrici de frânghii, de conserve sau mori de mai mici dimensiuni. O singură excepţie, justificată prin gradul mare de poluare, este abatorul oraş ului, amplasat departe de zona construită, dincolo de şant, pe moşia Ţiglina. Clădirile precum şi ansamblurile militare, numeroase, au fost amplasate spre marginile oraşului, în părţile de vest şi de est. Deabia după încheierea primului război mai apar noi stabilimente industriale, printre care se numără: fabrica de cărămizi a lui Gherasim Vasilatos, în valea Ţiglinei (1919), fabrica de ulei Fleming (1920). Anul 1922 aducea transformarea Fabricii de cuie şi lanţuri în laminor („Laminorul de tablă subţire Titan") şi dezvoltarea acestuia în anii care urmează, prin diversificarea produselor. Cred că mai poate fi semnalat procesul de densificare continuă a teritoriului prin divizarea marilor terenuri care mai existau în interiorul oraşului şi prin construcţia mult mai densă, deşi acest proces nu mai are amploarea perioadei anterioare. Sunt cunoscute relativ puţine parcelări ale unor terenuri de mai mari dimensiuni, situate în zona centrală, din care să fi rezultat noi străzi (sau fundături). Dintre acestea pot fi menţionate parcelările din piaţa Libertăţii, însoţită de model locuinţă pentru

funcţionarii primăriei (1922); parcelarea de pe strada Libertăţii, fosta proprietate Bradea (1935); de pe strada general Berthelot, fosta proprietate I. Negoescu (1935), terenul fabricii „Albina” sau acele al fostei proprietăţi Brătianu de pe strada Domnească nr. 89 (1938). Pentru cei pasionați de istoria orașului iată coordonatele unor documente din zesta Academiei Române: Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de hărţi.
H.1952-D.XXX 19 – Oraşulu Galaţi. Planulu topograficu nivelarea generale f.a.,/semnat inginerul şef Al. Callinescu; H.1281-DXXXVIII 29 - Compagnie dex Eaux de Galatz, Plan de la ville, 1867; C.LXXXVII.1- Ministerul Lucrărilor Publice, Direcţiunea Serviciului Hydraulic, Porturile dunărene, Stabilimentul grafic I. V. Socecu, Bucuresci, 1900; H.I.1773 – Cel mai nou plan al oraşului Galaţi, lucrat după harta marelui stat major al armatei, complectat şi pus la curent, Editura Librăriei Negoescu & Maniţiu, f.a; H.1770-D.LIV 7 – Planul oraşului Galaţi, LUCRAT DE George Atanasiu, conductor de lucrări publice, 1908; H.1564-C.XLI.80 – Planul Municipiului Galaţi, 1926; H.2422-D.LXXVI 19 – Planul împărţirea în parcheturi a locului Iancu Fote din Uliţa Mare, Galaţi, 1852; H.1051-D.XXX 18 – Planul pavărei pieţei Negri, 1882; H.2813-D XCIV 48 – Docurile Galaţi, 1916.

Efectul a fost că m-au scos de acolo şi m-au readus la Securitatea din Galaţi, unde am mai dormit o noapte, după care m-au şi eliberat. Dar ştiam că tot timpul sunt urmărit.” Acestea au fost faptele lui. „Opera” urmaşilor este să i le recunoască. Dacă în România, actul de curaj al ofiţerului român, care a salvat clădirea Operei din Odessa, a fost cunoscut de superiorii şi camarazii săi de arme, şi apoi „uitat” repede de comunişti, de partea cealaltă a baricadei nu numai Stalin nu a ştiut (sau i s-o fi spus?), dar nici odessenii nu ştiu cui datorează privilegiul de a vedea „Lacul lebedelor” în aceiaşi splendidă clădire de dinainte de război. Plăcuţa modestă aminteşte de „un român”. Dar în ce împrejurări, cine şi, mai ales, cu ce preţ şi-a riscat viaţa pentru ca această bijuterie arhitectonică, aparţinând patrimoniului universal, să dăinuiască?...

Strada Nenițescu, fostă str. Lină. Se încăpățânează să-și mențină pavajul (Ion Cașu, facebook). Strada este de asemeni îngustă și face parte dintr-un hățiș de străzi care duc în piața C. Negri, toate ținând arhitetural de modelul turcesc al străzilor.

Răspunsul îl găsim aici, în aceste mărturii sui-generis, ca şi în cele rămase în cărţile de istorie adevărată. Poate că viaţa noastră nu se termină cu ultima suflare de uşurare sau de regret, cineva v-a decide că acest om merită într-adevăr recunoştinţă, măcar post-mortem, şi memoria lui va fi restabilită."[79] Şi câte fapte ca acestea or mai sta acoperite de întunericul de nepătruns al necunoaşterii istoriei adevărate a românilor. Tata şi cu alţi câţiva soldaţi, în toiul nopţii, au reuşit să suprime paza, ajutaţi de câteva furci rămase în bălegar, iar acest trădător basarabean zăcea afară într-o baltă de sânge, împuşcat în fese. Tata l-a tratat şi salvat pe acest gunoi de om, o mocirlă de baligă puturoasă rău, un om, care apoi a tras în ei, dar nu i-au nimerit, fiindcă îi tremura mâna şi lui de nemernicia făcută.

[79] *Glorie postumă pentru un erou gălăţean*, Violeta Ionescu

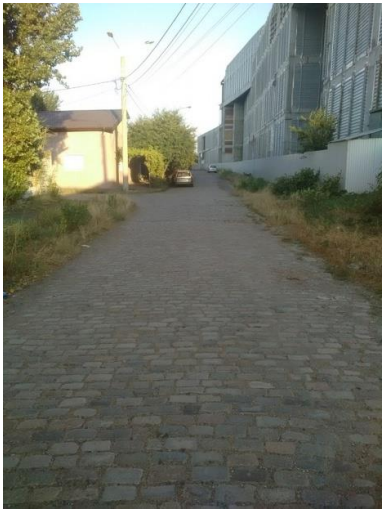

Strada Banului devenită pustie, după abandonarea construcției unui Moll de către o firmă a fraților Herescu.

S-au întâmplat multe asemenea scene crude de-a lungul războiului. Basarabenii nu mai simțeau deloc că suntem frați și că pentru ei muream noi acolo. Amestecul de populație pe care l-am găsit noi acolo ne era spre sfârșitul războiului ostil și asta se simțea de la o zi la alta. Astăzi unii ne acuză că i-am abadonat, dar uită să privească sub bălegarul grajdurilor pe care le-au construit, fără nici o frică de Dumnezeu, peste cei care au murit tineri ca ei să fie liberi, să poată plânge măcar în limba lor. Aceea erau părinţii noştri! Iar trădarea a fost şi mai este practicată de foarte mulţi basarabeni, istoria trebuie s-o ştie spusă limpede. Noţiunea de patrie are mai ales răspunderi, ea nu este doar o speculaţie a unui fapt banal, unul oarecare, ea fost o realitate ruşinoasă a unei părţi bune a României, pe care trebuie să ne-o asumăm, neuitând însă să spunem acestor lucruri pe nume, pentru ea doar s-a murit, au rămas cu gura în ţărână atâţia oameni, clar şi răspicat, să ştie toată lumea că istoria nu iartă aceste fapte niciodată, pentru ei au murit atâţia copii de-ai noştri, care i-au cosiderat români adevăraţi.

„Un alt monstru ...sacru, de pe strada Domnească nr. 24, Palatul Simion Gheorghiu. Construit în perioada 1921-1923, pe un teren în suprafață de 3282 m^2, cumpărat de la Elena Gârbea. Imobilul avea două etaje și o suprafață utilă de 700 m^2. La parter șase prăvălii, cu fața la str. Domnească, cu ușa de intrare pe hol, și culuoarul scării

care ducea spre cele două etaje și în curte; în colțul străzii Domnești cu Gamulea erau de asemenea două prăvălii mari. La etajul 1, patru apartamente, având în total 15 camere, 4 bucătării, 4 băi și coridoarele de comunicație; etajul 2, cinci apartamente cu un număr de 20 camere cu dependințele lor. Construcția era masivă, din cărămidă, acoperit cu tabla galvanizată și țiglă, având sobe de teracotă, parchet și dușumele la apartamentele de locuit, iar la prăvălii mozaic. Imobilul a fost consolidat în 1943. În anul 1932 Simion Gheorghiu, constrâns de fisc, își vinde bijuteria lui de palat lui Stere Hagimatias. În 1943 casa valora, la fisc, 615956000 lei.
În anii 50, familia Hagimatias, Nicola, Anastasia, Olga, Elena, Stere, pleacă în Grecia. Casa rămâne fără stăpân. Cei plecați au încercat, fără succes, să o recupereze în anul 1960". -Ion Cașu, facebook.

Din păcate se corciseră prea rău, nu mai erau români, erau doar nişte lepădături nenorocite! Mulţi dintre ei ne-au fericit apoi pe post de delatori, veniţi la noi acasă ca să ne educe, angajaţi la N.K.V.D., G.R.U., sau mai recent la K.G.B.

Strada Domească cu casa M. Helder și casa Z. Chrissoveloni. Familia Crissoveloni, ramură a unei vechi familii din insula Chios, s-a stabilit în România, la Galaţi, în anul 1848. Domeniul vast de la Ghidigeni a fost cumpărat în anul 1879, de la Dimitrie Mavrocordat, de Nicolas Crissoveloni (cel care a construit în 1887 conacul şi anexele sale), și care a construit pe moşie o şcoală, ce funcţionează şi astăzi, biserica din sat, palatul și anexele sale de pe malul Bârladului. Acest domeniu cuprindea moșiile Ghidigeni și CiorăștiÎn timpul Primului Război Mondial, palatul a fost transformat în spital, unde Sybille Crissoveloni şi fiicele reginei Maria au lucrat ca voluntare. Aici a fost înfiinţată Societatea de Ambulanţe Regina Maria. În casa de pe Domnească au locuit Nicolas Z. Chrissoveloni (1838-1913), Jean N. Chrissoveloni (1880-1926) (Jean Chrissoveloni era din cei trei copii rezultați din căsătoria lui Nicolas Chrissoveloni cu Callirhoe Economo din Trieste. Sora sa Elena (Elena Chrissoveloni s-a născut la Galați, în 1879. S-a căsătorit cu prințul Dimitrie C. Șuțu, aflat ca atașat militar la Paris, de care va divorța ulterior în 1923. La trei ani după, în 1927 se căsătorește cu scriitorul Paul Morand, fost ambasador al Franței în România

(1943- 1944). A fost supranumită „Minerva”, datorită frumuseții sale speciale. Elena a deschis un salon literar la Paris, după modelul Marthei Bibescu, salon frecventat de scriitori (Marcel Proust), dramaturgi sau diplomați.) trăise în Galați în casa din imagine și a fost căsătorită cu principele Suţu şi apoi cu diplomatul francez Paul Morand. După război, în 1920, Jean Chrissoveloni a înfiinţat la Bucureşti, Banca Chrissoveloni, de pe Lipscani nr. 55, aducând ca aport social fabrica de spirt de la Ghidigeni. A murit în 1926, afacerile familiei fiind preluate de o tutelă compusă din soţia lui, Sybille şi principele Dimitrie Ghica, deoarece fiul său, Nicky, nu era încă major.) şi Dumitru N. Chrissoveloni (1883-1957). O interesantă expoziţie foto-documentară luni, 22 septembrie 2015, a fost deschisă la sediul Muzeului de Istorie din strada Domnească nr. 25: „Familia Chrissoveloni, un destin european”, la vernisajul căreia au fost prezenţi trei reprezentanţi ai familiei: Sybille (măritată Manu), Ion Nicolae şi Elena Verov Chrissoveloni. „În 1932, tatăl meu a fost nevoit să semneze falimentul băncii, însă a vrut să restituie tuturor banii, astfel încât a plătit mai mult de 3 miliarde de lei, în cocoşei de aur: cred că suntem singura bancă de atunci care a plătit, când toţi ceilalţi şi-au închis uşile”, declară Ion Chrissoveloni. Familia Chrissoveloni a avut, la Ghidigeni, o fabrică de spirt, una de oţet şi una de cărămidă. Constantin Argetoianu în lucrarea „*Arhitectură şi spaţiul privat. Ansamblul conacului de la Ghidigeni*”, „regele se deda la petreceri libidinoase cu cele trei surori Bastache, care sub costumul surorilor de caritate îşi exploatau temperamentul. Se făcea dragoste în disperare, astfel că „bărbaţii şi cucoanele se încurcau noaptea prin odăi şi prin paturi”. Palatul de la Ghidigeni, care a trecut şi printr-un incendiu devastator în 1935, când s-a degradat destul de mult. La conacul de la Ghidigeni, regina Maria îşi făcuse o obişnuinţă în a se refugia împreună cu doamnele sale de companie, bucurându-se de plăcuta găzduire a Elenei Chrissoveloni, fiica lui Nicolae Chrissoveloni. Grigore Gafencu era, alături de Dimitrie Ghica, Balş, Negropontes şi alte personalităţi, un prieten aproape nelipsit la conacul familiei Chrissoveloni. La1930, un nepot de-al lui Nicolae Chrissoveloni, Jean, a construit un cavou al familiei inspirat din templul zeiţei Nike de pe Acropole. Cea care este considerată drept cea mai frumoasă femeie din istoria Galaţiului, remarcată şi pentru frumuseţea sa sufletească, este Sybille Youell, prietena cea mai bună a M.S. Regina Maria şi soţie a celebrului bancher gălăţean Jean Chrissoveloni. Nicolae Z. Chrissoveloni era fiul ce mare al lui Zanni M. Chrissoveloni și a fost cel care a dezvoltat considerabil afacerile familiei, moștenite de la tatăl său. Domeniul lor de la Ghidigeni cuprindea și 20 ha de pășuni, 150 ha teren agricol și 400 ha de pădure de stejar și frasin. Clădire băncii Chrissoveloni din București a fost cumpărată de Nikolaos Z. Chrissoveloni în 1903. Iniţial în această clădire fusese cândva o bancă, însă Nikolaos Z. Chrissoveloni, împreună cu inginerul Nicolae Cuţarida, a reconstruit-o un an mai târziu. Clădirea a fost închiriată unei firme de comercianţi, fraţii Hassan, care aveau numele scris pe faţada principală. Însă sediul real al Băncii Chrissoveloni a fost într-o clădire vizavi de Banca Naţională a României, cunoscută ca Palatul Chrissoveloni, care acum aparţine BNR. La fondarea băncii, în anul 1848, Nicholas Chrissoveloni, împreună cu fiii săi Jean şi Dimitrie, dar şi cu ginerele, principele Dimitrie Suţu, au garantat cu toată averea lor, pentru a câştiga încrederea clienţilor. Zannis M. (Manolis) Chrissoveloni era originar din Chios. Lua grâu, porumb, cherestea din România şi le vindea pe pieţele de la Marea Neagră şi mai ales în Constantinopol. Văzând că afacerile mergeau aşa de bine şi-a deschis la Galaţi, în 1848, un contoar, pe care l-a numit „Chrissoveloni Fils-Maison d’Exportation et de Banque”. Banca Chrissoveloni şi-a stabilit iniţial sediul în Galaţi, fiind ca o altă sucursală a unei întreprinderi cu acelaşi nume din Constantinopol.

După Războiul de Independenţă şi proclamarea regatului în 1881, s-a mutat la Bucureşti, fiind condusă de Nicolae Chrissoveloni, fondatoul băncii. La data de 3 iunie 1920 se transformă în societate anonimă română pe acţiuni, cu denumirea Banca Chrissoveloni SAR. Aceasta este titulatură sub care funcţionează până la lichidarea sa în 1950. Printre membrii Consiliului de Administraţie al băncii se numărau: principii D. Ghica şi D. Şutzu, Gr. Gh. Duca, Grigore Gafencu, N. G. Caramfil etc. Banca avea deschise sucursale la Sibiu, Galaţi, Brăila, Constanţa, Cluj, Constantinopol (1920), New York (1921) etc (vezi și Kirson, Ștefan Petre, *Banca Chrissoveloni. Societate Anonimă Română Bucureşti 1920-1948*, Editura Fundației Culturale Magazin Istoric, Bucureşti, 2001).

România s-a umplut de aceşti delatori şi îndrumători spre marxism, care erau români moldoveni şi nu ruşi, nu iar mai răbda pământul! Au murit atunci în aceste grozăvii nimicitoare mii de oameni tineri din acest mare oraş port de pe Dunăre, ca şi din toată lunca de sud a Siretului, zguduită şi ea zilnic de ştirile telegramelor foarte urgente, sosite în cascadă, una după alta, care vesteau moartea copiilor lor, plecaţi din frumoasele noastre sate de pe Prut şi Siret, în care trăiau urmaşii răzeşilor temuţi de demult ai Moldovei române.Erau cei care nu s-au lăsat niciodată ocupaţi de către cineva în atâta istorie scursă, indiferent cum i-au chemat, cei care n-au suportat niciodată umilinţa şi nici ruşinea cotropirii, sau ropotul insultător şi dezonorant al cizmei învigătorilor. La noi nu este bărbat care să suporte ruşinea jugului străin, mamele noastre ne-ar renega şi nu ne-ar ierta niciodată. Bătrânii aceea neluaţi în seamă de nimeni, abia când îşi puneau vechea bonetă soldăţească a oştirii române pe capetele albite prea devreme, redeveneau, ca prin farmec, ostaşii neînfricaţi de altădată, straja hotarelor ţării, peste care nimeni nu putea trece nepedepsit. Privindu-i înţelegeai repede de ce patria lor este mereu sacră şi v-a rămâne aşa mereu, pentru că sub pământul ei sau dus, din timp în timp, toţi cei care au iubit-o!

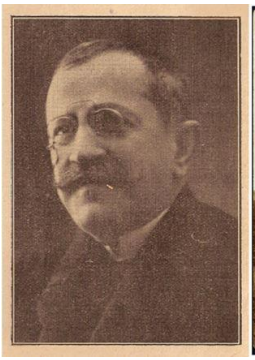

De o perioadă de timp Serviciul de Referințe al BVAU din Galați ne face bucuria de a pune la dispoziția cercetării istorice documente de mare valoare. Aici îl avem pe profesorul I. G. Munteanu (n. 2 febr. 1865, sat Baciu - actual orașul Săcele, jud. Brașov- d. iulie 1946). A terminat Gimnaziul Real Românesc Braşov, Şcoala Comercială Superioară Braşov (1883), Institutul Superior de Comerţ din Anvers (aug. 1885), profesor de contabilitate la Şcoala Comercială din Iaşi (numit la 14/10/1885), profesor de limba franceză la Şcoala Comercială cu 5 clase din Galaţi (începând cu 22/11/1886 până la pensionare la 01/09/1930), director al Şcolii Comerciale Superioare, nou înfiinţate, confirmat cu ordinul Nr. 58997 din 02/09/1899 până în 18/04/1916), director al Băncii Româneşti din Galaţi (numit la 18/04/1916) şi profesor de limba franceză, economie politică, geografie economică şi tehnologie la Şcoala Comercială Superioară până în ziua de 01/09/1930, când iese la pensie. A înfiinţat societatea literară „Negri" şi societatea „Munca", preşedinte al soc. Junimea Comercială, secretar al soc. Carpaţii, al Ligei Culturale şi al Uniunei Comunale din Galaţi, delegat ministerial la Camera de Comerţ, era și membru corespondent al Camerei de Comerț și al Sfatului Negustoresc, membru în comitetul Băncii Naţionale Galaţi.

Am auzit recent o altă părere, a unui tânăr istoric foarte talentat, care persifla, ca toţi cei tineri de azi, acel amurg al sufletului nostru de oameni trecători pe pământ, atunci când istoria devine lacrimă şi când timpul se condensează brusc, obligându-te să-ţi aminteşti că şi tu vei muri.

Strada Heliade Rădulescu în zona intersecției cu scările și explanada Al. D. Moruzi, fostul vad Bănceanu, mai înainte fostul vad al Poștei sau mai demult vadul Sărăriei. Această stradă a fost construită în anul 1871, când Alexandru D. Moruzi, nepotul domnitorului Moruzi, era primar al orașului Galați (1871 – 1873) și avea casă pe strada Mihai Bravul. Era un mal de pământ care sprijinea platoul orașului, făcând legătura între Vadul Bănceanu, devenit strada Heliade Rădulescu, în prezent strada Gării, cu uliţa Mihai Bravu. Alexandru Moruzi a consolidat acest mal de pământ cu piatră și a construit cele două scări care scurtau drumul dintre orașul de pe platou cu Valea orașului și gara care tocmai fusese dată în funcţiune în13 septembrie1872. Moruzi este legat

şi cel dintâi plan de sistematizare a oraşului, cu străzi drepte şi largi, cu pieţe şi grădini publice, pe care apoi îl pune în aplicare cu toată energia, dând acestui centru comercial al ţării un aspect de oraş modern, în locul târgului, cu caracter oriental, de până atunci. La 3/15 martie 1872, oraşul Galați a concedat d-lui Dimitrie Monnier, din Marsilia, construirea şi exploatarea uzinei pentru alimentarea oraşului cu apă filtrată. Uzina se găsea în Ţiglina, pe malul Dunării, la jumătate de kilometru în sus de oraşul Galaţi. În timpul Războiului de Independenţă, in iulie 1877, Alexandru Moruzi se pune în fruntea unui comitet ad-hoc, contopind diferite iniţiative locale din Galaţi, pentru strângerea de fonduri, în vederea ajutorării ostaşilor români răniţi. Cu fondurile strânse se hotărăşte înfiinţarea unui spital, care va purta numele Spitalul Elisabeta Doamna Caritatea gălăţeană. La data de 6 februarie 1878, Alexandru Moruzi s-a stins din viaţă, la vârstă de 63 de ani, la locuinţa sa din Galaţi, situată pe strada Mihai Bravu. Edilul a fost înmormântat, potrivit dorinţei sale, la proprietatea sa din comuna Pechea, odihnindu-se şi astăzi alături de părinţii săi. În 1936, doctorul Alexandru Măcellariu, primar al Galaţiului, luase iniţiativa de a ridica un bust lui Alexandru Moruzzi. Monumentul, opera lui Oscar Spaethe, a fost amplasat iniţial în una din sălile primăriei de atunci, apoi în imediata vecinătate a clădirii primăriei, primărie care funcţiona în Casa Lambrinidi, astăzi sediul Regionalei CFR Galaţi. Comuniștii au topit bustul vrednicului primar și l-au înlocuit cu Spiridon Vrînceanu.

Era foarte tare impresionat de istoria cea doctă, care sforăie sute de date sterpe şi glazurate cu arhaisme, de efect oratoric şi patriotard, care lui i se păreau a fi fost formidabile dovezi de cultură. L-am privit cu multă înţelegere şi chiar cu dragoste, se vedea că el nu a aflat poate, din cursurile academiilor docte, că istoria adevărată şi formativă este doar cea care doare, iar durerea ne obligă, din când în când, la câte o lacrimă de durere omenească. Memento mori... Acea lacrimă nu este deloc o dovadă de slăbiciune, ci este doar o dovadă certă că trăim uneori mai intens şi încă mai funcţionează acea supapă a creierului, încinsă la roşu câteodată, care este inima caldă din noi, tocmai acea componentă misterioasă, care ne face să ne apropiem uneori de inefabil şi de sublim, acea parte a noastră, dăruită de Dumnezeu, care este mereu candela izbăvirii noastre şi şansa de a rămâne buni. Noi avem nevoie să ştim istoria cea care ne doare de milenii şi este foarte bine dacă vom şti să ne plângem morţii. Doar la flacăra sacrificiului lor sublim se mai poate spera că, într-o zi, vom şti cu toţii să obţinem lama de oţel dur, care să taie şi să cureţe radical cangrena neamului nostru. Păcat că el nu avut şansa să vadă această istorie trăită, lângă el, în toată revărsarea ei temută şi netrucată deloc. Istoria, îţi spun ţie, dragul meu prieten, nu este un cavou luxos plin de medalii lucitoare şi de fapte sforăite pe nas, pentru plăcerea caselor domnitoare sau a plebei electrizate, de către vre-un Savonarola, ea trebuie să ne ajute mereu nu să acumulăm vrajbă, ci dimpotrivă.

Linia de tramvai Port - Ceres - Grădina Publică. În anul 1900 se deschidea la Galați Uzina Electrică. Pe data de 14 august 1900 se punea în expluatare prima linie de tramvai din oraș. Exploatarea liniilor a început cu 30 de trăsuri. Traseul pornea din docuri și urca pe strada Portului, Brașoveni, spre centru. Traseul centru port trecea pe strada Speranței. Din centru o linie mergea pe strada Brăilei până la capăt, iar alta pe strada Mavromol până la strada Holban. O linie trecea și pe strada Mihai Bravu până la Grădina Publică, altele făceau legătura între gara de călători și port. Linia de pe Strada Tecuci continua pe strada Traian, până la Spitalul „Elisabeta Doamna".

Mai are timp prietenul meu să afle că oamenii, nu sunt impresionaţi foarte tare de cifre, ei răspund mai pozitiv doar la emoţiile reale şi destul de profunde, care şi scot trăirea lumii din banalitatea bunăstării abia apărute. Acele emoţii compun filonul de patrimoniu al istoriei unui popor. Şi doar acele emoţii, pentru care adesea curg fluvii de lacrimi, pot salva omenirea de alte şuvoaie de lacrimi.

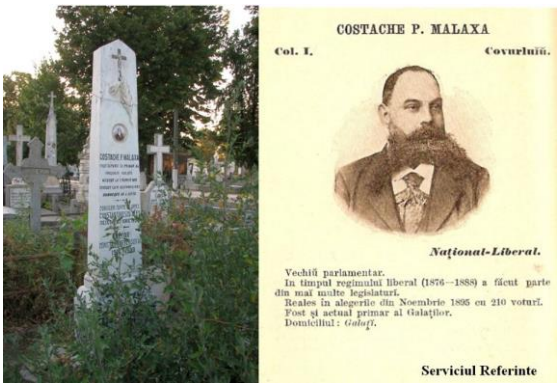

Viața în Galați a lui Costache P. Malaxa, dată fiind prezența sa repertată în câteva mandate parlamentare pe listele național liberalilor, ba chiar un timp și în fruntea filialei locale, apoi

mandatul de președinte de comisie interimară și apoi primar,octombrie 1895-octombrie 1896, au avut destule și importante urmări în viața cotidiană a Galațiului. Despre toate acestea o să mai vorbim, semnalând că încă există în cimitirul Eternitatea crucea unui om care a condus acest oraș.

Un bătânel slăbuţ, uscat de ani şi cam deşirat, cu părul albit şi cu sprâncenele sure şi stufoase, căzute pe ochii scânteind albastru, cu mustaţa albă tunsă scurt şi cam zburlită, îmbrăcat în mantia albă a Ordinului Mihai Viteazul, pe care licărea o superbă cruciuliţă albastră, purtând sub braţul încă vânjos o cârjă înaltă din lemn de stejar, care-i înlocuia piciorul drept, retezat de o schijă mare de obuz sub genunchi, se depărta aşa uşor câţiva paşi şi dădea un ordin dur şi sec, fulgerat din fundul plămânilor: Găăăăăărzi, v-aliniaţi! Găăăăăăăăărzi..., dreeepţi! Pentru onor înainte..., prezentaaaaţi arm'! Şi atunci întregul cimitir al eroilor parcă se pietrifica instantaneu, iar peste tot cerul încă fumuriu al Galaţilor, aflat sub mitraliile picăturilor de ploaie, timpul îşi mai pierdea cred, în acele momente, din semnificaţia lui ancestrală raportată la oamenii întotdeauna muritori.

Vederea în lungul străzii Traian, cu „Farmacia Aburel" în colțul din stânga a imaginii, acolo unde este intersecția cu strada Tecuci ne provoacă o duioasă aducere aminte despre ce era odinioară acest minunat oraș de la Dunăre. Tot ce este frumos nu durează mult, așa cum nici viața Toma B. Aburel nu a durat decât atât cât trăiește în general un om. Dar ce oameni au fost armenii din neamul gălățenilor Aburel!

În mod ciudat şi păsărelele, uşor agitate printre crengi până atunci, păreau a înţelege bine de ce câteodată în viaţă oamenilor nu le mai pasă nici de timp şi nici de timpuri, şi atunci se instalează clipa aceia care te predispune la supremul sacrificiu, făcut în slujba celor pe care îi iubeşti totdeauna profund. Preţ de numai câteva secunde toate şirurile repede strânse ale veteranilor marii conflagraţii mondiale parcă împietreau şi ele, într-o nemişcare care semăna mult cu veşnicia, iar steagurile lor ţesute din mătasea grea, putezite de gloria timpului, printr-o scurtă mişcare de ceremonie îşi coborau fruntea în ţărâna patriei. Era ţara aceea

pentru care generaţii întregi de oameni bravi poporeni ai acestui chinuit pământ, toate generaţii cu dragoste de patrie, muriseră în cel mai desăvârşit şi mai stupid anonimat, sub fruzişul codrilor de fag, sau sub floarea albă a livezilor de cireș de acasă, sub care pământul nostru tocmai se trezea încet-încet la viaţă, trimeţând în văzduh aburii movalii şovăitori şi molateci ai primăverii de pe dealul Țiglina pe care stă povârnit Galațiul! Dangănul clopotului mare, de la capela cimitirului, se auzea departe, ca dintr-o întâmplare oarecare, tânguindu-se cu sunetul grav şi pierdut peste oraşul nostru, limba lui de fier era lovită probabil de vântul abia trecut prin stepă sau era chiar Crivăţul de toamnă, vântul care începea să treacă grăbit peste tranşeele pline încă de morţi şi peste toate gropile comune nenumărate, uitate de nevoie în văile Basarabiei române și strivite de tancuri.

Tramvai plin pe strada Brașoveni, aproape de teatrul Papadopol.

Un ropot scurt, soldăţesc şi un zvâcnet al braţelor de cătane experimentate, aducea pe loc în faţa fiecărui veteran, câte un baston de nuc în loc de armă, acel baston care, de când sau întors sfârtecaţi de pe front, le sprijinea zilnic infirmităţile războiului şi cu care ei onorau acum, cu demnitate, memoria camarazilor, lăsaţi ca jertfă pe câmpurile de onoare ale patriei. Erau foștii lor camarazi, pe care ţara cea nouă îi uitase cu imbecilitate. În pas molcom şi dar cumpătat bătrânul şi bravul colonel erou îşi privea mândru trupa, prea vânturată de război, trupa aceia lângă care înfruntase de atâtea ori moartea crudă, iar acum el îi saluta din străfundurile sufletului lui de mare om, încercat crunt de viforul neiertător și groaznic al războiului.

Theodor Șerbănescu, poet și ofițer tecucean, cu un vast domeniu funciar la Vameș, fostă Odaia Pochii, și un conac foarte frumos lăsat pe dealul Gerului, locul unde membrii Junimii îl vizitau adeseori.

Ochii lui încă îi privea cu o profundă admiraţie pentru patriotismul, bărbăţia, caracterul şi dârzenia cu care ei, toţi aceşti combatanţii, înfruntaseră timpurile ticăloşite ca şi pe oamenii mici care le deserveau, apoi depunea aproape sfârşit, încet şi ceremonios la căpătâiul eroilor neamului o modestă coroană, întotdeanuna din tufănele galbene, prinse pe un suport arămiu de viţă de vie, din fosta podgorie a Fileştiului. Şi apoi ochii lui de vultur bătrân străluciau o clipă, prinşi instantaneu de curcubeul din bobiţa unei mici lacrimi, plecate din suflet!... Îşi reamintea deodată pe toţi camarazii tineri căzuţi la datorie. Je me souviens! (Eu îmi amintesc!) „Să priveşti spre trecut este o modalitate/de-a săpa în direcţia izvorului,/dar nici un suflet n-are buze/spre a face să se ivească apa./ Nu ne rămâne, în consecinţă/decât a face să ni se declanşeze lacrimile./ Ele singure dau temeiul durerii/şi disipează iluzia.”[80] Dragii mei camarazi, vitejii şi neînfricaţii mei ostaşi, iubiţii mei prieteni veterani, vă vorbeşte iarăşi, ca-n fiecare an dealtfel, atâta cât ne v-a mai ţine Dumnezeu încă vii, comandatul vostru bătrân, cel care vă preţuieşte azi atât de mult, doar cu voi am stat eu sub gloanţe tot războiul, cu voi am văzut moartea în fiecare zi și tot cu voi, şi pentru patria română, am străbătut eu mii de kilometri, sub bombardamente grele, ne-au murit atunci părinţii, ne-au murit fraţii, ne-au murit prietenii, au murit atâţia dintre noi!

[80] „*Le corpse en tête - Corpul din ţeastă*”, de Claudine Bertrand-Canada

Strada Domnească în anul 1906 lângă Parcul Municipal și hotelul Metropol. Pe stânga străzii, așa cum o privim, era hotelul Continental, la parterul căruia va funcționa un timp (între anii 1900-1912) editura „Librăria Nouă” a lui Jean Negoescu & Gr. Manițiu.

Pe toţi îi vom revedea astăzi numai câteva clipe. Noi ne-am întors acasă şi am privit, de data asta neputincioşi, cum ne-au distrus și casele bătrânești nişte ticăloşi. Pe ei, ca dealtfel şi pe noi, ne v-a judeca într-o bună zi poate istoria şi Dumnezeu! Căci viaţa începe pe aici cam în fiecare dimineaţă. Am venit azi, împreună cu voi, vechii mei camarazi de arme, să îngrijim cu mâinile noastre mormintele lor, sfinte pentru noi, să şi lăsăm măcar o lacrimă de recunoştinţă la umbra crucilor lor triste, şi-n brazda de flori crescută peste ei.

Strada Domnească aproape de Grădina Publică. Galați.

Biserica greacă într-o ilustrată cu o abordare frontală, în care vedem un ultim scapete alături de trăsura sa, precum și Berăria Centrală, unde probabil câte un enoriaș sau mai mulți își mai completa rezerva de lacrimi și se mai hidrata.

Noi am tot îngropat aici, în dealurile Ţiglinei noastre dragi, roase de vremuri multe, în care odihnesc sub ţărână milenii de istorie, doar oasele lor, oase dragi nouă, sfărâmate de gloanţele ucigătoare, vrăjmaşe şi de schije, ori scuipate de piticii acestei naţii. Dumnezeu să-i ierte acum pe toţi şi să-i aibă în grija lui, pe aceşti oameni nemuritori şi viteji, aşa cum au fost la noi mereu, pe aceste locuri, oamenii celor două milenii trecute poate aşa repede! Să le dorim să le fie şi lor ţărâna mormântului uşoară şi să se odihnească în pace, în pământul sfânt al ţării acesteia, atât de des udat cu sângele şi cu lacrimile noastre. Să v-aduceţi mereu aminte pilduitoarele cuvinte ale lui Ştefan cel Mare care spunea: „Moldova n-a fost a strămoşilor mei, n-a fost a mea şi nu e a voastră, ci a urmaşilor voştri, ş-a urmaşilor urmaşilor voştri, în veacul vecilor!”[81] Ostaşi, să spunem astăzi bună dimineaţa acestei lumi obosite! Şi soarele să-i lumineze pe toţi oamenii acestui pământ!

Mă reîntorc pe strada Domnească la intersecția ei cu strada Municipală, devenită apoi Lahovari. Spuneam că chiar casa din stânga imagini, aflată vis à vis de hotelul Continental, se afla Banca Grigore Manițiu & Co., și una din casele în care locuia această familie. Câteva acte în justiție certifică faptul că nu este nici o greșeală în această problemă[82].

[81] *Apus de soare*, B. Şt. Delavrancea

[82] „Tribunalul Covurlui, secția I. Pentru îndestularea Statului, Ministerul de Finanțe prin Administrația financiară de încasări și plăți Covurlui, cu suma de lei 42.500, ce are a lua dela debitorul Mihail Mihăileseu din Galati, str. Pescari nr. 39 - 41, în baza procesului verbal de sechestru nr. 93 din 26 septenwrie 1934, dresat de perceptonal agent al Percepției circ. I fiscală

Bătrânul vostru comandant a adunat astăzi un buchet rar de vise, de la marginea sufletului lui. Vi-l ofer vouă prieteni şi lor, foştii noştri camarazi, acum, într-o dimineaţă, când păsările îşi frâng zborul în evanescentul[83] răsărit de aici, din marginea unui oraș. Şi chiar dacă aţi avut succese în viaţă, aţi eşuat sau doar aţi încercat, să nu uitaţi însă niciodată că totuşi viaţa miraculoasă, ca unic dar dumnezeesc, începe sigur în fiecare dimineaţă, aşa că trăiţi cu adevărat ziua de azi, care va deveni prea repede ziua cea de ieri, ca să puteţi deveni mai fericiţi în ziua de mâine. Albert Einstein ne sfătuia să nu fim musai oameni de succes, ci să căutăm să devenim şi oameni de valoare.

În viaţă, dacă o să aveţi de ales cândva între frumuseţe şi suflet, alege-ţi sufletul, căci el întrece orice frunuseţe, aşa cum şi sufletul vostru nu are seamăn pe lume. Şi dacă veţi mai privi dealurile Ţiglinei şi veţi vedea un soare însângerat pe culmea asta, nu înseamnă neapărat că aţi văzut un răsărit de soare. Să ţineţi minte că atunci când cerul este acoperit de nori, noi nu putem vedea soarele, dar ştim totuşi că el există! Şi văzut din spate orice răsărit pare a fi un apus. Pe aici, înaite de a pleca pe front, tot noi am semănat cuvântul mâine, dar el nu a mai răsărit aşa cum l-am visat noi. Numai dimineaţa aduce speranţă, miezul zilei aduce credinţă, amurgul aduce iubirea şi noaptea aduce numai odihna binefăcătoare, care uneori e definitivă! Bucuraţi-vă de viaţa voastră numai prin iubire, adevăr, lumină, credinţă, stăpânind timpul pentru o clipă! Să cântăm pentru ei Imnul eroilor, al poetului Iuliu Roşca Dormidont[84].

Şi un cântec profund, năucitor, a cuprins bubuitor bolta cerului Galaţilor, ca un dor mare izvorât din pieptul acestor adevăraţi bărbaţi români bravi: „Presăraţi

---

Galați acest tribunal prin jurnalul cu nr. 5199 din 1935 a dispus scoaterea în vânzare, prin licitație publică, a imobilului din Galați, str. Peseari nr. 39-41, cure după descrierea făcută de fise prin procesul verbal de descriere din 4 noemvrie 1934 are următoarea situațiune:... (...). Urmărirea exercitată de: Banca Românească, Banca Galaților, Banca Grigore Manițiu & Co., Banca de Agricultură și Export, ș. a., Banca Negustorilor, Banca M. I. Schechter, Banca de Credit Gălățean, Banca „Steaua" din Roșiorii de Vede, Moara Valeriano & Co. Lichiardopol, ș. a., Moara Românească, Moara Violatos, s. a., Ion Negoeseu, Ion Coltofeanu, Samuel Lichter, Lazăr Pincovici, D. G. Miteseu, Jaque Braunstein și Soc. Leonia & Co., din București, în baza actului de concordat în unanimitate, înscris sub nr. 151 din 1930, și comandamentul transcris sub nr. 33/1932. (...). Sunt somați toți acei ce ar pretinde vreun drept de proprietate, chirie sau ipotecă, privilegiu sau arendă, ca mai înainte de adjudecare să arate tribunalului pretențiunile lor, sub pedeapsa de a nu li se mai ține în seamă. Nr. 771. 1943, Martie 19. Dos. nr. 2.147/935". – *Monitorul Oficial al României*. Partea a 2-a, 1943-04-03, nr. 079.

[83] Dex-Dispariţie lentă, treptată. Care se pierde, care dispare treptat. - Din fr. Evanescence.

[84] *Imnul Eroilor* a fost scris de poetul Iuliu Roşca Dormidont (1858-1940), iar muzica este a lui I.G. Brătianu.

pe-a lor morminte, ale laurilor foi/Spre a fi mai dulce somnul, fericiţilor eroi./ Ridicaţi pe piramida nemuririi, faima lor,/ Scriţi în cărţile de aur, cântecul nemuritor./Pe copii la sânul vostru, alintaţi-i cu-acest cânt,/Povestindu-le cu fală al eroilor avânt./ Dezveliţi tot adevărul şi le spuneţi tuturor/Cum muriră fraţii voştri pentru neam şi ţara lor/Şi pe sacrele morminte, puneţi lacrime şi flori/ Spre a fi mai dulce somnul, miilor de luptători./Dezveliţi tot adevărul şi le spuneţi tuturor/Cum muriră fraţii voştri pentru neam şi tara lor./ Şi pe sacrele morminte Puneţi lacrime şi flori,/ Spre a fi mai dulce somnul/Miilor de luptători./Ridicaţi pe piramida/ Nemuririi faima lor,/Scriţi în cărţile de aur/Cântecul nemuritor”[85].

Hohotul unui plâns înecat le sugruma glasurile lor de tenori, iar asistenţa părea electrizată de nemurirea acestor oameni. Un alt ordin răsuna apoi imediat: Găăăăărzi,... peeee loc repaos! ...Şi aveţi voie și vă este destul doar un singur minut să vă mai plângeţi camarazii, căci voi sunteţi cei mai neînfricaţi soldaţi pe care i-a avut ţara şi jalea nu vă mai stă deloc-deloc bine!!... Şiruri năvalnice de lacrimi mari şi sidefate se strecurau imediat, revărsate după o atât de îndelungată aşteptare, în spatele pleoapelor lor aşa de bătrâne, spre bărbile cele deja încărunţite, traversând la vedere obrajii uscaţi de veterani, nişte obraji arşi de soare, de vântul necontenit al stepei şi vestejiţi de durere, obraji pe care comuniştii au scuipat adesea fără ruşine! Ochii le rămâneau scorojiţi de amintiri, atârnaţi parcă sub cupola cernită, a cerului de toamnă mohorâtă şi plină de dureri.

Portul Galați într-o ilustrată în care se vede destul de clar cheul nou amenajat.
Remarc totodată starea de curățenie și buna întreținere a șenalului navigabil.

Doar un gramofon de veteran cânta sub o manta, cu o sonoritate metalică, în tot acest timp al amurgului plăcut de toamnă, care mângâia încă orizontul, poate era un posibil ultim amurg al zeilor: „Răsună-n cânt, răsună valea/Suntem iar la noi acasă,/Duşmanul nu ne ţine calea/ Şi, drept să spunem,/Nu ne pasă...”, un

[85] *Imnul eroilor*, versuri: Iuliu Roșca Dormidont (1858-1940); muzica I.G. Brătianu.

cântec ostăşesc vechi, plin de speranţă, ale cărui acorduri curgeau, cu claritate, din pâlnia gălbuie a gramofonului dogit, care se contopea cu trupa lor şi trimeteau gândurile noastre spre bolta albastră a dumnezeirii... Un grup de privitori fredona mai mult în bășcălie: „Mă duc la pravleni/ Să scriu zaiavleni/ Că dau car şi boi în kolhoz;/ Când ies la fântână/ Agentul vrea lână,/ Tovarăşi, nu-i chip de trăit”, refrenul acelei vechi melodii tărăgănate conţinând şi invocaţia disperată: „Of, Doamne, ce zile-am ajuns”... Iar plotonierul cumpaniei se agita și striga pe marginea șirurilor: Cântă cu inimă soldat! Nu e bine soldat! Fals, fals, măi soldat...

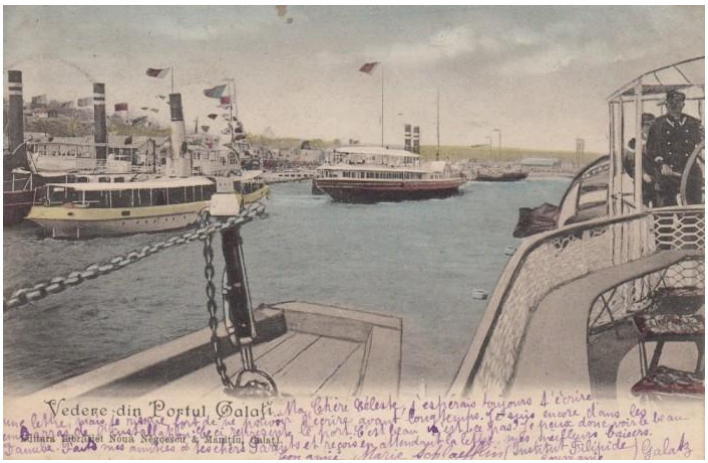

Portul Galați în 1904, din ilustrată se poate vedea că se circula bară la bară pe Dunăre, precum și mulțimea navelor și starea lor..

Apoi, oarecum amenințător, bărbaţii încercatului regiment de veterani gălăţeni îşi dădeau încet drumul într-o răbufnire macerată secole întregi şi transformată uşor-uşor într-un cântec de luptă, cu care câteva sute de mii de ostaşi români au plecat spre fraţii lor din chinuita şi obidita Basarabie română: „Ast’ noapte la Prut, războiu-a-nceput,/ Românii trec dincolo iară,/ Să ia înapoi prin armă şi scut/ Moşia pierdută ast’ vară./ Mergem în câmpia Basarabilor,/Plină de grâne, plină de dor,/ Şi-n Bucovina cu mănăstiri şi brazi,/Mergem la luptă, dragi camarazi./Azi Prutul uneşte pe fraţii români,/Şi Nistrul al nostru e iară,/Iar Bugu-i hotar între noi şi păgâni,/Din Tisa la Bug vrem hotară./ Trăiască românul şi patria sa,/Ca-n vremurile de-odinioară,/Nimic nu vom da, pe veci vom jura,/Credinţă în rege şi ţara”. Se auzea iarăși: Gardăăăăăă..., drepţi! Gardăăăăă la dreaaaaap-taa! Gaaaaaardăăăă.., cu onor spre dreapta, …spre cei care astăzi nu mai sunt, spre

foştii noştri camarazi de arme şi de tranşee, spre lutul acesta glorios al ţării... regiment, înainteeee... marş!

Pescăriile statului într-o ilustrată în care se observă că suntem la o oră când se aștepta sosirea lor din larg, după o zi de pescuit, vagoanele fiind pregătite și în așteptarea conservelor vestite de pește care se produceau aici.

Era vorba de Imnul Basarabiei, bucata de pământ românesc pentru care au murit jumătate dintre ei[86]! Cele câteva zeci de moşneguţi, aliniaţi perfect şi zguduiţi toți destul de vizibil de încărcătura emoţională a clipei, falnici în bravura lor necăutată şi netrucată, ostașii bătrâni treceau privind acum gânditori prin faţa monumentului funerar, îmbrăcaţi îngrijit în tunicile ponosite, aproximativ verzi, decolorate de vreme şi ciuruite de gloanţe, în pas ferm, unul de respect, conduşi de colonelul în rezervă Zmeu Traian, fostul comandant al Regimentului 3 Pionieri, gălăţean (cetitorul înţelege desigur că el era cel care conducea atunci ceremonia), salutând iarăşi memoria celor care nu mai erau printre noi, dar pe ale căror oase putrezite stătea acum această ţară, o ţară cu oameni buni sau ticăloşi şi unde ne-am născut noi toţi, fii ei, cu speranţa nestrămutată de a rămâne peste veacuri tot oameni, trăind în fruntariile de veci ale acestei țări!

[86] *Marşul Basarabiei, cântec de luptă compus în 1941 a cărui partitură este şi astăzi ascunsă de scursurile comuniste care încă mai conduc ţara!*

Unchiul Nicolae Potec

Ticăloşi jegoşi din diferite generaţii şi-au permis să arunce cu noroi peste jertfa lor, dăruită generaţiilor următoare, dar faptele lor au strălucit mai tare. Au năvălit în glia ţării de după război toate otrepele, toţi avortonii, toţi ciofligarii pe care i-au adunat ruşii de pe unde i-au găsit şi au început aşa câteva decenii, care au săpat cute adânci în inima românilor. Oraşele Moldovei au devenit tranşee ale comunismului, familii întregi sau risipit în toate gropile canalelor sau au fost îngropate în buruienile neştiute ale puşcăriilor. Însă ţara a pierdut încet-încet statutul, atât de greu câştigat, de naţiune prosperă. Aşa ne-am instalat în coada Europei, poziţie pe care nu am mai părăsit-o nici astăzi. Dintr-un popor care avea un orizont bun şi coloană vertrebrală am ajuns să râdă de noi toată lumea, popoare pe care le-am hrănit,astăzi ne vânează cu nerușinare, ca pe nişte leproşi.

Piața Regală și un grup de evrei veniți la un Congres Sionist.

Puţinii oameni rămaşi, care au mai încercat să menţină conduita istorică şi de simţire a acestei naţii, au fost mereu striviţi. Doar aceşti moşneguţi refuzau înfrângerea şi preferau să dispară din această lume cu demnitate şi onoare. Şi pe măsură ce ei nu vor mai fi vii şi ţara v-a afla, în fine, ce mare pierdere a suferit. O clipă parcă divinitatea era prezentă, lângă acest bătrân regiment de veterani, o clipă lumea se oprea din mişcarea ei nepăsătoare, parcă mişcată şi ea de cât amar putuseră ei îndura, fără să se vaite, nişte muritori. Priveau spre crucile de piatră ale foştilor camarazi, acum pierduţi în contemplarea veşniciei şi a puţinătăţii vieţii noastre pământene şi parcă simţeau din nou vecinătatea glonţului, ca şi nimicnicia oamenilor nepăsători, care nu mai erau deloc atenţi la nici un fel de istorie, a lor sau a lumii. Dar ei puteau spune atunci lumii că şi-au făcut datoria cu bravură şi nu au cedat şantajului şi potlogăriilor învingătorilor. Steagurile ţării române, acum purtate în mâinile lor noduroase şi bătătorite de patul armelor tari şi coarnele plugului, amintirile tinereţii lor pline de atâta glorie şi de istorie, străbăteau în ritmul ordonat al marşului trupei aleile cimitirului, alei pietruite cu pavele de granit roşiatic patinat, într-o adiere catifelată şi diafană a vântului, făcându-i pe aceşti oameni să creadă în nemurirea lor şi a supraviețuirii acestui neam atât de urgisit de istorie.

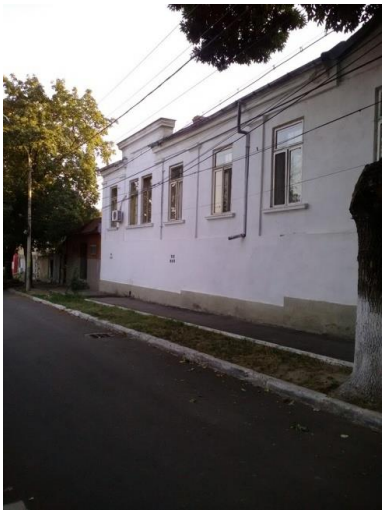

„Str. Războeni nr. 15-17, fostă Israelită nr.15, Comnitatea israelită, nr.17. Era Sinagoga Israelită a birjarilor. Astăzi este Căminul pentru persoane vârsnice „Ștefan cel Mare și Sfânt”. – Ion Cașu, facebook.

Erau, aceşti bătrâni veterani, coloana nemuritoare a acestui popor brav, filonul lui de aur strălucitor şi divin, erau cei care au dat totul pentru ţară, nu doar

în vorbe, cei care au răspuns timpurilor făcând supremul lor sacrificiu, ei au arătat atunci ţării şi lumii întregi că patria nu este o vorbă goală, ci patria era chiar mama lor, cea care le putea cere totul fiilor ei dragi: „Chiar de ne-oi cere viaţa,/Deşi suntem bătrâni,/Noi ne vom da obolul,/ Aşa, ca buni români!” Gramofonul vechi din cărucior, condus de inginerul căpitan de geniu Ion Butunoiu, rămas orb şi ajutat de bastonul lui alb, cânta de astă dată un alt cântec drag acestor oameni, care venea de undeva de peste timpuri, poate din valea Griviţei şi Plevnei dorobanţilor viteji sau poate din valea largă a Ţiglinei natale: „Frumoasă mi-e ţara străveche,/Întinsă pe munţi şi pe văi,/Cu fete cu flori la ureche,/Cu mândri şi ageri flăcăi./ Frumoasă mi-e ţara română,/ Când râde cu râs tineresc,/Cum râde grădina când plouă,/Şi florile când înfloresc!”[87]

Parcul Municipal

Regimentul unduia calm peste ţărâna atât de greu încercată a acestei ţări, peste locul sfânt în care lacrimile au fost mai multe decât multe ploi de toamnă. Privitori marcaţi de solemnitatea neaşteptată, ori avizaţi în legătură cu ea, se strecurau discreţi spre cavourile de familie, unde îşi sprijineau fruntea obosită pe umărul de pământ al familiilor lor dispărute, rememorând în treacăt atâtea clipe foarte frumoase trăite alături de ei, ca şi atâtea nenorociri de care au fost cuprinse după război. Ceaţa morţii se risipea pentru o clipă şi atunci clipea, din cripta rece, îndemnul de a nu ceda, de a nu se lăsa distruşi acasă. În fiecare pas făcut de bocancii bătrânilor soldaţi, în fiecare cută apărută între sprincenele lor prea sure,

[87] *Ţara mea*, Otilia Cazimir.

era o chemare surdă de a nu te lăsa răpus ușor de vremelnice necazuri şi de a încerca găsirea drumului spre civilizaţie.

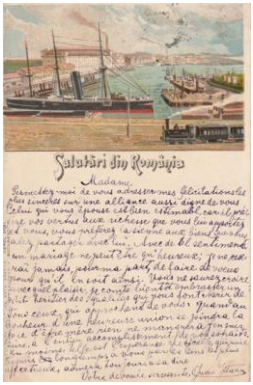

Avem în față, cetitorule, o ilustrată cu litografia portului Docuri, circulată în noiembrie 1898 în care se deslușește ușor că portul era în plină fierbere, plin de vapoare și remorchere, care se învârteau la danele de lemn și cherestea ori la cele ale silozului de cereale, o mândrie a tenicii de la acea dată.

Altfel de ce au îndurat ei atâtea, de ce şi-au sacrificat ei tinereţea, de ce au trăit sperând, de ce au legănat nepoţi? Şi ei, aceşti ostaşi bătrâni şi acum vestejiţi, dar minunaţi, erau printre puţinele reale frumuseţi morale care le mai aveam astăzi, erau fundamentul unei alte frumuseţi civice viitoare, atât de necesare acestei sfâşiate ţări, a cărei aspiraţie spre întregire nu o poate nimeni limita vreodată sau interzice, oricine o fi el. Cetitorule, ei au dat totul pentru țară, dar noi, noi ce-am făcut memoria lor? Dar noi ce-am făcut? Vom încerca să aflăm ceva în volumul IX.

Să ne intoarcem cetitorule la bătrânii eroi ai meleagurilor noastre din sudul Moldovei, desfundate de potopul obuzelor căzute peste noi, acei oameni care cimentaseră pe frontispiciul timpurilor jurământul sfânt făcut cu prețul vieții lor tinere pentru istoria neamului lor nemuritor că „Pe aici nu se trece!”.

„Galați, strada Grădina Veche nr. 75 (fost 61). Fostă proprietatea lui Apostol Popa, cel mai longeviv președinte al Camerei de Comerț și Industrie Galați[88]. Acesta a fost de cinci ori senator și vicepreședinte al Sfatului Negustoresc București. Fiind un demn reprezentant al aristocrației gălățene, a avut un rol important în refacerea economocă și morală a orașului Galați, după primul război. Casa, cu vizibile elemente de arhitectură românească, a fost construită în perioada 1922 - 1925. Naționalizată cu decretul 92/1950, a fost retrocedată urmașilor în baza legii 112/1996". – Ion Cașu, facebook.

[88] A fost înființată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin Legea pentru înființarea camerelor de comerț și industrie, promulgată la 30 septembrie 1864. Primii membri ai acestei camere de comerţ au fost Miron Vlasto (președinte), I. V. Socec, Paraschiv Atanasiu, Constanin Orghidan, C. D. Atanasiu, Ion P. Bălanolu și Ștefan Pavel. Un membru al familiei gălățene Vlasto, Miron S. Vlasto, a fost ales și primul ei președinte, în perioada 1868-1871. Jean și George Vlasto au fost doi fraţi cretani, care s-au refugiat în România, la Galaţi. „Succesul afacerilor financiare ale lui Georrge Vlasto a trecut repede graniţele Covurluiului. Între 1859 şi 1877 Vlasto a devenit cel mai bogat bancher din România. La Galaţi a reprezentat interesele Ţărilor de jos în calitate de consul. Vlasto a avut mai multe prorietăţi în Galaţi, cea mai mare din ele fiind cea aflată în centrul oraşului, pe care s-a construit ulterior Parcul Municipal. Aici avea bancherul şi o casă uriaşă în care au funcţionat mai mulţi ani, până în 1930 servicii ale Primăriei Galaţi." În urma „războiului ruso-turc din 1877, Basarabia a fost integrată în imperiul rus şi toată averea lui Vlasto s-a dus pe apa sâmbetei. Posesiunile sale din ţară sunt vândute la licitaţie imediat după declararea falimentului în anul 1878. În Monitorul Oficial nr. 208 din 20 septembrie 1878, am găsit scoase la vânzare hotelul Budiştenu -Vlasto cu toate prăvaliile şi cofetăria, precum şi cele 9 încăperi ale apartamentului în care funcţiona societatea „România". La scurt timp bancherul moare de supărare la Galaţi, unde este şi înmormântat. Deşi peste tot este specificat ca an al morţii 1884, documente descoperite recent de subsemnatul precizează că el era mort în 1882. În Monitorul Oficial nr.211 de joi 16 Decembrie 1882 este trecută la rubrica „Anunciuri particulare" vinderea prin licitaţie a 1/2 moşie Leova, cu Cotuna Sârma din Basarabia, a defunctului George Vlasto, de către principesa Eufrosina Ghica, care avea ipoteca a jumătate de moşie, cealaltă jumătate fiind a moştenitoarei Elena Miron Vlasto, probabil soţia celui de-al treilea frate Vlasto, Miron Spiridon, stabilit la Bucureşti, unde a fost un bancher important. Anterior se vânduse prin licitaţie moşia Fundeni-Doamnei din Plasa Dâmboviţă printr-un anunţ din M.O. nr. 52 din 7 iunie 1881. Un alt frate Vlasto, Emanuel, stabilit la Craiova, primea în 1878 „Crucea de cavaler" pentru meritele pe care le-a avut ca medic militar pe frontul Războiului de Independenţă." (Dr. Emil Popa, *George Vlasto, (1820-1882), un gălăţean de vază* în blogul „*Lecţia de anatomie*" de duminecă, 24. 02. 2013). Situată pe la numărul 30 pe strada Franceză, casa lui Miron S. Vlasto construită în 1872 înfruntă vremurile de 140 de ani. Este aşezată pe cel mai vechi tronson al străzii, cel dintre poarta de sus a Curţii Domneşti, aflată la intersecţia cu străzile Selari şi Smârdan, dar şi strada Tonitza. În Planul Borroczyn din 1852 (din varianta mai veche, din 1847, partea care cuprindea centrul vechi lipseşte), parcela pe care se află casa se compunea din două mai mici, comasate ulterior. Pe una vedem o clădire dreptunghiulară, cu faţada lungă pe strada Franceză şi cu cea scurtă pe Brâncoveanu, pe cealaltă o clădire cu faţada pe Brâncoveanu. Planul Pappasoglu-Bărcănescu (1875) ne arată un teren cam de forma parcelei actuale a casei, cu o clădire în L, marcată Hotel Budişteanu. Hanul / hotel Budişteanu ocupă numai parţial amplasamentul pe care se întinde astăzi casa Vlasto. Casa Miron S. Vlasto din Bucureşti, casa aflată mereu pe terenul de la intersecţia străzii Franceze cu str. Brâncoveanu, a aparţinut, mai înainte de marele incendiu de la 1847, unui membru al distinsei familii nobiliare Filitti: doctorul Silvestru Filitti, fratele episcopului Constandie Filitti al Buzăului, ctitor în 1819 al noii clădiri a bisericii Sfântul Dumitru, de vizavi, avariată ireparabil de marele cutremur din anul 1804.

Istoria nu poate minţită multă vreme şi vine un timp de reflecţie şi de rememorare a tuturor celor ale căror oase încă putrezesc sub noi. Toamna acelui an era plină de un ocru aurit, uşor amestecat cu cenuşiul norilor, aşezată pe aleile pline de copaci din cimitirul Eternităţii, care îşi plecau crengile bătrâne şi umede de lacrimile timpurilor foarte grele la pământul nostru, cu multă smerenie, şi-şi jertfea ultimile ei frunze galbene, ori roşu-carmin, strălucind după ploaie, în faţa celor care au înfruntat viteji moartea şi care n-au fost încă niciodată înfrânţi, un adevăr mai tare ca și gratitul Dobrogei alăturate.

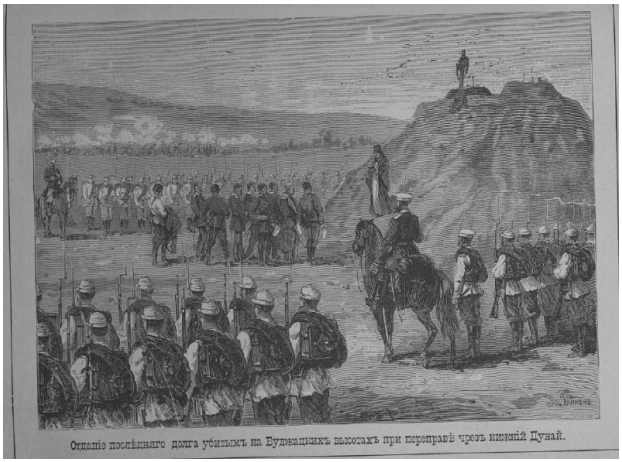

Războiul pentru independență din anii 1877-1878. Trupele ruse primesc pe dealurile Basarabiei de sud (Bugeac) binecuvântarea preoților oștirii, urmând să treacă Dunărea în drumul spre Bulgaria, atunci ocupată de turci.

Bătrânelul scund care poartă mantia cea frumoasă şi distinsă a gloriei și a onoarei militare, din imaginea pe care tocmai aţi văzut-o scrisă aici, îşi lua apoi pe cei doi prieteni buni la braţ şi procedau, fără grabă, aşa întocmai ca altădată pe front, adică se aşezau pe o bancă din preajmă, şi-şi aprindeau în tăcere o ţigară soldăţească de foi.

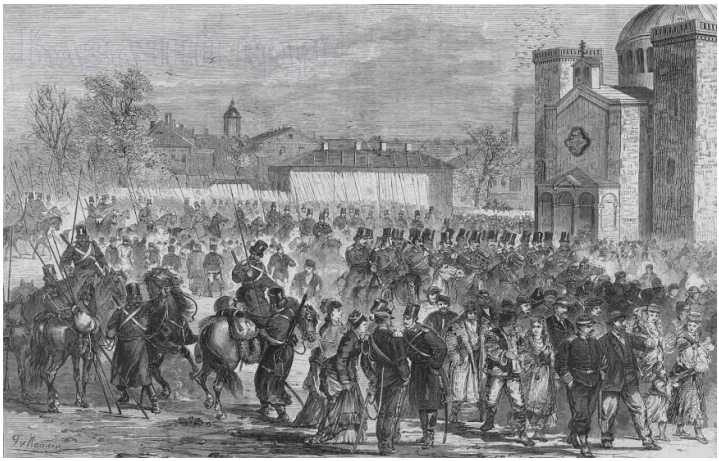

Intrarea armatelor ruseşti în Galaţi, 27 aprilie 1877.

Ochii şi visele lor treceau dincolo de fum şi dincolo de timp. Nu vorbeau nimic, doar meditau la surprizele vieţii, şi vorbele lor toate ar fi fost, oricum cam neputincioase. Fumau încet şi pasionat, dar cu sete chiar, scufundaţi fiecare în gândurile lui. Într-un răstimp tata le recita această poezie: „Trei trandafiri într-un pahar,/Te-au aşteptat ieri în zadar/Să-i prinzi în cingătoare.../ Te-au aşteptat, sărmane flori,/În liniştea mea moartă,/Şi,-ngălbenite de fiori,/S-au scuturat de câte ori/Foşnea un pas la poartă./Amurgul vineţiu de-aprilie/Îmi rătăcea prin casă,/Când frunzele tiptil-tiptil,/Ca nişte lacrimi de copil,/ Cădeau încet pe masă./ Deşi tot plâng şi-ades mă tângui/ Mai greu îmi plec genunchii, Doamne,/Şi văd că umăru-mi coboară/ Spre-a bătrâneţii grele toamne./ De ce în faţa încercării,/ Mă simt atât de slab-acum?/ Şi parcă-i tot mai greu pe cale,/Şi nu mai văd lumini pe drum..."[89] Se despărţeau după o vreme tăcuţi, foarte firesc, strângându-şi bărbăteşte mâinile aspre, încă ferme. Războiul trecuse demult, tunurile tăcuseră, era se spunea pace... Dar oare chiar trecuse el cu adevărat, nu se simţea încă plutind vrăjmaş pe la streşinile caselor, scrijilate de lama schijilor obuzelor? Doar timpul ar mai putea da un răspuns aici!

[89] *Aşteptare*, Elena Marin Alexe.

Piața Costache Negri cu stație de tramvai în vecinătate.

Timpul poate acoperi cu pământ oasele noastre fără mare efort, dar nu şi amintirea lor. Ei vor rămâne veșnic ca un far al naţiei noastre şi vor făuri cu trupurile lor cele firave, distruse uneori de tifos, subnutriţie, groază şi dispreţul ocupantului, un viitor „pământ al oamenilor”! Şi este de necrezut şi de neconceput ca astăzi, după trecerea şuvoiului îngrozitor al comunismului peste noi toți, schilodind şi terminând definitiv ceea ce nu au reuşit în tranşee, conţopiştii şi surogatele politice multicolore de pe la noi, care s-au oploştit ca ploşniţele astăzi în fruntea statului român, să nu le recunoască, măcar acum, în ultimul ceas când mai putem să vindecăm istoria și salva țara, sacrificiul lor imens, unul făcut numai pentru patria română!

Principii moștenitori participă la jubileul de 50 de ani a Regimentului I roșiori, primarul și prefectul fiind alături de oaspeți.

Voi, toți acei care și astăzi tot mai culegeţi fructul acestui imens sacrificiu, voi cei care astăzi treceţi nepăsători pe lângă criptele pline de istorie, ori staţi în vârful Ţiglinei cam nepăsători şi prea inerţi, treziţivă! Aveţi doar privilegiul rar să vă aflaţi întâplător lângă panteonul naţiunii noastre, lângă acei care au și făcut sacrificiul suprem doar pentru voi! Stelele picură noaptea târziu o licărire rece în boaba de rouă a dimineților, care le umezeşte poate buzele lor însetate încă de viaţă, umezind astfel şi alinând mormântul sfât al celor care nu mai sunt printre noi, ei, ţărâna mereu sfântă a acestei ţării! Goarna de dincolo de timpuri a unui regiment de tancuri, răsuna încă pătrunzător în noapte, sideralul cântec al stingerii binevenite, undeva în marginea Galaţilor, aşa de distrus de năvălitorii din atâtea secole, o unitate militară se pregătea de odihnă, iar o noapte de nepătruns se aşternea peste oraşul din marginea ţării. Îi priveam oarecum înmărmurit! Câtă măreţie şi demnitate se degaja însă din mersul lor liniştit şi comemorativ, vedeam un eveniment care îi cutremura pe toţi, privitori sau protagonişti, dar care îi ajutau pe fiecare să nu uite niciodată prin ce au trecut, ei acum şi neamul lor oropsit, la ce lecţie vie de istorie aveam privilegiul să asist!

Revizia catenarei la linia de tramvai de pe strada Mihai Bravu

Aceasta este istoria pe care nici nu poţi şi nici nu ai dreptul moral ca să o uiţi! Și tata şi unchiul meu se făceau că nu mă observă, dar eu îi simţeam pe fiecare dintre ei şi ştiam că erau fericiţi, după multă vreme scursă într-o durere mocnită, după o unilinţă nemeritată de jumătate de secol, atunci când nu mai sperau absolut nimic. Îmi predaseră în mod demn şi discret istoria, ca pe ceva care era absolut

firesc şi normal, nemuritoarea ştafetă a istoriei neamului meu şi ştiau că, într-o bună zi, eu aveam să v-o predau vouă, dragii mei compatrioţi români, ceea ce iată că şi fac! Strădania oamenilor care au văzut astfel de crâmpeie va fi cea care o să schimbe ceva în noi. Peste câmpurile de onoare ale neamului, într-o zi oarecare, va străluci iarăşi, asta să fiţi siguri, flacăra recunoştinţei cea binemeritată! Lumea nu poate rămâne îngropată definitiv în noroiul degradant al dezonoarei. Căci timpul reaşează întotdeauna valorile, ca şi faptele.Copil fiind mă plimbam cu tata pe faleza Dunării, eram în aşteptarea vaporului de Brăila. Îmi repovestea cum a început măcelul ultimului război şi vorbea ca în faţa unei hărţi, peste care trasa când şi când cu degetul destinul unor vieţi.

Strada Domnească la intersecția cu strada Lahovari, în medalion.

Aici era Grupul de Armate Sud al mareşalului Gerd von Rundstedt, în care erau încorporate şi forţele româneşti, era împărţit cam în două de către împuţitele mlaştini „Pripiat”. Pricipalul său efort la declanşarea Operaţiunii Barbarossa urma să aibă loc la nord, în timp ce forţele aflate în România trebuiau să aştepte ca ofensiva să progreseze mai mult în Ucraina, până să înceapă şi ele atacul. Această decizie a fost luata de OKH în primavara anului 1941, deoarece gen. col. Franz Halder considera Prutul ca fiind totuși o barieră, prea grea pentru o ofensivă motorizată şi pentru că potenţialul ofensiv al trupelor române, este drept, care nu era deloc prea ridicat în ochii comandanţilor germani. De aceea vasta majoritate a forţelor mecanizate germane a Grupului de Armate Sud era concentrată în Polonia, pe frontul românesc numai întâmplător aflându-se, în principal, doar puţinele unităţi motorizate româneşti. După cum urma totuşi să se vadă curând, Prutul nu era o barieră chiar atât de fomidabilă în condiţiile atacului surpriză, soldaţii români ocupând câteva poduri intacte peste râu, încă de la începutul războiului.

„Către toamna anului 1876 ţarul a luat decizia să trimită la graniţa cu Imperiul Otoman armata regulată. A fost declarată mobilizarea parţială, care a adus sub arme peste un milion de soldaţi, dar, de teama mişcărilor revoluţionare, guvernul a decis să nu fie implicate în război trupele de elită, gărzile imperiale, corpul de grenadieri etc. Chiar şi fără aceştia, „armata dunăreană" concentrată în Basarabia număra în jur de 200.000 de oameni, iar în fruntea ei a fost numit Marele Duce Nicolae Nicolaevici. Acesta a sosit în capitala guberniei la 23 noiembrie 1876, împreună cu fiul său, şi a fost cazat în Casa Catargi, în spatele Catedralei, unde s-a constituit şi Statul Major al Armatei. În acel an condiţiile nu erau dintre cele mai plăcute: iarnă grea (1876/1877), o situaţie epidemiologică dificilă, mai ales în condiţiile unei concentrări de trupe atât de mare, o infrastructură a oraşului care lăsa mult de dorit. Astfel, aşa cum arăta Gheorghe Bezviconi, în acele zile, în noroiul („glodul") din preajma Cartierului Statului Major, adică în plin centrul oraşului, s-ar fi înecat un bou, astfel încât corespondentul ziarului „Daily News" nu voia să creadă că oraşul Chişinău este o „capitală". Chiar dacă localnicii încercau să se disculpe prin vorbe de duh de genul „s-a înecat fiindcă era bou", impresia generală a rămas aceeaşi: condiţiile dificile în care se afla armata rusă în Basarabia". –Virgil Pâslariuc, *Ţarul Alexandru al II-lea declară război Imperiului Otoman la Chişinău*, rev. *Historia.ro*, 11 sept. 2016.

Ce bărbat frumos şi ce deştept tată aveam eu, îl priveam plin de o nedisimulată admiraţie şi ştiam că nu doar virtuţile lui tactice îl făceau să privească atent acest nou Borodino, cât mai ales dorinţa lui organică de a nu mai muri oameni degeaba. Probabil că o ofensivă puternică încă din prima zi începută pe frontul din Moldova ar fi cauzat unele probleme serioase Frontului de Sud-Vest sovietic, care a și opus o puternică rezistenţă armată lui von Rundstedt. Forţele combatante aliate care urmau să ia parte la operaţiile din Basarabia şi Bucovina de Nord erau: Armata trei română (Corpul de Munte şi Corpul de Cavalerie) în nord, comandată de generalul de corp de armată Petre Dumitrescu, în centru era Armata 11 germană (Corpurile 11, 30 şi 54 germane) a generalului

col. Eugen von Schöbert, căruia i se subordona şi Armata 3, şi în sud Armata 4 română (Corpurile 5, 3 şi 11) a generalului de corp de armată Nicolae Ciupercă. Respiră apoi adânc şi o discretă lacrimă mică cutreieră poate grăbită clapetele sufletului lui, la amintirea morţii fratelui său, pe care îl chema Mitică, petrecută pe Dealul Epureni, lângă Ţiganca cea atât de însângerată de floarea tinerilor români, morți pentru reîntregire. În Delta Dunării era detaşat Corpul 2 Armată, comandat de generalul de divizie Nicolae Macici. Toate aceste mari unităţi formau Grupul de Armate Antonescu. Pe 22 iunie 1941, numărul total de soldaţi români aflaţi în prima linie era de 325685, distribuiţi în 12 divizii de infanterie, o divizie blindată, o divizie de infanterie rezervă, o divizie de grăniceri, 3 brigăzi de munte, alte 3 brigăzi de cavalerie şi 2 brigăzi de fortificaţii. La aceste forţe se adăugau 5 divizii de infaterie germane. Puterea ofensivă a ARR (Aeronautica Regală Română) era concentrată în GAL (Gruparea Aeriană de Luptă), care avea în total 253 de avioane, din care numai 205 erau disponibile pe 22 iunie. Misiunea lor era de a câştiga repede supremaţia aeriană deasupra Basarabiei şi Bucovinei de Nord şi de a reuși sprijinul pentru ofensiva Armatei 4. Era alcătuită din 4 grupuri de bombardament (1, 2, 4 și 5) şi 2 escadrile independente de bombardament (82 si 18), 3 grupuri de vânătoare (5, 7 și 8), 4 escadrile de observaţie (11, 12, 13 și 14) şi o escadrilă de recunoaştere-bombardament (1).

„Războiul ruso-turc din anii 1877-1878 a constituit un rezultat al evoluţiei „chestiunii orientale”. Reformele „modernizatoare” declarate de Imperiul Otoman nu au satisfăcut noile entităţi etno-politice din Balcani, fapt care a generat o mişcare de rezistenţă extrem de virulentă din partea lor. Detaşată de Ţara Moldovei în 1812, regiunea pruto-nistreană, numită de noile autorităţi Basarabia, a fost treptat limitată în contactele ei cu românii de peste Prut. De atunci, provincia răsăriteană a Moldovei a avut o „istorie paralelă” cu cea a Principatelor Române, fiind puţine momentele când destinul lor putea să se intersecteze. Una dintre acele rare ocazii a fost Războiul

ruso-turc din 1877-1878”. - Virgil Pâslariuc, *Țarul Alexandru al II-lea declară război Imperiului Otoman la Chișinău*, rev. *Historia.ro*, 11 sept. 2016.

Armatele 3 şi 4 aveau propriile lor escadrile de observaţie, bombardament uşor şi legătură (5 escadrile și respectiv 4). O escadrilă de observaţie (15) era ataşată Diviziei 1 Blindate. Restul teritoriului României era împărţit între Regiunea 2 Aeriană: 2 grupuri de vânătoare (3 şi 4) şi escadrila de legătură (112), şi Regiunea 3 Aeriană: Grupul 6 Vânătoare şi o escadrilă de legătură (113). În Dobrogea se aflau cele 2 escadrile (101 şi 102) ale Flotilei de Hidroaviaţie, o escadrilă de observaţie (16) şi una de vânătoare (53). ARR concentrase 672 de avioane la începutul Operaţiunii Barbarossa.

„Țarul Alexandru al II-lea a ajuns la Chișinău la orele 11 seara, în ziua de 11 aprilie 1877. Chiar dacă era miezul nopții, în timpul traversării sale de la gară spre reședința guvernatorului orașul a fost iluminat, iar toate bisericile au tras clopotele. Alaiul imperial a mers pe artera principală a orașului, bulevardul Moscovei, care, după această vizită, a fost rebotezat în Alexandrovskaya. În dimineața zilei de 12 aprilie, împăratul a semnat Înaltul Manifest de declarare a războiului împotriva Turciei şi a mers apoi la Catedrală, unde episcopul Chişinăului, Pavel Lebedev, i s-a adresat cu următoarele cuvinte: „Evlavioase Doamne! Doar Tu, cu poporul Tău credincios, iubeşti popoarele creştine călcate de talpa islamului, nu doar cu cuvântul, dar şi cu fapta!”. La sfârşitul slujbei, Alexandru a sărutat Icoana Făcătoare de Minuni de la Gârbovăţ şi a mers la Ipodromul din afara oraşului Chișinău, unde-l aşteptau trupele. Acolo, episcopului Pavel i s-a înmânat pentru citire o scrisoare sigilată în care se afla Înaltul Manifest. Martorii spun că în timpul citirii manifestului s-a lăsat o liniște absolută, iar emoţiile au atins cota maximă după ce împăratul a ordonat trupelor să cadă în genunchi, el însuşi rugându-se cu lacrimi în ochi pentru victoria în război. De altfel, pentru majoritatea contemporanilor, citirea Manifestului a fost o surpriză, deoarece se aştepta că acesta va fi făcut public într-una dintre capitalele imperiului, dar nicidecum la Chișinău. După acest moment emoţionant, împăratul a inspectat trupele regulate ruse şi batalioanele de voluntari bulgari, rămânând impresionat de starea şi de determinarea lor. Pentru a

marca acest eveniment, peste câţiva ani, în acel loc a fost ridicată o capelă". - Virgil Pâslariuc, idem.

Forțele Luftwaffe aflate în România însumau 420 aparate. Dunărea şi litoralul Mării Negre erau apărate de Divizia de Dunare (15 nave militare şi 30 nave auxiliare) şi de Divizia de Mare a Marinei Regale Române (14 nave militare şi 9 nave auxiliare). Regimentul de Infanterie Marină era dispus și el în defensiva în Deltă.

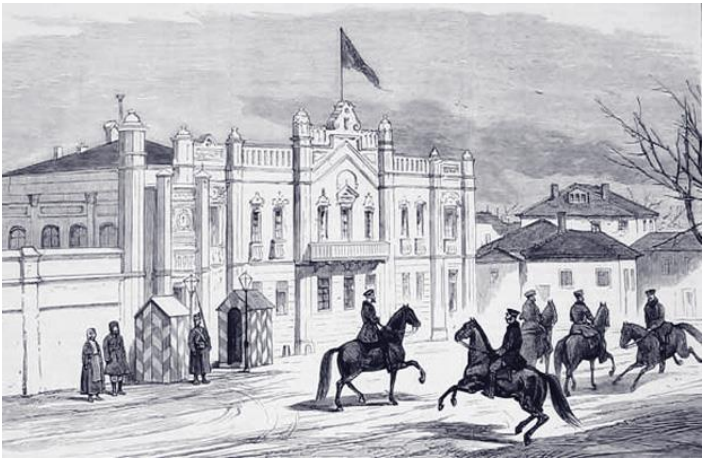

„O parte dintre trupele ruse au trecut hotarul la Prut chiar în aceeaşi zi, iar Marele Duce Nicolae a semnat o proclamaţie către poporul român: „Locuitori ai Principatului Român! Armata condusă de mine este destinată acţiunilor militare împotriva Turciei şi ea intră acum pe teritoriul vostru, care nu o singură dată a întâlnit cu bucurie armatele ruse (sic!)... Strămoşii noştri şi-au vărsat sângele pentru eliberarea strămoşilor voştri... de aceea contăm pe ajutorul acordat armatei care trece prin ţara voastră şi care doreşte să dea ajutor creştinilor oprimaţi din Balcani, suferinţa cărora a trezit compasiune nu doar în Rusia, dar şi în întreaga Europă. Chişinău, 12 aprilie 1877, Nicolae". La plecare, pe 19 aprilie, trenul ţarului a fost petrecut de câteva mii de locuitori ai Chişinăului, parcă presimţind că-l văd ultima oară. Peste nouă ani, în memoria acestei vizite, vizavi de Casa Varfolomeu, unde a stat Alexandru, acestuia i s-a ridicat o statuie pe care era gravată data de „12 aprilie", ziua citirii Manifestului de Declarare a războiului. Monumentul nu a supravieţuit însă evenimentelor din 1918... După căderea Plevnei, la Chişinău, în Casa Donici, a fost ţinut o vreme sub arest însuşi Osman-paşa. Totuşi, după plecarea trupelor, oraşul a fost părăsit şi de armata de corespondenţi, încât Chişinăul a redevenit un oraş tihnit de provincie". - Virgil Pâslariuc, idem.

De partea cealaltă a frontului în Bucovina de Nord se afla Armata 12 sovietică, comandată de gen. lt. P. G. Ponedelin, subordonată Frontului de Sud-Vest. În Basarabia staţiona Armata 9 sovietică a gen. col. T. Cerevicenko, care a fost întărită apoi cu Armata 18 a gen. lt. A. K. Smirnov, trimisă din Districtul

Militar Moscova. Toate elementele mobile erau concentrate în principal în Corpurile 2 (Diviziile 11 ăi 16 Tancuri, Divizia 15 Motorizată, Regimentul 6 Motociclişti) şi 18 Mecanizate (Diviziile 44 şi 47 Tancuri, Divizia 218 Motorizată, Regimentul 26 Motociclişti).

Pe 25 iunie Armatele 9 şi 18 au format Frontul de Sud, sub comanda gen. col. I. V. Tiulenev. În total erau 16 divizii dispuse în adâncime pe două linii: 5 de infanterie, 2 de munte şi una de cavalerie pe graniţă şi una de infanterie, una de cavalerie şi cele două corpuri mecanizate între Prut şi Nistru.Rezerva era alcătuită din 3 divizii de infaterie şi o brigadă anti-tanc. La acestea se adăugau trupele a 5 regiunilor fortificate (80, 81, 82, 84 si 86). Erau în total 364 700 de soldaţi şi 799 tancuri, din care numai 10 KV-1 şi 50 T-34, restul fiind T-26, BT-5 sau BT-7. Flota sovietică a Mării Negre era mult mai numeroasă decât cea a Axei, iar VVS avea 1.750 de avioane în zonă. Era duminică, 22 iunie 1941.

La ora 3:00 decolau primele avioane germane şi româneşti de recunoaştere care au trecut Prutul, iar la ora 3:15 primele bombardiere decolau de pe aerodromurile din Moldova, având ca obiective bazele aeriene sovietice din Basarabia, în timp ce artileria a început să tragă asupra poziţiilor Armatei Roşii. Unităţile din prima linie au început să facă incursiuni în liniile inamice. Convulsii dese şi o ascuţire a simţurilor păreau să-l fi transformat instantaneu în ostaşul decis, care înota în acea seară în apa rece şi plină de morţi a Prutului.

Strada Heliade Rădulescu lângă scările Moruzi. În perioada 1871 - 1873, la cârma urbei s-a aflat Alexandru Moruzi, un primar care a lucrat cu râvnă pentru bunăstarea oraşului. Construită în anul 1874, pe timpul primarului Alexandru D. *Moruzi*, scara monumentală este printre puţinele amintiri ale Galaţiului de altădată. În 1936, doctorul Alexandru Măcellariu, primar al Galaţiului, luase

iniţiativa lăudabilă de a ridica un bust primarului Alexandru Moruzzi. Monumentul, opera lui Oscar Spaethe, a fost amplasat iniţial în una din sălile primăriei de atunci, apoi în imediata vecinătate a clădirii primăriei, primărie care mai funcţiona în Casa Lambrinidi, astăzi sediul Regionalei CFR Galaţi. A fost însă topit, la puţin timp după instaurarea regimului comunist. Lucrarea care se vede în imagine pentru consolidarea malului nu a fost deloc ușoară și se poate spune că s-au aplicat la ea toate metodele inginerești folosite la construirea cheurilor de piatră. Pentru prima dată fundația a fost consolidată cu barete de beton de sprijin și contraforți de alunecare bazală, un procedeu nou folosit în Galați, care iată că a trecut proba timpului. Vadul se numea pe atunci Bănceanu, care era de fapt constatarea unei alunecări de teren ce nu a mai fugit de atunci, cum se întâmplă astăzi în zona Radu Negru.

În nord Armata 3 fusese redusă practic la Corpului de Munte (Brigazile 1, 2 şi 4 Munte, Divizia 7 Infaterie şi Brigada 8 Cavalerie), deoarece Corpul de Cavalerie fusese direct subordonat Armatei 11. De fapt comandamentul Armatei 3 a fost lipsit de atribuţii operative până pe 2 iulie 1941 când a început ofensiva şi pe frontul românesc. Chiar în zorii zilei, Divizia 7 Infanterie a ocupat satul Băhrineşti, iar recunoaşterile executate de Brigazile 1 şi 4 Munte au fost respinse.

Una din bijuteriile arhitectonice aflată pe strada Domnească, la nr. 70, într-o fotografie care o debalastează de toate reclamele și zorzoanele de prost gust, în care am fost obligați să o privim din 1957 și până astăzi. Ea a trecut prin stăpânirea a tot felul de indivizi, deși era construită de Dimitrie Climis, băcan din Bădălan cu dare de mână în anul 1900. El a vândut casa în 1921 lui Max Auschnit, un gălățean despre care am mai vorbit. Acesta în 1928 o vinde lui Alexandros Kiosseoglu, care o și închiriază Consulatului italian din Galați. Același negustor avea să cumpere în 1923 și casele lui Th. Misir de pe strada Brăilei nr. 20, de la Emil Karacasch, pe care le închiriază Consulatului turc.

La Corpul de Cavalerie, Regimentul 2 Călăraşi din Brigada 8 Cavalerie a capturat temporar satul Fîntîna Albă, pierzându-l apoi destul de repede în

favoarea rușilor în urma unui contraatac sovietic. Escadronul 3/Regimentul 6 Roşiori, din Brigada 5 Cavalerie, a cucerit cazematele de pe Dealul Bobeica, de la nord de Dorohoi. În timpul acestui atac a fost ucis slt. Paul Liviu Popescu, acela care a primit ceva mai târziu Ordinul Mihai Viteazul clasa a III-a post-mortem, fiind probabil primul ofiţer român care a câştigat această înaltă distincţie în al doilea război mondial.

Biserica „Sfântul Nicolae” (Banu) din Nicorești, terminată în anul 1807. Construirea bisericii a început în anul 1800 şi s-a sfinţit în 1807, iar zidul de incintă s-a terminat în anul 1868. Are 200 de ani vechime şi este singura înconjurată de un zid de incintă care încă se păstrează întreg. Ctitorii, banul Nicolae Lentin şi soţia sa Catinca, erau greci veniţi în Moldova cu domnitorul Alexandru Moruzzi. Ei au avut un singur fiu Ioan, care a murit de tânăr. Mormântul lui se află în partea de sud-vest a bisericii. După moartea fiului, soţii Lentin au închinat biserica mânăstirii Neamţ, căreia i-au dăruit şi cele două moşii de la Nărteşti şi Piscu Covurlui, în suprafaţă de 1800 de fălci. Pe latura de sud vest au existat chilii de pământ. În anul 1857 s-a schimbat tabla de pe acoperiş şi s-a construit pridvorul; în anul 1893 s-au consolidat colţul de sud est şi colţul de nord est al zidului.

Divizia 6 Infanterie a realizat un cap de pod la Mitoc, dar care a fost şi el abandonat, în urma unui atac în seara zilei următoare. Pe frontul Armatei a 4-a, Divizia de Gardă a realizat cu Regimentul 6 Infanterie Gardă Mihai Viteazul două capete de pod peste Prut, în zonele Fălciu şi Bogdaneşti. De la Batalionul III/Regimentul 11 Infanterie din Divizia 21 Infanterie, două companii de infaterie şi două plutoane de mitraliere, aflate sub comanda mr. Ciprian Ursuleac, au ocupat podul de peste Prut de la Oancea. Alt pod a fost capturat la Giurgiuleşti, dar a fost abandonat mai târziu. Și în prima zi de război, bombardierele românești au revendicat atunci un număr de 100 de avioane distruse încă de la sol pe aerodromurile sovietice,dar fotografiile aeriene au confirmat doar 37.

Fabrica de var I.G. Duca din Galați, de pe strada Mazepa, era situată chiar pe marginea râpei Țiglinei în dreptul Vadului Boului, strada despărțind vărăria de biserica Precista. După ce se depășea fabrica I.G. Duca urma Fabrica de macaroane Zamfiratos, iar strada cotea spre vest până în strada Roșiori, cam în apropierea complexului Ancora de astăzi. Era o stradă pavată cu bolovani de râu și bucăți mari și neregulate de granit, care dădeau o mai bună aderență căruțelor care distribuiau varul de construcție în oraș. Fiindcă vorbim de unii membri ai familiei Duca din Galați să pomenim și de Gheorghe Duca, (n. 3 februarie 1847, Galați - d. 7 august 1899, București) a fost inginer de drumuri și poduri, reformator al învățământului politehnic (1881), membru fondator al Societății Politehnice. A fost fiul generalului Ion Duca, un fost ministru sub Alexandru Ioan Cuza și desigur tatăl lui Ion Gheorghe Duca, om politic liberal român care a deținut funcțiile de ministru al educației (1914-1918), ministru al agriculturii (1919-1920), ministru al afacerilor externe (1922-1926), apoi ministru al afacerilor interne (1927-1928) și devine prim-ministru al României între 14 noiembrie și 30 decembrie 1933. În anul 1874, a fost numit director al liniei Iași-Ungheni. Între anii 1876-1881 a lucrat la Direcția Centrală a Antreprizei Guilloux, la linia ferată Ploiești-Predeal. Gheorghe Duca. A fost numit director general al CFR în anul 1888, funcție pe care o va deține până în anul 1897. Tatăl său l-a trimis la Paris să studieze la Liceul „Louis le Grand", unde a avut ca tutore pe Iancu Alecsandri, fratele poetului Vasile Alecsandri. După bacalaureat s-a înscris la Școala Centrală de Arte și Manufacturi în anul 1864 și a obținut diploma de inginer în 1869.

La aceastea se pot adăuga încă 5 reclamate de mitraliori. În total s-au pierdut nouă bombardiere. Vânătorii au avut 10 victorii confirmate, fără a avea şi pierderi irecuperabile. De asemenea au fost pierdute patru avioane de recunoaştere şi alte câteva au fost avariate.

Case și străzi care au supraviețuit în jurul portului, în fosta vale a orașului. „Vechi clădiri impunătoare sau elegante – câteva… Câteva blocuri de sticlă în care se oglindeşte Dunărea, construcţii cu alură occidentală, Parcul de Soft, hotel „Mercur”. Blocuri fără vârstă, bine ţinute. Aceasta este „faţada”, strada mare a cartierului cea care urmăreşte cuminte Dunărea, odinioară doldora de dughene, magazii şi case mici, pline de farmec. În spate, labirintul de străduţe întortochiate, cu străzi vai de mama lor (Primăria ar fi mama lor… vitregă) - vezi case dărăpănate, unele cu ferestre zidite, părăsite, blocuri bolnave parcă de pelagră. Dar şi oaze de bunăstare: vilişoare cochete, elegante… Din fostul port franc a rămas răbdarea şi de-un franc tutun – pescarii amatori „dând cu băţul” la peşte… Vechile cârciumioare afumate, pline de marinari, s-au închis. Altele noi, cu puţini clienţi, nu au nimic portuar. Nu există piaţă, iar autobuzele vin tot mai rar. INTFOR-ul, Portul Docuri, Vama, instituţii care funcţionează, nu „duduie” destul pentru a da viaţă locului. Fostul Pescogal este închis. Nu se vede ce se întâmplă în interior cu bătrânele bijuterii din fier forjat, dar se văd muncitori care ridică ceva nou… Cei câțiva pensionari se furișează în zori cu un băț în mână, ducându-se la pescuit. Doar noaptea se mai pescuieşte cu noroc: pe şest, mai cu protecţie. Aşa se spune. Câteva fete parcă scoase la uscat pe gărduleţul metalic, albastru, pus de sanchi: nu sare nimeni în fluviu acum, e prea rece apa! Şi puţină poezie: o şalupă poartă numele… „Blandiana”. Iar la mal de Dunăre stă fostul foişor grăniceresc, transformat în cârciumă cu etaj, asta după Revoluţie, și zace acum complet abandonat. Un loc unde se adună gunoaie…Am văzut, printre străzi pline de cratere, de bălţi şi mlaştini, pe unde nu poţi intra după ploaie nici cu piciorul, nici cu maşina, şi o stradă asfaltată. Anul trecut, pe strada Jupiter a fost făcută canalizarea, care să arunce în Dunăre surplusul de apă. E mai bine ca înainte, dar tot mai rămâne apă după ploaie, băltind pe asfalt: pantele de scurgere n-au fost executate corect. S-a făcut însă frumos la promenada de la Dunăre, s-au pus şi bănci. Dar nu poţi să ieşi cu nepoţelul, că-ţi şi cere bomboane şi ciocolată! Noroc că nu-s multe magazine pe-aici! Deci e… bine! S-a asfaltat peste canalizare, dar celelalte străzi, cum este cea cu nume cultural, Dimitrie Cantemir, rămân tot desfundate: nu făceau parte din proiect. Am vorbit cu oamenii ieşiţi cu treabă sau cu cei care mai stăteau pe la porţi. Lucraseră, lucrau sau aveau rude care lucrau la laminor, la fabrica de ulei… În port, nimeni! Tuşa Lili are 80 de ani. A avut de asemenea soţul lucrător la fabrica de ulei „Prutul”. Nu departe, o vilă care îi uimeşte pe vecini: are porţile automate, se deschid singure, ca-n filme. Proprietarul e

armator, are câteva vase, îmi zice un vecin. Sunt destule bărci sparte care zac pe mal. Nu interesează pe nimeni, căci, ori pe apă, ori pe uscat, tot se ia taxă pe ele. Doar 15 lei pe an, nu-i mult, dar nici nu ţi se dă nimic; pază, de pildă. „Sunt născut aici, în spate", arată cu mâna, undeva spre spatele blocurilor, Gheorghe Panait. Îşi repară barca: „E ca şi mine, bătrână. Sigur că pot s-o repar, de vreme ce tot eu am construit-o!" De fapt, nea Panait face parte dintre constructorii Pânzarului moldovenesc şi dintre cititorii scriitorului-căpitan de vas Max Popescu. „Eu am lucrat în port, la Expediţie: aveam la operat în jur de 40 de vapoare, acum nu mai e măcar unul! La Portul Mineralier ce mai vin pelete, la Port Bazinul Nou, nimic, linişte şi pace!" Omul a făcut de toate la viaţa lui, a fost inclusiv o vreme ziarist la „Imparţial", după Revoluţie. Nea Panait ne-a vorbit despre trecutul portului. Bacul pleca de la Vadul sacalelor, drum care curgea prin spatele Romartei, până la Dunăre. De la Căpitănie în aval, magazie lângă magazie! Stăteau navele câte trei, una lângă alta! Acum, se vede doar macaraua care a scos tablă de pe epava „Transilvania"… „Numai ochi de om nu descărcam! Mai mult încărcam pentru ruşi. Mere, pere, caise, pepeni. Venea rusul cu un compas, îl punea pe pepene: dacă era mai mic, îi dădea cu piciorul. Nişte nenorociţi! Eram mic-mic, da´ ţin minte şi-acum. Aici era un hotel, „Traian". Domnule, aveau o frizerie de mare clasă. Şi a oprit o trupă de calmuci. Pe aici erau comandamente ale ruşilor… S-au dus, s-au strâmbat la oglinzi, după aia s-au dat înapoi, au pus mâna pe vintok şi rap! - n-a mai rămas nimic!" A lucrat şi ca agent de aprovizionare la nave, la Romtrans, dar s-a scârbit, „i-a sărit muştaru´": securiştii îl voiau să-l descoasă despre ce făceau comandanţii când făceau. Cârciumile stăteau la rând pe atunci: „Dora", „Pisica neagră", „Barba Andrea", „Bănuţ"… Acum nu mai sunt marinari străini, doar turci ce mai vin. Dar sunt amărâţi, nu prea au bani de cheltuit… Mai ţine minte şi când s-a demolat, pe vremea primarului Durbacă, Şcoala „Elena Doamna", a trebuit să fie folosită dinamita, căci avea ziduri groase de doi metri! „Cărămida aia era arsă de ziceai că e sticlă, domnule!" Se căutau, ca şi acum, terenurile, şi istoria stătea în calea „dezvoltării"! Malul Dunării n-are nici un fason acum! Nici vechi, nici nou, nici frumos, nici urât: numai petice peste petice de viaţă! Portul a luat concediu, poate pentru toată viaţa…" – Victor Cilincă, *Cartierul Port, cartierul mort*, ziarul *Viaţa Liberă*, 17/18 aprilie, 2010. Se păstrează încă date despre construirea trotuarelor cu dale de lavă pe *străzile* Egalităţii, Logofăt Tăut, *Deciană* şi Presei în anul 1896[90]. În dosarul GL-F-00004-1896-130 se află „Construirea unor bariere la punctele unde sunt instalate percepţiile de bariere (1896)". Corespondenţă referitoare la construirea unor bariere la punctele unde sunt instalate percepţiile de bariere. În dosarul GL-F-00004-1896-132 se afă actele „Construirii trotuarelor pe str. Bolintineanu (1896)". Dosarul GL-F-00004-1896-129 Proiect de construire a unei hale de quartal şi a unei gherete în Piaţa Moruzi (1896).

A fost una din cele mai grele zile pentru ARR în timpul campaniei din URSS. În replică, toată artileria terestră şi navală sovietică a bombardat malul românesc. Pe Dunăre, un monitor şi o vedetă blindată sovietică au încercat să atace oraşul şi portul Tulcea, dar au fost respinse de monitoarele NMS Basarabia şi NMS Mihail Kogalniceanu, care au incendiat cu sârg vedeta. Bombardierele VVS au început să

[90] ASB, dosarul nr. GL-F-00004-1896-131, Primăria oraşului *Galaţi* (1831-1970), Inventar nr. 3. Corespondenţă referitoare la construirea trotuarelor cu dale de lavă pe străzile Egalităţii, Logofăt Tăut, Deciană şi Presei. În dosar schiţa de plan şi stat de plată lucrări.

execute dese raiduri asupra oraşelor româneşti, însă fiind neescortate au suferit și pierderi mari. Pe 23 iunie, lt. av. Horia Agarici, pilotaând un Hawker Hurricane Mk. I al Escadrilei 53 Vânătoare, a doborat trei SB-uri dintr-o formaţie de cinci, ce urma să atace portul Constanţa. În aceeaşi zi, a doua a războiului pentru armata română, Divizia 7 Infanterie şi Brigada 8 Cavalerie au reluat atacurile locale, capturând satele Cerepcăuţi şi Fîntîna Albă.

Str. Cuza Vodă, în partea ei de început, intersecția cu str. Deciană. Strati D. Suré, cel mai bătrân grec din familia Suré, a locuit pe str. Sf. Apostoli nr. 15 (în anul 1927 stătea pe Deciană 37) cu fiii săi, fraţii Suré: Neculai, Mihail, G. Dumitru, Anton. Firma „Fiii Suré & Co." a fost înregistrată la 21 oct 1931, dar în 1927 restaurantul era cunoscut ca fiind al fraţilor Anton şi Iani Linos. Toţi bărbaţii acestei familii aveau autorizaţie de a comercializa băuturi spirtoase „en detail", tatăl se ocupa de coloniale „en gros". În anul 1883 Constantin Ressu locuia în casele Melencovich de pe *strada Deciană.* La 13 septembrie 1889 a sosit în oraş regale Carol I însoţit de prinţul moştenitor Ferdinand. Veneau de la Cernavodă şi au fost găzduiţi de prefectul M. C. Deşliu. Primarul Constantin Ressu i-a prezentat regelui un raport privind situaţia oraşului. Au vizitat localurile şcolilor secundare, Spitalul Elisabeta Doamna-Caritatea gălăţeană, cazărmile, docurile şi portul flotilei de război. Au asistat şi la un spectacol al artiştilor Ion şi Alexandru Vlădicescu. Galaţiul era luminat cu fanare, iar la 10 ianuarie 1890 se optează pentru introducerea gazului aerian şi se încep tratative cu compania franceză Charles Georgi. Contractul a fost încheiat însă de abia peste trei ani, pe 5 iulie 1893. În anul 1893, Constantin Ressu cumpără localul fabricii Greierul, construit de Dinerman şi Cahane, proprietarii ai acesteia. Localul se afla din Calea Bârladului colţ cu Radu Vodă. Astfel, fabrica „Greerul" pentru obiecte de tinichea şi produse chimice intră în proprietatea lui Constantin Ressu, dezvoltând producţia şi vânzările. Producea vacs, unsori de trăsuri, pomadă, cremuri, ultramarină, sineală, bidoane, cutii cu vax, ţesele, acestea fiind comercializate în Bulgaria şi la Constantinopole. La expoziţia cooperativă din anul 1894 produsele fabricii au fost medaliate cu „Medalia de Aur". Ressu a decis în anul 1889, la insistenţele Primăriei, iar Compania Apelor a montat 14 fântâni publice, dar tot în centru, în străzile Fraternităţii, Domnească, Mihai Bravu, Tecuci şi Mavromol. În anul 1917 depozitul Diviziei a 9-a avea sediul pe strada Deciană. Ilustrată Ion Cașu, facebook.

În sectorul Armatei 11 germane, căreia îi era subordonată şi Divizia 8 Infanterie română, Regimentul 7 Vânători a încercat o nouă incursiune în timpul nopţii, dar a fost respins. La Regimentul 8 Vânători, din aceeaşi divizie, infanteria sovietică a încercat o traversare la lumina proiectoarelor, dar a fost şi ea respinsă. Divizia 14 Infanterie a participat cu un batalion, alături de Divizia 198 Infanterie germană, la realizarea unui cap de pod la Sculeni, la nord de Iaşi.

Tot în timpul nopţii, la ora 1:30-2:00, trupele Regimentului 6 Infanterie Gardă, aflate în capul de pod de peste Prut, au fost atacate de Divizia 5 Cavalerie sovietică, însă au rezistat pe poziţii. Compania 9 a ieşit la contraatac la baioneta şi i-a obligat pe inamici să se retragă, abandonând 4 puşti mitraliere şi 13 puşti. Către ora 19:00, s-a produs un al doilea atac, dar a avut acelaşi rezultat. Pierderile regimentului au fost de 24 morţi, 24 răniţi şi 8 dispăruţi. Regimentul 1/2 Vânători Gardă a realizat o incursiune pe direcţia Rănzeşti-Gheltosul (la sud de Ţiganca) cu un grup comandat de lt. Constantin Petrescu. Acesta a reuşit să se infiltreze şi să ocupe un deal la nord de Gheltosul, pe care l-a ţinut până la căderea serii, când s-a întors în liniile româneşti.

În sud, pe Dunăre, Gruparea Tactică Tulcea (monitoarele NMS Basarabia şi NMS Mihail Kogalniceanu şi 4 vedete de siguranţă) a avut o nouă ciocnire cu flota sovietică, avariind două monitoare, două vedete blindate şi un remorcher. În aval de Reni, monitoarele româneşti au bombardat poziţii de artilerie sovietice şi au avariat un alt monitor, au distrus o vedeta blindată şi un şlep.

În urma tratativelor duse la Congresul de la Berlin din 1878, s-a hotarât ca sudul Basarabiei să fie retrocedat Rusiei. În urma acestei hotărâri, Școala Normală din Ismail a fost evacuată, în ultimele zile ale lui septembrie 1878, la Galați. În luna octombrie, cursurile s-au deschis într-un local amenajat în pripă, pus la dispoziția școlii de către Costache Negri, pe strada Mihai Bravu, nr. 46,

adică în clădirea din imagine, propietatea pârcălabului. „Nu era impozantă casa marelui patriot C. Negri, în care era pe atunci școala noastră" mărturisește, în 1936, unul dintre primii elevi, dar în zidurile ei, din copacii din jurul grădinii emanau îndemnuri la muncă, la cinste, la sacrificiu, la idealism și la tot ce înalță și înnobilează sufletul". Costache Negri s-a născut pe 14 mai 1812. Fiu de boier înstărit, cu proprietăţi în ţinuturile Tecuci şi Covurlui, Costache Negri, născut la la Iaşi, în martie 1812, Costache Negri, fiul agăi Petrache Negre şi al Smarandei, născută Donici, a studiat la curtea domnească a vremii, apoi la Chişinău şi Odessa. La 22 de ani a plecat în Franţa şi Italia, tot pentru a-şi desăvârşi studiile, revenind în Moldova în 1841. Negri deţinea mai multe proprietăţi în Galaţi, parte moştenite, parte cumpărate chiar de el, în Uliţa Grădinii Vechi, în Mahalaua Sârbească şi pe Uliţa Mihai Vodă (Paul Păltănea, *Viaţa lui Costache Negri*, Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos", Galaţi, 2006, p. 191). Strada *Mihai Bravu* a fost printre primele străzi pavate din Galaţi, prin grija și pe vremea pârcălabului de Covurlui, Costache Negri. Ea datează din anul 1836, când, prin Hrisovul domnitorului Mihai Sturza, se acorda statutul de porto-franco târgului Galaţi, înfiinţându-se totodată şi „Comisia emboricească pentru înfrumuseţarea oraşului" (Moise Pacu, *Cartea județului Covurlui*, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, 1891, p. 219) (atunci avea denumirea de „Uliţa de lângă mal"). Hrisovul prevedea, pe lângă extinderea oraşului pe deal, cu denumirea de „Târgul Nou", şi trasarea unor „uliţe despărţitoare" în lăţime de 5 stânjeni (cca. 12 m) şi împărţirea de noi locuri cu o lăţime de 5,7 şi 10 stânjeni. Proprietarii erau obligaţi ca, în termen de trei ani, să-şi construiască locuinţe „din piatră şi cărămidă şi acoperite cu oale" şi să paveze strada în dreptul proprietăţii cumpărate. Comisia primea, printre altele, şi sarcina „a diosăbi locul îndăstulător pentru zidirile trebuitoare publicului, precum: patru pieţe cvadrate sau rătunde în deosăbite locuri în mărime potrivită.." (Nicolae Iorga, *Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor* în „*Memoriile Secţiunii Istorice*", *seria III, Tomul XII*, Mem.16, Academia Română, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Bucureşti, 1932, p. 6). Această uliţă, devenise una a protipendadei gălăţene, aici aflându-se locuinţele celor din pătura avută a societăţii gălăţene, demnitari, funcţionari şi unii comercianţi importanţi ai oraşului: pârcălabul Ioan Cuza, banul Ioan Cârje, col. Alexandru Ioan Cuza, Alexandru D. Moruzzi, Costache Malaxa, Ulisse Z. Negroponte, Stavru Mantu, Costache Negri, H. Macri, C. Robescu, dr. Abbeg, dr. A. Serphioti, Spiru Macri, C. Robescu, I. Anastasiu, Ion Cetăţianu, H. Zaphiratos, Th. Guiller, I. Stoicovici, M. Mendl, H. Macri, Charles Grant ș.a. Această „Uliţa de lângă mal" a devenit „Uliţa Mihai Vodă" (În anul 1850, găsim uliţa cu această denumire, în Dan Dumitru Iacob, *Denumirea străzilor şi numerotarea caselor din din oraşele şi târgurile Moldovei la mijlocul secolului al XIX-lea*. Documente, în „*Historia Urbana*", nr. 9 (1-2), Editura Academiei Române, 2001, p. 114), aceasta având o lungime cu mult mai mare decât astăzi (aproximativ 2,3 km (Moise Pacu, *Cartea județului Covurlui*, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, 1891, p. 99-105), din dreptul Străzii Deciană (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, fond Primăria Galaţi, dosar 85/1884-1888, f. 6v), astăzi strada George Enescu, la sud, și până dincolo de Grădina Publică, la nord). Există cererea pentru întocmirea unui deviz de construcţie a unei case, ea fiind depusă la 8 iunie 1862 la Primărie, de către Ghiţă Alevra. Deoarece în vara anului 1862 Costache Negri nu se afla în ţară, fiind plecat la Constantinopol (P. Păltănea, *op. cit*., p. 264), probabil i-a solicitat lui Ghiţă Alevra să se ocupe de cele necesare construirii locuinţei sale (Ghiţă Alevra deţinea funcţia de stolnic şi era, probabil, unul din oamenii de încredere a lui Costache Negri pe când acesta era pârcălab, împărtăşind acelea şi idei unioniste. La 17 iunie 1857, pe când Alevra era funcţionar la

Pârcălăbie, comisul Alecu Franga şi maiorul Cristea „au călcat casa stolnicului Ghiţă Alevra”, sub pretextul deschiderii unui plic adresat de la Constantinopol; Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi de la origini până la 1918*, *vol. II*, Editura Partener, Galaţi, 2008, p. 86). În demisia maiorului Al.I. Cuza, adresată caimacamului N. Vogoride la data de 24 iunie/(6 iulie) 1857 se spunea la pct. 3: „Sistemul terorismului ce, de la lipsa iscălitului din oraş, se aplică în deobştie, precum, de pildă, călcarea locuinţei d-lui stolnic Ghiţă Alevra în puterea nopţii, de către d. samiş, d. maior Christea, şi poliţ-maistrul oraşului, în temeiul offisului Exc. V., slobozit după spusa numitului maior”. Modelul maiorului Al.I. Cuza a fost urmat şi de alţi funcţionari importanţi ai principatului Moldovei, cum ar fi demisiile domnilor Gheorghe Sălceanu, din funcţia de asesor la judecătoria Covurlui – Galaţi (Ghenadie Petrescu, Dimitrie A Sturza, Dimitrie C Sturza, Acte şi documente relative la Istoria Renascerii României, Bucuresci, Tipografia Carol Göbl, 1890, p. 163-169) sau a colonelului Alcaz, din funcţia de şef al poliţiei (idem, pag 180).

Pe data de 24 iunie incursiunile şi duelurile de artilerie au mai continuat pe toată lungimea frontului Grupului de Armate General Antonescu. Infanteria sovietică a atacat foarte puternic, sprijinită de aviaţie şi tancuri, poziţiile din capetele de pod de peste Prut de la Bădărăi şi Sculeni, unde se aflau trupe ale Div. 8 Infanterie alături de trupe germane din Divizia 198. Iar lângă Bogdăneşti, Batalionul III/Regimentului 6 Infanterie Gardă a fost supus unor puternice bombardamente de artilerie şi aeriene, precum şi câtorva asalturi ale infanteriei, dar el a rezistat pe poziţie.

S-au înregistrat 5 morţi şi 4 răniţi.Mai la sud, cealaltă mare unitate a Corpului 5, Divizia 21 Infanterie, s-a folosit de podul de la Oancea pentru a organiza câteva incursiuni mai mari, care au pătruns până spre oraşul Cahul (Detaşamentul Lt. V. Lizac din Batalionul I/Regimentul 24 Infanterie). Podul însă a fost distrus de artileria sovietică în urma lor. Aceeaşi soartă a avut-o şi podul de la Fălciu. Pe frontul braţului Chilia, trupe sovietice au ocupat Pardina, dar au fost respinse de către Gruparea Tactică de la Tulcea[91] și de artileria Diviziei 10 Infanterie. Cea mai importantă confruntare navală în Marea Neagră în anul 1941 a avut loc pe 26 iunie.

[91] Gruparea Tactică Tulcea era cu un grup fluvial alcătuit din două monitoare, 4 vedete fluviale, o Secție Apărare sub apă și un Convoi de aprovizionare.

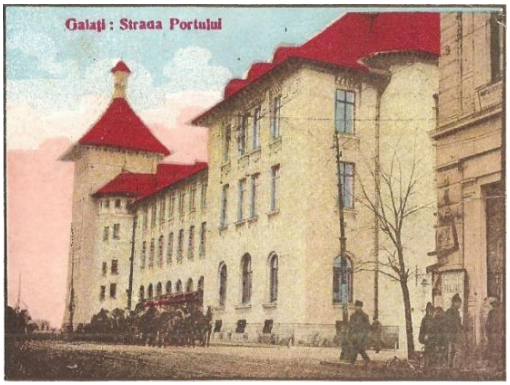

Strada Portului cu Palatul Navigației într-o ediție foarte rară, în care desigur remarcăm prezența trăsurilor care așteptau cursele de vase de pasageri, oameni veniți în Galați prin această frumoasă gară fluvială.

O grupare de luptă navală sovietică, destul de mare, fiind compusă din crucişătorul Vorosilov, şase distrugătoare şi alte câteva nave, a încercat să execute un atac asupra portului Constanţa. Gruparea a fost descoperită la o distanţă de 60 de mile de coastă, la ora 0:30, de către submarinul NMS Delfinul, aflat în patrulare în zona. Astfel apărarea a avut timp să se pregătească. O forţă navală mult mai puternică, cu cuirasatul Pariskaia Komuna, aştepta la 120-150 de mile de coastă, pregătită să exploateze un eventual succes. Gruparea Voroşilov a trimis două distrugătoare (Moskva şi Kharkov) în recunoaştere. La 3:58, cele două nave au deschis focul cu tunurile de 130 mm de la distanţă de 15 mile. În zece minute traseseră deja 350 de obuze asupra gării Palas şi a portului, incediind un tren de muniţii şi nişte rezervoare de petrol. Distrugătoarele NMS Regina Maria şi NMS Mărăşeşti, aflate în apropierea Capului Tuzla au manevrat pe o direcţie paralelă cu atacatorii şi la 4:12 au deschis focul piesele de 120 mm.

„Aleea Albinei, din Grădina Veche în Alexandru Carnabel. A rămas pavată cu piatră de râu... și nu e rău”. – Ion Cașu, facebook. Cetitorul trebuie să știe că marea majoritate a străzilor din cartierele

periferice, dincolo de parcul Rizer, au fost pietruite inițial cu piatră de Putna, iar în zona Bădălan piatra a fost adusă din spărturile carierelor din Dobrogea.

Însă datorită probabil și falezei mai înalte din zona Tuzla, toate distrugatoarele românești erau mai greu de observat în întuneric. În schimb siluetele navelor sovietice se distingeau foarte bine. La 4:20 Kharkov a fost lovită. Artileria de coastă germană a intrat şi ea în luptă. Bateria Tirpitz de 280 mm a tras la 4:22, dar după doar cinci salve trase distrugatoarele sovietice au ieşit efectiv din raza sa. Moskva fusese şi ea avariată de distrugătoarele românești, care au tras în total 12 salve. Catargul principal a fost retezat de un obuz de calibru mic, cel mai probabil de 120 mm. În timp ce se retrăgeau, Moskva a intrat însă într-un câmp de mine, a lovit una, s-a rupt în două şi s-a scufundat foarte repede.

Strada Portului înainte de 1912. Tramvaiele pe care le vedem sunt toate din a doua generație de tramvaie, care au circulat în Galați, având cabina închisă, iar cele din prima generație erau cu cabina vatmanului deschisă. După anul 1908 s-au închis cabinele vatmanilor și la tramvaiele din prima generație. De aceea ilustrata pe care o vedem este după anul 1908. Tramvaiele aveau o placă de parcurs la bord (pe botul tramvaiului) pe care scria după caz „Port", „Spital" sau „Gară", în funcție de direcția în care mergea tramvaiul.

Din cei 400 de membrii ai echipajului, doar 69 au mai supraviețuit. Două vedete torpiloare românești, NMS Viforul şi NMS Vijelia, au încercat să atace şi distrugatorul Kharkov, dar au fost impiedicate de către restul grupării. În schimb una din navele aflate în escortă ale crucişătorului Vorosilov a detonat o mină, avariindu-l şi pe acesta. O formaţie de bombardiere sovietice (din 40 BAP/ChF) a

atacat portul, dar nu a reuşit să provoace prea multe pagube. Puitorul de mine NMS Murgescu a revendicat două avioane doborâte, iar NMS Mărăşti unul.

Cimitirul Eroilor căzuţi în primul război mondial 1916-1918 din Hanu Conachi. Este un cimitir pe care ţara şi istoricii ei în soldă l-au uitat ca pe ceva nefolositor. Ca şi când nu cei care-şi dorm somnul de veci sub aceste brazde nu ar fi murit pentru această ţară! Când eram copil şi mă plimbam cu tata prin aceste locuri, el îmi povestea ceea ce ştia despre acest sacrificiu de la bunicii şi părinţii lui. Era atunci comunism şi nu se putea spera la un gest normal de recunoştinţă faţă de eroii ţării. Lacrimi fierbinţi de copil îmi udau atunci obrajii. Astăzi plâng de ruşine!

În total sovieticii au pierdut 9 SB. În Delta Dunării, la ora 3:00 dimineaţa, o puternică pregătire de artilerie s-a dezlănţuit asupra poziţiilor infateriştilor marini în toate sectoarele Chilia Veche şi Periprava. Unităţi sovietice îmbarcate pe 8 vedete blindate au debarcat la nord de Chilia Veche, unde se afla Batalionul 15 Infanterie Marină, în timp ce alte două vedete blindate şi două transportoare de trupe s-au infiltrat prin braţul Tătaru şi au debarcat în spatele poziţiilor de la Chilia Veche. O parte din soldaţii români s-au retras pe grindul Casla, dar majoritatea au fost capturaţi. Batalionul 15 a pierdut 358 de oameni (11 ofiţeri, 13 subofiţeri şi 334 soldaţi). Lipsa tunurilor AT cu care s-ar fi putut distruge vedetele blindate şi calitatea mai slabă a ofiţerilor şi soldaţilor unităţii, în frunte cu lt. col. Ioan Albescu, au dus la un asemenea dezastru. La Periprava însă, Batalionul 17 era dotat cu tunuri AT de 47 mm Schneider model 1936. Patru vedete blindate sovietice au fost distruse şi atacul a fost respins, batalionul păstrându-şi poziţiile.

O panoramă superbă a portului vechi din vârful unui catarg, de la Palatul Administrației până la moara Steaua. La Arhivele Naționale Române din București se găsesc și planurile originale ale stației CFR Galați. Exista o linie care aducea vagoanele la descărcare în portul Galați și care cobora pâna la vadul Sacalelor, astăzi încorporată sub pavaj și asfalt. Pe această linie proiectantul scrie „Verbindung linie zur Hafen", adică „Linie de legătură spre port"și este construită în 1871, înainte de darea în expluatare a linieii Buc. Nord-Galați din 1972. În poză, în apropiere de Palatul Navigației este garat vagonul destinat familiei regale, pentru continuarea drumului ei spre Tecuci. Trebuie făcută precizarea că Piața Regală s-a numit până la proclamarea regatului „La răspântie", iar proiectantul planului de pavare a străzii Brăilei, datat 1860, era ing. Papadopol, care nu are legătură cu Aristide P. Papadopol, cel care a construit teatrul Papadopol. Din acest proiect se vede că piața „La răspântie" avea o deschidere de 8,50 la întrarea în piață și se lărgește la 12 m la intersecția cu Mavramol și 25 m spre vest.

Ziua următoare luptele au continuat în captele de pod de peste Prut. Batalionul II/Regimentul 6 Vânători a respins un atac produs la Sculeni, în timp ce la Bogdăneşti Divizia de Gardă a executat câteva incursiuni pierzând 83 de oameni (9 morţi, 11 răniţi şi 63 dispăruţi). Astfel de ciocniri locale, secondate de dueluri de artilerie şi bombardamente aeriene, au caracterizat perioada 22-30 iunie 1941 pe frontul Grupului de Armate Antonescu, pierderile româneşti ridicându-se la 1.475 (442 morţi, 659 răniţi şi 374 dispăruţi). Obosise deja şi privea acum pierdut cursul apei zbătându-se neputincioasă în chinga malurilor. Aşadar războiul a început a doua zi după solstiţiu de vară, iar astăzi, undeva în ceruri e pace.

Mă gândeam la mama mea şi trăiam cam aceleaşi setimente ca şi poetul Nicu Stan în poezia numită *Plâng*:„Nori de plumb aleargă repezi, ca mânaţi de un blestem/Ploaia bate-n ropot geamul, desfrunziţii arbori gem/ Fulgere brazdează cerul în sinistrele culori/Spre meleaguri însorite, zboară ultimi cocori/Vântul cată-

n drum oprelişti printre crengile uscate/ Şuierând ca un bezmetic peste-nvolburate ape/Vrăbiuţe solitare ameţite de furtună/Se ascund prin şuri, prin poduri, lupi-n haite se adună/Frigul îţi pătrunde-n oase, întunericul apasă/Doamna nopţii şi-a veciei îşi ascute vechea coasă/ Presimţind venirea morţii câini urlă a pustie/Sufletul se-nalţă-n ceruri, mama, nu mai este vie./Plâng pe piatra rece, mamă, bucuriile apuse/ Mângierile duioase pentru totdeauna duse/Pe cărarea vieţi scurtă, fără pată, fără vicii/Mi-ai fost salba de lumină şi izvor de sacrificii/Plâng ca să-mi descarc durerea pe natura desfrânată,/ Biet strop aruncat de valuri într-o mare agitată/Plâng ca să-mi descarc durerea pe ştiinţele aride/ Ce-au găsit perfecţiunea, doar în arta de-a ucide/Milioane de fiinţe port stigmatul morţi-n frunte/ Negăsind între ştiinţe şi-ntre boala lor o punte/Milioane de morminte, mame, fraţi, surori, acuză/Se alocă pentru moarte, pentru viaţă se refuză." Era vară şi cald, dar un cântec şi mai cald, venit parcă din inima minunatei cântărețe Ioana Radu, numit *Valurile Dunării*, îi smulgeau sughiţuri mici şi boabe de cristal din frumoşii lui ochi, albaştri ca marea. Iată-l: „Uneori când gândul îmi zboară/Peste ani, departe trecuţi/Mă văd iar în parc, într-o seară,/ ochi în ochi cu-n necunoscut./M-a privit şi-a dat să tresară/Mi-a zâmbit ş-apoi a trecut./Lângă noi un castan floarea şi-o scutura/Şi în chioşc fanfara cânta…/ Barca pe valuri plutește uşor,/ Inima-mi saltă plină de dor./De atunci în fiece seară,/Tot prin parc, sub ceru' nstelat/ Colindam, zâmbindu-ne iar/până ce pe-o bancă am stat./Nu ştiu cum a fost prima oară,/Ştiu atât, că m-a sărutat…/Doar zefirul, tiptil, pe alee trecea/Şi în chioşc fanfara cânta…/Barca pe valuri plutește uşor,/Inima-mi saltă, plină de dor./Cârd de ani de-atuncea trecură/Cu tristeţi şi cu bucurii./Păru-i alb, copii crescură,/Au şi ei acuma copii…/ Lacrima din căutătură/S-a zvântat în zorii de zi/Şi-am uitat poate multe,/Dar nu pot uita/Cum în chioşc fanfara cânta…/ Barca pe valuri plutește uşor,/Inima-mi saltă plină de dor!" Tata lăcrima în tăcere, discret, pe malul apei...

Vă mărturisesc că deabia astăzi eu cred că încep să pricep profuzimea acestui lanţ simplu, dar atât de gingaş, al vieţii. Atunci mă uitam siderat la toate sentimentele calde, care se revărsau pe obrazul lui, proaspăt ras, înlănţuite într-un şir de profunde metamorfoze, din care probabil m-am născut eu şi fratele meu.

Îl priveam foarte intens, doream să pricep întreaga alegorie, zbuciumul meu era cred destul de vizibil, dar deşi-mi zâmbea liniştitor, totuşi eu înţelegeam că era undeva dus departe, într-o lume poate doar numai a lui, o lume cu diamantele frumuseţii sufletului lui şi a minţii strălucitoare cu care era înzestrat de Dumnezeu, toate puse cu dragoste în căuşul mâinii mamei mele. Sunt de-acum

îngropate în ţărâna patriei sau pe câmpurile de bătaie, mulţi dintre cei care stau la baza noastră ca oameni şi a acestei ţări. Aproape nimeni nu mai crede necesar că trebuie să ni-i reamintim. Şiruri lungi de cocori zboară şi acum, în această toamnă târzie, sub pântecul norilor negri care aduc iarna şi Crivăţul.

Acesta este tatăl meu, frumosul și deșteptul meu tată!

În poezia sa „*Ne vom întoarce într-o zi*” poetul Radu Gyr tocmai anticipează istoria următoare a ţării, mai favorabilă, mângâind postum frunţile acestor uriaşi ai neamului românesc[92], călcaţi în picioare fără nici o remușcare. Rezemat în coate, la masa mea de lucru, încerc să desluşesc unde ne-a mai rămas sufletul şi copilăria. Şi am uneori senzaţia stranie că ne-am rătăcit. Pentru că ei ne-au iubit aşa de mult… Cotoare de cărţi din biblioteca mea au încercat să umple ceea ce lipsea mereu din viaţa mea.

[92] „Ne vom întoarce într-o zi,/Ne vom întoarce neapărat./Vor fi apusuri aurii,/Cum au mai fost când am plecat./Ne vom întoarce neapărat,/Cum apele se-ntorc din nori,/Sau cum se-ntoarce, tremurat,/ Pierdutul cântec, pe viori./Ne vom întoarce într-o zi.../Şi cei de azi cu paşii grei/Nu ne-or vedea, nu ne-or simţi,/Cum vom intra încet în ei./Ne vom întoarce ca un fum,/Uşori, ţinându-ne de mâini,/Toţi cei de ieri în cei de-acum,/Cum trec fântânile-n fântâni./Cei vechi ne-om strecura, tiptil,/În toate dragostele noi/Şi-n cântecul pe care şi-l/Vor spune alţii, după noi./ În zâmbetul ce va miji,/Şi-n orice geamăt viitor,/Tot noi vom sta, tot noi vom fi,/Ca o sămânţă-n taina lor./Noi cei pierduţi, re-ntorşi din zări,/Cu vechiul nostru duh fecund,/ Ne’napoiem/ Şi-n disperări/şi-n răni ce-n piepturi se ascund./Şi-n lacrimi ori în mângâieri /Tot noi vom curge zi de zi./În tot ce mâine, ca şi ieri,/Va sângera sau va iubi...” - Radu Gyr, *Ne vom întoarce într-o zi*.

Portul Galaţi la cheu în febra unei zile de muncă. Zeul egiptean Osiris, în peregrinările sale prin lume, a ajuns cu circa 12 milenii în urmă şi la Dunăre, atribuindu-i numele de Istros sau Ister[93]. Istoricul grec Herodot menţionează expediţia de la 3712 î.Hr. a faraonului Sessostris cel Mare care, urcând pe Istros, a supus locuitorii de pe ambele maluri, înfiinţând colonii egiptene[94]. Coloniştii din Milet, cei ce întemeiaseră şi Histria, ajung şi la Dunăre, unde construiesc pe ambele maluri antrepozite fortificate, apărate de atacurile piraţilor. În 1820 au loc pe Dunăre primele încercări de navigaţie cu vase acţionate de forţa aburului, însă fără rezultate convingătoare. Doi englezi, Andrews şi Pichard, după ce au studiat problema navigaţiei pe Dunăre, cu aprobarea împăratului austriac, construiesc prima navă cu aburi de pe Dunăre în anul 1829, fiind botezată „Frantz I", iar în acelaşi an lua fiinţă prima societate de navigaţie cu aburi pe Dunăre: Erste Privilegirte Osstereichische Donau Dampfschiffahrts Gessellschaft, pe scurt D.D.S.G, cu sediul la Viena, având ca atribuţii organizarea de linii de transport de mărfuri, pasageri şi poştă pe Dunărea Mijlocie şi Inferioară, pe Marea Neagră şi Marea Mediterană. Întemeierea societăţii era şi pe placul cancelarului Metternich, acesta văzând în buna organizare a navigaţiei pe Dunăre mijlocul cel mai indicat pentru a spori şi întări la Dunărea de Jos influenţa Imperiului Habsburgic în lupta cu veleităţile slave. Această idee avea şi susţinerea Ungariei, în special prin intermediul contelui Széchenyi[95]. În 1834 D.D.S.G a hotărât ca vaporul „Argo" să facă cursele pe Dunărea de Jos cu expresa destinaţie a coastei „Valahiei", iar vasul „Maria Dorotheya" urma ruta Smirna - Constantinopol. La bordul acestui vas se va afla şi sultanul Mahmud al II-lea, acesta intrând pe la gurile Dunării şi urmând cursul fluviului până la Orşova[96]. Facilităţile comerciale oferite austriecilor de către autorităţile româneşti au contribuit la dezvoltarea D.D.S.G. Societatea austriacă de navigaţie a înregistrat o creştere considerabilă, ajungând în anul 1853 să posede un capital de 18 milioane de florini şi 60 de vapoare, iar pentru anul 1857, după Victor Duruy, 30 milioane de florini şi 500 de vase, cele mai multe din fier[97].

[93] *Enciclopedia României, 1939-1943, vol.IV*, Bucureşti, 1943, p. 85.
[94] *Ibidem*
[95] *GT*, nr. 44 din 29 oct. 1837, p. 174-175.
[96] C.I.Băicoianu, *Dunărea, privire istorică, economică şi politică*, Bucureşti, 1915, p. 40.
[97] Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română în judeţul Mehedinţi*, Buc., 1868, p. 780.

Uneori poate au reuşit, alteori au văzut şi ele că oamenii şi timpurile te pot mistui în flăcări, chiar dacă ştiu că fac o mare prostie. Acesta este comportamentul cârdului de oi, gonite de cioban, într-un stupid galop al prostiei. Pentru că atâta timp scurs de la facerea omului ar fi trebuit să-l înveţe că, dacă tot distrugi icoana asta nu înseamnă că ai distrus şi dumnezeirea. Şi până la urmă tot în genunchi, în faţa lui Dumnezeu, o să-ţi aştepţi sfârşitul de om umil şi neputincios. De ce să adaugi la asta şi ocară? Îmi amintesc cum oamenii aceștia care luptau din răsputeri pentru reîntregirea neamului românesc în hotarele lui firești, oamenii care și-au dat viața pentru acest crez, erau obligați acum de niște dezertori și oameni vânduți dușmanului acestui neam, să se simtă vinovați, să se lase dacă era necesar călcați în picioare, scuipați în față, batjocoriți, deportați în stepa pustie, soluția care a fost folosită veacuri întregi.

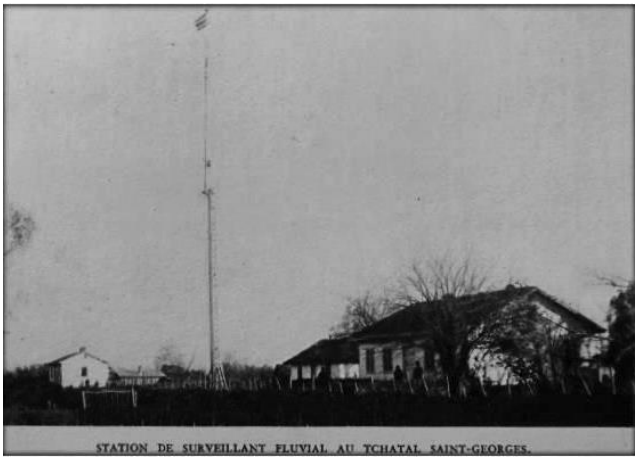

Secolului al XIX-lea deschide un pelerinaj al unor călători străini, pictori ori desenatori de talent, atraşi de pitorescul şi „exoticul” Principatelor Dunărene. Aceştia vin către ţara noastră şi în special la Galaţi, acest port la Dunăre extrem de profitabil pentru comerţul vremurilor, după tratatul de la Adrianopol, Galaţii erau şi în acea perioadă un mare port maritim la Dunăre şi un punct important în ruta Viena – Constantinopol. Un alt călător care relatează impresiile sale referitoare la oraşul Galaţi şi în consecinţă la carantină este James Henry Skene, cel însărcinat cu atribuţii comerciale şi diplomatice la Constantinopol şi în Siria. Acesta povesteşte modul în care se realiza carantină „aici am fost primit de directorul Carantinei şi închis pentru patru zile într-o cameră a lazaretului: dar nu puteam nici măcar intra în această mică închisoare fără să trecem prin barbarul proces de spoglio care constă în a-ţi lăsa garderoba suspectă în mâinile temnicerilor, spre a fi aerisită, în

vreme ce alte haine, mai curate, îţi sunt puse la dispoziţie de ei”[98]. Călătorul francez Adolphe Joanne, spune că toată Moldova nu are decât o carantină în portul Galaţi. În afara acestor carantine sunt stabilite, din loc în loc, pichete formând un cordon sanitar, alcătuit în Valahia din şase ţărani şi şase soldaţi; în Moldova, din doi cavalerişti şi doi infanterişti. Valahia număra 217 pichete în timp ce Moldova deţinea 15, pe distanţă de 142 de ore[99]. Călătorul german, P. D. Holthaus, croitor de meserie, a întreprins mai multe călătorii în teritoriul locuit de români începând cu anul 1830. În 1843- 1844, întorcându-se din Orient, a călătorit pe mare şi apoi pe Dunăre, trecând prin Sulina, Tulcea, Galaţi, unde avea să trăiască experienţa carantinei, descrisă în lucrarea sa cu lux de amănunte[100]. Situaţia carantinei gălățene este cea descrisă pe larg de diplomatul prusan Karl Otto Ludwig von Arnim, un aristocrat pasionat de antichităţi. „În întreg stabilimentul, nu se află decât o singură clădire mai bună decât cele amintite mai înainte. Este vorba de o casă zidită din piatră. Aceasta are la faţadă 6 ferestre şi tot atâtea în partea din spate, 4 uşi, câte 2 pe fiecare din părţile laterale. Fiecare uşă duce la un antreu, din care alte 2 uşi te conduc una de-a dreptul la camera principal, iar cealaltă la o cămăruţă aflată alături, anume în aşa fel încât întreaga casă putea găzdui patru grupuri diferite de călători. Aşa, iar nu altfel, se înfăţişa și carantina de la Galaţi”[101]

Dar iată ce ne spune chiar comandantul Diviziei a 11-a în radiografierea acestei bătălii a Odessei, oraşul acela atât de bine desenat arhitectonic, un model luat şi de oraşe de la noi, cu străzi largi, care te fac să te simţi bine la umbra deasă a copacilor mari, dar care atunci era aproape distrus şi plin de morţi: „1. Cucerirea Odesei nu s-a făcut fără lupte.

[98] James Henry Skene, *The frontier lands of the Christian and the Turk*, vol. I, Editura Clay Printer, London, 1853, p. 14.
[99] Adolphe Joanne, *Voyage illustré dans les cinq parties du monde en 1846, 1847, 1848, 1849*, Editura Armand-Aubrée, Paris, 1850, pp. 112-113.
[100] P. D. Holthaus*, Wanderings of a journeyman tailor through Europe and the East during the years1824 to 1840*, Editura Longman, Brown, Green and Longsman, Londra, 1844, p. 99 („Clădirea carantinei, înconjurată cu un zăplaz de scânduri la poarta căreia stă de gardă un moldovean, are cu totul 16 curţi şi 32 de odăi. În mijloc se afla un turn de lemn pe care flutura zilnic, între orele 8-12 dimineaţă şi între orele 4-8 după amiază steagul Moldovei, roşu şi albastruvineţiu. După prânz ne-am putut plimba cu paznicul până la Dunăre. De altfel, eram la arest. Primeam mâncare de la cantinieri care se lăsau plătiţi destul de mult. După 7 zile, anume pe 20 mai, ni s-a dat drumul dar a trebuit să plătim înainte câte 19 piaştri pentru paznici şi 3 piaştri pentru afumat şi o rublă de argint sau 15 piaştri pentru odăi. Am mai căpătat la birou o adeverinţă cu privire la şederea noastă la carantină şi a trebuit să declarăm sub semnătură proprie că fusesem mulţumiţi cu tratamentul, deşi nu prea eram de acord”).
[101] Karl Otto Ludwig von Arnim, în *Călători străini despre ţările române în secolul al XIX-lea, serie nouă, vol. III*, coord. volum Daniela Buşă, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2006, pp. 485-487.

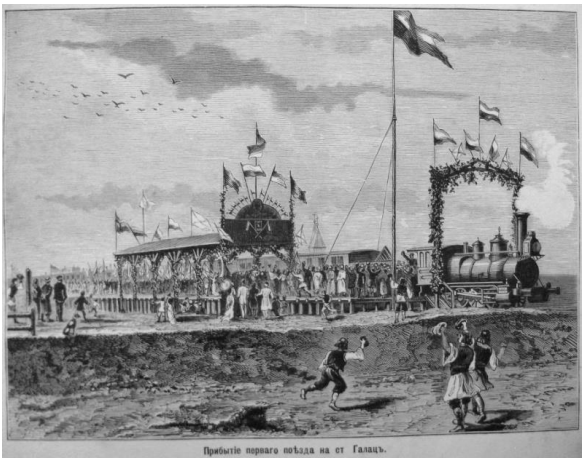

Прибытіе перваго поѣзда на ст Галацъ.

Gravură cu primul tren din Rusia ajuns în gara Galați prin Reni. Acest tren a fost un tren de cale largă, cu ecartament de 1524 mm. Detalii despre această linie de cale largă și gravurile privitoare la ea se găsesc în ITF vol. I, capitolul „Basarabia”. Originalele se găsesc în volumul dedicat acestei linii, apărut în anul 1879 la Petersburg, semnat de A. Kotomin. Linia pleca din Reni și urma traseul Valul lui Traian, gara Galați în zona de linie de ecartament larg. Ea nu corespunde gării Galați a societății Strousberg. Turlele de biserici care se văd în spate nu pot fi decât în stânga Prutului, la Giurgiulești sau Reni.

Ea este rezultatul unui lung şir de lupte sângeroase şi pline de sacrificii care au durat două luni şi în care s-a cucerit terenul, pas cu pas. Dar ea este şi rezultatul imediat al luptelor prin care Divizia a 11-a a sfărâmat dreapta dispozitivului inamic şi care a durat până la 13 Octombrie inclusiv; 2. Gniliacovo n-a fost ocupat la 16 Octombrie, odată cu Dalnik şi Tătarca, aşa cum afirmă dealtfel comunicatul oficial.Gniliacovo a fost cucerit la 12 Octombrie, ora 11.00, prin lupta îndârjită din localitate şi cu sacrificiul a 100 morţi şi 400 de răniţi.

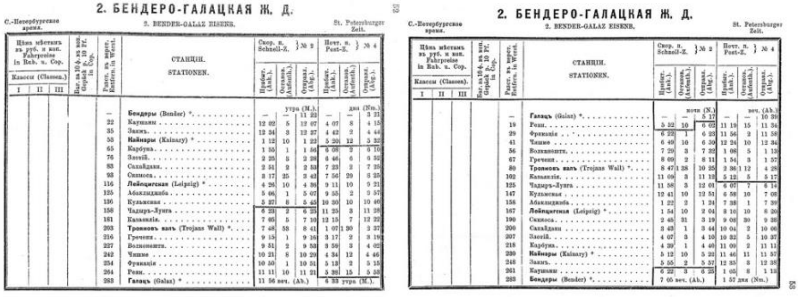

2. БЕНДЕРО-ГАЛАЦКАЯ Ж. Д.

2. BENDER-GALAZ EISENB.

O linie largă a fost deschisă la 7 noiembrie 1877 și a fost folosită pentru comunicare și transporturi militare. În orarul de vară din 1879 (Landzert pe Coursbuch für Russland -în limba rusă şi germană-) au fost două perechi de trenuri de pasageri între Bender şi Galaţi.

Atunci când se va dispune şi de izvoare documentare inamice, asupra ultimelor lupte grele din jurul Odesei şi a consecinţelor destul de grave pe care acestea le-au avut asupra ansamblului, se va vedea poate că toate concluziunile noastre reprezintă adevărul obiectiv, aşa cum ar trebui să fie încadrat în Istoria Militară a acestui război şi aşa cum trăieşte în conştiinţa tuturor ofiţerilor şi trupei acestei Divizii. Am întocmit acest mic memoriu numai pentru stabilirea acestui adevăr. El nu vizează să evidenţieze merite personale ci numai faptele, aşa cum s-au petrecut. El s-a născut din nevoia, care am simţit, de a pune la dispoziţia celor în drept, mai multe elemente pentru combaterea propagandei mincinoase a duşmanilor noştri din afară şi pentru temperarea duşmanilor sau inconştienţilor noştri dinăuntru. Dar el s-a mai născut şi din dorinţa ce am, de a face să se recunoască ceea ce se cuvine acestei Divizii, care timp de 2 luni a rămas continuu, neclintită şi neschimbată, pe direcţia ei de atac, rupând singură 3 pozitii de rezistenţă (Karpova, Vigoda, Gniliacovo), înaintând aproximativ 40 km, şi înnobilând atunci pământul Transnistriei cu aproape 2 000 morţi, care dorm în cimitirele de la Donceva, Vinogradar şi Vigoda."[102] Dar după o vreme am înţeles că un soldat, întocmai ca un rege, nu trebuie să moară decât în picioare! Şi ei se simţeau târâţi prin nămolul ruşinii şi al neputinţii de a trăi ca un om, sau a muri ca un soldat, adică cu onoare în ambele cazuri.

2. БЕНДЕРО-ГАЛАЦКІЙ УЧАСТ. ЮГО-ЗАП. Ж. Д.

2. BENDER-GALAZER SECTION DER SÜDWESTB.

С.-Петербургское время. St. Petersburger Zeit.

Цѣна абонем. въ руб. и коп. Fahrpreise in Rub. u. Cop. Классы (Classen). I	II	III	Разст. въ верстахъ. Entfern. in Werst.	СТАНЦІИ. STATIONEN.	Наим. ж. Рост.-Ж. № 4 Пасс. (Abfahrt.)	Отправ. (Ankunft.)	Отправ. (Abf.)
			—	**Бендеры** (Bender) (Вост. уч.)	—	—	дни (Tm.) 2 42
			2	**Бендеры** (Bender) * (Вост.-Зап. уч.)	3 40	48	4 24
			24	Каушаны	5 18	6	5 24
			37	Залишь	5 50	2	5 52
			55	**Кайнары** (Kainary) *	6 35	3	6 38
			65	Карбуна	—	—	—
			78	Хаджи	8 10	3	8 13
			—	Сахайдакъ	—	—	—
			90	Сивица	9 04	20	9 24
			113	**Лейпцигская** (Leipzig) *	10 13	6	10 19
			—	Абакліодово	—	—	—
			138	Кутлогская	11 26	10	11 36
			160	Чадыръ-Лунга	12 28	3	12 31
			183	Кавакліа	1 23	3	1 26
			205	**Троянов валъ** (Trojans Wall) *	2 20	22	2 42
			—	Гречена	—	—	—
			229	Волковцы	3 43	3	3 46
			249	Чишки	4 23	3	4 26
			—	Фрикаціе	—	—	—
			266	Рени	5 21	вечи (M.)	—
			—	**Галацъ** (Galaz) *	—	—	—

2. БЕНДЕРО-ГАЛАЦКІЙ УЧАСТ. ЮГО-ЗАП. Ж. Д.

2. BENDER-GALAZER SECTION DER SÜDWESTB.

С.-Петербургское время. St. Petersburger Zeit.

Цѣна абонем. въ руб. и коп. Fahrpreise in Rub. u. Cop. Классы (Classen). I	II	III	Разст. въ верстахъ. Entfern. in Werst.	СТАНЦІИ. STATIONEN.	Пасс. ж. Рост.-Ж. № 3 Прибут. (Ankunft.)	Отправ. (Abf.)
			—	**Галацъ** (Galaz) *	—	вечи (M.)
			—	Рени	—	11 10
			—	Фрикаціе	—	—
			22	Чишки	12 15	3
			37	Волковцы	12 58	3
			—	Гречена	—	—
			64	**Троянов валъ** (Trojans Wall) *	2 08	20
			82	Кахлакіо	2 14	3
			106	Чадыръ-Лунга	4 13	2
			128	Кутлакіо	5 05	12
			—	Абакліодово	—	—
			140	**Лейпцигская** (Leipzig) *	6 17	3
			171	Сивица	7 31	20
			200	Сахайдакъ	—	—
			188	Залишь	8 31	5
			—	Карбуна	—	—
			211	**Кайнары** (Kainary) *	9 48	2
			229	Залишь	10 32	2
			242	Каушаны	11 00	3
			264	**Бендеры** (Bender) * (Вост.-Зап. уч.)	11 47	5
			266	Бендеры (Bender) (Вост. уч.)	11 56	дни (Tm.)

Cu toate acestea, în iarnă, orarul trenurilor 1879/1880 s-au scurtat la staţia de Reni. Probabil că decizia a fost legată de motive de securitate. Podul peste Prut de lângă Giurgiuleşti a fost construit din lemn și era slab. În vară orarul din 1880 (Bradshaw pe Continental Mersul trenurilor) cuprindea o pereche de trenuri între staşiile Bender şi Galaţi. Cu toate acestea, câţiva ani mai târziu comunicarea între Rusia şi România pe această linie a fost întreruptă. Linia de cale ferată din Rusia a fost exploatată din Bender la Reni staţie ca partea de Sud a Western Railway. Serviciilor de transport feroviar între Galaţi şi Reni a fost redeschis în timpul primului război mondial, folosind tot transportului de trupe spre linia frontului.

[102] General Iosif Teodorescu - *Memoriu asupra ultimelor lupte care au precedat părăsirea Odessei*

Umilinţa aceasta era prea mare pentru ei şi a fost cea care le-a grăbit sfârşitul. Pufoaica aceea plină de putoarea tranpiraţiei îmbibate de rachiu puturos, slinul gros, nespălat, se părea, de ani buni, buzunarul lung până la genunchi, plin şi el de puturoasa mahorcă nefermentată (bumahu), păduchii ce stăteau muşchi pe cusătura hainelor jerpelite, se plimbau pe stradă triumfal, în chip de ostaş providenţial, salvator! Aşa arătau trupele roşii, cam nespălate şi obraznice, ale armatei învingătoare.

Ştefan H Ştefan era supranumit „omul cu 100 de case" şi a avut succes şi în politică, după ce l-a învins în colegiul Galaţi pe renumitul savant Nicolae Iorga, la alegerile din 1914. Avocatul Ştefan H Ştefan a fost unul dintre cei mai mari dezvoltatori imobiliari din acele vremuri. Ştefan H. Ştefan a rămas în memoria colectivă, însă, mai cu seamă pentru faptul că a fost primul constructor de blocuri din oraşul de la malul Dunării, apartamentele, cele mai multe dintre ele de dimensiuni meschine, fiind închiriate oamenilor simpli. Era celebru, de fapt, pentru trei lucruri: averea sa uriaşă, faptul că ar fi avut în proprietate peste 100 de imobile şi victoria pe care a repurtat-o în 1914, în colegiul electoral II de la Galaţi, în faţa celebrului Nicolae Iorga. De altfel, o mare parte dintre imobilele cu etaj din zona Portului (în special în apropiere de actualul restaurant Panoramic, de fosta Biserică Sf Gheorghe, de sau de zona Spicul) îi apaţineau avocatului gălăţean, care obţinea de pe urma acestora venituri consistente şi constante. Provenea dintr-o veche familie de negustori armeni, care făceau afaceri în porturile Galaţi, Brăila şi Sulina. Tânărul Ştefan a învăţat carte la Paris, iar în 1896 şi-a demonstrat pentru prima oară veleităţile de lider, fiind desemnat primul director al Societăţii Branşelor din Galai, în fapt strămoaşa Patronatului IMM-urilor din zilele noastre. Intră în politică, fiind membru al Partidului Naţional Liberal, şi reuşeşte, în 1914, prima mare lovitură: îl învinge la alegerile parlamentare, în colegiul electoral Galaţi, pe marele Nicolae Iorga. Urmează o perioadă în care își alternează afacerile cu politica (construieşte masiv, peste 400 de apartamente de bloc, o cifră extraordinară pentru acele vremuri) şi devine fondator al două uzine electrice (cele mai importante din urbe). În ianuarie 1925 ajunge primar al Galaţiului, iar la scurt timp izbucneşte un uriaş scandal, căci Ştefan H Ştefan cumpără câteva tramvaie electrice, la mâna a doua, din Germania (uite că vechile obiceiuri nu se uită: şi în zilele nostre se întâmplă la fel) care înlocuiesc omnibuzele care erau trase de cai. Evident, municipalitatea cumpăra electricitatea necesară chiar de la uzinele primarului. În iunie 1926, pe fondul scandalurilor, demisionează din funcţie de primar şi se concentrează numai pe afacerile imobiliare,

prin intermediul cărora strânge evident o avere colosală. Construieşte numeroase imobile pe actuala stradă Bălcescu, pe Dogăriei sau pe strada Alexandru Ioan Cuza. În 1946, pe fondul sovietizării României, familia avocatului decide să părăsească ţara. Condiţiile fiind complicate, nu pot să plece decât cu puţine bagaje (se pare că s-au îmbarcat pe o mică navă cu destinaţia Viena), aşa că o bună parte a posesiunilor a rămas în ţară. Legenda spune că fii şi nepoţii lui Ştefan H Ştefan ar fi cumpărat câteva butoaie din stejar în care ar fi închis şi apoi sigilat cu smoală o bună parte din colecţia de bijuterii a familiei, tablourile semnate de artişti celebre, argintăria şi multe alte lucruri de preţ. Se spune că butoaiele ar fi fost ascunse într-un segment al tunelului care unea fosta biserică Sfântul Gheorghe, astăzi dărâmată (zona Panoramic), cu biserica Precista, tunel despre care sunt dovezi certe că a existat, pe care l-au surpat apoi în zona butoaielor. Familia venerabilului avocat Ştefan H Ştefan, terminase de făcut bagajele şi se pregătea să plece într-o lungă călătorie către Europa de Vest şi, apoi, către America. Că au plecat sau nu, că au ajuns sau nu, istoria scrisă nu mai consemnează nicăieri. Dacă ar fi să enumerăm câteva ditre propietățile sale ar trebui să spunem despre blocurile cu arhitectură olandeză de strada Speranței, apoi pe str. Cuza Vodă, la începutul vadului Cărăbuș sau pe str. gen. Henri Berhelot, astăzi Bălcescu, cu propietăți la nr. 21. Recensămintele din anii 1948 și 1950 îl consemnează pe Șt. H. Ștefan propietar pe Bălcescu la nr.53, devenit nr. 57. Ca primar a construit Primăria orașului pe str. Fraternității.

Îi povesteam tatii toate aceste nopţi, în care am ascultat ceea ce ţara, care mi-a trimis familia să moară în război, nu mi-a spus niciodată la şcoală, o şcoală în care învăţam să nu avem decât istoria învingătorilor. Dar ce puteau oare să spună cuiva o pleavă de trădători de neam şi de ţară? Şi cu ochi plutind într-un râu larg de lacrimi, negăsind cuvintele trebuitoare, tatăl meu plângea, învins pe nedrept de o istorie schiloadă, scrisă de nemernici negustori de suflete şi de popoare… Oare i-o ierta Dumnezeu? Ei, ruşii, au fost cei care, prin Sovromurile de tot felul, au spoliat fără ruşine ultimile picături de vlagă ale acestei ţări. Au ras aproape tot, au ars tot, au mâncat şi băut tot!

Erau, în fine, cu burţile pline, erau învigătorii civilizaţiei, erau la porţile lumii în care intrau când doreau, cu cizmele şi sufletele pline de nămol! Din când în când o împuşcătură mai curma o viaţă sătulă de atâta umilinţă.La asta se adăugase şi foametea din 1947, urmarea secetei cumplite din anii 1945-46, când oamenii mâncau troscot şi mureau umflaţi de zer pe marginea şanţurilor, sau se striveau în trenurile spre Banat, ca să aducă un sac de mălai la copiii de acasă, la cei care mureau pe capete de foamea neiertătoare! Secaseră până şi lacrimile celor care ar fi trebuit să-i plângă, se sleise inima în toţi oamenii, era un război al deznădejdii totale, iar Dumnezeu parcă nu mai era nicăieri, pierise şi el dus în Siberia! Poate cineva din cei care vor citi imediat relatările basarabenilor să conteste ceva?

Să o facă, dar mă îdoiesc şi la urma urmei să-i ascutăm pe cei care-au murit de foame: „Se împlinesc în aceasta toamna (noiembrie, 2006) 60 de ani de când Stalin a ordonat pentru Basarabia straşnica teroare a foamei. Dimensiunea acestei orori, realizată de comunişti, imediat după finalizarea celui de al doilea război mondial, întrece cu mult pe cea a războiului contra nazismului.O spun chiar jertfele acestui genocid: „În satul nostru n-au mai rămas decât 30% din locuitori, iar ceilalţi au murit şi mor de foame, nici chiar pe front nu şi-au pierdut viaţa atâţia oameni…” (din relatarea unui funcţionar comunist din raionul Bălţi, RSSM).

Dacă sacrificiul a zeci de milioane de oameni sovietici în lupta contra nazismului, avea cel putin o motivare („noi, poporul sovietic, nu vom fi cotropiţi de Germania nazistă!”), atunci ororile foamei provocate de PCUS în Basarabia şi Bucovina, chiar în timpul procesului de la Nürenberg, nu au altă acoperire politico-juridică decât etnocidul făţiş și criminal făcut împotriva poporului român, gest repetat în istoriea noastră. Accentuăm această paralelă, fiindcă numai în Basarabia şi Bucovina dictatorul Stalin a ucis cu sălbaticie oameni nevinovaţi de o anumită etnie. Nimeni nu era ucis în URSS ca să nu-şi mai spună estonian sau armean. Românii însă erau ucişi, ca să nu-şi mai zică niciodată români și nici să se simtă români.

Aşadar toate crimele odiosului Stalin împotriva umanităţii, realizate la vedere, chiar sub ochii tribunalului de la Nurenberg, demonstrează că ambiţia lui I.V. Stalin era de a-i face copărtaşi la crimele sale şi pe Sir Winston Churchill şi pe mister Franklin Roosevelt, care ştiau de existenţa genocidului comunist, mai straşnic decât cel nazist, dar acum tăceau fără să le pese că se distrugea un popor. Cu această aprobare tacită, cu părere de rău, imperiul universal comunist, a primit o mare parte din Europa Centrală şi Asia şi i s-a dat astfel şi posibilitatea să comită crime încă şi mai grave, împotriva umanităţii (să pomenim aici numai fenomenul reeducării de la Piteşti, din România, sau înecarea în sânge a revoluţiei maghiare din anul 1956).

„La noi foarte mulţi au murit de foame şi continuă şi acum să moară. Oamenii mănâncă cai morţi şi alte scârboşenii. Zilnic mor câte 20-30 de oameni…”, iată o altă relatare a teroarei cu arhetipul foamei, de data asta din raionul Dubăsari. Datele sunt luate din „Calvarul, Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldoveneşti. 1940-1950, ROSSPEN, 2006, cartea recentă a lui Valeriu Păsat, membru corespondent al Academiei de ştiinţe din republica Moldova, deţinut politic al regimului actual comunist din acest stat.

Iar relatările doctorului în ştiinţe istorice Vasile Păsat sunt luate din arhiva de stat a fostei URSS şi în majoritatea absolută a cazurilor au fost scrise de funcţionarii comunişti ai timpului. Deşi Valeriu Păsat estimează că în anii 1946-1947 doar în RSSM (deci fără Basarabia de Sud, nordul Bucovinei şi ţinutul Herţei) au murit de foame aproximativ 200 000 deoameni, realitatea pare să fi fost mult mai crudă. Mai ales că într-o mulţime de sate şi oraşe nici nu existau curajoşi din cei care să scrie și la Moscova despre dezmăţul apocaliptic al foametei cumplite din Basarabia (deşi a fost denumită oficial „seceta", memoria colectivă i-a zis şi îi tot zice mereu „foamete"). „Cadavrele stau împrăştiate pe drum…", căci „nici nu mai este unde să-i înmormântezi", „Oamenii mor ca muştele, pe zi ce trece mor tot mai mulţi"; „oamenii mănâncă oameni…" scriau unii activişti de partid la CC al PCUS.

„Oamenii mănâncă oameni", iată ce stadiu de animalitate a provocat sistemul comunist cu fenomenul reeducării prin foamete colectivă. Să încercăm doar să estimăm aceste date. În RSSM erau în 1946 peste 1500 de localităţi. Foametea cea mai dură a durat vreo 10 luni, adică aproximativ 300 de zile, până a apărut roada mizeră a anului 1947 (un detaliu elocvent, deşi comuniştii spuneau că foamea a fost provocată de seceta din vara anului 1946, bătrânii susţin că în primavara lui1947 grâul a răsărit peste tot, fără să mai fi fost semănat. „Când a dat în pârg acel grâu, am scăpat de foamete!", susţin supraveţuitorii).

Dacă în fiecare din cele 1500 localităţi oamenii au murit şi continuau să tot moară „ca muştele", aşa cum scriu chiar și „corespondenţii" lui Stalin, numărătoarea va trece şi peste 400 000 de jertfe, majoritatea bătrâni şi copii. Mare parte din ei nici nu au fost luaţi la evidenţă de organele statistice ale noii puteri comuniste. Ce interes ar mai fi avut? Fiindcă Stalin ştia ce face, chiar şi „intrarea benevolă" în colhozuri a amânat-o până în toamna lui 1949, după un nou val al deportărilor în masă „executat" tot sub ochii întregii lumi pe 6 iulie 1949.

Se vede bine aşadar, „de la o poştă", că Stalin a omorât în Basarabia cu foametea, mult mai mulţi oameni decât a ucis necruţătorul război dintre marile puteri ale lumii, război în care poporul român a fost folosit doar ca simplă carne de tun, doar pentru a-l dezmembra etnic şi politic, doar pentru a-l micşora demografic, până la limitele dispariţiei dorite.

Strada Mihai Bravu, la numărul 30. Imobilul a aparţinut unuia dintre copiii lui Damian Drăgănescu, moşier şi om care a deţinut numeroase funcţii politice şi administrative, toate legate de judeţul Covurlui de atunci. Cea mai mare dintre fetele Hallipa, Elena, se căsătoreşte repede şi convenabil cu moşierul şi industriaşul Drăgănescu. În 1919 alegerile din judeţul Covurlui consemnau următorii câştigători: „Al. Dumitriu, liberal, 3444 v. ales; Ştefan H. Ştefan, liberal, 3312 v, ales; M. Orleanu, liberal,, 3827 v: ales; I, Burbea, independent, 2524 v. ales; N. Iorga, naţionalist, 3379 v. ales; Damian Drăgănescu, naţionalist (Partidul Naţionalist Democrat), 2846 ales" (*Românul*, Anul VIII, Marţi 11 Noemvrie 1919, Nr. 156, p. 3). De notat că există testamentul lui Damian D. Drăgănescu, prin care lasă imobilul din strada Domnească Nr. 150 unei instituţii culturale sau umanitare, dar casa a intrat în final în posesia Camerei Agricole a judeţului Covurlui (Prof. Ion Caşu, *Testamentul lui Damian D. Drăgănescu*, în *Viaţa liberă*, An 2000,V, An 11, nr. 3175, 5 mai 2000, p. 13). Succesorul a fost fiul său, Iancu Drăgănescu, un om reputat din oraşul Galaţi de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi până undeva, în jurul anilor '30 - '40. Așa că aici a locuit Iancu Drăgănescu, ultimul om din familie, om cu o bună cultură, căsătorit cu Clemansa, sora celebrului scriitor Mihail Sadoveanu. După moartea celor doi soţi, acest imobil a intrat în proprietatea moştenitorilor, astfel încât foarte mulţi gălăţeni cunosc imobilul ca aparţinând verişoarelor lui Sadoveanu, alţii spun că ar fi aparţinut nepoatelor lui Sadoveanu. Cert este că imobilul este legat de numele lui Drăgănescu şi prin aceasta, de numele surorii lui Mihail Sadoveanu. Scriitorul a făcut referiri în scrierile sale la cumnatul său, Iancu Drăgănescu, precum și la sora sa, Clemansa. Pe srada Domnească la nr. 118 este Casa Damian Drăgănescu. Unica sa soră a lui M. Sadoveanu, Clemansa sau Clémence, mai mică decât scriitorul, locuia la Galaţi, fiind căsătorită cu Iancu Drăgănescu, „căsătorită bine, însă nefericită pentru multe pricini, între altele şi îndeosebi pentru moartea năprasnică, la Turda, în epoca asta de tragedii, a fiului ei, sublocotenentul Alexandru Drăgănescu"[103]. Pe strada Alexandru Ioan Cuza, la nr. 46, Mihail Sadoveanu era un invitat de seamă al lui Menelau Mantu, preşedinte al Curţii de Apel Covurlui, fratele pictorului Nicolae Mantu. În casa în care locuia Menelau Mantu aveau loc adevărate seri culturale, despre care vorbește și doctorul Crișan Mușețeanu în *Lumea copilariei mele*, unde

[103] Mihail Sadoveanu, *Anii de ucenicie*, Ed.Minerva, Bucureşti,1970, p.12.

muzica la pian cântată de George Enescu se împletea cu creaţiile literare rostite de ceilalţi invitaţi iluştri: Mihail Sadoveanu, Ion Minulescu ş.a. Imobilul, construit pe la 1870, se bucura de o curte generoasă. Avea două grădini. Una spre strada Al.I. Cuza, cu o frumoasă fântână arteziană, şi una în spatele casei, care cobora până în strada Dogăriei. Această grădină oferea o privelişte de vis asupra Dunării, a Braţeşului şi a oraşului Reni, când nopţile senine lăsau să se vadă luminile acestui oraş. Tot în spatele casei se afla beciul în care fraţii Mantu, mari cunoscători de vinuri, îşi ţineau la păstrare, pentru prietenii dragi, licori bahice din cele mai alese. Camerele erau dispuse simetric de o parte şi de alta a unei încăperi ce aminteşte de tinda centrală şi care, în timp, a devenit un elegant salon din care se iese pe o terasă către curtea din spatele casei. Biblioteca „V.A. Urechia" mai deţine şi Actul comemorativ la dezvelirea monumentului lui Mihai Eminescu la Galaţi (Ms. V/469, cota BVAU), care etalează peste 80 de semnături autografe ale participanţilor la festivitatea de inaugurare. Dintre semnatari menţionăm: Nicolae Iorga, Duiliu Zamfirescu, Mihail Sadoveanu, Ion Minulescu, Dimitrie Anghel, Emil Gârleanu, Jean Bart, Corneliu Botez, Maria Filotti, Constantin C. Arion, Moise Pacu, Grigore Forţu, Constantin Calmuschi, Frederic Stork.

Cum a fost „organizat" genocidul acesta prin foamete contra poporului român din Basarabia şi Bucovina? Simplu, comisarii sovietici au măturat în toamna anului acela de groază 1946 toate produsele alimentare din podurile şi din hambarele cetăţenilor. Absolut tot, până la ultimul grăunte. Şi există mii şi mii de mărturii în acest sens. Nu importa că erai avut (adică culac) sau sărac. Puteai să ai în familie şi 14 copii,nu erai cruţat. Cine se opunea era imediat împuşcat sau trimis în Gulag[104] (la o moarte încă şi mai chinuitoare).

Cine încerca să fugă cumva peste hotare, adică în România, era prins şi împuşcat sau trimis în Gulag. Şi mai tragic, cine reuşea şi trecea hotarul în România era prins de bolşevicii români şi „repatriat" pentru a fi împuşcat sau trimis în Gulag. Ba chiar şi basarabenii care reuşiseră să fugă înainte de 23 august 1944 erau hăituiţi în România, arestaţi şi „repatriaţi" în macabrul URSS, unde erau împuşcaţi sau trimişi în Gulag. Și nu a fost iertat nici măcar Pantilimon Halipa, patriarhul Marii Uniri de la 1918… Dar oamenii fugeau de foamete şi în alte regiuni ale URSS, mai ales în Siberia şi la nordul depărtat. Au ştiut americanii şi englezii de crimele basarabene ale lui Stalin? Desigur. De ce au tăcut?

Ştie oare clasa politica „democratică şi anticomunistă" de la Bucureşti de uciderea prin înfometare a sute de mii de cetăţeni români în Basarabia în anii 1946-1947? Desigur. De ce atunci instituita comisie prezidenţială, condusă de

[104] Dex - gulag, (2) *gulaguri,* s. n. 1. Organism sovietic însărcinat cu administrarea lagărelor de reeducare prin muncă, destinate adversarilor politici, din toate categoriile sociale și naționale. 2. Sistem concentraționar sau represiv în URSS și în țări cu un regim totalitar.

profesorul Vladimir Tismăneanu, a decis să judece crimele fostului regim comunist începând cu anul 1948? Nu cumva ca să treacă cu vederea faptul că aceste mari crime înseamnă peste un milion de jertfe anume în Basarabia şi Bucovina? Nu cumva pentru a ascunde pe cei care au executat masacrul ordonat de Stalin?

Unul din ei, cei drept radiofonic şi pedagogic, a fost şi tatăl profesorului Tismăneanu, cetăţeanul român Leonte Tismaneţki, născut la Soroca, în Basarabia. Nici pe el, nici pe soţia lui, nici pe Iosif Kişinevskii, nici pe alţi tovarăşi bolşevici basarabeni, regimul comunist din România nu i-a repatriat în URSS… Acolo „Sunt înmormântaţi câte 50 de oameni pe zi. Te prinde o mare groază, n-avem fărâmă de pâine şi oamenii mor ca muştele…", iată că avem încă o relatare cutremurătoare din raionul Orhei, preluată de Valeriu Păsat din arhiva de stat a fostei URSS." Celebra poetă rusă, Anna Ahmatova, spunea: „Привольем пахнет дикий мед,/Пыль -солнечным лучом,/ Фиалкою - девичий рот,/А золото - ничем./Водою пахнет резеда/И яблоком - любовь,/Но мы узнали навсегда,/Что кровью пахнет только кровь..."-Привольем пахнет дикий мед,…(1934); „Mierea sălbatică are parfumul libertăţii,/Praful - cel al unei raze de soare,/Gura unei fete- un parfum de viorea,/iar aurul - nu are nici un parfum./Zonele umede miros a flori de rezeda,/iar merele sunt ca dragostea,/Dar am aflat odată pentru totdeauna/Că sângele miroase doar a sânge..."- Mierea sălbatică are parfumul libertăţii... (1934), Anna Ahmatova, din culegerea inedită „Тростник" („Stuf"); „Я улыбаться перестала,/ Морозный ветер губы студит,/Одной надеждой меньше стало,/ Одною песней больше будет./И эту песню я невольно/Отдам на смех и поруганье,/Затем что нестерпимо больно/Душе любовное молчанье."- Я улыбаться перестала...(1915); „Am şi uitat cum se zâmbeşte,/De ger, mi-s buzele de iască./ Murit-a încă o nădejde,/Un cântec nou o să se nască./Un cântec care, fără voie,/ Îmi va porni spre judecată.../Iubirea, însă, n-are voie,/Când ştie a cânta, să tacă."[105]

Poeziile ei de dragoste prezintă rareori dragostea ca un sentiment care aduce fericirea, căci ce fericire putea să afle ea în războiul care a prefigurat comunismul la ei, care a însemnat distrugerea barbară a civilizaţiei şi vieţii de la noi? Dar ea era cu suflet de om în ea, ca şi majoritatea poporului ei, pe mulţi i-am cunoscut citind, ascultând muzică, etc... şi nu pot să cred că au făcut această prostie. Să ne mai amintim poezia „*Răpirea Basarabiei*": „România mamă dulce/Eu te las cu Dumnezeu,/Că duşmanul iar mă duce,/Iar mă ia din sânul tău!/Sunt răpită,

[105] *Am şi uitat cum se zâmbeşte*...(1915). Traducere de Madeleine Fortunescu

sfâşiată,/ Sufletul meu plânge-nfrânt,/Dar din prag eu înc-odată/Jalnic (binecuvânt)/ Tristă mă despart de tine/Ce ca mamă m-ai iubit/Şi cu drag tot zile bune/Îmi făceai necontenit./Însă fie cât de grele/ Lanţurile p-al meu sân,/N-or putea să stingă-n ele/Simţământul meu român!/Ba'ncă sper, că doar odată/Jugul crunt se va zdrobi,/ Ş-atunci fiica-ţi liberată/Iar la tine va sosi./Ce serbare va să fie/Când mi-i strânge-n braţul tău/Pân-atunci, o Românie,/Eu te las cu Dumnezeu!" Într-o noapte li sa furat cetăţenia română.

Ce de uşor sa făcut acest act tâlhăresc. Şi ce oameni mici suntem atunci când, din precauţii idioate, nu reprimim în sânul patriei române, tocmai pe cei pentru care chiar părinţii noştri au murit. Sunt fapte ce depăşesc sensul grozăviei, neluate în seamă de nimeni! Dumnezeu să-i odihnească în pace pe cei nevinovaţi, dar cei vinovaţi vor trebui să-şi primească pedeapsa cuvenită! Nu am cuvinte... ci numai lacrimi... pentru atâta suferinţă câtă a curs fără oprire, în lumea asta crudă şi nedreaptă! Oare câţi oameni nevinovaţi vor mai trebui să moară până o să gândim ce facem??... Se întâmplau toate acestea, sub privirile nepăsătoare ale englezilor, care ne-au cedat ruşilor, bând o votcă cu Stalin şi desenând pe un şerveţel, robia noastră pe o jumătate de secol şi care astăzi, la revenirea ţării între naţiunile Europei, se tem, cu cinism, să nu-i invadăm cu săraci! Oare bogăţia lor, de unde o fi venind? Acesta este „perfidul Albion"!

Să ne amintim că discutarea Convenţiei de Armistiţiu cu România a început la 10 septembrie 1944, întârzierea fiind provocată ca de obicei de aşteptarea de către Guvernul britanic a acordului statelor membre ale Commonwealth-ului pentru semnarea Armistiţiului şi folosită de autorităţile sovietice pentru a se comporta, când interesele lor o cereau, în România ca într-o ţară cu care se aflau în stare de război. În vederea semnării Armistiţiului, pe 29 august a plecat la Moscova o delegaţie din care făceau parte: Lucreţiu Pătrăşcanu, Gh. Popp, I. Christu, col. D. Dămăceanu şi Gh. Gussi, cărora li s-au alăturat B. Ştirbei şi C. Vişoianu, veniţi de la Cairo.

Convenţia de Armistiţiu a stabilit participarea României la războiul împotriva Germaniei şi Ungariei sub „comanda generală a Înaltului Comandament Aliat (sovietic)" (Art. 1): deplasarea liberă a trupelor sovietice pe întreg teritoriul României cu concursul şi pe cheltuiala părţii române. (Art.3): restabilirea frontierei româno-sovietice aşa cum ea a fost stabilită prin Convenţia sovieto-română din 28 iunie 1940. (Art.4): remiterea ca trofee a tuturor materialelor de război ale Germaniei şi sateliţilor lor, aflate pe teritoriul românesc, către Înaltul Comandament Aliat (sovietic). (Art.7): plata unei despăgubiri de război Uniunii

Sovietice în valoare de 300.000.000 dolari S.U.A., ce urma a fi achitată în decurs de 6 ani în mărfuri, petrol, cereale, materiale lemnoase, vase maritime şi fluviale, maşini. (Art.11): anularea Dictatului de la Viena, României urmând să-i fie restituită Transilvania. Tratatul de Pace cu România a fost semnat de către: U.R.S.S., Anglia, S.U.A., Australia, Bielorusia, Canada, Cehoslovacia, India, Noua Zeelandă, Ucraina şi Africa de Sud. Din partea României au semnat: Gh. Tătărescu, Lucreţiu Pătărşcanu, Ştefan Voitec şi generalul Dumitru Dămăceanu.

În preambul se arăta că la 24 august 1944 România a încetat toate operaţiunile militare împotriva Naţiunilor Unite şi a participat activ la războiul împotriva Germaniei. De remarcat, că se consemna retragerea tuturor forţelor aliate în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a Tratatului de Pace, cu excepţia unor forţe armate ale U.R.S.S. care mai staţionau pentru menţinerea liniilor de comunicaţie ale armatei sovietice cu zona sovietică de ocupaţie din Austria. Armata Roşie a staţionat pe teritoriul României până în anul 1958, când nici nu se mai punea problema menţinerii vreunei linii de comunicaţie militară, rolul ei fiind de impunere a unei ideologii şi a unei „democraţii populare", impusă tocmai prin prezenţa ei şi prin presiunile exercitate asupra societăţii civile.

Casa Damian Drăgănescu de pe strada Domnească, nr. 118. Era în foarte bune relații cu Nicolae Iorga, pe care l-a sprijinit politic în mod consecvent. În 1909, 19 mai/1 iunie un raport al Dir. Pol. și Sig. Generale, Poliția din Burdujeni, nr. 1139 adresa Min. de Int., Dir. Pol. și Sig. Generală sub nr. 18482, din 23 mai 1909, dos. 6/1445 specifica împrejurările expulzării lui Nicolae Iorga din statele Austriei: „În referire la raportul nostru no. 1135 din 19 mai a.cr. am onoarea a raporta: Cu trenul de 10.13' a sosit din Iași membrii Ligei Culturale, ce aveau în program pentru ziua de astăzi escursiune la Suceava (Bucovina). În conformitate cu ordinul dvoastre nr. 12005 din 16 mai a. cr. am eliberat un bilet din condica § 29. Instrucțiuni pe numele dlui A.C. Cuza, N. Iorga cu dna, dr.

Senator I. Piteștieanu, N. Droc Barcianu, director al Gimnaziului Giurgiu, Liviu Sadoveanu cu dna, inginer Lucaci cu dna, Ioan Andreescu cu dna, maior Ianculescu, Damian Drăgănescu,... Ajungând în Itzkany, prezint biletul dlui Bergman, inspectorul vamal, care ține loc și de șef de poliție. Cetind numele dlui deputat N. Iorga, dl inspector mă face atent că domnului Iorga nu-i poate permite intrarea în Austria" (Cornelia Bodea, Radu Ștefan Vergatti, *N. Iorga în arhivele vieneze și ale Siguranței legale române*). *Adresa omagială din 6/19 decembrie 1919, cu prilejul inaugurării Bibliotecii și căminului N. Iorga*, Tip. Cultura neamului românesc, 1919, Buc., îl acea între semnatari și pe „Damian Drăgănescu, comerciant".

Toate au avut consecinţe, atât din punct de vedere teritorial, prin decizia luată de revenire la România a Nord-Vestului Transilvaniei, dar şi prin rapturile teritoriale din Bucovina de Nord, Basarabia şi Cadrilater, dezlipite de patria-mamă în anul 1940, introduse abil de Stalin în hotărârile de după război, dar mai ales din perspectiva actelor politice sancţionatorii referitoare la România, fostul aliat al Germaniei, atât prin obligaţiile economice impuse, cât şi din aceea a unei izolări politice prin neprimirea ei în O.N.U. Toate au orientat ţara şi relaţiile ei într-o direcţie unică, U.R.S.S. Într-un articol, intitulat se spunea „Consilierii sovietici vor tacâmuri de argint.

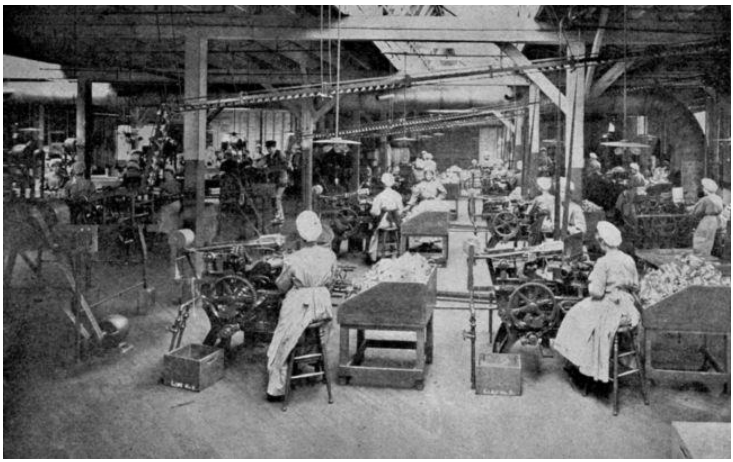

Prima fabrică de conserve din carne din Ţările Române avea să se deschidă la 1844 în oraşul Galaţi, potrivit unui raport consular austriac aflat în arhiva Bibliotecii Academiei Române (mapa VII, 2 iunie 1844). Fondatorul afacerii era englezo-austriacul cu origini evreieşti Samuel Goldner (vezi „Istoria românilor prin călători", Nicolae Iorga, IV, pag. 104), de aici şi menţionarea afacerii în documentele consulare austriece. Mai mult decât atât, toate utilajele necesare au fost aduse de la Viena, pe Dunăre. Afacerea a stârnit, încă de la început, un ditamai scandal, iar domnitorul moldovean Mihail Sturdza, cel care dat fabricii lui Goldner monopolul prelucrării mecanice a cărnii pentru zece ani, a fost bănuit de ceea ce în zilele noastre s-ar numi corupţie. În lucrarea

„*Istoria trudită a fabricilor uitate*” (publicată în 2008 de către istoricul gălăţean Tudose Tatu) se fac ample referiri, citând diverse surse, cu privire la afacerea lui Samuel Goldner. Aflăm, astfel că la 1844, adică în chiar primul an al existenţei, fabrica achiziţiona şi transforma în conserve 800 de boi (cei mai mulţi cumpăraţi din satele modoveneşti din ţinuturile Vasluiului şi Covurluiului). Anul următor, după cum consemnează Nicolae Suţu în „Opere economice” (pag 191), fabrica de la Galaţi tăia 4.000 de boi, iar în 1849 se ajunge la aproape 8.000 de vite transformate în conserve din carne. Pe la 1850 izbucnea un mare scandal legat de fabrica englezului Goldner, care era acuzat că trecea în registre doar jumătate din numărul de animale, pentru a „evita” taxa către vistieria domnească, de o jumătate de galben per cap de vită. Cert este că, în ciuda evaziunii, fabrica de la Galaţi era cea mai mare din ţară (de departe), iar exporturile ei către Anglia sunt relevante. În 1847 pornesc către insulă 80.000 de conserve de câte patru oca (o oca avea 1,27 kilograme), adică peste 400 de tone, iar în 1850 se ajunge la 1,19 milioane de bucăţi, adică aproape 6.000 de tone. Era o cantitate realmente uriaşă în acele timpuri.

Sosiţi în România noastră ca reprezentanţi ai bolşevismului victorios, consilierii sovietici surprind prin gustul lor pentru luxul cel mai deşănţat”, semnat de Ion Sireteanu, se consemna: „Dacă ar fi simpli călători prin România, beneficiari ai unei nesperate aprobări de la K.G.B., pe aceşti ruşi i-ar fi uitat Dumnezeu pe la vitrine, zgâindu-se cu jind la fleacurile strălucitoare. În cel mai rău caz s-ar fi apucat să cerşească pentru a se putea întoarce acasă, la Nataşele legitime, cu o amărâtă de pereche de ciorapi. Din fericire pentru ei şi din nenorocire pentru noi, s-a nimerit să ajungă în România ca invadatori.

Din multe puncte de vedere amărâţii de soldaţi sunt de înţeles. Mai puţin de înţeles sunt însă şefii lor, militari scrofuloși sau civili spilcuiți, sosiţi în România să pună la cale exploatarea multilateral dezvoltată a unei colonii. Aceştia aparţin se presupune nomenclaturii. Sunt cadre de partid şi de stat. Îi învaţă pe alţii ce înseamnă jertfa pe altarul revoluţiei mondiale şi, mai ales, lupta împotriva moravurilor burgheze, între care se detaşează preocuparea de bunuri materiale. Tocmai aceşti activişti de partid mărturisesc însă un gust pentru lux ieşit din comun. Primele semne apar la membrii ruşi ai Comisiei Aliate de Control”, în „*Historia*”, Anul 2, Nr. 23, septembrie 2003, p. 37. Dominaţia militară sovietică asupra României s-a realizat atât prin prezenţa Armatei Roşii pe teritoriul României, până în anul 1958, cât şi prin transformarea sistemului militar şi de securitate românesc după modelul Uniunii Sovietice. Pentru întărirea controlului asupra societăţii româneşti, la ordinul lui V.I. Stalin, sub directa îndrumare a lui Kavtaradze, ambasadorul sovietic la Bucureşti, şi a generalilor Saharovski şi Semiceastnîi, din N.K.V.D., a fost constituită Direcţia Generală a Securităţii Statului, care completa structurile statului de tip sovietic și care a dus țara spre dctatură.

Pe 27 iunie 1912, ministrul Ion Lahovari punea bazele Pescăriilor Statului, clădire care se mai regăseşte şi astăzi lângă sediul administrativ al Vămii din Galaţi. A fost momentul care a marcat dezvoltarea acestei industrii în oraşul înconjurat de ape, un adevărat paradis pentru pescari, dar şi pentru toţi cei care preferau să consume peşte proaspăt din producţia locală. Pentru că în acele vremuri specialiştii contau cu adevărat, primul director al Pescăriilor Statului a fost renumitul biolog Grigore Antipa. Pescogal Galaţi era una dintre cele mai mari fabrici din România şi cuprindea instalaţii moderne, exact ca în Apus. Cu depozite de gheaţă, frigorifere, o staţie de încărcare a peştelui în vagoane CFR, o hală acoperită unde se vindea zilnic peşte, precum şi spaţii pentru comisionari şi angrosişti, întreprinderea producea mai bine de 17% din întreaga cantitate de conserve de peşte din ţară. Cu alte cuvinte, Galaţiul era cel mai important centru al comerţului de peşte din România. În urmă cu 29 de ani, în oraşul de la Dunăre se procesau peste 30.000 de tone de peşte oceanic anual şi 8.000 de tone de peşte de apă dulce. După Revoluţie însă, printr-o hotărâre de guvern a fost decisă înfiinţarea SC Pescogal SA, fiind una dintre cele trei întreprinderi specializate în producerea, industrializarea şi comercializarea peştelui în ţara noastră. Astăzi porțile fabricii s-au închis.

Tot atunci, au fost înfiinţate şi trupele de securitate. Cea mai cruntă exploatare a avut loc prin intermediul societăţilor mixte româno-sovietice, Sovromurile, înfiinţate în toate domeniile cheie ale economiei româneşti: extracţia de petrol, cărbune şi uraniu, în domeniul bancar, transporturi, industria chimică, siderurgie, asigurări.[106] Dezastrul instalat a fost total. În România au funcţionat 26 de sovromuri. Ele cumulau cele mai mari şi mai rentabile întreprinderi româneşti de dinainte de război şi erau constituite şi conduse sub directa connducere şi „îndrumare" a aşa zişilor consilierilor desigur că sovietici (care erau de fapt colaboratori basarabeni ai rușilor în distrugerea țării lor) şi a reprezentanţilor

[106] Paul Sfetcu, *13 ani în anticamera lui Dej*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 2000, p. 303.

guvernului pro sovietic, format în majoritate din emigrația evreiască comunistă, adusă cu tancurile rusești în 1944 la Bucureşti. Autnci s-a creat chipurile în februarie 1948, în urma așazisei „fuziuni" a Partidului Social-Democrat cu Partidul Comunist,[107] Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.) se baza pe ideologia „marxist-leninist-stalinistă". Sunt clipe grele toate acestea în istoria țării noastre, sunt chestiuni pe care încă istoricii nu au voie să le analizeze din punctul de vedere al unui interes legitim al națiunii române. Obiectivul declarat al P.M.R. era construirea socialismului, iar regimul politic era definit ca „democraţie populară". Secretar general al C.C. al P.M.R. a fost ales Gheorghe Gheorghiu-Dej. La data de 27 februarie 1948, s-a constituit o organizaţie cu caracter electoral evident, anume (F.D.P.).[108] Acesta era condus de un Consiliu Naţional alcătuit din următorii delegaţi: P.M.R.- Vasile Luca, Lothar Rădăceanu, Iosif Chişinevschi; Frontul Plugarilor **-** Dr. Petru Groza, Anton Alexandrescu, Ion Ontaru; Partidul Naţional **-** Popular - Petre Constantinescu - Iaşi, Mihail Dragomirescu, Alexandru Șteflea; Uniunea Populară Maghiară - Kácko Alexandru, Ludovic Tákács, Cziko Ferdinand. Preşedintele Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei Populare a

[107] Referindu-se la activitatea Partidului Comunist din România, înainte de 23 august 1944, Stelian Tănase consemna : „Partidul Comunist Român a apărut printr-un dublu proces: 1) coalizarea mai multor grupuri comuniste apărute în 1918, care activaseră separat în Rusia (Odessa, Moscova, Petrograd), Imperiul austro-ungar, România. Unirea din 1918 nu a dus automat la unificarea acestor grupuri într-o singură structură. Dimpotrivă, încă de la început, mişcarea a fost dezbinată de conflicte ideologice, organizatorice, pentru supremaţie. Dincolo de entuziasmul pentru revoluţia bolşevică, grupurile comuniste aveau puţine puncte în comun. 2) sciziunea din P.S.D.R. în 1921 a unei facţiuni radicale. Schisma din 1921 va duce la slăbirea stângii în societatea românească. Stânga nu a jucat nici un rol în viaţa politică, nu a fost prezentă în nici una din marile confruntări ale perioadei interbelice. Influenţa ei a fost minimă şi s-a manifestat în unele cercuri intelectuale antifasciste din anii '30, în segmente ale muncitorimii mai bine structurate (mineri, ceferişti, petrolişti, tipografi), precum şi în zone cu structură etnică mixtă. Luate împreună toate aceste zone de influenţă, stânga a rămas cu un curent periferic în perioada interbelică. Slăbiciunea partidului, datorată sciziunilor şi luptelor fracţioniste, a fost principala lecţie pe care elita comunistă şi-a însuşit-o ca experienţă politică din perioada interbelică. Din anul 1944 până în 1948, configuraţia P.C.R. a fost aceea a unui puzzle, şi nu a unui bloc fără fisuri, disciplinat, cu un unic centru de comandă, cum cere teoria partidului de tip nou. Dependenţa de factorul extern a împiedicat elita comunistă românească să se consolideze". Vezi pe larg în Stelian Tănase, *Elite şi societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1998, p. 43-45.

[108] Vasile Luca comunica preşedintelui Comisiei Centrale Electorale, la 27 februarie 1948: „Subsemnatul Vasile Luca am onoarea a vă face cunoscut că Partidul Muncitoresc Român, Frontul Plugarilor, Partidul Naţional-Popular şi Uniunea Populară Maghiară s-au grupat în „Frontul Democraţiei Populare", condus de un „Comitet Naţional" ca organ central, al cărui secretar general am fost ales subsemnatul. Frontul Democraţiei Populare va depune liste comune la alegerile pentru Marea Adunare Naţională", în A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Secţia Cancelarie, dosar 76/1948, f. 2.

fost ales dr. Petru Groza, secretar general, Vasile Luca, fost secretar adjunct, Iosif Chişinevschi. Pe 28 martie 1948, alegerile s-au încheiat cu victoria Frontului Democraţiei Populare[109], care a obţinut 93,2% din voturi şi 405 mandate. Şi în aplauzele şi uralele îndelungate, ale canaliilor trădătoare de neam şi ţară, ne-am trezit peste noapte, în plin comunism, plini de steagurile cotropitorilor.

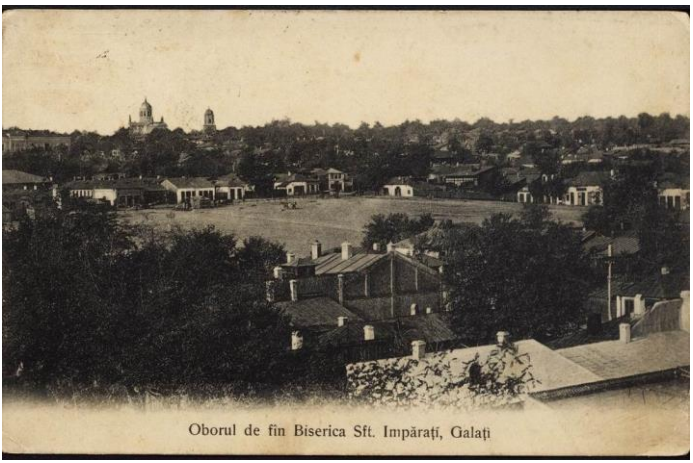

Oborul de fin Biserica Sft. Impărați, Galați

[109] În Raportul la Congresul P.M.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej consemna: „Frontul Democraţiei Populare, închegat pe baze cu totul noi, reprezintă o etapă nouă, superioară a colaborării între forţele democratice, o etapă superioară a evoluţiei vieţii politice. Acest organism ia fiinţă în împrejurările noi create pe de-o parte de înfăptuirea Partidului Muncitoresc Român, pe de alta de înmănuncherea forţelor ţărănimii muncitoare în Frontul Plugarilor. Alianţa aceasta de nezdruncinat a Partidului Muncitoresc Român cu Frontul Plugarilor, Partidul Naţional Popular şi Uniunea Populară Maghiară în Frontul Democraţiei Populare, strânge în jurul ei toate forţele constructive ale poporului. Constituit pe aceste baze Frontul Democraţiei Populare nu este numai un instrument electoral, ci are o misiune ce depăşeşte cu mult acest prim obiectiv, fiind cel mai perfect mijloc de mobilizare a maselor largi populare, la munca de refacere economică, un mijloc de activizare politică, a maselor orăşeneşti, şi ceea ce este deosebit de important, acelor săteşti, un mijloc de antrenare a maselor cât mai largi în lupta împotriva reacţiunii”, în A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Secţia Organizatorică, dosar 112/1948, f. 24. Thomas S. Blanton, consemna în cartea sa, „Ce ştia preşedintele Truman despre România. Un raport al Serviciilor Secrete Americane, 1949”, apărută sub egida Fundaţiei Academia Civică, Bucureşti, 1997: „România a ajuns într-un punct în care Organizaţia denumită „Partid”, care pretinde că are în jur de 1500000 de membri, a devenit cel mai important factor al vieţii de fiecare zi într-o ţară cu 16.000.000 locuitori. Deşi denumirea oficială a acestui partid este de „Partidul Muncitoresc Român”, dincolo de faţadă stă un zid gros de comunişti, care la sfârşitul anului 1947 raporta că s-a ajuns la cifra de 600.000 de membri, care se supun la dogma marxist-leninismului clasic. Numărul total de membrii ai acestui partid nu depăşea 1.000 când au ieşit din ilegalitate, în 1944. Partidul încă nu a devenit o organizaţie la fel de rigidă şi exclusivistă cum este părintele ei de adopţie, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice”, p. 26.

Oborul de fân Bis. Sf. Impăraţi. În economia localităţii, comerţul a avut un loc preponderent, termenul generic de „obor” definind un centru de schimb de mărfuri diferite, amenajat prin excelenţă. Galaţiul ajunsese să fie un centru pentru întreg comerţul oriental. Aici se afla vama fluvială principală a Moldovei şi depozite mari de diferite mărfuri aduse din Veneţia, Grecia, Turcia, Levant, Italia, Franţa, etc. Într-un plan al oraşului observăm oboare specializate pe fân, cherestea, vite, lemn, etc. Începând după 1870 unele pieţe au dispărut din pricina ofensivei constructive. Încă din anul 1761 un document al pârcălăbiei indica locurile unde trebuiau să stea “carele cu, fân, lemne, cereale, făină sau cu alte legume”, iar un înscris al Bisericii Sf. Dumitru, din anul 1792, arăta, referindu-se la „piaţa târgului vechi”, că lăcaşul de cult era interesat de concentrarea şi dezvoltarea în apropiere a activităţii comerciale: „Pentru rânduiala aşezării tuturor breslelor care la ce loc a târgului să fie, şi ca să nu se facă iarmaroacele pe afară ci în vatra târgului aproape de biserică…şi pentru ca să dea târgoveţii 30 ocă ciară la această biserică fiştecare”. S-a consemnat şi faptul că şi „târgul de sus” era o zonă de intensă activitate comercială: „S-au pus piatră peste uliţă, în preajma altii pietre… din gios de crăcima dumisale vornicului Balşu, denaintea unii pivniţi răsâpită, ce se numeşte a Ţîcăi. Şi de acolo în gios, pe uliţa târgului… în dosul dughenilor din capul târgului, de unde s-au pus piatră până în dughiana lui Aron jâdovul, pe amândouă părţile târgului, unde s-au pus şi acolo, în răspântie stâlpu de peatră”. Mai apoi ocârmuirea a afişat mereu „Calendarul Pieţelor Târgurilor şi Oboarelor” oraşului Galaţi şi a „Giudeţului Covurluiu”, să ştie tăt natul „giudeţului” cum şi unde poate să-şi vândă agoniseala.

Am devenit plini de colhozuri, plini de sărăcie şi foamete, plini de boli, plini de păduchi, plini de brigăzi de muncă patriotică, plini de puşcării politice înfiorătoare! Devenisem un nou lagăr communist, ne bucuran că suntem lagăr!

Intraserăm în epoca deportărilor în imensul nostru Bărăgan, se auzeau bătând cazmalele brigăzilor de muncă considerată una „voluntară”, se auzeau strigătele puşcăriaşilor politici, ca și strigătele disperate ale morţii prezente aproape peste tot, floarea conştiinţei române, atâta cât mai rămăsese ea după război, era strivită sub şenilele prostiei şi lichelismului politic.

Cinismul ca și comportament public ajunsese chiar până acolo încât, câte un gardian mai zelos, dornic ca aceste vaiete să nu ajungă dincolo de gardul închisorii, punea în funcţie un gramofon capitalist, confiscat de „organe”, de pe a cărui placă zgâriată, un lăutar fără har cânta ştrangulat şi gutural „ard în foc şi ard în pară,/pentru tine, Mărioară”! Disprețul pentru durerile oamenilor era nemărginit și era încurajat să se dezvolte, cei care se foloseau de el creșteau vertiginos în ochii conducătorilor care deabia se cățăraseră pe creanga unei istorii groaznice.

Ticăloşii aceştia îşi ascundeau, fără nici o onoare, hidoşenia gestului tâmpit şi devastator de vieţi omeneşti, cel al trădării nepermise, atât de neam cât şi de ţară, sub cozorocul rusesc al cotropitorilor ţării. Au murit atunci oameni care au

înfruntat pe front diviziile rusești, cu gândul că doar pieptul lor putea opri dezastrul care se propaga atât de repede.

Au ditrus aproape totul, dar mai ales istoria acestui popor. Nu au priceput nici ei, tot aşa ca şi cei de astăzi, ce sfântă este patria în care te-a născut mama ta, aceia în care a putrezit întreaga ta familie! În nemernicia lor de slugoi, au strivit sub buldozerele sistematizării, tot ce nu fusese mistuit de flacăra războiului neiertător, oraşe, sate, miliarde de dolari, pe care după acceia i-am împrumutat de la bănci, ca să reconstruim aceleaşi oraşe, fără nici o personalitate arhitectonică, dar au distrus mai ales oameni.

Moara Steaua. Conform Statutului „Moara Steaua" Galați ea este înființată ca societate anonimă în 1907 și pusă în funcțiune în anul 1909. Industria moraritului între anii 1897-1907 a fost reprezentată în Galați de 7 mori cu aburi: moara lui Gh. Nicolau, cea a lui D. Ștefănescu, a lui Radu Voican, a lui Spiridon Mistoi, a lui Fr. Gaster și cea a fraților Doiciu. Moara „Steaua. Societate anonimă", înființată în anul 1907, dar pusă în functiune în anul 1909, va cunoaște o dezvoltare însemnată, devenind una din cele mai importante mori din România de dinaintea primului război mondial. Moara avea o capacitate mare de producție, măcinând cam 30 de vagoane de cereale în 24 de ore (vezi Em. Mihaly, S. Mihaly, *Dezvoltarea industriei alimentare în orașul Galați*, p. 195; P. Păltănea, *Istoria orasului Galați*, p. 158). Ancheta industrială din anii 1901-1902 menționează în cadrul industriei mari trei întreprinderi de panificație: fabrica de pâine a lui Teodor Molcoci, cea a lui Spiro Destumis și Asociația Cooperativa „Galați", Fabrica și franzelăria de lux a lui Carol I. Korner, brutărie mecanică, care avea să devină în primii ani ai deceniului al doilea, cel mai mare stabiliment al industriei panificației din oraș. Ancheta nu amintește, în ceea ce privește industria produselor făinoase, în cadrul industriei mari, decât două întreprinderi: fabrica lui Ludwig Jisiek și cea a lui Stelian Protopopas, fostă a lui P. Zamfiratos (vezi Em. Mihaly, S. Mihaly, *Dezvoltarea industriei alimentare în orașul Galați*, *p. 196*). Aceeași anchetă semnalează două distilerii de „coniac, lichioruri și alte băuturi spirtoase", cu aproximativ

15 lucrători. Tot în industria alcoolului locală la începutul secolului mai funcționau o fabrică de șampanie, Muler-W. Rass și o alta de bere, Șt. Petrina. Fabrica de șampanie avea în anul 1908 în jur de 10 lucrători, iar producția anuală era de 30-40 de mii de sticle, fiind destinată mai ales consumului intern (C. Codreanu, *Monografia fabricilor din Galați*, Tip. „Nouă" T.C. Dimitriade, Galați, 1908, p. 187). În anul 1900 sunt înregistrate numai trei mezelarii cu cca. 10 lucrători și 6 calfe (Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați, p. 163*). Industria conservelor alimentare este reprezentată în această perioadă de două stabilimente de acest fel: a lui B. Horowitz și N. Kleiner, respectiv fabrica lui Strati Ruglioti, cu precizarea că fabrica lui Horowitz își procura materia primă în cea mai mare parte din țară (legumele și fructele), sardelele erau importate din Rusia, iar piperul și scorțișoara din India. Fabrica ajunge în anul 1904 la o producție în valoare de 45.000 de lei, iar în anul 1912 realiza conserve cifrate la 96.000 lei și avea 25-40 de lucrători (Em. Mihaly, S. Mihaly, *Dezvoltarea industriei alimentare în orașul Galați*, p. 200). Industria preparatelor zaharoase este cunoscută prin fabrica de bomboane, caramele, rocks, drops și ciocolată a lui C. I. Fotiade, înființată în anul 1867. La început era doar un atelier mic, dar în primii ani ai secolului XX a devenit o fabrică importantă. În anul 1908 producea zilnic 500 kg. de praline, fondante, caramele, ciocolată și avea 30-40 de muncitori (C. Codreanu, *op. cit.*, p. 123). În Galați, ca de altfel și pe plan național, industria alimentară avea în perioada discutată o pondere deosebită în cadrul industriei. Astfel, în anii 1901-1902, din cele 60 de fabrici 30 erau întreprinderi alimentare, în anul 1908 din cele 72 de fabrici existente 34 erau legate de industria alimentară, iar în anul 1911 din 62 de fabrici, 27 erau alimentare. Acest lucru poate fi explicat prin abundența de materii prime, dar și de profiturile care se obțineau rapid și fără să necesite capitaluri prea mari (Em. Mihaly, S. Mihaly, *Dezvoltarea industriei alimentare în orașul Galați, p. 194*). Pe lângă aceste fabrici mai funcționau, în primele decenii ale secolului XX, 76 de ateliere în diferite ramuri și subramuri ale industriei alimentare, încadrate în industria mică și mijlocie, în care lucrau peste 400 de meseriași (*Ibidem*, p. 202). Meșteșugurile alimentare își păstrează importanța, în anul 1907 înregistrându-se 125 de brutării dintre care 14 erau patroni străini. Mai adăugăm la aceștia pe covrigarii care lucrau în cele 12 covrigarii înregistrate de ancheta industrială din anii 1901-1902 (P. Păltănea, *Istoria orașului Galați, p. 152*). În 1902 „industria mare" era reprezentată de 38 de așezăminte în care lucrau 2.326 de muncitori. După un deceniu numărul muncitorilor se dublează. În anul 1914 erau întrebuințați în industrie 14.105 muncitori. Se poate aprecia așadar că procentajul total al muncitorilor varia între 27% și 30% din populația orașului Galați (Paul Păltănea, *Informații despre evoluția demografică și a teritoriului orașului Galați până în 1918*, Galați, 1987, p. 57 (manuscris aflat la Biblioteca „V.A. Urechia" din Galați).

Au trimis în puşcării primitive şi sălbatice, toată floarea intelectualităţii de atunci a României, ne-au distrus părinţi, au încercat să ne golească de memorie. Peste ţară se aşternuse giulgiul morţii… Peste relicvele bunicilor şi părinţilor noştri se instala ticăloşia, ne-a fost batjocorită istoria, ni s-au sfărâmat familiile, copii noştri au fost obligaţi să uite chiar şi de părinţii lor, alfel nu puteau supraveţui. Ne-am uitat istoria.

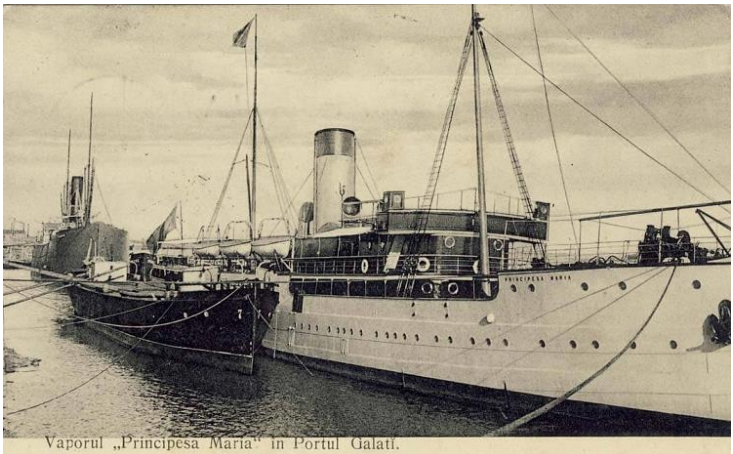

Vaporul „Principesa Maria" în Portul Galați.

Vaporul „Principesa Maria" în Galați. Din pricina anarhiei din Basarabia, românii intra și ocupă Chișinăul la 13 ianuarie 1918. Rușii arestează pe ambasadorul român Diamandi, care este eliberat numai dupa intervenția întregului corp diplomatic. Diamandi este însă expulzat și se refugiază în Finlanda. La 27 ianuarie, bolșevicii izolează întregul corp diplomatic aliat și rup legăturile diplomatice cu România. În acelaș timp rușii confiscă tezaurul românesc la Moscova, evaluat la 14 milioane de livre englezești (W. Rodney) și se formeaza un „Colegiu autonom suprem ruso-român" (firește bolșevic) la Odesa (unde era o mare colonie română, împreună cu instalațiile portuare de la Galați și flota română etc) în frunte cu Dr. Cristian Rakovski (Khristian Georgievitch Rakovsky) pomenit mai sus, șeful bolșevic suprem pentru sudul Rusiei, inclusiv Odesa. Dorința aliaților și a lui Boyle la acest moment era să-i convingă pe ruși să opună rezistență pe frontul de Est unde germanii înaintează victorioși. Boyle devine pivotul acestor tratative care durează cinci zile (și nopți), rușii cedând „temporar" Basarabia și acceptând soluționarea pașnică a disputelor, asigurând trimiterea de alimente în Moldova, schimb de prizonieri, dreptul armatei române de a se refugia în Ucraina dacă vor fi împinși de germani, etc., condiții extrem de favorabile pentru români. Cu tratatul de pace în mână (care va fi respectat timp de numai două luni), Boyle se duce împreună cu Dimitry Zvegintzev (prieten și traducător) la Tiraspol, cu tren special la Iași, discută situația cu guvernul, cu generalul Berthelot care-i dă un avion pentru naveta la Iași-Odessa, și după mult dus și întors, sosește la Odesa (10 martie) cu tratatul ratificat. Boyle joacă un rol crucial la rezolvarea crizei cauzate de căsătoria morganatică secretă la Odesa a prințului moștenitor Carol cu Jeanne Marie Valentine Lambrino, mai bine cunoscută ca „Zizi". Până la urmă, el este singura persoană acceptată de Carol pentru aceste discuții și îl convinge pe prinț să renunțe la Zizi, despre care el, Boyle are o părere nu prea măgulitoare. Ceea ce Carol făcuse era pur și simplu un act de dezertare în plin război, care ar fi trebuit să fi fost judecat de un tribunal marțial și pedeapsa era de obicei un pluton de execuție. Din „*Amintiri politice*" ale lui I. G. Duca (vol.lll, p.95) aflăm că prințul Carol luase chiar masa și se distrase împreună cu ofițerii austriaci (și inamici) la Odesa! În plus Carol contravenise constituției, care-i interzicea categoric o asemenea căsătorie morganatică și îl descalifica indubitabil ca membru al Casei Regale. Comandorul Basil Pantazzi, pe care Boyle l-a apreciat foarte mult cu ocazia evenimentelor dramatice din Odesa, este de acord să-l însoțească și sosesc la Sevastopol la

24 noembrie 1918. Cum la 27 noembrie sosește în rada portului un crucișător englez, cu admiralul englez Calthorpe (care ar fi putut salva după câteva săptămâni pe membrii familiei imperiale) și cu două distrugatoare, dintre care unul poate să fi fost francez. Sosesc deasemenea elemente ale armatei antibolșevice a generalului A.I. Deniken. Membrii familiei imperiale, simțindu-se mai în siguranță, hotărăsc să mai zăbovească în Crimeia. Boyle reușește însă să elibereze vaporul „România", cel mai bun din flota română, al cărui căpitan este încântat să accepte ordinul lui Boyle de a urma nava „Principesa Maria" înapoi în România. Nimenea nu a îndrăznit a se opune, astfel că nava ajunge la Galați. Momentul acesta îl vedem astăzi în această ilustrată de certă valoare istorică și documentară.

Ne-am uitat morţii sfârtecaţi de lupii stepei calmude, ne-am purtat ca pe nişte biete obiele, cerşind o viaţă care nu ne mai folosea însă la nimic. Poate doar la reproducţia lărgită a „omului nou", acest gunoi puturos al istoriei. Nu ne-a spus niciodată nimeni câţi feciori de români au fost mâncaţi de corbi şi de lupi, pe câmpia devenită rusească prin ocupaţie.

Poate tocmai de aceea spunea Mihai Eminescu în *Doina* sa nemuritoare (pe care am auzit-o pe ecranele televizoarelor doar la revoluţie, după care: NIET, bifoimati…): „De la Nistru pân' la Tisa,/Tot Românul plânsu-mi-s-a,/Că nu mai poate străbate/ De-atâta străinătate./Din Hotin şi pân' la Mare/Vin Muscalii de-a călare,/De la Mare la Hotin/Mereu calea ne-o aţin;/Din Boian la Vatra Dornii/Au umplut omida cornii/Şi străinul te tot paşte/De nu te mai poţi cunoaşte./ Sus la munte, jos pe vale/Şi-au făcut duşmanii cale,/Din Sătmar pân' în Săcele/ Numai vaduri ca acčle./Vai de biet Român săracul!/Îndărăt tot dă ca racul,/Nici îi merge, nici se 'ndeamnă,/ Nici îi este toamna toamnă,/Nici e vară vara lui,/Şi-i străin în ţara lui./ De la Turnu'n Dorohoi/Curg duşmanii în puhoi/Şi s'aşează pe la noi;/Şi cum vin cu drum de fier,/ Toate cântecele pier,/ Sboară paserile toate/De neagra străinătate;/Numai umbra spinului/La uşa creştinului. /Îşi desbracă ţara sânul,/Codrul - frate cu Românul -/De secure se tot pleacă/Şi isvoarele îi seacă -/ Sărac în ţară săracă!/ Cine-au îndrăgit străinii,/ Mânca-i-ar inima cânii,/ Mânca-i-ar casa pustia,/Şi neamul nemernicia!/ Ştefane, Măria Ta,/Tu la Putna nu mai sta,/ Las'Arhimandritului/Toată grija schitului,/Lasă grija Sfinţilor/În sama părinţilor,/ Clopotele să le tragă/Ziua'ntreagă, noaptea'ntreagă, /Doar s'a'ndura Dumnezeu,/Ca să'ţi mântui neamul tău!/Tu te'nalţă din mormânt,/Să te-aud din corn sunând/Şi Moldova adunând./De-i suna din corn odată,/Ai s'aduni Moldova toată,/ De-i suna de două ori/Îţi vin codrii'n ajutor,/De-i suna a treia oară/Toţi duşmanii or să piară/Din hotară în hotară-/ Îndrăgi-i-ar ciorile/Şi spânzurătorile!" Cum au trăit românii basarabeni după război aflăm din proză: „Cam pe atunci, prin anii generalizatei şi istericatei suspiciuni faţă de capitalism, Petru Cărare

scria (sau doar gândea) celebra-i prozodie din care ţin minte acest catren: „Într-un lan de măzăriche,/Trăgând cu puşca moş Gafton,/În loc de-o mândră potârniche/A nimerit într-un spion!" Ni se spunea să fim extrem de vigilenţi, să fim grănicerii ţării sovietelor oriunde ne-am afla noi, pentru că duşmanul nu doarme, duşmanul unelteşte, se răspândeşte, se înmulţeşte, se întăinueşte şi mai mult, şi noi suntem toţi datori să spionăm, spionii! Să-i zăpşim şi, neobservaţi de ăştia, să ne retragem apoi şi fuga la pravlenia kolhozului, la selysovet sau la miliţianul de sector, spre a raporta adevărul-adevărat, sovietic, despre spionul ce dă târcoale satului nostru, copilăriei noastre fericite, realizărilor socialismului etc.! Păzea! ţistari, gândaci şi spioni!

Păzea, voi trădătorilor, colaboratorilor cu duşmanul! Chiar părinţi de ne-aţi fi, nu vă vom cruţa! Vom proceda precum tânărul erou Pavlik Morozov!... (...) Chiar şi în această clipă aud un ţiuit şuierat în timpane, provocat de atâta încordare şi concentrare fremătătoare care-mi stăpâneau, cu autoritate la acel moment, firea, conştiinţa, dar, mai ales, subconştientul. Demult, îmi ţiuia desluşit în urechi şi din motivul că, pe atunci, în E(v)ul Me(di)u, mediul înconjurător era încă silenţios.

Dar asta nu înseamnă că nu se auzeau şi eu nu trăgeam cu urechea şi... conştiinţa la zvonurile fugarnice din sat. Auzeam mame, acele Ane ce blestemau sau strigau a milostivenie din condicele de robie ale kolhozului. Se cânta „Hora Unirii", melodia care, atunci, ca şi astăzi, la Negureni a fost şi a rămas „Dansul Mare", cu care se scot miresele din casă...)"[110] O mare doamnă a acestei naţii, doamna Sanda Tătărăscu a fost nora primarului-erou de la Mărăşeşti, Ulise Negroponte[111], familie descendentă din primul Negropontes gălăţean. Şi tot din această familie veche mai face parte şi un Nicolas Negroponte, un om cunoscut ca „părintele Internetului".

John Negroponte, un fost ambasador al SUA în Irak, devenit mâna dreaptă a preşedintelui SUA George Bush, prin numirea la şefia Serviciului naţional de informaţii, face parte dintr-o familie a cărei existenţă a fost legată strâns de Vrancea şi Galaţi. Tocmai de aceia cred că nimeni nu v-a pune la îndoială exactitatea informaţiilor date de această familie.

---

[110]*Copil în Basarabia de acum 50 de ani*, Leo Butnaru, Saeculum 4/2006

[111] Mobilitatea de afacere a acestuia o vedem în istoria moşiei Lehliu, proprietatea lui Gh.Lehliu (acesta a fost şi parlamentar în Adunarea Electivă din 1864, conform cu menţiunea de la pg.387 din „*Istoria României*" vol. IV, Ed. Academiei Române Bucureşti,1954. Numele de „moşia Lehliu" a dăinuit şi după preluarea acestei moşii de către Ulise Negroponte, care acoperă un areal agricol aşa de mare între cele două provincii, probabil după ce Gh.Lehliu a fost numit stolnic (menţiune în „*Monografia Judeţului Ialomiţa*", de A.Ursescu, 1906.

Ei bine această extraordinară femeie spune cu umor că „viaţa mea este un exemplu că totul e posibil”. Iar pe fondul războaielor de independenţă din Balcani, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, trei ramuri ale familiei Negroponte au emigrat din insula Eubeea (Grecia).

Una din ele s-a instalat la Nord de Dunăre, pe la Galaţi, de unde a venit la Mărăşeşti. O altă ramură s-a stabilit în Sudul Franţei, la Marsilia. A treia ramură a emigrat în Canada şi Statele Unite ale Americii. Ramura românească a familiei greceşti Negroponte se stabileşte însă definitiv la Mărăşeşti, iar membrii ei ajung proprietari a sute de hectare de teren, imobile, mori şi alte bunuri în fostul sat Mărăşeşti şi Oituz.

Iar cel care ajunge celebru este fiul primului Negroponte ajuns la Mărăşeşti, Gheorghe Ulise Negroponte. Acesta intră în politică şi devine primar al oraşului, funcţie în care îl primeşte pe mareşalul francez Joffre pe 22 august 1920, care îi înmânează „Crucea de război”, ocazie cu care satul Mărăşeşti devine oraş. De familia Negroponte se leagă modernitatea oraşului Mărăşeşti. Sigur că ei introduc primii pe aceste locuri mijloace moderne în agricultură (exp. locomobilul), în industria locală. Contribuie la construirea Gării CFR actuale, a Primăriei şi a Mausoleului Eroilor Neamului, ridicat pe pământul donat de Gheorghe Ulise Negroponte.

Prim-ministrul român Ion Antonescu şi Regele Mihai I al României dau mâna cu ofiţeri ai Statului Major General, la sosirea în gara Cernăuţi, în iulie 1941.

Familia sa organizează multe acţiuni filantropice, chiar face donaţii organismelor care se ocupau cu refacerea ţării după dezastrul din primul razboi. Deși erau greci la origine, ajung patrioţi desăvârşiţi şi, cu acordul acestora,

Armata Română bombardează castelul familiei, care se găsea în centrul actualului Mărăşesti, unde avea sediul comandamentul german în vara lui 1917. Un amănunt interesant ar fi acela că generalul Eremia Grigorescu, căsătorit la acea vreme, a avut un copil din flori cu Elena Negropontes în 1917, care locuia în acest castel al familiei. Un an mai târziu, el s-a şi căsătorit cu femeia aceasta şi a recunoscut şi copilul nelegitim pe care îl avea cu Elena Negropontes, născut pe 20 noiembrie 1917 la Bîrlad pe numele de Ulise. Acest Ulise a decedat în Franţa în 1990. Negropontes este cunoscut în memoria ţăranilor ca un boier venit de pe alte pământuri. „Nu e de-al locului. Şi-a cumpărat pământ, şi-a făcut o moşie, iar averea lui, Grozeşti - Hârja, împrăştiată după anul 1945, este revendicată şi acum de urmaşii lui. Dar cine e Negropontes? Ţăranii din Oituz povestesc despre un copil grec, care a lucrat ca hamal în portul Constanţa. Copilul este îndrăgit de un boier, care îl ajută în perioada în care acesta munceşte în port.

Celebra cramă-pivniţă şi vinotecă, de la IAS Iveşti-Tecuci, de 300 de vagoane, monument arhitectonic unic, construită în 1912-1914 de generalul Eremina Grigorescu şi soţia sa Elena Negropontes, în mijlocul unei vii de 300 ha plantată în 1910-1912. Foto A. D. Tudosie, 1956.

La un anumit moment boierul pleacă într-o călătorie, şi îi încredinţează tânărului o geantă cu bani, ca acesta să aibă grijă de ea până când se va intoarce boierul. Deşi trece mult timp de la plecarea boierului, tânărul nu se atinge de geanta cu bani, nu cheltuie din ei, ci o păstrează ca pe un bun lăsat în custodie. După câţiva ani, tânărul hamal află că boierul s-a intors în port. Îl caută şi doreşte să îi returneze geanta, întreagă fără să fi cheltuit din ea. Acest fapt l-a încântat foarte mult pe boier şi în semn de apreciere îi lasă geanta cu bani şi-l sfătuieşte să-

şi facă viaţa aşa cum crede el de cuviinţă cu acesti bani. Din acel moment tânărul hamal primeşte și numele Negropontes (Pontus Euxinus - Marea Neagră).

Astfel Negropontes ajunge în zona Oituzului şi cumpără moşia peste care devine boier." Ziarele ne spun următoarele: „Elena Negropontes, una dintre fetele marelui moşier Odisei Negropontes, a fost soţia mareşalului Eremia Grigorescu[112], eroul de la Mărăşesti şi ministru de Război. Ea provine dintr-o veche familie elenă, ai cărei urmaşi sunt reprezentativi şi în societatea zilelor noastre. Strămoşii Elenei au emigrat din insula Eubeea, în a doua jumatate a secolului al XIX-lea: o ramură s-a instalat la Nord de Dunăre, în zona Galaţiului, de unde trece spre Oituz. O altă ramură s-a stabilit în Franţa, la Marsilia, iar o alta a ajuns, în perioada menţionată, în Canada şi Statele Unite ale Americii. Tatal d-nei Elenei Negropontes, Ulise Negropontes, căsătorit cu Sophie Zarifi, deţinea la Oituz sute de hectare de pământ agricol şi pădure. Acum, nora lui Eremia Grigorescu şi nepoata acestuia revendica peste 9 000 de hectare de pe Valea Oituzului. Moşia întinsă de la Grozeşti-Hîrja, din Bacău, a fost dobândită de Negropontes în anul 1866, când au fost cumpărate de acesta prin licitaţie, deoarece proprietarul de dinainte, Lascar Bogdan, o pierduse la un joc de carţi.

[112] Victoria de la Mărăşeşti din 1917 nu este, doar o victorie militară, o biruinţă majoră pe câmpul de luptă, ci şi un act simbolic, o confirmare a vigorii şi a demnităţii naţionale. La marea sărbătoare de la Universitatea din Iași, în cadrul căreia Generalului i s-a înmânat Sabia de onoare, scurta cuvântare a profesorului Petre Poni este poate cel mai convingător document în ceea ce priveşte starea de admiraţie şi de recunoştinţă, aproape de beatitudine, pe care contemporaneitatea şi-a manifestat-o în faţa victoriei de la Mărăşeşti. Iată conţinutul acesteia: „Domnule General, Foştii Domniei Voastre profesori, plini de admiraţiune pentru faptele măreţe ce aţi desăvârşit pe câmpul de luptă pentru apărarea şi înălţarea Patriei, m-au însărcinat să vă rog să primiţi această sabie de onoare. Pe ea sunt înscrise glorioasele nume: Oituz, Pralea, Mărăşeşti care, alături de numele Domniei Voastre, vor străluci în veci în istoria neamului nostru. Sunt fericit că mi-a fost dat să îndeplinesc această sarcină. Căci ce poate să ne mulţumească mai mult, să ne răsplătească mai bine pe noi, care ne-am consacrat viaţa la educaţia tinerimii, decât să vedem pe unul din acei la luminarea căruia am contribuit, că se ridică atât de sus prin faptele sale". Acesta a fost, în esenţă, Generalul Eremia Grigorescu: un comandant devotat, curajos şi vizionar, dar un apărător şi nu un cuceritor.

Retragerea apelor în luna august 2015 a lăsat la vedere vechiu port medieval al Galaţiului, care acum poate fi admirat în toată splendoarea lui. Este ceva deosebit. În această zonă nu acostau decât corăbiile care veneau cu marfă la Galaţi. Galaţiul fiind un oraş cosmopolit şi fiind un port, care nu se afla sub monopol otoman, era preferat de toţi negustorii Europei.

Însă conform documentelor păstrate, o parte din pământul agricol a fost concesionat statului român pentru exploatări petroliere, iar alte fâşii au fost vândute. Moşia Grozeşti-Hîrja, actualul Oituz, avea o fabrică de var şi una de sticlă, mori, vii şi crame." Învăţătorul Craiter din Oituz a copiat de mînă un act, ce atestă un schimb de teren consemnat între Elena Negropontes şi statul român. „Elena Negropontes renunţa la toată moşia, adică inclusiv la pădure, pentru un domeniu la Iveşti, judeţul Tecuci (n.n. actualmente Galaţi). Actul este contrasemnat de primarul din acea vreme, Mircea Ciorbă, la 20 martie 1946, iar copia transcrisă de tatăl meu, pentru a i se da conformitatea cu originalul, a fost făcută în faţa şi contrasemnată de primarul Gicu Craiter. La el a şi rămas originalul. Iar cine are nevoie de el să-l caute în arhivele Primăriei", explică profesorul Ghioldum (consemnat de Ramona Jitaru în ziarul *Evenimentul zilei*). Şi într-adevăr proprietatea aceasta, care a apărut la Hanul Conachi (jud. Galaţi) a fost vândută de d-nul Grigorescu-Negropontes imediat după retrocedare. Comitetul alergărilor membrii Jockey Clubului[113], în frunte cu Grigore Duca, E.

[113] Jockey Club din România a fost înfiinţat la Iaşi, în anul 1862, preşedinte fiind Alexandru Ioan Cuza, urmând ca la 8 ianuarie 1875 să-şi mute locaţia la Bucureşti, unde preşedinte de onoare a fost numit Carol I. Primele curse de cai din Iaşi au avut loc în anul 1849, sub domnia lui Grigore Ghica, cu mult înainte ca astfel de preocupări să apară în Bucureşti. Rudolf Suţu consemna că „pe la 1857 s-au făcut alergări de cai destul de reuşite, sub conducerea principelui Şuţu şi apoi, după o întrerupere scurtă, în anul 1862, s-a înfiinţat cu statute în regulă, societatea Jockey Club la Iaşi, din

care făcea parte şi nemuritorul domnitor Cuza... Pe când la Iaşi erau curse, în tot Orientul şi nici chiar la Bucureşti nu erau". La Iaşi, clubul a avut 78 de membri fondatori, majoritatea boieri, dintre care amintim pe: Vasile Sculy Logotetides, proprietarul casei unde fiinţa clubul, Leon Bogdan, Vasile Alecsandri, Nunuţă Rosetti Roznovanu, Vasile Pogor, Alexandru Beldiman, fondatorul ziarului „*Adevărul*", Gheorghe Mârzescu, Dimitrie P. Moruz, Constantin Suţu, Emil Sturdza ş.a.m.d. Mulţi dintre boieri, membri ai clubului, veneau aici pentru partida de cărţi cu prietenii. Dimitrie Mavrocordat şi Leon Bogdan, doi dintre boierii distinşi din epocă, îşi făcuseră un adevărat ritual din a veni zilnic să joace whist sau preference cu „câţiva intimi", prieteni apropiaţi, membri ai clubului. În încăperile elegante ale clubului, boierii vorbeau despre caii cei mai valoroşi, făceau pariuri hipice sau dezbăteau la o cafea ultimele noutăţi apărute în ziarele „*Le Journal des Debats*", „*Le Constitutionnel*", „*Augsburger Allgemeine Zeitung*" sau „*L'Independance Belge*". În timpul primului război mondial, după retragerea guvernului la Iaşi, mulţi dintre membrii clubului similar de la Bucureşti şi prietenii acestora puneau drept gaj averile şi moşiile lor la mesele de joc din cadrul Jockey Club-ului. Constantin Argetoianu îşi amintea de partidele lungi de poker, care se întindeau pe durata a două zile. Generalul Bebe Costescu, recent eliberat din prizonieratul de la Stralsund, pierdea, în urma unei astfel de partide, arenda pe un an a moşiei soţiei, în favoarea arendaşului său. Duiliu Zamfirescu, jucător de baccara, se înfrupta fără jenă din averea lui Lupesco, fiul unui bogătaş din Râmnicu Sărat, caracterizat de Argetoianu ca fiind „plin de bani şi ahtiat de viaţă elegantă", chiar în ciuda manierelor sale care lăsau de dorit. Matei Cantacuzino, preşedintele Clubului în anul 1918, mare amator de bridge, şi-a dat demisia atunci când a aflat, culmea ironiei, că un inspector de poliţie a fost învinuit de membrii clubului că trişa. De altfel, un alt trişor celebru, Gheorghe Mârzescu, se pare că a stat la baza despărţirii Jockey Clubului din Iaşi de cel din Bucureşti, după spusele lui Argetoianu. Cluburile erau situate în cele mai rafinate clădiri ale oraşelor. În cadrul instituţiei, fiecare cameră avea o destinaţie precisă. Pe lângă camerele de masă, biliard şi joc de cărţi, existau camere pentru fumători, nefumători, camere pentru lectură şi pentru corespondenţă. Majoritatea acestor instituţii aveau lângă intrare o cameră de recepţie, unde membrii clubului puteau invita la cină un prieten care nu era membru. Acest obicei de a primi vizitatori a făcut ca multe cluburi să aibă veritabile registre cu autografele invitaţilor. Membrii aveau un adevărat ritual de urmat în cadrul instituţiei. La ora şase - şase şi jumătate începeau cina. În jurul orei opt se serveau cafelele şi ţigările, pentru ca mai apoi fiecare din cei prezenţi să poată pleca la teatru, operă sau în camera de jocuri, în funcţie de angajamentele pe care le aveau. Fiecare grup din cadrul clubului avea propria specializare şi, în funcţie de aceasta, conversaţiile se orientau spre politică, afaceri, curse de cai, vânători etc. În club, ţinuta, tonul şi conversaţia erau mai libere şi mai puţin elevate decât la întâlnirile protocolare din cadrul saloanelor. În Iaşi existau şi alte cluburi, precum Cercul Militar, Clubul Concordia sau Clubul de Tenis. Cercul Militar (fostele case Lăţescu Balş de pe strada Carol) şi Clubul Concordia (strada Ştefan cel Mare) adăposteau în special serate dansante şi diferite „serbări familiare ale membrilor clubului la care s-au invitat mai multe persoane şi familii dintre civili". Aceste evenimente erau anunţate din timp în rubrica „Cronica zilei" a ziarului „*Evenimentu*l". Adeseori, seratele cele mai strălucite erau descrise pe larg spre deliciul cititorilor care aflau că la acestea a luat parte „lume multă, lume distinsă, tot ce Iaşul are mai inteligent, mai cult, mai frumos". Cu profil sportiv, Clubul de Tenis a apărut în Iaşi la începutul secolului XX, mai precis în 1902. Acesta îi reunea pe pasionaţii de tenis, precum George Mârzescu, M. Negruzzi, dr. P.D. Anghel, E. La Roche, cpt. D. Grecianu, G. Iamandi - dacă ar fi să enumerăm doar câţiva. Membrii clubului se întâlneau în special în grădina Copou, unde obţinuseră de la primărie un teren de joc de aproape 600 m^2. Formă de sociabilitate specifică bărbaţilor, din care femeile erau excluse, clubul oferea membrilor săi, fie boieri, fie burghezi înstăriţi, un spaţiu cu toate ingredientele necesare de relaxare, unde puteau discuta liber despre subiectele care îi preocupau.

C. Diamandescu ș.a., cei și care organizau vestitele curse hipo din Bucureşti, cei mai buni cai fiind cei ai acestui G. Negropontes. Mama Sandei Negropontes, doamna Aretia Tatarescu, este cea pentru care Constantin Brâncuşi chiar a și realizat complexul statuar de la Târgu Jiu, donat ulterior de această nobilă și veche familie statului român.

Sanda Tatarescu s-a căsătorit în 1941 cu Ulise Negroponte, posesorul unei averi fabuloase situate lângă Mărăşeşti. Până la venirea comuniştilor, viaţa Sandei Tatarescu-Negroponte a fost una a marilor familii europene. Pe lângă închisori şi umilinţe, a pierdut un fiu în floarea tinereţii şi cel de-al doi lea emigrează. A avut puterea să treacă peste toate acestea şi să ajungă în Parlament la începutul anilor ’90.

În anul 1995, Ulise Negroponte pleacă la rându-i din această lume. Într-un amplu interviu, urmaşa Negroponţilor ne spunea despre calvarul mare de după venirea comuniştilor: „Am voiajat în toată ţara. Am fost dusă la 15 august 1950, în lotul de la Ghencea. De acolo am ajuns la o ferma, Ferma Roşie, apoi am avut şi o lună de anchetă la Ministerul de Interne, în care au dorit să facă din mine martor al acuzării tatalui meu. A urmat puşcăria de la Tîrgşor şi, în cele din urmă, a dat Dumnezeu de-a murit Stalin şi ne-au eliberat.

Când am venit din închisoare fuseserăm daţi afară din casa din strada Polonă, ne fusese confiscată averea, iar cu dosarul infernal pe care-l aveam n-am fost angajată decât să deratizez, adică să distrug şobolani”. Un destin dramatic ce nu a reuşit să distrugă eroina noastră, care explică într-un ton optimist şi înţelept că: „Totul e posibil în viaţă. Dacă de la acel nivel, de fiică de prim-ministru, am ajuns la nivelul de a spăla pe jos şi de a arunca tineta, apoi din nou sus şi iarăşi jos, viaţa mea e un exemplu că totul e posibil”.

După anul 1947, chiar și familiile Tatarescu şi Negropontes au soarta crudă şi barbară a marilor familii de nobili români: confiscarea averilor, temniţele, umilinţele, dispreţul. „Tatăl meu a murit în anul 1956. Gemenii familiei Negroponte, cumnaţii mei, au plecat cu Regele Mihai în 1947. Tatăl lor murise deja în 1945. Teodor (Tedy), fratele lor mai mic, a suferit cel mai mult. Arestat în 1947, trece prin mai multe închisori şi ajunge dincolo de Cercul Polar, la minele de fier de la Vorkuta. Sybille Manu-Chrissoveloni, cea mai mare dintre fiicele familiei Georgeta şi Niculae Chrissoveloni, spune într-un interviu în „*Magazinul istoric*” din 2001, consemnat de Ştefan Petre Kirson: „Părinţii mei se cunoșteau cu mult timp înainte de căsătorie, erau foarte buni prieteni, jucau destul de des golf împreună și formau o echipă extraordinară. La jocul preferat de golf mama era foarte calmă, iar tatal meu, dimpotrivă, era o fire mai nervoasă. Se completau. S-au căsătorit în anul 1941. Tatăl meu era și unicul moştenitor al familiei Chrissoveloni din România, asta deoarece bancherul Dumitru Chrissoveloni, care era fratele Helonei Morand şi al lui Jean Chrissoveloni, nu a avut copii.

Un grafitti interesant apărut pe spatele unei clădiri din bătrânul port al Galaților, care ar putea fi o lecție predată de copii edililor orașului.

El a fost căsătorit cu Lily, o suedeză frumoasă, blondă, foarte cochetă, dar care nu i-a daruit copii. Bunicul a avut, de fapt, și un frate, pe acest Dumitru, diminutivat Mitru, şi pe Helone Morand, care fusese căsătorită cu principele Dimitrie C. Şuţu. A divorţat de acesta în 1923 şi s-a căsătorit apoi, în 1927, cu scriitorul Paul Morand. Mătuşa mea Helone Morand a avut o fiică, se numea Irone sau Papillon, cum era alintată de familie, din căsătoria cu principele Suţu. Aceasta a murit la vârsta de 28 de ani, pe la începutul anilor ’30. A căzut de pe cal şi s-a lovit la cap. Irone a fost căsătorită cu ducele Eric de Broglie şi au avut un

băiat, Jean-Albert de Broglie, care a murit la vârsta de 44 de ani, în 1972, la un an după moartea tatălui meu. Nici acesta din urmă nu a avut copii, aşa că şi mătuşa mea a rămas fără moştenitori direcţi. Nicky Z. Chrissoveloni, tatăl d-stră, a dus mai departe numele familiei. Trei fiice şi un băiat au compensat lipsa de moştenitori a unchiului şi mătuşii dvs.? Tatăl meu şi-a dorit să aibă un băiat şi aşa m-am născut eu, la un an de la căsătorie. Era disperat, mama mă născuse cu destule greutăţi şi eram fată, nu baiat.

Atunci a venit marea prietenă a tatei, Dina Balş, mama istoricului Dan Berindei, s-a aplecat asupra leagănului meu, m-a privit cu atenţie şi, ca o zână binefăcătoare, i-a spus tatei: „Nicky, nu te îngrijora, Sybille o să fie o frumuseţe". Încet-încet, tata s-a împacat cu gândul că nu are un băiat şi a spus: „Bine, mă consolez cu ideea că am o fată, dacă cel puţin va fi frumoasă şi deşteaptă". Pe urmă s-a născut Jean, în 1943, apoi Elena în 1946, şi Irina în 1951. Ce vă mai amintiţi din acele timpuri?Din copilărie, nu mare lucru, doar că o vreme am stat pe moşia de la Novaci, unde m-a crescut doica Dina, care mai trăieşşte şi astăzi, are peste 90 de ani.Îmi amintesc vag când au venit să ne scoată din conac şi tata mi-a povestit că atunci am sărutat un soldat rus ca să mă lase să-mi iau păpuşa cea mai dragă. Apoi am locuit în apartamentul din strada C.A. Rosetti, nr. 25 şi de aici ne-am mutat în casa pictorului Catargi, pe Dorobanţi, nr. 2.

Iar în această casă mare mai locuiau, în afara noastră, un securist, un membru de partid şi, ca să mai justifice câteva camere, mai statea şi pictorul Pallady. (...) Îmi aduc bine aminte când a venit din închisoare Teddy Negropontes[114]. Până să-l aresteze, era un tânar din garda regală şi ofiţer de legătură dintre Palatul Regal şi americani. Comuniştii l-au arestat de pe stradă, cineva a văzut şi i-a comunicat surorii lui. Mamei lui nu i-a spus niciodată nimeni că băiatul ei era arestat. L-a tot aşteptat să se întoarcă. A fost dus într-un lagăr de concentrare la Constanţa, unde erau triaţi condamnaţii, iar cei consideraţi mai periculoşi pentru regim erau trimişi în Siberia. Teddy avea în jur de 20 ani când l-au trimis în Siberia. A stat acolo opt ani, din cei zece ani de închisoare. După eliberare a venit la noi la masă şi îmi reamintesc foarte bine că tata a scos ultima sticlă de coniac de la Fabrica de Spirt de la Ghidigeni, care chiar fusese proprietatea noastră, au fumat şi ne-au lăsat şi pe noi, copiii, să ascultăm ceea ce povestea Teddy Negropontes." L-a ajutat Dumnezeu şi a răzbit prin infernul comunist. A trăit până în 2001", a povestit cu

[114] Spațiul verde dintre trei blocuri aflate în cartierul Floreasca, undeva între străzile Garibaldi, Glinka şi Chopin, a fost propietatea lui şi este locaţia fostului hipodrom al lui Negroponte.

lacrimi în glas Sanda Tatarescu-Negroponte[115]. Rămasă singura moştenitoare a acestor ilustre familii, ea se luptă cu universul corupt din Justiţia Română pentru a putea recupera ceva din fostele proprietăţi.

[115] Sanda Tătărăscu Negroponte, fiica liberalului Gheorghe Tătărăscu, prim-ministru al României între anii 1934-1937 şi 1939-1940, a fost senator PNL în primul for legislativ după 1990. „Sanda s-a prăpădit în cursul acestei nopţi (luni spre marţi, 20 iul. 2009), în locuinţa sa din Bucureşti, în jurul orei 3.00, după o foarte, foarte lungă suferinţă", a declarat preşedintele fondator al PNL, Radu Câmpeanu. „Mi-a părut cumplit de rău, am văzut-o ultima oară săptămâna trecută şi speram să treacă peste starea în care era. Este o pierdere mare, am ţinut foarte mult la ea, era ca o soră mai mare pentru mine. Este o pierdere şi personală, dar o pierdere şi pentru societate, fiindcă era o doamnă a societăţii româneşti", a afirmat seniorul liberal. Radu Câmpeanu a mai spus despre Sanda Tătărăscu Negroponte că era un om de înaltă moralitate şi cu un comportament foarte elegant. Dispariţia Sandei Tatarascu Negropontes, fiica unui lider liberal interbelic ştampilat de istorie cu imaginea „tovarăşului de drum", lăsa în urma o avere impresionantă, povestea unei generaţii sacrificate, dar mai ales drama neştiută a celor obligaţi să moară „infractori", într-o Românie care a condamnat formal regimul comunist, dar nu i-a reparat niciodată erorile colosale. Asta rezultă la vederea fisei de penitenciar a Sandei Negropontes. O lecţie amară rămâne: toate deciziile juridice ale regimului comunist ar trebui lovite de nulitate în cazul foştilor deţinuţi politici. La 19 ani, când tatăl ei Gheorghe Tătărăscu era ambasador la Paris, Sanda a plecat la Londra pentru a-şi face studiile de muzicologie şi decoraţiuni interioare. Era în anul 1938 şi Europa se pregătea să intre în infern. În câteva luni, Tătărăscu era chemat în ţară şi instalat prim-ministru, iar Sanda nevoită să renunţe la studii şi să-l urmeze. Destinul îşi pregătise propriul scenariu: în 1940, la 21 de ani, domnişoara Tătărăscu se mărită cu Ulise Negropontes. În 1870, când în Turcia a început prigoana asupra grecilor, familia Negropontes a decis că viaţa e în altă parte. Membrii familiei au plecat în două direcţii diferite. O ramură a ales România. Alta, Elveţia şi de acolo, mai departe, Statele Unite şi Franţa. Cei mai cunoscuţi membri ai familiei sunt din ramura care a emigrat pe continentul american. John Negroponte, fost ambasador al SUA la ONU şi în Irak, fost director al Serviciilor Naţionale de Informaţii ale SUA şi una dintre figurile marcante ale echipei Bush, este vărul lui Ulise Negropontes, soţul Sandei. Nicholas Negroponte, fratele lui John, este director fondator al Massachusetts Institute of Technology. Instaurarea regimului comunist în România i-a marcat decisiv destinul Sandei Tătărăscu. Încercările tatălui de a-şi salva oarecum poziţia şi privilegiile au fost speculate de reprezentanţii „noii ordini" până în punctul în care „tovărăşia" lui Gheorghe Tătărăscu a devenit nu doar inutilă, ci chiar periculoasă. Istoria e fără rest: tatăl Sandei a jucat pe cartea oportunismului toată viaţa. În anii '30, a fost în două rânduri premierul lui Carol al II-lea, girând indirect subminarea totală a democraţiei interbelice. Tătărăscu n-a avut remuşcări în a se transforma, imediat după cel de-Al Doilea Război Mondial, în „purtătorul" intereselor comuniste. „Tovarăşul de drum" devenise însă la finele anilor '40 dispensabil. Epopeea carcerală putea începe. În 1950, închisorile comuniste găzduiau nu mai puţin de 11 membri ai familiei Tătărescu: Gheorghe Tătărescu şi patru fraţi ai săi, Sanda, trei veri ai săi şi două mătuşi. Acestea din urmă nu au rezistat şi s-au sinucis în detenţie. Tuşă finală e la Paris, unde fratele Sandei studia Dreptul. Când a auzit că tatăl său a fost arestat, a făcut un atac de schizofrenie. A murit în 1969, într-un azil din capitala Franţei. „La un moment dat, mi-a sărit un şobolan în coc". În 1953, după moartea lui Stalin, „elementelor duşmănoase" li s-a mai dat o şansă. Sanda Tătărăscu a părăsit Târgşorul, penitenciarul unde împărţise aceeaşi celulă cu o condamnată pe viaţă pentru canibalism. România nu mai avea însă nevoie de elita sa interbelică. Pentru a-şi câştiga existenţa, doamna Negropontes a fost nevoită să lucreze la deratizare. „Cel mai iubit dintre pământeni" se scria cu trei decenii mai devreme. „Eram tânără, aveam un coc foarte frumos. La un moment dat, mi-a sărit un şobolan în coc şi am fost nevoită să mă tund. Atunci m-

am decis să plec de acolo", rememora Sanda Negropontes, într-un interviu acordat EVZ în octombrie 2005. Sanda Tătărăscu e doar un nume. Peste 22.000 de persoane au fost internate în colonii de muncă în perioada 1950-1954, „ca urmare a funcţiilor deţinute în fostele partide burgheze şi pentru manifestarea unor nemulţumiri". Doar 1600 de cazuri au „beneficiat" de mandate emise de procuratură şi de începerea unei anchete penale şi numai 500 au fost trimise în faţa justiţiei. La două decenii de la căderea dictaturii, problema juridică a celor clasaţi ca „infractori" de regimul comunist n-a fost încă rezolvată. Mii de foşti deţinuţi politici au murit deja în ultimii ani fără a avea cazierul curăţat de crimele imaginare de care au fost acuzaţi de cerberii socialismului ştiinţific. România a condamnat comunismul, dar n-a făcut nimic pentru a-i repara greşelile. Sanda Tătărăscu Negropontes este doar ultimul nume de pe lungă listă a celor trecuţi în nefiinţă, dar încă văzuţi de justiţia română ca dispunând de un cazier bogat. Singura vină a Sandei a fost aceea de a purta un nume care, la începutul anilor '50, te condamna, fără recurs, la închisoare. În ultimii ani, Sanda Tătărăscu începuse recuperarea averilor familiilor Tătărăscu şi Negropontes, intrând la un moment dat în conflict juridic chiar cu Ovidiu Tender. După toate datele, doamna Negropontes era una dintre cele mai bogate romînce, cu o avere estimată la peste 20 de milioane de dolari. Din fişa întocmită, aflăm că pe Sanda o chema, de fapt, Negraponte, în vreme ce numele mamei sale era „Aritia", şi nu Aretia. Mai mult, considera oficialul centrului de triere care a întocmit fişa, Sanda Negropontes avea „2 copi", iar originea sa socială era aceea de „mari demnitari". Nu e loc însă de zâmbete: procesul verbal 2/52 impunea o durată de „internare" de 60 de luni, motivând simplu decizia, cu majuscule: „PNL". Deşi Sanda Negropontes ar fi trebuit eliberată abia în august 1958, moartea lui Stalin i-a scurtat vizita la Târgşor. În noiembrie 1953, coşmarul carceral luă sfârşit. Libertatea de afară nu era însă decât un alt lung şir de suferinţe. Sanda Tătărăscu Negropontes (1919-2009), fiica ilustrei familii Gheorghe şi Aretia Tătărescu, a decedat la vârsta de 90 de ani. O doamnă distinsă, elegantă, educată şi plină de nobleţe, într-un cuvânt o aristocrată. Vorbea puţin şi concis. Adevărul crud: aproape nimeni nu mai ştia că este încă în viaţă. Ultima oară când numele ei a „prins" paginile ziarelor, Sanda Negropontes se „războia" prin intermediul avocaţilor cu Ovidiu Tender, pentru un imobil de multe milioane de euro. La începutul anilor '50, când familia sa fusese evacuată prin voinţa fără recurs a unui comisar sovietic, Sanda Tătărăscu nu avea de unde să ştie că se va mai întoarce acasă abia peste cinci decenii. Familia Zenovie şi Zoia Elena Deju-Cârlugea a scris solidă şi bine documentată carte „Aretia Tătărescu - Marea Doamnă a Gorjului interbelic". Îmbrobodită cu o maramă gorjenească, asemenea mamei ei odinioară, îşi dormea somnul de veci în capela de la Bellu, doamna Sanda Tătărescu Negropontes. Îşi încheiase socotelile cu viaţa. Cunoscuse măreţia, umilinţa, dar a fost o luptătoare şi nu s-a lăsat învinsă. A învins şi a rămas o Doamnă. Şi Doamnă a fost şi la deratizare, şi profesoară, şi senator. Frumuseţea doamnelor şi domniţelor, din veacurile de mult stinse, a fost înrobită de canoanele erminiilor bizantine (manuale după care se pictau bisericile) şi tinuta sub cheie de letopiseţe, care au refuzat să dea vreo veste despre ea viitorului. Abia fanarioţii, amatori de portrete, au scos-o pentru urmaşi la lumină de prin iatace, grădini şi trăsuri. Până atunci, într-o lume în care în centru stătea divinitatea, iar în jurul ei se învârteau doar bărbaţii, femeile aveau un loc mai ferit pe orbită. A plecat dintre noi o mare doamnă: Sanda Negropontes Tatarăscu. A fost fiică de premier şi sotie de latifundiar interbelic, apoi deţinut politic şi supravieţuitoare a holocaustului roşu. Merci, Madame! „Pentru mine a fost şi a rămas „Madame", prima mea profesoară şi cea căreia îi datorez cel mai mult. Un etalon de nobleţe şi un reper stabil atunci când sistemele de valori se năruie. Ii spuneam „Madame", într-o epoca in care corectitudinea politică ar fi vrut ca adresarea sa fie „camarade professeure". Nu eram încă la şcoală când i-am devenit elevă. Timp de 10 ani am mers de trei ori pe săptămână la cursurile de franceză ale doamnei Negropontes. Din tot ce am învăţat de la dânsa, franceza este cea mai puţin importantă. Poate că între timp am mai uitat subjonctivul, dar am să-mi amintesc întotdeauna colindele de Crăciun sau serbările de Paste, când fiecare copil primea câte un cadou frumos

Castelul Negroponte în timpul luptelor de la Mărăşeşti. Ulise Negropontes era căsătorit cu Sophie Zarifi iar fata lor, Elena Negropontes, a fost soţia mareşalului Eremia Grigorescu, eroul de la Mărăşesti şi ministru de război. Negropontes provine dintr-o veche familie elenă, ai cărei urmaşi sunt reprezentativi şi în societatea zilelor noastre. Strămoşii Elenei au emigrat din insula Eubeea, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea: o ramură s-a instalat la Nord de Dunăre, în zona Galaţiului, de unde trece spre Oituz. O altă ramură s-a stabilit în Franţa, la Marsilia, iar o alta a ajuns, în perioada menţionată, în Canada şi Statele Unite ale Americii. George Ulise Negropontes este descendent dintr-o familie boierească grecească şi a fost după Primul Război Mondial primar al oraşului-erou Mărăşeşti. Negropontes deţinea în zonă peste 42.000 de hectare de pământ, iar pe moşiile sale, în anii războiului, au avut loc aprige bătălii. Lupta din 6 august 1917 a rămas în

---

ambalat, ales cu grija, special pentru el. Imi amintesc eleganţa, tactul şi răbdarea cu care ştia să ne corecteze când greşeam, fără să aibă vreodată aerul că ne ceartă. N-am văzut-o vreodată supărată, n-am auzit-o ridicând tonul. Mereu blândă, mereu zâmbitoare, mereu fascinându-ne cu poveşti nemaiauzite: despre cărţi, despre muzee, despre castele sau baluri. Despre Londra şi Paris, dar şi despre România interbelică... Nu, Madame nu facea politică, dar nici nu se ferea să-şi evoce trecutul. Cu o detaşare şi cu un umor care continua să mă uluiască şi azi. Au urmat arestarile, procesele, moartea multor apropiati. Trei ani de puşcărie petrecuţi în diferite lagăre pentru femei. Apoi, după eliberare, prima slujbă: la deratizare. Slujba pe care, cu toate riscurile, a abandonat-o după ce un şobolan i s-a încurcat în coc şi a fost nevoită să se tundă. Nenorocirile nu s-au oprit. Singurul ei frate a murit, nebun, la Paris. Fiul cel mic i-a fost răpus de cancer la doar 25 de ani. L-a privit neputincioasă cum se stinge. Şi astăzi mă întreb cum e posibil să nu-ţi pierzi minţile după asemenea încercări. De unde atâta forţă în femeia aceea delicată, care a traversat infernul? Păstrându-şi nu doar raţiunea, ci şi inima deschisă. Prin ce miracol mai putea încă să iubească oamenii şi viaţa, fără urmă de ranchiună? Cum reuşea să-şi păstreze mereu disponibilitatea pentru ceilalţi? Sau să descopere frumosul din jurul ei, în cea mai cenuşie dintre lumi? Cunoscând-o, am învăţat că „doamna” nu înseamnă doar o femeie îmbrăcată elegant. Nici cultura şi manierele alese nu sunt suficiente. Mai trebuie ceva: o generozitate a spiritului, o lumină interioară inalterabilă. Noi, cei care am avut privilegiul să o întâlnim, ştim că această lumină ne va însoţi mereu. Şi e cel mai frumos dintre daruri. Merci, Madame! - Miruna Munteanu.

conştiinţa naţională ca fiind decisivă împotriva nemţilor, iar contribuţia lui G. Ulise Negropontes a fost una substanţială.

Faptul că în oraşul Mărăşeşti nimic nu mai aminteşte de familia care a făcut mai mult decât statul român pentru acest oraş, arată dispreţul faţă de cei de lângă noi. Nici măcar o placă comemorativă nu mai aminteşte de familia Sandei Tatarescu-Negroponte. Un singur loc mai există la Mărăşeşti unde se găseşte scris numele familiei: cimitirul oraşului, unde se află mormântul pruncului fondatorului acestei saga mărăşăştine.

Să ne reamintim că la 14 iulie 1920, Negropontes donează 20 hectare de pământ statului prin primăriea oraşului, pentru construirea Mausoleului Neamului şi 50.000 de lei; la 17 august 1920 într-o şedinţă extraordinară a Parlamentului Ţării, satul Mărăşeşti este declarat oraş. Cu această ocazie Stema oraşului s-a hotărât să fie Arh. Mihail, cu inscripţia „Pe aici nu se trece”; la 22 august 1920, se dă Ordinul de Zi, citit de col. Issaly, la Răzoare, loc martor al istoricelor lupte de la Mărăşeşti, când Mareşalul francez Joffre[116] oferă atunci Oraşului-Erou

[116] 1914, 5 -12 sept. Prima bătălie de pe Marna. A fost una dintre cele mai importante lupte din timpul Primului Război Mondial. Germanii, dorind să încercuiască Parisul, au trimis trei armate care au intrat pe teritoriul francez venind dinspre Belgia. Între conducătorii armatelor germane se aflau şi generalul von Kluck şi feldmareşalul von Bülov. Armatele franceze au fost conduse de maresalul Joffre, care a fost ajutat printre alţii de generalul Galliani. La începutul luptei, armatele franceze au rezistat tentativelor germane de a rupe frontul pe Marna, după care mareşalul Joffre, ajutat şi de o armată engleză, a declanşat o contraofensivă puternică. Forţele comandate de von Bülov s-au retras şi acelaşi lucru l-au făcut şi cele comandate de von Kluck, pentru a evita încercuirea totală. Victoria de pe Marna a oprit înaintarea germană şi a reprezentat una dintre cele mai importante victorii ale Aliaţilor din timpul Primului Război Mondial.La 20 august 1920, la Palatul Artelor din Parcul Carol, mareşalul Josepf Jacques Cesaire Joffre (1852-1931) acorda Capitalei o Cruce de Război în numele Franţei, oaspetele francez fiind îmbrăcat într-o uniformă a vânătorilor de munte şi purtând Marele Cordon al Legiunii de Onoare. Joffre a motivat în discursul său acordarea medaliei prin citarea Capitalei prin ordin de zi pe armată, pentru modul în care bucureştenii au „suportat cu atâta sânge rece şi bărbăţie asprele încercări ale războiului”. Mareşalul francez a pus Crucea de război pe o pernă din catifea roşie, brodată cu stema Bucureştilor şi a înmânat-o doctorului Gheorghian. Cu acest prilej au fost decoraţi şi ofiţerii români care s-au distins în luptele de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, aşa cum a fost cazul generalilor Răşcanu şi Maiorescu. Generalul Rujinski, comandantul Corpului II Armată, a condus defilarea trupelor. Cum generalul Ioan Răşcanu, ministrul de război (13 martie 1920-13 decembrie 1921), a organizat sărbătorirea a trei ani a victoriei de la Mărăşeşti, i s-a pus la dispoziţie mareşalului Joffre, la 22 august 1920, un tren special pentru deplasarea în oraşul unde s-a oprit înaintarea germanilor. Arhiereul Vartolomeu Băcaoanul a efectuat serviciul religios pe platoul gării din Mărăşeşti. Discursurile generalilor Răşcanu şi Cristescu au fost urmate de decernarea Crucii de război oraşului Mărăşeşti. Mareşalul Joffre a înmânat medalia primarului Negroponte, moment în care fanfara militară intona Marseilleza, iar o baterie de artilerie a tras 21 de salve de tun.

Mărăşeşti, medalia „Croix de guerre”, ca trimis special al Preşedintelui ca şi al Guvernului Francez. Cine mai are astăzi timp de morminte? Exact. Cine mai are timp azi să fie om?! Om de nădejde al Casei Albe, înainte de a primi postul de la Bagdad, Negroponte a fost emisarul SUA la ONU şi, printre altele, a fost şi negociatorul fostului preşedinte american Richard Nixon, în Vietnam.

Piaţa Nouă sau „Costache Negri”. În spatele imaginii se văd clădirile vecine, de pe strada Traian, astăzi dărâmate. Se mai numea Târgul Nou, momentul fondării fiind anul 1889 și a fost ridicată pe locul unde erau amplasate spânzurătorile pentru tâlhari și criminali, acei „streini haimanale”, cum îi numește „Condica Liuzilor” din anul 1803. Despre stadiul ei de execuție se vorbește și în „*Expunerea situaţiunei administrative a comunei Galaţi pe anul 1887*”, presentată consiliului comunal în şedinţa de la 12 Fevruarie 1888 (BVAU, F.G. IV 2.892). La 23 ianuarie 1883 îl găsim pe Constantin Ressu membru în Consiliul Comunal al Galaţilor şi prim-ajutor de primar. Acesta locuia în casele Melencovich de pe strada Deciană. Avocatul Constantin Ressu a fost ales primar al urbei Galaţilor în noiembrie 1886, mandatul său fiind până în luna martie 1887. În anul următor, la 7 - 9 august 1888 au avut loc alegeri pentru consiliul comunal. Printre toate problemele edilitare care trebuiau să-și găsească o grabnică rezolvare, era pavarea unui număr cât mai mare de străzi, căci majoritatea erau nepavate, fiind pline de nămol toamna şi iarna, locuitorii plângându-se că merg prin noroi. În aceeaşi situaţie era şi o parte din strada Mavromol, unde proprietarii şi-au făcut, cu banii lor, un „trotuar cu dulapi”. Pentru remedierea acestei neplăcute situaţii s-a organizat la 20 aprilie 1890 o licitaţie publică pentru lucrări de pavaj în valoare de 1.200.000 de franci. În anul 1889, la insistenţele Primăriei, Compania Apelor a montat 14 fântâni publice, dar tot în centru, în străzile Fraternităţii, Domnească, Mihai Bravu, Tecuci şi Mavromol. La 13 septembrie 1889 a sosit în oraş regale Carol I însoţit de prinţul moştenitor Ferdinand. Veneau de la Cernavodă şi au fost găzduiţi de prefectul M. C. Deşliu. Piaţa Costache Negri, Piaţa Centrală de astăzi, era un târg denumit după marele om politic şi datorită faptului că, pe când era pârcălab de Covurlui, Costache Negri, în calitate şi de preşedinte al Comisiei de înfrumuseţare a oraşului, cuprinsese în planul său şi realizarea unui târg mai mare, în care ţăranii din împrejurimile Galaţilor să îşi vândă

marfa, alături de negustorii gălăţeni. Acest târg nu a putut fi realizat atunci, găsindu-şi finalitatea de abia pe timpul mandatului de primar al lui Constantin Ressu.

Într-o discuţie cu jurnaliştii americani, el şi-a amintit de rădăcinile sale româneşti şi de faptul că familia sa se trage din această zonă a ţării. Oamenii valoroşi nu uită niciodată cine au fost. Desigur că doamna Sanda Tătărăscu-Negroponte este și verişoara acestor celebrităţi care au vizitat România înainte şi după 1989. Nu a fost un motiv ca urmaşa Negroponţilor[117] din România să profite de poziţiile pe care aceştia le ocupă în societatea americană. Vorbind cu Sanda Tatarescu-Negroponte, ne-a spus că „este mândră de relaţiile sale cu rudele de peste Ocean însă, mai presus de toate, este mândră ca este româncă şi nu a gândit niciodată să emigreze, urmând sfatul tatălui său, acela de a rămâne cu orice preţ în România pentru că toate samavolniciile comuniştilor vor trece repede". Dar nu a fost deloc așa. Din nefericire pentru noi, românii, regimul comunist a dăinuit jumătate de secol şi, printr-un miracol, politicieni de mare marcă ai României Regaliste au putut fi martorii acestui eveniment. Doamna Sanda Tatarescu-Negroponte este unul dintre aceştia. Şi poate că nimic nu sintetizează efemeritatea vieţii în care crezi şi căruia te străduieşti mereu să-i consolidezi o temelie, decât versurile din „Ecvestră" a poetului Florin I. Cernat: „n-a mai trecut un stol de flori de soare/pe limba mea cu capăt aurit/ colină ce lucioasă maculează/pământul plin şi cerul dezvelit/n-am mai văzut trecând un cal buiestru/din ziua când setoasele

[117] La data de 26 martie 1868 primăria Bucureştiului, după organizarea unei licitaţii, a acordat o concesiune pe 40 de ani (1868-1908) intreprinzătorului Alfred Gottereau din Paris, pentru iluminarea cu gaz aerian („gaz fluid") a străzilor oraşului. Acesta, probabil negăsind capitalurile necesare a vândut concesiunea după 2 ani pentru suma de 300 000 lei, grupului Negroponte, Mehedinţeanu şi Zarafi care, sub denumirea de *Societe Generale d'Eclairage et Chauffage par le Gaz en Roumaine,* a executat în anul 1870 lucrări în valoare de 4 milioane de lei pentru producerea gazului, construind Uzina de Gaz Filaret, care a fost inaugurată cu mult fast la 12 noiembrie 1871 şi a început construcţia retelei de distribuţie a gazului din Bucureşti. În 1873 instalaţiile sunt cumpărate de societatea engleză *The British and Foreign Watter and Gas Works Company Limited* din Londra, care le-a avut în exploatare în Bucureşti timp de şapte ani (1873-1880). Din 1880 societatea franceză cu numele de *Compagne de Gaz de Bucarest* a preluat această functie. La început (1868-1906) iluminatul public cu gaz se făcea numai în partea centrală a oraşului, la periferii se întrebuinţa iluminatul cu lămpi de petrol sau iluminatul cu lămpi de "ului dens" sistem Croizat. În 1889, s-au introdus pentru iluminatul public cu gaz becurile Auer cu manşon incandescent. Iluminatul cu gaz s-a extins până la şoseaua Mihai Bravu, Viilor, Doamnei şi Panduri, formând o linie de centură a iluminatului cu gaz, restul oraşului rămânând luminat cu lampi de petrol. Compania a investit mulţi bani pentru iluminatul cu gaz. Primele instalaţii electrice în Bucureşti au un caracter ocazional sau experimental (în galvanoplastie şi la funcţionarea soneriilor în clădiri). În 1865, casa Librecht (fost director al Poştei, în timpul lui Al. I. Cuza) a fost prima dotată cu sonerie electrică (în prezent Casa Universitarilor).

livezi/ s-au sinucis în iarba de sub pleoapa/ acelor ochi cu vârfurile verzi/şi numărând galopuri în istorii/desculţe urme-n margine de mal/ mă urmăreau cum te iubeam ecvestru/pe coama caldă-a fiecărui val/în fragede zigzaguri de castane/copii născuţi cu aripi de cocor/sunt sfinţi ducând în deget verighete/pentru miresele ce mâine mor”.

Cramă-pivniţă şi vinotecă de la IAS Iveşti-Tecuci, costruită de generalul Eremia Grigorescu, şi administratorul ing. Avram D. Tudosie în prim plan.

Într-un dialog cu istoricul Marian Oprea şi academicianul şi eruditul Constantin Bălăceanu-Stolnici, purtat în urmă cu numai câţiva ani, descoperim desigur în confesiunile Sandei Tatarescu-Negroponte o altă lume a anilor ’50 - ’70, o lume în care oamenii trebuiau să supravieţuiască cu orice preţ, despărţindu-se de amintirile scumpe ale celor dragi. Este lumea talciocurilor, o lume pe care o credeam apusă, şi care a renăscut, din păcate, după anul 1989 cu o frenezie de nebănuit. „Dacă vreţi, spune supărată Sanda Tatarescu - Negroponte, acel talcioc, pe care noi l-am uitat astăzi, reprezenta, la un moment dat, toată burghezia, toată aristocraţia română; fiecare vindea ce brumă mai avea prin casă, ce-i mai rămăsese, pentru ca în fond ne confiscaseră toate lucrurile de valoare.

Fragment din „*Cartede la Russie d'Europe*...", dressée par E. Lapic, capitaine de I-ére classe au „Corps Imperial des Ingénieurs géographes". Gravée et publiée par P.A.P. Tardieu, graveur des postes Impériales, Place de l'Esplanade, 1812[118]. În această hartă sunt marcate localitățile Schebanechti, Tecostch, Valea-Mărului trecut Poustzeni, Peki, Fundeni trecut Fondeni, Prival. Putem concluziona că satul Prival a dispărut după anul 1812.

Nu pot uita o doamnă care vindea corsetul bunicii, deci un obiect care aparţinuse unui membru al familiei şi era ceva foarte intim. Cei veniţi în talcioc să cumpere râdeau, dar eu realizam toată durerea ei. Fara îndoială, s-au uitat acele momente şi este bine că s-a uitat, eu însă îmi amintesc. Ştiţi, eu am iertat, dar amnezică nu sunt, sunt bătrână, dar memoria-i foarte bună. Ceea ce a dominat a fost, cu siguranţă, aceasta fierbinte dorinţă de supravieţuire". Vorbind cu Sanda Tatarescu-Negroponte am fost surprinşi de dispoziţia şi vivacitatea acestei doamne care a trecut prin toate încercările care au marcat România ultimului veac.

Aceşti bărbaţi cu rădăcini româneşti sunt toţi verii Sandei Tatarascu-Negroponte, o doamnă din familiile care au făcut România modernă, o femeie care, la cei 87 de ani, a rămas un exemplu de moralitate. Fără a fi mai puţin cunoscută, viaţa doamnei Sandei Tatarascu este un adevărat român.Născută şi educată în mijlocul înaltei societăţi a României Regaliste, ea şi familia ei au cunoscut în a doua jumătate a secolului trecut discriminarea şi persecuţiile comuniste. A făcut politică şi puşcărie, reverenţe în faţa Reginei Angliei, dar şi munca la deratizare. N-a abandonat niciodată, cu toate că a avut o viaţă marcată de mai multe tragedii succesive.

[118]*Harta Rusiei europene*, ...elaborată de E. Lapic, căpitan - clasa întâi „Imperial corpului de ingineri geografi". Gravată şi publicată de P.A.P. Tardieu, gravorul expoziţiilor Imperiale, locul Esplanade, 1812.

Şi totuşi, a renăscut de fiecare dată ca pasărea Phoenix. A fost o generaţie distrusă! Şiruri lungi de prizonieri au ajuns în taigaua Siberiei, unde au fost abandonaţi zăpezilor, după ce s-a stors din ei ultima vlagă. În bărbile nerase cu anii colcăiau de păduchi, iar oamenii erau cuprinşi repede de disperare şi înebuneau sau se aruncau singuri în colţii fiarelor sălbatice, familiile lor n-au mai aflat niciodată nimic despre ei, ţara condusă de trădători de neam, nu a fost curioasă să ştie ce s-a mai întâplat cu foştii ei soldaţi şi cetăţeni, toată lumea iscălea tratate, dar baza era şerveţelul ruşinii, prin care am fost sacrificaţi şi aruncaţi în gropile comune ale unei istorii nepăsătoare, scrisă de ticăloşi parfumaţi.

O vreme, în adolescenţa mea, o foarte mare cântăreaţă franceză, Edith Piaf, îşi povestea viaţa sa tumultoasă, la care fusese obligată de timpul acela, de după război, într-un cântec frumos: „Non! Je ne regrette rien/Ni le bien qu'on m'a fait/Ni le mal tout ça m'est bien égal!/Non! Rien de rien .../Non ! Je ne regrette rien.../C'est payé, balayé, oublié/Je me fous du passé!/„Avec mes souvenirs/J'ai allumé le feu/Mes chagrins, mes plaisirs/Je n'ai plus besoin d'eux!" „Nu! Nu regret chiar nimic!/Oricât bine a fost,/Oricât rău - totul mi-este egal!/Nu! Chiar nimic!/Nu! Nu regret chiar nimic!/E plătit, alungat, măturat,/Nu-mi mai pasă ce-a fost!/Câte-or fi amintiri/Le arunc drept în foc,/Bucurii sau tristeţi - /Nu-mi trebuiesc deloc!"[119]

Acolo, în spatele ruinilor propriei ei ţări, a propriei ei generaţii, o descopăr acum şi pe Edith Piaf, care mi se pare o cântăreață delicată, discretă, puternică şi frumoasă, o emblemă serafică a poporului francez, profundă şi plină de efuziuni sentimentale semnificative. Mă emoţionează ca şi un timp care a trecut şi pe care l-am iubit, era un timp când eram tânăr şi ea îmbătrânea, dar ochii încă îi sclipeau foarte vii, iar cântecele sunt pline de intensitatea trăirii profunde şi de umor. Cântecul în care îmi place ea cel mai mult este „La foule (cover după un tango peruan „Que nadie sepa mi sufir").

În timpul interpretării, la final, Edith dansează. E un dans puţin bizar, o trăire pe care şi-o rezervă făcând abstracţie de lumea sălii de spectacol, părea o somnanbulă adevărată şi divină chiar, iar eu am fost cucerit de graţia mişcărilor ei fără efort, parcă trăia fie ultimile clipe, fie întreaga ei viaţă într-o singură clipă… Se spune că după felul în care un om moare, se vede cât de mult îl iubeşte Dumnezeu. Nu ştiu dacă e adevărat sau nu, dar sfârşitul lui Edith a fost suficient de frumos ca să-mi închipui că a fost iubită mult. De Dumnezeu şi de oameni, cei

[119] Edith Piaf, *Non, je ne regrette rien/Nu, nu regret nimic*, Muzică: Marc Heyal

peste 40 000 care au urmat sicriul în acel octombrie 1963, oprind tot traficul din Paris. *Emportée par la foule… Dar ceilalţi oameni cum or fi murit, pe ei i-a iubit cineva?* Amintirile dor tare, de multe ori ele te pun în faţa propriei tale istorii, de care te poţi uneori mândri, sau dimpotrivă, ea te poate determina să accepţi totuşi vinovăţia, ca bază de reconstrucţie a încrederii. Mă întreb ce fel s-or fi simţind cei care, în propria lor conştiinţă, ştiu că ne-au aruncat neamul în neantul hăului comunist, bându-şi tacticos ceaiul de ora 17 cu seninătate, sau poate mai exact cu indolenţă şi pufăind senil din trabucul lui puturos, umplut bine şi îndesat cu tot rahatul istoriei noastre, de care sunt atât de vinovaţi!

Ei or fi regretând oare ceva, sau amintirile lor au fost „măturate de tot" (balayés pour tou-jours)? Din când în când, câte un erou român care se întorcea, după mulţi ani de prizonierat, din Siberia lagărelor în ţară, care avea o graniţă nouă şi udată cu mult sânge. Pentru ea îşi pierduse el tinereţea! „Beria, Beria,/Ai umplut Siberia/Nu cu hoţi, nu cu tâlhari,/Cu moldoveni gospodari./De la sapă, de la plug,/I-ai luat pe toţi buluc,/De la livezi, de la vii/I-ai adus în reci pustii./I-ai adus cu mic, cu mare,/Să petreacă zile-amare,/Amare şi îngheţate,/De vii, de morţi blestemate./Fi-ţi-ar Berie să-ţi fie,/Să n-ai scânduri de sicrie,/Să zdohneşti, ca un bandit,/De tot neamu-afurisit."[120]

Privea uimit în jur, nu mai avea nici un reper şi nici un reazem sufletesc, nu mai simţea locul natal, nu mai era ţara lui! Parcă era tot într-un lagăr! Lipseau doar câinii sălbăticiţi ai Siberiei… Şi câte zile înfruntase moartea şi gerul cumplit ca să ajungă, măcar câteva ore, acasă, la el acasă!... Nu se mai cânta nicăieri acel cântec care a îmbărbătat pe orice român adevărat, odată cu Dictatul de la Viena, semnat la Belvedere: „Treceţi batalioane române Carpaţii, la arme cu frunze şi flori/V-aşteaptă izbânda, v-aşteptă şi fraţii, cu inima la trecători./Ardealul, Banatul, Crişana ne cheamă, nădejdea e numai în noi!/Sărută-ţi copile părinţii şi fraţii şi-apoi să mergem la război." Acum dimpotrivă, auzea tot nişte trădători de ţară, care s-au săturat de România!? Să fie oare posibil?! Să existe printre noi asemenea excrescenţe degradate şi dezonorante? Cine le-a crescut şi de ce? Şi atunci, bietul nefericit român, se întorcea spăşit şi dezorientat la Dumnezeu, cum ne întoarcem toţi în cele din urmă, pentru că acasă la el, în ţara lui, nu mai era dorit de nimeni!

Era privit ca o epavă stânjenitoare. Ce să mai facă el într-o ţară care nu mai era a lui, era a altora, care-i şi spuneau „naşa rodina"? După fiecare colţ de stradă,

[120] Din folclorul basarabenilor deportaţi de regimul stalinist, după 28 iunie 1940, Constantin Bobeică, „*Între stele şi ţară*ne", Ed. Pontos, Chişinău, 2005.

întâlneai apăruţi ca de nicăieri, ca un făcut, câte un grup, bine echipat, de caricaturi de patrioţi cominternişti, etc, etc.., tocmai acei care-i stătuseră cu naganul la tâmplă, patrioţii cei noi neştiuţi de nimeni, aduşi cu tancurile ruseşti, făcuţi doar din trădătorii neamului românesc, componenţii recutaţi de către G.R.U.-ul rusesc, pentru diviziile, chipurile româneşti… Aceştia, cică, construiau o lume nouă, cu ale repere, era de aur, adică nu pentru un om vechi ca el… Ce porcărie… Astăzi tot ei ne vorbesc filozofie!

Ba unde mai pui că el luptase mult prea tare, prea îndârjit şi împotriva marelui popor, cei care stăteau astăzi hotărâţi cu bocancul pe gâtul lui, deci putea să zică merci că mai trăia…, generozitatea omului nou îl proteja, iată!? Adică nu mai conta deloc că tocmai ţara lui îl trimise acolo, pentu bucata lui de ţară răpită şi distrusă, care nu-i era necesară marelui popor! Nimeni nu-şi mai amintea de asta! El parcă ajunsese de capul lui acolo! Şi mai ales, pământul ăla nu era al marelui popor, ci a lui, aşa simţea, era doar a lui!... Aşa ştia el din tată-n fiu! Are dreptate poetul basarabean care a văzut la el acasă grozăvia pe viu, unde jumătate de ţară fusese deportată în Siberia marelui popor, sau în Kamciatka vecină Japoniei, că: „Adeseori, câte-o lichia/Mai fiară decât orice fiară,/ Punea să tragă-n ţara sa,/ Spunând c-o face pentru ţară!”[121] Dar după un timp, pe caldarâmul măcinat mulţi ani de ciubotele ruseşti, a început să cânte iar muzica militară a regimentelor române (greierii regimentului, cum le mai spuneam noi, copii). Pe caldarâmul bătrânului parc Rizer, din faţa Spitalului Militar, eram din nou români, care puteam vorbi măcar româneşte, sau seara în familiile noastre, puteam asculta povestea neamului nostru povestită de cei care o trăiseră din plin… Cântecul pe care toţi eroii patriei, de la cei antici şi până la cei de astăzi, îl meritau, se auzea din nou la diverse ceremonii, legitimând o excrescenţă comunistă zornăitoare...

Căci ţara aceasta nu trebuiea să-i mai uite niciodată, pe cei mai devotaţi feciori ai acestui pământ, de asta îşi dăduseră, în sfârşit, până şi ei, comuniştii, seama! Asta dacă vrem să mai existăm ca popor, ca să nu ne înghită în secolele viitoare un alt mare popor, dacă mai vrem să avem o ţară şi un loc de mormânt acasă la noi… Se mai cânta în ultimul timp pe la ceremonii: „Presăraţi pe-a lor morminte/Ale lacrimilor flori/Spre a fi mai dulce somnul/ Fericiţilor eroi./Ridicaţi pe piramida nemuririi faima lor/ Scriţi în cărţile de aur/Cântecul nemuritor./Pe copii, la sânul vostru,/ Alinaţi-i cu-acest cânt,/ Povestindu-le, cu fală,/Al eroilor avânt./ Dezveliţi tot adevărul/Şi le spuneţi tuturor,/ Cum muriră fraţii noştri/Pentru neam şi ţara lor.”

[121] *Ţara*, D. Matcovschi.

Poate se v-a cânta odată acest cântec şi la capul miilor de ostaşi români, morţi pentru reântregirea patriei române, poate o-m ieşi odată din ruşinea obedienţei nedemne şi stupide! Acolo, în pământul românesc al Basarabiei, al Herţei, al Bucovinei de Nord, al Bugeacului şi al Cadrilaterului, pământul sacru al dacilor străbuni, al legendelor hiperboreene! Până nu ne v-om reîntregi ca neam şi ţară nu vom fi recunoscuţi de străbuni! „Acolo este ţara mea/Şi neamul meu, cel românesc!/Acolo eu să mor aş vrea!/ Acolo vreau eu să trăiesc…”[122] Acolo… unde doar corbii stepei îşi mai amintesc de ei, de cei înghiţiţi de colbul istoriei! Acolo unde viscolul din iernile stepei aşează pe oasele lor, în fiecare an, troiene care au îngheţat orice simţământ uman, orice recunoştinţă şi orice simţământ naţional.

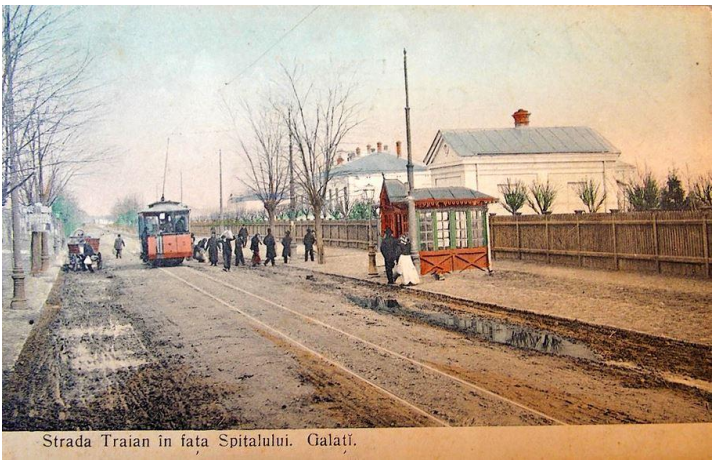

Ilustrată din anul 1911 a străzii Traian în fața Spitalului Militar, vis à vis de Oborul de fân.

Acolo, la capătul unei lumi, în cimitirile fără de cruci, din smârcurile din stepa, chipurile, ortodoxă şi plină de ticăloşie, acolo unde drumurile viscolite şi pline de troiene amintesc de chinurile primelor deportări făcute puţin după 1812, când ni s-a luat Basarabia, deportări povestite de Vasile Alecsandri într-o poezie, multă vreme interzisă cititorilor de canaliile de la noi, ea se numeşte Pahod na Sibir!

Pe drumurile desfundate, adesea pline de troiene îngheţate, din taigaua imensă a Siberiei, transformată într-o mare puşcărie universală, unde au fost și deportaţi jumătate dintre patrioţii Basarabiei române, cei despre care nimeni nu mai ştie nimic. La Chişinău se nasc astăzi români puţini şi generali mulţi… Într-o

[122] *Ţara mea*, I. Neniţescu

tranşee umedă, din acel război, s-a aşternut pe hârtie *poezia sublocotenentului de rezervă Grigore Pupăză, scrisă pe frontul Crimeii, în anul 1942, la Sevastopol;* „Stau într-o groapă,mamă, şi îţi scriu/Cu slova grea de lacrimi şi povară,/În preajmă câmpul pare un sicriu/În care dorm ostaşii, morţi aseară./De zile-ntregi eu nu mai sunt stăpân,/Pe gând şi trup, aşa, ca altădată./Aici îmi caut visele prin fân/Şi moartea mă veghează noaptea toată./ (...)/Să ştii atât, că nu mi-a fost povară/Tot ce-am făcut pe plaiurile aceste/Şi să mă uiţi, măicuţă pân' la vară,/Aşa cum am uitat orice poveste./Dar seara, când şi bulbii din poeme,/Vor trece lin prin crângul de arţar,/S-asculţi cum bate inima şi geme,/În dangătul de clopot solitar…"

Și alte câteva pagini de front: „25 martie 1945. Împlinesc 24 de ani. La ora 14.00 primim ordin să ne deplasăm din Demandice spre front. Noaptea, la ora 12, suntem bombardaţi de artileria inamică. Poate se v-a cânta odată acest cântec şi la capul miilor de ostaşi români, morţi pentru reântregirea patriei române, poate o-m ieşi odată din ruşinea obedienţei nedemne şi stupide! Acolo, în pământul românesc al Basarabiei, al Herţei, al Bucovinei de Nord, al Bugeacului şi al Cadrilaterului, pământul sacru al dacilor străbuni, al legendelor hiperboreene, pământul plasat nostru „în calea răotăţilor", cum spune cronicarul Grigore Ureche, plin de amărăciune!

Până ce noi nu ne v-om reîntregi ca neam şi ţară nu vom fi recunoscuţi de străbuni! Să recapitulăm: „În anul 1774, nordul ţării n-i s-a luat de către Imperiul Habsburgic care, pentru ca băştinaşii să uite de trupul din care au fost rupţi, l-a botezat Bucovina („Ţara fagilor"). Iar, după aproape patru decenii, Rusia ni-a răpit şi partea sa de est, teritoriul cuprins între Prut şi Nistru. În acelaşi scop ca şi cuceritorii austrieci, l-a numit Basarabia, preluând toponimicul ce se referea doar la cele trei judeţe din sudul acestui teritoriu. Demersul rus ţintea unul dintre obiectivele sale mult mai vechi, trasate de Petru cel Mare, obţinerea ieşirii la Marea Neagră. Marşul rusesc spre vest a început în anul 1792, când şi-a luat în stăpânire Transnistria, pe care a numit-o Novorossia (Rusia Nouă). Ar fi trecut ei şi Nistrul tot atunci, smulgând de sub suzeranitatea turcească întreaga Moldovă până la Carpaţi (poate şi Muntenia), dacă nu s-ar fi temut de ostilitatea Austriei. A făcut pasul abia în anul 1812, dar s-a oprit cu prudenţă la Prut, în ajunul campaniei napoleoniene. Iată proclamaţia adresată locuitorilor din Chişinău şi din Basarabia în anul 1941: „Basarabeni, Cu vrerea Domnului, prin sângele Eroilor noştri am izgonit de pe pământul strămoşesc pe duşmanii Neamului, redându-vă libertatea şi credinţa, onoarea şi drepturile.Am prăvălit stăpânirea întunericului

care a pustiit bisericile, casele, și tot avutul nostru din moși-strrămoși. Am spulberat cu vitejia ostaşilor, cotropirea sălbatică a celor ce v-au ţinut în robie şi au răspândit, pe pământul nostru, moartea şi focul.

Ne întoarcem răzbunători în glia moldovenea-că a lui Ştefan cel Mare reaşezând astăzi de-a pururi temeliile Neamului românesc. Basarabeni, anul zbuciumat de umilire şi nedreptate, de cotropire şi vrajbă a luat sfârşit. Aţi simţit prin propria voastră suferinţă, prin sărăcia şi umilirea în care aţi trăit ce înseamnă comunismul. Aţi putut judeca singuri că viaţa fără libertate şi proprietate, fără dreptate şi familie, fără biserică şi lumină este mai cumplită decât moartea. Eroii şi bravii ostaşi ai armatei noastre v-au eliberat! Cinstiţi-le jertfa şi lupta prin fapta voastră! Din încercarea şi jertfa noastră, să luăm învăţătură.

Un neam trăieşte şi se înalţă prin fapta de credinţă şi luptă, prin munca şi zbuciumul fiecăruia din fiii lui. Din cenuşa robiei şi din rănile încercării, să ridicăm azi noi temeiuri de viaţă. Trecutul s-a stins, să întemeiem viitorul. Trebuie să ştergem toate urmele prădătorilor şi să distrugem toate uneltele lor. Voi conduce eu însumi organizarea Basarabiei şi Bucovinei şi voi reface toate aşezările. În popasul acestui an de prăbuşire, Ţara noastră, vechea voastră Patrie, s-a schimbat. O domnie nouă şi curată, o nouă ordine întemeiată pe cinste şi muncă, pe dreptate şi adevăr, stă chezăşie a viitorului. Vom duce lupta şi înnoirea mai departe, prăvălind în ţăndări tot ce a împiedicat Neamul nostru să se înalţe. Românii vor fi cu adevărat stăpâni în Ţara lor, iar ţăranii vor simţi cu adevărat bucuria muncii şi rodul pământului lor.

Voi veghea până la moarte ca drepturile voastre să fie sfinţite, ca viaţa nouă ce întemeiem să şteargă toate amintirile păcatelor noastre din trecut. Prindeţi-vă, dar așa cu încredere în roiul de muncă omenesc, pe care îl începem astăzi. Basarabeni, Prin disciplină, prin ordine, prin muncă, păşiţi în marşul învierii naţionale. Sub scutul armatei dezrobitoare, porniţi la faptă nouă. Am plătit scump blestemul greşelilor trecutului. Să răzbunăm, prin vrednicia noastră de azi, uitarea de ieri. Meritaţi-vă morţii, meritaţi-vă Patria! Trăiască România! Dat la 7 iulie 1941, Ion Antonescu."[123]

[123] *Proclamaţia către* românii *basarabeni* (7 iulie 1941, Mareşalul Ion Antonescu). Basarabia, nordul Bucovinei şi ţinutul Herţa au fost anexate la URSS în 1940, în baza Pactului Ribbentrop-Molotov, semnat de URSS şi Germania nazistă la 23 august 1939, la Moscova. Ocupaţia sovietică a fost întreruptă pentru scurtă vreme în 1941, după ce România a declanşat operaţiunile militare de eliberare a teritoriilor ocupate de URSS ca parte a Operaţiunii Barbarossa, dar teritoriile au fost în cele din urmă recuperate de sovietici în 1944.

Şi uneori mă trezesc plângând prin somn şi fredonând, ca un somnanbul, un cântec viu al tinereţii mele de mică generaţie în blugi: ,,Ioane, Ioane, Ioane, Ioane, ai murit ca milioane!/Ioane, trupul ţi l-au frânt, Ioane, fără de mormânt!/ Ioane, ai murit soldat, unde te-or fi îngropat?/Că-ţi rămase ţara oarbă, să întrebi un fir de iarbă:/Unde-i Ion, copilul meu, care m-a iubit mereu?/Care nu s-a dus cu duşii, care s-a bătut cu ruşii?/Cine să-mi răspundă, cine? Ţării tale nu-i fu bine,/C-au venit oştiri străine precum noaptea nopţii vine,/ Ne-au scos morţii din morminte, ne-au distrus biserici sfinte/Şi apoi ne-au dat pe noi cu un secol înapoi./Şi în tine, Ioane dragă, au pus potera să tragă./Tu te-ai stins netemător şi privind în ochii lor./Uite vremea cum mai trece, vine ceasul doisprezece,/Nu putem continua fără de Măria Ta./Nu dorim decât atât: să aflăm numaidecât/Unde ţi-i mormântul, Ioane, printre atâtea milioane?/ Vrem să-ţi punem flori pe el şi umbruţă de drapel./Să dormi, Ioane, liniştit, neamul tău nu a murit!/Nu ni-i fapta cât ni-i zisa, dar istoria proscrisa/Iaraşi adevăr promis-a de la Nistru pân' la Tisa!"[124]

Lt. Ogescu era într-un tranşeu, dar frigul ne scoală şi ne plimbăm pe câmp. Dimineaţa ne apucă plimbându-ne. 26 martie 1945 (luni). Regimentul primeşte ordin să atace sectorul cuprins între satele Dol-Beşa şi Dol Pial(1) (Ung.). Batalionul I Maior Cociu atacă satul Dol ca prim obiectiv. Batalionul II atacă satul Beşa ca prim obiectiv. Pierderi: Batalionul I un subofiţer 3 trupă, 5 răniţi. Batalionul II Căpitan Răuţă pierde pe cei mai buni ofiţeri ai regimentului.1. Locotenent Giorgi Ioan, lovit în plin. 2. Locotenentul Negrescu Virgil care e rănit (ambele picioare fracturate) evacuat la un spital de campanie, dar din cauza hemoragiei îşi dă viaţa, probabil cu gândul la scumpi lui. 3. Locotenent Mănceanu Viorel moare pe când îşi pilota carul (intrase într-un şanţ anti-car) lovit de gloanţele nemiloase ale unei mitraliere. 4. Locotenent Roşescu Gheorghe este lovit, pe când eşea la creastă cu carul, de un proectil anticar şi arde de viu. Alţi 4 ostaşi mor alături de comandantul lor. Ziua de 26 martie 1945 a fost o zi grea, durerea pierderii celor mai buni ofiţeri se putea citi pe feţele tuturor.

Fiecare se abţinea, dar lacrimile porneau şiroiu. Au început toţi să-şi amintească de micile intimităţi şi de viaţa celor pierduţi, dar amintirile sunt zadarnice când nu e cel despre care îţi aduci aminte. Au fost înmormântaţi într-un cimitir din satul Baica[125]. Fie-le ţărâna uşoară şi veşnica pomenire! Nu ştiu cum va

[124] *Bocetul lui Ioan cel fara de mormânt*, Adrian Păunescu.

[125] Baica este un sat din judeţul Sălaj, Transilvania. Una dintre cele mai frumoase biserici din Sălaj se situează în satul Baica. Conform inscripţiei de pe pristolul de piatră din altar, biserica a fost construită în anul 1645, în cinstea Sfinţilor Arhangheli. În altar au fost păstrate obiectele vechi,

primi țara vestea pierderii locotenentului Negoescu Virgil, comandantul meu, Popescu Victor-Gheboeni şi Diculescu Alex-Manga, cei cu care locotenentul Negoescu a reușit și s-a retras din Basarabia. 8 aprilie 1945. Ne găsim la ora 5 a.m. în marginea unei păduri de lângă satul Hohenruppersdorf.

Batalionul I se grupează pentru atac. La ora 8.30 începe pregătirea atacului. Trage artileria şi începe să cânte Catiuşa. Carele ajung până în marginea satului. Aci sunt oprite de un foc violent dela inamic. Rămân în poziţie defensivă peste noapte." În dimineaţa zilei de 7 mai. La ora 5.30 ne scoală un sunet foarte puternic. Începuse pregătirea artileriei şi a Catiuşelor. Dacă cineva ar avea o imaginaţie cât de bogată, nu poate descrie în cuvinte haosul, care s-a produs în acele 2 ore. Comparaţia cea mai nimerită ar fi următoarea. Ploaia cred că trimite stropi pe pământ destul de deşi, dar proiectilele în sectorul nostru cădeau şi mai des."

Un alt fragment cutremurător este scris cu sânge mult în însemnările căpitanului de geniu Vladimir Kiritescu, cel care a fost comandant de companie în Batalionul 6 Pionieri, din Regimentul 5 Pionieri Focşani, participant la campaniile de la Odessa şi Cotul Donului. La 26 noiembrie 1942, ca urmare a încercuirii sovietice, din cei 425 000 ostaşi români care au luat parte la bătălia de la Cotul Donului-Stalingrad-Stepa Calmucă[126], 125000 au fost înregistraţi ca mari pierderi

---

chiuveta de lemn şi scaunul preotului, un scaun cu doar trei picioare. În interior se pot admira decoraţiile sculptate şi picturile pe lemn realizate de Ioan Pop în secolul XVIII, iar la intrare sculptura a acelor două palme deschise, ce îţi urează bun venit.

[126]România s-a angajat în război pe 22 iunie 1941, alături de Germania, pentru eliberarea teritoriilor naţionale cotropite în vara anului 1940. Au fost angajate în luptă Armata 3 şi Armata 4, comandate de generalii Petre Dumitrescu şi Nicolae Ciupercă, încadrate în Grupul de armate „Generalul Antonescu", alături de Armata 11 germană, comandată de generalul Eugen von Schobert. Au mai participat Aeronautica cu 672 de avioane şi Marina Militară cu 39 nave de luptă. La un sfârşit de noiembrie foarte asemănător cu cel de azi, se declanşa la două mii de kilometri est de Bucureşti o operaţiune de anvergură, care avea să ducă la cea mai mare catastrofă militară din istoria României. În bătălia de la Cotul Donului şi din stepa calmucă au fost pierduţi atunci 125.000 de soldaţi români, adică aproximativ jumătate din combatanţii noştri angajaţi pe front, în doar două luni de lupte. Marea ofensivă sovietică de iarnă, soldată cu celebra încercuire de la Stalingrad, a debutat chiar în sectorul Armatei a 3-a române, care, prost pregatită de iarnă, prost dotată şi prost condusă, a fost spulberată de tancurile şi artileria ruşilor. Aceeaşi soartă a avut-o Armata a 4-a, parte căzută în încercuirea oraşului alături de aliaţii germani, parte decimată în cursul unei retrageri fără speranţă prin iarna rusească, precum atâţia alţii înainte. Multe unităţi au suferit pierderi de 80% în oameni şi 90% în armament, adică au fost practic şterse de pe faţa pământului. Era un frig de minus 20-30 de grade şi pur şi simplu vedeai grămezi de soldaţi români înghetaţi, dar sprijiniţi în picioare unii de alţii. Nemţii trimeteau înainte armata română să ducă greul, deşi ei erau mai bine echipaţi. Când a fost fuga din acea încercuire nemţii s-au urcat în care armate şi camioane şi dacă un soldat român încerca să se prindă de camioane le tăia degetele cu baioneta. Cotul Donului a fost cel mai mare dezastru suferit vreodată de trupele romane şi totuşi

la zi, majoritatea prizonieri, între care erau şi vreo cinci generali: Mihail Lascar, Nicolae Mazarini, Traian Stănescu, Romulus Dimitriu şi Constantin Brătescu. Vladimir Kiritescu scrie într-un jurnal de război, cum a străbătut pe jos, fără hrană şi adapost, peste 200 de kilometri prin stepa îngheţată, coloana prizonierilor români a ajuns la locul de îmbarcare. Mai departe „vorbeşte" eroul, greul drum al prizonieratului.

Piața Regală, cu Hotelul Imperial, înainte de 1912

„Garnitura, destul de lungă, era formată din vagoane de marfă tip, cu uşi laterale care se închideau din exterior. În interior se aflau montate un soi de platforme făcute din scânduri groase, sprijinite pe lateralele de capat ale vagonului, cam la 1,50 metri înălţime faţă de podină, un fel de pat comun, în care ne aşezam ca sardelele. Asemenea instalaţie, de dormit şi de stat, am aflat că se numeşte prici, de la nemtescul „Pritsche". Nu m-am despărţit de asemenea mobilier până când am părăsit Uniunea Sovietică... Şi încă nişte ani în continuare. Aşa, ca să fie! În vagon, nici un mijloc de încălzire. Îmbarcaţi, aproape o sută de inşi, aşa cum le-a căzut atunci la numărătoare ruşilor. Eram câţiva ofiţeri, câţiva subofiţeri şi teterişti, restul trupă, de la sergent, la soldat, din diferite regimente.

Ordonanţa mea, Costică, şi fostul meu ţine-cal, Ardeleanu, au reuşit să se ţină de mine şi să fim în acelaşi vagon, pe acelaşi prici. Este greu de descris starea de spirit, mai bine-zis de dezolare, de disperare şi de irascibilitate, pe care o

---

rămâne complet absent din conştiinţa publică. N-a fost niciodată reflectat substanţial în film sau în literatură, deşi altminteri suntem patrioţi şi provincial-nombrilişti în toate cele. (Nici studii cu audienţă la public nu s-au făcut de altfel. Câteva memorii, precum cele ale generalului Sănătescu, trec tangent la subiect.

manifestau aceşti oameni. A fost nevoie de mult tact, de multă cumpătare şi de multă stăpânire de sine, îndeosebi de o exemplară comportare din partea mea, pentru ca să mă pot face ascultat şi sfaturile mele să fie luate în consideraţie. Autoritatea numai a gradului şi a funcţiei, în asemenea împrejurări deosebite de suferinţă dispare. Spre seară, trenul s-a pus în mişcare.

Iar printre noi se aflau şi câţiva răniţi grav, unii cu răni deschise, destul de grave. Posibilităţile de intervenţie ale unui sanitar care întâmplător se afla acolo, în vagon, erau doar strict verbale. Toată noaptea am călătorit, cu unele opriri, având direcţia generală nord. A doua zi se luminase bine când ni s-a deschis uşa vagonului pentru a fi întrebaţi, în ruseşte: „Câţi au murit?”. Deocamdată, numai doi. Dar mai sunt câţiva greu răniţi sau bolnavi grav. Nu aceasta îi interesa. Au cerut ca morţii să fie duşi la uşa vagonului pentru a fi debarcaţi. Li s-a facut semn celor care căraseră morţii să-i arunce pe troienele de zăpadă, care mărgineau terasamentul căii ferate. Şi asta a fost tot!

Am cerut să ni se dea ceva apă de băut. Nu au de unde! Am rugat să ni se dea măcar câteva gamele de zăpadă, de lângă vagon. „Nilzea” (Nu se poate, nu este voie). Setea începuse să-şi arate colţii, mai vârtos ca foamea. Am încercat să aruncăm, printre gratiile ferestruicilor mici şi înalte ale vagonului, gamele de apă legate cu sfori şi curele, pentru mai a fura ceva zăpadă în timpul mersului. Recolta a fost foarte însă slabă. Câteva gamele au rămas pradă de razboi troienelor munte din judeţul Vrancea, se cheamă Poieniţa - Dumitreşti, ca unul dintre cei şapte copii ani unei familii sărace.

Mama mea, Maria, punea gaz în lampă doar sâmbăta şi duminica, în restul săptămânii culegeam surcele ca să ţin focul treaz în sobă şi să pot face socoteli cu condeiul pe tăbliţa din piatră moale. Lucram dintr-o carte, „1001 de probleme de matematică” parcă se numea, primită de la un unchi, inspector de matematică”, povesteşte profesorul Gheba. Băiatul nu împlinise încă 12 ani când ştia pe dinafară cartea de probleme, stârnind uimirea unchiului său. La imboldul acestuia, într-o bună dimineaţă, Maria Gheba aruncă vorbe ruseşti, tot atât de aspre şi înghetate ca şi inimile celor care ne escortau.

O ultimă şansă era un furt de zăpadă în timpul staţionării în vreo gară. Deşi umbrele serii se lăsaseră, nici nu a sărit biata gamelă bine pe fereastră, că un pistol automat a şi început să-şi şuiere gloanţele în direcţia respectivă. Mâini împuşcate pentru o gamelă de zăpadă, era prea ridicat preţul! Cu greu am reuşit să-mi conving camarazii să renunţe la încercarea aceasta. Dar fiecare rău cu binele lui. De atâta ger, aburii respiraţiei noastre se congelaseră pe pereţii vagonului. Şi,

atunci, s-a început o operaţie de mare iscusinţă şi de migală. Cu bricege sau micile cozi de linguri metalice s-a început decopertarea acestor mici straturi subţiri de gheaţă în gamele.

Iată și rezultatul: îmbulzeală, certuri, bătaie. Acestea erau momentele în care tactul şi priceperea de a interveni calm, dar şi cu efect, cereau iscusinţa pomenită mai sus. Am recurs la o consfătuire. Am chemat câţiva gradaţi, le-am cerut concursul şi am explicat cum va trebui să procedăăm. Formam echipe de curăţat gheaţa de pe pereţii vagonului, echipe la care vor participa toţi cei valizi, pe rând. Odată recolta adunată, va fi împărţită în mici porţioare, după numărul celor prezenţi. Se vor mai împărţi aceste porţii începând cu soldaţii, apoi gradaţii, subofiţerii şi, la urmă, ofiţerii. Câţiva m-au privit chiorâş. Dar, pentru că eu urma să fiu ultimul, au acceptat.

Şi sectoarele pentru decuparea gheţii le-am eşalonat. Nimeni nu avea voie să decupeze de unul singur, anarhic! Cine va citi aceste rânduri poate v-a socoti întâmplarea povestită, ca o exagerare, atât ca importanţă, cât şi ca detaliere. Eu nu aş dori nimănui să aibă ocazia unei verificări pe viu."[127] D-nul Remus Radu ia un interviu reputatului profesor de matematică Grigore Gheba, („Gheba, omul care a scos la tablă ţara întreagă"): „M-am întâlnit cu profesorul şi generalul în retragere Grigore Gheba în sufrageria casei sale, din cartierul bucureştean Drumul Taberei, şi am împărţit, pentru câteva ore, aceeaşi masă, acoperită cu sticlă spartă la unul dintre colţuri. Ne despărţea un mănunchi de poze.

[127] *Hoţii de zăpadă*, Neculai Moghior

Impunătoarea clădire a fost ridicată în perioada interbelică, pe strada General Berthelot (în prezent Nicolae Bălcescu nr. 19) nr. 51, de un foarte bun arhitect cunoscător al stilului neoromânesc. Aici avea să locuiască Jean Steuerman, unul dintre cei mai bogaţi negustori de origine evreiască ai acelor vremuri. Născut în comuna Sabasa din judeţul Neamţ, acesta a ajuns în oraşul de la Dunăre, fiind încântat de oportunităţile pe care Galaţiul interbelic le oferea negustorilor. De-a lungul timpului, bogătaşul a fost pe rând vicepreşedinte al „Camerei de Comerţ şi Industrie Galaţi" şi preşedinte al Secţiei Comerciale din cadrul aceleiaşi instituţii, preşedinte al Asociaţiei exporturilor de lemn (1934), consilier comunal şi ajutor de primar al oraşului Galaţi (1933 - 1936). În primăvara anului 1923, Jean Steuerman a cumpărat un teren aflat în apropierea casei lui Zaharia Soare. Patru ani mai târziu, negustorul avea să construiască aici un imobil impunător, cu etaj. La parter se găsea o loggie (n. red. galerie exterioară) cu două deschideri, arce trilobate sprijinite pe stâlpi rotunzi şi o balustradă, iar la etaj se găsea o altă galerie, cu două deschideri, arce în acoladă şi o balustradă, motivele vegetale fiind nelipsite. Odată intrat în casă, după ce treceai prin vestibul, puteai admira sufrageria şi două din cele şapte camere. În zilele însorite, Jean petrecea timp pe terasa mare din curtea casei. Decretul-lege nr. 842/28 martie 1941 îl lasă însă pe acesta fără imobil, statul român naţionalizând toate proprietăţile urbane ce aparţineau evreilor. Deşi a încercat din răsputeri să îşi recupereze casa, intervenind la cel mai înalt nivel, Jean Steuerman nu a obţinut decât o despăgubire de 1.040.000 de lei prin hotărârea Curţii de Apel Galaţi. Opt ani mai târziu, Guvernul României a decis ca în casa negustorului să se înfiinţeze Centrul Profesional nr. 4, unde aveau să fie pregătiţi pentru diverse meserii copiii nevoiaşi evrei şi români. Începând din 1954 numele şcolii s-a schimbat în Şcoala Profesională nr. 8 pentru băieţi, iar în anul 1992 instituţia de învăţământ a devenit mixtă. În anul 1996, instituţia a primit denumirea de Şcoala Profesională „Simion Mehedinţi".

Războiul, matematica, femeile iubite. Și o viaţă. „M-am născut într-un sat de într-o traistă patru ouă fierte lângă un pumn de mămăligă şi, cu Grigore de mână, o luă peste dealuri, cale de 30 de kilometri pe jos, să-şi dea feciorul la liceul din Rîmnicu-Sărat. Ajunseră înainte de căderea soarelui, plini de praf şi flămânzi. Femeia începu să plângă, fără să poată spune de ce, dar plândea înăbuşit. Îi agăţă copilului traista pe umăr, făcu o cruce mare cu dreapta, şi-l împinse pe poarta şcolii.

Puiul de ţăran intră într-un hohot de râs. Uniformele apretate din bănci se hlizeau de opincile lui. Se opriră doar atunci când directorul Gherda îşi slobozi glasul său către nou-venit: „Ce ştii tu din matematici, băiete!?" „Ştiu tot din cartea asta!", îndrăzni Grigore, scoţând din traistă cărţulia de la uncheş. Peste clasa se lăsă o tăcere curioasă. „Ia scrie-mi tu pe tabla trei milionimi!". Nou venitul apucă creta şi scrijeli cu zgomot ascuţit... 0,000.003. Gherda zâmbi, apăsă un buton şi-n câteva clipe pe uşa se iţi capul contabilului şcolii.

„Îl iei pe ţărănoiul ăsta, îl îmbraci la magazinul „Mireasa" şi-l pui la internat, o să fie şi el elevul şcolii mele". Lui Grigore i-au trebuit trei săptămâni să înveţe

să meargă în ghetele galbene, cu toc de patru centimetri, pe care le primise de la şcoală. Tânărul Gheba urmă apoi Şcoala de ofiţeri în rezervă de la Bacău şi obţinu gradul de sublocotenent. Îşi aminteşte că a rămas concentrat permanent la „Râmnicu-Sărat", pentru că „nevestei colonelului Anastasescu, comandantul regimentului, îi plăcea cum dansăm".

Ştia ea, doamna colonească, câte ceva, de vreme ce, tocmai în timpul unui bal, sublocotenentul a cucerit inima unei prea frumoase învăţătoare, Lilica Popescu, care, în 1936, avea să-i devină soţie. Războiul îl purta pe sublocotenentul de artilerie Grigore Gheba în Transnistria, să lupte împotriva ruşilor. Pe 3 noiembrie 1942 căzu prizonier la Cotul Donului.[128] „În vagonul meu aveam nouă morţi şi, în mijloc, o grămadă mare de excremente. Într-un alt vagon, cei rămaşi în viaţă tăiaseră fesele morţilor şi le mâncaseră. După ce am trecut prin trei lagăre, dintr-un bărbat voinic, la 26 de ani, ajunsesem să cântăresc 39 de kilograme. Atunci a apărut îngerul vieţii mele." Era medicul lagărului, avea gradul de căpitan, era blondă, cu ochi albaştri. O chema Marusia Anka.

[128] Redăm scrisoarea lui Ion Antonescu către Brătianu: „A mă fi oprit pe Nistru şi a retrage forţele din Rusia înseamnă pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila dintr-o dată totul, toate sacrificiile făcute la trecerea Prutului, acţiune în contra căreia nu v-aţi pronunţat public; însemnează a ne dezonora pe vecie ca popor; însemnează a crea ţării, în cazul victoriei germane, condiţii dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm şi avem datoria sacră să luptăm, nici graniţele care vor voi să ni le mai lase ruşii, nici libertăţile noastre şi nici măcar viaţa familiilor şi copiilor noştri; în sfârşit, însemnează din cauza nestabilităţii şi feloniei pe care mă sfătuiţi să o practic şi aceasta este cea mai mare crimă, a asigura ţării în viitoarea comunitate europeană o poziţie morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale şi ar putea să-i fie chiar fatală. Gestul pe care mi-l cereţi să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a tuturor, fiindcă concomitent cu dezorganizarea, prăbuşirea şi distrugerea armatei ar începe instaurarea anarhiei în ţară. Comuniştii, legionarii, jidanii, ungurii, saşii ar începe agitaţiile, lupta, distrugerea ordinii, a liniştii, pentru a profita de ocazie, pentru a da ultima lovitură de picior unui neam care cu adevărat ar merita calificativul de netrebnic. Ungurii ar ocupa imediat restul Ardealului. Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naştere gestul pe care mi-l cereţi să-l fac. Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare, al unui om de stat nu numai inconştient, dar nebun."- 29 octombrie 1942. Un comentariu al unui fost combatant este lămuritor: „În războiul de independenţă am trecut Dunărea şi ne-am dus acasă la turci ca să-i batem şi astfel să obţinem independenţa. Dacă am fi stat pe linia Dunării nu cred că am fi câştigat independenţa. Aşa şi în timpul celui de al doilea război mondial, dacă am fi stat pe linia Nistrului şi germani ar fi câştigat războiul credeţi că mai rămâneam ca stat? Că războiul s-a întors împotriva noastră e altceva, dar atunci am arătat că suntem verticali. Că am fost prost echipaţi, prost hrăniţi, că ne-au spublerat tancurile ruseşti, dar nu ne-am pierdut onoarea. Aşa cum cavaleria polonă a şarjat tancurile germane în 1939, aşa cum cavaleria română la Prunaru în 1916 a luptat cu mitralierele germane şi îi consideram eroi, aşa şi români de la Cotul Donului ar trebui să fie consideraţi de patria lor, căci ei au fost întradevăr eroi!"

Parada militară în Galațiul vechi.

„S-a aşezat lângă patul meu, plângeam, convins că mai am câteva ore de trăit. M-a întrebat de ce plâng, i-am răspuns că nu voi mai vedea niciodată ţara. M-a mutat într-o altă cameră şi s-a îngrozit de oasele mele, când m-a dezbrăcat să mă consulte. A revenit cu nişte lapte şi ouă. Nu mai văzusem de doi ani aşa ceva. Mai târziu am aflat că erau din raţia ei...” „Octavian Dolga, un veteran al celui de-al doilea război mondial, fost sublocotenent, combatant pe frontul de est, acum căpitan în rezervă, a plecat în luptă cu speranţa că se va întoarce teafăr şi... aproape că aşa s-a şi întâmplat.

Are 85 de ani neîmpliniţi şi, ţine să mă asigure, nu şi-a schimbat cu nimic felul de a judeca oamenii, lucrurile şi întâmplările. Doar că „a mai luat niţel la vârstă”, îmi spune. În 1942, la nici 21 de ani, când a plecat voluntar pe front, a spus răspicat: „Să mă aşteptaţi după război la gară, că mă-ntorc precis...” Şi de atunci plecat a fost, pe frontul antisovietic, sublocotenent în Regimentul 4.

„Era un regiment de elită, cu oameni pregătiţi la sânge pentru misiuni dintre cele mai periculoase”, îşi aminteşte Octavian Dolga. Plecase pur şi simplu, deşi Majestatea Sa, Regele Mihai I, ordonase ca studenţii să fie lăsaţi să-şi termine facultăţile. E de un „leat” cu regele, din 1921, şi e mândru de asta. Terminase abia anul II la Construcţii, numai bun de genist. Apoi acolo, în Basarabia, s-a pregătit conştiincios, a trecut de testele cu explozibili, până când bubuitura şi suflul exploziei aproape că l-au asurzit.

Urmau să demineze terenul pe care veneau „ai noştri” şi să pună mine antitanc şi antiinfanterie pentru inamic. Cei vre-o 60 de vlăjgani din Bucovina de Nord, toţi pădurari, îl priveau zâmbind a neîncredere. Când le-a pus întrebări şi le-a spus câte ceva despre puterea exploziei unei mine, lucrurile s-au schimbat; s-a impus şi l-au respectat pe sublocotenentul cu mustaţa abia mijită. A plecat cu ei să-i înfrunte pe bolşevicii care tăiaseră trup din trupul ţării. A văzut aievea moartea cu ochii, camarazi sfârtecaţi de obuze, şrapnele şi mine, tineri căzuţi la datorie, pădurarii bucovineni, într-o încleştare pentru ţară. Au mers cu el până la Cotul Donului, curăţând şosele şi câmpuri de mine. Şi-a văzut căpitanul ucis în 1943 de o mină rusească şi s-a convins atunci că viaţa n-are preţ. „Dar războiul e război”, conchide cel ce în 1944 urma să cadă prizonier şi să trăiască drama miilor de camarazi nimeriţi în captivitatea sovietică.

A căzut prizonier în Valea Lupului, în preajma Iaşilor. Atunci, în 21 august 1944, îşi aminteşte el, i-au împresurat ruşii. „Nu-i auzeai decât zorindu-ne şi suduindu-ne în limba lor: Davai, davai, prakliatii! Duhneau a vodcă şi ne strâgeau la un loc cu patul armelor”, spune fostul sublocotenent de geniu: „Ofiţerii de-o parte, soldaţii de cealaltă”.

În aceeaşi zi a început calvarul: un convoi nesfârşit de prizonieri români şi germani în drumul spre unul dintre cele mai cumplite prizonierate din istoria războaielor moderne. Un drum care părea că nu se mai sfârşeşte, la început pe jos, timp de două zile, cu opriri scurte, apoi, înghesuiţi într-un mărfar, 30 de oameni într-un vagon, timp de aproape 16 zile; şi din nou la drum spre ceea ce urma să fie valea pierzaniei, într-un lăcaş de cult, pe care iconoclaştii bolşevici îl transformaseră încă din 1917 într-un gulag. Mănăstirea Oranki de pe Volga, într-o pădure, 3 000 de prizonieri. Acolo a trăit timp de 4 ani clipe care şi acum îl urmăresc uneori.

Pe un imens teren din incinta mănăstirii, îi aşteptau bordeie săpate în pământ, „iar de intrai acolo, vedeai doar cerul deasupra capului”, îmi spune Dolga. „Cerul pe care-l vedeai deosebea bordeiul de un adevărat mormânt”, revede el în memorie acele locuri care-l înspăimântă şi acum, deşi au trecut atâția ani. Din 3 în 3 metri, lagărul era împrejmuit de un gard din sârmă ghimpată, înalt de 4 metri, apoi de unul de 5 metri. La fiecare din colţuri câte un turn de pază, cu rusul înarmat cu mitraliera pregătită să secere tot ce-i încăpea în cătare. Într-una din dimineţile cu ger năprasnic din iarna lui 1945, aşteptându-l pe „nacealnic”, ca să-i trimită la doborât copaci în pădure şi fasonat buşteni, a aruncat o privire fugară la termometrul expus parcă voit în văzul prizonierilor: erau minus 45 de grade C. La

orizont mijea un soare firav, care se pregătea să-şi arate dinţii. Camaradului Radu Verbiţki i-a înflorit un zâmbet pe obrazul supt şi brăzdat: „Uite măi, Tavi, că iese soarele”, şopti stins.

Dar termometrul înţepenise la... minus 49 de grade C. În acea cruntă zi, tânărului ofiţer Octavian Dolga, din Regimentul 4 pionieri, i-au degerat picioarele. Medicul lagărului, o rusoaică cu grad de colonel, l-a trecut la „scutiţi de boală”. Când doctoriţa nu era disponibilă, îi doftoricea un veterinar, tot prizonier de război, camarad român, căzut în captivitate odată cu toţi ceilalţi. El îi „tămăduia” şi de dureri de dinţi. „Ne scotea măselele cât ai zice peşte, fără anestezie, cu un cleşte patent”, spune Dolga. Le cădeau dinţii ca mărgelele din şirag, „că, deh, tărâţele pe care le mâncam n-aveau vitamine”. Din prizonierat a rămas doar cu doi dinţi. Odată a refuzat să iasă la muncă, din pricina picioarelor. „Îndărătnicia” l-a costat scump: 10 zile de carceră cu o felie de pâine şi o cană cu apă o dată la două zile... Acolo a făcut descoperirea zguduitoare care l-a marcat pentru multă vreme.

Pe unul din ziduri erau scrijelite, probabil cu un cui, numele a 10 căpitani polonezi, despre care aflase ulterior că fuseseră împuşcaţi în lagărul de la Oranki. Camarazii lui însă mureau de inaniţie. Din când în când scotoceau gunoaiele după coji de cartofi, le fierbeau şi-şi amăgeau foamea. Doctoriţa îi privea aproape zâmbind. „Sabaki” (câini), le şuiera printre dinţi. „Într-una din zile i-au scos la cules cartofi într-un colhoz. La câmp, mai bine de 100 de femei; unele dintre ele se uitau cu milă la ei. „Cine sunteţi voi”, ne-au întrebat. „Prizonieri de război”, am răspuns. „Dar voi?” „Soţii de ofiţeri care au ajuns şi pe la voi în ţară. Ei o duc mult mai bine ca voi”, deapănă Dolga firul povestirii din acea vară.

„Ne-au dat câţiva cartofi la fiecare şi i-am mâncat aşa, fierţi la repezeală”, spune Dolga. „La plecare, ne-au dat şi două pâini”. „Aveam şi un preot militar în lagăr, îşi aminteşte. Ne oficia slujbe, nouă prin bordeie, iar rusoaicelor, departe de ochii şi urechile N.K.V.D.-iştilor[129], ca să li se întoarcă bărbaţii cât mai repede”. Pe ei îi năpădiseră păduchii şi ploşniţele, iar de scăpat nu scăpau de ele nici în ruptul capului.

[129] Armata sovietică încerca de luni bune să respingă forţele Axei şi arunca în luptă toate forţele disponibile. Aşa de necesară le era această victorie încât, datorită inconsistenţelor de producţie, trimiteau în luptă câte un radio la patru tancuri, celebrul sistem o puşcă la 2 oameni şi comisarii NKVD cu mitraliera în spatele trupelor ofensive.

Într-o lucrare apărută în anul 2007 şi intitulată sugestiv *Red Storm over the Balkans. The Failed Soviet Invasion of Romania, spring 1944*, istoricul american David M. Glanz sugerează că în iarna şi primăvara anului 1944, Armata Roşie a condus o ofensivă pe scară largă pe întreg frontul din nordul Moldovei, cu obiective extrem de îndrăzneţe, inclusiv cucerirea regiunii petrolifere de lângă Ploieşti şi, pe cale de consecinţă, a unei părţi însemnate din teritoriul românesc. Dacă în Occident bătălia pentru Moldova din aprilie-iunie 1944 este destul de cunoscută, cea de-a doua bătălie de la Târgu Frumos fiind obiect de studiu în academiile militare americane în timpul „războiului rece", în România ea reprezintă un mister pentru opinia publică. Timp de aproape două luni, pe frontul din Moldova au acţionat două dintre diviziile de elită ale armatei germane, una aparţinând trupelor *Waffen SS* (Divizia 3 *SS Totenkopf*) şi alta trupelor regulate (*Grossdeutschland*). Creat iniţial pentru paza conducerii partidului nazist, *Waffen SS* a ajuns, de la cele trei regimente iniţiale, la 41 de divizii în mai 1945. Divizia *Grossdeutschland* era o unitate de elită a armatei regulate, având în bună măsură un statut asemănător diviziilor *SS* în privinţa înzestrării cu material de război. La 8 aprilie, Frontul 2 Ucrainean condus de mareşalul Konev a declanşat ofensiva cu forţa a cinci armate. „Vârful de lance" urma să fie reprezentat de Armatele 40 şi 27, în cooperare cu elemente ale Armatei 2 Tancuri, care aveau să forţeze în zona Târgu Frumos. În acelaşi timp, Armata 52 şi unităţi aparţinând Armatei 6 Tancuri, care operau la nord de Iaşi, urmau să sprijine efortul principal printr-o ofensivă în zona lor de front. La începutul lunii aprilie, în regiunea Târgu Frumos fusese dislocat Corpul 5 armată român, comandat de generalul Constantin Niculescu, care avea în compunere iniţial diviziile 1 şi 4 infanterie. Ulterior, Corpul a primit şi Divizia 1 gardă, dispusă la vest de Târgu Frumos, şi Divizia 6 infanterie, introdusă în dispozitiv la Est de Paşcani. În ziua de 9 aprilie, unităţi ale Armatei 40 au cucerit Paşcaniul apărat de trupele române, în timp ce vârfurile de lance ale Armatei 27 ocupau Târgu Frumos, sovieticii instalându-se în poziţii defensive la sud-est şi sud-vest de localitate. Spre est, blindatele Armatei 2 tancuri se loviseră de apărarea Diviziei 24 Panzer. Încă din după-amiaza zilei de 8 aprilie, comandamentul Armatei 8 germane trecuse la regruparea diviziei *Grossdeutchland* pentru a bloca înaintarea sovieticilor, care depăşiseră deja axa dintre Iaşi-Podul Iloaei-Târgu Frumos. În dimineaţa zilei de 10 aprilie divizia *Grossdeutchland*, care dispunea de aproximativ 160 de tancuri de toate tipurile, inclusiv *Panther* şi *Tiger* (cu menţiunea că numărul celor operaţionale era cu

siguranţă mult mai mic), a contraatacat spre vest, de-a lungul drumului Podul Iloaiei-Târgu Frumos. În timp ce divizia germană presa dinspre est, unităţi române aparţinând Diviziei 1 gardă şi Regimentului 6 vânători au contraatacat de la sud. Cele trei divizii sovietice care asigurau zona au fost nevoite să se retragă cu pierderi grele, pentru a evita încercuirea. Detaşamentul „maior Ioanid" a cucerit, la 11 aprilie, satele Albeşti şi Găneşti, iar Regimentul 6 gardă localităţile Heleşteni şi Hărmăneasca, la 12 aprilie. Asaltul sovietic din zona Paşcani, condus de Armata 40 a lui Jmacenko, care reuşise să împingă în spate apărarea unităţilor române din Corpul 5 armată, la sud de oraş, a fost stopat la jumătatea lunii aprilie, pe fondul eşecului de la flancul drept, care ce ar fi pus în mare pericol „vârfurile de lance" sovietice din zona Paşcani-Târgu Neamţ. Greul însă abia urma să vină. La 18 aprilie, Konev a prezentat STAVKA un nou plan de ofensivă, de această dată inteţionând să forţeze cu alte două armate adăugate celor existente, 7 Gardă şi 5 Tancuri Gardă. Ofensiva urma să fie sprijinită de un baraj intens de artilerie. La 24 aprilie, forţele diviziei SS *Totenkopf,* împreună cu Divizia 6 infanterie română, au atacat poziţiile defensive sovietice la sud de Paşcani, reuşind să recucerească oraşul după trei zile de lupte. La 25 aprilie, la nord-vest de Târgu Frumos, au atacat elemente ale *Grossdeutchland* împreună cu Divizia 1 gardă, aflată în flancul stâng al marii unităţi germane, românii asigurând şi pregătirea de artilerie. Militarii români au străpuns apărarea Diviziei 81 Infanterie Gardă, ajungând până în apropierea localităţii Hărmăneşti. Când au stopat acţiunile ofensive, la 28 aprilie, trupele germano-române reuşiseră să avanseze aproximativ 10 kilometri nord-vest de Târgu Frumos, ceea ce oferea posibilităţi mărite pentru organizarea unei defensive eficiente. În dimineaţa zilei de 2 mai, la orele 05:15 (ora Moscovei), un vuiet imens a spulberat liniştea unei dimineţi călduroase de primăvară, atmosfera părând că se dezintegrează. Prin semiîntunericul zorilor, 1.000 de tunuri şi mortiere şi-au lansat încărcăturile mortale peste poziţiile germane şi române, într-o terifiantă simfonie, timp de o oră. A urmat şuieratul specific al lansatoarelor de rachete, „orgiile lui Stalin", în timp ce ţăcănitul sacadat al mitralierelor începea să se audă timid. Prin norii de fum şi de praf ridicaţi de bombardament s-a auzit apoi huruitul specific al motoarelor de blindate, în timp ce infanteria sovietică le urma cu strigăte de „uraaa!", ce păreau să se audă de peste tot. Locotenentul Hans-Karl Richter mărturisea mai târziu: „Nu mai văzusem niciodată aşa ceva. În valea întinsă în faţa ochilor mei, rulau cu viteză 80-100 de tancuri, îndreptându-se direct spre plutonul meu". Deasupra zburau avioanele Armatei 5 Aeriană. În timp ce asupra poziţiilor defensive din regiunea Târgu Frumos se dezlănţuia iadul, undeva spre est, la nord de Iaşi, două divizii de infanterie sprijinite de blindatele Armatei 6 Tancuri declanşaseră, la rândul lor, atacul spre sud. La 30 mai, Grupul Mieth a atacat la dreapta de comunicaţia Iaşi-Popricani (linia de demarcaţie dintre cele două grupuri de armate), în timp ce la stânga a avansat grupul Knobelsdorf, totul pe fondul unei pregătiri de artilerie. Luptele au fost din nou acerbe, cu tancurile *Tiger* şi *Panther* folosite din nou drept vârf de lance, dar avansul a fost limitat, nu mai mult de 3-5 kilometri. La 8 iunie, luptele şi-au pierdut din intesitate. După aproape trei luni de lupte teribile, frontul românesc a intrat într-o perioadă de relativă acalmie, până în august. În privinţa pierderilor, estimarea este dificilă. Din cei aproximativ 850.000 de oameni din compunerea Fronturilor 2 şi 3 ucrainene folosite pe frontul românesc în primăvara anului 1944, aproximativ 150.000 au fost pierderi (morţi, răniţi, dispăruţi), un procent de 18%, relativ redus comparativ cu alte operaţiuni importante ale războiului.[130]

[130] Vezi Petre Otu, „*Pe marginea bătăliei de la Târgu-Frumos*", în „*Magazin istoric*", *nr. 8*/2008; Klaus Schönherr, *Luptele Wehrmachtului în România 1944,* Editura Militară, Bucureşti, 2004;

Doar din când în când îşi mai frecau hainele cu zăpadă. În scurta vară, îşi spălau toată lenjeria de corp pentru un an întreg. Baia dura doar trei minute, cu apă călduţă şi un rus care-i zorea cu cravaşa. Luau păduchii unii de la alţii, iar noaptea deveneau insuportabili. Dormeau câte 10 pe un fel de laviţă, toţi pe-o parte. Se răsuceau, după câteva ore de somn, doar la comandă. Le crescuseră bărbile, iar într-o zi, chiar preotul i-a spus: „Măi Tavi, tu semeni cu Hristos". Se obişnuiseră şi cu moartea. Unul dintre camarazii de suferinţă îşi pusese capăt zilelor.

De foame şi deznădejde, se aruncase în puţul din care ei, prizonierii îşi luau apa. Apoi a dispărut şi el fără urmă. Acestea şi refuzul de a se înrola în diviziile „Tudor Vladimirescu" şi „Horia, Cloşca şi Crişan" au fost ultimele secvenţe trăite de Octavian Dolga la Oranki... De pregătirile pentru întoarcerea acasă îl leagă multe alte amintiri. Era de 1 mai 1948, când ruşii se hotărâseră să-i îmbarce cu destinaţia România.

Comandantul transportului, un colonel pe nume Ivanov, se supărase rău de tot pe soartă, pe oamenii lui şi „pe lumea asta neruşinată". Că doar era „Ziua Muncii" şi ca oricărui rus care se respectă i se cuvenea tocmai de ziua asta tradiţionala raţie de vodcă. Doar că-i puseseră un gând rău taman mecanicii de locomotivă şi câţiva sergenţi mai însetaţi. Au aşteptat bieţii români două zile, până când rusnecii s-au trezit din beţie...

Dar calvarul încă nu se sfârşise. Aproape de ţară, 8 camarazi din infernul de la Oranki au fost siliţi să coboare din mărfar şi urcaţi în altul, care apoi a luat alt drum. „Spre Siberia", a aflat Dolga în cele din urmă. Nici astăzi nu ştie de ce. „Dacă mi s-ar fi întâmplat mie, poate că aveam tăria să mă omor", spune el astăzi. La Iaşi i-au întâmpinat câteva femei cu ceaiuri calde. În Gara de Nord din Capitală, o femeie striga numele unui căpitan care era numele camaradului ucis de mina rusească la Cotul Donului[131]. Când a ajuns acasă, mai cântărea doar 37 kg

---

David M. Glanz, *Red Storm over the Balkans. The Failed Soviet Invasion of Romania, Spring 1944*, University Press of Kansas, 2007.

[131] Pe 19 noiembrie 1942, Armata Roşie a declanşat Operaţiunea Uranus. Unităţile sovietice, aflate sub comanda generalului Vatutin, erau constituite din trei armate complete: Prima Armată de Gardă, Armata a 21-a şi Armata a 5-a de Tancuri, toate având un total de 18 divizii de infanterie, 8 brigăzi de tancuri, 2 brigăzi motorizate, 6 divizii de cavalerie şi o brigadă antitanc. Pregătirile pentru atac au putut fi auzite de români, care au cerut neîncetat întăriri, dar au fos refuzaţi din nou. Slab echipată şi copleşită numeric, Armata a 3-a Română a fost pur şi simplu pulverizată de atacul masiv sovietic după o luptă crâncenă de o zi, lăsând descoperit flancul Armatei a 6-a Germană. O a doua ofensivă sovietică a fost lansată la sud de Stalingrad, în zona apărată de Armata 4-a Română. Această armată, compusă în principal din mici unităţi de cavarerie a cedat aproape

din cele 75 kg cu care plecase pe front, avea o coxartroză care-l mai supără din când în când şi plămânul îmbâcsit de mahorca fumată ca să-i ţină de foame.

Dar avea demnitatea de ofiţer român neştirbită şi o experienţă de viaţă strânsă în ani de bejenie. A cunoscut oameni şi locuri, ura şi tristeţile semenilor, mizeria şi verticalitatea umană de toate seminţiile. I s-au întipărit fapte dintre care multe de neuitat, pentru ca patimile şi vrăjmăşia să nu se mai repete vreodată pe acest pământ. A iertat şi s-a rugat pentru sufletele celor pieriţi în acei ani.

Dar n-a uitat abuzul, violenţa, teroarea şi foamea... Părintele Dimitrie Bejan din Hârlău, fost preot militar în armata română în cel de-al doilea război mondial şi internat în lagărul de la Oranki, este autorul unei trilogii, „Oranki. *Amintiri din captivitate*", „*Viforniţa cea mare*" şi „*Satul blestemat*", în care face mărturisiri apocaliptice despre viaţa trăită prin lagărele prin care a trecut, vreme de şase ani: Astrahan, Oranki, Karaganda, Kiev, Sverdlovsk, Arhanghelsk şi chiar și Moscova, după cum povesteşte şi perioada până la anii petrecuţi în temniţele comuniste româneşti şi în surghiunul din Bărăgan.

Părintele Bejan chiar aminteşte în scrierile sale şi despre o anumită legendă legată de uciderea şi îngroparea de către bolşevici a călugărilor de la Oranki. Martor ocular la exhumarea osemintelor celor ucişi chiar în incinta mănăstirii, părintele Bejan ne povesteşte legenda auzită de la călugărul Teodot, supravieţuitor al măcelului din fântâna în preajma căreia a fost înmormântat stareţul mănăstirii, din când în când ţâşneşte apa la mare înălţime, chiar şi fără ca cineva să se atingă de ea."[132] Puţinii oamenii care au supraveţuit acestui imens masacru[133], apăreau în

---

imediat. Forţele masive sovietice şi-au continuat înaintarea către vest, într-o mişcare de învăluire, făcând joncţiunea lângă oraşul Kalaci după două zile, încercuind fără scăpare forţele Axei. Aproximativ 250.000 de soldaţi germani, români şi italieni, ca şi câteva unităţi croate şi o serie de unităţi auxiliare de voluntari au fost prinşi în acestă încercuire.

[132] Cotidianul timişorean *Agenda*, Gerharg Binder.

[133] Ceea ce nu se prea ştie nici azi despre masacrul de la Cotul Donului este opinia celor de atunci că au fost trădaţi. Tradaţi de catre un anume general român, Constantin Sănătescu, cunoscut de fapt ca principal oponent al lui Antonescu. Practic toate previziunile ruşilor, ca și toate atacurile precise de artilerie, ba chiar anihilarea armatei a 4-a aproape imediată, au fost lucruri surprinzătoare pentru partea noastră, practic era un masacru foarte exact şi bine elaborat, o calitate care le lipsise sovieticilor până în acele zile. Ştiau şi unde să lovească, şi cu ce să lovească. Dacă ceea ce a fost pe front au fost supoziţii, la întoarcera în ţară şi desfăşurarea evenimentelor următoare a venit să confirme temerile celor rămaşi în picioare după dezastrul din Cotul Donului. Sănătescu a fost singurul general român care nu a fost împuşcat pentru înaltă trădare sau încarcerat. La întoarcera în ţară Sănătescu a condus primul şi al doilea guvern, după arestarea lui Antonescu. Sănătescu a fost ultimul general al Armatei Române înmormântat în 1947, cu onoruri integrale, datorate gradului său. La preluarea puterii de către sovietici a fost înlăturat, ceea ce nu ştia probabil el este că nimeni nu are încredere în trădători, mai ales cei în a căror favoare ai trădat.

satele lor de baştină, ca nişte stafii scheletice, netunse şi bărboase, cu păduchii mărşăluind peste tot, cu ochii caşectizaţi larg deschişi a mirare, parcă cuprinşi de strălucirea demenţei!

Se apropiau adulmecând cu prudenţă, se furişau prin rogozul nisipurilor sărate şi papura bălţilor, printre mărăcinii câmpului, ai căror ţepi le sfârtecau hainele şi carnea palmelor, treceau ca nişte umbre fantomatice şi ireale prin liziera pădurii, iar seara târziu, în puterea nopţii primejdioase, strecurându-se pe lângă garduri, încercau să-şi amintească cam pe unde au locuit ei, pipăind iarba de-a buşelea, pipăind pământul destul de reavăn, mirosind profund satul cel drag și cufundat în somn, de care aproape că uitaseră. Mârâiau adeseori și oamenii precum fiarele pădurii, aveau comportamentul tipic al omului definitiv sălbăticit şi uitaseră să vorbească, deşi se chinuiau din răsputeri, aproape că mergeau în patru labe, cu bărbi hirsute în care colcăiau păduchii, erau plini de bube urâte şi de puzderie de plăgi purulente!

Unii mai găseau câte ceva din fosta lor familie, de obicei părinţii sau copiii îi acceptau, alţii nu mai erau doriţi, fie de soţia recăsătorită din varii motive, fie de rudele mofturoase proaspăt căftănite, care îngăimau nemulţumite: dute mă în altă parte, unde nu te ştie nimeni, să-ţi faci şi tu un rost în noua orânduire, aici ce dracu să faci tu, n-are nimeni nevoie de belele, nu?

Păi dacă aude to'a'şul Patriche, cel de la raion, că ai fost duşmanul poporului e de rău, iar to'a'şul Alexuţă, care răspunde la partid în comună, e cătrănit rău, să nu audă de indivizi cu dosarul făcut varză şi origine nesănătoasă ca tine, aşa că dute mă unde te-o îndrepta Dumnezeu, dar nu ne pune situaţia noastră bună în pericol, noi am muncit mă, auzi tu aici, n-am hălăduit prin străini ca tine, auzi ce-ţi spun?

Erau desigur, în Basarabia bolşevizată, acele locuri care mai miroseau puternic a sânge de copii români, unde trădătorii de ţară se duceau să vadă colhozurile ocupanţilor, chipurile, în schimb de experienţă. Nu pentru a aprinde o lumânare la capul bunicilor şi părinţilor lor, morţi pentru o ţară întregită, care

---

Ruşii aveau pe lângă informaţiile lui Sănătescu şi pe cele de la reţeaua Lucy (a cărei sursă erau zece ofiţeri din Marele Stat Major al Wermacht-ului (vezi cartea Războiul a fost câştigat în Elveţia, scrisă de Pierre Quet şi Pierre Accoce. Reţeaua condusă din Lucerna de un refugiat german, Rudolf Roessler, primea informaţii de la prieteni rămaşi în posturile lor din Wehrmacht şi le transmitea neîntârziat Confederaţiei şi Franţei, Londrei şi Moscovei. O epopee din umbră care a făcut să se încline balanţa armelor). În plus, Armata a 4-a română era în curs accelerat de formare, Constantinescu-Klaps, cel care trebuia să conducă acestă armată a sosit pe foront la o zi după începerea ofensivei.

zăceau acum astupaţi de baliga vacilor şi boilor, ce-şi aveau sălaşul făcut chiar peste cimitirile lor! Haraşo, tavarişci, haraşo, krasivaia rodina, krasivâi narodu!

Când eram elev, în plin proletcultism imbecil şi feroce, am citit uimit un poet, atunci un aprins comunist izvorânt probabil chiar din dragoste de semeni, dar după anul 1956 devenit un opozat clar al acestuia. A strălucit ca un rar meteor, trimis de Dumnezeu românilor, pe cerul lor atunci cam întunecat, fără speranţă apropiată. El a fost ucis cu cinism („*Timpul asasinilor. Documente şi mărturii despre viaţa, moartea şi transfigurarea lui Nicolae Labiş*" de Cezar Ivanescu şi Stela Covaci, Ed. Libra, 1997; „*Hora morţii. Consemnări despre prietenul meu Nicolae Labiş*" de Imré Portik, Editura Oscar Print, 2005; „*Nicolae Labiş - monografie*", de Florentin Popescu, Ed. Saeculum, 2006.), răpit de „*Pasărea cu colţ de rubin*" („Pasărea cu colţ de rubin/S-a răzbunat, iat-o, s-a răzbunat./ Nu mai pot s-o mângâi./M-a strivit/Pasărea cu clonţ de rubin,/Iar mâine/Puii păsării cu clonţ de rubin,/Ciugulind prin ţârână,/Vor găsi poate/Urmele poetului Nicolae Labiş/ Care va rămâne o amintire frumoasă"), dar sufletul lui a rămas şi lângă el mă mai încălzesc şi azi, aşa cum se întâmpla atunci când tata mi-l recita, ţinând în mână cartea sa, care ar fi putut fi un ca un lemn sfânt, de icoană. Poezia se chema „*Noi, nu*!" şi aparţine tânărului poet moldav talentat Nicolae Labiş: „O parte din noi ne-am învins/Greşeala, minciuna şi groaza,/Dar e drum, mai e drum necuprins/Până-n zarea ce-şi leagănă oaza./Generaţii secate se sting,/ Tinerii râd către stelele reci -/Cine-şi va pierde credinţa-n izbândă/Pe-aceste mereu mişcătoare poteci?/Cine din noi va muri/Înainte ca trupu-i să-i moară?/Cine-o să-şi lepede inima-n colb-/Insuportabil de mare povară?/Ca un vânt rău, ori ca o insultă/ Întrebarea prin rânduri trecu./- Ascultă, ascultă, ascultă!/Noi, nu! Niciodată! Noi, nu!" Era primăvară în satul nostru de pe Siret şi era Paştele, marea sărbătoare a creştinătăţii!

Liberalul Jean Steuerman a fost unul dintre cei mai bogați negustori ai orașului Galați. Era atunci la modă să umbli prin „lumea păsărilor de noapte”, cu taverne zgomotoase din Galațiul interbelic.

În biserica în care m-am botezat, am ajuns la slujba de înviere, cu familia mea. Era comunism, dar de Dumnezeu încă se mai temeau. Aşa că am ascultat din nou pe preotul Costache Gorciu cântând şi agitând spre cer căţuia cu tămâie:„Hristos a înviat din morţi,/Cu moartea pre moarte călcând/Şi celor din mormânturi/Viaţă dăruindu-le!” Tata avea un glas de bariton impresionant şi făcea un duet bun cu glasul de tenor al preotului satului, Gorciu Costache, cu care exersa câteodată „psalmii şi axiomurile biblice” în liniştea nopţilor de vară. Amândoi îşi revărsau în cântecul lor sfâşietor, trăirea amintirii consătenilor dispăruţi în război, cu care fuseseră colegi şi prieteni şi spre care se îndrepta acum, căldura vocii lor de oameni.

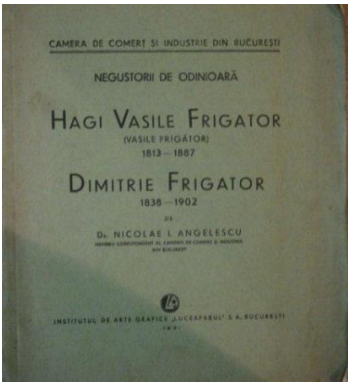

O carte meritorie pentru negustorii gălățeni de odinioară este cea scrisă de dr. Nicolae Anghelescu, membru al Camerei de Comerț și Industrie din București, editată la Institutul de arte grafice „Luceafărul", din București în anul 1891 despre Hagi Vasile Frigator 1813-1887 (Vasile Frigator) și Dimitrie Frigator 1838 – 1902.

Din ochii lor le curgeau în voie torente nesfârşite de lacrimi fierbinţi şi pline de durerea părintelui, cel distrus de moartea copilului zămislit din dragostea sa lumească, din suflet le izvora cântecul dedicat dumnezeirii celei nepieritoare, un cântec cu inflexiuni catifelate, dătătoare de speranţă şi de sens pentru viaţa care va urma, după ce noi v-om deveni pământ. Se perindau atunci prin ceaţa istoriei, pentru copii născuţi în satul nostru după războiul al doilea, singurile frânturi de istorie adevărată şi ni se permitea măcar acum, la atâta timp după dezastrul nostru naţional, să plângem pentru durerea noastră, pentru părinţii şi feciorii noştri, toţi rămaşi pe pajiştile ocupate ale patriei noastre adevărate, cei care nu s-au mai întors niciodată în locul în care s-au născut ei, loc unde erau şi vor rămâne veşnic aşteptaţi.

Luminiţe pâlpâind în noapte arătau că, o mamă încă mai aştepta să-şi mai vadă copilul, rodul dragostei şi muncii ei de o viaţă, toată speranţa bătrâneţii ei acum secătuită. Câte o micuţă bătrânică, ţinându-şi nepoţeii mici de mână, se strecura printre bălăriile înalte cât omul şi dese ce năpădiseră peste cimitirul satului, căutându-şi mormântul proaspăt, în care rămăsese de câţiva ani o parte din trupul şi sufletul ei.

După ce smulgea apoi cu grijă şi durere iarba, care ne va cuprinde într-o zi pe toţi, aprindea un biet vrej de lemn uscat, rămas sub brazda ierburilor putrede, peste care scutura un praf de tămâie. Şi într-un târziu, abia aşezată la capul celui mort, într-o poziţie care amintea odihna la ogorul lor arat, îi povestea concentrată

ultimile întâmplări din viaţa ei, depănate toate cu o voce egală, tărăgănată, zguduită din când în când de hohote de plâns de mamă, nestăvilit.

Aşează, Doamne milostive, peste ei, părinţii noştri, grija şi dragostea ta de părinte bun, al tuturor! Preotul Gorciu Costache participase la târnosirea de la 19 septembrie 1943, a bisericii Sf. Gheorghe din comuna Iveşti[134], jud. Galaţi, ctitorie de onoare a armatei şi ridicată în amintirea eroilor Diviziei I de gardă, atunci când generalul Nicolae Şova, cel care a condus operaţiunile militare de la Ţiganca, nu s-a mai putut abţine să nu plângă, amintind şi chiar povestind cu inima strânsă de regret, despre sacrificiul imens dat de satele de răzeşi din valea Siretului.

A vorbit despre nobleţea şi mărinimia sufletului prienenului său, la care a văzut cea mai importantă bibliotecă particulară din Tecuci şi cel mai căutat birou de avocatură din Tecuci, cu asistenţă gratuită pentru ţăranii din luncă, secundul marelui Vintilă Dongoroz, eroul sublocotenent Dumitru D. Dumitru, cel care a fost între primii ofiţeri români morţi pe Dealul Epurenilor de la Ţiganca. Iată o mică cronică de război scrisă de Constantin I. Kiriţescu sub titlul de „*Bătălia de la Ţiganca*” în *Timpul* din 2 iunie 2006: „…În noaptea de 22 iunie, pe o ploaie torenţială, echipele de voluntari din Regimentul „Mihai Viteazul” au atacat prin surprindere podul din faţa Fălciului, au traversat apa Prutului, unii chiar înot, alţii în bărci şi au început atacul poziţiilor sovietice fortificate din luncă şi de pe înălţimile vecine, în mijlocul vijeliei de tunuri şi de branduri.

Un alt batalion de asalt a atacat podul de cale ferată de la Bogdăneşti, cucerindu-l. Sprijiniţi acum pe cele două capete de pod de la Fălciu şi Bogdăneşti,

[134] Prima atestare documentară a comunei Iveşti datează de la 15 iulie 1448 şi este reprezentată de documentul eliberat de către domnitorul Petru al II-lea Muşat, care acorda drept moşie lui Cernat Ploscarul, satul Blăjari, actualul cartier ”Blăjerii de Jos”. Ulterior, sunt menţionate satele Buceşti (1548) şi Diecheni (1658). Biserica Sfântul Gheorghe a fost construită în doar un an de zile, între anii 1942-1943. Un hrisov datat 26 Noiembrie 1668 şi semnat la Tecuci, atestă vânzarea acestei moşii de către Chirilă şi soţia acestuia, Ana, lui Florea şi soţiei sale, Safta (Catre un început de „Monografie al Iveştilor”, ing. Cezar Cristea). În anul 1700 se înalţă o biserică cu hramul „Sf. Gheorghe” cu cheltuiala acestui cioban înstărit, Florea. I-au dat numele de „Biserica Florii”, la care se închinau creştinii din toate satele învecinate. Se poate spune ca la temelia Iveştilor stă spada lui Ivaşcu şi crucea lui Florea (Recunoştinţa eroilor Divizia I. Gardă, Col. Ştefan Opriş, 1943). Această biserică este ruinată în 1812, refăcută ulterior, apoi prădată şi incendiată de turci în 1828. Cu sprijinul unui bun creştin, Panaite Ciucă, biserica este din nou refăcută. Cel ce va construi după anul 1860 o biserică pe locul celei vechi din Iveşti va fi Panaite Balş (1817-1889). În anul 1906 urmaşul postelnicului Panaite Balş, care mai era în viaţă, Paul Balş hotărăşte să reclădească vechea biserică, fiind ajutat şi de un bun creştin din localitate, Toma Filipescu. Cutremurul din 10 Noiembrie 1940 a distrus turlele şi zidurile bisericii din Iveşti. La 5 Iulie 1942 se punea piatra de temelie a noii biserici din Iveşti. Biserica se sfinţeşte în ziua de 19 septembrie 1943.

ostaşii au început lupta cea mai grea. Înglodaţi în apa şi în noroiul mlaştinilor din luncă, dar strecurându-se prin focul armelor, mitralierelor şi artileriei duşmane de pe poziţiile dominante de la conacul Valienatos şi de pe dealurile Cania şi Epureni, luptătorii căutau să ajungă în apropierea cazematelor, spre a le aduce la tăcere prin dibace aruncări de grenade.

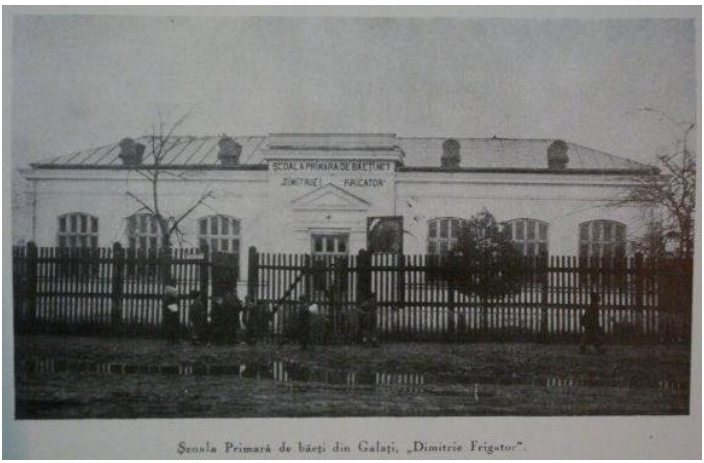

Școala Primară de băeți din Galați, „Dimitrie Frigator".

Școala Primară de Băieți „Dimitrie Frigator" din Galați.

Luptele în această zonă inundată au ţinut mai multe zile, în care timp soldaţi şi infanterişti ai formaţiunilor de atac erau nevoiţi să stea în bălţile cu fundul mâlos, pline de stuful care le împiedica vederea şi mişcările inamicului şi de lipitorile care le sugeau sângele, expuşi focului inamic… Desigur reacţia trupelor sovietice a fost foarte îndârjită; lupta a continuat, aproape fără întrerupere, mai multe zile de-a rândul, în faţa greutăţii de a menţine cele două capete de pod, s-a renunţat provizoriu la cel de la Fălciu şi s-a îngustat cel de la Bogdăneşti. Cele mai grele atacuri s-au dat împotriva celei mai înaintate poziţii fortificate a trupelor ruseşti, conacul Valienatos[135], care, cu numeroasele lui cazemate, era o adevărată

[135] Unul dintre participanţi îşi amintea de acest moment:"În dimineaţa zilei de 22 iunie 1941, echipele de voluntari din Regimentul „Mihai Viteazul" au atacat prin surprindere podul din faţa Fălciului, au traversat apa Prutului, unii înot, alţii în bărci, şi au început atacul poziţiilor sovietice fortificate din luncă şi de pe înălţimile vecine, în mijlocul vijeliei de tunuri si de branduri. Un alt batalion de asalt a atacat podul de cale ferată de la Bogdăneşti, cucerindu-l. Sprijiniţi acum pe cele două capete de pod de la Fălciu și Bogdăneşti, ostaşii au început lupta cea mai grea. Înglodaţi în apa şi noroiul mlaştinilor din luncă, strecurându-se prin focul armelor, mitralierelor şi artileriei duşmane de pe poziţiile dominante de la conacul Valienatos şi de pe dealurile Cania şi Epureni, luptătorii căutau să ajungă în apropierea cazematelor, spre a le aduce la tăcere prin dibace aruncări

fortăreaţă în faţa Fălciului. Numeroase acte de vitejie şi de eroism s-au săvârşit de către ostaşii români şi multe au fost vieţile jertfite, în apropierea sinistrei case.

Recent s-au împlinit 120 de ani de la înființarea primei organizații patronale din orașul Galați „Societatea Branșelor”, o premieră pentru sud-estul țării. Documentele care atestă prima organizație patronală din Galați au fost descoperite grație unei întâmplări, după ce, în 2015, medicul gălățean Sorin Ignat, pasionat de arte și cultură, a găsit în cimitirul Eternitatea un monument acoperit de iederă și mușchi, degradat, dar care, potrivit inscripțiilor, era dedicat „Societății Branșelor” din Galați. A răzuit și a descoperit că acolo scria „Societatea Branșelor – 1896”. Avea și sigla, comitetul director, primul președinte. Este un monument foarte frumos, din marmură de Carrara, dar spart, degradat. S-a desoperit „Statutul Societății Branșelor”, regulamentul de funcționare, tabelul cu membrii fondatori, etc. A fost descoperit și drapelul „Societății Branșelor”. Primul președinte al „Societății Branșelor” a fost Ștefan H Ștefan, om de afaceri, care a fost deputat, a fost și primar al Galațiului. Toate aceste date sunt cuprinse în volumul „Societatea Branșelor Galați” al cărui autor este Adrian Pohrib. Pe 14 aprilie 1896, un grup de 14 oameni de afaceri din Galați au luat inițiativa fondării unei asociații sub numele „Societatea Branșelor din Galați”. Societatea avea ca scop asocierea comercianților, meseriașilor și funcționarilor, astfel încât membrii societari să fie sprijiniți la demararea unor afaceri, dar și ajutorarea lor sau a familiilor lor în cazuri de boală sau de deces. Fondatorii mai apreciau că „Societatea Branșelor” era necesară și în condițiile în care mediul comercial din Galați era alcătuit din numeroase naționalități, fiecare dintre comercianți concurând, pregătindu-și unul altuia „fără mustrare de cuget, moartea morală, materială și socială”. Ei propuneau atât o reglementare a concurenței pe piață și ajutarea societarilor la dezvoltarea afacerilor, dar și constituirea unei structuri puternice ca partener de dialog cu administrația orașului, „oricât de vitregă”!

---

de grenade. Luptele în această zonă inundată au ţinut mai multe zile, în care timp soldaţi şi infanterişti ai formaţiunilor de atac erau nevoiţi să stea în bălţile cu fundul mâlos, pline de stuful care le împiedica vederea şi mişcările inamicului şi de lipitorile care le sugeau sângele, expuşi focului inamic…”

întreprinzătorii gălățeni de la anul 1896 au reușit ceea ce nu au reușit structurile patronale de astăzi, să aibă o bancă a IMM-urilor. Sunt și date concrete despre tranzacții ce ilustrează modul în care se adunau banii în contul „Societății Branșelor” de la Casa de Depuneri, Consemnații și Economii, dar și despre cum erau oferite împrumuturile celor care voiau să își finanțeze afacerea. Spre exemplu, prin actul autentificat de Tribunalul Covurlui sub nr 954/24.03.1904, Sandu Pătrașcu a contractat de la Societatea Branșelor un împrumut de 1.500 de lei, pe 2 ani, cu dobânda de 1,5%. La încheierea contractului, societatea a încasat dobânda pe 6 luni și a înregistrat ipoteca pe imobilul din Piața Libertății nr 72. Alt exemplu: pe 10 iulie 1931, Ștefana Joseph a cesionat „Societății Branșelor” suma de 40.000 de lei, pe care trebuia să o primească pentru vânzarea imobilului de pe str Beldiman nr. 89. Viața negustorilor gălățeni a lăsat urme profunde în istorie.

Constatându-se inferioritatea artileristică în care se găseau românii, nu datorită numărului gurilor de foc, care era superior de partea noastră, ci pentru că artileria sovietică trăgea de pe înălţimi dominante, pe când românii nu şi-au putut apropia şi aduce pe linie artileria grea, din cauza pământului îmbibat de ploi şi presărat de bălţi al luncii, bombardamentul de susţinere al artileriei a fost înlocuit în bună parte prin bombardamentele tactice ale aviaţiei, care a participat cu multă eficacitate la luptă. Sub protecţia tunurilor şi a avioanelor, unităţi române au continuat să treacă în mici pachete pe malul opus al Prutului, nu atât pe poduri, care erau ţinute sub focul viu al inamicului, şi nu în timpul zilei, ci mai mult în timpul nopţilor, pe întuneric şi ploaie, cu ajutorul bărcilor cărate în spinare şi puse pe apă de pontonieri.

Cimitirul Eternitatea cu un monument dedicat „Societății Branșelor” din Galați. El este sărbătorit de conducerea IMM-urilor gălățene.

Iar la 4 iulie a început atacul decisiv pentru cucerirea conacului Valienatos şi a dealurilor fortificate, bine întărite, Cania şi Epureni. Unităţile româneşti din Divizia de Gardă, acele aflate atunci sub comanda locotenent-colonelului Iliescu, care era comandantul adjunct al Regimentului de Gardă „Mihai Viteazul", au atacat conacul la ora 13 prin surprindere, după ce au trecut râul cu bărci. Cu toată furioasa bombardare care i-a primit, cu toate marile pierderi suferite, pluton după pluton pune piciorul pe malul basarabean şi se organizează în mare grabă într-un dispozitiv defensiv pe o adâncime de doi kilometri. Primul mare succes fusese deja obţinut: Prutul era trecut. Alte trupe trec râul pe la Cotul lui Matei.

Poziţia de la Valienatos era astfel încercuită în cleşte pe la nord şi pe la sud, dar rezistenţa inamicului, sprijinit de puternica artilerie de pe dealurile Cania şi Epureni, era aprigă. Ziua de 5 iulie a trecut în luptă defensivă ucigătoare, ostaşii români menţinându-se în gropile umede şi reci, din terenul mlăştinos al luncii, sub ploaia de apă ce cade din cer şi cea de foc ce nu conteneşte din întăririle duşmane. La 6 iulie, dis-de-dimineaţă, începe atacul. Ostaşii români luptă cu avânt. Deşi sunt în a treia zi de luptă, ostaşii Regimentului „Mihai Viteazul" străbat barajul inamic, cuceresc toate cazematele conacului Valienatos, care e un morman de ruine fumegânde, rup frontul inamic, cuceresc „Dealul fără nume" de la vest de platoul Cania.

Ele deschid astfel drumul celorlalte trupe ale Diviziei de Gardă şi al nu mai puţin vitezei noastre Divizii 21, care cuceresc toată linia fortificată inamică chiar de la Leca-nord, până la Epureni-sud, inclusiv pete versantul vestic al dealului Cania. Tot atât de înverşunate au fost luptele pentru cucerirea satului Ţiganca, de la aripa dreaptă a frontului de atac. Toate casele satului fuseseră transformate în cazemate; ele au trebuit să fie luate cu asalt şi cucerite una câte una. Cucerirea satului s-a făcut totuşi în mai multe reprize, atacurile de infanterie trebuind să alterneze cu bombarda-mentele de artilerie ce le pregăteau.

Menţinerea satului cucerit, cât şi a poziţiilor de pe înălţimile vecine, ce constituiseră linia întărită a inamicului, a costat multe sacrificii. În adevăr, trupele sovietice din acest sector, care erau deosebit de puternic înarmate şi dispuneau de întăriturii remarcabile, n-au încetat de a face încercări de recucerire a poziţiilor pierdute, cu scopul de a arunca pe români înapoi, peste Prut. De aceea acest sector a fost unul din cele mai active şi luptele au continuat până la 16 iulie. Cel mai mare, mai bine pregătit şi mai primejdios din aceste atacuri a fost acela început în noaptea de 7-8 iulie. Slujindu-se de artileria grea, ca şi de forţe blindate şi pe celer de aviaţie, duşmanul a dat o puternică contraofensivă împotriva poziţiilor

româneşti de pe dealurile Toceni, Cania şi Epureni. Iar atacul principal s-a dat asupra dealului Cania, ale cărui versanturi dinspre apus erau ocupate de Vânătorii de Gardă din Regimentul „Mihai Viteazul”, prin luptele dârze date la 6 şi 7 iulie.

Folosindu-se de particularităţile fizice ale terenului, foarte accidentat, inamicul s-a putut infiltra prin viroagele ce brăzdează platoul Cania, a reocupat vechile cazemate pierdute şi nedeplin distruse, şi-a instalat numeroase cuiburi de luptă prevăzute cu arme automate, mitraliere şi aruncătoare diferite, după care, făcând o mare risipă de muniţii, a reuşit să ajungă până aproape de postul de comandă al regimentului, care era pe punctul de a fi copleşit de atacatori. În acest moment, extrem de critic, Comandamentul român a luat măsuri de rezistenţă eroică: la dreapta frontului de luptă a fost trimis un detaşament comandat de ofiţerii Regimentului de Gardă „Mihai Viteazul”, iar mai la centru şi la stânga apărarea s-a organizat cu tot ce era disponibil la postul de comandă: ofiţeri de la comandamente şi servicii, mulți oameni de trupă din toate formaţiile, agenţi de legătură, telefonişti.

În iureşuri irezistibile, îndemnaţi de ordinele date, dar mai ales de pilda superiorilor lor, trupele române au dat atacul, năpustindu-se spre creasta ocupată de inamic, căruia i-au oprit înaintarea. Continuând atacul, românii, revenindu-şi complet, încep urmărirea duşmanului care se retrage şi îl vânează cu baioneta ori cu grenada prin toate găurile prin care pătrunsese. Depăşiţi de soldaţii noştri, duşmanii încep să se predea, de îndată ce zăresc echipele de curăţare a terenului. Contraatacul sovietic a fost respins pe toată linia, câmpul de luptă a rămas acoperit de trupurile a numeroşi morţi şi răniţi; 200 de prizonieri şi un foarte bogat material de război au rămas în mâinile românilor. Situaţia, ce fusese un moment primejduită, a fost pe deplin restabilită. Poziţiile cucerite au fost lărgite şi consolidate prin luptele date în zilele de 9-12 iulie de Divizia 21 Infanterie şi care au culminat în ziua de 12 iulie.

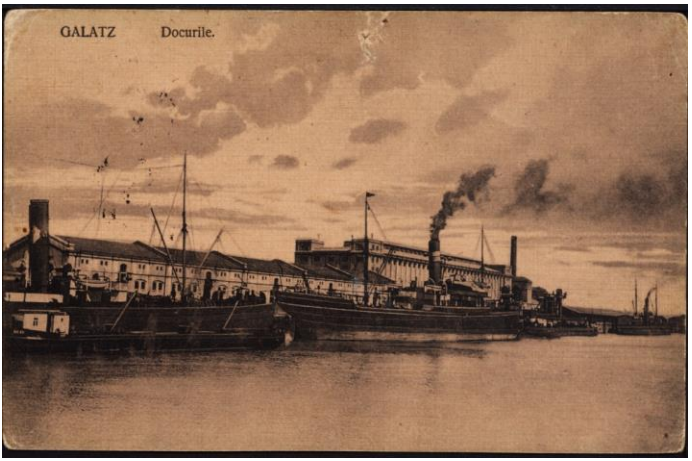

Vapoare lângă siloz în docurile Galaţiului. A trecut mai mult de un veac de când la Galaţi şi Brăila s-au ridicat câteva dintre cele mai remarcabile construcţii din ţara noastră, docurile şi antrepozitele dintre porturile acestor oraşe. Autorul acestor lucrări deschizătoare de drumuri în tehnică este inginerul *Anghel Saligny,* omul de a cărui nume sunt legate cele mai importante construcţii economice realizate în ultimul pătrar al secolului trecut. Primind în 1884 sarcina de mare răspundere a construirii docurilor şi antrepozitelor din cele două porturi dunărene, al căror trafic crescuse considerabil, Saligny se documentează mai întâi temeinic asupra clădirilor similare realizate în alte ţari. În ceea ce priveşte silozurile, marele nostru tehnician a hotarat să utilizeze betonul armat, introducându pentru „prima oară în ţara noastră şi pentru întâia oară în lume la asemenea construcţii". Prin construcţiile silozurilor de la Brăila (1888) şi Galaţi (1889), marele inginer român se situiază în avangarda tehnicii construcţiilor din vremea sa. „Un adevărat secol de oţel va fi secolul nostru; el a început cu cele mai gigantice construcţii de fontă, le va sfârşi în oţel. Nu înşirăm vorbe goale. Cele ce afirmăm sunt convingeri bazate pe fapte."- (Extras din memoriul tehnic al lui Anghel Saligny). Pe baza unor invenţii proprii, Anghel Saligny a construit, în premiera mondială, silozurile din beton armat, de la Braila (1888) şi Galaţi (1889), la numai două decenii după ce francezul Joseph Monier (1823-1906) obtinuse, in 1867, primul brevet pentru elemente de construcţii (grinzi, plăci, stâlpi) din beton armat, acest material puţin studiat în acele timpuri. Silozurile proiectate şi executate, sub directa îndrumare a lui Anghel Saligny, puteau cuprinde peste 25.000 tone cereale (aveau 30 m x 120 m la bază şi peste 18 m înălţme). Pereţii celulelor hexagonale ale silozurilor au fost realizaţi, tot în premieră mondială, din piese fabricate la sol, sub formă de plăci. Prefabricarea plăcilor la sol, colţurile de rigidizare şi de joncţiune, sudura barelor metalice şi mecanizarea la montaj, constituie alte priorităţi pe plan mondial. În perioada 1884-1901, ca şef al Serviciului docuri, şi din 1877, ca Şef al Serviciului lucrărilor noi din Direcţia Generală a Căilor Ferate Române, soluţionează problema înlocuirii podurilor de lemn cu poduri metalice, cu console fără culee, pe linia ferată Filiaşi-Târgu Jiu (1886). Lucrarea sa cea mai importantă este proiectarea iîn 1888 şi construcţia între 1890-1895 a podului peste Dunăre de la Cernavodă, care era, la acea vreme, cel mai lung din Europa şi printre cele mai importante poduri metalice cu deschidere mare din lume. Proiectul elaborat de Saligny aducea două mari inovaţii în construcţa de poduri: sistemul nou de grinzi cu console pentru suprastructura podului şi

folosirea oţelului moale în locul fierului pudlat ca material de construcţie pentru tabliere de poduri. Între anii 1889 şi 1909 a condus lucrările de amenajare ale portului Constanţa, introducând pentru prima oara în România piloţii şi radierele din beton armat în construcţiile portuare şi proiectând silozurile de cereale şi staţia de petrol. Printre celelalte lucrări ale sale se numară linia de cale ferată Targu Jiu-Filiasi, tunelul de cale ferată din Valea Mostistei, portul Ramadan (Giurgiu), etc. În anul 1885, ca de obicei când era vorba de mari lucrări inginereşti publice, guvernul român a organizat un concurs internaţional pentru proiectul unui pod de cale ferată peste Dunăre, la Cernavodă. Nemulţumită de ofertele prezentate de firme străine, atât Comisia de adjudecare a ofertelor, alcătuită din specialişti români şi străini, cât şi Direcţia generală a Căilor Ferate Române iau decizia de a încredinţa dificila lucrare inginerului român Anghel Saligny şi colaboratorilor săi. La 21 octombrie 1890, în prezenţa regelui Carol I, era marcată începerea lucrărilor pentru noul pod. La numai cinci ani de la începerea lucrărilor, în ziua de 14 septembrie 1895, în prezenţa regelui şi a unei numeroase şi entuziaste asistenţe, era inaugurat sistemul de poduri de cale ferată ce traversează Dunărea între Feteşti şi Cernavodă, proiectat şi construit sub coordonarea lui Anghel Saligny şi purtând numele regelui Carol I. Aşa cum o dovedeşte însăşi împlinirea unui secol (1895-1995) de funcţionare neîntreruptă, sistemul de poduri de la Cernavodă este o adevarată operă de artă inginerească, cea mai grandioasă de acest fel din Europa continentală la ora construirii sale şi încă multă vreme după aceea. Sistemul cuprinde două poduri principale, cu deschideri între 140 şi 190 metri şi cu o înălţime liberă de 30 de metri, precum şi o serie de alte lucrări. Complexul originar de poduri de la Cernavodă se compunea dintr-un pod peste braţul Borcea (unul dintre braţele Dunării), unul peste Dunăre şi un viaduct peste balta Iezerului, desfiinţat în 1969, în urma desecării acestei bălţi, şi înlocuit cu un terasament de rambleu. Podul de la Cernavodă a fost, la acea vreme, cel mai lung pod din Europa şi unul dintre principalele poduri metalice cu deschidere mare din lume, având o deschidere de 4.088 m între malul stâng şi cel drept al văii Dunării. Podul de la Cernavodă, dublat astăzi de un sistem de poduri combinate, construit evident tot de ingineri români, rămâne cel mai important simbol al ingineriei româneşti din perioada de început, examenul sau de maturitate, trecut cu strălucirea dată de implinirea secolului de existenţă şi funcţionare non-stop.

Ele au necesitat şi intervenţia aviaţiei române, care s-a produs cu mare eficacitate în zorii zilei, atacând şi distrugând artileria grea aeriană a inamicului, apoi tancurile, vehiculele motorizate şi trupele, pregătite pentru o mare ofensivă împotriva românilor. Iar prin această strălucită acţiune, aviaţia a înlesnit vitezelor trupe ale diviziilor 21 şi de Gardă din Corpul 5 să obţină victoria şi să menţină poziţiile, atât de aprig disputate, de ambele părţi.

În chipul acesta, poziţiile întărite din tot sectorul Ţiganca, a căror cucerire a însemnat un episod dramatic al primei etape a campaniei din Basarabia, au alcătuit un pivot sigur pentru operaţiile care s-au săvârşit ulterior, în partea de sud a provinciei dintre Prut, Dunăre şi Nistru. Ultima încercare de dârză rezistenţă a opus-o inamicul la 16 iulie pe linia Epureni, Lărguţa, Dealul Vulturului, care a fost complet ocupată de români în seara zilei, după care, la 19 iulie, duşmanul a

început retragerea generală în direcţia Nistrului, urmărit, pe timp ploios, de unităţile Corpului 5 armată.Victoria a fost plătită cu pierderi simţitoare." Pe dealurile Toceni, Cania şi Epureni au rămas, în glodul amestecat cu sânge, cei mai bravi ostaşii ai satului nostru, cei care au înţeles că li se cerea chiar sacrificiul suprem, doar în folosul ţării şi camarazilor lor, fixaţi în tranşee de un tir nimicitor.

O cruce românească la Ţiganca (fotografii din arhiva D-lui Prof. Dr. Nicolae Constantinescu, membru al Academiei de Medicină din România, fotografii făcute în acea perioadă de către colonel dr. Mircea K. Constantinescu şi oferite de fiul său, Dl. Prof. Dr. Nicolae Constantinescu).

Şi atunci, ca şi altădată în istorie, câteva sute de flăcăi români din satul nostru răzăşesc şi-au dat viaţa pentru ţara lor, deplin conştienţi că nu vor scăpa de moarte, dar că moartea lor era cel mai mic sacrificiu posibil, pentru viaţa restului oştirii române. Pieriseră în război aproape jumătate din tineretul satului înfloritor Fundeni, satul acela de undeva din curbura molatecă a Siretului, unde fusese cândva şi Mănăstirea Rada, ascunsă de pădurea de salcâmi de lângă satul Prival, cu cimitirul cel mai vechi în spatele şcolii şi biserica rasă, peste un timp nu prea îndelungat, de lângă cursul schimbător al apei Siretului. Vechea biserică, ctitorită de Conăcheşti la Fundenii Vechi, (şi satul şi biserica au dispărut după un şir de inundaţii, care au culminat cu inundaţiile din anul 1970) simţea profund fiorul dumnezeirii, era o solidaritate totală a ţăranilor noştri cu oase de răzeşi în ei, exprimată sonor, în invocarea lui Isus. Ne rugam toţi pentru pomenirea soldaţilor pieriţi ai satului, morţi în război, la care numai Dumnezeu mai putea acum ajunge, să le ofere mângâiera şi durerea facerii şi a speranţei. Ne rugam încet să nu moară şi sufletele din noi, că doar atât mai aveam. În biserica noastră era singurul loc

unde nu era încă steagul învingătorilor abordat şi unde mai puteam deocamdată plânge nestingheriţi.

Lângă mine erau unchii tatii, moşii mei cei dragi, la care eu le spuneam de mic „bidia", Culai şi Constantin Roşu (aceasta era porecla familiei noastre de răzeşi zdraveni), cei mai bătrâni componenţi ai familiei noastre numeroase, care au cărat în raniţele lor cartuşele a două războaie mondiale. Cu capetele lor albite de griji şi de dureri, îmbrăcaţi în hainele negre de dimie, plângeau cu sughiţuri mici, era încă proaspătă moartea eroului sublocotenent de artilerie Mitică Roşu, cel care fost reputat avocat de Tecuci, fratele tatii şi nepotul lor. Moartea survenise în grozavele lupte, care s-au dat pe pământul Basarabiei, la Ţiganca, unde au murit peste o mie de oameni, într-o singură noapte! Un măcel care a speriat şi oamenii şi cerul!

Privirile aspre, piepturile lor care au înfruntat atâtea urgii ale timpurilor, oaselor lor ca de gorun, peste care stătuse ţara asta de când este ea, se frângeau acum cu smerenie în faţa lui Dumnezeu, de la care totuşi cereau dreptate! Puţin mai sus, tot peste apa româno-română a Prutului blestemat, la Leuşeni[136], în aceiaşi noapte, tata, unchiul Nicolae Potec şi cei doi moşi ai mei, trecuseră şi ei Prutul în bărci de asalt, scăpând ca prin minune de moartea care secerase aproape tot regimentul.

„În noaptea de 22 iunie 1941, pe o ploaie torenţială, armata română trecea Prutul, urmând Ordinul de zi al comandantului Ion Antonescu: „Ostaşi, V-am făgăduit din prima zi a noii Domnii şi a luptei mele naţionale să vă duc la

[136] Leuşeni este o localitate-centru de comună din raionul Hînceşti, Republica Moldova. Leuşeni este situat pe două coline de pe malul râului Prut şi este străbătut de pârâul Nîrnova. Este prima localitate la intrarea în Republica Moldova pe la punctul de trecere a frontierei Leuşeni - Albiţa. Relieful, este mult influenţat de revărsările rîului Prut. Este aşezat pe două dealuri care se numesc Leuşeni sau satul vechi, respectiv Leuşoaia sau satul nou. Prin centrul satului trece rîul-afluent al Prutului, Nîrnova, care după alunecările de teren din 1998 şi-a micşorat considerabil debitul. Atestat la 12 mai 1425. Leuşenii se mai numeau „Vadul Călugărilor" (1454) şi „Sat la gura ocoalelor" (în 1482). Ştefan cel Mare, în 1495, întăreşte fetelor lui Dragomir Tăutul o jumătate din satul Leuşeni, iar o „altă jumătate rămîne lui Tăutul mare logofăt". În vol XXII „*Surete şi izvoade*" Gheorghe Ghibănescu scrie despre Leuşeni pe Prut: „Aici au trăit 6 strămoşi, rude între ei: Mălina, Ana, Grigore, Draguş, Ion Căliman şi Ilie Star, care au dat naştere satului Aleuşeni. La sfârşitul sec. XVI aici trăiesc 16 răzeşi". La începutul sec. XX, precum afirmă Zamfir Arbore în Dicţionarul geografic al Basarabiei (Buc., 1904), Leuşenii din valea Prutului aveau „120 de case, cu o populaţie de 730 suflete, români". Gazeta chişinăuiană „*Drug*" din 7 martie 1907 scria: „Când gradaţii din detaşamentul rus dislocat la frontieră au intrat în biserica din Leuşeni cu steagul lor, învăţătorul a părăsit elevii şi a ieşit demonstrativ din lăcaşul sfânt". Pe atunci la şcoala din sat făceau carte 35 de copii. Cele 110 familii, care însumau 835 de suflete, posedau 2.892 deseatine de pământ. Un număr de 183 de ţărani din Leuşeni, în cadrul reformei agrare din 1922, fuseseră înzestraţi cu 833 ha de pământ.

biruinţa; să şterg pata de dezonoare din cartea Neamului şi umbra de umilire de pe fruntea şi epoleţii voştri. Astăzi, a sosit ceasul celei mai sfinte lupte, lupta drepturilor strămoseşti şi a bisericii, lupta pentru vetrele şi altarele româneşti de totdeauna. Ostaşi, Vă ordon: trece-ţi Prutul! Sdrobiţi vrăjmaşii din răsărit şi miazănoapte. Desrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe fraţii noştri cotropiţi. Reâmpliniţi în trupul ţării glia străbună a Basarabilor şi codrii voevodali ai Bucovinei, ogoarele şi plaiurile voastre. (...) Să luptaţi pentru desrobirea fraţilor noştri, a Basarabiei şi Bucovinei, pentru cinstirea bisericilor, a vieţii şi a căminurilor batjocorite de păgâni cotropitori. Să luptaţi pentru a ne răzbuna umilirea şi nedreptatea. V-o cere Neamul, Regele şi Generalul Vostru. Ostaşi, Izbânda v-a fi a noastră. La luptă. Cu Dumnezeu înainte!" România s-a angajat în război pe 22 iunie 1941, alături de Germania, pentru eliberarea teritoriilor naţionale cotropite în vara anului1940. Au fost angajate în luptă Armata 3 şi Armata 4, comandate de generalii Petre Dumitrescu şi Nicolae Ciupercă, încadrate în Grupul de armate „Generalul Antonescu", alături de Armata 11 germană, comandată de generalul Eugen von Schobert.

Au mai participat Aeronautica cu 672 de avioane şi Marina cu 39 nave de luptă. Peste 71 000 de militari români au căzut în Războiul de Reântregire a Ţării, pornit în zorii zilei de 22 iunie 1941 şi sfârşit tragic la 23 august 1944, act care a trimis în lagărele de exterminare sovietice 114 000 militari români, făcuţi prizonieri de război ai Armatei Roşii. De la 22 iunie 1941, concomitent cu operaţiunile Armatei a 3-a Română în partea de nord a Bucovinei şi ale Armatei a 11-a germană în nordul şi centrul Basarabiei, în partea de sud a Basarabiei şi în masivul Corneşti, a acţionat Armata a 4-a Română, cu misiunea, iniţială, de reţinere a inamicului, urmând să forţeze, ulterior, Prutul.

Conform arhivelor militare, numai în perioada 22 iunie-15 iulie 1941, s-au înregistrat 2 320 morţi, 7 962 răniţi şi 3 492 dispăruţi. După 33 zile de război, întreaga Basarabie şi Bucovina de nord erau eliberate. Comunicatul nr. 6 din 25 iulie 1941 al Comandantului frontului româno-german avea următorul conţinut: „Lupta pentru dezrobirea brazdei româneşti de la Răsărit s-a terminat.

Din Carpaţi şi până la mare suntem din nou stăpâni peste hotarele străbune".[137] Petăr Bumbalov, din Stoieneşti, spune că un sublocotenent român organiza metodic strânsul ostaşilor căzuţi de pe câmpurile de luptă, înhumându-i în gropi comune. Un alt martor ocular, Ion Rotaru (n.1934), îşi aminteşte: „Îi aduceau cu căruţele de pe deal, recruţii au făcut tranşee şi puneau câte trei rânduri

[137] *Războiul României pentru Reântregire naţională*.

de soldaţi, un rând de corpuri, o foaie de cort şi-apoi var, alt rând de soldaţi şi tot aşa, o parte cu capul la vale, altă parte, la deal. Când au sfinţit cimitirul, era făcut frumos, cu un gard nu prea înalt, vopsit în roşu.

Era şi un monument. Au stat până au început colhozurile şi au stricat totul. Şi la cimitirul nostru din satul Epureni avem mulţi eroi, este chiar şi un colonel, Niculescu. Eu îngrijesc de mormintele ostaşilor români, pentru că şi tatăl meu, şi socrul meu tot nu s-au întors de pe front, pierzându-se fără veste." Câte trei rânduri de soldaţi.

O dată cu ocupaţia sovietică, locul a fost devastat în câteva rânduri, încât intemperiile şi nepăsarea criminală a stăpânirii împietau liniştea osemintelor, ferma de vaci făcută pe morminte a fost lovită de fulger şi a ars, pe urmă a fost o fermă de porci şi acum e o stână de oi."[138] „Pe şoseaua din Ţiganca/Curgea sângele ca apa,/Cu maşina căram morţii,/Când plângeam, plângeam cu toţii./Băteau tunurile-dealuri/De ţâşnea sângele-n valuri,Fumul cuprinsese zarea,/ Durerea era cât marea./Sfârteca obuzul pomul,/ Casa, viaţa, ca şi omul!"[139]

„Azi-noapte la Prut/Războiu' a-nceput,/Românii trec graniţa iară/Să ia înapoi,/ prin arme şi scut,/ Moşia pierdută astă-vară./Mergem în câmpia Basarabilor,/Plină de grâne, plină de dor,/Şi-n Bucovina cu mânăstiri şi brazi,/Mergem la luptă, dragi camarazi./Azi Prutul uneşte pe fraţii români,/Şi Nistrul al nostru e iară,/Iar Bugu-i hotar între noi şi păgâni,/Din Tisa la Bug vrem hotare./Trăiască Românul şi Patria sa,/Ca-n vremurile de-odinioară,/Nimic nu vom da, pe veci vom jura,/ Credinţă în lege şi ţară."[140] O ploaie duşmănoasă biciuia feţele sodaţilor, ale căror priviri sticleau în noapte, încercând să desluşească duşnanul în pâcla deasă a nopţii, care avea să se mâjească toată de sânge cald românesc, vărsat din belşug ca ofrandă patriei române, zidită din trupurile de milenii ale părinţilor, bunicilor şi tuturor strămoşilor noştri. Un regiment întreg, compus numai din românii care au trecut Carpaţii, transilvăneni, pregătindu-se de atacul decisiv asupra Prutului, cânta în lunca plină de arini un zguduitor, care traversase veacurile.

Era un cântec al acestui neam, de atâtea ori împărţit de alţii în mod hoţesc: „Astăzi, cu bucurie, Românilor veniţi,/Pe Iancu în câmpie, cu toţi să-l însoţiţi,/Spălaţi armele voastre, degrabă s-alergăm,/Din locurile noastre, pe duşman s-alungăm./Iancule mare, bravule tare,/Cu noi să fii./Tu însoţeşte şi-

[138] Preluat din *Jurnal de Chişinau*, nr. 283 din 25 mai 2004, Eroii Patriei
[139] *Cântec popular*
[140] *Marşul Basarabiei*, compus în 1941.

nsufleteşte,/Pe ai Tăi fii./Optzeci de oi despoaie şi în frigări le pun,/ De fluier şi cimpoaie, pădurile răsun./Românii se aşează, pe lâng-un mare foc/Şi Iancu ospătează cu dânşii la un loc./Iancule mare, bravule tare,/Cu noi să fii,/Tu însoteşte si însufleteşte,/Pe ai Tăi fii./Sunt gata, stau cu toţii, să se coboare-n văi,/Să izgonească hoţii şi-ai Neamului călăi./Iancu mergea-nainte pe calul apriguţ/Şi peste-mbrăcăminte purta piele de urs./Iancule mare, bravule tare, cu noi să fii,/Tu însoţeşte şi-nsufleteşte pe ai tăi fii./.. Nevestele cu jale, privindu-i lăcrimând,/îi urmareau în vale cum se duceau curgând.../Cine stă-n cale, Iancule mare/Şi brav Român,/Fulger şi trăznet, peste-a lui creştet,/De la Români."[141]

„...În noaptea de 22 iunie, pe o ploaie torenţială, echipele de voluntari din Regimentul „Mihai Viteazul" au atacat prin surprindere podul din faţa Fălciului, au traversat apa Prutului, unii înot, alţii în bărci şi au început atacul poziţiilor sovietice fortificate din luncă şi de pe înălţimile vecine, în mijlocul vijeliei de tunuri şi de branduri. Un alt batalion de asalt a atacat podul de cale ferată de la Bogdăneşti[142], cucerindu-l. Sprijiniţi acum pe cele două capete de pod de la Fălciu şi Bogdăneşti, ostaşii au început lupta cea mai grea. Luptele în această zonă inundată au ţinut mai multe zile, în care timp toți soldaţi şi infanterişti ai formaţiunilor de atac erau nevoiţi să stea în bălţile cu fundul mâlos, pline de stuful care le împiedica vederea şi evident că și mişcările inamicului, precum şi de lipitorile care le sugeau sângele, expuşi focului inamic…

„La 4 iulie a început atacul decisiv pentru cucerirea conacului Valienatos şi a dealurilor fortificate întărite Cania şi Epureni. Unităţi române din Divizia de Gardă, sub comanda locotenent-colonelului Iliescu, atuci comandantul adjunct al

---

[141] *Marşul lui Iancu*

[142] Bogdăneşti este o localitate în judeţul Bacău, Moldova, România. În prima instanţă, Bogdăneştiul avea în componenţă satele Bogdăneşti, Filipeşti, Satul Nou, Nicoreşti, Părgăreşti, Bahna şi Cozăneşti însă, în prezent mai deţine doar satele Filipeşti şi Bahna, celelalte fiind trecute în administrarea localităţii Oituz. Localitate atestată documentar încă din secolul al XVI-lea (01.09.1584), numele acesteia vine de la voievodul Bogdan Voievod, care ar fi trecut „şi pe aici". Numele localităţii este relativ puţin menţionat de istoriografii medievali, existând unele trimiteri mai mult accidentale, decât caracterizări sau relatări directe. Abia după 1700, localitatea devine mult mai des menţionată. Biserica ortodoxă din Bogdăneşti, ridicată de familia de boieri Ruset (Ştefan, Safta, Ana şi Ioan), în numele Sf. Ioan Botezătorul a fost construită între anii 1776-1778. Semn al luptelor din zonă, alături de Cimitirul Eroilor, în localitate mai există un monument dedicat aceluiaşi eveniment, respectiv „Cişmeaua din sat". Ridicat de către Cercul Militar al Subofiţerilor reangajaţi din Bacău, monumentul poartă însemnele lozincilor militare rostite de soldaţii români, precum „Nici pe aici nu se trece" sau „Învingem, ori murim", lozincă a ostaşilor de la Mărăşti.

Regimentului de Gardă „Mihai Viteazul”, au atacat conacul la ora 13 prin surprindere, după ce au trecut râul cu bărci.

Cu toată furioasa bombardare care i-a primit, cu toate marile pierderi, pluton după pluton pune piciorul pe malul basarabean şi se organizează într-un dispozitiv defensiv, pe o adâncime de doi kilometri. Primul succes fusese obţinut: Prutul era trecut. Alte trupe trec râul pe la Cotul lui Matei.

Poziţia de la Valienatos era astfel încercuită în cleşte pe la nord şi pe la sud, dar rezistenţa inamicului, sprijinit de puternica artilerie de pe dealurile Cania şi Epureni, era aprigă. Ziua de 5 iulie a trecut în luptă defensivă ucigătoare, ostaşii români menţinându-se în gropile umede şi reci, din terenul mlăştinos al luncii, sub ploaia de apă ce cade din cer şi cea de foc ce nu conteneşte din întăririle duşmane.

La 6 iulie, dis-de-dimineaţă, începe atacul. Ostaşii români luptă cu avânt. Deşi sunt în a treia zi de luptă, ostaşii Regimentului „Mihai Viteazul” încă străbat barajul inamic, cuceresc toate cazematele conacului Valienatos, care e un morman de ruine fumegânde, rup frontul inamic, cuceresc „Dealul fără nume” de la vest de platoul Cania, deschizând astfel drumul celorlalte trupe ale Diviziei de Gardă şi al Divizii 21, care cuceresc toată linia fortificată inamică de la Leca-nord, până la Epureni-sud, inclusiv versantul vestic al dealului Cania.

Tot atât de înverşunate fost luptele pentru cucerirea satului Ţiganca, de la aripa dreaptă a frontului de atac. Toate casele satului fuseseră transformate în cazemate; ele au trebuit să fie luate cu asalt şi cucerite una câte una. Cucerirea satului s-a făcut în mai multe reprize, atacurile de infanterie trebuind să alterneze cu bombardamentele de artilerie ce le pregăteau.

Menţinerea satului cucerit, cât şi a poziţiilor de pe înălţimile vecine, ce constituiseră linia întărită a inamicului, a costat multe sacrificii. În adevăr, trupele sovietice din acest sector, care erau recent și deosebit de puternic înarmate şi dispuneau de întărituri remarcabile, n-au încetat de a face încercări de recucerire a poziţiilor pierdute, cu scopul de a arunca pe români înapoi, peste Prut. De aceea acest sector a fost unul din cele mai active şi luptele au continuat până la 16 iulie.

Cel mai mare, mai bine pregătit şi mai primejdios din aceste atacuri a fost acela început în noaptea de 7-8 iulie. Slujindu-se de artileria grea, de forţe blindate şi de aviaţie, duşmanul a dat o puternică contraofensivă împotriva poziţiilor româneşti de pe dealurile Toceni, Cania şi Epureni.

Zdrobiţi de durere:
Dumitru şi Elena părinţi, Sanda, Zoiţa, Maria, Nicuţa, Costin, Iancu şi Milica fraţi, Ion Cocei, N. Potec şi Sergiu Zaharia cumnaţi, anunţă cu durere reînhumarea iubitului nostru fiu, frate şi cumnat

DUMITRU D. DUMITRU (Roşu)
AVOCAT
Sublocotenent dintr'un Regiment de Artilerie
Căzut eroic pe câmpul de onoare în ziua de 13 Iulie 1941 în luptele dela Ţigenca. Reînhumarea va avea loc în comuna Fundeni jud. Tecuci în ziua de 19 Octombrie 1941, ora 2 p. m.

Octombrie 1941.

Tip. V. S. Adam-Tecuci

Sublocotenentul Dumitru D. Dumitru (unchiul Mitică) din Regimentul 5 Artilerie, rănit pe Dealul Epureni şi decedat în ziua de 7 iulie 1941 în Ambulanţa Divizionară nr. 21, a fost înhumat iniţial la Murgeni, iar de aici rămăşiţele sale pământeşti au fost mutate în cimitirul din comuna Fundeni, satul Fundeni Vechi, un sat astăzi dispărut de pe malul Siretului, apoi în cimitirul Eternitatea din Galaţi, jud. Galaţi, lângă mama sa, Dumitru Ileana și tatăl lui, Dumitru Gh. Dumitru, înmormântați într-o zi de toamnă în cavoul familiei Potec Nicolae, cumnatul său.

Atacul principal s-a dat total greșit asupra dealului Cania, ale cărui versanturi dinspre apus erau ocupate de Vânătorii de Gardă din Regimentul „Mihai Viteazul”, prin luptele dârze date în zilele de 6 şi 7 iulie. Folosindu-se de particularităţile fizice ale terenului, foarte accidentat, inamicul s-a putut infiltra prin toate viroagele care brăzdează abundent tot platoul Cania, a reocupat apoi vechile cazemate pierdute şi nedeplin distruse, şi-a instalat numeroase cuiburi de luptă, toate prevăzute cu arme automate, mitraliere şi aruncătoare diferite, după care, făcând o mare risipă de muniţii, a reuşit să ajungă până aproape de postul de comandă al regimentului, care era pe punctul de a fi copleşit de atacatori. În acest moment, extrem de critic, Comandamentul român a luat măsuri de rezistenţă eroică: la dreapta frontului de luptă a fost trimis și un detaşament comandat de ofiţerii Regimentului de Gardă „Mihai Viteazul”.

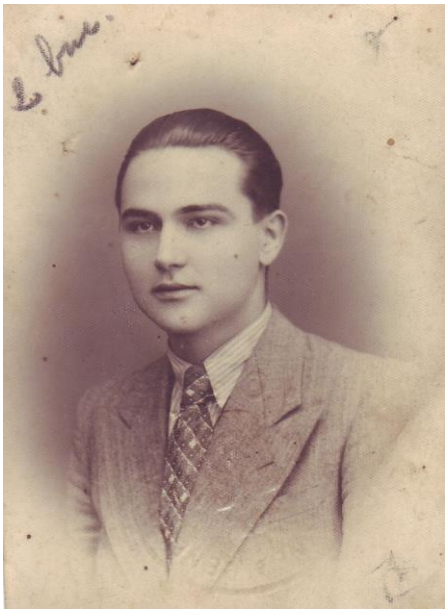

Avocatul Dumitru D. Dumitru (unchiul Mitică) înaite de război.

La centru şi la stânga apărarea s-a organizat cu tot ce era disponibil la postul de comandă: ofiţeri de la comandamente şi servicii, oameni de trupă din toate formaţiile, agenţi de legătură, telefonişti. În iureşuri irezistibile, îndemnaţi de ordinele date, dar mai ales de pilda superiorilor lor, toate trupele române au dat atacul, năpustindu-se spre creasta ocupată de inamic, căruia i-au oprit miraculos înaintarea deja previzibilă. Continuând atacul, românii, revenindu-şi complet, încep urmărirea duşmanului care se retrage şi îl vânează cu baioneta ori cu grenada, prin toate găurile prin care pătrunsese. Depăşiţi de soldaţii noştri, duşmanii încep să se predea, chiar de îndată ce zăresc echipele de curăţare a terenului. Contraatacul sovietic a fost respins pe toată linia, câmpul de luptă a rămas acoperit de trupurile a numeroşi morţi şi răniţi; 200 de prizonieri şi un foarte bogat material de război au rămas în mâinile românilor. Situaţia, ce fusese un moment primejduită, a fost pe deplin restabilită. Poziţiile cucerite au fost lărgite şi consolidate prin luptele date în zilele de 9-12 iulie de Divizia 21 Infanterie şi care au culminat în ziua de 12 iulie.

Ele au necesitat şi intervenţia aviaţiei române, care s-a produs cu mare eficacitate în zorii zilei, atacând şi distrugând artileria grea aeriană a inamicului, apoi și tancurile, vehiculele motorizate şi trupele pregătite pentru o mare ofensivă împotriva românilor. Iar prin această strălucită acţiune, aviaţia noastră a înlesnit

vitezelor trupe ale diviziilor 21 şi de Gardă din Corpul 5 să obţină victoria şi să menţină poziţiile atât de aprig disputate de ambele părţi, vtale pentru următoarele mișcări. În chipul acesta, poziţiile întărite din sectorul de la Ţiganca, a căror cucerire a însemnat un episod dramatic al primei etape a campaniei din Basarabia, au alcătuit un pivot mai sigur pentru operaţiile ce s-au săvârşit ulterior în partea de sud a provinciei dintre Prut, Dunăre, Nistru.

Trebuie astăzi spus că este aproape de neexplicat de ce au fost atâtea jertfe la trecerea Prutului, când o cercetare sumară a zonei de atac ar fi pus în evidență greaua poziție aleasă de strategi pentru această operațiune. Ultima încercare de dârză rezistenţă a opus-o inamicul la 16 iulie pe linia Epureni, Lărguţa, Dealul Vulturului, care a fost complet ocupată de români în seara zilei, după care, la 19 iulie, duşmanul a început retragerea generală în direcţia Nistrului, urmărit, pe un timp ploios, de unităţile Corpului 5 armată."[143] Pe data de 19 iulie, groaznica bătălie de la Ţiganca se cam terminase. România pierduse 2743 oameni tineri, care doreau să trăiască și ei. „*Colo-n vale la Ţiganca/Stăteau ruşii-n cazemate/Şi ne băteau cu grenade,/Cu grenade şi şrapnele/Şi cu puşti mitraliere/Pe dealul de la Tiganca/Curgea sângele ca apa,/ Curgea sânge de român/Pe pământul lui străbun!/Să ne ţină Tatăl Bun!/Colo-n vale la Ţiganca/Am luptat şi ne-a durut/Că strămoşul nostru Prut/Ne ţinea frate cu frate/Peste apa-aşa departe."*[144]

La vremea aceea nimeni nu mai ştiea cum fierbea lumea banilor şi intereselor de monopol, dar consecinţa unor socoteli meschine, de natura banilor negri şi a puterii oarbe, au secerat toată floarea generaţiei mijlocului de veac, au pulverizat toate sentimentele oamenilor. Se adăuga zi de zi la şirul nenorocirilor altele şi mai monstruase, se ddecapitau popoare, li se distrugea istoria şi cultura cu o barbarie greu de imaginat, bestialitatea era bine apreciată. Sforăiau pe nas la radioul timpului o mulţime de fomfi, care trimeteau la moarte mii și mii de oameni, fără să se gândească nici un moment ce gol imens va resimţi umanitatea curând după această distrugere nemaivăzută până atunci.

Oamenilor li se cerea să moară pentru patrie şi idealurilor lor de secole, dar nimeni nu ştia şi nici nu a prevăzut cât de scump va costa această reacţie. Unchiul meu era în tranşeea lui de observator de artilerie, când un obuz de brandt i-a căzut între picioare şi i le-a retezat! Un vaiet prelung, a ţâşnit din pieptul lui de om tânăr, atunci când a simţit brusc răceala morţii care-l cuprindea şi a sfâşiat

[143] Constantin I.Kiriţescu, *Timpul*, 2 iun. 2006
[144] Versuri dintr-un *Cântec de jale, basarabean*.

întunericul de nepătruns al pădurii de sălcii şi plopi, o pădure tot tânără ca şi el, ridicată pe dealul din lunca apropiată a Prutului!

Mamăăăăăăă... dragăăă, m-au omorât, mama mea cea bună şi dragă! „Din candela veche, o ploaie uşoară/De raze ‘nfăşoară/ Un giulgiu, sub care în liniştea frântă/De sbucium, îşi cântă/ Un om, cea din urmă cântare a vieţii./Când soarele aduce lumini dimineţii,/În tainica vale alţi oameni îi sapă/În umbră, o groapă/ Adâncă, deschisă: o gură de teamă,/Ce prada şi-o chiamă/ Să doarmă pe veci contopită în glie./Ca bocetul spaimei, ar vrea să-l învie,/Pe omul cu flacăra sfântă pierită/O fiinţă iubită.../Dar mortul surâde...”[145] A fost cel mai frumos bărbat al familiei noastre, un om înalt de aproape doi metri, un brad de bărbat, de o blândeţe şi o înţelepciune despre care şi astăzi mai vorbesc bătrânii satului, care l-au cunoscut şi iubit, un om dintre acei care se nasc foarte rar pe pământ. Ar fi putut să nu facă războiul, dar la noi în familie şi în sat, nu era loc pentru oameni fără vână de bărbat, sau pentru mişei! Cum ar fi putut să stea el acasă la adăpost de pericole, atunci când toată generaţia lui se sacrifica pentru ţară?

Iar el era un bărbat demn de neamul lui de răzeşi, bătrânii apărători ai ţării, din care făcea şi el parte! Târziu am înţeles că Panteonul unui neam trebuie să cuprindă toată jertfa ţării. Anghel Cocei, consăteanul şi vărul său bun, acum tovarăş de tranşee şi cel care l-a purtat pe brancardă înainte de moarte, povestea bunicilor mei, care n-au mai fost oameni de atunci, cum le-a murit feciorul lor cel mare.

Cum nimic în viaţă nu este întâmplător se auzea tocmai atunci la radio Bucureşti un cor bărbătesc care tocmai îmi cânta: „În ţara noastră românească/Vrem înşine stăpîni să fim/Şi stăpînirea ţării noastre/ Cu nimenea să n-o-mpărţim./Şi nu vrem noi, românii,/Fruntea-n veci la nimeni s-o plecăm/Ţara moşie părintească/Vom ştii mereu s-o apărăm./Nu vrem să închinăm popoare/Sub mândrul sceptru, românesc,/Ci să trăim din viaţa noastră/Şi dreptul nostru strămoşesc.”[146] Căci noi avem o ţară!

Când şi-a revenit, după ce i se făcuse un uriaș garou, ca să nu mai piardă atâta sânge, a deschis ochii, la văzut şi la rugat: Apă, apă…, aduceţi-mi vă rog apă, mi-i foarte sete…, Anghele, dă-mi puţină apă! Ce-i cu mine, ce s-a întâmplat, oameni buni? Spune-mi ceva, măi Anghele…! Apoi imediat a leşinat… Când s-a trezit şi-a pipăit cu nehotărâre picioarele, de unde simţea o durere surdă, nesuportabilă. Atunci a descoperit ce n-ar fi vrut niciodată să descopere niciodată şi a înţeles că

[145] *Pace*, Sabin Lucreţian
[146] *Voinţa Neamului*

nu le mai avea! Aşa a hotărât că este mai demn să moară, decât să trăiască ca un ciot cerşind milă altora pe străzi! Ce-o să spui tu oare, mamă dragă, când o să-ţi vezi băiatul jumătate? O să mai poţi trăi?

Şi în tăcera nopţii negre cuprinse de ploaia rece, rugându-l din ochi pe Anghel Cocei, care plângea tot în tăcere lângă el, să nu intervină, şi-a rupt încet bandajele şi a murit aşa cum trăise, cu o demnitate rar văzută, ca un brad şi ca un bărbat adevărat al neamului! Brancardierii toţi, care îi erau şi consăteni şi unii rude, asistau plângând, cu căştile în mâini, la sfârşitul bravului lor camarad şi prieten, care murea ca un erou, ca atâţia alţii, în ţărâna ocupată a patriei! O ploaie măruntă şi deasă curgea acolo necontenit şi stingea setea morţii necruţătoare, de pe buzele întredeschise cu un ultim efort, în semn de adio, ale bravului sublocotenent român…

Iartă-mă mamă, să ştii că n-am vrut să-ţi distrug viaţa! Ochii îi rămăseseră deschişi ca două bobiţe de rouă, spre stelele mici îngheţate, agăţate pe mantia albastră a cerului de vară, aruncat peste apa Prutului, cer pe care l-a privit atunci pentru ultima dată, cu nesaţul la care te obligă sosirea intempestivă a ultimei clipe de viaţă! Cine ar putea vreodată să pătrundă în imensul sanctuar de durere, cu care este probabil încărcată acea ultimă şi cea mai intens trăită clipă de viaţă, a unui pământean?

Cine ar putea să înţeleagă acea concentrare imensă, o surdă dorinţă de a trăi, acel ultim spasm al vieţii tale sfârşite aşa de brusc şi de amar? Cine oare? Deseori în istorie, ploaia veacurilor următoare, şterge sau regenerează semnele lăsate de oameni, spre amintirea sau uneori pieirea amintirii lor. Într-o primăvară caldă tata şi Anghel Cocei rememorau acest eveniment, aşezaţi pe iarba verde din jurul crucii lui, la hramul bisericii noastre din Fundeni, şi eu care eram atunci un visător căutător de esenţe, în mintea mea de copil, mă gândeam că ceea ce s-ar putea cred să fi simţit unchiul meu în clipa morţii, seamănă bine cu ceea ce se desprinde din lectura poeziei cutremurătoare „*Rănitul dintre linii*” a lui Demonstene Botez, o poezie foarte frumoasă, pe care o s-o citez şi care mă înfioară şi acum: „Ce plumb mă leagă de pământ!/Ce greu mi-e trupul şi ce frânt!/Ce linişte-i în jur acum,/Mi-e viaţa numai ca un fum!.../Îmi cad pe faţă fulgi de nea,/Ca pe un bulgăr de mormânt!/Şi nu-i nici ploaie şi nici vânt.../Ce rece e pe faţa mea!/De unde-n gură atât cobalt?/Ce mult aş vrea să-mi fie cald,/Să nu se-audă nici un tun.../Ce-nalt e cerul şi ce bun!/Toate-s aproape şi departe/Şi parcă-s legănat de ape,/Cu ochii în eternitate./Ce stranie singurătate!/Iar ninge tare şi mi-e frig,/Aş vrea să mă ridic să strig:/ Cine-i alături şi mă cheamă?/Maamăăăă!...”

Când a trebuit să-i mutăm mormântul, din cauza dispariţiei satului şi a inundaţiilor tot mai dese, îmi amintesc reacţia tatălui meu, la vederea celui pe care l-a iubit atâta! I-a luat craniul în mână, la mângâiat în neştire timp de aproape o oră, vorbid cu el parcă cuprins de febră şi povestindu-i umilinţele trăite după război de toţi, durerea părinţilor care nu l-au mai văzut niciodată! Vroia să-i spună toate necazurile deodată. Îi spunea înghiţind în sec: Mitică, mai ştii tu, mă, cum era primăvara, în grădina noastră plină de copaci, ca un codru? Mai ştii tu, dragă Mitică, ce bună era pâinea mamii, scoasă atunci din cuptorul de cărămidă încins cu lemn de salcâm, coaptă pe foi de hrean, aburindă şi pufoasă, atunci când tu ne citeai întonând aşa de frumos, sub merii cei înfloriţi, „Fată din Zlataust” sau „Velerim şi Veler, Doamne”?

Şi fraţii noştri cei foarte mici, Milica şi Iancu, care rămâneau mult timp cu gura deschisă a mirare, scobind nuci, iar atunci când îşi reveneau te întrebau candid: chiar aşa să fi fost Mitică, chiar aşa? Şi ne cântai la toţi, parcă dintr-o altă lume, cu alt mod de a înţelege sufletul muritorilor, acel minunat colind moldav din satul Călmăţui, de pe apa micului Călmăţui, pârâiaşul şerpuit şi adesea viclean, care curge la nord-estul moşiei lui Cucoaneş? Acela era tecucianul ce s-a aciuat aici, la noi, Călmăţuiul şipotind şiret şi alene printre colinile calme, deabia astupate de neaua pufoasă a Crăciunului, înfiorat şi el parcă de cântecul tremurat al copiilor cu năsucurile roşii, pişcate de gerul prea aspru şi de Crivăţul viforând zăpada: „De după dealul cel mai mare,/Velerim şi Veler, Doamne,/ Răsărit-a mândrul soare./ Velerim şi Veler, Doamne,/ Mândru soare nu era,/ Velerim şi Veler, Doamne,/Ci era o mănăstire,/ Velerim şi Veler, Doamne,/ Cu păreţii de-alămâie,/Velerim şi Veler, Doamne/ Şi cu uşa de tămâie./ Velerim şi Veler, Doamne,/Dar într-însă cine şade?/ Velerim şi Veler, Doamne,/Moş Crăciun cu Moş Ajun,/Velerim şi Veler, Doamne,/Cu barba de ibrişin./ Velerim şi Veler, Doamne,/ Şi mustăţile de fân./Velerim şi Veler, Doamne,/Ce ne-aduce Moş Crăciun?/Velerim şi Veler, Doamne,/Tot ce e frumos şi bun!/Velerim şi Veler, Doamne.”

Şi mama, şi tata, mai ţii tu oare minte frate dragă, cum te aşteptau, mereu erau cu sufletul la gură, să-ţi dea mâncarea ta preferată, borşul de fasole cu zarzăre, cimbru şi ştevie, pentru care veneai grăbit acasă cu ceilalţi colegi? Ţii tu minte, frate Mitică, cum arăta satul nostru, plin cu pomi fructiferi mulţi, cu nucii uriaşi, care făceau noapte pe drumuri în plină zi, pomii foarte deşi şi verzi sub roua rece şi diamantată a dimineţilor, ce tremura sticlos, licărind şi cumpănindu-

se cam greu, pe frunzuliţele troscotului mic, din lunca largă şi blândă a Siretului nostru strămoşesc, susurând de veacuri nenumărate lângă noi?

Sau cum se împleticea încet fumul pastramei vechi, pe sub poala nucilor bătrâni, din grădina mare cuprinsă de culorile toamnei ruginii, în care tata ne cânta „Sara pe deal”? „Sara pe deal buciumul sună cu jale,/ Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,/Apele plâng, clar izvorând în fântâne;/Sub un salcâm, dragă, m-aştepţi tu pe mine./Luna pe cer trece-aşa sfântă şi clară,/ Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,/Stelele nasc umezi pe bolta senină,/Pieptul de dor, fruntea de gânduri ţi-e plină./ Nourii curg, raze-a lor şiruri despică,/Streşine vechi casele-n lună ridică,/Scârţâie-n vânt cumpăna de la fântână,/ Valea-i în fum, fluiere murmură-n stână./ Şi osteniţi oameni cu coasa-n spinare/Vin de la câmp; toaca răsună mai tare,/Clopotul vechi împle cu glasul lui sara,/Sufletul meu arde-n iubire ca para.”[147]

Şi oamenii buni și paşnici din satul nostru, în portul lor de sărbătoare în alb-negru şi cu mersul uşor legănat, îndreptându-se spre slujba de duminică? De ce a trebuit să te grăbeşti să mori, Mitică? Nu ţi-a fost milă de mama şi tata, nu ţi-a fost milă deloc de noi toţi, cei care te iubim şi astăzi la fel de mult, ca şi atunci când erai printre noi şi erai dragostea şi mândria noastră, ai dorit tu atâta de mult plapuma rece a gropii îngheţate, de ce ai vrut tu să ne părăseşti aşa de tânăr? De ce, Mitică, de ce?

Ţi-o mai aduci tu aminte pe mama noastră plăpândă, care, tremurând de fiorul grijii de copil, te tot ruga, împreună cu surorile cele mari, Sanda şi Zoiţa, să te însori cu o fată frumoasă ca şi tine şi glasul ei catifelat, acompaniat de fete, îţi cânta, probabil invocând-o: „Purtând cofiţa cu apă rece,/Pe ai săi umeri, albi, rotunjori,/Juna Rodică voioasă trece,/Pe lângă junii sămănători.”[148] Şi cerul nostru albastru, Mitică dragă, cerul acela albastru strălucitor al Fundenilor, pe care balansa încă liniştită cea mai frumoasă lună, poarta prin care ne spuneai că ne putem uita la Dumnezeu? Şi atunci o floare albă, de măr, cădea din înaltul cerului în palmele tatălui meu, lângă craniul fratelui lui cel drag, ca un semn cred dumnezeesc al dragostei lui de oameni, pentru cel care nu mai era… Dumnezeu îl

[147] *Sara pe deal*, Mihai Eminescu, 1885, 1 iulie.

[148] „Purtând cofiţă cu apă rece/Pe ai săi umeri albi, rotunzori,/Juna Rodică voioasă trece/ Pe lângă junii sămănători./Ei cu grăbire îi sar în cale,/Zicând: „Rodică, floare de crin,/În plin să-ţi meargă vrerile tale,/Precum tu, dragă, ne ieşi cu plin!/S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă!/ Calea să-ţi fie numai cu flori,/Şi casa casă, şi masa masă,/Şi sânul leagăn de pruncuşori!”/Cu grâu de aur ei o presoară,/Apoi cofiţa întreagă-o beu./Copila râde şi-n cale-i zboară,/Scuturând grâul din părul său.”- *Rodica*, de Vasile Alecsandri.

şi văzuse, iar cerul scânteia de un albastru ireal! Cătina albă şi înflorită, se legăna măturând cu pioşenie pământul, în drumul celui cuprins de veşnicie, drumul cel fără întoarcere… drumul care ne duce pe toți în neant !

Apoi, cu craniul în mână, cu pasul legănat şi gânditor, tata a intrat în biserica părăsită, plină de pânze de paianjeni şi a cântat pentru fratele lui, spre catapeteasma altarului abandonat, plin de praf şi de mâzga depusă a pâclelor din luncă, slujba creştinească şi toate icteniile de înmormântare. Vuia biserica şi timpurile toate câte au trecut peste ea, înserarea o proiecta parcă pe bolta cerului întunecat în murmurul cântat de greierii luncii.

Era încă un alt erou dintre atâţia, de care ţara lui nu-şi mai amintea, doar fratele lui îl mai mângâia încă odată, înainte de a dispare definitiv în veşnicia timpului nemărginit! Era… Şi fă-i, tu Doamne bun, veşnica lui pomenire, din neam în neam şi din veac în veac! Iar glasul baritonal al tatei se auzea singur în biserica acelui timp al rememorării celor plecaţi de lângă noi, un glas tânguitor, care bătea, cu durere, pentru fratele lui la porţile dumnezeirii, sfâşiind inimile noastre și pătrunzând nemângâiat în umbra pantocratorului ascun de pânza neiertătoare a timpului!

Doamne, te rog ascultă clopotul robului tău, Mitică, floarea familiei care a venit la tine, și ocotește-l Doamne cu marea ta bunătate. Verdele crud al primăverii aflată pe sfârşite şi albul florilor de mai, erau decorul care, asista la dispariţia unei alte vieţi sacrificate în van, era un om stins în floarea tinereţii. I-a folosit acest sacrificiu ţării? Viaţa lui fusese ca o floare, ca o cupă diafană larg deschisă în sufletul familiei lui, iar stingerea ei a și condus, în curând, la moartea bunicului meu, care nu mai suportase să-i moară cel mai drag odor! O privighetoare micuță și cenuşie, stând ascunsă discret în desişul arbuştilor dintre crucile rupte, nişte copăcei crescuţi în devălmăşie în cimitirul părăsit al satului, sat risipit de volbura neiertătoare a apelor, concerta în siguratatea sinistră a pustietăţii triste, care se aşezase acum peste locul unde a fost unul din cele mai frumoase sate moldave, de prin lunca albicios-verzuie şi roditoare a Siretului. Şi privighetoarea era acum părăsită de lume!

Cânta aşa de trist atunci… Era un cântec prelung care venea parcă din copilăria lumii, un cântec care sintetiza toate durerile şi chinurile oricărui început, un tril de cristal ciupit, dătător de sens misterului neînţeles al vieţii. Din lăstărişul cimitirului părea că viaţa căuta o nouă cărare, părea că vrea să străbată şi să se scuture de putregaiul frunzelor moarte… Cumpăna fântânii, cu ghizdeaua veche din lemn de salcâm bătrân, de lângă poarta abia întredeschisă a bisericii, scârţâia

în adierea uşoară a vântului de primăvară, agitând găleata cam scorojită de soare şi făcută din multe doage de stejar, din care mai picura rar, împrăştiind mici scântei de briliante alb-albăsrui, boabe rotunde din apa rece ca gheaţa, satisfăcând, poate acum, ultima dorinţă avută de cel care pleca dintre vii: apă, dă-mi te rog un pic de apă…

Dar să lăsăm totuși, cetitorule, timpul să cicatrizeze aceste răni așa de dureroase și de numeroase, să credem că Dumnezeu nu va lăsa totuși lumea să se prăvale în hău! Mă reîntorc la satul meu la umbra salcâmilor și la istoria ultimilor lui ani, înainte ca apele Siretului să-l șteargă de pe harta acestui timp, dar în care au trăit oameni și în care au existat icoanele pilduitoare pentru copilăria noastră și pentru oamenii care vom fi devenit și noi câteodată, ale celor atât de dragi mie. De ce, Doamne mare, ai hotărât tu să-l pustiești și să lași atâta durere să se reverse peste mormintele lor, de-acum uitate?

Vatra lor nu mai trebuia oare apărată? Unchiului meu, ținești minte, cel căruia i se surgea viața cu fiecare picătură de sânge pe care o pierdea, îi era sete m mare de apă, pentru că acum nimic nu mai conta în zbuciumul lui așa de cumplit, cu care părăsea această lume, o lume pe care nu o mai putea percepe, în care părinții lui îl așteptau înmărmuriți de frica de a-și pierde primul lor băiat. Iar apa limpede, izvorând mereu în fântâna singuratecă de la poarta cimitirului nostru, pe care tata i-o dăruia cu întreaga lui ființă, pătrundea încet spre mormântul care nu mai putea să readucă la viață un simbol frumos al acestui sat, ca și al acestui neam, umectând, ajutată cu mâna aceea tremurândă a unui frate devastat de aducerile aminte, măcar acum, buzele arse atâta de uscate de arșiță ale unui om care și acolo, în groapa aceea rece a trecerii lui spre altă lume, continua ca să-i fie sete, iar tata simțea probabil acest lucru deslușit în străfundul lui.

Era aceiaşi apă care bună îi dăduse și lui viaţă şi aceiaşi apă limpede, dar care a risipit până la urmă vraja mirifică a unui sat aşa frumos. Amintirile noastre dureroase se strecoară câteodată între noi şi viaţa lumii, desigur că sunt amintiri adeseori reci, care parcă vin din străfundurile unor bucurii sau dureri, adeseori înfundate destul de adânc în suflet, îndelung studiate, dar mai niciodată epuizate. Eroii neamului au poposit pe unde au putut în istorie, iar unchiul meu, avocatul, conferențiarul universitar și sublocotenentul de artilerie Dumitru D. Dumitru, a stat iniţial în groapa săpată în pripă de camarazi în Dealul Epurenilor[149].

[149] În după-amiaza zilei de 6 iulie 1941, Regimentul 8 Vânători, acţionând în cadrul unei divizii de infanterie germană, a atacat înălţimile cu cotele 200 şi 224, determinând retragerea trupelor inamice din localitatea Râşcani. Peste 270 de militari români şi germani au murit în aceste lupte,

O analiză ulterioară prezintă astfel situaţia: „În luna iulie a anului 1943 cifra totală a militarilor înhumaţi în acest cimitir de campanie ajunsese la 1.020. Toţi eroii înhumaţi în Cimitirul de la Ţiganca[150] proveneau din: regimentele 1/2 şi 2/9 Vânători de Gardă, 6 Infanterie Gardă, 3 Artilerie Gardă, 1, 11, 12, 17, 21 şi 24 Infanterie, 5 şi 30 Artilerie, 3 Artilerie Grea, 8 Călăraşi, 5 Pionieri, Compania 40 Anticar şi Flotila 1 Vânătoare.

Cei mai mulţi soldaţi români înhumaţi, din totalul celor 830 identificaţi astăzi cu sprijinul Serviciului Istoric al Armatei şi Centrului de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare Istorice, au aparţinut regimentelor 24 Infanterie[151] (237 militari), 12 Infanterie (184 militari), 11 Infanterie (179), 1/2 Vânători de Gardă (95 militari), 6 Infanterie (72 militari), 21 Infanterie (18 militari). Mulţi dintre ostaşii căzuţi în luptele din Capul de Pod nu au fost înhumaţi în cimitirele din stânga Prutului, ci au fost aduşi în ţară şi depuşi cel mai adesea în cavourile familiilor aparţinătoare sau doar în cimitirele de onoare din garnizoanele lor de dislocare a unităţilor din care ei au făcut iniţial parte: colonelul Niculescu Gr. Gheorghe, comandantul Regimentului 12 Infanterie, căzut la 9 iunie în luptele pentru Dealul Epureni, a fost adus în ţară şi înhumat în cimitirul din cartierul Viişoara, municipiul Ploieşti; locotenent-colonelul Iliescu Gheorghe Gheorghe, comandantul secund al Regimentului 6 Infanterie Gardă[152], căzut la datorie în ziua de 8 iulie 1941 pe Dealul Cania a fost înhumat în Cimitirul de Onoare de la Fălciu; maiorul Maloiu Ioan, rănit în zona Ţiganca, a murit în ziua de 8 iulie 1941 la spitalul din Bîrlad şi a fost înhumat la Ploieşti; sublocotenentul Dumitru

---

fiind înhumaţi în morminte izolate. Ulterior, în vara anului 1943, osemintele acestora au fost exhumate şi centralizate în Cimitirul de onoare amenajat, cu această ocazie, la sud de Râşcani.

[150] Basarabia este presărată cu cimitire ale soldaţilor români, din al Doilea Război Mondial. În perioada sovietică, unele din aceste au fost transformate în păşuni, altele au fost pur şi simplu rase de pe faţa pământului. Regimul sovietic a îndepărtat sistematic orice urmă a existenţei unor cimitire militare româneşti în Basarabia. Această tradiţie sovietică a fost continuată de regimul transnistrean, care în anul 2007 a ras de pe faţa pământului cimitirul „General Dragalina" din Tighina.

[151] Regimentul 24 Infanterie a fost o unitate de nivel tactic care s-a constituit la 14/27 august 1916, prin mobilizarea unităților și subunităților existente la pace aparținând de Regimentul VI Tecuci No. 24. Regimentul 24 Dorobanţi Tecuci a fost constituit la 01.04.1880 (Decret 1163 / 5.4.1880), la 15.07.1891 transformându-se în Regimentul 6 Linie (vezi Decret 2329 / 11.7.1891). Regimentul a făcut parte din organica Brigăzii 11 Infanterie, el fiind dislocat la pace în garnizoana Tecuci. La intrarea în război, Regimentul 24 Infanterie a fost comandat de colonelul Leonida Foișoreanu. Regimentul 24 Infanterie a participat la acțiunile militare pe întregul front românesc, pe toată perioada războiului, între 14/27 august 1916 - 28 ocotmbrie/11 noiembrie 1918 (Lt.-colonel Alexandru Ioanițiu, *Războiul României: 1916-1918, vol. I*, Tipografia Geniului, București, 1929).

[152] Regimentul6 Dorobanţi „Mihai Viteazul" a existat cu această titulatură în perioada 1872-1947.

Dumitru[153] (este vorba despre unchiul meu, fratele cel mai mare al tatălui meu, n.a.)[154] din Regimentul 5 Artilerie[155], rănit pe Dealul Epureni şi decedat în ziua de

[153] Slt. Dumitru D. Dumitru n.26 feb.1910, Fundeni, jud. Tecuci-† 7 iul. 1941, Dealul Epureni, era fratele mai mare al tatii. Şcoala elementară a treminat-o la Fundeni, Liceul la Colegiul V. Alecsandri din Galaţi, facultatea de Drept în Bucureşti între 1928-1933, a fost şef de promoţie, facultate absolvită ce Magna cum laudae, asistent la catedra de Drept penal a maestrului Vintilă Dongoroz între 1933-1935, avocat de Tecuci între 1935-1939, apoi de Iveşti între 1939-1941, voluntar şi ofiţer de artilerie în Divizia 21 Infanterie, cu sediul în Galaţi, mare unitate formată din regimentele 11 Infanterie Galaţi, Regimentul 24 Infanterie Tecuci şi Regimentul 35 Infanterie Cetatea Albă, Regimentul 5 Artilerie Focşani.

[154] Batalia a început prin spargerea liniilor sovietice între Falciu și Bogdănești, având ca obiectiv cucerirea zonei înconjuratoare localității Țiganca, un important nod de transport și de comunicație. Capul de pod peste Prut a fost închegat de ostașii Diviziei de Gardă, ca apoi cei ai Diviziei 21 Infanterie să traverseze, încercând să înlăture din presiunea pusă de sovietici pe aceștia. Dar alegerea de a pătrunde prin Țiganca s-a dovedit o eroare tactică, lunca râului fiind străjuită de culmi care ofereau o vedere asupra întregii regiuni. Ploile torențiale din acele zile au umflat albia și au îngreunat și mai mult operațiunile militare. Sovieticii au sesizat și ei importanța locației și au făcut mai multe linii de apărare concentrate de-a lungul dealurilor, folosindu-se de relief spre propriul avantaj. Luptele date au fost extrem de violente, Prutul înroșindu-se de sângele ostașilor români căzuți în lupta aceasta. Artileria și mitralierele sovietice creau un câmp de foc ucigător, iar trupurile neînsufletite erau uneori strânse la un loc de apele râului. Divizia 21 Infanterie avusese pierderi însemnate în timpul trecerii Prutului și este luată prin surprindere în dimineața de 8 iulie de un atac sovietic deosebit de puternic, care este oprit cu pierderi grele. În timpul bătăliei de la Țiganca pierderile s-au ridicat la peste 8.000 de ostași români morți, răniți sau dispăruți, fiind cea mai sângeroasă luptă dată pentru reîntregirea țării. Ofensiva spre Nistru a fost reluată la 14 iulie. În următorii doi ani, la marginea de nord a localității Ţiganca şi în comuna Cania au fost amenajate două cimitire de campanie, în care au fost centralizate osemintelor tuturor militarilor români morţi la datorie în luptele din regiune. Cimitirul eroilor din comuna Cania a fost amenajat, până la sfârşitul anului 1941, în cimitirul civil al comunei, între satele Epureni şi Cania. Pe o suprafaţă dreptunghiulară (cu o uşoară înclinare de la est la vest), de aproximativ 300 metri pătraţi, împrejmuită cu gard de scânduri, au fost amenajate cinci gropi comune, dintre care una era de mari dimensiuni (aproximativ 25 metri în lungime), în care fost depuse osemintele a 904 militari, precum şi alte patru mai mici, în care au fost înhumaţi 12 ofiţeri (câte 3-4 într-un mormânt). La căpătâiul mormintelor au fost instalate 40 cruci de lemn, dispuse de-a lungul gropii mari şi în dreptul mormintelor mici. Accesul în cimitir se făcea printr-o poartă de lemn, cu acoperiş în două ape, pe care se înălţau trei cruci creştine. Cei 916 militari înhumaţi la Cania, dintre care doar 117 identificaţi, luptaseră în regimentele 1/2 şi 6 Vânători gardă (din Divizia 1 gardă), 11 şi 12 dorobanţi (Divizia 21 infanterie) şi 30 Artilerie. O descriere mai detaliată a cimitirului eroilor români ridicat inițial la Țiganca aparține preotului căpitan Alexandru V. Galea, care era confesorul garnizoanei Tecuci și care elaborează și o primă schiță a acestuia, lucrată la scara 1/100, precum și un plan al zonei.

[155] Prin Înaltul Decret nr. 1000/1 aprilie 1881 s-a creat Regimentul 5 Artilerie, destinat Diviziei a V-a Teritorială, cu reşedinţa provizorie la Tulcea, compus din 5 baterii montate şi 1 baterie călăreaţă, primul comandant fiind colonelul Al. Koslinski. Tot atunci artileria teritorială a fost reorganizată pe 14 baterii, iar colonelul Iulius Dunca a fost numit inspector al artileriei teritoriale. De asemenea au mai fost înfiinţate 4 depozite regionale de muniţii la Craiova, Galaţi, Iaşi şi Tulcea. Doi ani mai târziu, prin Înaltul Decret 829/1 aprilie 1883, au fost înfiinţate Regimentele 6, 7 şi 8 Artilerie şi au fost constituite 4 brigăzi de artilerie, câte una pentru fiecare corp de

7 iulie a anului 1941, în Ambulanţa Divizionară nr. 21, a fost înhumat iniţial la Murgeni, iar de aici rămăşiţele sale pământeşti au fost mutate în cimitirul din Fundenii Vechi, din judeţul Galaţi, de către tatăl lui. Dinamica luptelor şi creşterea de la o zi la alta a numărului pierderilor înregistrate în Capul de Pod au făcut ca cei peste 1.000 de militari români să fie depuşi în nouă gropi comune, cel

---

armată. Anul 1887 a constituit un nou reper în dezvoltarea artileriei române. Prin Înaltul Decret nr. 2360/17 octombrie s-au mai înfiinţat încă 8 baterii de artilerie călăreaţă, Regimentele 1-4 Artilerie, cu baterii calibru 7,5, au constituit artileria de corp de armată, iar Regimentele 5-8 Artilerie, cu baterii de 8,7, au constituit artileria divizionară. Astfel, toate regimentele aveau câte 8 baterii de acelaşi calibru, artileria divizionară numai baterii montate, iar regimentele din artileria de corp de armată câte 2 baterii călăreţe şi restul montate; bateriile de munte s-au constituit într-un comandament deosebit. La 14 aprilie 1888 s-a constituit batalionul de asediu, format din 4 companii de artilerie asediu, ataşat tot Regimentul 2 Artilerie, care în anul următor a devenit corp aparte, dislocat la Chitila. Numărul companiilor a crescut ajungând în 1892 la 10, constituite la 22 mai 1890 în Regimentul 1 asediu cu Batalionul 1 asediu la Chitila pentru „Cetatea Bucureşti" şi Batalionul 2 asediu la Focşani pentru „Regiunea Întărită Focşani-Nămoloasa-Galaţi". Din 1882 era aprobată „Linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați", care avea 676 de guri de foc și trei „fronturi întărite" (Focșani, Nămoloasa, Galați), incluzând grupuri de baterii cuirasate dispuse în adâncime pe 3 linii (Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu, Valeriu-Florin Dumitrescu, Alexandru Oșca, Andrei Nicolescu, *Șefii Statului Major General Român (1859 – 2000)*, Fundația „General Ștefan Gușă", Editura Europa Nova, București, 2001, p. 61). Trebuie menționat cele 676 de guri de foc reprezentau aproape jumătate din totalul artileriei românești (la începerea primului război mondial armata României avea 1.452 guri de foc). Linia fortificată era deservită pe timp de pace de un efectiv de peste 7.000 militari. Linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați a fost o mare lucrare de fortificații permanente construită între 1883-1885. Costul total al lucrărilor a fost de 26.422.640 de lei, adică peste jumătate din bugetul cheltuielilor Ministerului de Război pe anul 1893. Într-un discurs din Parlament, în 1889, Take Ionescu afirma: „Noi facem fortificații nu pentru ofensiva, fie contra Rusiei, fie contra Austriei, noi facem fortificațiuni pentru apărarea solului și a demnității noastre", apud *Istoria militară a poporului român*, volumul V, București, Editura Militară, 1988, p. 218 – 222. Planurile menite a aduce la
construirea liniei fortificate au fost elaborate de către maiorul Maximilian Schumann, fiind admise de Ministerul de Război în cursul anului 1887, pentru ca, un an mai târziu Direcția Generală a lucrărilor de fortificații să inițieze executarea lucrărilor de întărire a regiunii, sub comanda directă a colonelului Z. Ghiorgiu și sub supravegherea generalului A. Berindei, lucrări care se vor finaliza în 1891. Lucrarile la constructia celor trei fronturi avea să fie executată de Regimentul al 2-lea de geniu, pe parcurs apărând și alte modificări de amanunt, ca urmare a naturii terenului. Dacă în proiectul Schumann erau prevazute două linii de baterii de artilerie pentru fiecare sector de front în parte, Comisia apărării socotea necesar a fracționa bateriile în trei linii defensive, reducându-se, totodată, armamentul. Astfel, la frontul Focșani, armamentul s-a redus cu 134 tunuri de infanterie și 30 guri de foc de artilerie, la frontul Namoloasa: 118 tunuri de infanterie și 26 guri de foc artilerie, la frontul Galați: 76 tunuri de infanterie ți 28 guri de foc de artilerie. Merită a fi menționat faptul că materialele întrebuințate s-au procurat în principal din țară (cărămida, var, ciment, piatra cioplită, bolovani de carieră, asfalt), în timp ce tunurile, obuzierele și mortierele au fost aduse de la Uzinele Krupp din Essen (*Memoriu asupra Regiunei intarite Focșani-Nămoloasa-Galați*, col. C.N. Herjeu 1897). –apud Sorin Liviu Damean: Fortificarea zonei Focşani-Nămoloasa-Galaţi la sfârşitul secolului al XIX-lea, „Istorie şi societate", vol. I, Editura Mica Valahie (acreditată CNCSIS), Buc. 2004, p. 213-250.

mai adesea pe două, trei sau chiar patru rânduri suprapuse. Pe măsură ce frontul deschis a avansat mai spre est, spre Nistru, Aşezământul Naţional „Regina Maria" pentru Cultul Eroilor a preluat de facto chiar îngrijirea şi întreţinerea cimitirelor de campanie, între care şi cel de la Ţiganca[156]. Prima descriere a acestuia este datată la mijlocul lunii ianuarie a anului 1942 şi aparţine plutonierului major Mihai Vasile, care era delegatul Aşezământului Național.

Conform documentelor, în oraşul Tighina existau, în anii 1941-1944, două cimitire de război în care erau înhumaţi 372 de militari, astfel: 351 în Cimitirul Eroilor „General Dragalina" (319 de militari români identificaţi, 14 neidentificaţi şi 13 prizonieri sovietici) şi 21 în Cimitirul parohial din oraş (13 militari români, din care 11 identificaţi şi 8 militari germani).

[156] Ţiganca este o localitate-centru de comună în raionul Cantemir, Republica Moldova. Aici se află un cimitir dedicat soldaţlor români căzuţi în 1941 (Frontul de Răsărit (Al Doilea Război Mondial). Luptele desfăşurate în prima jumătate a lunii iulie 1941 în capul de pod de la Ţiganca (localitate din judeţul Cahul, Republica Moldova, situată la 3 km est de Prut, vizavi de Fălciu) sunt comparabile cu marile bătălii purtate de armata română în zonele Corneşti, Odessa, Cotul Donului, Kuban, Caucaz, Stalingrad sau Crimeea în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Din cauza pierderilor mari înregistrate pentru atingerea aliniamentului Caina - Stoineşti-Ţiganca (peste 2.300 de morţi, din totalul celor 4.271 înregistraţi în luptele dintre Prut şi Nistru), în zonă au fost amenajate peste 25 de cimitire de campanie, precum cele de la Cania, cu 938 de morţi sau Dealul Epureni - Ţiganca, cu 1.020 de morţi, în memoria cărora, în toamna lui 1941, a fost instalată o troiţă. Când, în vara anului 1944, acţiunile militare s-au mutat la vest de Prut, a început demolarea brutală a tuturor cimitirelor şi însemnelor comemorative de război amenajate în întregul spaţiu, în care armata română a luptat în timpul Campaniei din Est. Din cauza intervenţiilor făcute asupra locului, inclusiv cu buldozerele, oasele celor căzuţi pentru ţară au fost purtate de şuvoaie şi împrăştiate în toată valea. Cimitirul de Onoare de la Ţiganca se impunea a fi reamenajat astfel încât să devină un loc de reculegere în memoria celor peste 71.000 de militari români căzuţi în Campania din Est (iunie 1941-august 1944).

Iar din raportul pe care acesta îl întocmeşte la 20 ianuarie 1942 rezultă că în „satul Epureni, pendinte de comuna Ţiganca, este un cimitir de eroi format din şapte gropi comune lungi de câte 14-15 m (...). Cimitirul este situat pe islazul satului Epureni, pe o coastă, este împrejmuit cu 2 rânduri de sârmă ghimpată, are cruci de lemn de brad instalate de către un locotenent din Regimentul 12 Dorobanţi pe care este scris numele ostaşilor din acest regiment; însă acestea nu sunt aşezate la căpătâiul mortului al cărui nume scrie pe cruce. Cimitirul este aşezat pe o poziţie foarte frumoasă unde poate fi amenajat definitiv”.

Hartă desenată în 1559-1560, apărută în 1584. Titlu: „Romaniae, (quae olim Thracia dicta) Vicinarumque Regionum, Uti Bulgariae, Walachiae, Syrfiae, etc. Descriptio. Auctore Iacobo Castaldo... MDLXXXIIII”, autor Jacobo Castaldo, într-un atlas apărut la Antwerp (Anvers), 1584. Imperiul Otoman avea în secolele XVII - XIX un deosebit interes pentru stăpânirea gurilor Dunării. Ca urmare a diferitelor conjuncturi politice şi economice, turcii au dat dreptul şi altor mari puteri la navigaţie liberă în Marea Neagră şi comerţ pe Dunăre. Prin Pacea de la Kuciuk Kainargi, din 1774, Rusia obţine dreptul de navigaţie şi comerţ în Marea Neagră, Marea Marmara, Marea Egee şi Marea Mediterană, iar prin Tratatul de la Adrianopol primeşte şi braţul Sulina, graniţa între imperii fiind pe braţul Sf. Gheorghe. Austria în 1784 a semnat Tratatul de Comerţ cu Imperiul Otoman şi a primit drepturi în Bazinul Mării Negre şi pe Dunăre. Anglia şi Franţa au navigat liber în Marea Neagră din 1803. Comisiunea Europeană a Dunării (CED) a fost înfiinţată prin Tratatul de la Paris, 30 martie 1856. În 1779, călătoria baronului Herbert-Rathkeal, numit internunţiu papal la Constantinopole, constituie una dintre expediţiile de explorare cele mai de seama ale sud-estului european din acea vreme. Baronul a plecat din Viena la 20 iulie 1779, cu un echipaj şi o suită de 56 de oameni îmbarcaţi pe şase vase. În această expediţie, internunţiul este însoţit până la Rusciuc de căpitanul de pontonieri Lauterer. Este prima expediţie a lui Lauterer; cu această ocazie, el a făcut o primă hartă de navigaţie a Dunării (pentru porţiunea între Belgrad şi Rusciuc). În 1782 are loc a doua expediţie pe Dunăre a căpitanului austriac Lauterer, de la Viena până la Sulina. Camera de comerţ austriacă numită „Die Willeshovensche Compagnie”, care avea deja sedii și la Viena şi la Constantinopol, a solicitat împăratului Joseph II protecţie pentru

comerţul pe care dorea să-l facă pe Dunăre, în sudul Rusiei, până la capitala Constantinopol. Împăratul decide să protejeze acest comerţ; cu conducerea vaselor care vor naviga de la Viena până la Sulina este însărcinat tot Lauterer. S-a aşteptat lansarea la apă a primei nave a companiei, „Patriot", care a avut loc la 11 iunie 1782. Şi pentru că s-au adunat prea multe mărfuri ce trebuiau transportate, s-a decis să se pregătească un al doilea vas, care era şi cu pânze. În Galatz însă au apărut la 29 iulie chiar de la sosire probleme, deşi Rajcevich recomandase Compania Willeshoven guvernatorului de la Galatz. Portul Galatz este foarte circulat, mai ales în timpul verii, pentru că aici mai cu seama se încarcă cereale, lână şi ceară din Valahia şi Moldova pentru Constantinopol. Acest comerţ se află în majoritate în mâna «Bojaren» (boieri moldoveni) care sug până la sânge pe supuşii lor. Oraşul este foarte populat şi majoritatea locuitorilor sînt marinari străini; pentru că mereu sunt aici 30-40 «Saiken» turceşti (corăbii). Se găsesc de asemenea mulţi meşteşugari de făcut corăbii, pentru că sunt construite mereu altele noi şi că cel puţin fiecare al cincilea este în construcţie. Acestei descrieri Lauterer adaugă că pe an sunt circa 500-600 de vase ce se încarcă pentru negustori polonezi, valahi şi moldoveni; mai departe sunt pasageri care merg la Constantinopol sau se întorc înapoi. Urmează a treia expediţie a lui Lauterer, de la Viena până la Sulina. Lauterer este din nou responsabil de expediţie. Misiunea lui specială este să completeze harta Dunării făcută de el în 1779 şi 1782, cu ajutorul a doi pontonieri sau corăbieri, buni desenatori („Pontoniere oder Tschaikisten"). Colonelul Magdeburg alege drept însoţitori ai lui Lauterer pe căpitanul Redange şi sublocotenentul Mihanovich. Plecarea a fost la 15 aprilie 1783; de la Viena, cu nava „Der Österreicher". La 29 mai 1783 nava ajunge la Galaţi. Mihanovich a terminat la 20 iulie, la Galatz, descrierea Dunării de la Peterwardein până la Sulina, şi la 23 iulie 1783 Lauterer a plecat cu el spre Constantinopol, unde au sosit la 31 iulie 1783. Wenzel Edler von Brognard, diplomat austriac la Constantinopol, a călătorit în 1786, de la Constantinopol spre Viena și a relatat cele văzute în al său jurnal de călătorie: „*Journal meiner Reise von Konstantinopel, längst der westlichen Küste des schwarzen Meeres, über die Donau, bis Gallaz und von dannen weiters über Bukarest, Hermanstad nach Wien*" (*Jurnal al călătoriei mele de la Constantinopol, de-a lungul coastei de vest a Marii Negre, pe Dunăre până la Galaţi şi apoi mai departe prin Bucureşti, Sibiu spre Viena*). A apărut la Viena în decembrie 1786.

Din aceea-şi arhivă noi mai aflăm şi despre primele noastre acţiuni distructive înregistrate lângă Ţiganca. Astfel, la 23 iunie 1942, locotenent colonelul Fotescu Ştefan, raporta directorului general al Aşezământului că „în aceste din urmă zile a fost o ploaie torenţială cu grindină, care a făcut mult rău, astfel că şi terenul ocupat de cimitir fiind în pantă a fost scormonit probabil de şivoaiele de apă care s-au scurs din deal, deci, acest teren trebuie neapărat să fie consolidat fie cu piatră, fie cu un zid protector, care să abată apele ce se scurg din ploi.

De alminteri, cimitirul este aşezat într-o poziţie admirabilă şi situat pe izlazul satului Epureni". Adeseori, când în cimitir n-au mai putut fi înhumaţi militari morţi găsiţi în zonă, rămăşiţele pământeşti ale acestora au fost aduse în apropierea cimitirului de campanie de la Ţiganca. Plutonierul Panait Nicolae descria și el o asemenea situaţie degradantă constatată la 24 octombrie 1942: „în afară de

cimitir, în partea de Est, la cinci metri. Într-o râpă se află un mormânt cu două cruci, pe una din ele se află o inscripţie srijelată perceptibil, executată în creion cu textul următor: „Erou sublocotenent necunoscut”, iar pe cealaltă parte a crucii se săpa următoarea inscripţie funerară: „Rămăşiţele pământeşti, soldatul Bonţeanu Crăciun, Regimentul 3 Artilerie Gardă, comuna Cucuruz Vlaşca”.

Însăși comandantul Regimentului 12 Dorobanţi, colonelul Mavrichi Eugen, s-a ocupat ca, în iulie 1943, la doi ani de la dramaticele lupte din Capul de Pod de la Ţiganca, în acest loc să fie instalată o troiţă „ridicată cu contribuţia benevolă a ofiţerilor şi subofiţerilor din Reg. 12 Dorobanţi la cota 110 de pe Dealul Epureni”. O troiță care a stat acolo numai până ce rușii au venit și au constrit peste mormintele lor o crescătorie de porci. O descriere ceva mai detaliată și precisă a cimitirului eroilor neaamului românesc de la Țiganca aparţine preotului căpitan Alexandru V. Galea, care era confesorul garnizoanei Tecuci, care elaborează şi o primă schiţă a acestuia, lucrată la scara 1/100, precum şi un plan al zonei.

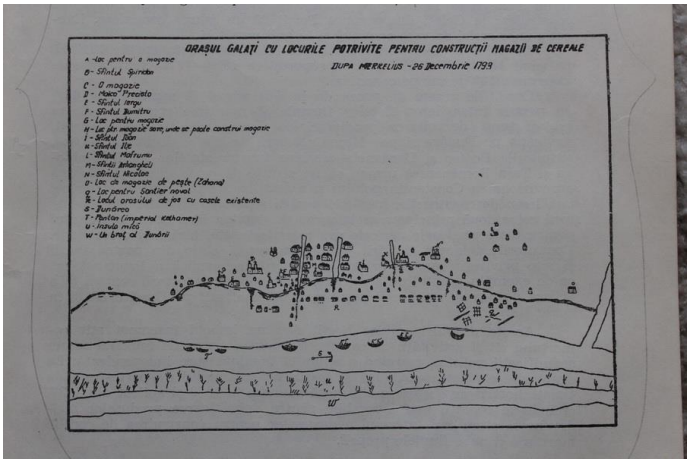

Denumirea orașului Galaţi, după Walter Schneider, în cartea „*Die Ortsnamen in mittleren Teile des sudlichen Siebenburgen*” ar proveni de la tribul celtic al Galaților (închizătorilor). După Constantin Turcu, rădăcina cuvântului Galaţi este cumana, provenienţa fiind cuvântul Kalhat. Ca urmare a unor avantaje materiale oferite în 1763 de ţarina Ecaterina a II-a a Rusiei mai multe valuri de colonişti prusieni au tranzitat Moldova şi Galaţiul îndreptându-se spre Rusia şi Basarabia, fapt foarte bine evidenţiat de Franz Steiner în lucrarea „*Auswanderung aus Deutschland nach Russland in den Jahren 1763 - 1862*”.

Primul val de colonişti, cel de la 1770, alcătuit dintr-un grup de protestanţi din Silezia a fost stabilit în localitatea Zeleszezyk, la graniţa cu Bucovina, de contele Poniatowsky pentru a înfiinţa o manufactură de bumbac. Fiind persecutaţi religios după ocuparea unei părţi din Polonia de austrieci, au trecut în Moldova la Chipăreşti (Botoşani), cu îngăduinţa domnului Moldovan

Grigore al III-lea Ghica care le-a oferit o serie de avantaje materiale. Al doilea grup, de la 1807, a fost alcătuit din 800 de emigranţi din Wurttemberg. Aceştia au călătorit pe Dunăre de la Ulm, prin Viena, până la Galaţi şi de aici pe uscat până la Dubăsari la graniţa Moldo-Rusă. Al III-lea grup din 1817, a fost alcătuit din 5.000 de germani din Sud şi zona Renania. Din motive materiale acestea s-au despărţit în două subgrupe. Primul grup cu 3.590 oameni mai înstăriţi care a trecut prin oraşul Galaţi spre sudul Rusiei, iar al doilea, format din 1.500 coloniști mai nevoiaşi, au venit numai pe Dunăre până la Galaţi. Dintre aceştia 907 au fost colonizaţi în localităţile Hoffnungstal şi Toplitz, din sudul Basarabiei, iar restul este posibil a se fi instalat în oraşul Galaţi sau în jurul acestuia. În 1814, au venit în Basarabia un alt grup de 8.000 de şvabi varşovieni, atraşi de condiţiile foarte bune oferite de ţarul Rusiei. Către sfârşitul sec. 18 casele comerciale austriece deschid filiale în Galaţi. Prin tratatul de la Passarovitz din 1718, Austria obligă Poarta, să-i acorde libertate economică în Principate şi dreptul de a naviga pe Dunăre până la Vidin şi Rusciuk. După 1775 austriecii realizează primele societăţi de navigaţie pe Dunăre cu obiectiv de a se înfiinţa depozite de mărfuri la Galaţi. Nikolaus Ernst Kleemann este primul pionier austriac al navigaţiei pe Dunăre de la Viena spre sud-est şi ajunge în 1768 la Galaţi, revenind în 1786. În 1787 este numit director al societăţii „Des Getreidnes". Societatea fiind condusă de Delazzio Brigente, reprezentantul companiei Wileshoven din Viena. Prima compania de transport a mărfurilor pe Dunăre şi Marea Neagră spre Constantinopol a fost înfiinţată de Anton Matthaus Wileshoven cu concursul vicecancelarului Koblentz şi aceea a cancelarului Kaunitz. În 1782 se obţine de la Poartă firmanul de înfiinţare a unui consulat la Bucureşti, condus de consulul Stephan Raicewski care avea în sarcină şi apărarea supuşilor austrieci din Galaţi. În anul 1785, cu sprijinul direct al împăratului Josef al II-lea se înfiinţează societatea de transport „Donau und Seehandlungskompanie" printre fondatori situându-se şi baronul Johann Gottfried Festetics ori Johann Gottfried Bozenhardt, ambii exportatori de cereale. Compania baronului Festetics a înfiinţat în 1786 o casă comercială la Bucureşti cu reprezentantă la Galaţi, în care se desfăceau produse din Austria, Boemia, Ungaria şi din Trieste. În anul 1794, la propunerea lui Timoni şi a ambasadorului Mihael Markelius de la Bucureşti, se înfiinţează la Galaţi un viceconsulat, având pe Andrei Friedrich Reichhold ca viceconsul. După părerea consulului Austriei de la Iaşi, contele Hammer, oraşul Galaţi devine un important port şi un antrepozit pentru comerţul austriac. Dezvoltarea comerţului, în oraşul Galaţi, în 1831, a necesitat crearea unor instituţii de credit. Astfel, în 1850, baronul G. Sima de la Viena era dispus să parcticipe la înfiinţarea unei banci în Moldova, cu sucursală la Galaţi şi Bucureşti, dar războiul Crimeei a împiedicat realizarea proiectului. În anii 1850-1855 Austria cumpără din Galaţi grâu şi alte produse, însumând 4.557.908 franci şi 2.480.774 lire, iar în anul 1855 valoarea exportului românesc se dublează faţă de anii precedenţi. Exportul negustorilor gălăţeni se face cu şlepurile Companiei vapoarelor cu aburi de la Viena. În legătură cu consulatul austriac de la Galaţi se cunosc urmatoarele: a fost înfiinţat în 1798 sub denumirea de starostie. Din anul 1833 starosterea negoţului a fost ridicată la rangul de viceconsulat, iar în 1835 la rangul de consulat şi a funcţionat până în 1938. În jurul anului 1750, oraşul Leipzig întreţine solide legături comerciale cu oraşul Galaţi prin care se făcea tranzitul de export al produselor prusiene către imperiul otoman şi de import de acolo, în special, cu bumbac. Din Dresda, în 1759, prin oraşul Galaţi sunt aduse pentru Constantinopol diferite porţelanuri. Comerţul prin Leipzig se face fie direct sau prin târgurile ce se organizau la Leipzig. În 1830, la Viena s-a constituit „Prima societate privelegiată de navigaţie cu aburi pe Dunăre".

După 1835, se realizează curse pe Dunăre până la Galaţi şi la Constantinopol. Tot în anul 1835, s-a constituit și „Societatea privelegiată din Bavaria şi Wurttemberg pentru navigaţia cu aburi pe Dunăre”, cu sediul în oraşul Regensburg. În nota consulului Prusiei din 1861, se amintea existenţa a 4 furnizori de bere şi anume Ludwig Adler, Isac Dunckowitsch, August Weigend şi Marku Stein. În 1871 funcţiona, pe Calea Prutului, fabrica de bere Franz Liebrecht şi berăria din centru Galaţiului a lui August Weigend. Printre mari angrosişti, în perioada 1883, amintim pe Schmierer şi Romer. Ca exportator de cereale era Thelwig, iar ca importator de coloniale era Schafer. În 1867 se concesionează consorţiul Offenheim, construirea liniei ferate Suceava – Iaşi – Galaţi – Bucureşti, iar compania Sraussberg a preluat construcţia Căi ferate Roman-Vârciorova cu ramificaţia spre Galaţi. Gara Veche a oraşului (Gara nr. 8) a fos construită de compania Straussberg. La 01.07.1870 s-a pus în circulaţie calea ferată Galaţi- Tecuci, iar la 27.12.1870 s-a deschis provizoriu linia Roman – Galaţi – Bucureşti. În anul 1924, oraşul Galaţi era considerat sa fiind cel mai industrializat oraş din România. În Galaţi erau peste 160 de întreprinderi mari, cu un capital de 650.000.000. lei, care foloseau maşini cu peste 100.000 C.P. şi aveau peste 6.000 de muncitori. Dintre acestea erau 20 de întreprinderi cu proprietari germani sau austrieci şi cu un capital ce întrecea suma de 120.000.000 lei la care lucrau peste 1.560 de muncitori. Dintre cele mai importante amintim: 1. Fabrica de cuie, tras sârmă, tablă galvanizată Const. Wolf & Comp., în 1890 avea un capital de 40.000.000 lei şi 184 muncitori; 2. Fabrica de ambalaje metalice Albina, fostă Max Fischer& Comp. Din 1887 cu 183 muncitori; 3. Fabrica de cherestrea Goetz cu un capital de 31.000.000 lei şi cu 970 de muncitori considerată cea mai mare din ţară care poseda în zonele forestiere 10 fabrici de cherestea care o și aprovizionau; 4. Fabrica textilă Năvodul proprietar Juster şi Haldner din 1909. În urma epidemiilor repetate de holeră, din anii 1853 şi 1855, medicul oraşului, A. Elbogen a ridicat problema înfiinţării unui spital, pentru care arhitectul Rizer a făcut bugetul şi toate formele necesare. Doctorul Franz Grakowski, medic al cvartalului I, propune încă în anul 1861 noi măsuri organizatorice pentru prevenirea şi eradicarea unor noi epidemii. În 31 iulie 1861, se înfiinţează două spitale, la unul din acestea a activat doctorul Liebers. După moartea doctorului A. Abegs este numit, la spitalul Epitrofiei Sf. Spiridon, doctorul austriac Heinrich Czihac. Medicul austriac Alex Liebers a fost numit în cadrul spitalului comunal medic secundar, fiind primul în acest domeniu. În 1858, la spitalul comunal gălățean este numit ca medic secundar doctorul Anton Hemmenvogel. Un alt reprezentant al serviciului sanitar este numit doctorul Teofil Gluck, ca director general al acestui serviciu. Apoi puțin în urma inspecţiei lui Mihail Kogălniceanu la Galaţi, a fost numit doctorul Elbogen pentru ca să înființeze un spital de boli venerice. De asemenea, s-a cerut aducerea unui specialist chirurg din Germania. Spitalul de boli venerice s-a deschis în 22.11.1860, având ca medic şef pe doctorul Liebers şi ca farmacist pe R. Seldmayer, lângă spitalul comunal (Vezi V. Docea*, Relaţii româno - germane timpurii*, Cluj-Napoca, Presa Universitară clujeană, 2000, 212 p; Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi, vol. 1-2*, Galați, Porto-Franco, 1994-1995; Gh. N. Munteanu-Bârlad, *Galații*, Societatea de Editură Științifică - Culturală, 1927; Hugo Prager și Dumitru Stemer, *Istoricul comunității germane din Galaţi*, în *Buletinul Fundaţiei Urechia*, nr. 11/2010, p. 128-134). Dar cel mai vechi atestat scris despre oraşul Galaţi cunoscut până astăzi, este emis în cancelaria domnească a Moldovei la 23 sept. 1445 (C. C. Giurescu, *Tîrguri sau oraşe şi cetăţi moldovene*, Bucureşti, Edit. Acad., 1967, p. 225). Prima carte ajunsă acum până la noi, în care Galaţiul este descris astfel, aparţine lui Georgio Reicherstorffer, tipărită la Viena în 1541 şi tot de la el avem și prima hartă a Moldovei, publiată ca

anexă la ediţia a II-a a aceleiaşi lucrări *Moldaviae quae olim Daciae pars chorographia*, publicată în 1550, unde Galaţiul este marcat printr-un simbol urbanistic. Importanta *Colecţie de documente* a lui Eudoxiu Hurmuzachi publică și o corespondență cu Viena, din 26 decembrie 1793, a reprezentantului comercial austriac în Moldova, însoţită de o hartă a oraşului Galaţi, cu locurile potrivite pentru construirea magaziilor de cereale, hartă a lui Michael Merkelius (*Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzachi, vol. XIX*, Bucureşti, 1922, p. 684). O analiză a planului oraşului «de pe deal» evidențiează întinderea lui planică în zona bisericilor «Sfîntul Spiridon», «Mavromol», «Precista», «Sfîntul Gheorghe», «Sfîntul Ilie», «Sfinţii Arhangheli», zonă peste care se suprapune astăzi partea oraşului de la actualul centru până la Dunăre. Pentru oraşul «de pe deal» sunt trasate şi trei străzi care coboară către vale. Pe deal sunt case mari, unele cu două niveluri, şi sunt marcate pe hartă câteva pieţe şi magazine. Către marginile hărţii casele sunt mai mici şi mai rare, dând oraşului un aspect mai afânat. Chiar dacă desenul are şi unele greşeli, uşor de depistat, cum ar fi amplasarea Siretului în locul Prutului sau schimbarea numelui a două biserici alăturate, acele greşeli determinate, poate, şi de orientarea desenatorului în timpul lucrului, el ne este de un deosebit folos pentru cunoaşterea zonei urbane a Galaţiului la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Bazele organizării moderne urbane în Ţara Românească şi în Moldova au fost puse de Regulamentul Organic, dar pentru Galaţi momentul de începere a acestei acţiuni se suprapune cu crearea regimului de porto franc prin hrisovul dat de domnitorul Moldovei, Mihail Sturdza, la 1 octombrie 1836 (Nicolae Iorga, *Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor*, Bucureşti, 1932, p. 4) şi aplicat de la 1 martie 1837. Dat fiind că în actul domnesc se face aprecierea «oraşul vechi se găseşte în neregulată poziţie şi cu uliţele strâmbe» comisia trebuia să aprobe un plan de dezvoltare a oraşului nou de pe deal, cât ţinea moşia târgului până spre Vadul Ungurului (Ibidem, p. 7). Pe acest plan trebuiau stabilite mai întâi locurile pentru patru pieţe publice, rotunde sau pătrate, în diferite locuri şi de mărimi potrivite, loc de şcoală, două cazărmi, loc pentru catedrală şi pentru grădina publică. Apoi se stabileau locurile ce putea fi vândute particularilor: pe uliţa mare şi pe cea dinspre mal câte zece stânjeni la preţul de doi galbeni stânjenul, pe uliţa a doua câte şapte stânjeni la preţul de un galben stânjenul, la mahala câte cinci stânjeni la un pol galben stânjenul (Ibidem, p. 6). Banii încasaţi pe locurile de casă intrau în vistieria oraşului. Toţi cei care deveneau proprietari aveau obligaţia ca în cel mult trei ani să construiască locuinţe din piatră şi cărămidă, cu un rând sau două, aşa cum indica arhitectul oraşului. Toţi proprietarii erau obligaţi să facă şi să întreţină pavajul în bună stare până la jumătate din lăţimea uliţei. Comisia special constituită avea datoria să strângă o contribuţie în bani de la locuitori, sau în piatră de la plutaşii care coborau pe Siret, pentru pavarea uliţelor şi a pieţelor şi pentru consolidarea malului Dunării. În ofisul domnesc dat despre starea ţării în cursul anului 1839, chiar domnitorul Mihail Sturdza, referindu-se la lucrările efectuate deja la Galaţi, informa și Adunarea Obştească: uliţele principale ale oraşului pe o întindere de 1400 stânjeni pătraţi au fost pavate şi s-au adăugat şi 571 stânjeni de şosea, în lungime, pe lângă cei 1635 lucrați în anii anteriori (*Analele parlamentare ale Ramâniei, vol. IX*, partea a II-a, p. 551). În acelaşi cadru, dar referindu-se la anul 1841, domnitorul anunţa că se vînduseră deja 340 locuri de case, a căror construcţie începuse în parte (Ibidem, vol. X, p. 478). În vederea unor lucrări tehnice la cheiul Dunării a fost adus în anul 1841 inginerul francez Xavier Xavier- Hommaire de Hell (Între 1841-1842 se afla în serviciul domnitorului Mihail Sturdza, fiind însărcinat cu expluatările minere și construcția de drumuri, pentru detalii consultați Th. de Morembet, „*Hommaire de Hell*”, în

Dictionaire biographie française, Paris, ed. Roman d′Amat, 1986, XVII, p. 1277. În martie 1852 boierul A. Başotă vine în Adunarea Obștii cu un proiect de linie ferată cu tracțiune animală pe traseul Tg. Ocna – Galați, bazat pe un studiu a ing. Hommaire de Hell,. Inginerul francez face și o propunere de cale ferată între Iași și Galați.), cu care guvernul Moldovei a încheiat un contract, nerealizat din cauza unor neînţelegeri cu domnitorul, dar mai ales din cauza sumei foarte mari la care se ridica lucrarea (V. Andrei, *Dunărea de jos şi oraşul Galaţi în însemnările unor călători francezi din secolul trecut*, în *Danubius, vol. VI-VII*, 1972-1973, p. 100). Ne-au rămas astăzi de la inginerul Xavier Hommaire de Hell şi de la soţia sa, Adele Hommaire de Hell, mai multe însemnări preţioase în legătură cu oraşul Galaţi, din care cunoaştem aspectul încă oriental al prăvăliilor şi al îmbrăcămintei localnicilor. În misiunea lui în Moldova, Hommaire de Hell a fost însoţit de desenatorul francez Joules Laurens, de la care ne-au rămas desene executate în 1846. Se remarcă o vedere generală a Galaţiului, reprodusă în volumul al III-lea al *Istoriei României*, ediţia 1964 (p. 977) şi o stampă intitulată «Strada mare din Galaţi», reprodusă în revista «*Danubius*», nr. 6-7, care prezintă mai multe case cu etaj de-a lungul unei străzi pavată cu bârne (Ibidem, p. 107). Tot de la juătatea secolului al XIX-lea datează şi însemnările călătoarei germanei Ana de Carlowitz, care în 1846 notează că «alături de vechiul oraş de jos, începuse să apară unul nou pe deal. cu aspect modern. Oraşul este compus din case frumoase în care lumea se grăbeşte a locui pe măsură ce se isprăvesc. Lucrările de ridicare a noului Galați luând de-acum un caracter de perspectivă, alături de el pe o colină se construise un vast şantier de dulgheri şi zidari» (Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători, vol. III*, p. 262). Imediat după numirea în funcția de pârcălab, în vara anului 1851, Costache Negri i-a prezentat domnitorului un adevărat program edilitar. Se prevedea cumpărarea unei clădiri mari, în care să fie concentrate toate instituțiile administrative, se cerea construirea unui chei din marmură la Dunăre, cu o lungime de 125 stânjeni, apoi construirea unei cazărmi, pavarea străzilor principale, poduri de piatră peste râpi, precum şi iluminarea oraşului cu «lămpi după pilda capitalei» (Paul Păltănea, *Noi contribuţii la biografia lui C. Negri*, în *Danubius, vol. III*, 1969, p. 140). După planul topografic terminat în 1860 de arhitectul Iosif Rizer, întinderea oraşului era de 2050000 stânjeni pătraţi (Moise Pacu, *Cartea judeţului Covurlui*, 1891, p. 93). Transformările prin care trecuse oraşul şi înfăţişarea lui din cel de-al şaptelea deceniu al secolului trecut ne sunt prezentate mai clar în însemnările Adelei Hommaire de Hell, care în 1868-1869 a revenit la Galați unde avea un fiu. Călătoarea ne prezintă oraşul cu părţile lui bune şi rele, informându-ne că «pe deal» se extinsese după planul trasat încă la indicaţiile lui Mihail Sturza. Strada principală străbătea, dincolo de zona construită, un loc viran care se întindea până la grădina publică. În centrul oraşului erau case arătoase, multe dintre ele cu două nivelului, înconjurate cu zaplazuri din lemn. Ici, colo, câte un catarg anunţa locuinţa unui consul. Străzile laterale, nepavate, pline de praf sau de noroi. după sezon, aveau spre margini case rare. Călătoarea preferă să rămână cât mai mult în locuinţa închiriată de fiul său pe strada Mihai Bravu. Se face precizarea că această casă, cu o grădină imensă, cu o mulţime de arbori, flori şi cu gazon, aparţinea princepelui Al. I. Cuza. Nu lipseau nici locurile de odihnă şi de evadare, unul pe malul Brateşului şi altul în Lunca Siretului (V. Andrei, *op. cit*., p. 109). Dacă analizăm o hartă a oraşului anexată în 1870 unui caiet de sarcini pentru scoaterea la licitaţie a iluminării cu gaz şi petrol, avem o imagine mai completă a suprafeţei pe care se extinsese oraşul de la 1793 şi până acum şi a aspectului său general. Traseele cuprinse pe harta din 1870, ca şi unele edificii care pot fi luate ca puncte de reper, ne permit să apreciem astăzi că dezvoltarea economică a oraşului

impulsionase puternic urbanizarea. Caietul de sarcini amintit mai înainte cuprinde obligaţia conducerii oraşului de a instala 100 de felinare cu gaz fluid şi 500 de felinare cu petrol pe un traseu în lungime totală de 40 km, cuprinzând toate drumurile publice, dar şi cele care urmau să fie create. Conducerea oraşului se angaja pentru un număr minim de 2500 ore pe an pentru fiecare lampă. Existau prevederi şi în legătură cu natura aparatelor de iluminat: console, stâlpi cu console şi candelabre. Iluminarea particulară urma să se facă tuturor acelora care nu depăşeau distanţa de 50 metri de la conducta publică şi pe baza unui abonament de cel puţin şase luni (*Luminarea oraşului Galaţi*, Galaţi, 1870, p. 6-28, editată de Primăria comunei Galaţi). Spre sfîrşitul secolului al XIX-lea, Consiliul comunal a constatat că sistemul de iluminare cu gaz era rudimentar şi neîndestulător, astfel că primarul a încheiat în 1893 o convenţie cu casa Charles Georgi din Paris, prin care se concesiona acestuia iluminarea oraşului cu gaz pe o lungime de 50 km şi cu electricitate pe o lungime de 12 km. Iluminarea electrică putea fi şi pe aceleaşi străzi pe unde exista și iluminare cu gaz, întrebuințându-se alternativ, sau, la nevoie, simultan (Contractul comunei Galaţi cu dl Charles Georgi pentru iluminatul cu gaz fluid şi electricitate, semnat la 5/17 iulie 1893). Între anii 1890-1891 s-a proiectat la Galaţi şi introducerea tramvaiului, lucrarea concesionându-se în 1895 aceluiaşi Charles Georgi, care în 1900 a terminat-o, exploatarea începând în acelaşi an cu 18 vagoane, pe trei trasee şi pe o distanţă totală de 19 km (G. Codreanu. *Monografia fabricilor din Galaţi*, Galaţi, 1908, p. 175). O preocupare majoră a conducerii oraşului Galaţi a constituit-o alimentarea lui cu apă. La 29 noiembrie 1873, o societate engleză căreia i se concesionase lucrarea punea în funcţiune uzina de apă, amplasată în zona Ţiglinei, pe o suprafaţă de 4 ha (Moise Pacu, *op. cit*., p 330). Se mai construiau 25 fântâni-cişmele cu distribuţie intermitentă, la puncte stabilite de comună sau în interiorul stabilimentelor publice. Se amenajau locuri de unde se putea lua apă pentru stropit şi pentru incendii. Concesionarii aveau obligaţia ca să predea gratis comunei o cantitate de apă de 300 metri cubi pe zi de la 15 aprilie la 15 octombrie şi câte 100 metri cubi de la 15 octombrie la 15 aprilie şi o cantitate nelimitată în caz de incendiu. Particularii puteau contracta un abonament pe
cel puţin şase luni, cu condiţia de a plăti anticipat instalarea conductelor. Cantitatea minimă a unui abonament era de 200 litri pe zi (Ibidem, p. 332). În anul 1891, lungimea totală a conductelor era de 28 km şi cuprindea 60 de străzi, numărul abonaților fiind de 1037, iar consumația totală anuală, în medie, 390000 metri cubi (Ibidem). Contractul între primărie şi concesionar a
fost însoţit de la început şi de un raport al consiliului de higienă şi salubritate publică, prin care se dădeau indicaţii privind alimentarea cu apă (Convenţia şi regulamentul pentru alimentarea oraşului cu apă filtrată, Galaţi, 1899). Pe linia înnoirilor pe care le cunosc toate oraşele României la sfârşitul secolului al XIX-lea, se înscrie şi Regulamentul pentru construcţiuni şi alinieri al oraşului Galaţi, nr. 2585/26 iunie 1893, în temeiul căruia se vor construi la răscrucea celor două veacuri sedii de instituții, construcţii inginereşti şi locuinţe unifamiliale, la realizarea cărora sunt chemaţi mari arhitecţi şi ingineri români, edificii care în bună parte se constituie acum în patrimoniul arhitectural gălăţean. –Apud Steluța-Viorica Pisică, *Măsuri de modernizare a orașului Galați în secolul al XIX-le*a, în *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, anul II, nr. 2, București, 1991, p. 17-22. Planurile Carantinei şi ale pichetelor de la Dunăre în Galați erau întocmite de inginerul arhitect I. Rizer. Despre Galații la 1793 (după Michael Merkelius) scrie și prietenul meu Tudose Tatu în *Antihistorii de Galați*, Galați, Sinteze, 2016, căreia i-am făcut o cronică în *Porto-Franco* nr. 253/2017. Autorul are următoarele părereidespre Galațiul „Aşa cum era şi se învecina el, în mai

an 1787, luna noiembrie, ziua 26, anul de la facerea lumii 7295" după „Planul fantast al schelei şi oraşului Galaţi la sfârşit de Brumar a anului 1793": „O parte din latura oraşului ce cuprindea malul Dunării, de la gura râpei lui Chiriac, până la hotarul mănăstirii Mavromolului, iar ulterior moşia numită Ţiglina se întindea pe o distanţă de nu mai puţin de 511 stânjeni adică peste 1073 m, dacă punem la socoteală şi cele 7 palme. Râpa lui Chiriac ar putea fi situată şi într-adevăr era, după mărturiile de mai târziu, undeva între mahalalele Precistei şi cele ale Sfântului Dumitru, despărţite de o râpă, iar o alta pe cea dintre Piaţa Veche şi mahalaua Sfântul Gheorghe. Ultima, cea dinspre est, putând să o identificăm ca fiind cea a lui Chiriac. (...) Specificăm însă că în condiţiile proprietăţii de atunci, moşia oraşului-port avea o deschidere faţă de apa Dunării de peste 1073 m, cam un kilometru şi ceva acolo, zonă unde s-ar fi situat portul, şi o parte din rada de aşteptare a acestuia, având în vedere că Dunărea nu aparţinea nimănui, iar proprietăţile particulare se întindeau la răsărit şi apus, sigură fiind moşia Ţiglina, aparţinând mănăstirii Mavromol. (...) „Despre Dunăre şi din hotarul acesta iarăşi am început a măsura pi culmea dealului drept în sus, alăturea cu Movila Jidovilor pe dinspre apus şi tot culmea dealului în sus iarăşi alăturea pe dinspre apus pe lângă această movilă ce-i zice Movila Ciumaţilor şi tot culmea dealului în sus, pe dinspre apus, din alte movili şi alăturea cu moşia mănăstirii Mavromolului, până Galaţii la 1793 (după Michael Merkelius) în movila diasupra satului Vadul Ungurului, unde s-au găsit piatra vechie de hotar, în vârful movilei şi s-au coprins din hotarul moşiei Mavromolului, din malul Dunării şi până în hotarul acesta 2173 stânjeni şi 4 palme." Un alt punct de reper apare mai jos, dar este bine să îl prezentăm aici în cadrul ei firesc, anume „Movila Mireii al treilea din sus de Movila Jidovilor", probabil denumirea turcească de Movila Miriei, adică a Fiscului, loc de percepere de taxe. Latura dinspre apus a oraşului măsura 2173 de stânjeni şi după calculele noastre, ar fi urmat dealul pe care se afla astăzi strada Morilor, unde aveau să se cocoaţe suratele cu aripi de vânt, câte 4 sau 6, dat fiind că ulterior şanţul oraşului porto-franco se va afla situat pe Bulevardul Covurluiului, actualmente Coşbuc. „Coasta moşiei pe dinspre apus şi din hotarul acestii movile spre apus, mărg alăturea moşia mânăstirii Mavromolului cu moşia vornicului Râmădan şi iarăşi din hotarul acestii movili spre răsărit mărg alăturea cu moşia domnească, iarăşi cu moşia vornicului Râmădan, despărţind în gios despre amiazăzi moşia domnească şi în sus cu moşia vornicului Râmădan." Un mare proprietar chiar din vecinătatea oraşului era vornicul Râmădan a cărei moşie se învecina o porţiune la vest mai întâi, apoi la nord cu teritoriul extrem de bine delimitat al oraşului. Marcat cum am văzut după obicei de o ditamai movila. Fără nume. Dar cu o piatră! „Deci tot din hotarul acestii movili, cea di diasupra satului Vadul Ungurului, la vale spre răsărit asupra apei Brateşului, iară şi am început a măsura şi mergând cu măsura la vale s-au mai găsit o piatră veche hotar în piscul deasupra drumului celui mare a Galaţilor şi drept la vale pe drumul cel mare pe hat pe di la deal de via cea veche a lui Radul Trăistarul ot Galaţi şi tot la vale pe deasupra viei lui Tudor var, unde s-au găsit iarăşi piatra hotar vechiu şi tot la vale spre apa Brateşului pe subt deal în malul Brateşului, unde ne-au arătat văr Tudor şi alţi oameni bătrâni, că au fost un budău a Surdului ce au fost mai înainte hotar vechiu, care fiind acum astupat, în locul acesta am pus piatra hotar şi din hotarul ei cari este în vârful movilei deasupra satului şi până la hotarul acesta s-au cuprins 426 stânjeni şi 4 palme." Şi iarăşi din hotarul acesta unde budău am purces cu măsura în gios pe supt deal şi pre supt via care-i spre apus, rămâne moşia domnească şi spre răsărit să disparte moşia Sfântului Spiridon şi tot aşa mergând în gios cu măsura pe supt deal

şi pe supt vii până la piatra ce s-au pus hotar la marginea gârlei Broscariului, de unde am început întâi a măsura cuprinzându-să din hotarul ce am pus la budăiu şi până la hotarul acesta 1.589 stânjeni." Hotarul oraşului port urma limita falezei prăpăstioase dinspre răsărit a oraşului de astăzi, care, de bine, de rău, şi contemporanii o mai pot observa, venind cu trenul dinspre Ibrăila şi oraşul de-i zice a lui Bucur. Faleză care nu se deosebeşte prea mult faţă de anul 1787, în afară de casele ce s-au construit şi cocoţat venind dinspre interior, dinspre moşie, tocmai pe malul de sus al acesteia. Hotar estic pe o distanţă de echivalentul a 3.337 m adică 3,337 km astăzi. Şi ca o încununare a operaţiei de durată, a prea cinstiţilor apropitari şi feţe prea înalte locale, ei ziceau adunând una peste alta cifrele, mai cu greu mai cu uşurinţă după căpăţâna şi ştiinţa de carte a fiecăruia... „Iară suma stânjânilor prinpregiurul moşiei să cuprinde 5382 stânjeni şi 10 palme gospod şi cu această măsură s-au încungiurat pi locurile de mai sus arătate de giurîmpregiur." Perimetrul moşiei târgului port și schelă Galaţi ori Kalas Iskelessi, cum îi ziceau turcii, la data de 26 noiembrie 1787, era de 11302,20 m şi ceva, adunând şi cele 10 palme domneşti, deci sănătoase dacă le-am simţi precum astăzi pe obraz zilnic, adică o lungime a moşiei oraşului-sat după unii străini răutăcioşi de nu mai mult, nici mai puţin de 11,3022 km." Eu sper toate aceste observații și alte multe asemănătoare o să determine și lumea cercetării istorice de la noi să se aplece cu mai multă răbdare și determinare pe orice fel de document, hartă etc., care ne pot aduce mai aproape de adevărul istoric. Prietenul meu spune că „Merkelius, şeful de cancelarie al consulatului austriac din Bucureşti, era autorul unui proiect de antrepozit la Galaţi şi urmare acestui lucru a primului plan-schiţă al oraşului din preajma sărbătorilor de iarnă a anului 1793. Pe această linie la 17 iunie a anului 1794 Jean Timoni, consulul chezaro-crăiesc de la Iaşi expediază superiorilor săi un Proiect privind înfiinţarea unui Vice-Consulat la Galaţi cât şi câteva observaţii privind vama. Dintr-un raport datat 16 mai 1806 al lui I.F.Bolkunov adresat cneazului I. Czartoryski aflăm că la Galaţi se afla, evident în slujba consulară, un oarecare Cernevici, dragoman, ce relata plin de râvnă despre expediţiile de pesmeţi, mai precis 700 de cântare şi de cei 500 de saci cu făină expediaţi din portul Galaţilor la Rusciuc. Tot el mai menţiona trecerea lui ianciar agasi, evident hunkiar agasi adică un agă împărătesc, un trimis de la Stambul însoţit de 12 persoane prin oraş spre Iaşi şi fortăreaţa Hotin. Probabil după încheierea şi ratificarea nenorocitului tratat de pace de laBucureşti din data de 16/28.05. 1812, consfinţind sfârtecarea ţării Moldovei şi raptul Basarabiei, este numit un nou agent consular pe probleme de comerţ. Știrea despre existența acestuia o aflăm dntr-un defter (în limba turcă - registru, condică), act întocmit la cererea Înaltei Porţi otomane de negustorii capanlâi, reprezentanţi oficiali ai rezervelor Sublimei Porţi din portul Galaţilor Bogdaniei la 1818, unde sunt cuprinse o sumedenie de date cu privire la mărfurile moldoveneşti exportate pe calea cea fără de pulbere a Dunării şi mării în anul 1817, spre capitala împărătească a sultanilor, Constantinopol. O copie a acestui registru a fost întocmită şi tradusă în limba rusă de Serafiani, agentul consular al ţarilor de la Sankt Petersburg în portul Galaţilor, materialul parvenindu-i lui Stroganov, prin intermediul lui Alexandru Pini, consulul general rus în ambele principate dunărene la acea dată. Despre Baronul Grigori Alexandrovici Stroganov ştim că era la acea vreme noul ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al Rusiei la Constantinopol, cel după al cărui nume pesemne a fost botezat biftecul vestit mai ales în bucătăria franceză (Vezi și Hurmuzaki 19 vol. I, Doc. DCV pag. 706. Iată Proiect privind înfiinţarea unui Vice-Consulat la Galaţi cât şi câteva observaţii privind vama. Iată acest proiect diplomatic in extenso. „Comerţul practicat de supuşii Chezaro-Crăieşti pe Dunăre ce se desfăşoară la schela Galaţi, schelă care este

şi va deveni un antrepozit considerabil între acest ţărm şi Marea Neagră, meritând din plin o anume atenţie specială, agentul consular crede că este de datoria sa de a sublinia că înfiinţarea unui Vice-Consulat ori a unei reprezentanţe sub orice altă denumire la Galaţi, nu ar putea decât să fie avantajoasă pentru prosperitatea comerţului. Solicitările verbale care i-au fost prezentate numitului agent consular de Domnul Dellazia etc referitor la acest subiect, cât şi experienţa locală de mai mult de un an, oferă următoarele motive de reţinut: 1. Că un asemenea stabiliment va asigura o asistenţă promptă în caz de urgenţă, eliminând inconvenientul care
derivă din lungul drum când această asistenţă se va solicita şi primi de la Iaşi;
2. Se vor îndepărta imediat toate obstacolele pe care funcţionarii ţinutului sau alţii le vor putea ridica cum deja s-a întâmplat faţă de descărcarea de grâne sau mărfuri în navele Imperiale care coboară pe Dunăre, cât şi din cele care vin din Mediterana prin Marea Neagră; 3. Va primi toate actele etc. pe care negustoriistabiliţi în Galaţi sau Căpitanii numitelor Vase le vor întocmi în cazul când va fi necesară... l'hanulerie; 4. Va aplana diferendele pe care marinarii numitelor nave le vor avea cu căpitanii lor sau cu neguţătorii şi şefii acestora; 5. Va impune mateloţilor numitelor vase disciplina cerută şi mai ales vor preveni exceselele celor care vin mai târziu pe Dunăre şi vor ierna la Galaţi; 6. În sfârşit atunci când păstorii transilvăneni care trec timp de câteva luni pe an cu turmele lor în apropiere de Galaţi, vor avea nevoie de asistenţa unui oricare anume autorităţi împotriva micilor vexaţiuni pe care funcţionarii locali le-ar putea face. Conform acestor observaţii buna desfăşurare a comerţului pare a necesita un Vice Consulat la Galaţi, şi deasemenea se pune problema alegerii unui supus, care agent consular îşi va rezerva onoarea de a se consulta cu Excelenţa sa Domnul Internunţiu Imperial şi Regal, ambasadorul Austriei la Constantinopol pe lângă Înalta Poartă, pentru a găsi în acelaşi timp mijloacele de a evita ca visteria imperială să fie grevată de o nouă cheltuială. În plus subiectul Vămii deasemenea oferă şi el câteva aspecte de luat în consideraţie, cum ar fi cel al privilegiului suprimat încă înainte de sosirea agentului consular, ca marfa sosită la Iaşi şi care a achitat dreptul de Vamă, să nu mai trebuiască a plăti o a doua oară Vama, atunci când această marfă este achiziţionată de negustorii Imperiali şi Regali - Chezaro-Crăieşti, termen care se afla în uz cu mult înainte de a fi adoptat cronologic de către istoriografia română, fapt pentru care facem necesara rectificare pentru cercetătorii şi istoricii contemporani şi de cei ai Rusiei, pentru a fi exportată din Moldova, aceste Teşcherele provocând întotdeauna dispute cu Vama şi în sfârşit eliminarea impunerii dării numită fumărit, dare care fără a întreba pe supuşii celor două curţi imperiale, aceştia o plătesc pentru cazarea care le este asigurată, o dare platită în primul rând de proprietarii de case sau prăvălii la care aceştia fac apel. Timoni).- Tudose Tatu, *Primele consulate străine la Galaţi, spionaj, politică, comerţ şi matrapazlâcuri imperiale*, în revista *Dunărea de Jos*, lunile Iulie – August -Septembrie, nr. 113, 114, 115.

Din raportul întocmit aflăm azi că: „În cimitir s-au aşezat cruci de stejar de către Regimentul 24 Infanterie. La trei rânduri de gropi, câte zece cruci de fiecare groapă. A aşezat şi Regimentul 12 Dorobanţi, la celelalte gropi cruci de brad, multe şi fără vreun criteriu anume. S-a făcut totuși și o foarte mare greşeală: pe fiecare cruce, acest regiment a scris numele unui erou din acel regiment, astfel că cine merge astăzi acolo, poate bănui că sub anume cruce, este numitul erou, ceea ce este complet fals. Sunt singurul preot din Divizie, care din prima zi şi până la

ultima am fost acolo, având şanţul de adăpost personal chiar lângă cimitir. Să se dispună ştergerea acestor nume, pentru a nu duce cumva în eroare toate familiile Eroilor, ei fiind îngropaţi în comun şi numele lor păstrat în registru. Împrejmuirea acestui cimitir lasă însă foarte mult de dorit: s-a făcut o împrejmuire cu sârmă ghimpată, atârnată de nişte beţe, care rupându-se, vitele de pe izlaz calcă mormintele, ceea ce constituie o împietate".

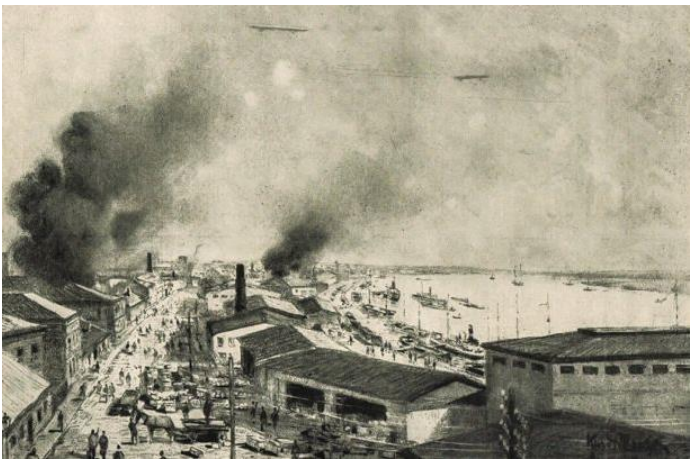

Strada Portului era bombardată din zeppelin în anul 1916. Ziaristul George Munteanu povestea într-un articol scris la vremea respectivă cum toate cele trei obuze lansate în noaptea de 12 decembrie 1916 asupra clădirii care astăzi găzduieşte Prefectura au ratat „ţinta". „Patru luni au fost chinuiţi gălăţenii de teama atacului Zeppelinului, dar în dimineaţa zilei de 13 decembrie 1916 populaţia Galaţiului se îndrepta grupuri, grupuri către strada Cuza Vodă. Se răspândise ca fulgerul vestea că'n adevăr în noaptea trecută Zeppelinul bombardase Galaţii. Se indica şi ora bombardamentului, între 11 jum. şi 12 noaptea. În strada Cuza Vodă, cea dintâi bombă. În strada Lascăr Catargiu, alte două", povesteşte George Munteanu în lucrarea „*Galaţii în timpul Marelui Război 1916-1918*". Acelaşi ziarist scria că până la urmă au fost şi voci care au spus că ţintele erau altele: Gara şi Portul din Galaţi, dar craterele găsite arată clar că ţinta a fost Palatul Administrativ.

La 16 mai 1943, preotul paroh al Bisericii „Sfânta Treime", biserică deatunci din comuna Ţiganca din stânga Prutului a obţinut aprobarea distribuirii, către cimitirele civile din zonă, a crucilor din lemn rezultate prin înlocuirea acestora cu altele cruci din beton. Solicitarea a fost avizată de către delegatul Aşezământului Naţional „Regina Maria" pentru Cultul Eroilor. Terenul pe care s-a amenajat întreg cimitirul de campanie de la Ţiganca aparţinea de drept localnicilor Mihalcea Tiron şi Ştefan Comârzan, ambii din comuna Ţiganca. Aceştia au donat,

cu titlu gratuit desigur, o suprafaţă însumată de 3.150 m² comandantului Regimentului 12 Dorobanţi Bîrlad „în scopul de a ridica pe el o troiţă în amintirea colonelului Niculescu, a ofiţerilor şi trupei căzuţi în luptă".

Donaţia locului a fost transcrisă la grefa tribunalului Cahul în Registrul de transcripţiuni cu numărul 306/31 august 1942." *Vocea Basarabiei* anunţa în 30-05-2006 că „Poimâine, 1 iunie, Înălţarea Domului nostru Iisus Hristos, Ziua Eroilor, la Ţiganca va avea loc inaugurarea Cimitirului Românesc de Onoare. Din delegaţia oficială română, care va participa la ceremonii, vor face parte Maiestatea Sa Regele Mihai însoţit de Principele Radu de Hohenzollern-Neringen, domnul Teodor Atanasiu, ministrul Apărării Naţionale al României, domnul Sergiu Tudor Medar, în acel moment consilier prezidenţial pentru apărare şi securitate naţională şi domnul Marius Balu, secretar de stat şi şef al Departamentului pentru relaţii cu parlamentul, armonizare legislativă şi relaţii publice.

Iată că scurtul istoric al dezonoratului Cimitir de Onoare Românesc de la Ţiganca începe chiar cu înfiinţarea cimitirului de campanie. În contextul creşterii pierderilor înregistrate în luptele grele din Capul de Pod de la Ţiganca (4-19 iulie 1941), autorităţile militare române au fost nevoite să constituie „din mers" cimitire de campanie, cel mai adesea în interiorul sau în apropierea cimitirelor parohiale existente în localităţi. În timpul luptelor, la marginea de nord a localităţii Ţiganca a fost realizat un astfel de cimitir de campanie, loc în care au fost înhumaţi militarii români căzuţi pentru cucerirea Dealului Epureni şi a altor obiective importante din zonă. Faptul că nu s-a avut în vedere, încă de la început, dramatismul luptelor şi tributul de sânge ce urma să fie plătit de către trupele române, rezultă din dimensiunile mai mult decât modeste ale acestui cimitir (de formă trapezoidală, cu baza mare de 20,5 m, baza mică de 17,2 m şi laturile de 36 m) cu o suprafaţă de 700 m².

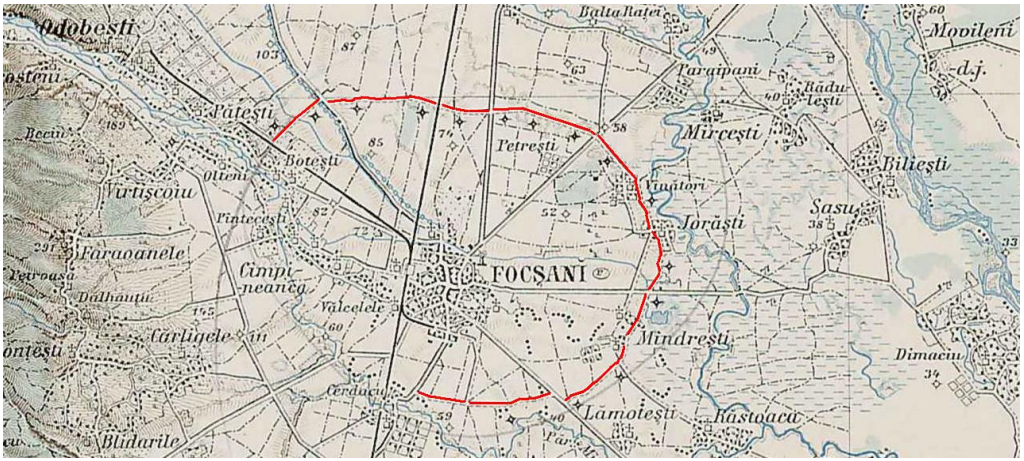

Focșani. Șoseaua Frontului. Linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați avea 676 de guri de foc și trei „fronturi întărite” (Focșani, Nămoloasa, Galați), incluzând grupuri de baterii cuirasate dispuse în adâncime pe trei linii. Trebuie menționat cele 676 de guri de foc reprezentau aproape jumătate din totalul artileriei românești (la începerea primului război mondial armata României avea 1.452 guri de foc). Linia fortificată era deservită pe timp de pace de un efectiv de peste 7.000 militari. În anul 1940 şi apoi în cei următori a fost relansată recapacitarea forţei de apărare şi rezistenţă prin fortificaţiile din sud-estul Moldovei. În primăvara anului 1941, a continuat construcţia cazematelor ce trebuiau să oprească înaintarea armatei sovietice spre capitala României şi spre sud-estul Europei. În 1941, în zona Vărsătura-Pădureni, azi sate componente ale comunei Jariştea, de la poalele Măgurii Odobeşti, de unde feldmareşalul von Mackensen comandase ofensiva armatei germane la Mărăşeşti în Primul Război Monidal, s-au construit 34 cazemate. Linia fortificată, formată din cazemate din beton armat, şanţuri antitanc, cuiburi de mitraliere şi reţele de sârmă ghimpată, avea o deschidere de aproximativ 180 km, de la Măgura Caşin spre Oneşti, până la vărsarea Trotuşului în Siret, apoi pe linia Siretului Inferior până la vărsarea în Dunăre între Galaţi şi Brăila. Linia de apărare mergea pe malul drept al râului Trotuş până la Adjud cazematele au fost construite pe două linii de apărare. Între vărsarea Trotuşului şi oraşul Mărăşeşti, cazematele au fost construite pe două şi patru linii, la vest de râul Siret, de calea ferată şi Şoseaua Tişiţa-Adjud, aceste căi de comunicaţie fiind paralele. În dreptul comunei Păuneşti, pe terenul ei agricol s-au construit 58 cazemate. Căile de acces, intersecţiile de drumuri, spaţiile dintre şosele şi căile ferate, zona limitrofă satelor, erau străjuite de brâie de cazemate. La construirea lor au lucrat militari români din Detaşamentul 115 Fortificaţii pentru zona Adjud-Tişiţa, Detaşamentul 106 Fortificaţii pentru zona dintre Tişiţa (la sud de Mărăşeşti) – vărsarea râului Milcov în Putna şi Detaşamentul 121 Fortificaţii, de la vărsarea râului Putna în Siret până la confluenţa acestuia cu Dunărea. Odată cu trecerea României de partea Naţiunilor Unite şi angajarea în luptă împotriva Germaniei, linia de fortificaţie Focşani-Nămoloasa-Galaţi nu a mai putut fi folosită. Maiorul Schuman consolideaqză capul de pod de la Nămoloasa prin două linii de baterii mici, aşezate în arc convex dincolo de Siret, încălecând linia ferată Galați-Tecuci. Acest front trebuia să apere cele trei poduri care urmau să fie construite la Lungoci, Fundeni și Nămoloasa, pentru a permite armatei operațiuni pe ambele maluri ale Siretului. Apărarea întregului front se obținea cu 24 de baterii mici, așezate în linia 1-a

și 24 de baterii mici, așezate în linia 2-a, lungimea frontului fiind de 13 km. Pentru frontul Nămoloasa se alocau 48 de guri de foc de artilerie și 864 tunuri de infanterie. Din cele trei poduri peste Siret prevăzute cel de la Lungoci este un pod metalic permanent de 353 m lungime, apărat printr-un dig construit pe malul drept în partea de sus a râului. El se compune din 8 traverse, 7 picioare metalice, 2 culee de zid; distanța între picioare este de 44,10 m. Pentru a putea întrerupe comunicația pe acest pod la un moment dat, jumătate din lungimea lui este mobilă, așa că se poate retrage pe malul drept al râului printr-o manevră foarte simplă executată cu oameni și cu aparate speciale. Celelalte două poduri urmau să fie construite în momentul în care frontul era declarat în stare de război, iar tot materialul pentru ele era păstrat în depozitul de la Nămoloasa, fiind de tipul materialului pontonierilor (poduri de vase). Frontul era apărat de 26 guri de artilerie și de 118 tunuri de infanterie.

Coroborând aceste date cu prevederile „Regulamentului pentru aplicarea în timp de campanie a Legii asupra regimului mormintelor şi operelor comemorative de război” din 1941, rezultă că în acest cimitir puteau fi înhumaţi până la 200 de eroi.

Locotenent-colonelul Iliescu Gh. Gheorghe, fostul comandant secund al Regimentului 6 Infanterie Gardă, căzut la datorie în ziua de 8 iulie 1941 pe Dealul Cania a fost înhumat în Cimitirul de Onoare de la Fălciu. Maiorul Maloiu Ioan, rănit în zona Ţiganca, a murit în ziua de 8 iulie 1941 la spitalul din Bîrlad şi a fost înhumat la Ploieşti. Sublocotenentul Dumitru D. Dumitru (este vorba de unchiul meu) din Regimentul 5 Artilerie, rănit grav pe Dealul Epureni şi decedat în ziua de 7 iulie 1941 în Ambulanţa Divizionară nr. 21, a fost înhumat iniţial lângă satul Murgeni, iar de aici rămăşiţele sale pământeşti au fost mutate peste două luni în cimitirul din satul Fundeni Vechi, judeţul Galaţi.

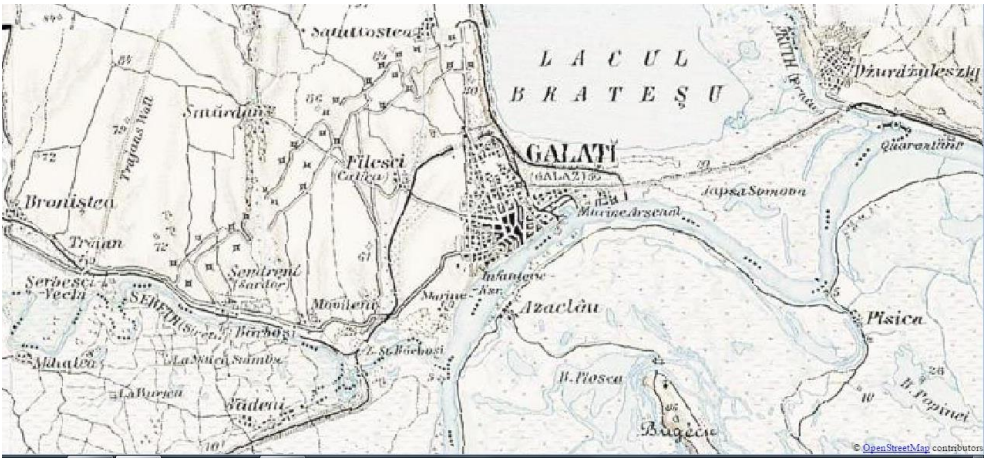

Harta Austriacă 1910 Galaţi (1:200 000). Face parte dintr-o colecție de hărți cu o vechime deja de peste 100 ani: hărțile topografice, scara 1: 200 000, construite toate în cadrul celei de a treia campanii de ridicări topografice a militarilor Imperiului Habsburgic. Acest set de hărți reprezintă o continuare a unor preocupări mai vechi, de reprezentare cartografică a teritoriilor ce intrau în componența Imperiului Habsburgic. Pentru teritoriul României primele măsurători datează din secolul XVIII, fiind concretizate într-o serie de planuri topografice la scara 1: 28 000. Aceste măsurători nu aveau o bază geodezică, planurile neavînd o proiecție cunoscută. A doua campanie de măsurători (Franziszeische Aufnahme) a avut loc între anii 1806 – 1869 și s-a bazat pe o rețea de triangulație care acoperea o mare parte din teritoriul actual al României. Aceste hărți au fost realizate utilizînd proiecția Cassini-Soldner și elipsoidul Zach-Oriani. Cea de a treia campanie de măsurători topografice (Neue Aufnahme) s-a desfășurat începând cu anul 1869, toate hărțile fiind construite având la bază datumul Sf. Ana 1840, datum referențiat la elipsoidul Bessel 1841 (adoptat în Imperiul Habsburgic începând cu anul 1869). Hărțile, în format JPEG, au fost descărcate de pe site-ul Universității Eötvös Loránd (Departamentul de Cartografie și Geo-informatică). Într-o prima fază s-a încercat georeferențerea hărților într-un sistem de coordonate geografic, utilizând valorile înscrise pe marginea hărților și folosind datum-ul Sf. Ana 1840, referențiat la elipsoidul Bessel 1841 (parametrii folosiți pentru definirea datum-ului sunt cei publicați în cadrul rubricii Grids and Datums, în numărul din mai 2001 al jurnalului *ASPRS*). Hărțile rezultate au fost mai apoi reproiectate în Stereo70. Atât georeferențierea cât și reproiectarea s-au făcut în cadrul aplicației Geographic Transformer.

Astăzi osemintele bravului sublocotenent sunt înhumate la cimitirul Eternitatea, în acelaşi mormânt cu părinţii lui, în locurile de veci ale familiei. Dinamica luptelor şi creşterea de la o zi la alta a numărului pierderilor înregistrate în Capul de Pod au făcut ca cei peste 1.000 de militari români să fie depuşi în nouă gropi comune, cel mai adesea pe două, trei sau chiar patru rânduri suprapuse. Aşezământul Naţional „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor a preluat și îngrijirea şi întreţinerea cimitirelor de campanie, între care şi cel de la Ţiganca.

Prima descriere a acestuia este datată la mijlocul lunii ianuarie a anului 1942 şi aparţine plutonierului major Mihai Vasile, cel care era delegatul Aşezământului. Din raportul pe care acesta îl întocmeşte la 20 ianuarie 1942 rezultă că în „satul Epureni, pendinte de comuna Ţiganca, este un cimitir de eroi format din 7 gropi comune lungi de câte 14-15 m (...). Cimitirul este situat pe islazul satului Epureni, undeva pe o coastă, este împrejmuit cu 2 rânduri de sârmă ghimpată, are cruci de lemn de brad instalate de către un locotenent din Regimentul 12 Dorobanţi pe care este scris numele ostaşilor din acest regiment; însă acestea nu sunt aşezate la căpătâiul mortului al cărui nume scrie pe cruce. Cimitirul este aşezat pe o poziţie foarte frumoasă unde poate fi amenajat definitiv". Din aceeaşi arhivă aflăm şi despre primele acţiuni distructive înregistrate la Ţiganca şi dealurile zonei.

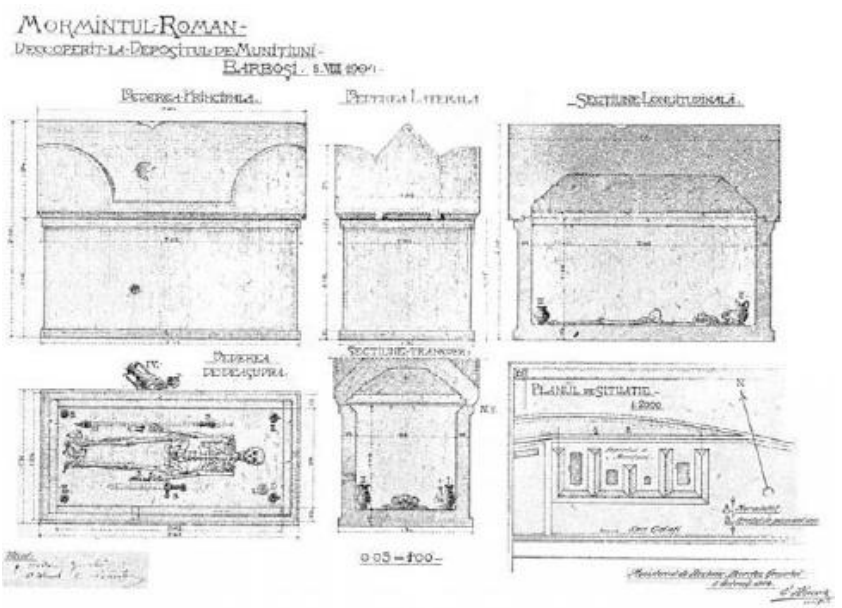

Sarcofag descoperit la NE de castellum din Barboşi (Const. Moisil 1910 a, 82–83; V. Pârvan 1913, 112; Vasile Pârvan 1923, 136; I.T. Dragomir 1967, 184–185; Alexandrescu-Vianu 1970, 296–297, cat. 29; Sanie 1981, 82–83; ISM V, 308–309, cat. 300; Alexandrescu-Vianu 2008–2009, 62, cat. 1); 2. capac de sarcofag la Muzeul de Istorie, Galaţi, fără nr. inv. (Alexandrescu-Vianu 1970, 296, cat. 28); 3. sarcofag la Muzeul de Istorie, Galaţi, fără nr. inv. (Alexandrescu-Vianu 1970, 297, cat. 30). Cel puţin în actualul stadiu al cercetărilor, sarcofagele importate sunt puţine la număr (şapte). Patru dintre ele provin din ateliere proconnesiene, urmând a fi definitivate în Moesia Inferior (Marcianopolis cat. XI. 5, Alexandrescu-Vianu 2008–2009, 65; Odessos cat. XVI.9, Getov 1978, 14–18; Tomis cat. XXII.1, Alexandrescu-Vianu 1970, 280–281, cat. 1; 2008–2009, 62, 64, cat. 2; probabil Barboşi cat. II.1, Alexandrescu-Vianu 1970, 296–297, cat. 29; 2008–2009, 62, cat. 1). Vezi și Paul Păltănea, *Informaţii arhivistice despre un sarcofag roman de la*

Galaţi, în *ArhMold nr.7*, p. 383–385 (Ctin Moisil afirmă că a fost găsit „înainte de 1868" în *Sarcofagii de piatră*, în *BCMI, III*, 1910, p. 85-86. Găsind în arhiva Primăriei Galați dosarul format la descoperirea întâplătoare a sarcofagului, datorită unor căutători de comori –ASG, fond Primărie, 1867, dos. 82, nepaginat. A fost descoperit de I.T. Dragomir și publicat cu data greșită de 6 iulie, fără să se menționeze că sarcofagul era acoperit cu „zid" de piatră vânătă- *Cavalerul trac de la Tirighina-Barboși*, în *Danubius, II-III*, 1969, p. 74. Tot aici el menționează și anul 1864 ca dată a descoperirii - putem preciza că el a fost găsit la 1 iulie 1867 pe propietatea lui Dobre Radu din str. Lozoveni, nr. 70, locul exact nu a mai putut fi indentificat. Un raport al arhitectului Iosif Gruber spune că sarcofagul a fost așezat la o adâncime de 3,14 m „de la suprafața pământului". „Sicriul era înlăuntrul groapei era acoperit în toate împrejurimile de zid de piatrră vânătă tare, așezat în mortieră de var și nisip, care mortier s-a transformat într-o migmă așa de tare ca piatra-ASG, dos. citat. Cu această ocazie arhitectul Gruber execută și desenele sarcofagului. Vezi și *Arheologia Moldovei, vol. VII*, 1972, p. 383-386). Se afla în grădina publică din Galaţi. După informaţiunile luate dela an bătrân lucrător în această grădină) sarcofagul a fost găsit înainte de 1868 în mahaua Lozovenilor din Galaţi, a rămas pe urmă multă weme aruncat într' an loc viran al primăriei şi abia mai târziu a fost ridicat de acolo de către dl. I. Cărăcăţeanu, grădinarul orașului, și așezat în grădina publică. Cutia lui s'a păstrat întreagă, dar din capac, care era spart încă de când a fost descoperit, n'a mai rămas decât cele două frontoane, dintre care uneia îi lipseşte şi o acroteră. Unul din frontoane are sculptat în centru un călăreţ în atitudine războinică, aruncând cu mâna dreaptă sulița; pe acrotera care s'a păstrat este o rozetă cu șase frunze. Celălalt fronton are în mijloc figura unui bou, cu o mică rozetă deasupra, iar pe acrotere câte o rozetă. Inscripția de pe sarcofagul dela Barboşi s-a păstrat după decaciul făcut de răposatul prof. Gr. Tocilescu, *Monumente epigrafice și sculpturale, II*, p. 540 și urm. idem, *Inschriften aus der Dobradscha* (*Arch. epigr. Mitteilungen*, VI, 1, 1882), p. 27.- Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti, Liana Oța, *Morminte de inhumaţie în sarcofag din Moesia* Inferio în Ionel Cândea (ed.), Tracii și vecinii lor în antichitate. The Thracians and Their Neighbours in Antiquity. Studia in honorem Valerii Sîrbu, Brăila, 395–405r, 2012; Constantin Moisil, *Sarcofagii de piatră din Dobrogea*, p. 81-93, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, Ed. Administrației Casei Bisericii, anul III, Bureşti, 1910.

Astfel, la data de 23 iunie 1942, d-l locotenent-colonelul Fotescu Ştefan, raporta directorului general al Aşezământului că „în aceste din urmă zile a fost o ploaie torenţială cu grindină, care a făcut mult rău, astfel că şi terenul ocupat de cimitir fiind în pantă a fost scormonit probabil de şivoaiele de apă care s-au scurs din deal, deci, acest teren trebuie neapărat să fie consolidat fie cu piatră, fie cu un zid protector, care să abată apele ce se scurg din ploi. Dealminteri, cimitirul este aşezat într-o poziţie admirabilă şi situat pe izlazul satului Epureni".

Casa Geshov, de pe str. Domnească, nr. 58, a fost construită în anul 1872, iar în perioada anilor 1897 – 1906 a găzduit Pârcălăbia sau Prefectura judeţului Covurlui. Casa „Geshov” a aparținut lui Ivan Geshov, fiul primului ministru al Bulgariei de la începutul secolului al XX-lea, Evloghie Ivan Geshov, care a condus guvernul bulgar în perioada 1911-1923. Anterior, clădirea aparținuse fraților Gheorghiev, mari negustori bulgari, care aveau numeroase afaceri în Regatul României și la Galați. Frații Gheorghiev au lăsat averea moștenire familiei Geshov. Undeva sub frontonul triunghiular aflat deasupra intrării, pe arhitravă, se află înscris „1872”, probabil anul începerii construcţiei sau anul finalizării acestei clădiri. Era anul în care Galaţii cunoştea un progres real în dezvoltarea oraşului, simţindu-se, din plin, efectele statutului de porto-franco, atribuit în octombrie 1836, de către domnitorul Mihail Sturdza, care îl numise „cea mai frumoasă perlă din coroana Moldovei” (D.N. Panaitescu, George Eşanu, *Importanţa Portului Galaţi*, Imprimeria „Independenţa”, Bucureşti, 1937, p. 3). După ce cancelaria Pârcălăbiei a funcţionat la marginea oraşului în 1856, aceasta se mută cu chirie în casele lui Constantin Buşilă, aflat în centru, pentru o perioadă de patru ani, din octombrie 1856 până în 1860 (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, Fond Prefectura judeţului Covurlui, Dosar 1/1857, f.19). Cert este că, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi până la inaugurarea actualului Palat Administrativ în anul 1906, Pârcălăbia, devenită Prefectură, îşi avea sediul pe strada Domnească, lângă Teatrul Mare, după cum reiese dintr-un Plan al oraşului de la 1897, fiind marcată cu simbolul corespunzător de instituţie administrativă. La 18 august 1898, se perfecta vânzarea imobilului „constătător din tot locul şi clădirea în care actualmente este instalat Teatrul cel mare”, aparţinând Smarandei Sacomanu, a Mariei C. Pappa şi Evantia P. Acatos, moştenitori ai defunctului Constantin Sacomanu, către prefectul judeţului Covurlui, Daniel Zorilă, pentru a se construi Palatul Administrativ al judeţului (Act de vânzare aut. sub nr.1909 din 18 august 1898). Din actul de vânzare întocmit aflăm vecinătăţile imobilului. Astfel, la miazănoapte, imobilul se învecina, pe o lăţime de 67, 85 m cu proprietatea moştenitorilor defunctului Buzini. Aşadar, clădirea care ne interesează a fost proprietatea unei persoane numită Buzini care închiriase imobilul Prefecturii judeţului Covurlui, iar după decesul acestuia, proprietatea a revenit moştenitorilor săi. Pentru casele ocupate (Prefectura avea birouri şi în alte clădiri din Galaţi, cum ar fi pe strada Cuza Vodă, nr. 13, Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, Fond Prefectura judeţului Covurlui, Dosar 3/1903, f.4), Prefectura plătea o chirie

de 7500 lei, după cum apare înscris în Contul de execuţie pe anii 1899-1900 (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, Fond Prefectura judeţului Covurlui, Dosar 1/ 1900, f. 24). Din anul 1906, când noua clădire a Palatului Administrativ a fost inaugurată cu fast, în prezenţa Alteţelor Regale, Principele Ferdinand şi Principesa Maria, Prefectura judeţului Covurlui s-a mutat în noul sediu, lăsând liberă fosta proprietate a moştenitorilor defunctului Buzini. Nu se cunosc date despre acest Buzini. Numele acestuia nu apare în nici un document studiat până acum care să ne releve câte ceva despre persoana sa, despre familie, despre profesiune sau ocupaţie. Cert este că imobilul pe care l-a deţinut acest italian Buzini, imobil aflat pe strada Domnească, la nord de terenul pe care avea să fie construit chiar Palatul Administrativ în anul 1904, este singura dovadă, deocamdată, despre faptul că Buzini era un om potent financiar, capabil să comande şi să edifice o clădire impunătoare, la 1872, pe strada Domnească, şi apoi să o închirieze Prefecturii judeţului Covurlui, pentru ca aceasta să aibă sediul pe strada principală a oraşului. Aristide D.H. Buzini şi Buzine D.H. Buzini (în alte documente, Buzine, Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6/18 august 1895) constrânşi, probabil, financiar, contractează mai multe împrumuturi de la diferite persoane fizice şi de la Creditul Funciar Urban Bucureşti, în perioada 1891-1894, încheind cu acestea contracte de ipotecă pe două imobile din Galaţi, situate pe strada Dogăriei nr.1 şi pe strada Domnească. Neonorarea acestor credite de către moştenitorii lui Buzini, au determinat ca, pentru îndestularea Creditului Funciar Urban Bucureşti cu suma de 24.000 lei ce o avea de luat de la moştenitori, Tribunalul Covurlui, Secţia I, să dispună, la 15 iunie 1895, punerea în vânzare silită a imobilului din strada Dogăriei (Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6/18 august 1895). Aşadar moştenitorii lui Buzini încheiaseră un act de ipotecă şi două obligaţii ipotecare pentru imobilul din strada Domnească, la nord de Teatrul cel Mare. La recensământul efectuat în anul 1910, imobilul acesta figura în proprietatea Creditului Urban Bucureşti (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, Fond Primăria Galaţi, Dosar 126/1908, f. 15). Conform situaţiei din recensământ, aflăm adresa exactă a imobilului, strada Domnească, la nr. vechi 150, nr. nou 88, precum şi vecinătăţile acestuia de pe strada Domnească, fiind situat între proprietatea judeţului Covurlui, respectiv Palatul Administrativ, nr. nou 86 şi proprietatea Ecaterinei Ernici, aflată la nr. vechi 152, nr. nou. 90.21 La o nouă renumerotare survenită în deceniul trei al secolului trecut, imobilul din strada Domnească, nr.88, primeşte numărul 90 (Ibidem, Dosar 43/ 1929). Deşi la recensământul din 1929, imobilul din strada Domnească, nr.90, figura în proprietatea Creditului Urban Bucureşti, totuşi în primăvara anului 1926, la Primăria Galaţi este înregistrată o cerere pentru eliberarea autorizaţiei de construire în vederea efectuării de „reparaţii radicale", semnată lizibil „E.I. Gheşov" (Gheşov este, de fapt, transcrierea fonetică în limba română a numelui Gueschoff, Guechoff, ori Geshov, aşa cum apare în diferitele documente ale vremii, numele aceleiaşi persoane.). Într-o filă dintr-un registru general aparţinând Creditului Urban Bucureşti (Document aflat la Direcţia Arhivelor Naţionale a Municipiului Bucureşti), la oraşul Galaţi, dintr-un lung şir de proprietari care au achiziţionat imobilele Creditului Urban, este menţionat Gueschoff E.I., str. Domnească, nr. 8026, în dreptul căruia este aplicată o ştampilă cu litere majuscule „RAMBURSAT" (Nr. 80, aşa cum apare în registru este cu certitudine o eroare a funcţionarului Creditului Urban Bucureşti, deoarece Gueschoff E.I. nu apare în documentele de arhivă gălăţene, cercetate până acum, cu alte proprietăţi în afara celei de pe strada Domnească, nr. 90). Între lunile mai - noiembrie 1941, Evstratie Ivan Geshov, proprietar al imobilului din Galaţi, str. Domnească, nr. 90 şi fiu al fostului prim-ministru al Bulgariei, Ivan Evstratie Geshov, se stinge din viaţă, căci,

în Procesul verbal nr. 413 din 4 ianuarie 1942, privind impunerea veniturilor pentru proprietăţile clădite, la rubrica proprietarul imobilului se menţionează „Succesorii def. E.I.Guechoff" (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Galaţi, Fond Administraţia Financiară Galaţi, Dosar 5346/ 1942-1943, f. 9), aceştia depunând o declaraţie privind impunerea de venit asupra imobilului, la data de 17 noiembrie 1941. Moştenitorii lui E.I. Geshov, locuiau în Bucureşti, pe Calea Moşilor, la nr. 82, după cum reiese din procesele verbale de impunere nr. 431 din 8 august 1945, nr. 39 din 8 ianuarie 1948 (Ibidem, f. 4, 8). Dacă până în 1948, în imobilul din strada Domnească, nr. 90, a funcţionat Comandamentul III Teritorial, în anul 1949, odată cu schimbarea realităţilor politice şi sociale, după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial şi instaurarea unui regim politic impus de la Moscova, în imobilul care face obiectul lucrării de faţă, au fost instalate birourile Şantierului Naţional „Gheorghe Gheorghiu Dej", directorul şantierului fiind arhitectul Eugen Ivanov (Ibidem, f. 2). Moştenitorii lui E.I. Geshov au deţinut imobilul din strada Domnească (devenită după 1948, strada Republicii), nr.90, până în anul 1950, când acesta a fost naţionalizat prin Decretul nr.92 din 1950. Din acest an, imobilul a aparţinut Întreprinderii de Locuinţe şi Localuri, potrivit Declaraţiei pentru stabilirea impozitului asupra clădirilor din 22 mai 1952 (Ibidem, f. 1). Începând cu anul 1965, la noua renumerotare a clădirilor, imobilul din strada Republicii, fostă Domnească, de la nr.90, primeşte numărul 58, număr valabil şi astăzi (Ibidem, Fond Primăria Galaţi, Dosar 152/1965, fila 112). – Marius Mitrof, „*Casa Geshov*"- *o istorie necunoscută a unui monument istoric din Galaţi*, în rev. *Danubius. Acta Symposium*, I, Galaţi, 2016, p. 53-104.

Adeseori, când în cimitir n-au mai putut fi înhumaţi militari găsiţi în zonă, rămăşiţele pământeşti ale acestora au fost aduse în apropierea cimitirului de campanie de la Ţiganca. Plutonierul Panait Nicolae descria o asemenea situaţie constatată la 24 oct. 1942: „în afară de cimitir, în partea de Est, la cinci m. Într-o râpă se află un mormânt cu 2 cruci, pe una din ele se află o inscripţie, executată în creion cu textul: „Erou sublocotenent necunoscut", iar pe cealaltă cruce este săpată această inscripţie: „Rămăşiţele pământeşti, soldatul Bonţeanu Crăciun, Regimentul 3 Artilerie Gardă, comuna Cucuruz Vlaşca". Împrejmuirea acestui cimitir astăzi lasă foarte mult de dorit: s-a făcut o împrejmuire cu sârmă ghimpată, atârnată de nişte beţe, care rupându-se, vitele de pe izlaz calcă mormintele, ceea ce constituie o împietate". La 16 mai 1943, preotul paroh al bisericii „Sfânta Treime", din comuna Ţiganca a obţinut totuși aprobarea distribuirii, către cimitirele celelalte civile din zonă, a crucilor din lemn rezultate prin înlocuirea acestora cu altele făcute din beton. Solicitarea a fost avizată de către delegatul Aşezământului Naţional „Regina Maria" pentru Cultul Eroilor. Iar terenul pe care s-a amenajat atunci cimitirul de campanie de la satul Ţiganca a aparţinut localnicilor Mihalcea Tiron şi lui Ştefan Comârzan, ambii din comuna Ţiganca. Aceştia au donat, cu titlu gratuit, o suprafaţă însumată în total la 3.150 mp comandantului Regimentului 12 Dorobanţi Bîrlad „în scopul de a ridica pe el o troiţă în amintirea colonelului Niculescu, a ofiţerilor şi trupei căzuţi în luptă".

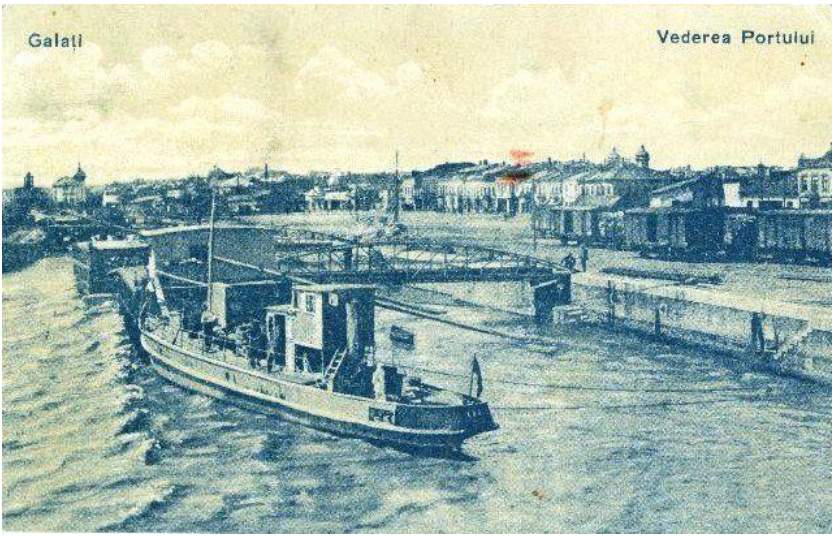

Portul Galați. În fundalul imaginii sunt toate străzile orașului pe care au fost reprezentanţe comerciale, consulate, etc, a celor mai puternice ţări ale lumii, dar nu numai. Şi statele latino-americane s-au dovedit a fi interesante în înfiinţarea de reprezentanţe diplomatice în România Mare. Este și cazul Guatemalei (la Galaţi, în 1920). Virgil Cândea, Constantin I. Turcu, România şi America Latină. Tradiţii şi actualitate, Editura politică, Buc., 1970, p.52-54. Aceleaşi probleme erau invocate și de consulul Braziliei la București (1924-1928). Consulul Argentinei în România, Ricardo Julio Gallardopreciza şi faptul că, în 1926, o singură navă braziliană ajunsese în portul Galaţi. De asemenea, „O Jornal" amintea despre împrumutul făcut de statul român pentru stabilizarea leului, „Jornal do Brasil" publică un articol semnat de consulul brazilian de la Galaţi, articol care poartă un titlu semnificativ: „*Interesele Braziliei în România. Progresele acestei ţări, singura noastră posibilitate: Orientul European*" („*Jornal do Brasil*", 27 iun. 1928).

Donaţia a fost transcrisă la grefa tribunalului din Cahul, în Registrul de transcripţiuni cu numărul 306/31 august 1942. Iar proiectul de reconstrucţie a Cimitirului de Onoare de la Ţiganca a fost lansat pe data de 9 iunie 2005, de Ziua Eroilor, când a avut loc o ceremonie oficială de comemorare a celor căzuţi în prima lună de campanie cumplită a armatei române pe Frontul de Est. Ceremonia a fost asigurată de către o gardă de onoare a Armatei Republicii Moldova, ca o dovadă a preocupării celor două state pentru cinstirea, în spiritul Convenţiilor de la Geneva din 12 august 1949, militarilor care au căzut în lupte, în timpul ultimei conflagraţii mondiale.

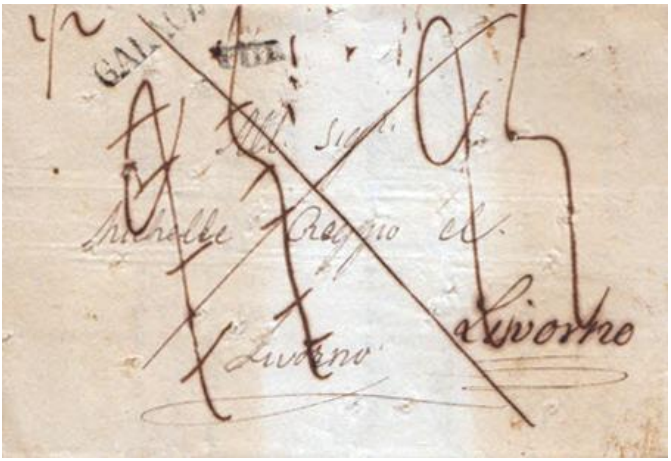

Această scrisoare este datată 1839, fiind expediată din Galaţi (oficiul consular austriac) la Livorno, în Italia. Pe faţă, în colţul stâng superior se vede ştampila liniară de plecare GALACZ. Scrisoarea este interesantă prin mai multe elemente: - lângă ştampila liniară de plecare, se află (în dreapta) o altă ştampilă, a cărei provenienţă nu o cunosc; - prin liniile trasate cu cerneală în cruce s-ar crede că a fost expediată drept trimitere „franco", dar există în acelaşi timp adnotări specifice tarifelor porto de încasat de la destinatar: un "1/2" în colţul stâng superior, un "25" mare, tăiat, în stânga, apoi din nou un "25" (toate par a fi scrise cu aceeaşi cerneală); - scrisoarea a fost şi dezinfectată, se văd orificiile rastelului utilizat - probabil - la carantina de la Semlin (din păcate nu avem imaginea versoului şi nu ştim cu exactitate care a fost ruta spre Italia).

În urma unei licitaţii internaţionale, încheiată pe data de 26 octombrie 2005, toată execuţia lucrărilor a fost adjudecată de firma FPC „Revetan" SRL, din Chişinău, condusă de către inginerul Ion Hanganu, care avea și o experienţă relevantă în domeniu, întrucât a mai executat lucrări similare la Complexul Comemorativ din Şerpeni şi la Cimitirul German din Capitala Republicii Moldova.

O a doua scrisoare este datată 1846, fiind expediată tot din Galaţi (pe 26 mai) spre Genova, tot prin intermediul poştei austriece (ştampilă liniară albastră, cu dată). Sunt vizibile ştampilele de serviciu şi adnotarea ”22” făcută pe faţă cu cerneală.

Reconstrucţia cimitirului respectă întocmai amplasamentul iniţial şi dimensiunile pe care acesta le-a avut la înfiinţarea sa, în urmă cu 65 de ani. Împrejmuirea dinspre latura de nord este realizată printr-un gard din fier forjat, cu înălţimea de 2,2 m, realizat în stilul specific aşezămintelor monahale şi locurilor de înhumare ale eroilor. Fundaţia din beton (cu o adâncime de până la 1,5 m şi o lăţime de 40 cm) dă trăinicie acestui loc de odihnă al eroilor, iar placarea cu piatră, adusă la faţa locului tocmai de la Cosăuţi, conferă împrejmuirii maiestuozitate şi grandoare.

Ilustrată cu portul Galați aparținând Editurii Max Ekstein din Brăila, precum și fotografului Marko Klein din Brăila. Se crede că Ideea cartolinei poștale a aparținut prusacului Henrich von Stephan în 1856, iar în 1869 Administrația Poștală Austriacă emitea Correspondenz -Karte, într-un format de 85×122 mm, un dreptunghi de carton în care pe recto se înscria adresa, iar pe verso comunicarea expeditorului. La început editorii privați au imprimat cartoline poștale simple, cu motive decorative, urări de genul „Salutari din…”, tipărite prin tehnica litografică și din 1878 și prin fotocopiere. Cel care a introdus în România cărțile și mandatale poștale, în jurul anului 1873, a fost Gheorghe Ion Lahovari (1838-1909), în calitate de director general al Poștelor și Telegrafelor, inginer român, membru de onoare al Academiei Române, unul dintre fondatorii Societății Române de Geografie. O primă carte poștală cu dată certă, din 1899, este editată la Cernăuți: Salutări din Galați, în prim plan fiind Biserica Grecească, lângă care se afla stația de trăsuri, fotografie de Marco Klein din Brăila și editată de Leon König, librar - editor.

Celelalte trei laturi ale cimitrului sunt împrejmuite cu un gard (cu înălţimea de 60 cm) care permite vizualizarea locurilor de odihnă ale eroilor şi protejează somnul de veci al celor căzuţi pentru ţară. Cele nouă gropi comune (cu lungimea de 13,0 ÷ 14,5 m şi lăţimea de 2,0 m) sunt delimitate de o bordură din beton armat, bine placată cu piatră, dar şi respectând întocmai amplasamentul lor iniţial. Acolo, în groapa comună dinspre intrarea principală, au fost reînhumate, în data de 6 mai 2006, în cadrul unei emoţionante ceremonii creştine, toate rămăşiţele pământeşti scoase de către şuvoaiele ce le-au risipit în toată valea sau descoperite, în timpul săpăturilor efectuate pentru reconstrucţia cimitirului.

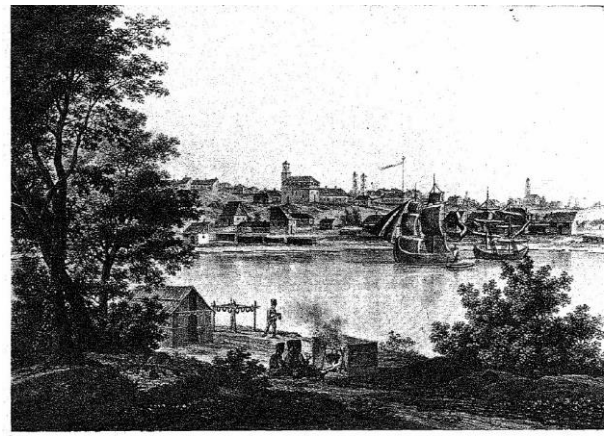

PORTUL GALAŢI LA INCEPUTUL VEACULUI AL XIX-LEA
Din albumul lui *Jacob Alt* «Donau Ansichten» Wien 1826. — Col. *Academiei Române*

Galați, litografie originală semnată de austriacul Alois von Saar (1779-1861), anul 1826, după desenul lui Erminy. Lucrarea aparţine uneia dintre cele mai frumoase publicaţii de vedute din prima jumătate a secolului al XlX-lea, *Donau Ansichten vom Ursprunge bis zum Ausflusse ins Meer*, editată iniţial de Adolf Kunicke şi Jakob Alt la Viena, între anii 1821-1824. Desenele, litografiate de diverşi autori, au fost executate după natură de Jakob Alt până la Belgrad, iar de la Belgrad la Marea Neagră de un autor mai puţin renumit, Ludwig Erminy, mai dornic de a se aventură pe drumurile primejdioase ale Dunării, aflate atunci în Imperiul Otoman. Dotat cu spirit de observaţie, topograf şi etnograf, Erminy este un desenator riguros, de atmosferă. Peisajele sale realizate de-a lungul Dunării au fost litografiate de A. Kunicke, H. Wolff sau Alois von Saar. Iată o imagine cu o o vedută realizată de desenatorul şi miniaturistul vienez Ludwig Erminy (U. Thieme, F. Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, 23, Leipzig, 1929, p. 3) , devenită litografie datorată austriacului Alois von Saar, în culegerea sa de imagini dunărene adunate de Adolf Kunicke şi publicată în capitala Austriei între 1826 şi 1829 („*Zwey hundertvier und sechzig Donau – Ansichten nach dem Laufe des Donauströme von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausflusse in das Schwarze Meer*”) ne arată, pe faleza gălăţeană, mai multe clădiri cu asemenea perechi de turnuri sau cu turnuri izolate pe care nu le putem atribui doar fanteziei autorilor acestor vederi destul de precise. Cea mai mare biserică a Galaţilor, aşa cum o vedea Paul

din Alep, care trecea prin oraşul dunărean în ianuarie 1653 şi în octombrie 1658 (*Călători străini despre ţările române, VI*, Bucureşti, 1976, p. 3- 4), când lăcaşul era nou, pe care o credea „zidită din temelie de un boier creştin grec, din cetatea Brăilei" (Ibidem, p. 26) şi care „este toată din piatră făţuită" menţionez, în treacăt, că observaţia diaconului sirian pare a fi întărită, după aproape două sute de ani, de gravura lui Lemaître ce sugerează un parament din mici blocuri, „cu trei turle înalte, în vârful cărora se află cruci mari, aurite" şi unde „înlăuntrul curţii este o clopotniţă foarte mare şi toate sunt cu metereze de luptă", nu mai păstrează astăzi decât puţin din structura originară, aşa cum o indică şi planul etajului publicat în lucrări de specialitate (Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, II, Bucureşti, 1965, p. 50). Asediată de turci în căutare de eterişti la 1821, acestei biserici care a avut, la un moment dat, un caracter monastic, i-a fost distrusă, cu siguranţă, partea superioară, cu turle şi turn clopotniţă, pentru ca, pe la 1829, să aibă loc refaceri importante despre care vorbesc istoriile locale; aceasta într-o vreme de intensă folosire a lăcaşului, unde se îngropau, în prima jumătate de secol XIX, nu puţini meridionali veniţi la Galaţi din Cavarna, Varna, Burgas şi Mesembria sau se dăruia o icoană de breasla bogasierilor şi abagiilor (D. Faur, *Galaţul nostru*, Galaţi, 1924, p. 69, autorul ştiind că paramentul Precistei era de piatră. Pentru diferitele epigrafe de la această biserică mănăstirească, vezi Nicolae Iorga, *Inscripţii din bisericile României, II*, Bucureşti, 1906, p. 340- 341). Asediată de turci în căutare de eterişti la 1821, acestei biserici care a avut, la un moment dat, un caracter monastic, i-a fost distrusă, cu siguranţă, partea superioară, cu turle şi turn clopotniţă, pentru ca, pe la 1829, să aibă loc refaceri importante despre care vorbesc istoriile locale; aceasta într-o vreme de intensă folosire a lăcaşului, unde se îngropau, în prima jumătate de secol XIX, nu puţini meridionali veniţi la Galaţi din Cavarna, Varna, Burgas şi Mesembria sau se dăruia o icoană de breasla bogasierilor şi abagiilor (D. Faur, *Galaţul nostru*, Galaţi, 1924, p. 69, autorul ştiind că paramentul Precistei era de piatră. Pentru diferitele epigrafe de la această biserică mănăstirească, vezi Nicolae Iorga, *Inscripţii din bisericile României, II*, Bucureşti, 1906, p. 340- 341). Ignorând voit refacerile Singurul detaliu pe care îl notez este acela că lucrările respective s-au petrecut în anii ce au precedat desenului lui Chérubini şi gravurii lui Lemaître, cam atunci când von Saar litografia vedutele din culegerea lui Kunicke. Se pare că la 1859, aşadar după momentul Ubicini, un egumen, Grigore, refăcea turlele de pe naos şi pronaos, decorate cu pilaştrii clasici vizibili în fotografiile mai vechi şi care au durat exact un secol, până la restaurarea din anii ´50 ai veacului trecut. Vor fi dispărut cele trei turle menţionate de Paul din Alep, la distrugerea turcească de la sfârşitul epocii fanariote? Se vor fi construit, în jurul anului 1829, impunătoarele două turnuri de pe partea de vest, în faţa pronaosului fortificat, renunţându-se la turla de pe naos, aşa cum o indică limpede gravura franceză şi cum va fi fost potrivit pentru un monument ce domina fluviul? Va fi fost înlăturată, parţial, piatra din pavimentul văzut de acelaşi călător sirian, la refacerile de secol XIX, ştiut fiind faptul că „la biserica Dii" se aducea piatră din preajma Galaţilor, de la „cetatea Gherghinei", de pildă, de vreme ce ne-o spuneMiron Costin în „De neamul moldovenilor...", între altele „aşijderea o piatră mare adusă la Gălaţi. „Mai mult nu s-a putut înţelege, făr´ de atâta lătineşte: „Severus imperator Romanorum" (Miron Costin, *De neamul moldovenilor, din ce ţară au ieşit strămoşii lor*, în *Opere, II*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1965, p. 163). Amestecul de piatră şi cărămidă din paramentul actual, aşezarea celor două turle, dintre care cel puţin una foarte „moldovenească", pe naos şi pe exonarthex, cu amenajarea decentă a spaţiului fortificat de pe această din urmă încăpere liturgică aparţin restaurării de secol XX, realizată de fosta Direcţie a Monumentelor Istorice, prin proiectul

regretatului arhitect Eugen Chefneux. Din dosarele restaurării (Fond CMI. Dosar 1683, Fond DMI. Dosarele 4863, 4864, 4865, unde există, între altele, note şi avize ale unor profesionişti ai domeniului, precum arhitecţii Duiliu Marcu, Ştefan Balş şi Ion Balş.), care conţin şi unele premize ale cercetării din epoca interbelică şi din vremea războiului când aflăm, de pildă, în 1942, că „bolta etajului şi a turnului clopotniţei este din beton" (Notă a arh. Ştefan Balş din 20 februarie 1942. Fond CMI. Dosar 1683, fila 10) sau când, încă înainte, atentul Gheorghe Balş observase „că pe latura de apus cornişa principală lipseşte" şi că tocmai „este de presupus că mai multe prefaceri şi reparaţiuni stângace au schimbat dispoziţiunile de la început" (Gh. Balş, Bisericile *moldoveneşti din veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea*, Bucureşti, 1933, p. 157), reiese că în 1952 exista pericolul de prăbuşire (Ibidem, fila 29), iar un an mai târziu proiectantul nota că „un soclu, pe vremuri înalt, ieşit cu vreo 25 cm faţă de planul registrului de jos, făcea bisericei o siluetă sveltă" (Fond DMI. Dosar 4864) (ceea ce mă duce cu gândul că în zona absidei răsăritene modificările faţă de epoca gravurilor lui Lemaître nu au fost totale); existând propunerea de a se renunţa la o turlă, în 1954 se va cere un studiu pentru această zonă superioară a edificiului de cult (Fond DMI, Dosar 4865). În acest punct al desfăşurării proiectului intervine un episod care nu poate fi trecut sub tăcere, aducând aminte de vremuri şi „dezbateri" de care cei mai tineri e bine să ia cunoştinţă. La 19 octombrie 1953, ne aflăm la numai şapte luni de la moartea lui Stalin, referatul tânărului arhitect Gh. Curinschi (libelat cu litera „K") cerea refacerea turlelor, a celor ridicate în epoca Unirii, evident, întrucât aspectul cu turnuri pe vest şi fără turlă pe naos din gravura lui Lemaître rămâne necunoscută atât proiectantului, cât şi referenţilor din dosarul Precista. Cererea aceasta era, mă grăbesc să adaug, arhitectonic îndreptăţită la nivelul cunoştinţelor din epocă. Pentru autor însăpă, referindu-se la biserica gălăţeană transformată considerabil, pare-se, în anul 1829, „meşterii care o refac găsesc răspuns la evenimentele clocotitoare ale epocii, în imaginile grandioase ale arhitecturii ruse" (Gh. Curinschi, *Probleme de restaurare a monumentelor istorice*, în *Arhitectura RPR*, 4, 1954, p. 26), puternicul turn de pe vest amintindu-i, nici mai mult, nici mai puţin, lăcaşurile Kremlinului moscovit (!), încheind apoteotic referirea la acest element arhitectonic atât de specific monumentului de pe faleza Dunării: „În cazul bisericii Precista, el oglindeşte lupta de eliberare a poporului român din secolul al XIX-lea de sub jugul turcesc, luptă purtată cu sprijinul poporului rus" (ibidem). Cu adevărat, orice comentariu este de prisos... Din amintirea curiosului edificiu surprins de gravura lui Auguste François Lemaître, neştiută restauratorilor şi studioşilor de până acum, vor fi rămas doar armonioasele rotunjimi ale altarului şi o elansare pe care nu i-o retează întru totul neinspiratele blocuri moderne ce o înăbuşă, departe de ceea ce ar fi trebuit să fie spaţiul ambiant al celei mai cunoscute biserici fortificate din vechea arhitectură a Moldovei medievale. –Apud Răzvan Theodorescu, *Despre o biserică fortificată de la hotarul Moldovei*, în Monumentul. ro, nr. 12, 2017.

Pe laturile de est ale gropilor comune sunt amplasate 143 de însemne de căpătâi (cruci creştine). Intrarea în acest cimitir se face printr-o poartă tradiţională românească (cu lăţimea de 5 m şi înălţimea de 3,6 m) care a fost sculptată de către meşterul popular Ilie Benţa din Bârsana, Maramureş. Acesta este cel care a realizat şi troiţa monumentală (cu înălţimea de 4,0 m), care străjuieşte cimitirul din cea mai înaltă parte a acestuia, ea fiind amplasată spre răsărit, asemeni

altarelor din bisericile ortodoxe, ca simbol al credinţei în învierea din viaţa de apoi. La intrare au fost dispuse toate cele 11 plăci comemorative realizate (de către firma SC „Marmur Art” SRL din Slatina, jud. Olt) din granit negru de Baia Mare; fiecare dintre ele are forma unei casete paralelipipedice înclinate spre vest.

În 1795 W. Faden a publicat la Londra harta intitulată *European Dominions of the Ottomans*, or *Turkey in Europe*. Litoralul românesc pare similar cu cel întâlnit pe harta lui Laurie & Whittle, doar că la sud de Sulina apare o gură de vărsare, Khederlessi Bogasi, care nu este redată ca fiind una principală. Din acest braț (actualul Sf. Gheorghe) se mai desprinde un alt curs, care pare cel principal, acesta vărsându-se prin gura Guircheri Bogasi! Posibil ca traseul brațului Sf. Gheorghe să fie deformat spre nord. Țărmul dintre Kilia și Sulina este însă redat ca fiind ușor concav, situație mult mai apropiată de cea reală. O altă noutate este dată de redarea Lacului Roșu și a faptului că exista o comunicare între acesta și mare. Denumirea acesteia este trecută pentru prima oară și în varianta Moldo-Vlahă de Mare Niagra. Cordoanele litorale aflate la nord de Kilia nu erau încă individualizate, existând o comunicare largă cu marea a lacurilor gen Sasik. Extrem de valoaroasă, această hartă poate fi o bună resursă pentru cercetările de toponimie, localitățile fiind numeroase.

Pe laturile de N şi S ale cimitirului au fost construite aleile de acces, fiecare din acestea având câte 27 de trepte. Iluminatul general al cimitirului este completat astăzi de reflectoare mari, orientate spre plăcile comemorative şi spre troiţă, iar crucile şi gropile comune sunt puse în evidenţă prin corpuri de iluminat joase. În faţa fiecărei cruci a fost plantat câte un trandafir, laturile cimitirului au fost încadrate de arbuşti ornamentali, iar spaţiul verde a fost gazonat.

Ultima piesă este datată „1868” şi are ca destinaţie tot Italia, fiind însă expediată din Constanţa, de la agenţia companiei austriece Lloyd (ştampilă monocerc cu data în centru LLOYD AGENTIE / KUSTENDJE, aplicată cu tuş negru-cenuşiu). Pe faţa scrisorii se distinge adnotarea ”20” (parale) făcută cu creion de culoare albastră. Astfel de scrisori sunt destul de rare.

Cimitirul dispune de sistem de alimentare cu apă, care va permite ca vegetaţia din interiorul acestuia să fie îngrijită şi menţinută în demnitate, pe întreaga perioadă a anului. Pentru odihna şi reculegerea celor ce vor ajunge în cimitir, s-au instalat băncuţe. Doritorii de a participa la acest emoţionant eveniment, cu adevărat istoric, sunt aşteptaţi, joi, la Ţiganca, raionul Cantemir.” Iar în data de 02-06-2006 acelaşi ziar anunţa: „La Ţiganca, Regele a comemorat Ziua Eroilor Români. Ieri, de Ispas, a avut loc inaugurarea Cimitirului Eroilor Români de la Ţiganca, raionul Cantemir. Dis-de-dimineaţă, tocmai din faţa Ambasadei României la Chişinău au plecat, spre locul de destinaţie, două autocare cu veterani ai Armatei Române, cu participanţi la Războiul de pe Nistru, scriitori, ziarişti, actori, oameni de diferite profesii şi vârste, pentru a cinsti memoria ostaşilor români căzuţi pe capul de pod de la Ţiganca în cel de-al Doilea Război Mondial.

Toţi oamenii îşi manifestau bucuria că la acest eveniment va participa şi Regele Mihai al României. La ora când am sosit, la faţa locului se adunase o mulţime de oameni din satele şi raioanele învecinate. Bătrâni, dar şi bătrâne, martori oculari ai tragicelor zile de la început de iulie 1941, au prins a-şi depăna amintirile despre eroismul şi dârzenia ostaşilor români, când dealul Epurenilor se transformase într-un lac de sânge. Aici, pe capul de pod de la Ţiganca, din preajma satului Stoeneşti, au căzut cu moarte de erou 1020 de ostaşi români. Surpriza cea mare a fost că la inaugurarea Cimitirului Eroilor Români a participat şi Regele Mihai.

Până la venirea Majestăţii Sale şi a persoanelor oficiale din România şi din Republica Moldova, colonelul Ilie Schipor, vicepreşedintele Oficiului naţional al cultului eroilor, a informat asistenţa despre istoria dramatică a acestui cimitir, lăsat, în perioada de ocupaţie sovietică, în voia sorţii, reconstruit abia acum un an. Oficiul naţional al cultului eroilor, instituţie românească ce are o tradiţie de aproape 90 de ani, şi-a propus, încă de la înfiinţare, să redea demnitatea celor morţi pentru patrie, prin iniţierea unor acţiuni mai ample pentru restabilirea cimitirelor şi monumentelor din ţară şi de peste hotare. Minunata poartă şi troiţa au fost aduse din Maramureş, cele 143 de cruci albe, din Vrancea, alte plăcuţele metalice, venite din Baia Mare, plăcile comemorative, din Slatina, Oltenia, iar constructorii care au muncit aici sunt din Chişinău şi din apropierea localităţii.

Toţi au lucrat cu suflet şi credinţă… Primii au sosit Înalt Preasfinţitul Petru, Mitropolit al Basarabiei şi Exarh al plaiurilor şi Preafericitul Casian, episcopul de Galaţi, care, împreună cu un sobor de preoţi, urmau să săvârşească serviciul divin. Apoi, din două autocare, venite de peste Prut, au coborât veterani ai Armatei Române şi rude ale eroilor căzuţi pe dealul de lângă Stoeneşti.

Masă de pomenirea morților acestor oameni în război, într-o fotografie din colecția C. Acsinte. Studioul d-lui se numea „Foto Splendid C. Acsinte”, care funcționa din anul 1920, luna iunie la Slobozia. Imaginea este din anul 1946.

Din partea guvernului român, la inaugurarea aceasta Cimitirului de Onoare al Eroilor Români a venit și ministrul Apărării Naţionale, Teodor Atanasiu.

Chişinăul l-a trimis tocmai pe… viceministrul Culturii, Valeriu Ţurcanu. În discursul său, citit de pe o ţidulă, acesta avea să spună că „evenimentul are semnificaţia că lumea începe să se schimbe”. Deci, comuniştii devin mai toleranţi. A vorbit despre 9 mai, despre inaugurarea Cimitirului german. Şi nici un cuvânt despre Cimitirul Eroilor Români… La sosirea Majestăţii Sale, toți cei prezenţi la această prestigioasă manifestare au scandat repetat într-un singur glas baritonal: „Trăiască Regele!”, „Trăiască, trăiască Moldova, Ardealul şi Ţara Românească!”.

După război viața se reașeza și dragostea refăcea sufletele distruse. Oare ea exista întradevăr? Cred că da căci iată ce se scria despre ea: „Cu oboseală în oase/ Și ochii îngreunați de somn,/Muzica unduind ușor/ Pe conturile corpului meu,/ Mă las purtat în legănare ușoară/ Spre o nouă zi./ O geană de lumină/Pictează contururi de munți;/ Pufoși nori gri decorează/ Degrade-ul inversat,/De o finețe romantică./Alergăm, necunoscuți adormiți,/ Spre o axă de timp și spațiu/ Contrastantă viselor noastre,/ Care mocnesc; sfârșitu-i aproape…/Felinare și lumini diverse,/ Rămășițele universului uman nocturn,/ Se preling în aberații optic cosmice,/Absurd, din trecut întunecat, spre lumină…/Gonesc mecanic pe metal întins, rece,/ Parcă plutind pe lacul calm, desăvârșit,/Căutând sursa, fir de viață și energie,/ Izvor de lumină, din noapte…/Iar când ajung, nu te teme,/ Până înțelegem cine suntem/ Arcul soarelui deja l-am rotit,/ Am împlinit vise, am trăit lumina,/ Condensăm esența zilei,/ Spre o nouă noapte. - Andrei Bădoiu, Lausanne-Bex, octombrie 2015. Vezi tu, cetitorule, ce putere regenerativă are viața oamenilor?

Regele Mihai I a făcut atunci o scurtă declaraţie, în care a menţionat faptul că se bucură de inaugurarea Cimitirului de la Ţiganca şi că, în sfârşit, a avut fericita ocazie să viziteze aceste locuri. După serviciul divin, a avut loc ceremonia de inaugurare. Cei prezenţi au ascultat cu multă emoţie discursul fostului

sublocotenent Halic, care a fost chiar unul dintre participanţii la luptele grozave de la Ţiganca, astăzi este general în retragere, preşedinte al Asociaţiei cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul”.

Între altele lucruri el a spus auditoriului, care era profund emoționat, că cinstirea aceasta a memoriei eroilor români este un eveniment absolut necesar, emoţionant, patriotic şi creştinesc, un act de civilizaţie şi de demnitate naţională obligatorie din partea unui neam. „În cel de-al Doilea Război Mondial, în luptele de eliberare a pământului strămoşesc al Basarabiei, Armata Română a pierdut 24.396 de militari, morţi, răniţi şi dispăruţi, dintre care mulţi anume în acest perimetru, în dramaticul cap de pod de la Ţiganca, cum era numit atunci”, a mai precizat vorbitorul. În faţa celor prezenţi acolo au mai luat cuvântul ministrul Apărării Naţionale a României, Teodor Atanasiu şi preşedintele Veteranilor Armatei Române, academicianul Ion Mahu[157].

După ceremonia de inaugurare, la Cimitirul de Onoare al Eroilor Români au fost depuse coroane şi jerbe mari de flori din partea preşedintelui României, Traian Băsescu, a guvernului român, a multor instituţii de stat de dincolo de Prut, dar nici una din partea preşedintelui R. Moldova, Vladimir Voronin sau a premierului Vasile Tarlev...

[157] Acad. Ion Mahu, preşedintele Societăţii Invalizilor Armatei Române, conducătorul consiliului „Salvăm Moldova!”, fostul director al Direcţiei Principale Contraspionaj a Republicii Moldova, colonelul SIS *(Serviciul de Informaţii şi Securitate al RM)* în rezervă Ion Mahu. El este nepotul unui general al Serviciului Federal de Securitate al Rusiei (FSB).

Tatăl meu reîntors după front a trebuit să stea o perioadă în Sanatoriul TBC de la Dobrița. Acolo avea prieteni, ca acești oameni îndrăgostiți, iar dragostea lor fiindcea care a revigorat poporul nostru trebuie cunoscută bine și stimată: „M-am scăldat în lumina dimineții,/ Răsărită dintre văi adânci,/ Peste umerii giganților adormiți,/ Aducătoare de lumină și viață,/ Mângâiere aurie, difuzie graduală,/ Timidă căldură întinsă,/ Peste suprafețe reci, umede,/Sursă unică a profilurilor crenellate/ Pe fundal de albastru paradisiac,/ Tranziție magică între existențe,/ Încă o iluzie fină, infantilă,/ Preludiu al mărețului evident…/
Între gânduri fugare, adormite,/ Și câteva guri de aer rece,/ Totul s-a terminat…/ Am rămas golit, umilit, suspendat,/ Ca mereu în fața frumuseții brute,/ Incapabil de rațiune,/ Înmărmurit de viziune,/ Orbit de inevitabil./Mi-e dor!" - Andrei Bădoiu, Lausanne-Evionnaz, septembrie 2016.

Depunerea de flori a fost urmată de un normal spectacol de comemorare. „La noi, la români, deşi recunosc că au fost rare, au existat momente de supremă şi devastatoare jertfă, când mii de oameni au strigat din străfundul fiinţei lor „Libertate, te iubim! Ori învingem, ori murim!", deviza sub care poporul a dat ultimul sacrificiu în însângeratul decembrie, 1989.

Cu riscul de a fi repetat unele date am ţinut să înserez starea exactă a acestui monumemt funerar, simbol al dragostei noastre pentru fraţii de dincolo de Prut, cei pentru care eroiii de lângă ei au dat obolul suprem, adică viaţa a unei bune părți din câteva generații. Dormiţi în pace, voi cei care aţi înfruntat cu bărbăţie moartea onorantă, unei supraveţuiri ruşinoase şi umilitoare! Iar tu Mitică, sublocotenente, vlăstarul cel mai scump al familiei mele, să-ţi ţină Dumnezeu ţărâna uşoară şi să ştii că atâta timp cât pe acest pământ v-a mai exista o ramură a familiei noastre, vei fi tot aşa de viu cum erai când ţi-ai oferit pieptul crud şi tinereţea pentru dreptatea neamului românesc şi o floare aşezată lângă o candelă creştină, vor aminti mereu, la fiecare 7 iulie, familiei şi lumii că, tu ai dat suprema jertfă pentru onoarea neamului nostru! Cursul vieţii noastre şi uneori chiar al lumii pământeşti nu se schimbă niciodată fără logică, ci toată zbaterea neostoită de a te apropia bine de înţelegerea creaţiei, te apropie încet şi sigur de constatarea că, nu trebuie să cauţi ceia ce dumnezeirea păstrează ca taină.

Un om dispare fără să creeze universului vre-un spasm, dar acel om zguduie prin dispariţia lui temeiul vieţii celor care l-au iubit şi i-au dat viaţă. Ei aşteaptă mereu, dar în zadar, ca întâmplările să aibă logica lor şi nu vor putea niciodată să înţeleagă şi să accepte, că universul nu-i croit după calapodul pământenilor. Cât vor trăi oamenii lumii se vor hrăni mereu, doar cu iluzia cunoaşterii şi cu speranţa deşartă a împlinirii viselor, aşa de frumoase uneori. Peste toată România anilor următori se instala ciuma roşie a comunismului, care avea să dristugă ţara şi să o facă dintr-o ţară cu un ridicat nivel de viaţă, ce o plasa înainte de război ca a şasea

ţară europeană, să devină, împreună cu Albania, cea mai săracă ţară a Europei creştine. Priviţi la documentul pe care îl voi reda imediat în întregime şi ve-ţi înţelege ce sa întâmplat atunci cu noi şi pentru cât timp. Şi ţineţi minte dragilor că această bestialitate stă aşezată peste două milenii de istorie românească trecută în neant şi a fost înfiptă pe mormântul părinţilor şi cel al bunicilor noştri. Şi nu uitaţi, să nu uitaţi niciodată!

Acolo, la Sanatoriul TBC Dobrița, tata a reînvățat să iubească și ca urmare a acestui minunat lucru ne-am născut noi, copii lui: „Apă și cer se ating/ În depărtări infinite,/ Se simt și se despart/ În adâncul sentimentelor./Spune-mi,/ Există ceva mai frumos/ Decât dragostea-mi/ Să plouă în tine,/ Să o simți pe piele,/ Fină și rece sau,/ În mari picături văratice?/Spune-mi,/ Există ceva mai frumos/ Decât dragostea-ți/ Care se evaporă/Parfum din tine,/ Să mă îmbie, să mă cuprindă,/ Să mă întregească?/Apă și cer se iubesc/ Mereu, ca-înotdeauna,/ Ca niciodată…” - Andrei Bădoiu, Vevey – Lausanne, septembrie 2015.

„La Sediul Naţiunilor Unite există un loc special în care Secretariatul organizaţiei, organismele şi instituţiile specializate din sistemul O.N.U., dar şi misiunile permanente ale statelor membre, difuzează diverse materiale de informaţie curente despre probleme la ordinea zilei. Miercuri, 14 decembrie 1949, la ora 8 dimineaţa, printre textele difuzate s-a aflat şi un „*Press Release*” (nr. 780) al Misiunii Permanente a Statelor Unite pe lângă Naţiunile Unite, care făcea cunoscută o scrisoare primită de ambasadorul S.U.A. la O.N.U.

Toate expierienţele noastre lumeşti trebuie să aibă ca finalitate viaţa, cu tot ce înseamnă ea. Şi corolarul fericit al acestui periplu prite oameni şi dragostea care apare uneori este căsătoria şi apariţia altor vieţi. „ Muierea i se uita prea arar în ochi, nu-şi proptea privirea într-a lui. Îi arăta omului supunere de vremuri vechi: respect, dar fără umilinţă, admiraţie fără interese, iubire fără pretenţii de răsplată. Ştia că echipa om-femeie nu e un negoţ de priviri, ci un dialog de suflete. Ştia ea că dragostea arde până la os şi străfulgeră, însă iubirea pune plante de leac pe răni şi mâncare în blid şi spune „nu contează”. Că dragostea te face năuc, însă iubirea te ţine de mână şi te ţine treaz şi îţi spune „e bine aşa, mergi pe drumul tău, eu voi fi mereu la doi paşi în spate. Când o să cazi, dacă pot o să te prind, dacă nu, o să cazi pe moalele meu, nu-ţi fie teamă”. Femeia ştia că bărbatul ei era verticala ei. Iar unei verticale îi urmăreşti, îi veghezi şi protejezi înfigerea în pământ, nu avântarea la cer, de aia are grijă el. Şi Dumnezeu. Ştia ea că se poate trece peste orice prag ochi în ochi. Dar numai inimă în inimă se pot trece vămile.” - Anca Ciuciulin, Bucureşti, iunie 2015.

În preambulul acestei scrisori se spunea destul de deslușit: că și „Ambasadorul Warren R. Austin a primit următoarea comunicare din partea onorabilului Constantin Vişoianu, în legătură cu dezbaterea recentă din Comitetul Politic al Adunării Generale şi, la cererea acestuia, scrisoarea este dată publicităţii”. De menţionat că, în perioada respectiva, la O.N.U. aveau loc dezbateri aprinse în legătura cu încălcarea drepturilor omului în „ţările de democraţie populară”, în special în Bulgaria, România şi Ungaria, ţări care intenţionau şi făceau demersuri să fie admise în O.N.U., (Polonia şi Cehoslovacia erau membre fondatoare ale organizaţiei).

Iată conţinutul scrisorii respective. Fostul ministru român de Externe în guvernele gen. Sănătescu şi Rădescu, rememorează împrejurările în care autorităţile de ocupaţie sovietice au impus regelui guvernul prezidat de dr. Petru Groza, un guvern care a deschis dezastrul moral. Este, din câte cunoaştem noi, cea

mai concisă şi mai relevantă mărturie a unui martor implicat în evenimentele privind lovitura de forţă de la 6 martie 1945. - Dr. Ion Calafeteanu, Excelenţei Sale, Onorabilului Warren R. Austin, Reprezentant al Statelor Unite pe lângă Natiunile Unite, New York, Domnule, Excelenţa Voastră a avut recent ocazia de a evoca, în faţa Comitetului Politic al Naţiunilor Unite, unele dintre cele mai flagrante încălcări ale înţelegerilor internaţionale şi ale independenţei popoarelor săvârşite de Uniunea Sovietică. Cu acea ocazie, dumneavoastră aţi adus aminte d-lui Vîşinski[158] de ultimatumul de două ore pe care el însuşi îl înmânase regelui

[158] „Era 27 februarie. Înţelegerea de la Yalta fusese semnată în ziua de 11 a aceleiaşi luni. Întâmpinat la aeroport cu tot fastul cuvenit unei Rusii victorioase, din partea unei României învinse, el a fost condus la Palatul Regal. Trimisul lui Stalin nu a găsit de cuviinţă să se oprească pentru a se consulta, nici cu Misiunea militară americană, nici cu cea politică. Nu s-a consultat nici cu Misiunile britanice, după cum nici Londra ori Washingtonul nu fuseseră informate despre vizita sa. Stalin îşi punea în aplicare planul de a trata direct cu o Românie lipsită de apărare. Prin prevederile armistiţiului Aliaţii abandonaseră, de fapt, România, iar Rusia nu avea de gând să împartă prada cu cineva. La Yalta, Aliaţii pecetluiseră înţelegerea.Vîşinski a fost primit de tânărul rege Mihai şi de ministrul său de externe. Scena a fost consemnată în detaliu şi cu deplină autenticitate. Inamicul secular al României se afla aici pentru a pune mâna pe ţară şi a face încă un pas, penultimul, în acţiunea de distrugere a dinastiei. Regele dovedise înţelepciune în ceea ce priveşte crimele comise la mitingul din februarie. Purtătorul de cuvânt al Rusiei era rece şi dur, fără a fi însă nepoliticos. Regele şi ministrul său erau lipsiţi de apărare, dar nu servili. S-au comportat într-un fel de care naţiunea română poate fi mândră. Când scriitorii sau pictorii vor reprezenta această scenă, sinistră pentru generaţiile viitoare, vor găsi într-însa puţine lucruri de regretat şi foarte multe care trebuie deplânse. O cameră plăcută, simplu decorată, cu o masă în fund. La masă este aşezat tânărul rege, încadrat, la dreapta şi la stânga, de consilierii săi. În faţa lui stă robustul, căruntul şi fălcosul Vîşinski, împreună cu interpretul său. Vîşinski este procurorul sovietic care, fără nici cea mai mică mustrare de conştiinţă, sau licărire de milă, îşi condamnase la moarte sute de tovarăşi. Are în spatele său cea mai puternică armată a lumii. Reprezintă comunismul mondial, care face eforturi substanţiale disperate pentru a clădi Uniunea Mondială a Republicilor Sovietice. Acţionează în numele mişcării revoluţionare mondiale, angajată în lupta pentru preluarea puterii în toate ţările de pe glob. Tânărul rege, aflat în faţa sa, nu este susţinut acum de nimeni, decât de speranţele românilor, de demnitatea şi de respectul de sine. Fără altă introducere, ori obişnuitul schimb de banalităţi, Vîşinski cere o imediată schimbare de guvern, acuzând regimul Rădescu de incompetenţă şi neloialitate şi înşiră numele celor care vor trebui să alcătuiască noul guvern. Doreşte fapte şi respinge argumentele. Moscova încearcă, fără doar şi poate, să-şi impună şi aici propriul guvern, aşa cum o făcuse şi cu guvernele din cele 15 republici sovietice. Regele Mihai nu îl aprobă. Nu îşi încovoaie genunchii, nu îşi pleacă capul, nu ridică glasul. Reaminteşte că România este o monarhie constituţională şi că aliaţii au garantat promovarea democraţiei în ţară. Aşadar, mai arată el, trebuie să procedeze într-o manieră constituţională, urmând practicile parlamentare. Spune că va lua în considerare cererile trimisului Moscovei, se va consulta cu factorii politici importanţi ai ţării şi, bazându-se pe sfatul lor, va decide ce trebuie să facă. Natural, are nevoie de timp. Comportarea tânărului rege, reprezentând un stat zdrobit şi o naţiune învinsă, îl ofensa, fără îndoială, pe reprezentantul „tuturor Rusiilor", întinse pe două continente, de la Budapesta la Pacific, dar Vîşinski nu şi-a arătat mânia. S-a ridicat, a cerut din nou o acţiune rapidă şi a ieşit, spunând că va reveni curând, după răspuns. Aveai impresia că golul din camera este aproape palpabil. În inimile românilor el apăsa încă şi mai

României în luna februarie a anului 1945, atunci când i-a cerut acestuia, sub amenințări de factură suburbană și recurgând la un șantaj politic evident, să înlocuiască guvernul democratic al țării cu unul nou, dominat de comuniști, dar care nu fuseseră legitimați în alegeri.

---

greu. Deşi regele se dovedea mult mai matur decât l-ar fi îndreptăţit vârsta şi, cu toate că tradiţia casei de Hohenzollern, ca şi milenara experienţă politică românească, l-au ferit de orice fel de naivitate, acum el mai spera, totuşi, într-un ajutor venit din partea aliaţilor. Nu putea înţelege că Yalta era pur şi simplu o formulă ipocrită politică care consfinţea trădarea democraţiei. Nu-şi făcea prea mari iluzii în ceea ce priveşte puterea Angliei, dar credea că America era o naţiune puternică şi conştientă de puterea sa. Credea că preşedintele Roosevelt se va simţi ofensat de faptul că Stalin îi trântea în faţă, public, o astfel de provocare, la puţină vreme după ce, în timpul conferinţei, îl bătuse încurajator cu palma pe spate. Mihai spera că, dacă va putea să se eschiveze câteva zile de la a da un răspuns Moscovei, sub pretextul necesităţii consultărilor cu liderii partidelor politice, Washingtonul va găsi o cale să intervină. Prin urmare, regele lăsa să se înţeleagă că punea la punct un plan pentru constituirea unui nou guvern în care să se facă unele concesii Moscovei, dar să se prevină posibilitatea preluării controlului asupra întregului guvern, de către Kremlin şi de agenţii comunişti. În acest timp, misiunea politică americană de la Bucureşti, condusă de Burton Y. Berry, un diplomat excelent, muncitor, extrem de bine informat asupra strategiilor comuniste şi, mai ales, total devotat democraţiei, încerca să intre în contact cu Vîşinski. Americanii se străduiau să organizeze o conferinţă cu reprezentanţii ţărilor ce participaseră la Yalta, sperând ca în acest fel să împiedice Rusia de a-şi instala propriul regim la Bucureşti. Dar misiunea americană a eşuat total în încercările sale. Vîşinski nu o băga în seamă, ca şi cum America ar fi fost pur şi simplu Luxemburgul, sau vreun inamic înfrânt. El dădea de înţeles lumii că România încăpuse în mâna Rusiei, dându-i regelui de înţeles cum este de dorit să acţioneze. Fără nicio întârziere, atât el cât şi agenţii comunişti au început să exercite presiuni asupra Palatului. Posturile de radio sovietice au început să urle, presa ţipa de mama focului. Peste tot în lume, unde ajungeau ziare sau transmisiuni radiofonice ale Moscovei, redactorii îl înfierau pe regele României ca pe un agent fascist şi duşman al poporului. Acum toate demonstraţiile organizate de comunişti aveau loc mai ales la Bucureşti, dar şi pe întreg cuprinsul ţării. Conducătorii comunişti, instruiţi de Moscova, acţionând prin intermediul forţelor de poliţie asupra cărora aveau controlul oficial şi efectiv, adunau muncitori, funcţionari, ucenici de prin fabrici, magazine ori birouri şi-i îndreptau spre Piaţa Palatului. Aici, mulţimea, cu pumnii ridicaţi, urla cât o ţinea gura: „Moarte lui Rădescu!". „Moarte" se putea citi şi pe afişele lipite pe ziduri, ori pe placardele care se puneau pe autobuze, când acestea ieşeau din garaj. În Bucureşti nu se mai aflau unităţi ale armatei române; toate fuseseră dezarmate. România avea o armată, dar ea se afla la mii de kilometri depărtare, pe fronturile din Ungaria şi Cehoslovacia. Tancurile ruseşti defilau pe bulevarde, oprindu-se în preajma clădirilor-cheie din oraş. Un batalion rusesc de blindate, cu echipamentul din dotare, mărşăluia spre Piaţa Palatului, în ritmurile muzicii militare. Tensiunea tocmai atinsese punctul culminant, când Vîşinski l-a vizitat din nou pe rege. Era mai brutal decât înainte. I-a comunicat regelui că nu mai vrea să aştepte, i-a comunicat numele celor care urmează să facă parte din noul guvern şi i-a cerut să treacă la acţiune, încă înainte de lăsarea serii. Şi-a întărit pretenţia, izbind cu pumnul în masă şi a ieşit din încăpere, trântind cu atâta putere în uşă, încât o bucată din tencuiala peretelui s-a desprins şi a căzut. În acel moment, uşa temniţei care devenise România s-a închis şi ea, pentru 16 milioane de oameni."- Din Reuben H. Markham, „*România sub jugul sovietic*", Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1996.

Strada Universității nr. 22, stradă care s-a deschis în anul 1865, la inițiativa organizației masonice „Discipolii lui Pitagora”, care își avea sediul pe aceeași stradă și i se dădea numele regelui Carol I. La 14 ianuarie 1913, avocatul și consilierul municipal I.E. Vasiliu propune și consiliul municipal aprobă ca strada Carol I, să poarte numele avocatului Victor Macri, decedat in anul 1912 și care își avusese proprietatea pe această stradă la nr.2. El este cel care face donația terenului necesar străzii cu obligaa ca primăria să-i dea străzii numele lui. La numărul 22, astăzi 20, în perioada interbelică, și-a avut sediul Uzina de Gaz Aerian din Galați, devenită mai târziu, Regia Mixta G.A.G. În aceeași perioadă a funcționat aici și Consulatul Belgiei. – Ion Cașu, facebook.

În replică, şi în faţa aceluiaşi Comitet Politic, domnul Vîşinski a negat că ar fi înmânat regelui României un ultimatum şi că ar fi impus un guvern dominat de comunişti la Bucureşti.

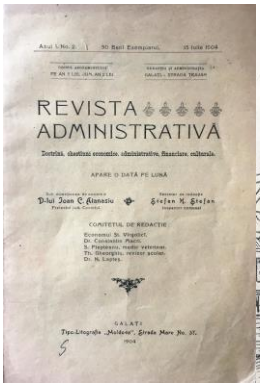
REVISTA
ADMINISTRATIVĂ
Doctrină, chestiuni economice, administrative, financiare, culturale.
APARE O DATĂ PE LUNĂ
COMITETUL DE REDACȚIE
GALAȚI
Tipo-Litografia „Moldova”, Strada Mare No. 37.
1904

Anul 1904 este primul an al apariției la Galați a *Revistei Administrative* - Doctrina, chestiuni administrative, financiare, culturale. Revista își avea redacția pe strada Traian, director de onoare

era prefectul C. Atanasiu, iar ca secretar de redacție figura nimeni altul decât tânțrul avocat liberal, Ltefan H. Ștefan (semnul distinctiv era „brâile roșii”). În comitetul de redacție erau economistul Șt. Vîrcolici, dr. Costantin Macri, medicul veterinar Sandu Piepteanu, revizorul școlar Th. Gheorghiu și doctorul Nicolae Lapteș. Se tipărea la Tipo-Litografia „Moldova”, strada Mare, nr. 37. În nr. 2 din 15 iulie 1904, în Revista Administrativă se relatează festivitatea inaugurarii băii populare din comuna Folteşti, județul Covurlui.

Şi dl. Vîşinski a adăugat: „...De unde aveţi poveştile astea? Aş vrea să ştiu care sunt sursele primare. Să vedem martorul; puneţi-l aici pe scaun înaintea mea şi să spună în faţa mea că eu am dat un ultimatum regelui României şi i-am acordat un termen de două ore şi cinci secunde. Mergeţi şi aduceţi-l aici. Să spună sursa tot ce ştie în faţa noastră, în faţa mea şi în faţa lui, şi apoi va trebui să stăm de vorbă. De ce aş discuta cu dumneavoastră? Dumneavoastră nu aveţi nici o relaţie directă în această problemă; nu aveţi nici o informaţie; vi s-a povestit despre asta în Departamentul dumneavoastră, probabil în trei departamente (ale Administraţiei). Ce s-a întâmplat?

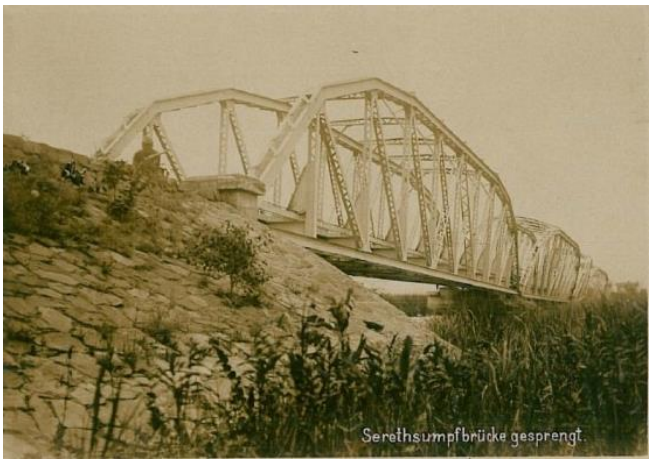

Podul de peste Prut pe șoseaua Galați - Giurgiulești în anul 1940. Este un pod metalic format din trei deschideri de 2x15,5+96,5 m. Este construit în sistem de inimă plină cale sus și grindă cu zăbrele cale jos. În 1877 tranzitarea României de către Armatele Imperiale Ruse s-a încheiat prin trecerea Dunării, de către un corp de armată prin zona Galaţi (Afl uirea trupelor s-a făcut în apropiere de Galaţi, în dreptul localităţii Giurgiuleşti) şi de către restul trupelor pe la Zimnicea la Şiştov. Generalul Constantin N. Hârjeu (Constantin N. Hârjeu (n. 10 decembrie 1856, Bucureşti – d. 24 mai 1928, Bucureşti), general; inginer. Membru corespondent al Academiei (1909), profesor la Şcoala Superioară de Război şi la cea de Artilerie şi Geniu. Ministru de Război în perioadele 14.10.1912 - 03.01.1914 şi 06.03.1918-23.10.1918. Lucrări de istorie şi teorie militară: „*Istoria armei geniului*”, „*Curs de topografie*”.) a lăsat, prin scrierile sale (Colonelul Constantin N. Hârjeu,

Istoria armei geniului, Bucureşti, 1902), informaţii din cele mai preţioase despre transportul trupelor în teatrul de război. Autorul sesizează că podul de la Barboşi (Comandamentul Suprem Român considera că principalele atacuri inamice se puteau produce în sectoarele Gruia, Calafat, Bechet, zona Nicopol - Silistra, podul de cale ferată de la Barboşi şi aliniamentul Focşani-Nămoloasa-Galaţi.), folosit pentru trecerea trenurilor peste Siret, fiind amplasat prea aproape de graniţa turcească, putea fi avariat sau chiar distrus de bombardamentele din Dobrogea. Generalul Ştefan Fălcoianu aprecia că linia ferată Brăila-Barboşi, singura care făcea legătura între Moldova şi Muntenia, devenise un obiectiv strategic din cauza posibilităţii de a fi bombardată de către flotila turcească, fapt care „ar fi împiedicat pentru mult timp comunicaţia cu Moldova, ar fi întârziat peste măsură operaţiile armatei ruseşti, ar fi făcut cu neputinţă transportarea materialelor grele, precum tunurile de poziţie şi cele de asediu" (General de divizie adjutant Ştefan Fălcoianu, *Istoria războiului din 1877-1878 (ruso-româno-turc)*, Bucureşti, 1895, p. 34). Guvernul Imperial Rus şi Statul Major al Armatei, după o analiză a stării de fapt referitor la viteza de deplasare a trupelor către Dunăre, a ajuns la concluzia că este necesar ca nodul feroviar de la Tighina să fie legat de un punct de frontieră de la Prut, printr-o linie de cale ferată largă, puţin mai aproape de linia frontului de la Dunăre. Cel mai avantajos punct din punct de vedere al apropierii de linia frontului, în comparaţie cu Iaşiul, s-a stabilit că este portul Galaţi. Proiectarea a început imediat, mai exact în iunie 1877, pe traseul ales între Tighina-Basarabeasca (Românești)-Reni - Galaţi şi în iulie 1877 au început lucrările de construcţii. Construcţia liniei de cale ferată largi, în lungime nouă de 304,5 km, a fost încredinţată antreprenorului rus Poleakov. Realizarea construcţiei acestei linii cu o viteză medie/zi de lucru de 3 km, a constituit, la vremea aceea, un adevărat record. Preţul de cost pe km de linie a fost de 85.000 ruble. După 100 de zile de lucru, la data de 4 noiembrie 1877, linia Tighina-Galaţi a fost dată în exploatare. Execuţia acestei linii n-a fost o lucrare simplă, pentru realizarea acesteia fiind necesar ca să se execute 5,3 milioane m.c. de terasamente şi să se construiască 204 poduri şi podeţe, cu o lungime totală de 2.343 m. S-a acţionat zilnic cu 13.000 de lucrători şi 5.000 de căruţe pentru toate transporturile necesare construcţiei liniei (Dem Iordănescu, Constantin Georgescu, *Construcţii pentru transporturi în România*, Bucureşti, 1986, Editura Centrala de Construcţii Căi Ferate, p. 60).

Nu a existat evident nimic care ar putea fi interpretat ca un ultimatum..." Ei bine, Domnule, se întâmpla ca eu să fiu martorul cerut de domnul Vîşinski. Sunt gata să iau loc pe scaunul indicat de el şi să depun mărturie în faţa lumii în ceea ce priveşte maniera în care dl. Vâşinski a impus regelui României un guvern dominat de comunişti. Cu propria mea mărturie şi după notele stenografice luate cu acea ocazie, eu sunt gata să dovedesc tuturor celor de bună-credinţă de aici cum domnul ambasador sovietic Vîşinski a prezentat regelui României un ultimatum de două ore. În calitatea de ministru de Externe pe care o aveam atunci, am luat parte la toate audienţele pe care domnul Vîşinski le-a avut la regele Mihai.

Despre mama mea am mai scris și mi-e foarte greu să povestesc altora un sentiment care este numai al meu. Ea era o femeie cum foarte rar se naște câte una și care și-a iubit din străfunduri bărbatul ei frumos : „De ce ai venit?/Sunt fără gânduri, fără suflu, împietrit de silueta-ți statuară./Te văd și te aud doar pe tine, de parcă aura ta diafană eclipsează întregu-mi univers./Aș vrea să te gust; ca o mușcătură dintr-un măr tare, dulce acrișor./Pielea ta, adiere de vară, tortură a viselor mele, îmbată simțuri cu dorințe./Îți culeg din ochi cuvintele de pe buze și mă pierd prea des în jocul nespus./Ai oprit timpul în inima mea,/ Mă sfârșesc în privirea-ți învingătoare./Nu am nici o șansă…/De ce ai venit?” - Badoiu Andrei, martie 2015, Bex-Montreux.

Eu am luat parte la acele discuţii. Am fost prezent când dl. Vîşinski şi-a prezentat ultimatumul şi a formulat cererile guvernului sovietic. Regret că nu a fost posibil să fiu invitat în faţa Naţiunilor Unite. Mai sper însă că se va ivi ocazia când, în conformitate cu cererea domnului Vîşinski, eu aş putea să depun mărturie în faţa reprezentanţilor din toate ţările, asupra modului în care Rusia Sovietică a violat independenţa ţării mele. Până atunci însă, cred că nu este rău să relatez Excelenţei Voastre, pe scurt, ceea ce s-a întâmplat. Vă amintiţi, Domnule, că în perioada intervenţiei d-lui Vîşinski România avea un guvern compus din reprezentanţii celor patru partide Naţional Tărănesc, Liberal, Socialist şi Comunist. Partidul Comunist era ca şi un partid inexistent în acel timp în toată România. Unul dintre conducătorii lui, Ana Pauker, a declarat că el număra abia o mie de membri.

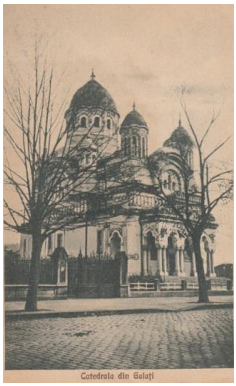

Catedrala Dunării de Jos Sf. Nicolae din Galați, de pe strada Domnească, înainte de 1940. La 6 august 1917, în toiul luptelor de la Mărăşeşti, din Primul Război Mondial, ierarhul Dunării de Jos sfinţeşte catedrala. „Această sfântă biserică cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, Catedrala Episcopală din Galaţi, s-a ridicat din temelie cu cheltuiala statului român, în anul 1906, prin osârdia P.S. Episcop Pimen, astăzi Mitropolit al Moldovei, subt domnia regelui Carol I şi s-a desăvârşit şi sfinţit de Episcopul Nifon al Dunării de Jos, în ziua de 6 august 1917, subt domnia M.S. Regelui Ferdinand I al României şi pe vremea marelui Război European". Toate lucrările la construcţia catedralei s-au desfăşurat, din 1906 până în 1917, după planurile a doi mari arhitecţi ai vremii: Petre Antonescu (1873-1965) şi Ştefan Burcuş (1871-1928). Între timp, sarcina de ridicare a măreţei biserici a fost preluată de noul episcop al Dunării de Jos, Nifon Niculescu (1909-1921), după trecerea înaintaşului său, episcopul Pimen, în scaunul de mitropolit al Moldovei. Episcopul Nifon se va strădui să finalizeze lucrăririle şi să doteze catedrala cu cele necesare slujirii. Mai mult, îl angajează pe pictorul Costin Petrescu (1871-1954), care îmbracă pereţii interiori ai bisericii cu o pictură în ulei, în stil realist.

Cu toate acestea, pentru a dovedi totuși guvernului sovietic bunele intenţii ale noii Românii apărute, ca o dovadă în plus de înţelegere pentru cererile de „securitate" ale acesteia, și marile partide democratice au acceptat colaborarea cu comuniștii pe baze egale, făcând o greșeală politică gravă.

Interior din Catedrala Dunării de Jos Sf. Nicolae din Galați. Mutarea sediului Episcopiei Dunării de Jos de la Ismail la Galaţi s-a petrecut în anul 1878. Hirotonit ca arhiereu-vicar la Dunărea de Jos în 1990, Înaltpreasfinţitului Arhiepiscop dr. Casian Crăciun i-a revenit dificila sarcină de a continua şi finaliza lucrările de consolidare şi reparare a Catedralei. Apelându-se la specialişti în construcţii, precum acad. Panaite Mazilu, prof. univ. ing. Alexandru Cişmigiu, dr. ing. Octavian Coşovliu, cu sprijinul unor fruntaşi ai vieţii sociale din Galaţi, s-a reuşit ca, în intervalul anilor 1990-2005, să fie duse la bun sfârşit lucrările de refacere a monumentalei biserici. Întreaga construcţie a fost consolidată, s-a refăcut acoperişul, cu tablă de aramă, s-au recondiţionat faţadele exterioare, s-a restaurat pictura interioară printr-o echipă condusă de pictorul restaurator Cristian-Gheorghe Condurache, s-a executat un nou pavaj exterior.

Dar de fapt, Uniunea Sovietică nu avea o nevoie reală de aceasta, întrucât văzuse că aceste partide dăduseră deja dovezi clare ale convingerilor lor democratice, ca şi de orientarea lor fermă în favoarea Aliaţilor. Ele erau cele care conduseseră bătălia grea împotriva dictaturii, lupta împotriva colaborării cu Germania nazistă fusese lupta lor; ele fuseseră cele care, sub conducerea regelui, realizaseră lovitura de la 23 august 1944, aducând România în tabara aliată.

Ușa de la intrarea principală la biserica Sântul Nicolae de pe str. Ion Creangă din Galați, o remarcabilă lucrare de veche ebenistică care s-a păstrat.

Cu toate acestea, regele împreună cu partidele democratice şi tot poporul român acceptaseră să dea orice dovada de buna-credinţă faţă de Uniunea Sovietică. Să reamintesc Excelenţei Voastre, de asemenea, că în perioada intervenţiei d-lui Vîşinski, România era ocupată de trupele Sovietice, în timp ce, pe de altă parte, patrusprezece divizii româneşti tocmai luptau alături de armata roşie împotriva Germaniei.

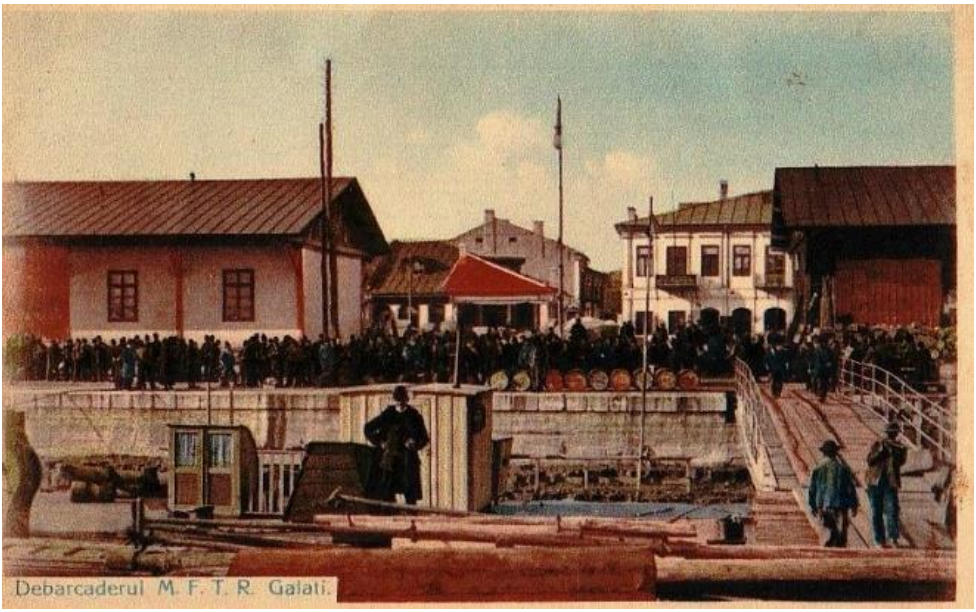

Debarcaderul M.F.T.R. Galaţi. Curse regulate ale societăţii ungare de navigaţie (M.F.T.R.) erau pe linia: Viena - Bratislava - Budapesta – Moldova Veche - Orşova – Ada Kaleh - Turnu Severin - Lom - Giurgiu - Rusciuc. Curse regulate ale societăţi austriece de navigaţie (D.D.S.G.) erau pe linia Viena - Bratislava - Budapesta - Belgrad - Moldova Veche - Orşova – Ada Kaleh - Turnu Severin - Vidin - Lom - Giurgiu - Rusciuc - Brăila - Galaţi. Curse regulate ale societăţilor de navigaţie iugoslavă şi cehoslovacă pe linia: Regensburg -Viena - Bratislava - Budapesta - Belgrad - Orşova - T. Severin - Giurgiu - Brăila - Galaţi. Între 1856 şi 1938 a funcţionat ca instituţie de reglementare a transportului pe Dunăre Comisia Europeană a Dunării (CED), aceasta începând să funcţioneze la Galaţi la 4 noiembrie 1856. CED a avut şi alt sediu în oraşul Sulina din anul 1856, un oraş care a avut o dezvoltare extraordinară ca porto franco şi ca sediul al CED.

Dar ceea ce probabil Excelenţa Voastră nu cunoaşte este faptul că în tot acest timp autorităţile sovietice impuseseră reducerea tuturor unităţilor militare din interiorul ţării, până la limita structurii de bază, le-au dezarmat complet, dezarmând până şi forţele slabe de poliţie, care aveau sarcina de a menţine ordinea internă. Scopul era de a permite bandelor de una până la două sute de „desperados”, organizate de comunişti, să preia prin forţa „în numele poporului”, un număr mare de clădiri publice lipsite de apărare.

Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Galați a fost construită între anii 1857-1863. Întrucât a fost zidită pe cel mai înalt loc al orașului mai este cunoscută și sub numele „Catedrala din deal”. Biserica îi are drept ctitori pe trei comercianți prosperi din zona: Iordache Florea medelnicer, Soare Ion și Nicolai Macarie. Biserica „Sfinții Împărați” a fost construită în cadrul cimitirului Spitalului public din Galați. În acest cimitir au fost înhumați începând cu 1808 soldații ruși căzuți în războaiele contra turcilor. Tot în acest loc au fost înmormântate victimele răpuse de epidemiile de holeră din anii 1848 și 1855. Sfințirea bisericii a avut loc la 3 septembrie 1863, slujba fiind oficiată de episcopul Melchisedec Ștefănescu, locotenent de episcop al eparhiei Hușilor. După ce va fi ales Episcop al Dunării de Jos, acesta va purta o grijă deosebită acestui lăcas de cult. În anul 1909, lângă biserică a fost ridicată o sală de conferințe, în care, între anii 1909-1927 s-au susținut conferințe duminicale. Au conferențiat: profesori, medici, avocați, ofițeri, scriitori, preoți, abordându-se teme sociale, morale, istorice, culturale, economice și medicale. Printre conferențiari amintim pe: istoricul Nicolae Iorga, prof. univ. Simeon Mehedinți, pr. scriitor Gala Galaction și alții. Sala de conferințe, devenită apoi Căminul cultural „Sfinții Împărați”, primul de acest fel din țara noastră, a fost locul unde s-a desfășurat activitatea culturală a orașului Galați, între anii 1909-1947. În acest loc au avut loc manifestările culturale și serbările Seminarului Teologic „Sfântul Andrei”, Liceului „V. Alecsandri”, Școlii Normale și Școlii Superioare Comerciale.

La începutul lunii februarie 1945, doi dintre liderii partidului comunist, Ana Pauker şi Gheorghiu-Dej, au fost convocaţi la Moscova pentru a primi instrucţiuni. Desigur că acolo s-a decis înlăturarea guvernului român, înlocuirea lui cu un regim dominat de comunişti, ca şi tactică de urmat.

Ziua de 23 august sărbătorită cu sovieticii la Galați în anul 1945. Conducerea de atunci a orașului Galați și a județului Covurlui a organizat o manifestație de sărbătoare și bucurie pe strada Domnească, Autoritățile româno-sovietice și reprezentanții Frontului Unic Muncitoresc primind defilarea „trupelor și a organizațiilor profesionale în fața Bisericii Sfântul Nicolae, unde s-a oficiat un Te Deum. Poză din arhiva fiului fostului prefect de Covurlui din acea vreme, Neculai Ignat.

Într-adevăr, după întoarcerea de la Moscova, Gheorghiu-Dej m-a informat că guvernul român nu se mai bucura de încrederea Kremlinului şi dorea să-l vadă înlocuit cu unul mai de stânga. De asemenea, el mi-a descris componenţa viitoare a guvernului avut în vedere şi mi-a oferit să păstrez portofoliul Afacerilor Externe în cadrul acestuia. Aproape imediat a fost lansată o violentă campanie din partea presei comuniste împotriva administraţiei țării, în ciuda faptului că şi comuniştii participau totuși la acel guvern. Aşa-numitele „fronturi democratice” apărute peste noapte, ca şi toate celelalte „organizaţii patriotice” ivite ca ciupercile se multiplicau peste noapte. A devenit un fapt bine cunoscut acum că asemenea grupuri nu erau decât formaţiuni comuniste camuflate, în care a fost atrasă o mână de intelectuali din naivitate sau din calcul. Aceasta era atmosfera încinsă în care soseşte cu avionul domnul Vîşinski în capitala țării, la Bucureşti.

Poza suprinde cealaltă sărbătoare organizată în 1945 în Piața Olimpic, acolo unde se grupaseră oficialitățile ruse și române, poza fiind din arhiva fiului fostului prefect de Covurlui din acea vreme, Neculai Ignat.

La 26 februarie 1945, Ambasada sovietică m-a informat de sosirea d-lui Vîşinski şi de dorinţa acestuia de a vedea pe rege în aceeaşi zi, la ora 3 p.m. Deşi procedura era foarte strictă, l-am sfătuit pe rege să primească trimisul sovietic la ora indicată. Am fost prezent la audienţă dl. Vâşinski a început prin a face o prezentare generală asupra situaţiei grele din România, conform vederilor sale, şi a sugerat ca regele să înlocuiască guvernul condus de generalul Rădescu şi la care participau toate partidele, cu „unul mai democratic". Această comunicare, făcută din însărcinarea guvernului sovietic, nu a fost facută pe un ton violent; aceasta se va întâmpla mai târziu. Ziua următoare, 27 februarie, dl. Vîşinski a cerut o nouă audienţă şi a fost primit de rege la 9 p.m. Am fost din nou prezent. De aceasta dată, tonul d-lui Vîşinski a devenit mai autoritar şi cererile sale, în numele guvernului sovietic, mai precise.

Publicăm și fotografii legate de evenimentul de tradiție al Dunării, Ziua Marinei, sărbătorită tot în anul 1945 și tot sub atenta supraveghere a autorităților sovietice (împuternicite chipurile de Comisia Aliată de Control).
Una este făcută în fața Palatului Navigației. Poză din arhiva fiului fostului prefect de Covurlui din acea vreme, Neculai Ignat.

După o nouă expunere asupra situaţiei, dl. Vîşinski a spus: „...Aceasta este ceea ce sunt obligat să declar, şi eu exprim punctul de vedere al guvernului meu, conform căruia această situaţie nu mai poate continua. Majestatea Voastră trebuie să intervină şi să întreprindă paşi urgenţi pentru a pune capăt acestei stări de lucruri intolerabile". El a adaugat: „Majestatea Voastră trebuie să impună imediat demisia guvernului Rădescu şi să formeze alt guvern din reprezentanţi ai partidelor cu adevărat democratice şi din persoane fără de partid".

Regele a mai explicat că guvernul român era cea mai bună formă a unui guvern local clar democratic, format fiind din reprezentanţi ai tuturor partidelor politice şi guvernând și cu sprijinul întregii naţiuni. În plus, a adăugat regele, el este în totalitate în conformitate cu deciziile de la Ialta, aşa cum au fost ele formulate în comunicatul publicat.

Sărbătoarea Zilei Marinei în anul 1945 în interiorul Bisericii Sfântul Nicolae, cuun Te Deum dedicat marinarilor căzuți la datorie. Poză din arhiva fiului fostului prefect de Covurlui din acea vreme, Neculai Ignat. Peste 3 ani, 23 august avea să devină zi națională. Deja, la acea oră, mulți dintre tovarășii de drum ai comuniștilor, social democrați sau liberali, erau băgați în pușcării, iar autoritățile politice nu mai treceau pe la biserică.

Cu toate acestea, dl. Vîşinski a insistat asupra „celor două probleme esenţiale: imediata demisie a guvernului generalului Rădescu precum şi crearea unuia format din reprezentanţi ai partidelor democratice şi din persoane fără de partid". Şi a adaugat: „În hotărârile de la Ialta nu se spune nimic despre guvernul Rădescu". La acest punct eu am intervenit pentru a explica domnului Vîşinski mecanismul nostru constituţional şi să-l fac să înţeleagă că regele României era totuși un rege constituţional şi, în consecinţă, nu putea numi miniştri, problema care priveşte numai partidele politice, care îşi selectează reprezentanţii lor şi prezintă numele lor regelui. Restul audienţei desfășurate s-a ocupat cu situaţia internă şi cu dificultăţile pe care, în opinia d-lui Vîşinski, guvernul le întâmpina din partea „maselor". Ziua următoare, 29 februarie, dl. Vîşinski a cerut din nou o audienţă la rege. A fost primit la 3.30 p.m. şi din nou am fost prezent şi eu. Iar el a început cu următoarea declaraţie: „Am venit la Majestatea Voastră să cunosc ce aţi decis în problemele pe care le-am discutat ieri seară".

„Republica” (ex „Lt. Cdor. Vasile Păun”, navă de comandament). Construită în anul 1903, în Şantierul Naval din Linz, Austria, pentru Societatea de navigaţie comercială M.F.T.R., nava a purtat iniţial denumirea de „Csobanc”. În septembrie 1916, nava a fost adaptată pentru scopuri de război în Şantierul Naval din Altofen, aparţinând Societăţii austriace D.D.S.G., fiind armată cu tunuri, mitraliere şi 30 mine. Ea a funcţionat în timpul Primului Război Mondial ca navă de patrulare. La 20 septembrie 1916, acţiona în amonte de Orşova (km 955), iar în cursul lunilor următoare a participat la ranfluarea unor nave scufundate în zonă, acţiune pentru care a fost citată prin Ordin de Zi în anul 1917. În iulie, acelaşi an, nava a fost dezarmată şi returnată navigaţiei civile. Anul 1918 a surprins-o la Dunărea de Jos, unde a fost sechestrată şi considerată captură de război. La sfârşitul primului război mondial, în perioada de scurtă existenţă a Republicii Sfaturilor din Ungaria, a primit numele de „Munka”. Preluată atunci de statul român în contul despăgubirilor de război de la Austro-Ungaria, nava îşi va shimba, succesiv denumirea, astfel: „Arad” (1919-1930); „Căpitan-comador Păun” (1930-1944), cu siguranţă numele eroului român din Primul Război Mondial, mort în grad de căpitan-comandor; „Republica” (1947-1991). Supravieţuitoare a celui de-al doilea război mondial, în timpul căruia a fost implicată în luptele pe Dunăre ca navă de comandament, a continuat să funcţioneze ca navă de comandament a Marinei Militare române până în zilele noastre. Odată cu aplicarea unor măsuri de revenire la vechile denumiri ale navelor militare, s-a hotărât rebotezarea navei cu numele anterior, dar, inexplicabil, acesta a devenit „Locotenent-comandor Vasile Păun”, personaj care nu există în palmaresul eroilor marinari. Ulterior, în anul 2003, vasul a revenit la numele de „Republica”. La bordul navei au urcat de-a lungul vremii, personalităţi de prim rang, cum au fost generalul Von Mackensen, comandantul frontului austro-ungar din timpul primului război mondial, precum și amiralul Wulf, comandantul Donau Flotile a Marinei Austro-Ungare, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nichita Sergheevici Hrusciov, amiralul sovietic Gorşcov, fondatorul flotei de război moderne a URSS şi comandantul flotei sovietice. La împlinirea venerabilei vârste de 105 ani, după ce a fost modernizată la nivelul suprastructurii, în condiţii ce nu au ţinut seama de păstrarea unor elemente originale, dar cu maşina originală întreţinută în condiţii perfecte de ofiţerii şi maiştri militari din cadrul Ministerului Apărării, nava a fost cedată, în anul 2003, Consiliului Local Tulcea. În anul 2008, nava

„Republica” a devenit parte componentă a patrimoniului cultural naţional, la categoria „Tezaur”, sub administrarea Consiliului Local Tulcea.

Regele a răspuns că el i-a făcut cunoscut generalului Rădescu vederile guvernului sovietic şi că toate consultările cu reprezentanţii tuturor partidelor noastre democratice existente erau deja în curs de desfăşurare, fiind făcute în vederea constituirii unui nou guvern al reprezentanţilor tuturor partidelor democratice. Dl. Vîşinski a spus: „Asta nu-i suficient. Noi considerăm că generalul Rădescu este un fascist şi guvernul său este de asemenea sau cel puţin un sprijinitor al fasciştilor”. Apoi: „...Am impresia că nici Majestatea Voastră şi nici oamenii din jurul Dvs. nu înţelegeţi gravitatea situaţiei. Această situaţie trebuie să înceteze şi noi considerăm necesar ca guvernul să fie schimbat imediat. Chiar astăzi, până la ora 6 p.m., trebuie făcută cunoscută demisia guvernului şi imediat după asta numele persoanei însărcinate cu formarea noului guvern. Dacă guvernul nu este schimbat imediat, noi nu mai putem răspunde de existenţa liberă a poporului român”. Am intervenit încă o dată pentru a mai sublinia domnului Vîşinski imposibilitatea materială de a forma un nou guvern și într-o perioadă aşa de scurtă. Cu politeţea care a ajuns să fie recunoscută ca trăsătură caracteristică a sa, dl. Vîşinski a răspuns: „Cer d-lui Vişoianu să nu intervină. Am venit aici să vorbesc numai cu Majestatea Sa”. După care, adresându-se regelui cu un ton violent, a spus: „La 6 după amiază trebuie să fie anunţată demisia lui Rădescu, iar persoana care va forma noul guvern trebuie să fie desemnată în urmatoarele două sau trei ore. Cer Majestăţii Sale să-mi răspundă!” „Trebuie să consult şefii partidelor politice”, a răspuns regele Mihai I al României. După care, dl. Vîşinski s-a ridicat în picioare, a lovit masa regelui cu pumnul şi cu o violenţă neobişnuită a spus: „Vreau răspunsul Majestăţii Voastre chiar acum!” După alte câteva remarci, rostite cu acelaşi ton hotarât cu care ceruse regelui să anuleze un decret care fusese dat publicităţii cu o zi înainte, dl. Vîşinski a încheiat: „Asta-i tot: aştept ştiri privind demisia generalului Rădescu”. Apoi a plecat, trântind uşa cu o asemenea forţă, încât tencuiala din jurul ei a crăpat. Iată cum am participat la cea mai umilitoare scenă din viaţa mea şi la cel mai tragic amestec în problemele interne ale ţării mele. Chiar în aceeaşi zi am văzut cum a început desfăşurarea tancurilor şi trupelor sovietice pe străzile Bucureştiului. Din partea sovietică şi a comuniştilor au început apoi să sosească tot felul de ameninţări la adresa regelui. Controlul sovietic asupra administraţiei ţării a devenit din ce în ce mai sever; cenzura asupra presei şi a emisiunilor radio a devenit mai aspră decât până atunci;

toate comunicaţiile care nu aveau aprobarea autorităţilor sovietice au încetat, nici un articol de tipar nu a apărut fără autorizarea sovietică.

Eu însumi am avut câteva discuţii cu reprezentanţi politici ai Statelor Unite şi Marii Britanii, membri ai Comisiei de Armistiţiu, din a cărei însărcinare autorităţile sovietice chiar pretindeau că acţionează. Le-am cerut să acorde atenţie acestei intervenţii brutale în problemele interne ale României şi flagrantei violari a recentelor înţelegeri de la Ialta. În realitate, nu mai departe decât la 11 februarie în acelaşi an, domnii Roosevelt, Churchill şi Stalin făcuseră cunoscută lumii hotărârea comună luată la Ialta...[159] Am aflat după aceea că dl. Vîşinski a refuzat să întâlnească cei doi reprezentanţi politici aliaţi, pe care a consimţit să-i primească mult mai târziu. Având în vedere circumstanţele în care se afla ţara şi sub presiunea cumplitelor ameninţări, pe care le-am menţionat doar parţial, regele a fost obligat să cedeze. El a cerut demisia guvernului Rădescu şi l-a însărcinat pe dl. Ştirbey să formeze un nou guvern pentru țară „compus din reprezentanţii tuturor partidelor democratice". Conform uzanţelor, mareşalul Palatului a prezentat presei un comunicat în acest sens. Cu toate acestea, autorităţile sovietice nu au permis publicarea acestui comunicat în presă şi nici transmiterea lui la radio.

[159] Ialta, locul unde Churchill, Roosvelt şi Stalin, în feb.1945, au semnat distrugerea noastră ca popor şi ţară. Fiind convinşi de sinceritatea lui Stalin, acolo s-a semnat o declaraţie comună prin care cele trei puteri se obligau să construiască sub guvernarea legii o nouă ordine mondială „dedicată păcii, securităţii şi libertăţii şi bunăstării întregii lumi" în care popoarele eliberate de sub dominaţia nazistă să fie libere să îşi creeze instituţii democratice conform preferinţelor lor şi să fie ajutate în acest sens. Însă la numai câteva zile după semnarea acestor declaraţii, pe data 27 februarie 1945, în pofida Declaraţiei de la Ialta cu privire la Europa eliberată, Vîşinski Andrei Ianuarevici (diplomat rus, viceministrul Afacerilor Externe însărcinat de Stalin în problema României, din 1949 până la 1953 Ministru de Externe), emisarul lui Molotov, a sosit la Bucureşti şi i-a impus Regelui Mihai, printr-un ultimatum de două ore, schimbarea generalului Rădescu care era şeful guvernului multipartid. Patru zile mai târziu, tot sub presiunea exercitată de Vîşinski, Regele Mihai este constrâns să accepte numirea lui Petru Groza ca prim-ministru, iar acesta formează guvernul său în 6 martie 1945 (Chester Wilmot, *Stalin's greatest victory, The Yalta Conference: Problems în American Civilization*, G.R. Taylor, ed., Boston: D.C. Health and Company, 1966, pp. 84-85), astfel ministerele strategice aveau să fie deţinute de comunişti, care la rândul lor erau patronaţi de sovietici. Pentru susţinerea rusofilului Dr. Petru Groza şi guvernului său, armata română începe să fie politizată şi sovietizată. Astfel, atât Divizia de voluntari „Horea, Cloşca şi Crişan", înfiinţată după model sovietic în aprilie 1945, cât şi divizia „Tudor Vladimirescu" care a luptat pe frontul antihitlerist primesc „misiunea politică de sprijinire" a guvernului Groza instaurat prin brutalitatea sovietică (A. Duțu, C. Lățea, M. Retegan, Politizarea armatei române. Divizia „Horia, Cloşca şi Crişan" III, *Arhivele totalitarismului*, an VI, nr.18, pp. 191-209).

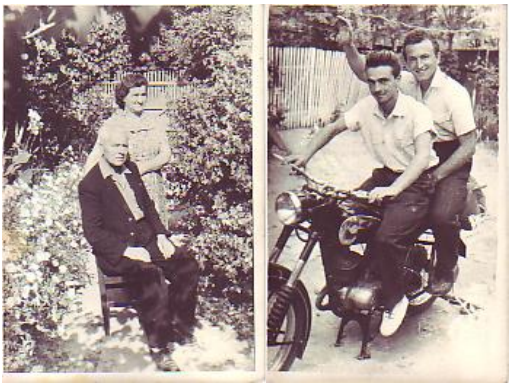

Fotografii de familie: 1. unchiul Potec Nicolae şi mătuşa mea, tante Zoiţa; 2.verişorii mei Nicu Potec şi Mircea Zaharia. Nici din această poză nu mai trăieşte nimeni.

Doar mai târziu, la insistenţa noastră, a fost transmis la radio fără cunoștinţa Palatului, a fost introdusă însă în textul lui o schimbare, prin anume fraza „reprezentanţii tuturor partidelor democratice”, pompoasă, a fost modificată cu „reprezentanţii unor partide democratice”. Domnul Stirbey şi-a început consultările politice, cerând în primul rând colaborarea Partidului Comunist.Acesta, fără să dea nici o explicaţie, a refuzat categoric. Curând după aceea, la 1 martie, ora 10 p.m., domnul Vîşinski s-a prezentat în audienţă la Palatul regal din Calea Victoriei din București şi a spus regelui că a luat act de demisia guvernului şi doreşte să facă cunoscut Majestăţii Sale Regele Mihai I al Regatului României unele incidente care pretindea că ar fi avut loc în spatele frontului și care desigur că deranja și șifonau orgoliul nemăsurat a celor care, de fapt, ne ocupaseră.

Data de 6 martie 1946. Este celebrat, cu surle şi trâmbiţe, un an de la instaurarea guvernului Groza. Despre reforma agrară, reprezentantul american în Comisia Aliată de Control, generalul Cortland Van Rensselaer Schuyler scrie în jurnalul său, citat în volumul „*Sovietizarea României*": „Regele s-a simţit obligat să semneze actul, de vreme ce fusese decretat legal de către guvernul pe care el îl acceptase. I-a amintit, totuşi, lui Groza că tribunalele ar putea găsi legea drept neconstituţională, datorită prevederilor ei confiscatorii. Faţă de această obiecţie, câteva zile mai târziu, Groza s-a prezentat pentru a obţine o semnătură a lui Mihai, pe un decret care modifica Constituţia, pentru a face posibilă validarea legii. Mihai a refuzat să semneze acest decret, bazându-se pe faptul că Constituţia nu autoriza modificări pe baza unui decret guvernamental".

De prisos să adaug că acestea erau în cea mai mare parte doar imaginare. Însă ceea ce urmărea în realitate domnul Vîşinski, prin această audienţă, era să impună regelui persoana noului şef de guvern. Spre sfârşitul audienţei, el a spus regelui: „Trebuie să previn pe Majestatea Voastră că am fost însărcinat de guvernul meu să declar că omul care ne inspiră încredere este Petru Groza, pe Groza îl vrem prim-ministru. Desigur că asta este o chestiune confidenţială, pe care o spun numai Majestăţii Voastre. Am văzut azi pe toţi reprezentanţii, american şi britanic, şi ei mi-au cerut să le spun care cred eu că este persoana cea mai indicată să vină la putere, simulând o cooperare prietenească.

Petru Groza înmnânează ţăranilor titlurile de proprietate după reforma agrară. La 4 septembrie delegaţia guvernamentală condusă de Petru Groza ajunge la Moscova şi e primită de Molotov şi acelaşi Vîşinski. Groza îl va cunoaşte şi pe „genialul" Stalin. La întoarcere, într-o şedinţă a Frontului din 18 septembrie 1945, relatează: „Ultimul cuvânt al Generalissimului Stalin a fost acesta: „Pentru D-ta şi pentru Guvernul D-tale cererile sunt nelimitate", arată istoricii Dan Cătănuş şi Vasile Buga în volumul „Gh. Gheorghiu-Dej la Stalin". „Eu nu sunt prietenul formalităţilor. Mi-

am permis de aceea o anecdotă, care a stârnit ilaritate şi care l-a făcut pe însul Generalissimul Stalin să râdă sănătos", povestea el la 20 septembrie, la o conferinţă a Asociaţiei Române pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică. Şi Dej îşi va aminti despre acele zile de încordare politică. În anul 1961, la Plenara CC al Partidului Muncitoresc Român, ceferistul povesteşte: „A venit oficiantul să ofere ţigări (n.n. – de foi), şi Groza a spus că din astea fumează Churchill. Atunci Stalin ia o ţigară, o aprinde, trage un fum şi a spus că ei fumează mahoarcă şi să ştiţi că va veni timpul când Churchill va dori să primească puţină mahoarcă, şi i-a explicat ce este mahoarca, şi nici mahoarcă n-o să-i dăm. Ah, atunci, spune Groza, vreau să iau şi eu o ţigară". Prima vizită la Stalin îl marchează pe Groza. „La mine în Bucureşti trec zece zile până îl pot vedea pe Regele pentru vreo chestiune, pe când la Moscova am sosit la ora 6 şi la 6½ m-a şi primit", îi spune premierul român unui reprezentant al URSS.

Le-am răspuns că asta este o problema care o priveşte numai pe Majestatea Voastră". Iar odată comunicată această opţiune sovietică, guvernul a fost format în taină la Ambasada Sovietică.

Fotografii de familie: 1. Mătuşa mea, tante Zoiţa şi verişorii mei, Geta şi Nicu Potec, Mircea Zaharia; 2. Geta Potec împreună cu părinţii ei, Zoiţa şi Nicolae Potec[160]. Ce mult timp a trecut de

[160] În legătură cu vechimea acestei familii amintim: „Deoarece documentul hotărniciei din ianuarie 1495 face menţiune despre satele Lieşti, Hrăneşti şi Roşcani, astăzi dispărute, este necesar ca ele să fie identificate pe baza documentelor vechi. Satul Lieşti a fost la gura Jeravăţului, pe partea stângă, menţionat în documentul din 2 august 1414 al lui Alexandru cel Bun, prin care se dăruieşte boierului Toader Potec şi fratelui său, Dragul, un sat la gura Jeravăţului, unde cade în Bârlad şi au fost cneji Lie şi Ţigăneşti. Hrisovul din 19 septembrie 1 436, emis de fraţii Ilie şi Ştefan V. V., face menţiunea că se dăruieşte lui pan Dan Mesehnă şi satul Lieştii la gura Jeravăţei. De asemenea, prin zapisul din 15 august 1 636 al vornicului Pavalaşcu Ghenghe (privitor la moartea unui om), se face menţiune despre locul Ţigăneştilor de pe apa Bârladului, mai jos de gura Jeravăţului, mai sus de Măciucaşi; şi documentul lui Vasile Lupu din 4 august 1642 aminteşte de moşia Ţigăneşti de pe apa Bârladului, mai jos de gura Jeravăţului, mai sus de Măciucaşi. Satul Lieşti a dispărut şi au rămas numirile: Valea lui Ilie şi Dealul Iliepe de pe partea dreaptă a Bârladului, la gura Jeravăţului, amintire de la cnejii Lie şi Ţigăneştii; Dealul Ţiganga (cota 210 şi 1 58) de pe partea stângă a Jeravăţului, la vărsarea lui în Bârlad; râpile Ţiganca Mare şi Ţiganca Mică - cu deschiderea spre râul Bârlad; moşia Ţigăneşti de pe apa Bârladului."- Vezi Gheorghe

atunci, cât de tineri eram şi ce bătrâni suntem astăzi... Nici din această poză nu mai trăieşte nimeni.

Mă tem că este imposibil pentru Excelenţa Voastră ca să înţeleagă din conţinutul sec al acestei scrisori toată brutalitatea etalată de cetățeanul Vîşinski în diversele sale convorbiri cu regele. Şi vă va fi mai greu, fără îndoială, să vă imaginaţi, fiind reprezentantul unei ţări libere şi civilizate, toate măsurile de fraudă şi violenţă folosite de autorităţile sovietice cu această ocazie. Aş ruga totuşi pe Excelenţa Voastră să-şi amintească că în acea perioadă România s-a alăturat Aliaţilor cu toate forţele sale militare, economice şi morale. Şi în timp ce războiul continua, ţara a făcut cele mai mari eforturi pentru a îndeplini cerinţele oneroase ale armistiţiului.

Eliberată de un regim dictatorial şi de ocupaţia străină, România spera să fie restaurate şi respectate instituţiile sale democratice, în conformitate cu cele mai solemne asigurari pe care le primise şi astepta cu încredere restaurarea independenţei sale naţionale. Încrederea noastră se baza pe declaraţiile de la Ialta şi pe toate declaraţiile anterioare ale Aliaţilor. În loc de aceasta, ţara mea şi-a văzut independenţa complet suprimată, la bunul plac al uneia dintre marile puteri aliate. Iată cum România a fost subjugată de Rusia Sovietică prin intermediul unui guvern dominat de comunişti, instalat la putere tot de Kremlin, sub presiune - un guvern condus în prezent de trei cetăţeni sovietici (aluzie la Ana Pauker, Vasile Luca şi Emil Bodnaraş). Cele de mai sus reprezintă doar o schiţă palidă a faptelor care au fost înregistrate de istorie. Aceste fapte, asupra cărora eu sunt gata să depun mărturie, sunt mai mult decât suficiente pentru a răspunde sfidării d-lui Vîşinski. Trebuie neapărat să adaug că eu rămân, în orice eventualitate, cu totul la dispoziţia Excelenţei Voastre pentru orice informaţie suplimentară în această chestiune.

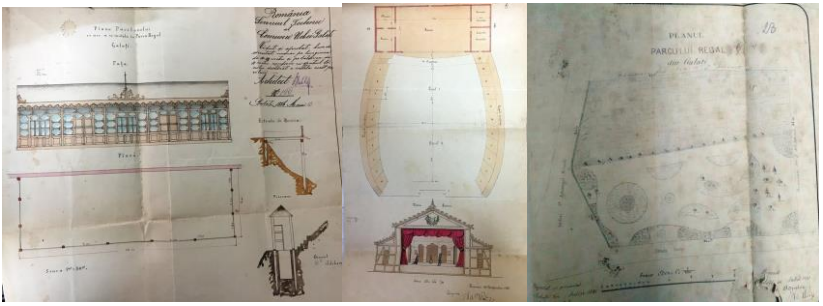

Clapa, *Hotărnicia Bârladului*, în revista ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS. XXV-XXVI. 2004-2007, p. 91-97.

În timpul primariatului lui M.Hagi Nicola, comerciant, fost primar la Focșani, Președinte de Comisie Interimară și apoi primar al Galațiului în perioada aprilie 1885 - noiembrie 1886, se avea în vedere la Galați, construirea unui teatru de vară în Parcul Municipal și un Pavilion pentru muzică în Parcul Regal. Parcul Regal este istorie, parcul Municipal și fosta Grădina de Vară, Central sunt amintiri despre viitor.- Ion Cașu, facebook.

Vă rog să acceptaţi, domnule, toată asigurarea înaltei mele consideraţii. Constantin Vişoianu, fost ministru al Afacerilor Externe". De curând cimitirul eroilor români de la Ţiganca în care au fost înhumaţi militarii căzuţi pentru cucerirea Dealului Epureni a fost refăcut şi sfinţit în prezenţa regelui Mihai I al României. În fapt, până la încheierea luptelor de la Ţiganca, aici au fost înhumaţi peste 300 de militari, iar în următorii doi ani numărul victimelor sa dublat, astfel încât în iulie 1943 cifra militarilor înhumaţi în acest cimitir de campanie ajunsese la 1 020. Eroii înhumaţi în Cimitirul eroilor de la Ţiganca erau din regimentele 1/2 şi 2/9 Vânători de Gardă, 6 Infanterie Gardă, 3 Artilerie Gardă, 1, 11, 12, 17, 21 şi 24 Infanterie, 5 şi 30 Artilerie, 3 Artilerie Grea, 8 Călăraşi, 5 Pionieri, Compania 40 Anticar şi Flotila 1 Vânătoare.

Data de 4 februarie 1948. Serghei Kavtaradze, ambasadorul URSS în România (primul stânga), Andrei Vîşinski (cu ochelari), Petru Groza, I.V. Stalin şi Dej îl privesc pe Viaceslav Molotov semnând Tratatul de prietenie, colaborarare şi asistenţă mutuală între URSS şi România. Dacă „Tratatul de prietenie", care asigura înregimentarea României, venea ca simplă confirmare a realităţii din ţară, „Protocolul referitor la precizarea parcursului liniei frontierei de stat între Republica Populară Română şi URSS" a avut consecinţe la fel de dezastruoase. Acest al doilea act a fost pregătit de Molotov şi de omologul său, Ana Pauker (născută Hanna Rabinsohn), ministru al Afacerilor Străine. „În conformitate cu art. 1 al Tratatului de pace cu România, intrat în vigoare la 15 septembrie 1947, Guvernul RPR, pe de o parte, şi Guvernul URSS, pe de altă parte, au

convenit asupra: (...) de-a lungul fluviului Dunărea, de la Pardina la Marea Neagră, lăsând insulele Tătaru Mic, Daleru Mic şi Mare şi Limba de partea URSS, iar insulele Tătaru Mare, Cernovca şi Babina, de partea României; Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de gurile Dunării, intră în cadrul URSS". Tratatul de pace intrat în vigoare la 15 septembrie 1947 nu preciza în detaliu traseul frontierei de stat. Documentul din 4 februarie 1948 este semnat de Petru Groza şi Molotov, în ciuda faptului că aceştia aveau rang diplomatic diferit, lucru ce contravine uzanţelor internaţionale. Şi unei minime morale. „În ţara noastră, toată lumea vede în aceasta un succes al politicii externe staliniste", spune Molotov la ceremonia oficială. Şi avea dreptate să spună asta, pentru că succesul era doar al staliniştilor. 23 mai 1948: Pe teritoriul Insulei Şerpilor, fost pământ românesc, este încheiată una dintre cele mai cinice „afaceri" internaţionale: Eduard Mezincescu, ministru plenipotenţiar, reprezentantul Afacerilor Străine, şi Nicolai Pavlovici Şutov, prim secretar al Ambasadei URSS la Bucureşti, semnează procesul verbal de predare-primire a Insulei Şerpilor. Citäm: „(...) astăzi, la ora 12 (ora locală), Insula Şerpilor sau Zmeinâi, situată în Marea Neagră la 45 de grade, 15 minute, 18 secunde latitudine Nord şi 30 de grade, 19 minute, 15 secunde longitudine Est de Greenwich, a fost înapoiată URSS de către RPR şi încadrată în teritoriul URSS". Un amănunt: sintagma „intră în cadrul URSS" a fost înlocuită cu „a fost înapoiată URSS". Despre pregătirea raptului teritorial din Marea Neagră vorbeşte în aceeaşi şedinţă şi Gheorghiu-Dej, amintind despre delegaţia la Stalin din 4-13 septembrie 1945. „Atunci s-a pus chestiunea cu Insula Şerpilor, ceva chestiuni teritoriale au fost şi cu totul incidental s-a ridicat chestiunea cu armistiţiul. Atunci Stalin, la un moment dat, a pus chestiunea cu Transilvania, a spus: „Transilvania vecino na Rumînie! (n.n. – este pe veci a României)." Era considerat un succes diplomatic românesc.

Și chiar dacă mă repet voi spune petru a nu se uita că cei mai multi soldaţi români înhumaţi, din totalul celor 830 identificaţi cu sprijinul Serviciului Istoric al Armatei şi Centrului de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare, au aparţinut regimentelor 24 Infanterie (237 militari), 12 Infanterie (184 militari), 11 Infanterie (179 militari), 1/2 Vânători de Gardă (95 militari), 6 Infanterie (72 militari), 21 Infanterie (18 militari) şi 2/9 Vânători de Gardă (17 militari). Sunt eroii țării care nu trebuiesc uitați!

Un tânăr din Chişinău comentează astfel evenimentul acesta rar: „Am privit aseară mai multe jurnale ale televiziunilor noastre. M-au emoţionat reportajele despre Regele Mihai, care a vizitat cimitirul eroilor armatei române căzuţi la Ţiganca. Regele era deosebit de emoţionat. În timp ce răspundea la întrebările jurnaliştilor, îi dăduse lacrimele. Mă întrebam văzându-l, oare ce se petrece în sufletul său? Din câte am înţeles, Majestatea sa nu a mai fost pe acest pământ de 61 de ani. Cât de dureros este să vii pe un pământ al tău, pe care l-ai pierdut din cauza celor doi monştri ai secolului trecut. După instalarea la putere a comunismului a fost doar o simplă formalitate fabricarea de materiale de

propagadă în care românii se pupau de zor cu cei care-i omora aici în țară sau le omorâseră deja copii.

Die Schlangeninsel im Schwarzen Meere mit dem Leuchtthurm.

Insula Şerpilor... în anul 1896. Nu există alt colţ de stâncă înconjurat de ape care, cu o suprafaţă atât de mică, de doar 17 hectare, să fi cunoscut o atât de zbuciumată istorie. Despre istoria zbuciumată a acestui pământ cândva românesc ne vorbeşte dr. Dominuţ I. Pădurean în cartea sa „*Insula Şerpilor*". Primul scriitor antic care a menţionat Insula Şerpilor sub numele de Insula Albă a fost Arktinos din Milet în anul 777 î. Hr., în lucrarea sa Aethiopidia. În izvoarele literare, istorice, cartografice această insulă legendară a apărut consemnată sub mai multe deumiri: Achillea, Achilles, Cezaria, Fadunisa, Ilanada, Insula Albă, Insula cu şerpi, Insula lui Achille, Levca, Nisi, Rubea, Zmeinoi. Tărâmul şerpilor Denumirea de Insula Şerpilor este utilizată oficial începând cu secolul al XIX-lea, anul 1868. Denumirea se trage de la şerpii care dominau fauna de altădată a insulei. George Popa Lisseanu scria că insula mişună de şerpi negri, iar autorul primei schiţe monografice a insulei, Raul Călinescu, spunea în 1931 că în zona litorală a insulei găsim în plus şarpele de apă, inofensiv, care se găseşte şi pe platou şi de la care se trage numele insulei, atât în româneşte, cât şi în greceşte, turceşte şi ruseşte. Legenda lui Ahile În Antichitate a existat şi versiunea conform căreia cenuşa eroului Ahile a fost îngropată în insula Leuke (albă). Alţii avansează că aici a fost înmormântat poetul nepereche, Ovidius. „Mormântul lui Ovidiu se află pe o insulă din Pont", spunea Giovanni Boccacio, în „*Viaţa lui Dante*". În anul 1823, insula a fost cercetată minuţios pentru prima dată, din ordinul amiralului Samuel Grieg, comandantul flotei ruse din Marea Neagră. Astfel s-a realizat prima hartă a insulei. Tot atunci s-a descoperit faptul că aici a existat un templu antic închinat lui Ahile. Pe insulă s-a găsit doar baza templului şi, pe baza datelor arheologilor, s-a putut stabili că această construcţie era din calcar alb, avea o formă pătrată, fiecare dintre laturi măsurând 29, 87 metri. Sanctuarul se afla în partea estică, dar şi statuia lui Achille, iar partea vestică era destinată ofrandelor. În afara urmelor templului, au mai fost sesizate urmele a încă trei construcţii, realizate cam în aceeaşi perioadă cu templul, ele aparţinând arhitecturii vechi greceşti. Constructorii ruşi ai farului, ale cărei lucrări au demarat în anul 1837, au folosit piatra din temelia templului pentru ridicarea noii construcţii şi astfel vestigiile istorice au dispărut. Alte cornişe şi capiteluri descoperite pe insulă au fost duse la Sulina, de unde au luat drumul Odesei, unde nu au mai ajuns niciodată. Cert este faptul că după nouă ani de la

descoperirea templului, arhelogul N.N. Mourzakevich nu a mai găsit nimic din baza construcţiei antice. Iată ce conţineau cele câteva inscripţii care au fost salvate. Una din ele spunea: „Menestratos Olbioliteanul a ridicat o statuie lui Achille, stăpânul Leucei". O a doua inscripţie descoperită pe fundul unui vas de lut spune: „Glaucos din Posidia pe mine m-a închinat lui Achille, stăpânul pământului Leuce". A treia inscripţie, posibil parte a unei statui este singura care se află în patrimoniul arheologic românesc, fiind expusă la Bucureşti, cuprinde un decret datând din secolul IV Î.Hr., dat de olbiolopitani, prin care se cinstea un cetăţean decedat, al cărui nume nu apare menţionat. În decret se spune că în timpul vieţii cetăţeanul a fost recompensat, iar după moarte, olbiopolitanii l-au îngropat pe cheltuiala lor, în oraş. Primul far de pe Insula Şerpilor a fost ridicat în prima jumătate a secolului al XIX-lea de către ruşi. În iunie 1917, insula şi farul au avut de suferit de pe urma bombardierelor crucişătorului german Breslau. Distrugerile au fost atât de mari, încât în anul 1920 C.E.D.-ul a cerut reconstruirea farului. El a fost reaprins în anul 1922. În iarna anului 1920, un ger extrem de puternic a făcut ca marea să îngheţe, ceea ce a obligat personalul militar şi civil de pe insulă să stea într-o izolare totală faţă de Sulina. În cel de-al Doilea Război Mondial, loviturile repetate asupra insulei s-au soldat cu avarierea clădirii farului. Ing. Constantin Necula, fost comandant al flotilei de Dunăre nota: „Începând cu data de 23 august 1944, odată cu sosirea primelor nave sovietice în portul Sulina, operaţiunea de asigurare a funcţionării farului a fost preluată de Marina Sovietică". În timpul lui Burebista, Insula Şerpilor însă s-a aflat sub autoritatea satului dac și a Dobrogei în ansamblul său. Stăpânirea romană asupra Dobrogei a durat mai bine de trei secole (29/28 î.Hr. – sec III d. Hr), Dobrogea fiind primul teritoriu străbun care a devenit parte a provinciei imperiale romane Moesia Inferior. Apoi, acest tărâm a intrat sub stăpânire bizantină, veneţiană şi genoveză. Timp de aproape patru secole şi jumătate, Dobrogea şi Insula Şerpilor s-au aflat sub autoritatea Imperiului otoman. În urma războiului ruso-turc, insula a fost ocupată abuziv de ruşi, deşi în tratatul de la Kuciuc – Kainardji din anul 1774 dintre Rusia şi Poarta Otomană, insula nu apare menţionată. Făcând uz de statutul său de învingătoare, Rusia ţaristă a pus Poarta, dar şi celelalte puteri europene, în faţa faptului împlinit, ocupând şi anexând Insula Şerpilor, singura noastră insulă din Marea Neagră. Sub suveranitatea „Sublimei Porţi" Insula s-a aflat sub ocupaţie ţaristă între 1813 – 1856, iar între 1857 şi 1978 sub dominaţie otomană. În iunie 1857 s-a semnat la Paris tratatul dintre Austria, Franţa, Anglia, Prusia, Rusia, Sardinia şi Imperiul otoman privind delimitare Basarabiei, Insulei Şerpilor şi Deltei Dunării. În privinţa Deltei, se specifica faptul că ea trecea „sub suveranitatea imediată a Sublimei Porţi", iar cine stăpânea Delta, stăpânea şi insula, astfel că micul petic de pământ a fost făcut cadou de marile puteri Imperiului otoman. În memoriul României din 1878, plenipotenţialii României au cerut cancelarului de fier Otto von Bismark, preşedintele Congresului de la Berlin, ca principatul să reintre în virtutea titlurilor sale seculare, în posesia insulelor şi gurilor Dunării, inclusiv Insula Şerpilor. Formalităţile oficiale de reunire a insulei cu România au avut loc la 12 aprilie 1879, în fruntea delegaţiei române care a oficiat acest act aflându-se generalul Nicolae Dabija. Între anii 1879 – 1947 insula a fost în graniţele româneşti. În august 1944, Insula Şerpilor a fost ocupată cu forţa de căre unităţi ale Marinei Militare Sovietice, în august 1944, deşi ea a aparţinea României. La 4 februarie 1948 s-a încheiat „Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală dintre Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste şi Republica Populară Română", valabil 20 de ani, prilej cu care s-a stabilit ca cele două state să procedeze la fixarea frontierelor de stat. Dar acest protocol preciza, printre altele, că „Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de

gurile Dunării, intră în cadrul Uniunii R.S.S". Protocolul a fost semnat de V.M. Molotov (ministrul de externe al U.R.S.S.) şi Petru Groza (prim-ministru al României) care au operat astfel o modificare a frontierelor României, aşa cum fuseseră stabilite prin Tratatul de Pace din 1947. Numai că acest act nu a fost înregistrat la Secretariatul General al ONU, fiind ţinut secret.

Oamenii strigau „Trăiască Regele Mihai". Ce lucru minunat au făcut acei oameni pentru Rege, pentru Regele nostru. Eu nu sunt un monarhist. Sunt republican. Cu toate acestea instituţia regalităţii este una pe care o respect şi este păcat că Regele nu se află în situaţia care i s-ar cuveni pe drept. Cel puţin, mă bucur pentru Rege că a reuşit într-un târziu să vină aici, în Moldova.

Soţii Nicolae şi Zoiţa Potec în curtea casei vechi de pe strada Războieni, nr.119, acolo unde eu am locuit un timp.

S-ar putea să fie ultima oară pentru el, regele românilor, pentru că are deja o vârstă. Păcat că autorităţile noastre au avut un comportament cel puţin incorect. Dar aşa sunt autorităţile noastre. Aşa suntem şi noi? Aseară, în timp ce mă întorceam acasă de la serviciu, am auzit fără să vreau o discuţie dintre doi tineri, o fată şi un băiat. Eram în maxi-taxi. Tinerii discutau despre una, despre alta şi la un moment dat au ajuns la un subiect care este probabil cel mai în vogă printre tinerii din Moldova. „Aşa m-am mai săturat de ţara asta. Vreau să plec cât mai repede de aici. Mă duc la Roma, în Italia. Aici nu poţi să faci nimic. Doar să mori de foame. Eşti cu gândul tot timpul că nu are nici un rost să mai stai în ţara asta. Vreau să plec. Am să plec neapărat. Să treacă mai repede anul acesta şi să mă văd la mama, în Italia", spunea fata. „Crezi că eu nu vreau... Lucrez la piaţă. Mai fac nişte parale, dar oricum nu-mi ajung. Mă gândesc şi eu acum cum să o şterg (rulesc) de

aici", i-a răspuns băiatul. Discuţii de acest fel eu aud aproape în fiecare zi si peste tot. Fie că sunt în transport, la magazin sau în altă parte, aud aceleaşi lucruri. Tinerii pleacă, şi pleacă într-o proporţie şocantă. Aproape că ne manifestăm ca animalele periate de un mare dezastru și care nu mai contează în ce direcție o apucă pentru a-și salva viața.

Nu ştiu ce se va întâmpla cu Moldova mai departe, dar cert este un lucru: dacă se va menţine acelaşi ritm, mi-e teamă că Moldova va dispărea ca stat, tot așa cum poate păți și România în întregul ei. Această ipoteză are mari şanse, tot mai mari, să devină o realitate.

M-am gândit şi eu, de nenumărate ori, la acest subiect dar... n-am să plec. Este ţara mea. Deşi e foarte greu să trăieşti în Moldova, cred că merită să lupţi aici, pentru o viaţă mai bună. În fiecare zi văd oameni care au realizat atâtea în viaţă şi o duc bine. Înseamnă că se poate.

Trebuie doar să munceşti.Să munceşti cu cap. Cu siguranţă iadul poate deveni rai… trebuie să ştii doar când şi cum să te retragi, ori altfel devine un iad mai rău decât poveştile alea cu smoala şi cazane şi rişti să te pierzi cu totul în realitatea distorsionată."[161] Hramul[162] bisericii noastre era întotdeauna în plină primăvară, atunci toţi copacii erau încă plini de verdeaţă proaspătă, iar cimitirul vechi era curăţat şi plin de flori ca şi de suferinţă.

[161] Un rege în lacrimi pe un pământ al tristeţii, Ion Sclifos

[162] Hram, hramuri, s.n. 1. Patronul unei biserici creştine; p. ext. serbarea patronului unei biserici. 2. (Pop.; în expr.) Ce hram porţi (ori poartă) sau ţii (ori ţine)? = ce fel de om eşti (sau este)?- Din sl. Hramŭ (*Dicţionarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic, 1998); hram s. (bisericesc.) (reg.) rugă, (înv.) serbare. (O biserică are ~ul Sfântul Gheorghe.) (*Dicţionar de sinonime*, Mircea şi Luiza Seche, Editura Litera Internaţional, 2002). Sărbătoare religioasă în cinstea sfântului ocrotitor al unei biserici; hram (hrámuri), s.n.-1. Închinare a unui lăcaş de cult.-2. Patron al unei biserici.-3. Serbare a patronului unei biserici. Sl. chramŭ „casă, templu" (Cihac, II, 142), cf. rus. chram „biserică" (Dicţionarul etimologic român, Alexandru Ciorănescu, Universidad de la Laguna, Tenerife, 1958-1966); Pătură, învelitoare.-Var. hramă. Tc. ikram „covor" (Tiktin; DAR). (Dicţionarul etimologic român, Alexandru Ciorănescu, Universidad de la Laguna, Tenerife, 1958-1966).

Familia unchiului meu drag, Potec Nicolae şi primul lor copil, Geta, la câteva luni şi apoi la deplina ei maturitate.

Prezenţa la această sărbătoare a satului era o datorie sacră a răzeşilor din lunca noastră, de la care nu-mi amintesc să fi lipsit cineva vreodată, pentru că ar fi fost scos definitiv din viaţa satului, de aceea chiar şi slujitorii comunismului se străduiau să respecte şi să nu tulbure această regulă de fier. Eram copii încă şi mama ne-a îmbrăcat pe mine şi pe Mircea, fratele mai mic, în straie curate de răzeşi, cu căciuli ţuguiate pe cap, cu izmene groase de lână albă toarsă subţire, purtam cămăşi din pănză albă de bumbac, ţesută fin de ea şi ornate cu o frumoasă friză de căluţi negri pe margine, ilice de dimie neagră, bocăncei negri, o traistă ţesută din lână, tot neagră, în care aveam biblia şi cuţitaşele răzăşeti şi eram încinşi cu brâele strămoşeşti din lână ţigaie. Tot satul nostru era îmbrăcat aşa, nu existau abateri în această materie. Ştregarele mari şi albe sau întins peste iarba verde, uplând de prospeţime covorul pajiştei, după ce fiecare familie şi-a plâns morţii ei în tăcere.

Sora cea mai mică a tatii, Milica, căsătorită cu preotul Zugravu Ion din comuna Lieşti, jud. Tecuci, pe atunci preot la Hanu Conachi.

Merindea care se servea credincioților participanți la această mare sărbătoare religioasă a satului era una foarte obişnuită și foarte simplă, ușoară, în care prima obişnuit caşul proaspăt de oaie, ceapa verde, la care care se adăugau magnificii cozonaci moldoveneşti, pufoşi şi crescuţi de două ori cât tava înaltă, ornaţi din belşug cu cu mieji de nucă aurii. Lumea a ascultat binecuvântarea şi slujba popii, au mâncat în liniște, după care au apărut pe covorul verde nenumărate cofere pline cu băbească rubinie, la care abia i se dăduse cep atuci, chiar acolo fiind adus un butoi cu vin pritocit.

Mormântul unchiului meu, Potec Nicolae, înconjurat de soţia şi copii săi. Ce om bun era! Alături de acest mormânt este mormântul la o altă sora a tatii, Maria, pe care după soț o chema Constantinidi.

Erau de faţă şi câţiva basarabeni din Leuşeni[163], veniţi la rudele lor de aici, pentru prima dată după război. Şi atunci s-a petrecut ceva la care nu mă aşteptam, dar care şi astăzi mie îmi dă un sentiment înălţător, că avem pentru ce trăi, că nu poate fi distrus un popor care știe să-și iubească și să-și prețuiască istoria lui sacră. Tata a scos din coşul de papură un gramofon şi o placă pusă în mişcare a început să inunde mulţimea cu un cântec, pe care mai târziu am aflat că îl cânta Jean Moscopol. Cumnatul tatii, preotul Jan Zugravu s-a simţit mişcat şi el de

[163] Este sat aşezat pe două dealuri care se numesc Leuşeni sau satul vechi, respectiv Leuşoaia sau satul nou. Prin centrul satului trece râul afluent al Prutului, Nîrnova. În componenţa satului intră şi cătunul Feteasca, care îşi are sediul la primăria satului Leuşeni.

evenimentul acesta spontan și atunci şi-a scos din gât patrafirul, şi-a început să-l cânte împreună cu tata. Bidia Culai Roşu, care era un bărbat foarte puternic, cu un glas foarte frumos și duios, acel glas care muia mereu inima bunicului meu, s-a ridicat în picioare şi s-a adresat oamenilor aşa satului: Măi oameni buni, am plâns ani de-a rândul şi vom mai plânge, dar astăzi haideţi să dăm un semn zării astea şi lui Dumnezeu că ştim cine suntem şi nu ne vom lăsa călcaţi în picioare, cât timp vom fi vii. Bărbații toți s-au ridicat în picioare, și-au potrivit și reașezat brâiele de lână țesute în două ițe, și-au pipăit inimile să vadă dacă-i mai ascultă, au înfipt pe cap pălăria strămoșească cu boruri largi și asudate din abundență de atâta muncă, și-au privit cu dragoste și îngăduință soțiile și copii și auslobozit instantaneu un chhiot care a străbătut și înfiorat zarea.

Şi atunci o horă imensă s-a slobozit brusc pe covorul de iarbă fragedă şi verde, o horă uriaşă şi tuburătoare purtată de toţi, bărbaţi şi femei, cu hotărâre, bătând ferm bocancii de iarba crudă, cum eu am văzut doar atunci. Un comunist pribeag i-a spus tatii: măi tovarăş' Costin, eu tre' să plec, mă'ţelegi mata, întricât nu-i voie… Şi atunci o femeie vânjoasă de-a lui Meroşu, l-a înşfăcat bine de piept şi i-a spus: măi Alexuţă, măi gunoiule puturos, dar când mi-aţi omorât trei copii la canal a fost voie? Şi două palme zdravene, trase cu sete, l-au pedepsit pe acest păduche, care ruşinat s-a prins şi el în horă!

Deodată un cor uriaş format din sute de piepturi de țărani răzeşi, a câtat sub cerul luncii noaste, din Fundeniul meu natal, sat voevodal, mângâind mormintele strămoşilor noştri acest cântec extraordinar: „Graiul dulce ce ne înfrăţeşte/Niciodată nu va fi uitat,/Căci în el s-adună şi trăieşte,/ Tot ce-i mai frumos şi mai curat!/Pe câmpie şi în munţi răsună/ Glasul vitejesc, clocotitor,/Care toate inimile-adună,/ Pentru un destin nemuritor!/ El este goarna ce o auziţi/Şi spune tuturor cei despărţiţi:/ Tot ce e românesc nu piere, şi nici nu v-a pieri!/ Românul ştie să înfrunte ceasul greu!/El crede în dreptatea lui, şi-n Dumnezeu!/Când ţara viaţa ne-o v-a cere/Noi o vom dărui!/Când ceasul v-a sosi/Noi să plătim vom şti,/Căci tot ce-i românesc nu piere/Şi nici nu v-a pieri!/Reînvie-n minte tot trecutul,/Plin de tinereţe şi avânt,/Glasul celor ce şi-au dat tributul,/Iară-şi ne trimite-al lor cuvânt./Peste soarta noastră neclintită,/Orişice furtuni se vor zdrobi,/Luminând a neamului ursită/ Soarele, din nou, v-a răsări!/Români, fiţi gata când veţi auzi,/Semnalul care vă v-a dezrobi!/Tot ce e românesc nu piere,/ Şi nici nu v-a pieri!/ Oricât vom îndura,/Jurăm să fie-aşa,/ Căci tot ce-i românesc nu piere,/Şi nici nu v-a pieri!/ Românul ştie să înfrunte ceasul greu,/El crede în dreptatea lui, şi-n Dumnezeu!"

O mare de oameni şi de inimi simple din câmpia şi lunca mea natală, de năzuinţe foarte vii, tălăzuia uşor, plutind împinsă discret sub briza dorinţei fireşti de libertate, aspirând la virtuţile dumnezeeşti ale oamenilor acestui pământ, urgisiți şi umiliți de atâtea ori în cel mai sălbatec mod cu putință.

O mare de oameni invoca ajutorul cerului pentru care au făcut toţi atâtea jertfe, copii lor putrezeau în glia țării, părinţii plecaseră și ei încă din primul război, rudele se împuținaseră din cauza gloanțelor ajunse prin ogăzile lor, prietenii, voevozii şi toţi cei aşezaţi pe veci în cripta pământului ţării române, din lunca Siretului şi în umbra bisericii satului nostru fără seamăn, de pe malul stâng al Siretului, râul viforos care a văzut toate bucuriile şi necazurile noastre, de atâtea secole că i-au putrezit până şi lui malurile și câteva s-au și surpat.

Până seara târziu, sub lumina lunii pline, cadelabru atârnând adesea obosit de cupola sinelie-albastră, văzduhul s-a umplut de năduful lor. Șirurile strânse de bărbaţi, toți ca salcâmii codrului nostru, în portul lor alb-negru, treceau unduind cu durere printre mormintele celor dragi, pe care pâlpâia câte o lumânare, cei pierduţi în cele două războaie, care au devastat satul şi oamenii lui, iar bocancii lor chinuiţi de muncă băteau iarba, din ce în ce mai apăsat, cu speranța că lumea va auzi că ei sunt tot aici. Din piepturile lor icnea o promisiune pe care numai oamenii luncii noastre dragi a Siretului o înţelegeau exact: lasă, lasă, lasă, lasă, că ne'ntoarcem noi acasă, laaasă! Iar oamenii au fost de-atunci mult mai uniţi în jurul satului şi ţării lor.

Strada Domnească, fostă Republicii, între casele Cavalioti și Verona. De la Piața Domnească, fostă Fancioti, Regală și Republicii, pe partea stângă a străzii Domnească, se derulau numerele fără soț, așa cum se întâmplă și astăzi. De la Biserica Greacă și până la Palatul de Justiție erau

inventariate în anul 1913, proprietățile de la nr. 33 și până la nr. 41; la nr. 33, Gh. Cavalioti, numerele 35-39 erau moștenitorii I. Prodrom, iar de la 41 la 45 moștenitorii Verona. În 1940 rămăsese în zonă numai Ioan D. Podrom la numărul 35. La nr. 33, partea dinspre strada Domnească urmașii lui Gh. Cavalioti o vânduse avocatului Vasile Poltzer, la nr. 37, pe fosta proprietate Prodrom, sunt alți doi proprietari: Lidia Cionga și Henrich Braunstein la 37 bis. Până la gangul numit în 1941 Aleea Albina, la nr. 39 cumparase în 1940 tot avocatul Vasile Poltzer. Astăzi numerele se derulează de la 23 la Muzeul de Istorie Paul Păltănea și până la 29 la gangul fără nume unde probabil nici primăria nu mai știe cum și ce s-a împărțit înte noii și vechii proprietari. La 23, pe locul fostei clădiri care a aparținut lui Poltzer s-a construit după 1980 locația în care este și astăzi muzeul, la 25 fost 35 este sală de antrenament, la 27 fost 37, librărie, așa cum era și în anii din urmă, iar la nr. 29 cumpărată probabil de foștii săi chiriași cu ocazia balamucului administrativ actual. –Ion Cașu, facebook.

Când am pătruns în lumea cărţilor, înghiţind pagini false de istorie, aveam să aflu că hora are ca punct de plecare ritualul, iniţiat o dată la cinci ani, prin care era trimis un sol militar la dacul Zalmoxis, musai treebuia să fie cineva dintre luptători. Luptătorii daci se aşezau în cerc şi prindeau în suliţele lor solul, ce urma să îl trimită marelui zeu cu rugămintea întregului grup. Interesant este că zeul dac putea să refuze jertfa, ca nefiind pe măsură (în cazul în care solul nu murea), solicitând alta.

La noi moartea a fost mereu prețul unei vieți trăite sub ascuțișul sabiei sau în țepușa furcoiului țăranului român. În jocul de astăzi de la noi, mai ales în horă, s-au păstrat multe dintre elementele acestui ritual. De exemplu, dansatorii sunt aşezaţi în cerc, ca şi cum în mijlocul horei s-ar afla o putere divină, un zeu. Chiuiturile nu sunt altceva decât strigătele de demult prin care erau invocaţi zeii, iar mişcările legănate, spre stânga sau spre dreapta, încearcă să refacă un timp şi un spaţiu mitic în care ei au apărut.La horă participau doar tinerii care nu au primit, de-a lungul timpului, nici o sancţiune din partea comunităţii. Altfel, era de neinchipuit ca cineva să fie lăsat să joace în acea horă. Important de ştiut este că tinerii aceea, care incingeau hore în sărbătoarea Paştilor, aveau totdeauna haine noi de sărbătoare, pentru a cinsti sacrificiul lui Hristos așa cum se cuvine.

De când ştiu eu aceste lucruri, de câte ori privesc această incantaţie străbună, mă cutremur şi nu mă pot împiedica ca să întreb, cu sufletul zguduit de durere: de ce, Doamne, atâtea sacrificii, de ce?, că răul după pământ este acelaşi, la ce-ţi trebuiau ţie vieţile acelor copii? De ce, Doamne, ai lăsat să moară, în câmpia surdă şi pe dealurile lutoase, atâta amar de copii, de ce? Cu ce ți-au greșit ție acești oameni dispăruți? Dar atunci nu ştiam aceste lucruri şi priveam răvăşit fiorul acestei incantaţii colective, străbătând hotărât panteonul satului meu,

priveam aceşti oameni, îmbrăcaţi de sărbătoare, jucând alături de o rană foarte gravă, pe care fiecare o ducea cu el până la mormânt, fără ca ea să se mai poată închide vreodată. Bocete lăturalnice ale femeilor, tânguiau pentru aducerea aminte a propriilor copii, înghiţiţi de hăul pământului negru: dragul mamii de băiat,/ pe mine cui mai lăsat?,/ aseară-am ieşit afară,/ s'aud mamă primăvara câmpul cum se ară!,/ dragul mamii, tu când vii?,/ pe cărarea dintre vii, mama te va aştepta,/ ş'om merge, ş'om semăna...,/ mama ta v-a fi voioasă,/ că-i băiatu' iar acasă...

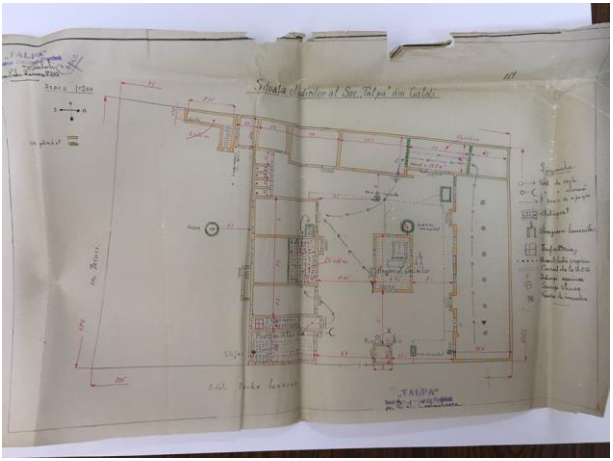

Intersecția străzior Tecuci și George Coșbuc (fostele străzi Tache Ionescu și Șanțului). Continua să producă fosta clădire a Fabricii „Talpa", fabrică de încălțăminte militară a lui Vasile Prodanof, născut la Tulcea în 1877. Ea era condusă de directorul Emil Costăchescu. Tatăl său, Ioan Prodanof, a înființat prima fabrică de talpă la Tulcea.

Era primăvară și viața renăștea peste tot satul nostru... De ce, Doamne, de ce? De ce-ai lăsat să se surpe peste satul meu drag şi peste ţară atâta durere, de ce? Călătorule, tu care în secolii care vor mai urma vei fi purtat de treburi şi poate de timpuri pe malurile Siretului meu, din sudul moldav, şă ştii că apa lui nu poate căra, nici astăzi, torentele de lacrimi care au curs din ochii mamelor, care şi-au piedut copii pe aici, pentru libertatea atât de necesară acestui colţ de lume şi pentru mândria de a fi şi a rămâne pe mai departe oameni.

Strada Portului nr. 59-65. Clădirea Camerei de Comerț și Industrie în anul 1940. Terenul a fost cumpărat de Gheorghe Fernic în anul 1915 de la frații Artur și Max Wexler. Actul de vânzare-cumpărae a fost încheiat la Tribunalul Covurlui Swcția I-a, transcris în Registrul de Transcripțiuni la nr, 1233/1915. În Devizul estimativ al construcției, semnat de arhitectul Constantin Iotzu se precizează, printre altele, că lucrarea va fi gata la 1 august 1916. Și a fost. – Ion Cașu, facebook.

Să laşi pe mormintele lor, dacă s-o întâmpla ca ele să mai existe până atunci, măcar un spic de grâu îmbobocit, că poate din sămânţa lui şi din pământul trupurilor noastre, care l-au iubit atâta, va renaşte odată şi odată, satul meu frumos de sub umbra nucilor falnici şi verzi, cu viile toate în floarea cu miros grozav, risipite pe ponoare şi cucii primăvărateci care să cânte în toată lunca: cu-cu, cu-cu... Cerul se lumina a primăvară și era plăcut. Noi, toți cei care vom fi atunci pământul astfel fertilizat, îţi mulţumim de pe acum pentru gestul tău! Drum bun în viaţă, călătorule! Printre puţinele lucruri rămase şi care sau mai păstrat din imensa bibliotecă şi corespondeţă a unchiului, am găsit într-o zi nişte însemnări scrise de pe Coasta de Azur şi impresii de la hotelul Negresco[164], despre a cărui celebritate

[164] Henri Negresco (1868-1920) este directorul fondator și restauratorul de origine română, care a fondat în anul 1912 celebrul palat Hotel Negresco de pe Promenada Englezilor (Promenade des Anglais) din Nisa, pe Coasta de Azur. n anul 1868, Henri Negresco se naşte la Bucureşti, ca fiul al unui proprietar de han de pe lângă Bucureşti. În 1883, la vârsta de 15 ani, el pleacă din România pentru a lucra în Europa, mai întai la Paris, apoi la Monte Carlo şi în cele din urmă la Nisa, unde devine directorul Cazinoului Municipal. La începutul secolului XX, se hotărăşte să se instaleze definitiv pe Coasta de Azur, care atrăgea clientela de elită a Europei şi a Americii, înainte de Primul Război Mondial. Are ocazia să îşi demonstreze astfel întregul talent de a trata şi de a păstra clientela formată din numeroşi miliardari, regi şi prinţi veniţi pe Riviera precum familiile Vanderbilt, Rockefeller, Basil Zaharoff, Isaac Merritt Singer etc. În 1912 el construieşte ceea ce avea să devină faimosul Hotel Negresco de pe Promenada Englezilor din Nisa, pe malul Golfului Ingerilor, pentru a găzdui clientela sa fidelă de oameni bogaţi de pe întreg globul. Arhitectul

şi istorie aveam să aflu mult mai târziu. Mari iubitori ai limbii şi culturii franceze

acestui hotel este Édouard Niemans. În acelaşi interval de timp, Negresco cumpără şi restaurantul Casinoului Enghien-les-Bains, unde mergea în fiecare vară. În 1914, el este mobilizat pentru Primul Război Mondial, iar hotelul său este rechiziţionat şi transformat în spital. Marile averi părăsesc Coasta de Azur. În 1920, ruinat, moare de cancer la vârsta de 52 de ani. Hotelul Negresco este mai mult decât un palat, el este sumă de multe aventuri umane, întâlniri, anecdote, expresii artistice, locul în sine şi colecţiile sale, pentru al parafraza pe Shakespeare, „Acest loc este făcut din acelaşi material ca şi visele noastre", un vis pe care îl oferim oaspeţilor câteodată cu mare bucurie tuturor compatrioţilor noştri de zi cu zi., şi urmează rădăcinile numelui nostru, chiar de la începuturile sale. Perspectiva hotelului Negresco pe Marea Mediterană reprezintă sigur o fereastră asupra lumii, care ne duce mult dincolo de orizont, care ne conduce să urăm bun venit oaspeţilor, de aici şi din altă parte, în cazul în care fiecare va fi atras de noutate, excelenţă, gastronomie, raritate, splendoare, căldură, originalitate, pe scurt ceea ce el este cel mai mult sau toate odată. Bijuteria aceasta este hotelul Negresco, declarat monument istoric în 2003 şi membru al Leading Hotels of the World, clubul hotelurilor de lux. Există la Negresco un tablou cu Ludovic XIV în picioare, pictat de Hyacinthe Rigaud (celălalt tablou cu portretul regelui se află la Luvru) şi uşi din lemn de nuc care au aparţinut Jannei d'Albert, regină de Navara, dar toate acestea contribuie la atmosfera armonioasă şi rafinată, amintind de o „vârstă de aur": La Belle Epoque. Fiecare dintre cele cinci etaje este decorat într-un stil diferit şi există un hol Dali, unde sunt expuse mai multe lucrări originale ale pictorului. Ca într-o adevărată peşteră a lui Aladin, minunăţiile hotelului te iau mereu prin surprindere. Unul dintre cele două restaurante, la Rotonde, are forma şi decorul unul carusel, cu cai de lemn, care îşi schimbă poziţia la fiecare 30 de minute, aşezaţi în spatele meselor. Celălalt restaurant, Chantecler, este premiat cu o stea Michelin. Cele 117 camere şi 24 de apartamente sunt decorate fiecare într-un stil propriu, inspirat din diverse perioade istorice şi artistice ale Franţei, de la Ludovic al XIII-lea la art deco. Camerele în stil Chanel fac de obicei deliciul oaspeţilor aflaţi în luna de miere sau în vacanţe romantice: paturi aurite, paturi cu baldachin, cuverturi roz de damasc, pereţi de un roz pal, căzi spa cu fibră de sticlă aurită, oglinzi uriaşe. Un hotel care să fie demn de clientela sa fidelă: familiile Rockefeller, Vanderbilt sau Singer. În 1912 îl angajează pe Edouard Niemens, unul dintre cei mai talentaţi arhitecţi ai vremii şi apelează la Gustave Eiffel, pentru a construi celebra cupolă roz a hotelului. Există şi un candelabru Baccarat, comandat de tarul Nicolae al II-lea şi diverse opere de artă create de pictoriţa şi sculptoriţa Niki de Saint-Phalle şi de pictorul Raymond Moretti.Timp de aproape un secol, Hotelul Negresco din Nisa a constituit o destinaţie de vacanţă aleasă de vedetele cinematografiei, de milionari, membri ai caselor regale. În definitiv, câte hoteluri se pot lăuda ca deţin un frumos candelabru creat de Gustav Eiffel, cuverturi din blană de nurcă în fiecare cameră? Astfel ia naştere hotelul care va deveni emblematic pentru Nisa, hotel care-i va găzdui pe Picasso, Salvador Dali, Ernest Hemingway, Anthony Quinn, Catherine Deneuve, Charles Aznavour, ca sa enumerăm doar câteva dintre cele mai sonore nume. După mai mulţi ani cu suişuri şi coborâşuri, hotelul ajunge în 1957 să fie cumpărat de tatăl doamnei Augier, care îl conduce şi în prezent. Doamna Augier locuieşte astăzi la ultimul etaj al hotelului şi l-a cumpărat iniţial pentru mama ei. Aceasta rămăsese paralizată ca urmare a unei operaţii eşuate. Hotelul Negresco era singura clădire din Nisa, cu excepţia spitalelor, care avea lifturi suficient de largi pentru a putea încăpea un pat. Astfel, mama sa putea fi scoasă afară fără a se ridica din pat. Astăzi, dna Augier, vorbeşte cu mândrie despre hotelul Negresco: „Aici totul este autentic. Nimic nu este fals". Deşi a primit numeroase oferte generoase, nu vrea să vândă hotelul, de teamă că-şi va pierde spiritul unic. Spune că „este casa ei, iar angajaţii sunt copiii ei", pe care nu-i va sacrifica pe altarul profitului. Văduvă, fără copii, doamna Augier va lăsa hotelul moştenire unei fundaţii care salvează oamenii vagabonzi şi animalele fără stăpân.

şi el şi tata scriau mici crochiri de lectură, despre uriaşa literatură franceză, care le făcuse tinerețea frumoasă…

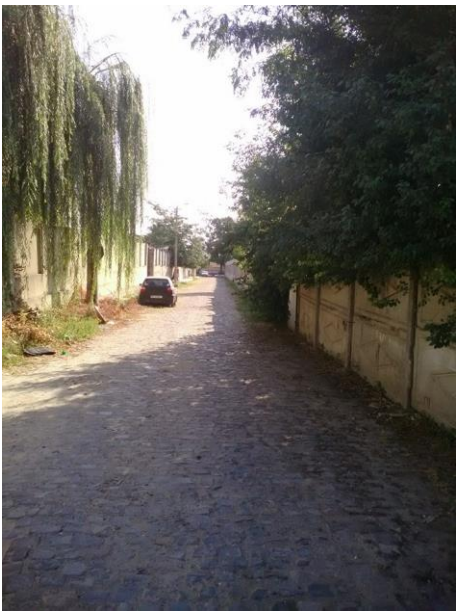

Strada Dumitru I. Frigator, o stradă susținută numai de pavajul ei vechi și medieval, precum și de reputația unuia dintre cei mai mari donatori din Galați în favoarea comunităților de elevi și de bătrâni necăjiți. Cu această stradă care îi poartă numele edilii orașului s-au socotit absolviți de datoriile lor normale față de acest mare filantrop gălățean. Poza aparține d-lui Ion Cașu.

Mărturisesc că atunci când am citit articolul acela, în care se vorbeşte despre mica istorie a hotelului Negresco, și pe care eu am să-l reproduc aici imediat, am avut sentimentul că mă plimb mândru pe Riviera Franceză, cu tata şi unchiul meu, pe aleile pe care Hanibal pregătea asediul Romei şi parcă secolii deveneau mai mici şi mai aproape de noi. Dar atunci nu ştiam aceste lucruri şi priveam răvăşit fiorul acestei incantaţii colective, străbătând hotărât panteonul satului meu, priveam aceşti oameni, îmbrăcaţi de sărbătoare, jucând alături de o rană foarte gravă, pe care fiecare o ducea cu el până la mormânt, fără ca să se poată închide vreodată. Mă întreb dacă o mai fi vreodată viața lăsată în pace pe pământul sfânt al vetelor noastre strămoșești? După ce nu mai speram vreodată să văd lumea aceea, aşa de liberă şi de degajată, decât poate cu ochii minţii prin lecturi epuizante, într-o zi am ajuns pe Riviera Franceză, m-am plimbat agale ca şi ei, dar ei nu mai erau.

Marele comersant și filantrop Apostol P. Papadopol, pleaca la cele veșnice la sfârșitul anului 1910. Dezbaterea succesiunii se face în baza testamentului autentificat de Tribunalul Covurlui, sub nr. 229 din 31 ianuarie 1911. Prin acest testament defunctul lăsa primăriei suma de lei 60 000, cât a cheltuit comuna cu localul de școală din Vale, care de mai mulți ani purta numele său. Urmașii lui Apostol Papadopol reușesc în anul 1912 să achite suma pe care defunctul o și testamentase pentru școală. Este prima școală construită în Bădălan pentru copii celor care lucrau la numeroasele societăți economice ce își desfășurau activitatea în această zonă a orașului. -Ion Cașu, facebook.

Încă se cânta un cântec care a însemnat pentru Franţa o a doua eliberare, cea a gândirii de pură sorginte franceză, nația europeană cu o contribuție semnificativă la pace. Era prezent peste tot, pe stradă, în case, pe buzele bătrânilor combatanţi francezi, peste toate cicatricile dureroase ale războiului abia trecut. Cânta chiar celebra Edith Piaf, Milord: „Allez venez! Milord/Vous asseoir à ma table/Il fait si froid dehors/Ici, c'est confortable/ Laissez-vous faire, Milord/Et prenez bien vos aises/Vos peines sur mon cœur/Et vos pieds sur une chaise/Je vous connais, Milord/ Vous ne m'avez jamais vue/Je ne suis qu'une fille du port/Une ombre de la rue.../ Pourtant, je vous ai frôlé/Quand vous passiez hier/Vous n'étiez pas peu fier/Dame! le ciel vous comblait/Votre foulard de soie/Flottant sur vos épaules/Vous aviez le beau rôle/On aurait dit le roi/Vous marchiez en vainqueur/Au bras d'une demoiselle/Mon Dieu! Qu'elle était belle/J'en ai froid dans le cœur.../Allez venez! Milord/ Vous asseoir à ma table/Il fait si froid dehors/Ici, c'est confortable/ Laissez-vous faire, Milord/Et prenez bien vos aises/Vos peines sur mon cœur/Et vos pieds sur une chaise/Je vous connais, Milord/Vous ne m'avez jamais vue/Je ne suis qu'une fille du port/Une ombre de la rue.../Dire qu'il suffit parfois/Qu'il y ait un navire/Pour que tout se déchire/Quand le navire s'en va/Il emmenait avec lui/La douce aux yeux si

tendres/Qui n'a pas su comprendre/Qu'elle brisait votre vie/ L'amour, ça fait pleurer/Comme quoi l'existence/Ça vous donne toutes les chances/Pour les reprendre après.../Allez venez! Milord/Vous avez l'air d'un môme/Laissez-vous faire, Milord/ Venez dans mon royaume/Je soigne les remords/Je chante la romance/Je chante les milords/Qui n'ont pas eu de chance/ Regardez-moi, Milord/Vous ne m'avez jamais vue.../ Mais vous pleurez, Milord/Ça, j' l'aurais jamais cru./Eh! bien voyons, Milord/ Souriez-moi, Milord/ Mieux que ça, un p'tit effort.../ Voilà, c'est ça!/Allez riez! Milord/Allez chantez! Milord/Ta da da da.../Mais oui, dansez, Milord/Ta da da da.../ Bravo! Milord.../Encore, Milord.../Ta da da da..."

Eram un străin poposit pe locul de unde Hanibal se îndrepta spre Roma antică, omul care făcuse să tremure togele senatului Romei imperiale și care alergau toate să se salveze căci Hanibal ajunsese la porțile Romei[165], emoţionat sincer şi poate răvăşit de puterea oamenilor de a renaşte din cenuşă, de această odă a bucuriei bethovenianã în versiunea ei pur franceză, care inunda în valuri succesive, cu mărinimie, superba Coată de Azur[166], o fertiliza întocmai cum face şi Nilul uriaș cu nisipurile veșnice, căci fără această forţă dumnezeiască totul piere.

Peste decenii cele multe, atunci când şansa m-a adus pe mult râvnita în copilărie rivieră franceză, fredonam în extaz „Milord", pe versurile absolut

[165] Hanibal ante portas!, este o expresie latină folosită de Titus Livius, care se poate traduce prin „Hannibal la porți" sau „în fața porților". S-a spus despre Hannibal că ar fi fost singurul om care i-ar fi învățat pe romani, cei care se credeau descendenți ai sângerosului zeu Marte, ceea ce înseamnă teama.

[166] Riviera Franceză a fost paradisul opulenţei timp de aproape 400 de ani. Astăzi, staţiunile şi oraşele de pe coasta de 120 de kilometri a Franţei la Marea Tireniană, au devenit accesibile şi turistului de rând. Totuşi, Saint Tropez, Cannes sau Juan les Pins sunt nume cu rezonanţă care îşi respectă exclusivitatea de bastioane ale luxului şi exotismului european. Coasta de Azur înseamnă însă mult mai mult decât atât. Există aproximativ 50 de staţiuni pe Coasta de Azur, localităţi mici sau oraşe care pot satisface orice pretenţie turistică. Un lucru este cert: această experienţă trebuie trăită, mai devreme sau mai târziu, de către orice turist pasionat de inedit, natură şi spectacole urbane. Côte d'Azur se afla cuprinsă din punct de vedere administrativ în regiunea Provence-Alpes-Côte d'Azur şi este împărţită la rândul ei în şase departamente. Marele atu al acestei regiuni a fost dintotdeauna cadrul natural, de o frumuseţe spectaculoasă. Munţii Alpi se prăbuşesc practic în mare, creând astfel o mulţime de golfuleţe sau faleze, de o frumuseţe aproape paradisiacă. La fel ca şi principatul Monaco, aflat în partea estică a Coastei de Azur, riviera franceză este de fapt un mic Las Vegas european. Costa de Azur seduce prin celebritatea sa câştigată datorită faptului că beneficiază de un climat dulce, cu mult soare de-a lungul întregului an. În timp ce francezii o numesc Costa de Azur, britanicii, care au făcut-o să devina loc de vacanţă internaţional, vorbesc de Riviera sau French Riviera, chiar dacă riviera provine din italiană.

minunate şi atât de pline de normalitate ale poetului Georges Moustaki şi cu muzica compusă de Marguerite Monnot, care a pus pe note o trăire emoționantă.

Clădirea de pe strada Domnească nr. 102, fost Club CSU. În anul 1908 pe lângă Catedrala Ortodoxă Sf. Nicolae erau vecini Gheorghe Mavromati la nord și la sud, adică locul în discuție, Gherasim Cordali. Cu numele de Dimitrie Cordali apare în 1856 ca propietar al mai multor case, când Sfatul Orășenesc alegea pentru găzduirea comisarilor Comosiunii Europene a Dunării și casele Cordali. În anul 1934 casa aparținea lui Alexandru Doiciu, cu multe propietăți în Galați și în județul Covurlui. În 1846 casa avea deja chiriași și birouri. Din anul 1958, prin naționalizare, devine sediul Securității Statului din Galați. După 1970 securitatea se mută pe str. Brăilei și această locație devine club sportiv. În anul 1990 devine sediul Facultății de Educație Fizică și Sport, iar după anul 2004 a găzduit Facultatea de Arte. Astăzi arată ca o ruină spre deosebire de casa de la nr. 100 aparținând negustorului de pește Bănică Georgescu.

Vezi tu, dragă și iubite cetitorule, sunt din păcate foarte mulți istorici, ca să nu zic chiar școli consacrate de istorie, care nu consideră că sufletele oamenilor au făcut parte din istorie și chiar o determină uneori în mod esențial. Paginile acestor cărți de istorie, cu date corecte dealtfel, sunt un lung tropot de oști cu armuri și generali, care speră că or să determine omenirea să aibă acel mod de viață pe care îl cred ei superior și necesar. Dar timpul le-a arătat că nu-i deloc așa și că emoţia participativă la diverse evenimente ale acelor istorii pot schimba radical lucrurile conturate oarecum în hărți militare.

Colegiul de Industrie Alimentară „Elena Doamna” Galaţi, str. Domnească nr. 169, a fost înfiinţat în anul 1966 prin H.G. nr. 2013 din 2 septembrie 1966. S-a numit atunci Liceul Industrial pentru Industrie Alimentară. Ultima schibare de nume s-a produs prin ord. MECT nr. 3598 din 31 martie 2008, când Grupul Școlar „Elena Doamna” a devenit „Colegiul de Industrie Alimentară „Elena Doamna”. Reamintim pe unii dintre dascălii care au făcut ceva în acest oraș, cum ar fi prof. A. Radu care înființează liceul cu numele său și pe care îl întâlnim făcând diverse acte de caritate: „Dl. profesor A. Radu din Galați binevoind a oferi 110 exemplare din cartea D-sale „*Sintaxa limbei latine*”, spre a se oferi ca premii școlare, ministerul vine printr'aceasta a exprima mulțumiri D-lui A. Radu pentru o asemenea binevoitoare oferire.” – *Monitorul Oficial al României*, 1884-07-24, nr. 088. Câțiva dintre cei care au făcut donații școlilor din județele Covurlui și Tecuci îi întâlnim în câteva liste de alegători ale vremii. În „*Listele provisorii de eligibili la Senat pe anal 1884*” în județul Covurlui sunt: „D-nii general Cernat, Hagi Ianachi Dragoș, Gheorghi Mihăilescu, Niculai P. Tăcheanu, Ianachi Mitachi, Gheorghi Dumitrescu, Costachi Plesnilă, Penciu Neculau, Neculai Hagi Nicola, Costachi Vărlan, Nicu Catargi, Costachi Bușilă, Neculai S. Vlaicu, Iancu Antachi, Gheorghi Antachi, Vasile Dobrovici, Constantin V. Benișachi, Neculai Istrati, Gheorghi C. Robescu, Alexandru Călinescu, G. N. Gamulea, Leonida Nebuneli, Ienachi G. Macri, Romulus Scriban, Dimitrie I. Vizu, Gheorghie Cunescu, C. Ressu, Gheorghe Volenti, Alecu Codreanu, C. P. Scheleti, Soare Ioan, dr. G. Stavrescu, Panaite Malaxa, Gheorghe Docan, Gheorghe Fulger, Aristide Serfioti, Ilie Doiciu, Pandele Popasu, locot.-colonel Ștefan Corvin, Radu Sturza, Lascăr Catargi, Manolachi Neculau, Gheorghe D. Iamandi, Ioan Coroiu, Ioan Plesnilă, Ioan Calognomu, Petru Constantin, Mihail Gr. Bonachi, Alex. Gr. Bonachi, Gh. Botez, Zamfir Orășanu”. Pentru județul Tecuci erau: „Anastasiu Tache, Cincu Anton, David Manug, Dimitrescu Nicolae, colonel Gheorghiade Ioan, Gheorghiade Iordache, Giurgea Iordache, Negrea Sandu, Nicolau Costache, Orești Zamfir, Papadopol C. Arestide, Papadopol C. Alexandru, Sturdza A. Demetre, Sturdza Teodor, Tereachiu Alexandru, Teodor Vasile, Racovițe Costache.” – *idem*.

Vă amintiți cu toții ce s-a întâplat în tranșeele Mărășeștiului la noi, acel Termopile românesc, când soldați simpli, oameni fără nici o academie absolvită, au hotărât că tancurile nu au voie să treacă peste viața lor de zi cu zi, peste ceea ce în satele lor saau în familiile lor reprezenta doar starea de normalitate și era

zestrea spirituală și educațională pe care doreau să lase întreagă și nealterată generațiilor următoare, cei căror chiar ei le dăduseră viați și pe care aveau datoria părintească să-i orienteze în viață către frumos și către bine. Erau solații ăia în izmene care au fost mai tari decât tot armamentul sofisticat.

Erau cei care arau acest pământ și pe care îi supăra rău că niște oameni, din puntul lor de veder fără ninci o treabă pe aici, îi încurcau să respecte ordinea ancestrală a acestui pământ. Și atunci din sva acestui popor mic de țărani și din măruntaiele pământului care le hrănea familiile, aizbucnit acel strigăt: „Pe aici nu se trece!" Forța credinței și dăruirii lor totale a învins ceea ce părea imposibil! Acum un urmaț al lor care nu mai era în tranșee asculta sufletul unui al popor, înercând să înțeleagă care este drumul de urmat al genației lui cel puțin. Era frumos...

Versurile veneau singure pe buze: „Haide, veniţi, Milord/ Să v'aşezaţi la masa mea/E'atât de frig afară!/ Aici este cald şi este bine/Lăsaţi-vă pe mâna mea/Şi simţiţi-vă ca acasă/ Încredinţaţi-mi mie necazurile/Şi ridicaţi picioarele pe scaun./Eu vă cunosc, Milord,/Nu m-aţi văzut niciodată/Nu sunt decât o fată de port/O umbră a străzii…/Şi totuşi v-am atins în trecere/Când treceaţi ieri/ Eraţi cu nasul pe sus/La naiba! Toată lumea era a dumneavoastră/Fularul de mătase/Plutindu-vă pe umeri/Aveaţi rolul de june prim/Păreaţi însuşi regele (ai fi putut tu crede)/ Mergeaţi ca un învingător/La braţul unei domnişoare./ Doamne! Ce frumoasă era/Mă trece şi acum un fior… /(refren repetat)/Se spune că e de'ajuns câteodată/Să existe un vapor/ Pentru ca totul să se năruie./Când acesta pleacă/El lua cu el/Pe drăgălaşa cu ochi atât de dulci/Care n-a reuşit să'ţeleagă/ Că-ţi răvăşea viaţa./ Dragostea aduce lacrimi/Ca şi cum viaţa aceasta/Ţi-ar oferi toate şansele/Pentru a ţi le lua înapoi…/Dar hai, veniţi! Milord/Parcă aţi fi un puşti/Lăsaţi-vă pe mâna mea/ Veniţi în împărăţia mea/Eu alin remuşcările/Eu cânt romanţa/Eu cânt Milorzii/ Care n-au avut deloc noroc/Priviţi-mă, Milord,/Nu m-aţi văzut niciodată/Dar ce faceţi, Milord, plângeţi?/ Asta n-aş fi crezut-o niciodată!/Să vă văd, Milord,/cum îmi surândeţi! Aşa Milord,/ Se poate mai bine de'atât…/Aşa, vedeţi că se poate?/Hai, râdeţi Milord,/Hai cântaţi, Milord!/ Ta, da, da, da…/ Bravo, Milord!/Continuaţi, Milord…/Ta, da, da, da…" Era o victorie obţinută peste timpuri, împotriva anchilozei sufleteşti şi comportamentale instalate, poate a mercantilismului scolastic, comparabilă atunci ca efect cu victoria franceză de la Austerlitz, un semn ceresc că lumea avea să se schimbe.

Acea victorie de la Austerlitz, obţinută de francezi, care consemna o victorie de renaştere în „bătălia celor trei împăraţi", victoria obţinută de cântecul francez

era o victorie a întregii lumi împotriva sinistrului, sub flamura iubirii de oameni, proprie poporului francez. Îmi pare rău că nu pot să v-o cânt!

Pentru că cel mai fericit nu este neapărat cel care are „ce-i mai bun din toate”, ci acela care ştie să ia ce-i mai bun din tot ceea ce-i iese în cale... și ami ales transmite generații lor gustul petru tot ceea ce este frumos. Toate acestea încorporează în ele veșnicia! Nu știu dacă voi ați avut când și cu ce să ajungeți în acea parte a Europei unde se pare că viața a fost mai departe de sălbăticie și unde oamenii au putut să-și acorde când și când câte puțină fericire. Eu am avut această șansă de a vedea și copara.

„Strada Pieții nr. 2, fostă Pantelimon. În anul 1915, cunoscutul comerciant Stere Codrescu, cumpăra de la D. Abramovici un teren cu o casa veche pe care ridica în același an un imobil deosebit. Personalizat cu monograma familiei, aflată pe clădire, imobilul i-a servit ca reședință, fiind aproape de cunoscutul magazin pe care îl avea pe str. Traian la nr. 24. A fost trecut în proprietatea statului cu decretul 92 din 1950. – Ion Cașu, facebook.

E drept că astăzi îmi pare rău să văd că acești europeni ne așteaptă mai mult în poziție de slugi. Un lucru însă vi-l pot spune cu siguranță, anume acela că tot disprețul lor dispare de îndată ce veți dovedi că știți cel puțit atâtea lucruri câte știu ei, dacă nu cumva mai mult. Am trăit astfel de momente când în domeniul feroviar unde eu am lucrat mult și unde Franța este o forță recunoscută le-am putut demonstra că noi putem să le fim și chiar le suntem uneori egali sau superiori, că avem un corp tehnic care nu poate fi nici disprețuit și nici ignorat. Ce să spun despre ce știau ei din cultura franceză în comparație cu mine, eu străinul presupus necivilizat și incult? Când le-am vorbit despre literatura franceză clasică sau despre impresionismul în pictura franceză, au spus că nu cred că sunt român. Dar eu eram un român foarte autentic și reprezentam poate clasa situată puțin peste medie a acestui popor pe nedrept batjocorit.

„Timp de peste 20 de ani, după plecarea de la Ismail din anul 1878, reședința scaunului episcopal din Galați, a funcționat în case particulare închiriate. Una dintre acestea a fost casa Ecaterinei Nicu Catargiu din str. Carol nr. 9, astăzi Universității nr. 11". – Ion Cașu, facebook. În *Amintiri*, vol. II, Radu Rosetti spunea: „În locul lui Godecharls, tata mi-a adus în toamna aceluiaș an pe Pierre Nombral, un francez din sudul Franței, care era atunci în slujba lui Zizi cantacuzino și, mi se pare, a lui Nicu Catargiu (fratele conului Lascăr), și priveghea lucrările șoselei dintre Mărășești-Galați pe care cei doi boieri sus-numiți o luaseră în întreprinere".

Nu trebuie așadar să acceptăm niciodată și în nici o împrejurare starea aceasta de umilință. Ascultam acum dândurile mele și pe un bătrânel, aşezat pe o băncuţă albă pe malul mării, la Nice Ville, care murmura încet sau aproape numai pentru el, privind pierdut în zarea azurie, un crâmpei din viaţa lui aproape trecută şi care l-a albit: „Les Allemands étaient chez moi,/ils m'ont dit „-Toi",/mais je n'ai pas pu;/j'ai repris mon arme./J'ai change cent fois de nom,/ j'ai perdu femme et enfants/mais j'ai tant d'amis;/j'ai la France entière./Un vieil homme dans un grenier/pour la nuit nous un cache,/les Allemands l'ont pris;/il est mort sans surprise."[167] Iar în traducere aceasta înseamnă: „Germanii au fost la casa mea,/ Mi-au strigat, „predă-te!"/Dar eu nu pot./Mi-am luat arma din nou./Eu mi-a schimbat numele de o sută de ori,/ Mi-am pierdut soţia şi copii,/Dar am avut atât de mulţi prieteni;/Am avut de toate în Franţa./Un bătrân, într-un grajd,/ Ne-a ascuns de noapte./ Germanii l-au prins pe şi el;/A murit fără vreo surpriză." Când m-am întors la Negresco era tot acolo. Şi aşezându-se direct pe nisip, iar cânta: „Il est des choses que l'on n'oublie pas/Des odeurs de grand vent/Et quand l'absence

[167] „*La complainte du partizan*", scris de la Londra în 1943, de către Emmanuel D'Astier de la Vigerie (numite „Bernard" în Rezistenţa franceză) şi muzica Anna Marly.

a repris le pas/On voyage hors du temps”[168]. Iar eu m-am trezit cântând destul de tare, ca să provoc mirarea trecătorilor, pe Joe Dassin, „Et si tu n’existais pas”[169]. Doamne, apărăne de iluzii că şi aşa ne naştem şi murim săraci! Am văzut aşa tare uimit numai o parte din minunile lumii acestea, absolut fermecătoare. Minunile despre care eu vorbesc astăzi se numesc bunăoară oraşele Cannes, Monaco, San Remo, St. Tropez, Nice, Marseille, toate pentru a cunoaşte atmosfera extraordinară din acest oraş, dar şi pentru rocile carstice numite Calanques care au impresionat atâția oameni.

În schimb, Nice, Cannes, St.Tropez sunt foarte aglomerate, de multe ori aglomerate cu snobi, care îşi plimbă Ferrari-urile şi don’şoarele peste tot... Când ești în Paris și stai la ghișee sau terminale care emit bilete de călătorie spre aceste locuri, fie că o să optezi pentru tren de mare viteză sau pentru avion, nu poți să bănuiești către ce fel de lume te îndrepți șicât o fi fost sau este ea cunoscută compatrioților noștri. Noțiunea de turism la noi este complet distorsionată și chiar stă adeseori în echivalență cu o tavă de mici peste care se toarnă câteva lăzi cu bere și ca să fie totul cum trebuie apare și o ceată de muzicanți mai colorați, care încep să ofteze din rărunchi, apoi dau ochii peste cap și răcnesc pe post de cântec cine știe ce hit din categorie numită manele, în mare glorie astăzi. E o prostie!

Riviera franceză este cu totul altceva decât cred unii. Saint Tropez este un fel de Vama Veche de prin anii ’70-’80, foarte nonconformist... acum e plin de fiţe... Dacă opreşti la Cannes, neapărat este de văzut și trebuie vizitată „illes de lerin”: insula Sf. Marguerite. Pe Sf. Marguerite este fortăreața unde a fost închis cu

[168] „Sunt lucruri pe care nu le poţi uita niciodată/Mirosul de viaţă a vântului puternic/Chiar şi atunci când plecând/Şi-a reluat călătoria în timp.”- Helene Segara, *Les vallées d’Irlande*.

[169] „Et si tu n’existais pas,/Dis-moi pourquoi j’existerais./Pour traîner dans un monde sans toi,/Sans espoir et sans regrets./Et si tu n'existais pas,/J’essaierais d’inventer l’amour,/Comme un peintre qui voit sous ses doigts/Naître les couleurs du jour./Et qui n’en revient pas./Et si tu n’existais pas,/Dis-moi pour qui j’existerais./Des passantes endormies dans mes bras/Que je n’aimerais jamais./Et si tu n’existais pas,/Je ne serais qu’un point de plus/Dans ce monde qui vient et qui va,/Je me sentirais perdu,/J’aurais besoin de toi./ Et si tu n’existais pas,/Dis-moi comment j’existerais./Je pourrais faire semblant d’être moi,/Mais je ne serais pas vrai./Et si tu n’existais pas,/Je crois que je l’aurais trouvé,/Le secret de la vie, le pourquoi,/ Simplement pour te créer/Et pour te regarder.”- Et si tu n'existais pas/Dacă tu n’ai exita, text şi muzică: Pierre Delanoé, Claude Lemesle.-„Dacă tu n-ai exista,/La ce bun să exist eu./Să mă târăsc într-o lume fără tine/Fără speranţe, fără regrete./Dacă tu n-ai exista,/Aş încerca să inventez iubirea,/Ca un pictor din ale cărui degete/Se nasc culorile zilei/Şi-l lasă buimăcit./Dacă tu n-ai exista,/Spune-mi pentru cine să exist eu./Umbre trecătoare în braţele mele/Pe care nu le voi iubi vreodată./Dacă tu n-ai exista,/N-aş fi decît un punct în plus/În vânzoleala acestei lumi/M-aş simţi pierdut/Şi aş avea nevoie de tine./Dacă tu n-ai exista,/Spune-mi, cum să exist eu./M-aş putea preface că exist/Dar nu aş fi aievea./Dacă tu n-ai exista,/Cred c-aş fi descoperit/Secretul vieţii, misterul ei,/Numai pentru a te crea/Numai pentru a te privi.”

„masca de fier”, fratele geaman al regelui, închis... pentru acea demonică sete de putere, care ne bruschează viața. Absolut senzaționale sunt localitățile: Antibes[170], Juan les Pines[171], Manton, plajele sunt foarte frumoase, totdeauna bine întreținute, iar hotelurile sunt alături și ele, nu deranjează prin imensitate, pentru că arhitecții le-au desenat prea frumos și reconfortant.

Printre figurile Iaşilor de pe la 1893-1894, uneori putea fi văzut trecând pe strada Arcu un batrân înalt, mareşalul Alexandru Mavrocordat, elegant, cu barba ascuţită, cu frac, joben şi lavalieră, însoţind o fetiţă de vreo 7-8 ani şi arătându-i volubil, în stânga şi-n dreapta, zidirile din cale. Vorbeau în limba franceză. Mulţi dintre cei care îl întâlneau îl salutau cu mare respect, iar acelora care se opreau bătrânul le prezenta companioana, spunând cu gravitate şi mare bucurie: „Nepoata mea, Marta, Fenixul Mavrocordaţilor”. Zâmbind, fetiţa, mândră de însoţitor şi încântată de prezentare, se înclina cu gingăşie. Cei doi, bătrânul şi mica lui zână, ieşeau şi intrau dintr-o zidire veche, scundă şi cu fronton moldovenesc, situată în dreapta străduţei Gându, ulicioară ce se strecura odinioară pe sub zidurile clădirii Academiei Mihăilene. Casa era a şambelanului regal Alexandru C. Mavrocordat[172], strănepotul domnitorului Constantin Mavrocordat, care a condus

[170] Antibes Juan les pins (occitană Antíbol) este un oraş în sud-vestul Frantei (departamentul Alpes-Maritimes, pe malul Mării Mediterane. Este una din cele mai importante staţiuni de pe Coasta Azur. La Antibes în castelul familiei Grimaldi, castelul Fort Cardo, se află Muzeul Pablo Picasso. Prima menţionare a Antibes este de la 43 î.Hr., când oraşul este preluat de romani.

[171] Juan-les-Pins se poate lăuda cu vizitatori bogaţi şi, de asemenea, un covor verde bogat în vecinătatea plajei, unde există un total de 309 ha de păduri şi parcuri.

[172] Cea mai veche atestare documentară a localităţii Teleneşti, din Basarabia, este din 20 decembrie 1437, după M. Costăchescu. La început localitatea a fost un sat răzăşesc. Începând cu anul 1673 visternicul Iordache Cantacuzino cumpără părţi din moşia Teleneşti. Din 1694 moşia trece în stăpânire lui Ilie Cantacuzino, după care acesta o vinde lui Iordache Ruset . Acesta o va lăsa fiului său Constantin Ruset , care apoi o va face zestre fiicei sale, căsătorită cu Constantin Mavrocordat voievod. Prin moştenire apoi moşia Teleneşti v-a reveni lui Alexandru Mavrocordat , care o va dărui copiilor săi Constantin Alexandru Mavrocordat şi Raluca Mavrocordat . De numele ultimei este legată întemeierea unui târg în Teleneşti, printr-un hrisov domnesc din 1796. În 1812 domniţa Raluca Mavrocordat vinde moşia pitarului Teodosiu, plecând apoi peste Prut. Pitarul o

Muntenia de 5 ori şi Moldova de 4 ori, cu aplecare pentru „cei umili, de credinţă şi cinstiţi”. Cum scria Rudolf Şuţu în volumul „*Iaşii de odinioară*”: casa era „alături de Cinema Elisabeta”, fostul cinematograf, numit mai târziu Phoenix, preluat apoi de Teatrul evreiesc şi demolat prin 1963, odată cu Academia. Căsătorit cu Elisa Millo, de origine franceză, a avut cinci băieţi şi o fata, Smaranda (Smaragda), dezmierdata Emma, pe care a măritat-o cu tânărul diplomat bucureştean Ioan Lahovari, nunta petrecându-se la 20 ianuarie 1880, într-o zi cu ger de crăpau pietrele şi îngheţau nuntaşii în sala fostului manej, transformat mai târziu în cinematograf. Spre norocul Emmei, soţul ales de părinte era manierat, instruit la Paris şi urma să lucreze mulţi ani în diplomaţie peste graniţe şi în capitală, unde se năştea Martha, la 28 ianuarie 1886. Părinţii fiind mereu plecaţi în străinătate, copila rămânea la Baloteşti, unde trăia un unchi, sau la bunicul. „Cel din urmă a fost un zeu pentru nepoata lui care, din clipa când a început să înţeleagă, l-a ascultat ca pe un oracol” (Ghislain de Diesbach, „Prinţesa Bibescu, *Ultima Orhidee*”). „El m-a învăţat”, scria, mai târziu, Martha Bibescu: „să nu accept niciodată o idee preconceputǎ, să cercetez totul de la început, într-un spirit nou şi cu încrederea absolută că posed puterea şi dreptul de a sfărâma o judecată ca să caut adevărul”. Şcolită la Paris, nepoata învăţase din copilărie limbile franceză, germană şi engleză, dar un rol de seamă în educaţia ei avea bunicul, cunoscător al culturii greceşti şi franceze. Cum avea să mărturisească peste ani, bunicul i-a arătat că istoria „scrisă mai ales de învingători este un machiaj al adevărului”. De la bunic a luat nobleţea istorică a Mavrocordaţilor, iar de la părintele său, Ioan Lahovari, la fel de erudit, simţământul patriotic şi cultura românească. Într-o zi, primea în Franţa vestea că bunicul era bolnav şi apoi că a decedat, eveniment care a cutremurat-o. Copila de 9 ani a petrecut zilele priveghiului îngenunchind la mica icoana pe care i-o dăduse bunicul ca talisman de ajutor în clipele grele ale vieţii şi l-a condus plângând, strecurându-se nevăzută în imensul cârd de ieşeni care l-au însoţit pe drumul fără întoarcere spre cimitirul „Eternitate”. Aveau să se regăsească peste ani, când tânăra scriitoare Martha Bibescu, venind la Iaşi, se închina la monumentul bunicului de lângă biserică şi citea, înlăcrimată, inscripţia: „Alexandru C. Mavrocordat 1818 / 23 decembrie 1895”. A făcut apoi un popas la casa lui din strada Gându. Întoarsă în ţară, a intrat în anturajul curţii regale, iar la un bal la palatul Ştirbei l-a cunoscut pe prinţul George Valentin Bibescu, cu care s-a căsătorit (1905). Stabilită în capitala Franţei, a lucrat intens, a fost numită consilier al preşedintelui francez Charles de Gaulle pentru probleme româneşti şi a scris noi volume, până în ziua de 28 noiembrie 1973, când neobosita scriitoare română de limbă franceză, romancieră, poetă, memorialistă, membră a Academiei Regale din Bruxelles şi om politic, iubita nepoată a mareşalului Alexandru Mavrocordat, ajunsă la 87 de ani, pleca în lumea umbrelor. Palatul Sturdza de la Miroslava s-a aflat în proprietatea principesei Olga Sturdza (1884-1971), fiica principelui Alexandru Mavrocordat şi a Luciei Cantacuzino-Paşcanu. - *Cronici ieşene, Bunicul din strada Gându al Marthei Bibescu*, Marian Umbră.

---

lasă moştenire fiului său Iordache Teodosiu care, din cei 10 copii ai săi va lăsa moşia lui Mihai, ce se va însura cu Maria Scarlat Harting, cu care a avut o fiică Elena. La începutul sec. XX Elena se va mărita cu Paul Gore. După exproprierea din 1919 Elenei Gore îi rămân 100 ha de pământ arabil şi i-au fost expropriate: teren arabil 882 ha; drumuri 5135 m²; pădure109 ha, iar din Teleneştii Vechi s-a expropriat contra plată 1200 desetine de pământ, aflate în posesia Elenei Gore. După reformă doamna Elena Gore continuă să locuiască la Teleneşti, într-o frumoasă curte boierească. Era înaltă, uscăţivă şi bună la suflet. S-a stins din viaţă la Chişinău răpusă de tifos.

Umblam buimac pe Coasta de Azur, când un ghid amabil mi-a dat câteva sfaturi: vedeţi Antibes, Vallauris şi Mougins, locuri devenite celebre graţie lui Picasso; Cap d'Antibes, Villefranche-sur-Mer, dacă poate că vreţi să vedeţi unice case rezidenţiale, astea sunt „must a voir"... mici orăşele idilice. Merită să vizitaţi desigur Muzeul Picasso şi castelul familiei Grimaldi din Antibes, casa lui Marc Chagall din discretul Saint Paul de Vence, Chapelle du Rosaire, pictată de Matisse în Vence şi, neapărat, Menton, despre care se mai spune că este cel mai romantic oraş de pe Coastă, hotel Negresco din Nisa, Grasse, oraşul parfumurilor.

Strada Gării nr. 35, Casa Corpului Didactic. O societate a corpului didactic ia ființă la Galați în anul 1883 sub președenția lui Ion Cetățeanu. Pe 21 feb. 1921 Asociația Învățătorilor din jud. Covurlui cere Primăriei un loc pentru ca să construiască un sediu. Pe 28 aprilie 1031 primarul Christache Teodoru a semnat actul de donație a terenului cu condiția construirii în trei ani a clădirii. Terenul actual de pe strada Cuza Vodă, fost H. Rădulescu nr. 1, oferit în schimbul celui acordat inițial pe str. Carnabel este donat la 31 iulie 1936 de comisia interimară a orașului. Construcția a început în martie 1937 și s-a terminat pe 4 iulie 1939. La inaugurare a fost de față subsecretarul de stat de la Ministerul Educației Naționale, rezidentul regal Constantin Giurăscu, numit în fucție la 1 februarie 1939, ca sucesor al lui Victor Cădere, numit ambasador în Belgia.

Vizita oraşului Nisa începe pentru mine de pe Promenade des Anglaise, considerată de mulţi „cea mai frumoasă stradă din lume". Pe Promenade des Anglaise văd la un moment dat un mic indicator care arăta drumul către: „Parcul Carol de Roumanie". Regele Carol II obişnuia să vină deseori pe Coasta de Azur, iar cei din Nisa s-au îndrăgostit pe loc de firea sa spontană şi petrecăreaţă, de inteligenţa şi erudiţia lui sclipitoare. Legenda spune că atunci când se întorcea de la sindrofii, regele cu Elena Lupescu veneau într-o caleaşcă, în cea de-a doua călătorea chipiul şi în a treia trăsură transporta bastonul regal… Cum să nu-i

dedice francezii un parc? Pe drumul spre Monaco nu poţi să nu observi Beaulieu-sur-mer, un oraş care se mândreşte cu un bogat patrimoniu arhitectural, capitol la care sunt demne de atenţie Cazinoul, Villa Grecque Kérylos, le Palais des Anglais.

În micuţul port situat în „Baie des Fourmis" acostează în sezonul cald sute de ambarcaţiuni. Superbă este şi plaja cu acelaşi nume sau cea numită „Mica Africă". La 15 kilometri de Cannes şi 30 de Nisa se află raiul iubitorilor de parfumuri: Grasee , oraş vechi şi destul de cosmopolit, urbe care azi atrage sute de mii de turişti, chiar dacă nu are ieşire la mare. Atracţia principală o constituie uzinele de parfumuri şi numeroasele magazine, de unde cu siguranţă nu rezişti fără să cumperi măcar ceva. Aici, în minunatul Grasee, este principalul centru al industriei parfumului din Franţa şi din lume, după cum se laudă localnicii. Istoria oraşului Grasse a debutat undeva prin secolul XI, dar cea a monopolului parfumurilor a început să se scrie acum trei secole și formidabilul lor miros persistă și acum.

O zonă etalon pentru strălucirea şi rafinamentul franţuzesc, un loc pe care vrei să îl revezi sau să trăieşti, atras deopotrivă de frumuseţea naturală a locului şi a tuturor cele zidite de oameni. Altădată bastioane ale luxului, vizitate aproape exclusiv de multimilionarii de toate felurile din apus, staţiunile de pe Riviera Franceză sunt astăzi accesibile şi pentru români. Oricine aude de Riviera Franceză, o micuță fâșie de pământ care urmează ţărmul Mediteranei pe linia abruptă crenelată şi spectaculos trasată de Alpii francezi maiestoși se gândeşte, aproape invariabil, la lux. Acest „etalon" este bine transpus în practică în oraşe-staţiuni, precum Nisa, Cannes şi Marseille. De departe se detaşează însă Principatul Monaco, o uriaşă expoziţie în aer liber de clădiri şi palate fastuoase, magazine elegante şi maşini unicat sau, oricum, foarte, foarte scumpe. Ca să nu vorbesc despre porturi, Monaco fiind, cu siguranţă, loc de randez-vous pentru cele mai luxoase ambarcaţiuni din lume. Coasta de Azur este însă mai mult decât acestea: în golfuleţele abrupte de pe malul Mării Tiroliene se găsesc oraşele precum Ville - Franche, Antibes, Beaulieu sur Mer, care oferă atât posibilitatea unei cazări mai puţin costisitoare decât în zonele amintitite, dar mai ales, privelişti superbe şi plaje izolate.

În permanenţă mă gândeam ce mare prăpastie a reprezentat comunismul pentru estici care, nu se poate anticipa încă când vor fi în stare să ajungă la acest nivel de civilizaţie. Iată lectura care m-a tulburat până în străfunduri: „Fără hotelul Négresco, Promenada Englezilor din Nisa, ar fi fost privată de o parte a

şarmului indiscutabil, cel graţie căruia şi-a întemeiat faimoasa reputaţie internaţională, una dintre cele mai mari. Dominând „La Baie des Anges”, din celebrul său dom roz, hotelul Négresco, construcţie mitică, veghează ca un far asupra mării de aproape un secol. Numele său magic evocă o anumită artă de viaţă şi de fericire nonşalantă de la „Belle Epoque”.

Cam pe la vârsta de 15 ani, în anul 1883, fiul hangiului de la marginea Bucureştilor, Henri, îşi ia lumea în cap şi o vioară sub braţ şi dezertează de pe malurile Dâmboviţei, vizând, nu mai departe decât capitala culturală a Europei, Parisul. Cu toate că melodiile ţigăneşti, cunoscute şi cântate de el cu mult har, erau gustate bine de parizieni, violonistul Henri Negresco, muzician amator prin excelenţă, nu se adaptează atmosferei pariziene şi se lasă mai degrabă condus de intuiţiea sa spre sudul insolit, unde presimte surâsul destinului favorabil. În anul 1893 se instalează definitiv pe Coasta de Azur, loc de predilecţie ale unei clientele de elită, împăraţi, regi şi prinţi, miliardari şi rentieri, artişti reputaţi, o lume câtuşi de puţin ordinară, atât din Europa cât şi din America. Era acea aglomerare de oameni care depășiseră de câteva generații bune standardul care permitea doar o oarecare orbecăire prin viață. Dintre ei se vor ridica oamenii care au revoluționat lumea artelor sau au cochetat cu lumea tehnicii de mare performanță și spre lauda noastră locală au fost destui gălățeni care au arătat că mai nasc și pe la noi oameni.

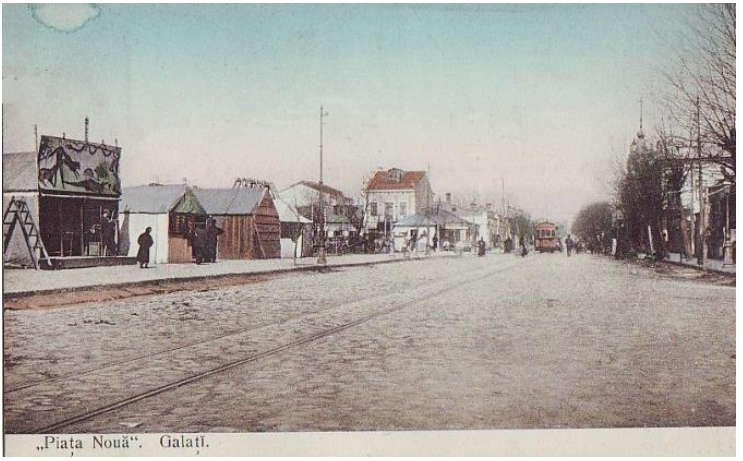

Piața Nouă numită Costache Negri, pe care eu am mai prins-o exact așa în 1958, când am venit în Galați și când căscam gura toată ziulica uitându-mă la fel de fel de scamatori, care ne invitau să le vedem tarabele.

Debutul s-a produs la Monte-Carlo, acolo unde, abil şi perspicace, este numit ca chelner şef la reputatul restaurant cu nume aproape predestinat, Helder. Cu o aptitudine remarcabilă de ospătar, cu o atitudine de chambellan şi pe deasupra de un poliglot, câştigă cu uşurinţă favorurile unei protipendade ce-i rămâne timp îndelungat una fidelă. Printre clienţii care-i servesc ascensiunea încântați de Henri se număra: Rokefeller[173], Isaac Merrit Singer, Basil Zaharoff, etc, ei favorzându-i prin gesturi promovarea rapidă în postul de director al restaurantului.

Întru'câtva un gurmand, românul Henri Négresco preia şi direcţia restaurantului legat de cazinoul municipal din Nisa, al cărui patron era Edouard Baudouin, o personalitate de mare influenţă în mediul azurean. Ideea construirii

[173] Rockefeller este de aproape 150 de ani unul dintre numele cele mai vehiculate în mediul de afaceri, la fel ca şi Ford sau Morgan. Cel care a impus definitiv acest nume pe scena economică a fost John Davison Rockefeller, fondatorul unor adevărate imperii financiare şi, conform unui clasament al revistei *Forbes* (Most Wealthy Historical Figures 2008), cel mai bogat om din toate timpurile, cu o avere estimată conform standardelor din zilele noastre la peste 300 miliarde dolari, de cinci ori mai mare decât cea a lui Warren Buffett. J. D. Rockefeller, autorul celebrei maxime „pot să vă dau socoteală pentru fiecare ban, dar nu mă întrebaţi cum am făcut primul milion", a trăit între anii 1839 şi 1937, a revoluţionat industria americană a petrolului şi este prototipul magnatului aşa cum e înţeles astăzi acest concept. S-a născut pe 8 iulie 1839, într-o familie absolut obişnuită, fiind al doilea dintre cei şase copii ai soţilor William Avery Rockefeller şi Eliza Davison. Tatăl său l-a inspirat doar într-o mică măsură: se ocupa cu afaceri mărunte, în special comerţ ambulant sau orice i-ar fi permis să evite munca fizică. Lipsea de acasă perioade lungi, iar soţia sa era cea care trebuia să aibă grijă de familie. J.D. Rockefeller a obţinut prima slujbă la vârsta de 16 ani, un post de asistent-contabil la firma Hewitt & Tuttle pentru care era plătit cu 50 de dolari. Este perioada când a promis că, atunci când va ieşi la pensie, va dona o zecime din averea sa în scopuri caritabile. La 20 de ani, Rockefeller a înfiinţat împreună cu Maurice B. Clark prima sa firmă, o rafinărie petrolieră. În următorii ani, cei doi au prins rădăcini puternice în această industrie, astfel încât în scurt timp s-au impus ca principala rafinărie. În 1870, John, împreună cu fratele său, William Rockefeller şi cu Samuel Andrews, Henry M. Flager şi Stephen V. Harkness, pun bazele companiei Standard Oil, care a devenit, nu peste mult timp, cea mai profitabilă companie din lume, Rockefeller având funcţia de preşedinte. Rockefeller şi-a investit întreaga avere în Standard Oil şi cu profiturile obţinute din rafinare a pus la punct, probabil, primul departament corporatist de cercetare şi dezvoltare. Treptat, Standard Oil aproape a instaurat monopolul pe producţia de petrol din SUA, deţinând, în cea mai bună perioadă a sa, 90% din piaţa de profil. Monopolul creat de Rockefeller a intrat, într-un final, în atenţia statului. În 1892, guvernul SUA a pus în aplicare o lege anti-trust, care însă nu l-a afectat într-o măsură însemnată pe deţinătorul gigantului imperiu financiar. El şi-a transformat colosul într-un holding care funcţiona asemenea unui trust fără a intra în definiţia legală a termenului. Abia în anul 1911 guvernul a ajustat legea, determinand spargerea Standard Oil în 32 de companii mai mici. La vârsta de 74 de ani, averea sa se ridica la aproape 320 de miliarde de dolari (valoarea pe care ar fi avut-o în zilele noastre). Chiar dacă a fost criticat de multe ori pentru felul feroce în care îşi conducea afacerile, Rockefeller şi-a ţinut promisiunea făcută la începutul carierei, de a dona 10% din averea sa. În momentul în care s-a retras din activitate, donase circa jumătate din averea sa pentru diverse cauze umanitare.

unui stabiliment hotelier mare, cu totul deosebit, pe malul francez al Mediteranei, departe de centrul urbei, a început să-l obsedeze pe temerarul român, căruia nimic nu i se mai părea imposibil. Aşadar, în 1912, sprijinit de bancherul Alexandre Darrecq şi potrivit planurilor celebrului arhitect francez Edouard Niemans, se realizează construirea unui „palace" somptuos, mare, capabil să găzduiască bogătaşii planetei.

Numele celebru a lui Négresco supravieţuieşte probabil timpului scurs mulţumită acestei clădiri fastuoase, unică în felul ei, un hotel de stil baroc şi de „Belle Epoque", funcţionând fără întrerupere de la inaugurare până astăzi, cu un succes de public aplificat de la an la an. Atât pe dinafară cât şi pe dinăuntru, impunătoarea clădire poate fi considerată, pe drept, o capodoperă arhitecturală.

În august 2003, odată cu revenirea aşteptată a bunului gust pentru arhitectura anilor 1900, chiar Ministrul Culturii francez clasează hotelul Negresco în monument istoric, motivând în particular pentru faimoasa cupolă a salonului, a cărei armatură metalică a fost desenată de Gustave Eiffel, dar şi pentru lustra în bacara şi cristal, înaltă de cinci metri, destinată Ţarului Nicolae II al Rusiei, la care acesta a renunţat din cauza evenimentelor istorice atâta de defavorabile țaratului rus. Astfel de construcții arhitectonice unice nu erau neapărat niște extravaganțe pentru că ele răspundeau nivelului atins de un popor care ajunsese un imperiu economic și un adevărat star al culturii lumii din acele timpuri.

Una dintre clădirile propietate Kalavrezo (Subsemnatul, Haimann Nelken, domiciliat în Iași, pierzând mandatul cu No. 1.279 de lei 211, bard 40, ce mi s'a eliberat de către banca națională a României din Iași la 28 Iunie 1888, plătibil la Galați la ordinul I. Kalavrezos, declar acest mandat de nul și fără nici o ralóre pentru ori cine'1 va găsi. Haimann Nelken).

Dar, cum prin definiţie, fericirea nu poate dura, în anul 1914, Primul Război Mondial pune capăt acestei prosperităţi paradisiace de pe Coasta de Azur și din întreaga lume; toţi „marii” lumi se pun la adăpost, în timp ce Henri Négresco este mobilizat, iar stabilimentul rechiziţionat şi transformat în spital.

Semnele declinului și a voinței cerului se fac din ce în ce mai simţite în Nice Ville, ruinarea întreprinzătorului Henri Negresco este iminentă, urmată de o maladie necruţătoare. La 52 de ani, în 1920, curajosul bucureştean se stinge din viaţă în urma unui cancer cert, cauzat de suferinţa morală a pierderii realizărilor unei vieţi. În anul 1957, monumentul istoric Négresco, intră însă în stăpânirea soţilor Paul şi Jeanne Augier, dublând celebritatea hotelului de un veritabil muzeu vivant. Ideea Jannei Augier, proprietară şi Preşedinte Director general, a fost aceea de a oferi oaspeţilor o ilustrare a diferitelor epoci din istoria Franţei, împărtăşindu-le pasiunea ei pentru o artă, ce porneşte de la renaştere până la al 3-lea Mileniu. Astfel se poate descoperi, printre altele, un plafon cheson din secolul al XVII-lea, provenind de la Castelul Saint Pierre d’Albigni din Savoie, un portret al Regelui Soare, pictat de Hiacinhe Rigaud (1659-1743), uşi din lemn de nuc provenind de la locuinţa Jannei d’Albert, Regină de de Navara şi mamă a Regelui Henri IV, sau un cămin monumental ori de epocă, provenind din Castelul de Hautefort din Dordogne.

În imensul Salon Royal, cu pardoseala dalată în marmură albă de Carara, ușor încălzită de șapte covoare luminoase de Raymond Moretii, la „Nana” de Saint-Phalle, se „dansează” în mijlocul portretelor regeşti şi imperiale ale timpurilor de glorie. Fundaţia Mesange Augier Negresco expune peste tot, în saloane, în camere sau în suite, opere de artă ale trecutului glorios, pânze de Hyacinthe Rigaud, Pierre Mignard, François Boucher, Joseph Siffred Duplessis, etc., fără a neglija moderni cum ar fi Yvaral, Raymond Moretti, Salvador Dali, Sacha Sosono, Niki de Saint Phalle, Victor Vasarely… Numai orbii pot ignora monumentala clădire de pe Riviera franceză, datorată compatriotului Henri Negrescu, devenit acum Négresco, întru facilitarea pronunţării francofone. Un motiv, printre altele, de a ne recunoaşte cu demnitate originea, în pofida prea multor „reprezentanţi” care ne-o prejudiciază.”[174] Și nu cred că s-a pus vreodată problema de a se îndoi cineva, cu o brumă de cultură măcar, în legătură cu valoarea ei, din toate unghiurile. Tata îmi povestea şi el, noapte de noapte, până spre miezul nopţii vaste şi tainice, la al

[174]Negresco, un nume ilustru şi mioritic pe Coasta de Azur, de Stéphane Ionesco

doilea cântat al cocoşilor satului, şirul întâmplărilor semnificative din viaţa lui şi a celor dragi.

După moartea zguduitoare a fratelui lui mai mare a reuşit, spre sfârşitul primăverii următoare, să se mai întoarcă câteva zile acasă, în satul în care s-a născut, acolo unde întreaga familie aștepta înfrigurată, în fecare zi, noi vești după front, într-o foarte mică permisie de merit, care avea să fie şi ultima până la sfâşitul războiului acesta distrugător al atâtor familii. Trenul burdușit de soldații care se întorceau de pe pe front, în care tatăl meu a urcat într-un amurg stacojiu din gara Galaţilor, avea cuplată o mică locomotivă veche şi serios prăfuită, care arăta ca şi bombardată, rotocoale mari, gri-albăstrui, se ridicau sacadat din coşul ei cam gârbovit, spre cerul pâclit de seară al Brateşului, lumea se agita precaută, dar grăbită totuși, alergând cu bagaje multe în desăgi, pe lângă vagoanele de lemn, cu vopseaua serios scorojită şi cu miros puturos şi iute, de ulei ars.

A urcat într-un târziu în tren şi, cu raniţa pusă sub cap, a încercat să doarmă. Era foarte obosit, nici nu-şi mai amintea când a dormit ultima oară, iar drumul era aşa de lung pentru acele timpuri și pentru că dorea atât de mult să-și revadă familia… Pleoapele, grele şi roşii de oboseala multă acumulată, nu reuşeau deloc să aducă somnul odihnitor, motiv pentru care moțăia încă nehotărât pe banchetă. Ultima tragedie a familiei, pricinuită de moartea neaşteptată a unchiului Mitică, încă îl mai zguduia, văzuse pe viu alte scene asemănătoare, un plâns lăuntric mătura anevoie zgura aşezată în inima sa, peste mocirla aceia de abator a războiului, care se aprinsese, de la o zi la alta, mai devastator.

Nu reuşea încă să adoarmă deloc, era probabil foarte epuizat psihic de multitudinea și gravitatea faptelor din jurul lui, iar roţile trenului, care ţăcăneau și ele mai întârâtat și sacadat sub vagonul lui vechi, îi aduceau aminte de ţăcănitul mitralierei lui din tranșee, a cărei ţeavă i se și topise la ultimul atac de lângă Nistru, când din Regimentul 3 Pionieri, din Galați, au mai scăpat cu zile doar cinci oameni, iar restul camarazilor tatii au rămas, pentru totdeauna, în pământul rece şi lutos al Basarabiei, care n-a mai fost deloc nici română în noul său comportament. Fără să vrei, într-o astfel de împrejurare, îți revezi întreaga viață. „Doamne, fă din suferinţă/pod de aur, pod înalt./Fă din lacrimă, velinţă/ca-ntr-un pat adânc şi cald./Din lovirile nedrepte/ faguri facă-se, şi vin./Din înfrângeri, scări şi trepte,/ din căderi, urcuş alpin./Din veninul pus în cană/fă miresme ce nu pier./Fă din fiecare rană/o cădelniţă spre cer./Şi din fiece dezastru/şi crepuscul

stins în piept/Doamne, fă lăstun albastru/şi fă zâmbet înţelept."[175] Cam așa ne amăgim noi mereu!

Trecea acum prin locuri de care îl lega amintirea celor care au murit, erau foarte mulţi din aceste locuri, copilărise cu ei, luptase lângă ei, dar moartea îi secerase devreme şi foarte rar câte o familie reuşea să aducă, în căruţa ajunsă, Dumnezeu ştie cum, lângă tranşee, pe cel sfârtecat de gloanţe şi schije.S-a umplut atunci toată lunca Siretului de văduve şi de orfani de război, un război care-i distrusese aproape fără milă, iar lungi convoaie de refugiaţi străbăteau drumurile distruse de bombe. Nimeni nu mai râdea deloc în tot genunchiul Dunării noastre, oamenii erau clar depăşiţi de groază şi distrugerile inimaginabile de vieţi, raidurile aeriene le aducea în propia ogradă fierbinţeala glonţului şi a schijei, mirosul greu al morții.

Se auzeau deja tirurile tunurilor de calibru mare, sau cele al rachetelor Catiuşa, mureau oameni şi aici, în spatele frontului, câmpurile stăteau nemuncite şi o sărăcie mare se prefigura pentru biata ţară. Oamenii se sălbăticiseră subit, priveau înainte fără să vadă, îşi astupau urechile să nu mai audă, erau sătui de numărul morţilor din familiile lor, nu mai aveau lacrimi pentru durerile din afara lor, oameni care altădată se salutau ceremonios pe uliţe, treceau acum absenţi unul pe lângă celălalt, iar fiecare suferea ceva. Aveau să fie apoi cinci decenii întregi decimaţi de aceste trupe „eliberatoare", oasele lor aveau să ajungă în pliscul vulturilor de stepă, care încercau să le spargă, aruncându-le din văzduhul înalt şi albastru… Peste tot pulberea timpului acoperea cadavrele cu uitare şi tăcere, iar viaţa mustea din nou, detaşată parcă nefiresc, cam prea senin, pentru grozăviile aşa de recente.

Institutul Notre Dame de Sion. Galați.

[175]*Metanie*, Radu Gyr.

Strada Domnească. Institutul Notre Dame de Sion („Ecole de Sœurs de Notre Dame de Sion, Galaţi") în august 1944 a fost incendiat de trupele germane în retragere şi a fost refăcut între 1950-1951 găzduind Institutul Mecano-Naval din Galaţi, care şi-a început activitatea la 5 octombrie 1951, cu două facultăţi: Facultatea de Construcţii navale şi Facultatea de Exploatarea navelor şi porturilor. In anul 1866, episcopul Iosif Salandari a adus la Iaşi şi apoi în Galaţi calugariţele franceze „Notre Dame de Sion", Congregaţia caritabilă Notre Dame de Sion. In anul 1900, alaturi de alte clădiri, a fost construită capela Institutului „Notre Dame de Sion". „Congregaţia Notre Dame de Sion a fost fondată în 1843, de către părintele Théodore Ratisbonne, având drept vocaţie păstrarea în sânul Bisericii a Iubirii lui Iisus Cristos pentru poporul lui Israel. Pretutindeni unde se află în lume, Maicile de la Notre Dame de Sion încearcă să răspândească, printre creştini, stima şi cunoasterea poporului evreu."- Préface par Michel Carassou, in Correspondance de Benjamin et Geneviève Fondane avec Jacques et Raïssa Maritain, Textes réunis et annotés par Michel Carassou et René Mougel, Paris, Éditions Paris-Méditerranée, Collection „Cachet Volant", 1997, 218 p. La cererea regilor unguri sau a împăraţilor din Viena, cât şi din iniţiativă proprie, Roma a transplantat aici, între ortodocşi, peste douăzeci de asemenea ordine, începând cu secolul al XI-lea când şi-au făcut apariţia benedictinii, aduşi din Germania. Din Franţa şi Italia au venit, pe rând, în 1142 cistercienii, în 1179 premonstratensii, în 1223 augustinienii, în anul 1242 ioaniţii, în anul 1221 dominicanii, în 1229 franciscanii, în 1372 carmelitii, în 1238 castansienii, în 1561 iezuitii, în 1666 piaristii, în 1668 minoriţii, în 1674 capucinii, în 1689 serviţii, în anul 1694 trinitarii, în anul 1701 camaldulii. S-au adăugat, în timp, formaţii de mizericordiani, salvatorieni, apoi mechitarişti, ca şi grupuri de ursuline, franciscane, surori de caritate, unele călugăriţe din congregaţile Doamnelor Engleze, St. Vincent de Paul şi Notre Dame de Sion. Neputând realiza o activitate misionară deschisă, atât papii cât şi regii catolici au considerat că unul din cele mai eficace mijloace prozelitiste e învăţământul. Ca atare, şcolile imperiale sau regeşti din Ardeal, cele pentru familiile selecte din regat, au fost puse sub direcţia şi îndrumarea călugărilor, de altfel buni ştiutori de carte şi deosebit de înzestraţi cu spirit pedagogic şi diplomatic. Moda în Galaţi era în clasa mijlocie înstărită de a-şi trimite fiicele la institutele calugăriţelor: „Notre Dame de Sion", în franceză, Şcoala germană, în limba germană. Verişoara mea, Geta Potec, a absolvit acest institut de limbă franceză din Galaţi şi a devenit mai târziu ingineră. Odată cu intrarea în vigoare, în aprilie 1948, a noii Constituţii comuniste ea a lovit cele trei instituţii şcolare de elită ale surorilor de la Notre Dame de Sion, de la Bucureşti, Galaţi şi Iaşi (1300 eleve), denunţate imediat de către Cominform (Biroul Informativ al Partidelor Comuniste şi Muncitoreşti) ca şcoli străine, care trebuie închise.

Recită încet atunci în gând, visând ceva trist, nedesluşit şi încă dormitând: „Răscumpărată-n cinicul prezent/trezirea scapă. Piere lent,/târând adânc, cu chip desăvârşit/ bucăţi de plâns. În rolul hărăzit/hidre lichide, şiruri lungi de fete/ducând ofranda vaselor, cu sete,/nu ştiu refuzul sau puterea,/din unghiu-n care-mi torn tăcerea/când am plecat. Apoi, căderea…/Dar, cine ştie? Poate nu-i aşa/şi n-a fost somn. Nu pot lăsa/molatice velinţe pe poteci,/vâltori în vis, petale reci,/abisul oceanului postum/să spargă pietrele din drum/şi-n neteziş de braţ,

naiada,/o broderie ruptă, furtul, sfada,/ce leagă sânge rotunjit de porţi,/de grinzile pădurii, ca de torţi,/în dimineţile stelare,/într-o comună respirare,/ tălmăcitor. Tălmăcitoare…”[176] Mai auzea parcă încă şi acum huruitul tancului care se răsucise peste tranşeea în care era el şi de unde doar instinctul şi viteza de reacţie l-au salvat, ca şi îndârjirea pe care nu şi-o bănuise încă până atunci. S-a trezit însă, dintr-un salt disperat, deasupra turelei dogorinde a tancului sălbatec, care se rotea repede, foarte repede, căutând ţintele dispărute şi a dat drumul în interiorul tancului la ultima sa grenadă, pe care o mai avea.

O bubuitură puternică la aruncat într-un parapet de tranşee, iar tancul amuţit s-a oprit la un metru de pieptul unui om, care albise de frică, gângurind în neştire o rugăciune fragmentată. S-a apropiat de el şi cu ochii ieşiţi din orbite, la luat în braţe, într-o îmbrăţişare pe care nu o mai ştiu poate, decât cei care au văzut moartea cu ochii… În tranşee era chiar unchiul Nicolae Potec, cel care urma să fie strivit sub şenilele tancului rusesc amuţit!... Îi aducea cămaşa curată promisă…

Lacrimile curgeau pe obrajii amândurora, nu mai ştiau ce să-şi spună, gândurile lor năvăleau cu viteză încercând să evalueze consecinţele, prin faţa ochilor treceau în ritm ameţitor de rapid, cam toţi cei din familie, care păreau să înţeleagă, în sfârșit, ce s-a întâmplat. Dar ei, cei doi camarazi, greu încercaţi de război, cei doi prieteni nedespărţiţi toată viaţa lor, cei doi cumnaţi, ei bine, ei ştiau că biruiseră moartea! M-ai salvat măi Costine, mi-ai salvat copiii… Cu ochii umflați și încă obturaţi de curcubeul lacrimilor bulucinde, cei doi soldaţi încercaţi, cei doi foarte apropiați și buni prieteni, aşezaţi pe marginea şanţului rupt proaspăt de şenile, care putea să le fi fost ultima lor groapă, au răsucit câte o mică ţigară…

Se priveau acum nevenindu-le să creradă că au scăpat din ghearele morții și că sunt încă vii, se priveau cu o căldură umană de care știu și au simțit-o numai oamenii care au avut îndreptată spre ei moartea! Nu le venea să creadă că sunt încă vii, că șenilele tancului a fost gata să le curme viața. Sunt momente când sufletul omului poate atinge marginile lumii necunoscute şi mîinile noastre se intind grăbite să cuprindă imensitatea zărilor, iar pieptul este gol şi neajutorat, numai poate de Dumnezeu, în noblețea sacrificiului apostolic pentru salvarea celor dragi, se oferă cu nepăsare şi măreţie glonţului devastator!

[176] *Plecarea, Alfabetul posibilelor iubiri* -Florin I. Cernat

„Casa doctorului Aristide Serfioti, str. Mihai Bravu nr. 26, fost 24. În anul 1930 aici era „Spitalul Crucii Roșii Dr. Serfioti”. – Ion Cașu, facebook. Dacă ar fi să ne reamintim ceva despre dr. Aristide Serfioti ar trebui să spunem că țarul îl decorase cu Ordinul Sf. Stanislav după 1877, cancelarul îi dăduse Coroana Prusiei, sultanul i-a acordat Ordinul Medgidie, Carol I îi dă Coroana României și Steaua României, iar recomandat de consulul francez la Galați primește și Legiunea de Onoare. Avea și o altă casă pe Domnească, zidită alături de negustorul Constantin Sacomano, cel care amenajase pe Domnească „Teatrul Sacomano” sau „Teatrul cel Mare” pe locul actualei Prefecturi, acolo unde a conferențiat Vasile Alecsandri și a jucat Fani Tardini și frații Vlădicescu. Cea de pe Mihai Bravu nr. 24 era o casă cumpărată.

Fumul cel albastrui al ţigărilor abia aprinse se ridica din tranşeea de lut lipicios care le putea fi chiar mormântul, în care murise dealtfel de curând un regiment român de genişti, aceştia erau de fapt foştii lor camarazi gălățeni, prieteni cu care ei copilăriseră, oameni buni cu care legaseră de-a lungul timpului frumoase și trainice prietenii, oameni alături de care porniseră să înfrunte vicisituinile vieții și ale acestui război distrugător, care nu se mai putuseră însă deloc salva de sub șenile. Oftatul lor în spasme, ce le zguduia pieptul, era ultimul omagiu de care mai earu în stare pentru ei, obosiseră de tot sufleteşte…Şi fumul de ţigară acoperea această tragedie mută, iar mai târziu, generaţiile care au supraveţuit tranşeelor, aveau să se creadă fericiţi, iubind şi dansând tango „în fumul de ţigară…” Cine ar fi bănuit atunci că o să pierdem peste o treime din ţară, cine ar fi bănuit că ne vor vinde pe un petec de şerveţel, cine mai ascultă azi durerea pământului şi poporului român, cine?

Doctorul Aristide Serfioti și soția sa Avrocomi, născută Xeno, au marcat semnificativ istoria Galațiului, putând fi considerat o comoară a acestui oraș. Numeroasele acte filantropice făcute și excepționalele construcții, între ele fiind Cavoul de la Filești, biserica Sfânta Treime din Filești 1880, cele două case de pe Domnească nr. 52 și Mihai Bravu nr. 26, sunt încercări de reconciliere istorică între stilul bizantin și cel gotic, toate de excelent nivel artistic. Pe cavou zidit este menţionat în limbile greacă şi română următorul înscris: „Prea iubitei sale Avrocomi, născută Xeno, 25 septembrie 1836 - 23 august 1885, inconsolabilul ei soţ Aristide Serfioti, doctor". Prin testamentul întocmit la 23 august 1903, moşia sa a rămas în proprietatea celor două surori ale lui, Scheva şi Elena, pentru toată durata vieţii lor, după care moşia urma să aparţină definitiv Spitalului „Elisabeta Doamna". În acest testament se instituie premiul „Dr. Aristide Ch. Serfioti", în valoare de 40.000 lei, patronat de Facultatea de Medicină din Bucureşti, care se acorda din doi în doi ani celor mai bune lucrări medicale. Au fost lăsaţi 10.000 lei pentru Azilul de copii din Galaţi. Cărţile din biblioteca sa medicală le-a donat Societăţii ştiinţifice medicale din Galaţi, iar pe cele beletristice erau donate bibliotecii Liceului „Vasile Alecsandri". În Moldova el ajunsese din mai 1853 și se stabilește la Galați unde în 1857 este numit șef al Spitalului Militar cu gradul de colonel. El lucrează și în spitalele civile din oraș și își încheie cariera în anul 1901. Nu înainte de a pune pe picioare în 1863 Societatea Medicală a medicilor gălățeni. Tot el cumpără de la frații Ghica în 1878 moșia Calica de la Filești de 2432 hectare. A murit în dimineața zilei de 24 iulie 1905.

Şi ei de ce au murit, ştie cineva? „Românie, Românie/Ce-ai lăsat Ruşii să vie/Să ne ducă'n pribegie?/Că vin nesfârşită brumă/Şi norocul ni-l sugrumă,/Sugruma-i-ar foc şi ciumă.../ Stema scumpă de domnie/E şi ea în pribegie./Ţara-i jale şi urgie.../Lanţul gleznele ne strânge,/Plânge tot Românul, plânge,/ Nistrul duce numai sânge.../Pârcălabii şi hatmanii/Trec prin noapte umbre stranii/Că i-au turburat duşmanii.../Şi în goana lor nebună/Se înalţă'n scări şi sună/Jale grea din corn de lună... /Scoală-ţi Ţară, voevozii,/Că păgânii-s mulţi ca bozii/Şi ne latră ca zăvozii.../Cheamă-ţi codrule, voinicii/Că ne'neacă veneticii,/ Căpcăunii, bolşevicii.../Tu Hotin, străbun Hotin,/Eşti azi singur şi

străin,/ Şi păgânii vin şi vin.../Voi stejari de la Tigheci/Daţi alarma pe poteci/Că ne prăpădim pe veci.../ Nistrule, să te ridici,/ Căpitan peste voinici,/Să-i strivim pe venetici.../Furtunos să ieşi din maluri/Şi să-i îngropăm sub valuri.../Să le dăm pământ sub glie/Tuturor ce-or să mai vie,/ România, România..."[177]

Tăcerea definitivă se așezase peste câmpul verde al stepei, altădată plină de ropotul cailor și de cântece de lume. Doamne, Dumnezeule, ce spectacol fascinant, uriaş, vast şi clocotitor ai făcut din viaţă, care este viaţa pe care tu ne-ai dăruit-o şi pe care tot tu ne-o ei, din când în când, cu nepăsare!... De o parte și de alta a câtorva trașee presărate din loc în loc pe câmpia imensă și necruțătoare erau oameni care nu se cunoșteau, nu-și vorbiseră niciodată, nu avuseseră conflicte pesonale niciodată, dar acum se omorau cu înverșunare! Uneori creierele oamenilo sunt pustii! Care mamă și-ar putea vreodată imagina că feciorii ei, pe care i-a crescut atât de greu și cu atâta dragoste, vor deveni la un momentdat hrană pentru lupi și pentru corbii negri ai stepelor măturate mereu de Crivățul hain?

Casa Cavallioti de pe strada Domnească, imobil naţionalizat între anii 1948-50, azi muzeu de istorie. Aparţinea familiei avocatului Gheorghe Nicolae Cavallioti. Era nu doar avocat, ci mare proprietar al Galaţiului. Negustorul de vinuri, marele mecenat şi iubitor de artă şi ştiinţă din Miskolc, George Tricupa Cosmischi[178], în anul 1770, pe spezele sale, la Veneţia scoate cartea

[177] *Jale basarabeană*, Vasile Posteucă.

[178] „Despre Gheorghe Tricupa Cosmischi, acela care a îndemnat pe Cavalioti la alcătuirea vocabularului şi cu a cărui cheltuială s-a tipărit, ştim, după Thunmann, că era un negustor patriot, amic al ştiinţei şi că petrecea mai mult în Polonia, unde se ocupa cu vinuri ungureşti. El figurează de asemenea la 1808 pe lista de abonaţi a scrierii lui Rosa Unters, pag. 152, alături de Naum Cosmischi, probabil frate sau rudă." (Pericle Papahagi, *Scriitori în secolul al XVIII (Cavalioti, Ucuţă, Daniil)*, Bucureşti, 1909,. 32. nota 1)

scriitorului aromân Theodor Cavallioti din Moscopole intitulată „*Protopiria*”. Theodor Atanasie Cavallioti (1718-1789) a fost un mare cărturar aromân originar din orașul Moscopole. A predat la Academia din Moscopole, al cărei director a și fost. Lucrarea lui cea mai importantă este „*Protopiria*” („*Prima învățătură*”). Aceasta este prima carte care oferă informaţii despre dialectul macedoromân. Cartea cuprinde texte religioase şi un vocabular de 1170 de cuvinte pe trei coloane: în greacă, aromână şi albaneză. În 1774 cartea a fost tiparită şi la Leipzig şi a fost considerată prima mărturie scrisă în dialectul aromân, până la descoperirea gravurii de la Ardenita. Lucrarea scoasă în tipografia lui Antonie Bartoli, e un fel de cărticică pentru clasele elementare, scrisă în greaca modernă. Savantul german Johann Thunmann, profesor la Universitatea din Halle, care l-a şi publicat în lucrarea sa „*Untersuchungen über die Geschichte der Östlichen europaischen Völker*”, Leipzig, 1774. Thunmann dă informaţii despre activitatea lui Cavallioti, protopopul din Moscopole, pe care îl nume şte cel mai învăţat dintre aromâni[179]. Părerea lui Zaviras e că protopopul Cavallioti e un „gramatic” genial. Cavallioti a fost profesor şi protopop în Moscopole. Ca predicator şi om învăţat a călătorit mult, a ajuns şi în Germania, Ungaria şi Veneţia. Unor astfel de călătorii datorăm prezenţa lui Theodor A. Cavallioti la Mişcolţ, atît atunci cînd prin îndemnul lui G. Tricupa compune şi tipăreşte vocabularul greco–româno-albanez, cât şi mai târziu, când îl vedem figurând printre abonaţii scrierii lui Rosa.”[180] La sfârşitul lucrării sale „*Măestria ghiovăsirii româneşti cu litere latine şti, care sunt literele Românilor ceale vechi*”, apărute în 1809 la Buda, Gheorghe Roja, dă o listă a prenumeranţilor aromâni din oraşele din Austria, Ungaria, România şi Bulgaria. La pagina 152, ca abonat, îl găsim pe Gheorghe Tricupa Cosmischi, fiind alături de Naum Cosmischi (Miskolc), probabil frate sau rudă de-a lui. Printre „fraţii români” care au sprijinit clădirea bisericii din Miskolc sunt menţionaţi şi Evreta Şaguna, bunicul dinspre tată şi Anastasiu Mihail Muciu, bunicul dinspre mamă al viitorului Mitropolit al Ardealului, Andrei Şaguna. Aceşti doi comercianţi erau buni prieteni, au pregătit terenul pentru căsătoria copiilor lor. Evreta Şaguna avea un fecior, Naum, care deşi tânăr, era văduv căci soţia lui cea dintâi a murit. (Ea se numea Ecaterina Magiaro din Perlepe, şi a murit la naşterea copilului Gheorghe, tatăl lui Constantin Şaguna, decedat în calitate de general în armata română. După împărtăşirile acestui general, părintele său Gheorghe a făcut studii de arhitectură; fiind apoi chemat de Teodor Balş în țară, s-a căsătorit la Galaţi cu Anica Pantazal Constandache, o nepoată de vară a mamei lui Cuza.[181]) -*Coloniile aromâneşti din Austria şi Ungaria la începutul secolului al XIX-lea*, Nicolae Saramandu.

Peste această, scurtă şi clocotitoare viaţă a noastră se prăvăle aproape implacabil lutul galben şi inpenetrabil al cimitirului, sau lespedea grea, de piatră, care ne scufundă în întunericul hăului definitiv. Uitarea se aşează perfid peste tot cu o perseverență pe care nici nu o bănuim.

[179] Theodor Capidan, *Aromâni. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Bucureşti, 1932, p. 49–50.
[180] Pericle Papahagi, *Scriitori în secolul al XVIII (Cavalioti, Ucuta, Daniil)*, Bucureşti, 1909, p. 36. nota 1.
[181] Ioan Lupaş, *Viaţa unei mame credincioase. Anastasia, mama lui A. Şaguna (1785-1836)*, în: „*Studii, conferinţe şi comunicări istorice*”, vol. III., Sibiu, 1941, p. 177.

Gara orașului Galați cu un tren gata de plecare spre Basarabia în anul 1942. Se poate observa de cunoscători mai ales că încă se foloseau vagoane de călători pe două osii[182]. Locomotivele cu abur erau în plină glorie.

[182] Primele vagoane, care au circulat pe linia București-Filaret-Giurgiu Oraș, au fost realizate înainte de anul 1859, la fabrica „Ausbury", din Manchester-Marea Britanie. Caracteristicile tehnice ale acestora erau: existau 3 clase, vagoanele erau compartimentate, cu uși laterale, fără comunicație între vagoane. Vagoanele de clasa 1 erau capitonate, aveau 3 compartimente, cu câte 6 locuri în fiecare compartiment, lungimea între tampoane de 7,45m și ampatamentul de 3,5m, greutatea (fără frână) era de 7,3 tf. Cele de clasa a-2-a aveau 4 compartimente, cu câte 8 locuri/compartiment, lungimea între tampoane de 7,17 m, ampatamentul 3,35m și greutatea (fără frâne) de 7 tf.
În fine, vagoanele de clasa a-3-a (inițial neîncălzite, apoi prevăzute cu sobe interioare), aveau 5 compartimente, cu câte 10 locuri/compartiment, lungimea între tampoane de 8,38m, ampatamentul de 3,95m, iar greutatea de 7,4 tf. Iluminarea tuturor vagoanelor de călători se făcea cu ulei de rapiță.
Încălzirea vagoanelor de clasa 1 se făcea cu ajutorul unor vase, cu apă caldă, care se introduceau în compartimente în stațiile terminus sau uneori în stația Comana (unde, până la introducerea telegrafului, trenurile se încrucișau în mod obligatoriu). De asemenea existau și vagoane mixte, de clasa 1 și a-2-a, care aveau un compartiment de clasa1 și două sau trei compartimente de clasa a-2-a. Nu existau instalații sanitare în vagoane. În 1872, conform mersului trenurilor, pe linia București-Filaret-Giurgiu Oraș existau numai două trenuri personale/zi, care circulau cu 33,5 km/h. Vagoanele aveau câte două uși laterale, care dădeau direct afară, pe cele două lungi trepte laterale. până la înființarea Direcției Generale a CFR, parcul de material rulant era foarte eterogen, fiecare concesionar aducând vagoane și locomotive din țara sa: Germania, Austro-Ungaria, Marea Britanie. Însă după apariția Direcției Generale a CFR în 1880, statul român a luat măsuri pentru modernizarea parcului de material rulant, ținând seama și de tendințele general-europene în materie. Astfel în 1889 sunt comandate de către CFR casei Gorlitz primele vagoane compartimentate, cu culoar lateral. În anul 1902 intrau în parcul CFR primele vagoane pe boghiuri, cunoscute ca seria 17-22. Acestea sunt achiziționate de la casa Ringhoffer, fiind produse de uzinele „Ganz es Tarsa" Budapesta. Principalele caracteristici tehnice sunt: vagon de clasa 1, șasiu metalic, carcasa din lemn acoperită cu tablă, boghiu de tip german (realizat după modelul boghiului american „Pensylvanya", cu arcuri în foi și arcuri spiralate), frână pneumatică „Westhinghouse", încălzire cu aburi de joasă presiune, iluminat electric (dar a existat și iluminarea cu becuri cu gaz „Aurer"), 7 compartimente, două toalete. Banchetele erau acoperite cu pluș. Viteza maximă: 80 km/h. Conform unui livret de mers din anul 1984, grupa directă Iași-Hunedoara mai era compusă din vagoane ale seriei 17-22 (deci după 82 de ani!). Tot înainte de

1914 apar si o serie de „ateliere”, rudimentar dotate atunci, pentru întreținerea materialului rulant. În 1872 sunt înființate atelierele CFR București Grivița, apoi cele de la Pașcani, Galați, Drobeta Turnu-Severin (în anul 1882), Titu, Târgoviște (devenite, după anul 1945, Intreprinderea de utilaj petrolier), Iași, Palas, etc. În anul 1887 Atelierele Grivița devin „Atelierele centrale de locomotive și vagoane București”, din anul 1897 trecându-se aici la reparații capitale de vagoane și locomotive.

În anul 1908 este inaugurata Remiza Grivița, cu o hală din lemn acoperită, pentru gararea automotoarelor regale. Între anii 1913-1914, din inițiativa lui Alexandru Pereițeanu, se realizează: triajul București-1 (denumit, pe atunci, „Chitila Triaj”), stația tehnică de formare a trenurilor București Grivița, precum și depoul de locomotive București Călători. La sfârșitul secolului 19, circulau în România de atunci 450 locomotive, 1.000 de vagoane de călători și 10.000 de vagoane de marfă, poștă și bagaje. În timpul primului război mondial, o parte însemnată din parcul de vagoane a CFR este distrus. După 1918, CFR a „moștenit” de la MAV un parc de vagoane din Transilvania extrem de eterogen. După anul 1920 se iau măsuri pentru îmbunătățirea parcului de vagoane a CFR. Dacă la clasa a treia și a doua se utilizau vagoane mai vechi, pe două osii, la clasa întâi era necesară achiziționarea unor vagoane noi. În perioada interbelică, s-au achiziționat următoarele serii de vagoane: -vagoanele de tip „Hecht”, construite între anii 1923-1927 la uzinele germane „Buch”, „Nurenberg” sau „Van der Zipper”. În anul 1889 s-a ăcut un salt uriaș în materie de confort și siguranță, cu ceva vreme înaintea altor administrații feroviare din Europa. Acestea au fost primele vagoane cu intercomunicație și culoar lateral, de clasele I-a și a II-a. De asemenea au fost primele vagoane ce permiteau intercomunicația în tot lungul trenului „fără a tulbura călătorii, cari sunt apărați în timpul iernii, de pătrunderea imediată a aerului rece în compartimente, ori de câte ori un călător se suie sau se scoboară din vagon” – ing. Agripa Popescu, 1930. Totodată acestea au fost și primele vagoane înzestrate cu closet, un progres însemnat la acea vreme față de materialul rulant al unor țări cu mult mai dezvoltate decât regatul României. Astfel în anul 1889 s-au construit un total de 50 de vagoane de clasa III-a cu intercomunicație interioară și closete, un număr de 200 de bucăți vagoane clasa a IV-a transformate ulterior în clasa a IIIa, cele din urmă fiind proiectate în așa fel încât au permis transformarea în vagoane pentru transportul răniților pe timp de război. După anul 1893 în Italia se mai construiesc 50 de vagoane de clasa a I-a și 50 de clasa a II-a de acest tip. Este interesant că toate aceste vagoane au fost înzestrate pemtru prima dată cu frană Westinghouse automatică șșsi cu încălzire cu aburi de la locomotivă. Ca o paranteză, cele de dinainte de anii 1889-1890, se încălzeau cu sistemul „chaufrette” cu apă caldă. Acest sistem consta într-un rezervor cu apă caldă metalic, care se schimba cu unul proaspat încălzit la sosirea în fiecare stație, rezervor care se plasa undeva la picioarele călătorilor, sub banchete. Alte sisteme de încălzire erau bazate pe sobe cu aer cald, respectiv sistemul May-Pape, însă nici acestea nu dădeau randamentul dorit și se iluminau cu lămpi cu ulei de rapiță, mult mai bun decat sistemul „Lafaurie et Potel”, un sistem de lămpi cu petrol cu rezultate slabe în exploatare, la care s-a și renunțat (*Sursa: Buletinul Societății Politehnice, 1898*). Vagoanele de bagaje au fost fabricate și pentru CFR, dar erau și multe vagoane provenite de la fosta companie AcsEV (mai apoi luate de MAV și ajunse după Primul Război Mondial la CFR), clientul care în 1906 achizitiona circa 50% din producția de vagoane a celor de la Arad. Forma originală a fabricantului de la Arad în 1906 este platforma vagonului, realizată în întregime din dulapi de lemn, cu cutia vagonului prinsă de șasiu, la baza acestuia, cu ajutorul unor nituri. Datorită calităților foarte bune pentru vremea respectivă, sunt achiziționate de către CFR în anii 1923-1924, principalele caracteristici tehnice a lor fiind: vagon de clasa 1 sau vagon de dormit, carcasa complet metalică sau carcasa din lemn, acoperită cu tablă la exterior, lungimea peste tampoane 20.440 mm (în cazul celor de clasa 1) sau 21.410 mm (în cazul celor de dormit), boghiuri de model german, tampoane cu: tija, resorturi volute și dispozitive de compensare, frână pneumatică „Westhinghouse” (dar a existat și frâna cu vid tip „Hardy”),16 saboți, iluminare

electrică cu becuri (dar a existat și o iluminare de rezervă cu lampi cu petrol), finisaje interioare din placaj furniruit și lustruit sau tapete de polivinilin, 7 compartimente (cu câte două canapele cu 3 locuri fiecare, acoperite cu plus albastru), două toalete, uși batante, 42 de locuri în total. Au fost încadrate la seria 98-64. Au circulat timp de peste 70 de ani, în anii 1980 mai putând fi încă văzute în circulație. În anul 1996 un astfel de vagon „Hecht" l-am văzut în compunerea grupei directe Huși-București, ca vagon de clasa 1, vagoanele italiene „Breda", achiziționate de CFR în anul 1928. Caracteristici: vagon de clasa 1, lungimea peste tampoane 21.040 mm, greutatea între 41- 44 tone, boghiu cu arcuri laterale din foi (având săgeata negativă), arcurile laterale fiind legate de cadrul boghiului prin resorturi elicoidale și buloane furcate scurtate. Au tampoane cilindrice, cu dispozitive de compensare și inele de fricțiune. Au aparat de tracțiune discontinuă. Celelalte caracteristici tehnice ale lui sunt asemănătoare cu a vagoanelor anterioare; -vagonul de clasa a doua și a treia, construit la Arad în anul 1927. Seria 97-20: -vagonul de clasa 1, construit la Arad în anii 1940-1941. Era un tip de vagon „greu", având distanță între tampoane de 21.830 mm, boghiuri tip „Gorlitz-greu", cu osii cu rulmenți. Tampoanele cilindrice erau prevăzute cu inele de fricțiune și dispozitiv de egalizare. Pereții interiori ai compartimentelor și culoarului erau acoperiți cu plăci furniruite și lustruite, iar între pereții interiori și tablă exterioară sunt montate placi izolatoare, confecționate din plută. Tabla exterioară este acoperită la partea interioară cu fulgi de azbest, aplicați sub presiune. Ventilația vagonului se realiza prin clapete de aerisire, montate deasupra ferestrelor. Vagonul avea 42 de locuri în 7 compartimente, cu câte două canapele confortabile, a câte 3 locuri, acoperite cu pluș albastru. Greutatea inițială a vagonului era de 47.930 kgf, cu frână pneumatică tip „Hildebrand-Knorr", cu 32 de saboți. O parte din aceste vagoane sunt dotate cu frână pneumatică automată de mare putere „HIKS", cu regulator centrifugal, montat la capătul unei osii; -seria 50 53 24-26. Cunoscute și ca vagoane „BMX" (cele pe care le vedeți în fotografie), au fost construite înainte de 1918 la Arad. În anul 1974, cu ocazia ultimei RK, au suferit unele modificări: osii montate de tipul „ORE-1", cu cutii de osii cu rulmenți (în locul celor cu cuzineți), iluminat incandescent și florescent, dinam nou, perdele, suporți de bagaje din aluminiu și carcasă complet metalică. După anul 1980 multe sunt transformate în „vagon corp de gardă", seria UWMAN, pentru însoțirea trenurilor de marfă de către gardă militară. Amenajările au constat în: rastel pentru armament, paturi pentru odihnă, compartiment pentru personalul de gardă, sobă, WC. Au fost ultimile vagoane de călători din parcul CFR pe două osii; -vagoane de clasa a patra au circulat în perioada 1921-1928, fiind introduse din inițiativa generalului Alexandru Averescu, „pentru ajutorarea călătorilor țărani". Au fost realizate prin transformarea minimă a unor vagoane de marfă pe două osii, cu carcasa din lemn, a seriei G, cărora li s-au montat banchete din lemn; -seria 50 53 28-29: sunt vagoanele speciale ale liniei Oravița-Anina. Realizate în anul 1880 sau, după alte date, în anul 1930 la Arad. Inițial, erau vagoane pe două osii. Lungimea între tampoane este de 15.600 mm, greutatea 30 de tone. La început, aveau carcasa parțial din lemn și platforme de acces descoperite la ambele capete. În anul 1975, cu ocazia RK-ului, au suferit unele modificări: echiparea cu boghiuri de marfă „Y-25-CS", sistem de frânare modernizat (tip frână: KE), eliminarea celor două platforme descoperite, carcasa complet metalică. Viteza maximă este de 80 km/h. Însă ceea ce da „farmecul" deosebit al acestor vagoane este sistemul de încălzire, cu sobă și cu banchetele din lemn: -seria 50 53 29-21. Sunt asemănătoare cu cele anterioare, singura deosebire fiind: soba plasată la capăt (și nu la mijloc) și un tip de boghiu mai deosebit; -vagoane de dormit și bar - restaurant vechi. Până la apariția vagoanelor bar-restaurant și de dormit noi (mijlocul anilor 1960 - anii 1970) s-au utilizat vagoanele CIWL și cele de origine austro-ungară. Vagoanele de dormit erau de tipul CIWL, UNIO Satu-Mare, BREDA sau HECHT. Erau vagoane salon, cu un aspect asemănător cu cel al vagoanelor de clasă. Aveau o sală de conferințe cu mese și fotolii mobile. Încăperea rezervată

pentru personalul de însoțire cuprindea un mic bufet, cu mașină de gătit. Vagoanele aveau sobă pentru încălzirea cu apa caldă. Vagoanele restaurant CIWL au fost construite și la Arad. Primele vagoane de dormit și restaurant a CFR au fost CIWL, de producție franceză. În afară de acestea mai existau și vagoane restaurant și de dormit, provenite din transformarea unor vagoane de clasă. Ele erau prevăzute cu tot confortul necesar călătoriilor de noapte, având paturi confortabile, iluminat individual, apă rece și apă caldă, precum și încălzire proprie. Vagoanele de dormit, provenite din transformarea unor vagoane de clasă cuprindeau nouă sau zece cabine de dormit, cu două paturi, o cabină pentru însoțitor, o cabină pentru sobă și una sau două cabine WC. Vagonul de turism (excursie) era un vagon cu paturi colective, întrebuințat de regulă de grupuri turistice. Vagoanele erau amenajate în două alternative, clasa 1 cu două paturi și clasa a doua cu 4 paturi. Ambele variante aveau cabină pentru însoțitor, plasată în apropierea sobei. Cabinele de dormit cuprindeau paturi fixe și paturi rabatabile, suport pentru bagaje și chiuvetă pentru apă rece și apă caldă; -seria 70 53 25-20: Vagon de călători de ecartament îngust (760 mm), de clasa 1. Lungime: 12.700 mm, ampatament 8600 mm, ampatament boghiu 1500 mm, tip frână Westinghause, încălzire cu aburi, iluminat electric incandescent, greutatea 13 tone. Are 30 de locuri, fiind un vagon-salon; -seria 70 53 25-24. Vagon de călători de ecartament îngust (760 mm), de clasa a doua. Lungime peste tampoane 12.000 mm, ampatament 8000 mm, ampatament boghiu 1300 mm. Are 10,5 tone, 36 de locuri (vagon-salon), uși intercomunicatii pivotante, uși de acces pivotante. Producator: „Unio" Satu-Mare în anul 1958, atelierul CFR Satu Mare Sud în anul 1968, prin modificarea unui vagon de marfă de linie îngustă (construit în anul 1953). În anul 1970 carcasa din lemn este înlocuită cu una metalică. S-au fabricat cel putin 527 bucăți, din anii 1970 producându-se la „MEVA" Drobeta Turrnu-Severin; -seria 10 53 10-01: vagon de cale îngustă (760 mm) de intervenție. Provine dintr-un vagon de marfă de cale îngustă, seria Ga. Are 10 tone și pereți din scânduri de lemn. În anul 1938 parcul CFR număra 2067 locomotive, cca 130 de automotoare, 3127 vagoane de călători și 56.877 vagoane de marfă. Întreținerea acestui material rulant se realiza în atelierele de la: Griviția-locomotive, Griviția-vagoane, București-Triaj, Cluj, Timișoara, Iași (Cetățuia, Nicolina), Arad, Simeria, Oradea, Brașov, Drobeta-Turnu-Severin, Galați, Pascani, Palas, Tighina, Cernăuți, relativ bine dotate, pentru aceea vreme. În anul 1938 existau următoarele fabrici de material rulant feroviar în RomâniaMare:

- „Malaxa" București (întemeiată în anul 1921. Din 1928 produce locomotive cu aburi. V-a mai produce și trenuri automotoare și vagoane-cisternă); -„Uzinele Domeniilor Reșița" (între 1919-1923 este reconstruită, fiind complet operațională în anul 1927. Produce și locomotive cu aburi); -„Romloc" Brașov (înființată în anul 1921, produce locomotive cu aburi. Din anul 1954 este reprofilată pe producția de autocamioane); -„Unio" Satu Mare (produce trenuri automotoare. Dupăanul 1945 este reprofilată pe producția de utilaj minier); -„Astra" Arad. (înființată încă din anul 1892. Produce vagoane de marfa și călători, dar și unele trenuri automotoare). În anul 1943, după un proiect german, începe construcția la Arad a vagoanelor seriei 50 53 29-20 (cunoscute ca „dimitroave"). Principalele caracteristici tehnice sunt: carcasa complet metalică, boghiuri „Gorlitz-ușor", greutatea proprie a vagonului 42.200 kg, lungimea peste tampoane 20.850 mm, tip frână HIKP (primele vagoane din parcul CFR cu frână moderabilă la defrânare), viteza maximă 100 km/h. Încalzirea se realiza cu aburi de joasă presiune (sistemul „Fiedmann"), iluminarea cu becuri (generator electric de tip „Dick"), aveau 9 compartimente, cu 72 de locuri. Lămpile finale originare erau de tip „ochi de pisică". Aveau schimbător de regim marfă-persoane. Inițial, aceste vagoane au fost proiectate să fie utilizate ca vagoane de clasa a treia, având banchete din scânduri de lemn. Însă în anul 1948 clasa a treia este desființată. Astfel, cu mici înbunătățiri (banchetele din lemn sunt acoperite cu perne din burete și polivinilin) ele sunt transformate în vagoane de clasa a doua. În anul 1943 s-au produs 20 de bucăți, în 1949 80 de bucăți și între anii 1951-1961 vreo 722

La moartea tatălui meu, unchiul Nicolae Potec, avea să fie singurul care a plâns în tăcere şi care nu s-a desprins nici o clipă de la căpătâiul tatii, trecându-i blând mână tremurândă peste fruntea rece… Cred că erau poate încă amândoi pe buza tranşeei îngheşate de lângă Odessa și poate că se visau încă acolo unde văzuseră, pentru prima dată, aşa de aproape, coasa neiertătoare a morţii, aţintită asupra crudei lor tinereţi, căci pieriseră deja lângă Odessa foarte mulți camarazi!

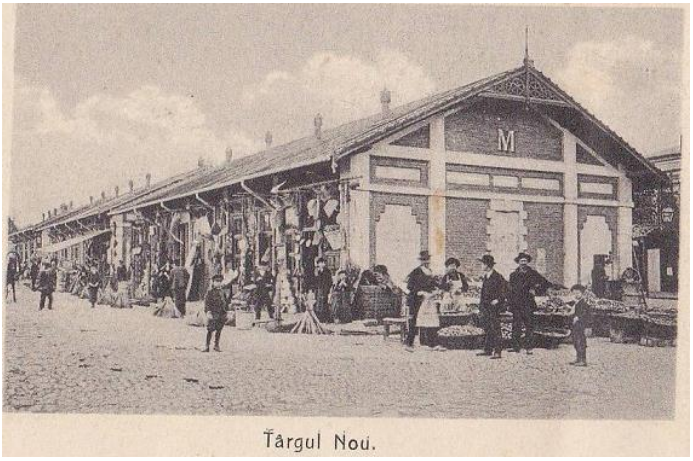

Târgul Nou sau Piața C. Negri din Galați.

Scriu această teribilă tragedie a câtorva generaţii, la aproape șapte decenii scurse de la conflagrație, de când am auzit din gura tatii primul ei episod, care s-a tot completat şi s-a tot macerat în sufletul meu atâta timp, când am considerat că este necesar ca şi copiii mei să poată auzi de la tatăl lor povestea unui neam şi a unei naţiuni. Cred că toate aceste lucruri transmise urmaşilor noştri, după o îndelungă filtrare şi analiză, pot forma osatura omului din următoarele secole. Ele pot să-i dea zestrea de cunoştinţe rară, care să-l facă mai înţelept şi mai om, cred că aşa are o şansă în plus de a se salva de pericolul imminent al imbecilizării. Şi nu pot să nu-mi amintesc de poetul Radu Gyr care spunea: „De-aş şti că mi-am

---

de bucăți (total 822 bucăți). În anul 1997 au circulat ultimile „dimitroave" în configurație originală. Din păcate nu s-a mai reușit restaurarea a nici unui exemplar originar. – vezi „*Istoricul vagoanelor de călători din România*", 2004. Cel de-al doilea război mondial a provocat pagube importante materialului rulant al CFR. Din această cauză, dar și datorită faptului că o parte din vagoane sunt predate către URSS, în contul „despăgubirilor de raăzboi", pe parcursul anilor 1950, se constata o lipsă cronică de vagoane. De asemenea, datorită exploatării intensive și a lipsei pieselor de schimb, parcul de vagoane CFR este puternic uzat. - Surse date istorice: *Buletinul Societății Politehnice din România (1909-1938)* și alte surse CFR.

călit oţel tăios,/Mi-aş încrusta pe lamă legământul,/Să mi-l înfig până-n mâner în Sfântul/ Crescut în mine ca un chiparos./L-aş împlânta şi-n iadul meu nemernic/Să nu fiu nici diavol şi nici înger/Ci numai Om, fierbinte şi puternic./Nu vreau azururi şi nu vreau pucioasă/ Vreau doar să lupt, să freamăt şi să sânger,/ Vreau viaţa mea de om, vijelioasă..."[183] Şerpuind prin câmpia joasă de lângă Dealul Gerului, trenul lung se strecura sub zarea albastră, umplând tacticos şi sacadat văzduhul cerului, cu sunetul acela scos de la cadenţa roţilor de fier, reluat imediat de ecoul nopţii ce-l ridica în slavă, mult pe deasupra oamenilor şi timpurilor, pe care în copilărie, stând așa pitulat în marginea pădurii de salcâm, între gândurile mele, îl ascultam cu atâta plăcere…

Copilăria este mereu foarte iscoditoare și iubitoare. Privirea urmărea mult timp dâra de fum albăstrui-alburie, pe care acesta o lăsa în marginea lanurilor şi a pădurii de salcâm, arsă de vipia verii secetoase, o dâră de la aburul şi fumul coşului dihaniei făcută din tablă neagră și nituită, prinsă în chingi de alamă late, foarte migălos lustruite, ca şi printre lanurile verzi şi nesfârşite de porumb înalt, risipite pe povârnişul dealurilor Moldovei, sau printre pâlcurile salcâmilor bătrâni dintre lanuri. La umbra lor deasă, în acea arşiţă cumplită a verilor toride, care vărsau parcă peste ţară numai apă clocotită, au luat masa lor sărăcăcioasă, din fiertura de fasole, ori brânza de oi cu ceapă, generaţii întregi de ţărani români, secerătorii care au dat grâul auriu al câmpii, pentru pâinea cea de toate zilele a acestei lumi.

Uuuuuuoooo… taca, taca… taca, taca, …apoi și dihania pierea lent, într-un ecou deja tot mai îndepărtat şi răvăşitor al sufletului meu încă de mic copil, atent, chiar foarte atent, la zgomotele nedesluşite şi complicate ale lumii nemărginite... Parcă-l văd cu căruţa în marginea lanului de porumb verde, cât omul de înalt, cucuruz legănându-şi alene în văzduh, în adierea molatecă și catifelată a vântului slab de vară, săbiile tăioase şi lipicioase ale frunzelor lor late, pe moşul meu Alecu Biţu, cum îşi înhăma caii bătrâni la căruţă, scoţându-i din brazda arăturii reavăne, de care se săturase şi mânându-i apoi în trap mărunt, spre gara Conăcheștilor. Această frumoasă gară era zidită din cărămidă roşie, bine presată, smălţuită şi arsă profesionist de zidari italieni, veniţi pe la noi la muncă din cauza sărăciei de la ei, gară căreia nici schijile bombelor căzute peste ea prea din abundență nu au avut ce să-i facă, o clădire solidă dominând împrejurimile, care străjuia pădurea, dinspre nordul Crivăţului hain iarna.

[183] *Crunt m-am înverşunat*, Radu Gyr.

Vapoare în portul Docuri la încărcare.

Mai pot să alerge ăştia şi să are, bre, moş Alecule, nu-s prea bătrâni? Ce spui tu pe-acolo, dragul moşului, păi nu-i vezi tu, că-s zmei nu alta, uită-te cum merge căruţa mea veche, căruţă uşoară, de Brăila, mă, parcă toarce, ce mai… Calul e ca omul de omenie, dragul moşului, când simte el că eşti mai la greu, tu prietenul lui, cel cu care petrece zi de zi şi seară de seară viaţa sa, pune umărul, icnește și se luptă să răzbească, să te ajute... El nu stă să se uite nechezând după iarbă, se luptă până moare în şleavul căruţei înpotmolite, ca să nu te lase prins între nămoluri sau alte greutăţi, că doar lângă el am făcut noi, băiete, pământurile noastre roditoare, lângă el le-am apărat de năvăliri, cu el ne-am serbat nunţile şi tot cu el ne-am dus părinţii şi pe cei dragi prin cimitire, aşa că fără nici o îndoială el este prietenul nostru veşnic, asta să ştii tu, dragu'tatii. Poate am şi eu noroc cu vre'un pasager simandicos, să-mi dea o ţigară din cele mai boiereşti, mai pricopsite bre, ce dracu, dintr-ălea cu tiutiun bun, de Virginia, unul galben ca şofranul nene, de zici că-i aur nu alta, tăiat așa mărunt, cu foiţă moale, aşa de delicată, de parfumată şi de subţire, împachetate în pacuri aurite.

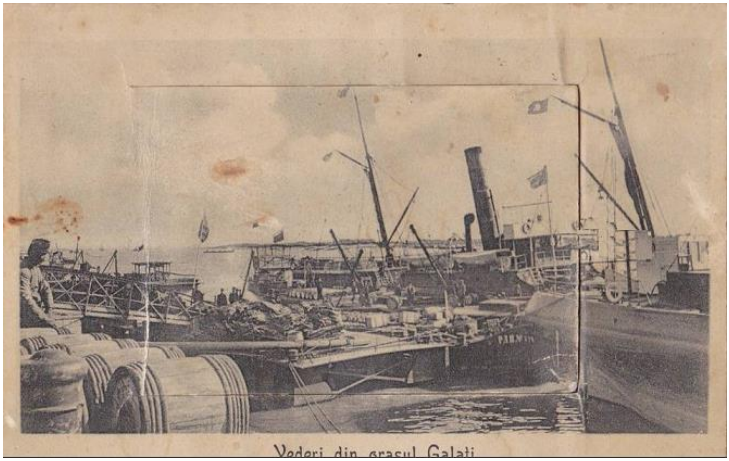

Vapoare la cheul portului Galați, descărcând butoaie cu măsline, sardine și sardele, icre moiu, coloniale de tot felul (piper, foi de dafin, santal, sosuri de tabasco, icre de Manciuria, uleiuri de eucalipt, etc). Ilustrată a Editurii Negoiescu & Manițiu are pe verso un text care arată o releție strânsă între cei câțiva protagoniști: „Duduie Lilică, îți mulțumesc mult pentru gentilețea ce ai avut a-mi trimite probele de broderie, sunt foarte frumoase. Salutări domnului Țicău și duduiței Elvira. Pe mata, dragă Lilica, te sărut. Uranic Mihalache."

Toate aveau pe ele o emblemă nobiliară, cu monogramă regească albastră ştanţată adânc pe pac, să-l duc şi eu bre ...așa, drept răsplată pentru tiutiunul lui boieresc de dincolo de apa Siretului şi bine preţăluit în vremurile ăstea atâta de rele, calice. Trebuia adică să-l duc la el acasă, la salonul în care a fost odată prăvălia lui mare de peste Siret, din târgul Nămoloasei ovreilor cei cu barba roşie, „Peste râu, la Nămoloasa,/ Unde s'a'necat mireasa,/Când fanfara tot cânta/ Şi barca se scufunda/ Săraca, biata de ea!" Vine mereu pe aici la noi şi când ajunge omul ăsta acolo, în bătătură, ştiu că se aşează domol pe prispa lată, a fostei lui prăvălii, îşi scoate încet pacul acela preţios şi mă invită să iau şi eu, atâta cât tiutiun doresc eu nene, că de, e om bun sărăcuţul de el, apoi îşi ia capul încet între mâinile lui cele cu deştele prea subţiri şi îşi propteşte coatele în genunchi strânși prevăzător sub barbă…

O foarte rară ilustrată cu strada Mare, din Galați, în care se vede în dreapta sus reclama Hotelului Splendid. La parter un mic magazin de blănuri a d-lui Joseph Gluhmann, continuat de magazinul La Milion. În stânga o agenție funebră, apoi magazinul La Savin. Interesant este faptul că în fundal se vede Școala de băieți construită în timpul pârcălabului C. Negri și clopotnița mănăstirirîi Metoc lângă care era construită școala. Pentru a coborâ spre port nu există decât posibilitatea ocolirii prin stâga a școlii, pe actualul vad aflat imediat în spatele școlii. Vadul Belvedere era doar o ocolire prin dreapta mănăstirii fiind evident pietonal, adică cu scări din granit care duceau în strada Portului la intersecția lor fiind celebra zalhana a fraților Antachi. Cetitorul va fi observat în această carte o ilustrată de pe aceeași stradă în care este prezentată o paradă militară, dar din celălalt capăt al străzii, în urcare spre Piața Regală. După opinia mea pe această stradă nu exista o autoritate publică care să poată organiza o paradă militară de 10 mai, a Pimăriei sau Prefecturii. Nu rămâne altă variantă decât să fi fost sediul unei cazarme a marinei ori a „Școlii de submecanici și submaeștri de marină" înființată la data de 8 octombrie 1897, prin Înaltul Decret nr. 3110 de regele Carol I. Școala funcţiona la Galaţi, iar primul comandant al acesteia a fost numit comandorul Constantin Bălescu. În anul 1908, școala se muta la Constanţa. Rămâne așadar că parada militară despre care vorbește cealaltă ilustrată era din perioada 1898 – 1907. Contraamiralul Nicolae Dimitrescu-Maican (n. 1846, București - d. 1902, Galați), supranumit „ctitorul Marinei Militare", a fost prezent la inaugurarea la 31 ianuarie 1882 a Școlii de Marină", cu sediul în Galați pe dealul Țiglina, mai sus de strada actuală G. Coșbuc, iar în anul 1884 a pus fundamentul portului militar Țiglina – Galați, care mai există și astăzi. Pe de altă parte, Atelierul Flotilei din orașul Galați a fost înzestrat cu dotarea necesară fabricării minelor și accesoriilor acestora, fapt care a marcat începuturile dotării cu arme sub apă a Flotilei române. Lotul de 20 hectare cerut de el pentru amenajarea portului militar, a cazărmilor echipajelor și depozitelor de muniții și torpile se acordă de stat. Ceremonia punerii pietrei fundamentale a portului și celorlalte instalații a avut loc la 25 aprilie 1884, în prezența comandantului Flotilei. Tot în această perioadă, au fost elaborate primele regulamente menite să îmbunătățească activitatea Corpului Flotilei – „Regulamentul îndatoririlor comandanților de bastimente", „Regulamentul serviciului interior la bord", „Regulamentul pentru angajarea amploaiaților civili" și „Regulamentul de administrație și contabilitate a Corpului Flotilei".

La 1 ianuarie 1876 Nicolae Dimitrescu-Maican a fost numit ofițer de Stat Major al Marinei, funcție în care s-a distins prin maniera de rezolvare a unor probleme de organizare generală a armatei. La 1 aprilie 1877 a fost numit comandantul Flotilei, îndeplinid această funcție până în anul 1888. „Când m-am întors de la studii din străinătate, flotila avea un singur bastiment care nu mergea și un efectiv de 200 oameni, argumenta generalul Maican în petiția adresată Regelui în anul 1892. Când la 1888 am părăsit Corpul, Flotila avea o Școală pentru formarea cadrelor și care permitea chiar formarea de ofițeri. Flotila avea 80 de ofițeri, 60 mecanici și piloți dintre care mulți formați, instruiți în Corp, un efectiv de 1500 oameni instruiți în diferite specialități de: gabieri, timonieri, tunari, torpilori, încălzitori etc, flotila avea un arsenal pentru toate reparațiile necesare vaselor, pentru ca reparațiile să nu se mai facă în străinătate ca în trecut; flotila avea un corp de adăpost, 18 bastimente și 17 șlepuri, dintre care multe construite în arsenal; flotila avea o lege de organizare și regulamente corespunzătoare care permiteau o bună funcționare a serviciului. Astea toate s-au petrecut la Galați, iubite cetitorule, atunci când orașul Galați și portul său însemnau ceva pe harta acestei țări! Supranumit în multe articole ctitorul Marinei Militare, Nicolae Dimitrescu-Maican s-a stins din viață la numai 56 de ani, 28 martie 1902, fiind înmormântat în Cimitirul „Eternitatea” din Galați. Dumnezeu să-i țină țărâna ușoară!

Şi plânge aşa ghemuit, într-una, până noaptea târziu, când parcă cerul deodată se luminează de puzderia de stele mici lăptoase, aprinse cu suliţa de Sânt’Ilie din căruţa lui cerească şi luna se leagănă nepăsătoare, pe cerul gri, ca de sineală, abia aşezat peste omenire, balansând în barca ei, aia galbenă şi încomvoiată, pe care n-o loveşte nici un val, şi nici n-am auzit s-o fi scufundat cineva vreodată, că pe cer în ultima vreme este secetă mare și de apă este mare nevoie pentru sfinți, să se mai spele și ei cadicălea, ne, c-or fi mai puțind și ei oleacă!

Pot eu să mă desprinz atunci de el, bre mogâldeaţă mică şi scormonitoare, suntem doară oameni cu frica lui Dumnezeu, ce naiba, poţi să ştii tu oare ce poate face omul amărât prea rău, la o durere atâta de mare ca asta, când şi-a pierdut chiar singurul lui copchil, bre? Păi trebă-i asta, chiar e lucrarea Domnului? Aşa că eu fumez tacticos și în liniște lângă el, ca soldatul în tranșee, îi respect durerea lui grea, şi-l aştept cu răbdare de fier, doar nu chiere lumea mare atunci, este prea mare durerea asta, bre omule bun, te poate ucide destul de ușor! O mare daravelă, dragul moşului, s’a’ntâplat în acea toamnă tristă, plângeau şi plopii din luncă, de pe la noi, de pe malul istălalt al Siretului, de mila ei, acel biet copchil zdrobit de soartă, măi băiete…

Niciodată nene să nu-ți dea Dumnezeul cel a tot puternic atâta durere, câtă poate duce în schinare un biet om! Dar parcă bag eu aşa... de seamă că tu eşti băiatul lui Costin, ăla mare şi zburdalnic neicuşorule, de nu mă-nşeală ochii aiştia bătrâni pe mine, vărul meu ăl mai bun şi deştept foc, mă, era scăpărător când era elev în clasa învăţătorului Sevastre, dascălul ăla de doi metri şi ceva, cu glasul ca

şi clopotul bisericii, că-l auzea lumea tocmai dintre lanurile pe care le prășeau, cum le învăţa el carte copchii lor, măi tată, om tare neicușorule, tare-tare bă, cu care bunicul tău, moş Dumitru Roşu, a făcut războelul Mărăşeştilor şi Oituzului, vere, că bunicul tău nu era un pișă-prispă, mă sfârc!.

Arsenalul Marinei din Galați. Cetitorul mai trebuie să știe că al doilea șantier naval gălățean a început prin înființarea unui Atelier de Reparații pentru deservirea flotei civile, din Compania de Navigație Fluvială Română (1890), cu sediul la Galați și care funcționa în clădirile construite în anul 1892. Acest atelier de reparații navale rezistă în timp, chiar dacă Compania de Navigație Fluvială Română se transforma, începând cu anul 1954, în Intreprinderea Maritimă Constanța, iar în anul 1963 se înființează Intreprinderea de Navigație Fluvială INF NAVROM. În anul 1991, prin reorganizarea I.N.F. NAVROM Galați, s-a înființat C.N.F.R. NAVROM S.A. Galați, care a preluat și activitatea Secției de Reparații și Întreținere Nave; în următorul an, se execută primele două barje tanc de 1500 tdw, echipate cu instalații de încălzire cu abur, iar în 1995 S.I.R. se transformă în Uzina de Reparații din cadrul C.N.F.R. NAVROM Galați, unde lucrau peste 800 de salariați, având toate specializările aferente unei societăți de reparații navale. Din anul 2007 S.C. NAVROM Reparații devine societate cu răspundere limitată (SRL). Anul 2012 este un an de referință în evoluția unității, deoarece au loc două mari evenimente: schimbarea numelui în NAVROM Shipyard SRL Galați și înființarea unui punct de lucru în orașul Cernavoda, prin preluarea Șantierului ARGOS Cernavoda.

Şi l-a scăpat atunci din mâna friţilor, care tocmai îl cam prinseseră se pare cotrobăind șiret, puțin cam ameţit de foame şi gerul cumplit al iernii aceleia, prin bucătăriile lor pântecoase de frunt, băgate toate în zăpadă pentru camuflaj, după o biată cană cu ceai cald, bre, ce mai încolo şi-ncoace...

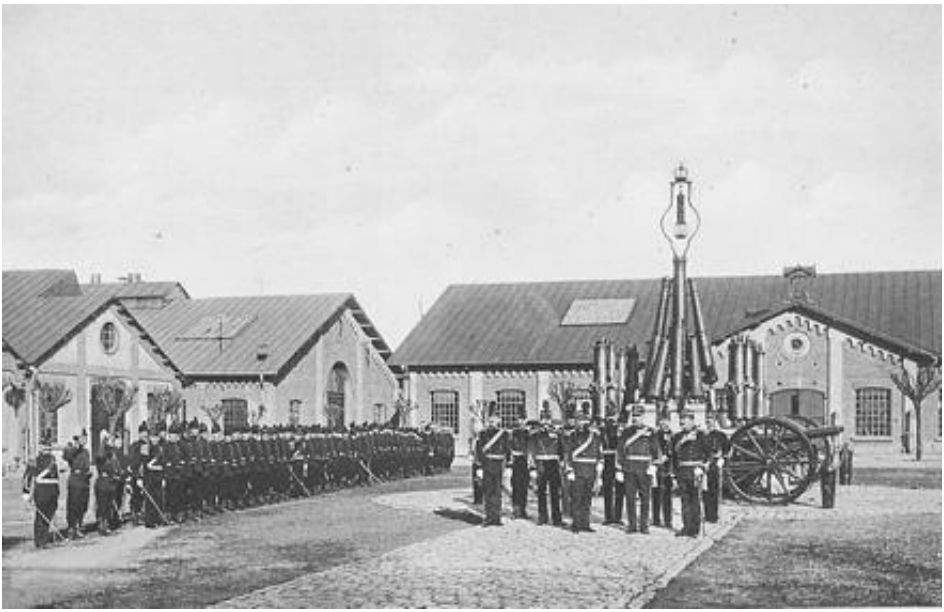

Arsenalul Armatei în anul 1902. Industria românească de armament a fost înființată oficial la 26 august 1861 printr-un decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza (în baza unui raport elaborat de ministrul de război Ion Ghica) care prevedea înființarea „Direcției stabilimentelor de material de artilerie" („*File din trecutul artileriei române moderne*", p. 63). Din anul 1861 până în anii 1930, industria de armament din România a rămas la un stadiu embrionar, ca urmare a forțelor militare adversare țării. În privința navelor de război, la Brăila a fost înființat în anul 1864 un mic atelier de reparații. Acesta a fost mutat în anul 1867 la Galați, unde a fost construit Arsenalul Marinei Militare. Inițial, au fost construite șlepuri și șalupe, iar în anul 1907 au fost asamblate monitoare fabricate la Trieste în Imperiul Austro-Ungar. – vezi *Istoria artileriei române*, Editura Militară, București, 1977.

Voi aveţi, măi mogâldeaţă titirez, speriat de căcărează, cu toţiii ochi mari şi verzi, ca mamă-ta, muşatina, ceva de la ceruri nene, ceva cu care tot cetiţi şi parcă pipăiţi sufletele oamenilor, bucuriile şi suferinţele lor, vă ştiu eu nene, pe voi chiar bine de tot, știu mă ce sunteţi în stare. Numai voi puteţi pricepe, mă, pe aicea, ce tragedie a fost atunci şi o mai fi şi acum câte una, două, că tată-tu îmi cetea mie, flecuşteţ, din neşte terfoloage vechi cât biblia popii, că nu sunt vremile sub om, mă, ci omul sub vremi, mai bune sau mai prăpăstioase nene, parcă aşa era sensul la ce mi-a cetit el atunci, puţin dus pe gânduri.

Potrivit Dispoziţiei Ministeriale nr. 90 / 31.03.1908, începând cu 01.04.1908, Regimentele 1 şi 2 Geniu au fost desfiinţate, iar din efectivele acestora s-au constituit 4 Batalioane de Pionieri (la Craiova pentru Corpul 1 Armată, la Bucureşti pentru Corpul 2 Armată, la Focşani pentru Corpul 3 Armată şi la Iaşi pentru Corpul 4 Armată), fiecare având în compunere câte 3 Companii Pionieri dotate cu material de săpători-minari şi echipaje de poduri pentru râuri şi 1 Companie Telegrafie. Batalionul de Pontonieri a devenit unitate independentă în subordinea comandamentului Regiunii Întărită Focşani - Nămoloasa – Galaţi. În baza Directivei Ministeriale nr. 145 / 17.07.1886 fiecare companie era înzestrată cu 1 parc de pod, model 1886 construit la Arsenalul Flotilei din Galaţi, compus din 10 căluşi, 16 vase din lemn, 2 luntrii (pentru manevră şi recunoaşteri), material de suprastructură şi accesorii; 32 de trăsuri (10 pentru căluşi, 16 pentru vase, 2 pentru luntrii, şi câte una pentru parcul de unelte, forjă şi rezervă) şi 1 furgon pentru subzistenţă. În perioada ce a urmat războiului de independenţă, corespunzător evoluţiei lor structurale, trupele de pontonieri s-au istruit astfel: participarea la executarea lucrărilor de întărire / Frontul de Apărare Galaţi (1-2 companii pontonieri, prin rotaţie, în perioada 1888 – 1892); - instruirea practică de specialitate, a contingentelor de rezervişti pontonieri, concentrate periodic în taberele organizate la râul Siret (începând cu anul 1891); - organizarea şi desfăşurarea instrucţiei în cadrul „Şcolii de poduri şi navigaţie” (anual în perioada iunie – august, începând cu 1888, la Serdaru sau Barboşi / Siret). În anul 1916 Batalionul Pontonieri Fluvii avea 5 companii pontonieri fluvii, fiecare cu 5 ofiţeri, 24 subofiţeri, 575 trupă, 300 m pod din vase pentru fluvii, model 1912 (12 t); în timpul campaniei din anul 1917 s-a produs deschiderea a încă 17 puncte de trecere pe pod din vase peste Siret, Prut şi Dunărea interioară cu înlocuirea ulterioară a podurilor din vase cu poduri improvizate. Începând cu 14.05.1922, Batalioane de Pionieri ale celor 21 divizii au fost reunite în cadrul a 7 Regimente de Pionieri (câte unul pentru fiecare corp de armată). Regimentul 3 Pionieri, din Batalioanele 5, 6 şi 13 Pionieri / diviziile Corpului 3 Armată a fost fixat la Focşani. La 01.04.1924, Regimentul Pontonieri Brăila a ieşit din compunerea Brigăzii Căi Ferate şi Pontonieri intrând alături de Regimentul de Tracţiune Automobilă în compunerea Brigăzii 2 Specialităţi. La începutul anului 1941, la nivelul Armei Geniu, Trupele de Pontonieri erau reprezentate de către Regimentul de Pontonieri Brăila.

Şi Mitică îmi spunea la fel, şi el era ca şi voi toţi din neamul vostru, o pâine de om, mă, și cel mai frumos bărbat din câți am văzut io pe meleagurile aistea tocite, nu găseai un bărbat ca el în tot ţinutul mare al Tecuciului, măi țânc! C-apoi, dragul tatii, nici Dumnezeu nu-i cheamă la el decât pe cei buni, nici el nu are ce face acolo cu toţi netrebnicii, că-i sătul de toate hahalerele astea care nici nu mor bine, că şi dau năvală la fripturile de oiţe nevinovate ale raiului şi la ambrozia aia de vin de la bunică-tău, care se pare că i-a vândut chiar și lui Sfântu' Petru vre-o câteva poloboace bune de băbească de-a lui, aia mai roşie ca sângele de miel şi răcoroasă ca nopţile de toamnă târzie, mă, chiar şi câteva buţi de rachiu de caise tras de două ori, de era mai mare dragul să mergi legănat pe aleile raiului aghezmuit, că stau scârnăviile astea nespălate cu sfârla sus în vânt şi adulmecă bunătatea dragă domnului, că ăştia, mă, chiar şi pe el nu se tem a-l minţi, poate-poate ar reuşi ei să tragă la umbra nucului şi să-i tragă pe gât iute o duşcă, că-i precaut tare golanul, cine poate să ştie ce-o s-aducă ziua de mâine, ordinile se schimbă des, mă împietritule, ce crezi, ofiţerul rămâne tot ofiţer şi-i greu să faci de caraulă fără un damf de ţuică de-a noastră în nas, mă…

Semeni bine cu tată-tu, măi mogâldeaţă împeliţată ce eşti, eşti şi vânjos al naibii sub pielea aia a ta uscată, se vede că ai vână şi eşti îndrăzneţ, tenace, ai ochii aia mari şi duioşi, cât două mere verzi de toamnă, ochi de om bun de la Dumnezeu, mă, voi nu puteţi face rău nimănui, asta am verificat eu, nici la o muscă, ţârule, cred că tată-tu te-a iubit foarte mult pe tine, prea îi semeni în toate celea şi s-a bucurat bietul de el aşa de mult când ai venit pe lume… Ce bucurie mai mare ar putea fi pentru un om?

Şi-am auzit că eşti un împeliţat de copchil, de huieşte satul când faci tu ochi, în zorii zilei lungi, de vară, zgâtie belită prin toţi genunchii, care călăreşti fără astâmpăr, cât îi ziua de mare, toţi caii luncii, toate gardurile, toate zaplazurile de nuiele şi livezile satului, nici hulchile din mărăcinii deşi ai popii, din lanul al doilea de cereale, nu scapă de tine, turbatule, nici Turcul bătrânul sireacul, cel mai vestit pescar de pe Siret, nu-şi poate păzi măcar năzile lui preţioase de îmbăierile tale, sărind de pe mal hoştiolboc în nada omului, netam-nesam, tocmai din vârful sălciilor stufoase care umpleau tot malul Siretului.

Păi nu ți-e teamă, măi năică puțulică, că-ți rămâne vreo bată de izmană atârnată de vreo creacă mai arțăgoasă ori că pescarul, bănuind c-a dat norocul peste el, și-i un coșcogeamitea crapul, o trage odată smuncit și brusc de undiță, iar cârligul lui cu râme s-ar putea să-ți intre undeva sau să te spintece, așa fulgerător, la prepuțul tău încă mult prea fraged, fraierică geamantan? Te caţărai tu, mă

pramatie spurcată, ca mâţa în toţi salcâmii cu ghimpii cât deştul cel mare, la cuiubarul bietelor ciori, ori te bălăceşti ca un broscoi, în apa verde şi lină a Siretului, încă nu te-a cotonogit nimeni, dar ai grijă mogâldeaţă, că apele liniştite au înecat, aici, pe mulţi din aia forţoşi, mă, dar ştiu eu tot aşa de bine, că te tot laudă în tot satul nostru Chiroşcă, învăţătorul ăla blând săracu', cel refugiat din Basarabia după război, care spune la toţi că eşti foarte ager la minte, zgâtie, pari să ajungi odată om mare, mă guguiatule, ce s-ar mai bucura Costin şi cu Vasilica de s-ar întâmpla aşa, iar tu să ai mare grijă, mă, să nu ne faci cumva de ocară, flai-fuşter, că mă superi rău de tăt, diavole împeliţat ce eşti. Că neamul nostru este vechi tare, mă, și cam jumătate din cimitirul satului nostru sunt oameni din neamurile noastre, mă căcărează, oasele şi sângele nostru, vărsate şi risipite pe pajiştea satului din pământul răzăşilor Moldovei.

Clădirea de pe Traian 112, vizavi de farmacia Ținc, a fost demolată organizat, sub ochii autorităţilor, cu acordul tacit al acestora în anul 2013, luna aprilie. Deși, pe 14 decembrie 2011, la propunerea Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice nr. 2, i s-a comunicat proprietarului clasarea ca monumete istorice a celor două faţade (de pe Traian şi, respectiv, de pe Eroilor), întreaga clădire a fost demolată încet, organizat, salvându-se orice material se poate refolosi. Imobilul aparţine ansamblului arhitectural şi istoric al zonei, legat istoric de Farmacia Ţinc, fiind martor la o perioadă de plină dezvoltare a oraşului Galaţi, inclusiv la fondarea, în anul 1889, a Pieţei Costache Negri, actuala piaţă centrală. După multe lupte birocratice între proprietar și Direcţia de Cultură şi Primăria Galaţi, clădirea de pe strada Traian 112 a ajuns în sfârşit la pământ complet. Și „Proprietarul a cerut de cel puţin trei ani autorizaţiile pentru demolarea respectivului imobil, însă au fost mai multe încurcături cu actele, deoarece, din raţiuni ce mie îmi scapă, anumite avize au fost eliberate de Direcţia de Cultură şi Patrimoniu de la Bacău", a declarat Mihai Costache, purtătorul de cuvânt al Primăriei Galaţi. (sursa: ziarul *Viaţa liberă*, vineri, 12 aprilie 2013).

Și neamul ăsta, mă puțulică, a fost cineva pe aici, în cotul aspru al Siretului, mă șilț, ca şi prin tot ţinutul de prin sudul deluros al Moldovei noastre de oameni foarte tari, iar prin lunca noastră frumoasă, se pare că nu am ajuns noi ultimii veniţi, ba chiar avem moşi de-ai noştri destui, care s-au luptat cu turcul, la Podul Înalt de lângă Vaslui, mă fofârlează răzgâiată!

Prima atestare documentară este din anul 1565 când, potrivit unui firman otoman, adresat domnitorului Alexandru Lăpușneanu rezultă că la Galați exista un mic atelier pentru reparații navale, lucru pe care îl atestă și Dimitrie Cantemir, în anul 1711 în *Descriptio Moldavie*. Mai apoi, Ruggero Giosepe Boscovich nota în anul 1784 că a văzut la Galați „un vas foarte mare de tipul acelora pe care turcii le numesc caravele, vas care era în șantier, gata să fie lansat". În anul 1867 la Galați se mută sediul flotilei militare de Dunăre, iar doisprezece ani mai târziu, se înființează, tot aici, Arsenalul Marinei Militare. În anul 1893, G. Fernic, în asociație cu T. Guiller și J. Poujoliet, înființează la Galați, pe strada Ceres nr. 33, „Uzinele de construcții mecanice și turnătorie de fier și bronz" care ulterior se transformă în „Șantierul naval G. Fernic et Comp." Pe 25 martie 1999, Holland Damen Shipyards Group, a devenit acționar majoritar în S.C. Șantierul Naval Galați S.A. În anul 1994, Shipyards Grupul Damen, deja ferm stabilit în Țările de Jos ca Grupul Damen din anul 1927 (astăzi grupul numără 35 de șantiere navale) și dezvoltarea afacerilor sale internaționale estice, au început să coopereze și cu orașul Galați prin subcontractarea carenelor navelor de mărfuri în curte. Situat pe malul Dunării și care seamănă cu un oraș mic, șantierul naval ocupă un imens spațiu de 45 de hectare. Șantierul Naval Damen Galați are în prezent peste 2.400 de persoane în mod direct și în fiecare zi, cu până la 1.100 de subcontractori periodici, pe diferite contracte aflate în executare.

Că erau răzeşi deja, şi-i chemase vodă la război, mă, moş Potop Neculai moscatâru, e de la noi, vărul Bălaşei de la Blehani, povestea în ziarul „*Galaţii*" din data de 13 aprilie 1902 că toată „armata, care trebuia să ocupe Basarabia retrocedată, în anul 1857 se compunea, mă, din două cumpanii tari: una de moscatâri, în cap cu căpitanul Holban şi cealaltă de vânători, în cap era căpitanul

Cernat sau Popovici, nu mai ţin minte bine, iar atunci multă lume, foarte multă, a petrecut armata până dincolo de carantina cea mare a Galaţiului, cântând şi ea împreună cu soldaţiii „Hai cu Domnul Sfântul/Haide-ţi peste Prut/Să păzim pământul,/Care l-am avut.”

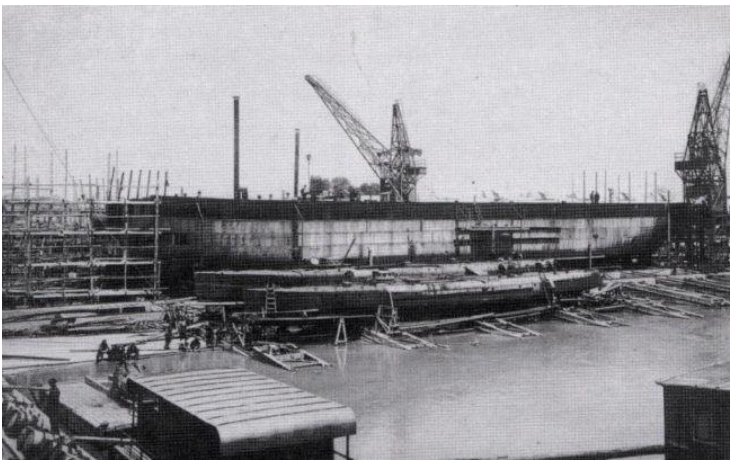

Șantierul Naval a lui Gh. Fernic în anul 1928. Lliberalul Gheorghe Fernic a făcut avere din construcţia de nave, devenind senator şi principal furnizor al Arsenalului Armatei. Familia Fernic era din Târgovişte la origine. Tatăl lui, Scarlat, ajunsese la Galaţi mânat poate de mirajul marelui port dunărean, s-a căsătorit aici (cu Ruxanda), iar Gheorghe s-a născut la Galați în anul 1860.

Ș-au fost peste tot aşteptaţi ca fraţii, cu popi în veşminte şi slujbe de sfinţire a sufletelor oamenilor, atâta timp ocupaţi de moscali, iar pe la Ismail a fost două zile sărbătoare mare, alţi doi au murit la Griviţa, fofează, tot cu turcul am avut războel acolo, unul era gornist în Reghimentul 8 de linie, din Tecuci. Celălalt era bătrân căprar în Reghimentul 10 de dorobanţi, din Focşani, un altul era din os de voevozi muşatini, uscatule beleujat ce te afli, tot din Reghimentul 10 dorobanţi şi cine-i mai ştie astăzi absolut pe toţi, că de când au năpustit jigodiile astea toate pământurile noastre te bagă’n cremenal, nene, dacă cumva slobozi puşca, sau uneori gura, cea aşa de fără folos îmblătoare şi spurcată de rele vieţii, nene. Atunci a fost bucurie mare că ţara asta a scăpat de turci şi a recăpătat Dobrogea, mă puţă bleagă, mă, datorită în bună parte vitejiei şi inteligenţei regelui Carol I, cel care a dat un glorios ordin de zi, oștirii, pe care-l voi citi îndată din gazeta care o am zestre de la strămoşii noştri.

Prima școală națională din zona Dunării de Jos avea să ia ființă „după nevoile vremii”, în anul 1832 pe actuala Egalității nr. 8 sub legiuirea Regulamentului Organic, în timpul domniei lui Mihail Sturdza. Școala Domnească, devenită Școala Publică de Băieți Nr.1, și-a deschis cursurile la 8 noiembrie 1832, cu numai 20 de elevi îndrumați de învățătorul Toma Giușcă, care a găsit clasele „prinse cu spitalul orășenesc”. În arhiva școlii se păstrează cuvintele primului dascăl, adresate către „Prea Cinstitei Epitropii a Învățăturilor Publice” din „Principatul Moldovei”: „Sosind la postul meu în 26 a trecutei luni septembrie m-am înfățoșat Domniei Sale Diregătoriul locului și domnului Inspector cu recomandația dată de către Prea Cinstitul Epitrop. (...). Iar la 1 noiembrie nădăjduiesc că cu ajutorul lui Dumnezeu și cu el iubitorilor luminării neamului compatrioți, voi serba ziua deschiderii acestei școale.” Școala a funcționat în primul an cu 44 de elevi, dar învățătorul a cerut să se închirieze alte clase sau să se lărgească cele închiriate în curtea bisericii „Sf. Voievozi”. Primul examen din anul 1833 dovedește că elevii câștigaseră în scurt timp „un nenădăjduit spor al învățăturii”. La 23 aprilie 1833 se încheie un contract pentru „șasă odăi din odăile Sfintei Mănăstiri Arhangheli – Mitoc (de pe strada Egalității, nr 6), (...), două au fost închiriate pentru școala...” Primul local de școală publică s-a terminat în anul 1852, prin deosebita grijă a lui Costache Negri. Prin contribuția pârcălabului orașului s-a ridicat prin subscripție publică clădirea Școlii Domnești din oraș, ulterior Școala Publică de Băieți nr.1, de pe strada Egalității. Dascalul școlii din acea perioadă, învățătorul Ion Vizzu, va fi ales în anul 1865 întâiul primar al municipiului Galați. Actuala clădire a fost inaugurată la data de 26 octombrie 1896.

Scotoci atent prin buzunarele adânci ale bundei vechi, de unde scoase cu mare precauţie un ziar decolorat, foaia de unde citi plin de patos şi de mândrie de român verde, trecând din când în când mâna peste o cartuşieră imaginară şi potrivindu-şi atent ţinuta: „Ordin de zi către armată la ocuparea Dobrogei. Dat la Brăila, 14 (26) Noemvrie 1878. Ostaşi! Marile Puteri Europene, prin tractatul din Berlin, au unit cu România, Dobrogea, posesiunea vechilor noştri Domni. Astăzi, voi puneţi piciorul pe acest pământ care redevine ţară română. Voi nu intraţi în

Dobrogea ca cuceritori, ci intraţi ca amici, ca fraţi ai unor locuitori cari de acum sunt concetăţenii voştri.

Ostaşi! În noua Românie, voi veţi găsi o populaţiune în cea mai mare parte română! Dar veţi găsi şi locuitori de alt neam, de altă religiune. Toţi aceştia, devenind noii membri ai Statului român, au drept de o potrivă la protecţiunea, la iubirea voastră. Între aceştia ve-ţi afla şi populaţiuni musulmane, a cărora religiune, familie, moravuri, se deosibesc de ale noastre. Eu cu dinadins vă recomand de a le respecta. Fiţi în mijlocul nouilor voştri concetăţeni ceea ce aţi fost până acum şi în timp de pace, ca şi pe câmpul de onoare, ceea ce cu mândrie constat că vă recunoaşte astăzi Europa întreagă, adică model de bravură şi de disciplină, vrednici apărători ai drepturilor României şi înainte mergătorii legalităţii şi civilizaţiunii europene. Cale bună dară, ostaşilor, şi Dumnezeu să vă proteagă! Cugetările Mele cele mai afectuoase sunt nedespărţite de voi. Să trăiască România! Dat în Brăila, la 14 Noemvrie, anul 1878. Proclamaţiunea M.S. Regală către Dobrogeni. Brăila, 14 (26) Noemvrie 1878. Noi Carol I, Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Domn al Românilor, La toţi de faţă şi viitori, sănătate." Şi mai ascultă tu una: „Proclamaţiunea M.S. Regală către Dobrogeni. Brăila, 14 (26) Noemvrie 1878. Noi Carol I, Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Domn al Românilor, La toţi de faţă şi viitori, sănătate.

Str. N. Bălcescu nr.3, fostă general Berthelot, fostă Mavromol nr. 11. Fostă proprietatea general Cristodulo Georgescu. Luată de stat cu decretul 92/1950 de la Maria Georgescu. Imobilul este cu fața spre vest, iar în partea de sud, pe fostul pasaj Mavromol, cineva și-a făcut o căsuță de pitici blocând intrarea în pridvorul casei (Ion Cașu, facebook). Cine era în Galați generalul Cristodulo Georgescu? Reamintim că în ziarul local „*Acţiunea*" din anul 1934 era prezentat primul comitet, format în anul 1921, pentru a strânge fonduri necesare cumpărării casei Cuza, președinte fiind primarul, doi vicepreşedinţi, un casier și doi secretari. Nu se știe nici astăzi nici când și nici cum s-a instalat pârcălabul Ioan Cuza în casa din Mahalaua Poștei, pe Ulița de lângă mal, (Strada

Alexandru I. Cuza deastăzi. Cu puțin timp înainte de anul 1886 a fost numită str. Cuza Vodă)[184], în apropierea bisericii Vovidenia ctitorită de banul Ioan Cârjă în anu 1790. Alexandru I. Cuza a locuit în această casă, singura de zid din acea vreme, după unele informații, încă din copilărie, când a învățat în pensionul francezului J. Sachetti, care funcționa în Galați în anii 1833-1834[185]. Tot aici a stat în perioada cât a îndeplinit funcții publice, adică din februarie 1842, când a fost numit președinte al Judecătoriei, vremea cât a diriguit Pârcălăbia Galațiului și a susținut propaganda unionistă, până în luna septembrie 1858, când, numit ajutor al hatmanului Miliției Moldovei, a trebuit să se mute la Iași[186]. De acum, casa rămâne în grija văduvei Sultana Cuza, postelnicul Ioan murise la 17 iunie 1848, la Iași, în timpul unei epidemii de ciumă[187]. S-ar putea ca încă din anul 1807, când Ioan Cuza, tatăl viitorului domn, moștenește moșia Bărboși din ținutul Fălciu și viile de la Nărtești, mai jos de Bârlad[188], să fi avut unele legături negustorești cu orașul Galați, legate de exportul de vin. Numirea lui ca pârcălab al ținutului Covurlui, în domnia lui Ioniță Sandu Sturdza, înainte de 27 februarie 1827[189], dovedește că zona îi era cunoscută. O știre apărută în ziarul *Curentul* la 16 august 1937 consemna că o persoană anonimă declara că la data pe care nu și-o mai amintește, medicul Dumitru Vizzu, participant la războiul pentru independență, 1877-1878, și unul dintre fondatorii Spitalului „Caritatea Gălățeană – Elisabeta Doamna”[190] a cumpărat casa, fiind „fericit că o poate înfrumusețea”. La despărțirea lui de soția sa, Profira (Pulcheria) Pastia, recăsătorită Isvoranu, i-a lăsat casa acesteia[191]. Pricina divorțului a fost căpitanul Ioan Isvoranu, viitorul soț, care în martie 1882 făcea parte din cadrele Regimentului gălățean „11 Siret”[192]. În toamna anului 1880, medicul Vizzu cu soția locuiau pe strada Brăilei nr. 23[193]. Mai târziu, către anul 1900, medicul Vizzu locuia pe strada Cuza Vodă nr. 70, „Casa Cuza” de la nr. 64-66, fiind proprietatea Pulcheriei Isvoranu[194]. Comitetul urma să ajungă la 11 persoane, iar Paul Paşa, devenit ulterior casier, a depus efectele la Banca Naţională, suma fiind de 31.103 lei şi 15 bani. În şedinţa din 13 iulie 1937 desfăşurată la Prefectură, Paul Paşa, institutor, aducea

[184] Moise N. Pacu, *Cartea județului Covurlui*, vol. I-II, Buc., 1891, p. 100.
[185] D. Ivănescu, *Contribuții la biografia lui Alexandru Ioan Cuza înainte de domnie*, în *Cuza Vodă. In memoriam*, p. 53.
[186] Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza V*odă, Buc., 1966, p. 68; Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918, partea I, Galați*, 1994, p. 305-306; Alexandru Ioan Cuza și Galații, în „*Danubius*”, II-III, 1969, p. 305-306.
[187] Alexandru Ioan Cuza. *Acte și scrisori*, ediție de D. Ivănescu și Virginia Isac, Iași, 1973, p. VII. După opinia lui Gh. Ghibănescu, Ioan Cuza ar fi fost ispravnic al ținuturilor Fălciu și Covurlui în anii 1819-1820 (*Cuzeștii*, București, 1912, p. 155). Lucia Borș a susținut că ar fi îndeplinit funcția de pârcălab de Galați în anul 1825 (*Doamna Elena Cuza*, Ediția a doua, București, apărută între 1936 și 1940, p. 23).
[188] Nistor Ciocan, *Al. I. Cuza. Note genealogice*, în *Cuza Vodă. In memoriam*, Iași, 1973, p. 47.
[189] Paul Păltănea, Alexandru Ioan Cuzaș Galații, în „*Danubius*”, II-III, 1969, p. 121; D. Ivănescu, Virginia Isac, *Date noi privind viața și activitatea lui Alexandru Ioan Cuza până la alegerea lui ca domnitor al Principatelor Unite*, în „*Revista Arhivelor*”, XLVIII, 1971, vol. XXXIII, p. 226.
[190] Moise N. Pacu, *Cartea*..., vol. I-II, p. 205-206.
[191] S.A.N.Galați, fond Primăria orașului Galați, 1937, dos. 167, f. 111.
[192] *Vocea Covurluiului*, X, nr. 1778, 4 martie 1882, p. 2.
[193] *Ibidem*, VIII, nr. 1355, 12 octombrie 1880, p. 2.
[194] S.A.N.Galați, fond Primăria orașului Galați, 1898, dos.15, f. 159. După recăsătorire doamna Pulcheria Isvoranu s-a stabilit la Iași (*Ibidem*, 1911, dos. 4, f. 188 v).

lămuriri despre comitetul pentru răscumpărarea vilei Cuza Vodă, preşedinte ei fiind P.S.S. Episcopul Dunării de Jos, iar casier era colonelul Georgescu Cristodulo, viitorul general cu casa din imagine. Avocatul Grigore Mihăilescu, fost primar al Municipiului Galaţi, a avut intenţia de a cumpăra vila, delegând pe Paul Paşa în august 1927 pentru a cerceta gestiunea financiară a colonelului Georgescu Cristodulo, dar fără rezultat. La 26 ianuarie 1923, Asociaţia Luptătorilor Patriei condusă de colonelul Cristodulo Georgescu a pus bazele unui nou comitet public, preşedinte fiind Episcopul Dunării de Jos, Iacov Antonovici, iar printre membrii se numărau primarul Ion Prodrom, Gheorghe Onose, prefectul judeţului Covurlui, Ghiţă Vasiliu, prefectul Poliţiei. Sediul comitetului era pe strada Holban la numărul 2[195]. Generalul Gheorghe Linteş, Comandantul Garnizoanei Galaţi, anunţa pentru data de 5 iulie 1937, formarea unui alt Comitet General la Prefectura Judeţului Covurlui, pentru cumpărarea şi transformarea casei Cuza într-un muzeu. Comitetul ales era format din General Linteş Gheorghe, Comandantul Comandamentului 3 Teritorial şi al Garnizoanei Galaţi, preşedinte activ, iar membrii fiind locotenent colonel Raţiu Victor, şeful de Stat Major al Diviziei 21-a, secretar, profesor Tohăneanu Ioan, director al Liceului V. Alecsandri, Aurel Vidraşcu, prim procuror al Tribunalului Covurlui, Paul Paşa, institutor pensionar, C. Ignat, prefectul Judeţului Covurlui. Înainte de Primul Război Mondial a publicat cartea „*Tactica actuală a celor trei arme* (*infanterie, artilerie şi geniu* – n.n.), la Editura Şcoalelor, Bucureşti, 1905.

Locuitorilor Dobrogei, Marile Puteri Europene, prin tractatul din Berlin, au unit ţara voastră cu România. Noi nu intrăm în hotarele voastre, trase de Europa, ca vajnici cuceritori; dar, o ştiţi şi voi, ce mult sânge românesc s'a vărsat pentru desrobirea popoarelor aflate în dreapta Dunărei. Locuitorilor de aici, de orice naţionalitate şi religiune, Dobrogea, vechia posesiune a lui Mircea-cel-Bătrân şi a lui Ştefan-cel-Mare, de astăzi face parte din România. Voi de acum atârnaţi de un Stat, unde nu voinţa arbitrară, ci numai legea desbătută şi încuviinţată de naţiune hotăreşte şi ocârmuieşte. Cele mai sfânte şi mai scumpe bunuri ale omenirei: vieaţa, onoarea şi proprietatea, sunt puse sub scutul unei constituţiuni pe care ne-o râvnesc multe naţiuni străine.

Religiunea voastră, familia voastră, pragul casei voastre, vor fi apărate de legile noastre, şi nimeni nu le va putea lovi, fără a-şi primi legiuita pedeapsă. Locuitorilor musulmani, dreptatea României nu cunoaşte deosebire de neam şi de religiune. Credinţa voastră, familia voastră vor fi apărate de o potrivă ca şi ale creştinilor. Afacerile religiunii şi ale familiei vor fi pentru voi încredinţate apărării muftiilor şi judecătorilor aleşi din neamul şi legea voastră. Şi creştini şi musulmani, primiţi dar cu încredere autorităţile române; ele vin cu anume

[195] N.C. Nanu, *Activitatea Prea Sfinţitului Iacov Antonovici ca episcop la Eparhia Dunării de Jos*, 1924, p. 46-47; Preot Eugen Drăgoi, *Ierarhi şi preoţi de seamă la Dunărea de Jos*, *1864-1989*, Galaţi, 1990, p. 46.

însărcinare de a pune capăt dureroaselor încercări prin cari aţi trecut, de a vindeca ranele răsbelului, de a apăra persoana, averea şi interesele voastre legiuite, în sfârşit de a vă desvolta bunăstare morală şi materială. Armata română, care intră în Dobrogea, nu are altă chiemare decât de a mănţinea ordinea şi, model de disciplină, de a ocroti paşnica voastră vieţuire. Salutaţi dar cu iubire drapelul român, care va fi pentru voi drapelul şi al păcii. În curând provincia voastră, pe calea constituţională, va primi o organizaţiune definiţi-vă, care va ţine seamă de trebuinţele şi de moravurile voastre, care va aşeza pe temelii statornice poziţiunea voastră cetăţenească.

În anul 1914, Ferdinand a devenit Rege al României, la 49 de ani, depunând juramântul solemn și promițând că va fi „un bun român”. Rege al Romaniei, Principe de Hohenzollern-Sigmaringen, născut Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen, (născut 24 august 1865, Sigmaringen – decedat 20 iulie 1927, Sinaia) este al doilea fiu al Principelui Leopold de Hohenzollern, care era fratele mai mare al Regelui Carol I și al Principesei Antoaneta, infanta Portugaliei. În anul 1889, la vârsta de 24 ani, după terminarea studiilor, s-a stabilit la București pentru a-și putea îndeplini atribuțiile de moștenitor al tronului României. În 1889, Parlamentul României îl recunoaște ca prinț al României. Guvernul român nu a cerut convertirea sa de la catolicism la ortodoxism, însă a cerut ca viitori copii să fie ortodocși, religia de stat a României.

Până atunci însă autorităţile române au ca întâia lor îndatorire de a cerceta şi îndestula trebuinţele voastre, de a îngriji de bunul traiu, de a vă face a iubi ţara la a căreia soartă de acum este lipită şi soarta voastră. Ca întâia dovadă a părinteştii Noastre îngrijiri pentru voi, a dorinţei Noastre de a uşura greutăţile voastre, Noi desfiinţăm dijma de orice natură pentru anul 1879. De la 1 Ianuarie 1880, ea va fi înlocuită prin o dare bănească mai dreaptă şi mai uşoară pentru agricultori.

„Str. Codreanu (astăzi Eroilor) nr. 23, fost nr. 21 și nr. 20. În perioada 1892 - 1902, a fost proprietatea lui William Eagle, fost Director al Contabilității la Comisia Europeană a Dunării[196]. A fost apoi cumpărată în martie 1892 de profesorul Urben Susseri și a fost apoi vândută în anul 1902, comerciantului Gherasimo N. Carantino[197]. În anul 1930 se afla în proprietatea familiei Speter". – Ion Cașu, facebook.

Emleacul (impozit pe capitalul imobiliar din oraşe şi sate), impozitul pe venitul imobiliar din oraşe, temetuatul (impozitul de trei la sută asupra lucrului agricultorilor şi meşteşugarilor), impozitul asupra chirii cârciumelor, cafenelelor, băcăniilor, hanurilor, toate aceste se vor face, dela 1 Ianuarie 1879, într'o dare bănească mai uşoară şi mai dreaptă; iar bedelul (impozit pentru scutirea de armată), darea entizab (taxa de doi şi jumătate la sută pe vânzarea vitelor) şi taxa pe mori se desfiinţează cu totul. Şi dar chemând binecuvântarea Celui A-Tot-Puternic, în numele şi cu învoirea Europei, Noi luăm astăzi în stăpânire provincia Dobrogea, care devine şi este ţara română, şi trămăţându-vă domneasca Noastră salutare, vă urăm ca această zi să devie, pentru această nouă parte a României, începutul unui viitor de pace şi de înflorire, începutul bunui traiu şi al înfrăţirii între fii aceleeaşi ţeri. Datu-s'a în Brăila la 14 Noemvrie, anul graţiei 1878, şi al

[196] A participat în 17-18 mai 1894, în prezența regelui Carol I, care la bordul vasului Orient, împreună cu reprezentanții C.E.D. și ai Guvernului României, inginerul Charles Hartley, inginerul consultant al Comisiunii Europene a Dunării (1856 – 1938), la inaugurarea canalului Sulina.

[197] Era un cunoscut agent fluvial în porturile Brăila și Galați. „Domnii G.M. Carantino și M.S. Ritzinger, cunoscuții agenți fluviali din portul nostru (Brăila, n.n.), au făcut o logodnă și în curând tocmai va avea loc logodna simpaticului tânăr Gherasimo Neofito, un armator cunoscut în portul nostru..." - Ioan Munteanu, *Brăila acum o sută de ani, 1915*, Academia.edu.

13-lea al domniei Noastre.” Preşedintele Consiliului Miniştrilor, Ministru al Agriculturii, Comerciului şi Lucrărilor Publice şi ad-interim la Culte şi Instrucţiune Publică, I.C. Brătianu; Ministru Afacerilor Străine, M. Kogălniceanu; Ministru de Interne, C.A. Rosetti; Ministru Finanţelor, I. Câmpineanu; Ministru Justiţiei, Eugen Stătescu.”

Tuşi apoi, adânc pătruns de solemnitatea momentului… Ca să vezi tu mă belitule că răzeşul de pe la noi moare, din când în când, pentru ţară, pentru pământul ăsta care ne ţine şi ne hrăneşte pe toţi şi tocmai d’aia nu-i bine să te joci cu familile şi proprietăţile lor sacre, pentru că ai şansa să simţi repede pe pielea ta ce înseamnă asta. Unul era doar pe timpuri în sat la noi tat-tu, mă flit pipernicit, și asta încă de mic, de când mergea crăcănat şi mândru de bidiviul lui, un armăsar cam oacheş şi alb ca laptele de capră.

Mergea totdeauna gânditor cu căluţul ăla al său de căpăstru, pe mijlocul uliţii, nu lăsa deloc oamenii să treacă de el, spunea că are treabă multă, să ducă calul său la păscare, îi om cu multă hârtie-n cap, mă, i-a plăcut tare mult să cate prin vechiturile ălea de terfoloage, aruncate de bunicătul prin podul casei, nu mă lăsa deloc să dorm, până nu-mi mai cetea şi mie ceva, mă, dar nu mai putea învăţa calul bătrân la călărie, ca pe un noaten nene şi nu mai aveam nici un sac de ovăz la îndemână ori la nevoie. Ce să mai zic, mă împeliţatule pestriţ, când mă uit la tine, mogâldeaţă mică şi bulbucată, care ai parcă în ochii tăi mari cât cepele, semnul întrebării, parcă eşti stuchit Costin, mă, când ne jucam noi de copii, şi eu şi el, în plină vară uscată, în bostana labărţată pe nisipul dogoritor de lângă pădure, voi sunte-ţi o fire de oameni foarte aprigi, taică, dar din câte ştiu eu, foarte drepţi şi foarte corecţi, mă, ştiu că a fost foarte fericit Costin. Era ziua când te-a adus pe tine Vasilica pe lume, ah, zgâtie neastâmpărată ce eşti matale, toamna din câte îmi mai amintesc, fierbea mustul atunci, şi-am petrecut cu tac-tu, cu alămuri, o lună încheiată, mă!

Spitalul de Psihiatrie „Elisabeta Doamna”, Galați. În Monitorul Oficial no. 6 al Regatului României din data de joi, 7/19 aprilie 1894, partea oficială, a fost publicata Legea prin care este infiintat spitalul: „Carol I, Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, rege al României, La toți de față și viitori, sănătate: Lege. Articol unic. - Comuna urbană Galați este autorizată a ceda, comitetului spitalului „Elisabeta Doamna, Caritatea Gălățeană”, terenul proprietate a comunei, situat în cuartalul V, între străzile Traian și Alexandru-cel-Bun, în suprafață de 34 935 m.p.” Spitalul municipal nr. 1 „Elisabeta Doamna” Galați, așa cum a fost denumit până in 2003, a devenit Spitalul de Psihiatrie „Elisabeta Doamna” Galați, strada Traian nr. 290. Între doctorii importanți care au lucrat aici pot fi citați dr. Al. Carnabel, dr. Aristide Serfioti și dr. Alexandru Măcellariu. Începuturile colecției medicului Măcellariu nu mai pot fi datate acum. Soția medicului, doctorița Margareta Măcellariu, i-a comunicat directorului Muzeului de Istorie Galați, I.T. Dragomir, la 21 mai 1959, când a vândut Muzeului de Istorie o serie de piese arheologice, că ar fi fost constituită „în primele decenii ale secolului XX”[198]. „Nu putem indica, din lipsa informațiilor de arhivă, la ce dată își începe activitatea la Galați medicul Alexandru Măcellariu. Funcționa la Spitalul „Caritatea Gălățeană – Elisabeta Doamna” în anul 1925, căci la 1 septembrie este numit profesor de igienă la Liceul „Vasile Alecsandri”[199]. Interesul lui Al. Măcellariu pentru antichități a fost determinat de trei circumstanțe favorabile: cunoașterea colecției doctorului Aristide Serfioti, întâmplată cu ceva vreme înainte de anul 1925; numirea lui ca membru delegat al Spitalului pentru probleme litigioase în jurul datei de 16 noiembrie 1929[200], care i-a dat posibilitatea să se ocupe de administrarea moșiei Calica (Filești), donată spitalului, la 23 august 1903, prin testament de Aristide Serfioti, și pe al cărui teritoriu era castrul de la Tirighina – Bărboși[201] și cumpărarea moșiei Șendreni, unde a descoperit un tezaur de argint din secolul al

[198] I.T. Dragomir, *Descoperiri arheologice pe actualul teritoriu al Galațiului din cele mai vechi timpuri până la întemeierea orașului*, în „*Danubius*”, I, 1967, p. 183; Idem, *Vestigii*, p. 158.
[199] Prof. Alexandru Nicolescu, *Primii 60 ani de activitate ai Liceului „Vasile Alecsandri” din Galați,* p. 160. A absolvit Facultatea de Medicină din București în anul 1909 cu teza *Pleurezia purulentă în prima copilărie* (*Bibliografia românească modernă*, II, nr. 41092).
[200] Serviciul Arhivelor Naționale Galați, fond Dr. Aristide Serfioti, VI, f. 110.
[201] *Idem*, II, f. 8-9 v.

XIV-lea, achiziționat tot de Muzeul de Istorie Galați[202]. Când a cumpărat moșia Calica (Filești) de la frații Alexandru, Grigore și Emil Ghica, la data de 12 iunie 1879[203], doctorul Serfioti știa de la vânzători, dar și din alte surse, de existența „antichităților" care se găseau, din întâmplare sau prin săpături la punctul „Ghertina". Doctorul Alexandru Măcellariu fiind în anul 1925 și medic al spitalului, putem presupune că începuturile colecției sale datează din anii imediat următori. Sunt însă două mărturii contemporane medicului Măcellariu, care indică preluarea de către acesta, la o dată care nu se cunoaște, a colecției rămasă de la Aristide Serfioti. Crișan Mușețeanu, care l-a cunoscut pe Măcellariu, prin 1936-1938, când era student la Facultatea de Medicină din București, își amintește că ar fi săvârșit „fel de fel de matrapazlâcuri ca să pună mâna pe lucruri realmente frumoase din casa" lui Serfioti[204]. Scriitoarea Lucia Borș confirma și ea, în 1938, luarea de către Măcellariu a unor piese din colecția Serfioti[205]. Moșia Calica (Filești) cu locul „Ghertina", denumire transformatã, apoi, în „Tirighina", nu a fost niciodată în proprietatea doctorului Alexandru Măcellariu, cum a crezut I.T. Dragomir[206]. Nu se poate reconstitui seria pieselor arheologice adunate de Serfioti și nici nu se mai știe cât de „bogată" a fost colecția de lecythi (vase cu figuri negre și roșii) adunate de Nicolae Beldiceanu de la Bărboși înainte de 1884, păstrate la Muzeul de Istorie Naturală din Iași. Într-un articol, Societatea de medici și naturaliști din Iași, publicat în anul 1887, Beldiceanu confirmă că „muzeul mai este înzestrat ...cu mai multe antichități de ceramică italo-greacă din veacul al V-lea î. Hr., găsite în țară la Gâdinți, jud(ețul) Roman și la Ghertina, lângă Galați"[207] În anul 1936, doctorul Alexandru Măcellariu, devenit primar al Galațiului, luase inițiativa de a ridica un bust fostului primar Alexandru D. Moruzzi. Monumentul, opera lui Oscar Spaethe, a fost amplasat inițial în una din sălile primăriei de atunci, apoi în imediata vecinătate a clădirii primăriei, primărie care funcționa la momentul respectiv în Casa Epaminonda Lambrinidi.

Cântau lăutarii de li se cam îndoiau alămurile, iar Costin te săruta continuu și plângea săracul, pentru el tu, măi căcărează, erai probabil cel mai prețios dar pe care Dumnezeu i la făcut pe acest pământ, erai țelul suprem al soldatului din tranșee, care era acest atunci extraordinar bărbat al neamului vostru! Urmează-ți tatăl! După aceea l-am dus la Sfat în căruţa mea plină de lăutarii cântând, ca să te declare. Şi iată că te-ai făcut și tu măricel, bre, nevoie mare, haşti mă de'aicea, şi stai tu de vorbă, ca un bătrân, cu moş-tu Alecu Biţu, în marginea grindului braniştei, tot prin lanul Chirculesei noastre, unde am crescut mai toţi ai noştri, cu Costin alături şi unde am avut, tot neamul nostru, pământurile sacre ale moşilor

[202] I.T. Dragomir, *Descoperiri arheologice*, p. 192-193.
[203] Arhivele Naționale Galați, fond Dr. Aristide Serfioti, II, f. 188-192.
[204] Crișan V. Mușețeanu, *Lumea copilăriei mele*, Galați, 2001, p. 259.
[205] S.A.N.G.,fond Primăria orașului Galați, 1939, dos. 550, f. 24.
[206] I.T. Dragomir, *Descoperiri arheologice*, p. 183; *Idem*, *Vestigii*..., p. 158.
[207] „Buletinul Societății de Medici și Naturaliști", Iași, I, 1887, nr. 1, p. 5. Exemplar existent la Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale, comunicat de domnișoara Virginia Isac, scrisoare din 19 iulie 2005. Vezi Paaul Păltănea, *Casa părintească din Galați a domnitorului Alexandru I. Cuza – Muzeu de Istorie*.

noştri, mă, răzeşi mândri taică, de-ai lui vodă bre, oameni tari de vârtute, nu glumă, care puteau să sfarme la vreme de cumpănă piatra în mâini, mă!

Strada Domnească la nr. 99. Fosta casa a familiei Bunea, vândută în anul 1946, lui Constandinidis[208].

Nu era prea bine să te-ncontrezi cu ei mă, ei erau oameni care speriau și codrii de stejar de aici, din care au mai rămas doar câţiva, pe care-i tot măsoară un biet pădurar, înalt şi ciolănos, cam muierar el, îl cheamă Ion Ghintuială, dar altfel un om de treabă, se face că nu ne vede când furăm lemne, că simte şi el gerul aspru care ne-a coprins pe toţi, de ne îngheață și mâțele de pe cotruță. Şi să ştii tu, măi băiete, că atunci când ţara a dorit să fie ea întreagă aceşti oameni, care nu păreau să fie chiar zmei, au lăsat fruntul nemţesc cu gura căscată. Nimeni nu se aştepta ca ţăranul nostru să aibă în sufletul lui o aşa de mare dragoste pentru fraţii lui din Ardeal.

[208] Dr. Cristos Constantinidi, strănepot al familiei, a teminat studiile la Ph.D. Universitatea Johns Hopkins, 1997.

Clădire de patrimoniu situateă pe strada Gării nr. 53, construită în anul 1900 și este declarată monument de arhitectură (codul GL-II-m-B-03050). Stilul este neoromânesc timpuriu promovat de Ion Mincu, cu ancadramentele panourilor decorative inspirate de la bisericile oltenești, cu elemente de Art Nouveau, cum este friza superioară, o stilizare a simbolului funiei bisericești. Aici, pe strada Gării, la numărul 53, și-a desfășurat activitatea o vreme Ocolul Silvic. După naţionalizare, casa a trecut în patrimoniul Primăriei. În baza Legii 10/2001, un moştenitor a revendicat imobilul, iar în prezent există un litigiu între Primărie și persoana respectivă.

Ştii ce se cânta prin sat pe la noi, când flăcăii plecau, sub arme, peste munţi? Păi vuia valea noastră toată, mă! Ascultă aici şi ţine minte de la mine, ca şi tu să spui copiilor tăi acest unic testament al sângelui românesc, mă: „Într-o zi de toamnă, cu tristeţe'n ea/Mi-a furat maghiaru' un colţ din ţara mea./S-a destrămat un vis frumos/A plâns şi clopotul duios,/Şi doina noastră din caval/A plâns zdrobită dup' Ardeal/Frumosul nostru-Ardeal!/Pentru pământul nostru de la vest/Străbatem pusta pân'la Budapest/V-om alerga peste câmpii/ Prin codrii falnici, peste glii/S'or strânge oamenii mii şi mii/Nu v-om lăsa fraţii'n robii!/Să dezrobim acum, români,/Ardealul nostru din străbuni!/ Cânta'v'om doina din caval/De fericire pentru-Ardeal/ Frumosul nostru Ardeal!" Căci sufletul meu şi astăzi se apleacă cu sfântă emoţie în faţa celor mulţi, care au căzut „pentru vechile hotare/pentru România Mare" în cumplitele bătălii purtate la Prut, la Volga şi de la Mureş până-n Tatra! Plângeau părinţii copiilor duşi pe frunt, plângeau moşii noştri în bărbile lor cărunte, plângeau la fel de îngrijoraţi pentru fraţii noştri de peste munţi.

Strada Domnească nr. 53 și intrarea în acest palat aparținând familiei Dabija. Prin vânzări succesive vor fi propietari aici familiile Carp Gh. care în 1908[209] era inginer șef clasa II și inspector și Giseanu. Anul 1910 în aduce în poziția de propietar pe I. Ghilis, armeni veniți din

[209] Arhitect („conductor de lucrări publice") George Atanasiu, *Ghid*-anuar al *oraşului Galaţi*, Galaţi, 1908. BVAU, FG I 19.930.

Rusia după anul 1917 ca negustori, dar mobilele franțuzești, pianul Bechstein cu coadă, sobele de teracotă „Meissen” cu cahle multicolore, stucaturile de interior modelele anului 1900, având ornamentație cu forme de ființe omenești, numite antropomorfe, și modele vegetale, toate aurite, cu cupidoni pe toate frontoanele ușilor, cu ancadramente sub formă de mici cornișe, susținute de console spiralate, cu antablamentul construcției sub cornișele căreia sunt multe console cu motive antropomorfe sau florale, la colțuri se vede o fațetare de bun gust, cu muluri desenate în chenare, având în interior circumscrise rozete de aerisire ori de iluminare a podului și colecția de tablouri în care, după recondiționarea din 1983-4 s-a scos la iveală o semnătură a lui „Horvart” din anul 1894, îl fac pe dr. Crișan V. Mușețeanu să-i califice ca „familie de oameni subțiri”[210]. Istoricul Valentin Bodea, care cercetează casa scrie și alte lucruri interesante și importante în cartea sa (*Monumemnte ist. și de arhitectură din orașul Galați... vol. III*).

Aşa s-a trecut în tranşee, pentru asta au murit atâţia răzeşi din lunca Siretului nostru străbun.

Casă pe str. N. Bălcescu nr. 53. În această casă a locuit d-nul Cristian Wacs, pianist și apoi bariton la Opera Română din Iași. Un frate a d-lui deține un magazin în Piața Centrală.

Iar la Mărăşeşti, de sub ghiulelile neamţului zevzec, numai câţiva oameni au mai scăpat, din cumpania de mitraliori ai lui Grigore Ignat, mă, mogâldeaţă, toţi flăcăi falnici din sat de la noi, mă, unul era Tache al lui Popoviciu, un soi de neam de sârb mai drăcos, care stătea spre jităria Fundenilor, altul era băiat de-a lui Toderaşc, de pe ulița întâia din sat. Apoi vin în numărarea mea alţi doi, care erau

[210] Crișan V. Mușețeanu, *Lumea copilăriei mele*, Editura Muzeului de Istorie Galaţi, 2013.

bunicii tăi, Vlad Neculai Muşat, cunoscut în satul nostru sub porecla de vulpoi, căci era foarte isteţ şi şiret moşneagul, cu frate-său mai mare, moș Gheorghe Muşat, se spune cică că neamul lor vechi se trăgea din muşatinii Moldovei voivodale, mă! Și chiar aşa vă mai spunea vouă în sat, muşatinii, aceia cu sângele albastru în vine, era tatăl mamei tale şi moş Dumitru Roşu cu Culai şi Constantin, fraţii lui mai mici, apoi Constantin Cocei, Mişu Bobea, mai erau şi doi copchii de-ai lui Calu, Alisandru şi Vasile, apoi era şi Gheorghe Călianu cu fiu-su' Ion, spun rapoartele militare ale vremii că, atunci când au văzut ei toți, îngroziţi de frica morții, ce haină grindină de foc a coprins atunci cumpania mitraliorilor, din lanul cu vie nobilă a lui Negropontes.

Era locul unde se apăra îndârjit cumpania lor de mitraliori de elită, cam pe acolo unde este acum mausoleul falnic al Mărăşeştilor, sub care zace toată floarea flăcăilor din lunca Siretului, cumpanie care era de pe la noi, mă, în majoritate, cei câţiva oşteni plini ce coraj şi bărbăţie, de care amu ţ-am spus eu, şi-au luat toți iute baionetele ascuţite în dinţi, cuţitele noastre bătrâneşti şi răzăşeşti, pe care le ştii şi tu, erau deja înfipte în bata lată a izmenelor şi au ajuns în spatele cazematelor germane din dealul de unde venea prăpădul de foc, și-au ajuns acolo cât ai clipi tu din ochi, măi copchile.

Un cântec învioră fruntul întreg şi batalion după batalion au împresurat repede toate cazematele, zguduite puternic de această melodie care parcă prăbuşise cerul plumburiu al fruntului peste toți friţii: „Copiii mei înaintând,/La mine luaţi aminte/Şi-atâta dor s'aveţi în gând:/ Nainte, tot înainte, înainte./ Mişel nici unul nu-i din voi,/Căci ochiul meu nu minte,/Copii ruşinea e'napoi, 'napoi,/ Victoria e'nainte./Cu arma'n mâna ne-am legat,/Sub steag, prin jurăminte,/Să strigăm tot înainte,/Cât viaţa'n piept n'o fi încetat./Căci pentru o brazdă de pământ, /Parinţi ţi oseminte,/Şi dincolo chiar de mormânt,/ Vom merge tot înainte, 'nainte./ Mişel nici unul nu-i din voi,/Căci ochiul meu nu minte./Copii ruşinea e'napoi, 'napoi,/ Victoria-i'nainte."[211]

[211] *Înainte*, după cântecul unui ofiţer mort în 1917

„Aeroportul... o lacrimă uscată pe amintirile orașului Galați. Pavilionul administrativ al fostului aeroport își pregatește plecarea. Cine crede că va fi reabilitat și păstrat, va trăi veșnic”.

Restul a fost numai o chestiune de timp, mă, pentru că au reuşit să spintece, ca pe porci, câteva zeci de nemţi, într-un masacru disperat, care a speriat tot fruntul ăla întins, nănaşule, de la Oituz la Mărăşeşti, nu se mai văzuse aşa ceva, mareşalul August Von Makensen tremura de spaimă în adăpostul ca un bordei, cu mustăţile lui pleoştite. N-au ajuns însă la el, din păcate, deşi mult nu mai aveau, bordeiul neamţului era în coasta dealului din spatele cazematelor, sub nişte fagi uşor povârniţi, din care ne-au omorât atâta tineret, mă! Păi ce, măi băieţaş, dracul i-a pus să pună la-ncercare os de răzăş, mă? Păi ăştia, în starea în care erau ei atunci, ajungeau fuguţa cu măcelul până la Berlin, mă, doar tu îţi ştii bunicii, ce sânge iute şi albastru aveau în vinele lor şi ce inimă de bărbaţi adevăraţi erau în piept, noroc c-a primit neamţul o depeşă, era f.f.urgent, să facă pace!... Să știi tu, vere, că abia atunci când ai ieșit din scenă înțelegi ce rol ai jucat, așa cum au înțeles și frații, mă! Şi au făcut pacea, mă, tu’le mama lor de ţapi plini de râie şi pişăcioşi, după ce, mai întâi, şi-au curăţat sârguincioşi izmenele de bumbac, cam murdare, cam galbene şi mai şi puţeau greţos… Știi tu, mă, arătare ce eşti, ce măcel a fost atunci, acolo?

Unii cântă şi acum de pe scena şcolii noastre, la serbările ălea mari de sfârşit de an, când vă dă vouă învăţătorul coroniţele abia făcute din frunză de stejar, cu flori albastre de câmp în ele, ceva care sună-n valea însângerată a Mărăşeştilor a vitejie mare, mă: „În luptele grozave, de lângă Mărăşeşti/Stă Mackensen la pândă, cu trupele nemţeşti./Dar Averescu, om deştept/ Trage fruntul la Siret…”

Hâm… păi stau aşa şi mă tot gândesc şi eu, deh, ca şi când aş fi fost eu ghirăraru' ăl mai mare, de acolo, de pe frut, …hâm, …păi, măi băiete, ce mama dracului s-a băgat el între boscheţi şi-n tufele de cătină să ne pândească pe noi, mă, ce voia el de fapt, mă, să ne fure tăte găinile cu ouă cu tot, ce, chiar nu ştia el de la iscoadele lui de obărfriţ, că dacă intra unu în colţii câinilor noştri lăţoşi şi ne'nfricaţi, nu-l mai scoteau viu de acolo toate reghimentele lui de ulani călări, hai…ce zici, mă, mai ieşia el cu pantalonii întregi de acolo, mai umbla el vreodată teleleu prin poiata oamenilor de la noi?

Că noi avem vite şi oi, mă, şi câini foarte vrednici şi nu ne trebuiau nouă prin ogrăzi, de nici o culoare, gloabe nepotcovite de măgari prusaci, mă nene! Ş-apăi, spune-mi tu mie, ăsta-i gest de mare ghinărar învăţat şi brav, nevoie mare, cu vipuşca lată de-o palmă pe dunga de la izmenele lui de culoare bleu-jandar, ălea umflate ca pintenul cocoşului meu clapon, care nu-i bun de sămânţă, mă, că el n-are tăt ce-i trebuie unui bărbat putinte în izmenele lui de fulgi, că doar crapă în el toată ziua grăunţele mele, gest este ăsta, mă, să furi tocma-tu coţofenele moţate din pătulul omului, când îi plecat de-acasă leatul la războel mare, chemat de ţară şi rege la datorie sacră de răzăş, mă?

Păi ştia el, opăritul ăsta de ghinărar friţ, ce oameni dârji şi aprigi sunt la noi, în lunca Siretului, mă? Păi crezi că vulpea aia mustăcioasă de dom'ghinărar Averescu, nu ştia el pe ce se baza, mă, aducând fruntul la Siret, aici lângă noi, lângă Fundeni, de unde a început măcelul atunci, barajul ăla grozav de artilerie, care a tocat o zi şi iarba după câmpurile luncii, că era lângă el gânditor şi cel mai mare ghinărar din acel războel, mă, Eremia Grigorescu, de la Bujoru' nostru, mă, ăl de-a dat un cumpătat ordin cătanelor de toate gradele.

El le-a spunea atunci aşa: „Mă soldaţilor, mă copilaşii tatii dragi, ascultaţi comanda la mine leţilor, …mă, fi atent aici, că te ia mama dracului de leat fricos ca un iepure, mă, dacă cumva mai bate o inimă în tine să nu mai dai vre-un singur pas înapoi, mă, că e trădare de ţeară leatule leneş şi parşiv, care ţi-e gândul numai la drăguţa de acasă şi la pământ, ascultă aicia la mine flăcăule, curtea marţială ne mănâncă pe toţi, mă, doar odată murim pe lume, să ştiţi de la mine, voinicii tatii şi dacă o fi să murim aicea cu toţii, mă, păi atunci fiţi viteji, pe aici nu se trece, mă, repet, pe aici nu se trece, ai înţeles leatule, e clar? Un răcnet în cor se slobozi din pieturile lor tinere, cuprinse rapid de dragostea de ţară, strigătul lor de luptă, ca o salvă de tun, s-a auzit atunci în lunca noastră, terciuită toată şi făcută zob de şrapnele friţilor din deal, de-au scăpat amărâţii de friţii ciorba lor cu dulceaţă din mâini, mă, crezând c-a-nceput atacul: 'nţeles, să trăiţi, dom-le ghinărar! Aşa vom

face, vom muri toţi, dacă-i ordin! Pe aici nu se va trece, să trăiţi, nimeni nu va trece! Vă ordon ca de îndată domnii caporali şi sergenţi să fixeze sarcini clare fiecăruia, de care va răspunde cu capul, domnii plotonieri de cumpanie să distribuie rufe curate trupei, pesmet şi hrană rece, maiştrii militari şă verifice armamentul şi muniţia de luptă, care, vă ordon, să fie bună şi îndestulătoare. Iar acum rupeţi rândurile şi ocupaţi poziţiile, că de-aici numai morţi ne va mai scoate cineva, altfel nu!

Strada Eroilor de astăzi, fostă Codreanu (după numele avocatului Emil sau „nea Milu Codreanu", cum îi spunea frumos dr. Crișan V. Mușețeanu în cartea „*Lumea copilăriei mele*", primar al Galațiului în anii 1927-1928 și 1931-1932), nr. 8 (în spatele Teatrului Fani Tardini), o altă bijuterie uitată de timpuri și de edili, după un gard forjat cu vopseau scorojită, semnele vremii când în aceste locuiau „oamenii muncii", băgați aici de primarii comuniști.

Soldaţi, să ţineţi minte mereu că cei de-acasă aşteaptă să fiţi învingători!" Se auzi doar un ţăcănit scurt de călcâie şi un uriaş strigăt de „Să trăiţi, dom'ghinărar!" zburli instantaneu frunza plopilor din luncă. Convocă apoi ofiţerii, aproape toţi tineri, băieţi sclivisiţi, cu carte bună, mă, ei vorbeau fraceza ca pe apă, bine îmbrăcaţi şi proaspăt bărgheriţi, pudraţi, parfumaţi frumos, oameni de clasă mare, mă, venise şi un ghinărar franţuz acolo, ghinăraru' Berthelot, să asiste la pregătirea atacului ăla, cel mai crâncen atac din tot rezbelul. Şi atunci ăl mai mare ghinărar al frontului nostru vorbi cam aşa: Domnilor ofiţeri, vă anunţ solemn că ieri, domnul general Averescu, a reuşit brav punerea în siguranţă a

flancului nostru stâng, unde eram complet descoperiţi, prin ocuparea capului de pod de la Fundeni-Năm oloasa-Năneşti, la podul de peste Siret, aşa că, de aici înainte, de inteligenţa şi dăruirea dumneavoastră depinde, soarta bătăliei care urmează şi a ţării, astăzi aproape ocupată. Ştiu că doar pe câmpul de luptă se v-a face dovada caracterului, priceperii şi patriotismului dumneavoastră.

Casa de pe str. Mr. Iancu Fotea, fostă Avântului, nr. 23 a aparținut din 1967 până în anul 2010 Reg. CFR Galați, care avea aici Atelierele Serviciului de proiectare. Clădirea odată revendicată a fost părăsită de CFR și lăsată în paragina tipică a zilei.

Sacrificiul a fost foarte mare pe Siret, două dintre sate au fost distruse aproape complet, de bombardamentele inamicului, Fundeniul şi Lungociul de pe malul stâng al Siretului şi sunt acolo foarte mulţi bătrâni, femei şi copii morţi, momentan n-are cine să-i îngroape, dar am ordonat comandanţilor de unităţi ca toţi morţii acestei bătălii, să fie îngropaţi în şase gropi comune, lângă bisericuţa din Hanu Conachi, cu toate onorurile militare cuvenite acestui imens sacrificiu, făcut pentru această ţară. Sunt aproximativ nouă mii de morţi, soldaţi şi de civili. Din toate taberele. Din cele două sate au rămas nouă case şi două biserici. Aici te bate jalea mare, domnilor camarazi, să vezi cele mai frumoase localităţi din lunca Siretului transformate în grămezi de moloz şi carne de copii sfârtecaţi.

Casa de pe str. Mr. Iancu Fotea, fostă Avântului, nr. 44, este fără discuție o casă frumoasă, care are pe partea laterală și pe frontispiciu monogramele primului propietar ”M” și ”G”. Ele sunt reluate și pe gardul forjat al clădirii.

Aş mai dori ca fiecare dintre dumneavoastră să încerce să transmită trupei această încărcătură emoţională a evenimentelor acelea extrem de sângeroase din bătălia de la Fundeni, Lungoci, Nămoloasa, pentru că o bună parte a trupei vine de aici şi sunt urmaşii răzeşilor Moldovei neocupate, cei mai aprigi combatanţi de pe acest front. Ei vor şti singuri să le plătească nemţilor tot ce trebuie plătit, şi pot să vă spun de pe acum că nemţii nu-i vor uita prea curând, vă asigur. Au făcut însă o foarte mare greşeală tactică şi una psihologică, persiflând oamenii acestor locurii şi distrugâdu-le gospodăriile lor seculare, dar tocmai ei vor fi și detonatorul acestui front, iar dumneavoastră trebuie să fiţi cu ei, să nu se simtă niciodată părăsiţi şi să nu îndrăznească careva să ridice tonul sau să insulte vre-un soldat. Aţi înţeles domnilor, ați înțeles? Să nu care cumva cineva să îndrăznească… Distrugeri mari sunt şi la Nămoloasa şi Năneşti. Şi acolo totul este ferferiţă şi răniţii foarte mulți umplu tot câmpul şi sparg liniştea nopţii cu vaietele cumplite. Este o jale mare peste întreaga ţară, domnilor ofiţeri! (Săracul ghinărar, de unde să ştie el că peste atâta amar de oameni morţi, peste gropile comune pe care nimeni nu le-a mai îngrijit demult, pasc acum, de vreo şaptezeci de ani, vacile satului tăcute, băligându-se resemnate printre buruienile de un metru şi dând tacticos din coadă!? Curând nu se v-a mai şti ce-i pe acolo!) Eu mă bazez pe curajul şi devotamentul trupei pe care o conduce-ţi, elemente atât de des demonstrate, iar de curajul şi devotamentul dumneavoastră, nu mai e cazul să vorbim, suntem toţi ofiţeri ai armatei acestei ţări, suntem oameni care am jurat s-o

apărăm, de va fi nevoie chiar şi cu preţul vieţii, suntem aşadar oamenii de onoare ai acestui pământ românesc!

Să nu uitaţi că din dealurile noastre Ţiglina şi Tirighina, ca şi din spatele frontului nostru, cel de la Poiana de Nicoreşti, ne privesc, cum spunea Napoleon Bonaparte într-o altă împrejurare, două milenii grele de istorie mare (Din vârful acestor piramide douăzeci de veacuri vă privesc!)! Vă doresc succes, şi să nu uitaţi că am dat un ordin categoric, pe aici nu se trece, el este ferm şi definitiv, iar de v-a trebui să murim, v-om muri până la ultimul om, nu avem nici o altă alternativă! Tot corpul ofiţeresc, fără nici o comandă specială, îngheţă în poziţia de drepţi şi răcni: 'nţeles, să trăiţi, dom'le ghinărar! Paloarea ghinărarului ăl mare se vedea limpede de departe, dar pe faţa lui nu mişca nici un fel de muşchi, ceea ce arăta că nu era deloc de glumit şi că situaţia era întradevăr foarte gravă. Între moara lui Ion Cocei cea de astăzi, de la Lungoci, aflată pe malul stâng al Siretului şi fabrica de cherestea a lui Cucoşel, de pe malul drept al apei, unde-au făcut acum bezmeticii ăştia de comunişti beţivănia aia numită M.A.T., în luna iunie 1917 forţăle române din Moldova, mă, într-o sforţare grea cu o puzderie de ofiţeri de aprovizionare şi ghinărari, care mai de care mai nărăvaşi, mai hotărâţi, ostaşii forfoteau ca fasolea-n oala reghimentului, cică să facă în spatele fruntului o armată mai tare şi mai îmbrăcată şi hrănită, năică, parcă o botezase Armata 1, că era mai uşor de numărat şi după ce-au băgat fasole şi cartofi bine-bine în burta ei, şi-n bucătăriile de cumpanie cu cazane cam cât polobocul, le-a umplut şi căruţile pântecoase de popotă cu butoaie de varză acră şi pepeni muraţi, că asta rezistă la ger, curule, putini de brânză de oi, în putini de lemn de pin, frământată şi bătută bine, ca să nu prindă aer, că şi aia rezistă bine, smârc ce eşti, mii de duble de făină şi buţi de 20 de deca, cu băbească roşie ca focul şi vurt de caise vechi, ca pentru iernile de la noi, ai vrea şi tu, că-ţi curge bala, da-i miercuri, că s-anunţa iarnă grea în coaja copacilor şi după splina porcilor abia tăiaţi, mă, ca să le dea săracilor noştri ostaşi, atunci când or sta ei în faţa duşmanului, îngropaţi până la gât în zăpada coprinsă de ger năpraznic, carne care se topeşte-n gură de bună ce este şi o şuncă afumată de sfinţeşti cu ea și biserica, mă, miere de salcâm a mai prima din Moldova, o dulceaţă de cireşe amare şi gutui cum nu s-a văzut, miez de nucă, ciorapi şi flanele groase de lână, împletite de femeile noastre, căciuli mari, ţuguiate şi ţurcane, fulare şi mănuşi căptuşite, că războiu-i tare greu măi nene, nu-i deloc o joacă de copchii.

Şi-ntr-o sară prea neagră, de catran, atunci când nemţii beau vârtos, că'mplinise nu'ş'câţi ani un biet arhiducă de-a lor, cu mustăţile lungi de-o palmă

sub nasul ridicat cam în sus, leatul nostru, în ordine şi desciuplină, mă, se strecură uşor ca pisica cu pui peste Siret, adicălea mai precis cavaleria şi infanteria, care puteau și înota, mă, că dimineaţa antileria noastră i-a stârnit oleacă, să crează friţii că de-abia mai târziu va fi atacul pe podul de hier, da ei aveau deja în spate pisicile nopţii, care au hotărât soarta bătăliei de la capra podului de hier. Şi s'a'nfuriat friţu' vere, ş-uite aşa a fiert pământul şi cerul de pe cele două maluri, de-au murit atâta amar de oameni ţivili, mă, însă cleştele alor noştri a funcţionat perfect, i-a strâns pe piţigoii ăştia rău de tot de boaşele moi, uite-aşa nene, de uitaseră toate marşurile şi nici nu mai era deloc nici über alles-ul din imnul lor, Das Lied der Deutschen, că se săturase tot satul, mă, când râneam mereu pe la vite eu odată auzeam Deutschland, Deutschland, über alles/Über alles in der Welt..., când să stea copchii la masă câte un căprar mai nărtos orăcăia la pifani să-i cânte lui Das Deutschlandlied, nu zic, dacă-ar fi băut ceva erau de crezut, că-s oameni şi ei, dar aşa mă... Din sectorul Fundeni-Nămoloasa soldați d-ai noştri s-au strecurat tiptil până la Poarta Focşanilor, unde intrară apoi armatele a 4-a şi a 6-a ruseşti, până ce-au fugit să facă rivaluţia aia bolşăvică a lor şi să-l pupe pe ţapul ăla de Lenin în dosul izmenelor, puţin mai jos de steaua polară, tu'le anafura mamii lor de nespălaţi, cu turbincile lor cu tăt! Între 24 iulie şi 21 august 1917, au fost luptele cunoscute de dom' învăţător Sevastre al nostru sub denumirea de „Bătălia de la Mărăşeşti", că parcă aşa dondăneau copchii prin ogradă, unde cică după aproape o lună de atacuri furibunde, au murit peste 47000 de meletari, cam 27000 de-ai noştri şi ofensiva germană a eşuat, vericule, adică cu toată bombardeaua lor Krupp, au făcut fâs, mă, când au simţit cosorul recurbat apăsându-le beregata! Ține Doamne sufletul nostru viu, că mare ţi-e grădina Ta, Doamne!

În cartea numită „*La porţile Moldovei-jurnalul de Răsboiu*" al lt. colonelului Ştefan Paraschivescu, un ofiţer combatant în această zonă, apărută la Ed. „Marea fabrică", din Brăila, a d-lor A. Micu Alcady & L. Calafeteanu, se găsesc relatate episoade relatate la cald din această teribilă încleştare: „Divizia noastră, a 9-a, ocupă tranşeelede pe malul stâng al Siretului, de la Odaia Preotului Ştefan, ceva mai la nord de îmbucătura Bîrladului, până la Fundeni inclusiv. Aveam la dreapta divizia 80 rusă, cu care făceam corp de armată împreună, iar mai la stânga, pe malul drept în faţa faţa Nămoloasei şi Costienilor, div. 14, 13, 5 române şi 30 rusă. În afară de artileriile divizionare, aproape toată artileria grea de care dispune

armata noastră se aşează aici”[212]. „Artileria grea îşi reglează tragerea asupra liniilor şi satelor întărite de duşman, Năneşti şi Călieni. Unul dintre ofiţerii de artilerie cari trag în Năneşti este fiul preotului de acolo. Cu ce durere trebuie să-şi facă datoria bietul băiat, trăgând poate în casa lui şi a părinţilor lui.”[213] „Chesoanele încărcate zac grămadă pe drum, oameni, cai morţi şi răniţi încurcă şi mai rău locul rămas liber pentru scurgerea coloanelor noastre. În întunericul care persistă se văd în zare satele Costieni şi Fundeni, arzând.”[214]

Toată naţia nemţească de von-ni a răcnit toată zilica aceea la pâlniile alea ale lor! Tătuşi mă, să ţâi tu măcar minte de la mine, înainte de a pleca la atac ghinăraru’ neamț Kurt von Morgen, comandantul Corpul I german, a dat un ordin imediat şi tot fruntul lor a câtat, de-ţi îngeţa sângele în vine, aşa-mi spuneau mie alde bunică’tău, imnul lor de naţiune considerată sfântă, mă: „1. Deutschland, Deutschland über alles,/Über alles in der Welt,/Wenn es stets zu Schutz und Trutze/ Brüderlich zusammenhält,/ Von der Maas bis an die Memel,/Von der Etsch bis an den Belt -/|: Deutschland, Deutschland über alles,/Über alles in der Welt.:|/2. Deutsche Frauen, deutsche Treue,/ Deutscher Wein und deutscher Sang/Sollen in der Welt behalten/Ihren alten schönen Klang,/Uns zu edler Tat begeistern/ Unser ganzes Leben lang./|: Deutsche Frauen, deutsche Treue,/Deutscher Wein und deutscher Sang.:|/3. Einigkeit und Recht und Freiheit/ Für das deutsche Vaterland!/ Danach laßt uns alle streben/Brüderlich mit Herz und Hand!/ Einigkeit und Recht und Freiheit/ Sind des Glückes Unterpfand./ |: Blüh’ im Glanze dieses Glückes,/ Blühe, deutsches Vaterland.:|/(4. Deutschland, Deutschland über alles,/Und im Unglück nun erst recht./Nur im Unglück kann die Liebe/Zeigen, ob sie stark und echt./ Und so soll es weiterklingen/Von Geschlechte zu Geschlecht:/|: Deutschland, Deutschland über alles,/ Und im Unglück nun erst recht.:|)”[215] - Heinrich Hoffmann von Fallersleben 1841. Asta

[212] Lt.colonel Ștefan Paraschivescu, „*La porţile Moldovei-jurnalul de Răsboiu*”, *Jurnal de război 7 iunie 1917 – 1 mai 1918*, Ed. „Marea fabrică”, Brăila, f.a., p. 31.
[213] Idem, p. 40.
[214] Idem. p. 54.
[215] „1.Germania, Germania, de’asupra tuturor/Cea mai sus în lume/În cazul nevoii, de protecţie şi de apărare/Iubiţi fraţi, stăm împreună./De la Maas la Memel/De la Etsch la centură,/Germania, Germania, mai presus de toate/Mai presus de toate în lume./ 2.Germane femei, germană fidelitate,/Germană la chef şi germană în cântec,/ Îşi păstrează, în întreaga lume,/A lor veche şi respectată faimă,/Pentru a ne inspira la fapte nobile/Pe toată durata viaţii noastră./Germane femei, germană fidelitate,/Germană la chef şi germană în cântec./ 3.Unitate, dreptate şi libertate/Pentru germani şi ţară;/Haideţi, să facem eforturi pentru acest obiectiv/Înfrăţiţi, cu inimă şi hărnicie/Unitate, dreptate şi libertate/Sunteţi o garanţie a averii a mii de oameni./ Prosperi în această avere de glorie,/ Prosperă şi germană patrie./4. Germania, Germania tot mai sus,/Şi când e

am învăţat eu pe urmă de la tac-tu care ştia şi o strofă în latină, mă puţă: „Ius, concordia, libertas/ Pro Germana patria,/Haec fraterne nos petamus/Dextra atque anima!/Ius, concordia, libertas/ Sunt salutis pignora,/ Flore in salutis luce/Tu, Germana patria!”

Tot el mi-a spus că însăşi melodia este luată după un compozitor tot mare, Joseph Haydn, prin anul 1797. Bietul Costin îmi spunea că imnul naţional al Germaniei este o parte componentă a Kaiser Quartet-ului. Iar la noi era pregătit ghinăraru’ Eremia Grigorescu, care era comandantul Corpului 6 de armată, cu Divizia 5 Infanterie la vest de Siret şi cu Divizia 9 Infanterie în poziţie de apărare, pe malul de est al Siretului, aşteptând în tranşee atacul care se vedea, a dat ordin ca leatu’ să-şi pregătească moniţia de război şi facă economie la ea, să li se respecte nemţilor această ceremonie sacră, pentru că, deşi nouă ne sunt duşmani, tătuşi câteva lucruri nu trebuie să nu le lezezi la nimeni niciodată: patria şi mama. Brava lui, mă, era destoinic om, ca să vezi tu ce oaste aveam noi atunci, nu puşlamalele astea de terchea-berchea cu şcoala lu’ Frunză băligoasă, sau mai nou cu câte un liceu tăvălit prin brusturi, ci Saint-Cyr, mă, altăceva cadicălea! Imnul de-acum nu conţine nicăieri „Deutschland, uber alles”.

Casă pe strada Domnească nr. 83, aflată lângă terasa Corso și de intersecția cu strada Gării. După toate probabilitățile ea pare să fi fost casa bancherului August Dall' Orso[216], o importantă figură publică în portul dunărean Galați.

---

greu mai mult ca niciodată,/ Numai prin nenorociri se poate verifica iubirea/ Arată dacă este adevărată şi puternică;/Şi aşa se viaţa continuă/ Din generaţie în generaţie/Germania, Germania, de’asupra tuturor,/ Și într-o epocă de nenorociri, mai mult ca niciodată.”

[216]Francesco Mathieu, consulul sard din Galaţi, scria în 1847 că piaţa oraşului era dominată de comercianţii austrieci, greci, sarzi (*Documente privitoare la legăturile economice dintre*

Principatele Române şi Regatul Sardiniei, ed. Dimitrie Bodin, Bucureşti, 1941, p. 182). „În 1859–1860 judeţul Covurlui se afla pe primul loc din Moldova în ceea ce privea existenţa supuşilor străini, numărând 1.354 capi de familie, 10 fiind sarzi (*Lucrări statistice din Moldova* 1859–1860, Iaşi, p. 142 – tabel supuşi străini după protecţiune). Unul dintre primii negustori menţionaţi în rapoartele consulare este Gerolamo Peretti din Genova. Încă din 1834 acesta era asociatul casei Pedemonte din Galaţi şi va conduce şi filiala acesteia din Brăila. Era cel care se ocupa de registrele firmei. Din informaţiile deţinute până în prezent rezultă că a locuit în Galaţi împreună cu soţia sa, Rosa Peretti. Este amintită şi o nepoată a sa din Reghin, Rosa Barochino (Arhivele Naţionale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Micro-filme Italia, rola 93, c. 1377). Existau în Galaţi adevărate familii de negustori. În general, unul dintre membrii familiei se stabilea în oraş, îşi deschidea o casă comercială, iar apoi chema şi alte rude. Acesta a fost şi cazul lui Francesco Biga, negustor genovez, amintit încă din 1840. Fratele său, Rafaelle, făcuse parte din marina comercială sardă şi se stabilea în Galaţi în 1842, la numai 22 de ani (Ibidem, rola 3, c. 225). La început Francesco a fost reprezentantul firmei comerciale Rocca & Chichizzola, împreună cu un anume căpitan Porcella (*Documente privitoare la legăturile economice dintre Principatele Române şi Regatul Sardiniei*, ed. Dimitrie Bodin, Bucureşti, 1941, p. 57), apoi a fost angajatul lui Lorenzo Ferraro (Ibidem, p. 82 – tabel), iar mai târziu şi-a făcut o firmă proprie. Fraţii Biga erau respectaţi de către negustorii gălăţeni, iar Francesco a fost ales membru al Comitetului pentru înfrumuseţarea oraşului în 1843, în locul lui Pedemonte. În 1849 îi cerea domnitorului, alături de alţi negustori din oraş, constituirea unui comitet comercial (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, Galaţi, 1995, p. 14). În 1856 era atestată firma Biga & Sola, apreciată pentru activitatea ei (ibidem, p. 18). O altă casă comercială genoveză a fost cea întemeiată de Giovanni Fanciotti. Venit la 30 de ani de la Novi împreună cu soţia sa, Maria, s-a aşezat în portul dunărean în 1842 (*Documente* …, ed. Dimitrie Bodin, p. 82 – tabel). Va fonda împreună cu Pasquale Lamberti firma Fanciotti & Lamberti. În 1847, an nefast pentru comerţul din porturile dunărene, firma lui Giovanni Fanciotti a falimentat. Mathieu descria situaţia tragică în care se găsea comerţul gălăţean în acel an: „Este într-adevăr de compătimit starea în care se află astăzi piaţa din Galaţi. Dintre toate casele comerciale nu sunt decât cinci–şase care nu şi-au încetat plăţile" (ibidem, p. 193). Actele concordatului făcut între Giovanni Fanciotti şi creditorii săi atestau că sardul chezăşuia cu „ipotecarea unor averi nemişcătoare, o casă la Galaţi şi magazii la Galaţi şi Brăila. Dacă în termen de cinci luni creditorii nu-şi vor primi banii, vor avea dreptul de a pune la vânzare, prin mijloace judecătoreşti, averea nemergătoare ipotecată de dânsul" (ANIC, fond Ministerul Justiţiei Civile, dosar 229/1848, f. 1–2). Printre semnatarii concordatului din partea consulatului sard din Galaţi se aflau şi negustorii Francesco Biga şi Lorenzo Ferraro. Probabil a reuşit să-şi revină financiar pentru că îl găsim ca membru al Comisiei de înfrumuseţare a oraşului (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 46). Un alt membru al familiei, Vincenzo Fanciotti, sosea în Galaţi în 1846 şi făcea o avere frumoasă datorită comerţului cu cereale. În anul 1851 avea o firmă împreună cu G. Peretti (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 232). Devenea un membru de frunte al comunităţii, iar în 1856 în casele sale îl avea ca oaspete pe reprezentantul Angliei în Comisia Dunării (idem, p. 62). Era amintit şi în 1881, când oferea un teren pentru construcţia unei şcoli (idem, p. 249). Membrii familiei Cordiglia, napolitani, se stabileau în Galaţi în deceniul patru. Cei trei fraţi, Domenico, Stefano şi Carlo, erau fiii consulului sard din Neapole. Primul care a venit a fost Domenico, în 1839, apoi în 1842 sosea şi Carlo, pentru ca în 1847 să fie pomenit şi Stefano. Domenico Cordiglia se stabilea în Galaţi, unde se căsătorea în 1844 cu Esmeralda şi avea doi copii: Ambrogio şi Elena. Era un negustor respectat în Galaţi, fiind în relaţii amicale cu Pedemonte. Va avea un conflict în 1850 cu principele Grigore Sturdza în legătură cu o navă, pe care ultimul o considera proprietatea sa. Fratele său, Stefano, va fi reprezentantul unei societăţi de mari proprietari moldoveni, care îl va trimite în Franţa şi Anglia să caute pieţe de desfacere pentru produsele ei (Ibidem, p. 182). Alţi negustori cunoscuţi în portul

dunărean moldovean au fost Giovanni Inglesi şi Cesare Dall'Orso. Primul era italian, dar supus britanic (probabil Inglesi fiind o poreclă). Era amintit încă din 1835 (*Documente referitoare la istoria românilor, vol. XVII, Corespondenţă diplomatică şi rapoarte consulare franceze (1825–1846)*, ed. E. Hurmuzachi, Bucureşti, 1913, p. 255), iar documentele ni-l înfăţişează drept o persoană cu preocupări multiple. Se pare că în 1850 era căminar şi pe lângă activităţile comerciale era implicat şi în angajarea oamenilor pentru şantierul naval din oraş (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 7). În 1846 propunea înfiinţarea unei „case de banc" (Ibidem, vol. I, Bucureşti, 1973, p. 282), iar în 1853 cerea să se construiască o clădire pentru bursa oraşului (Ibidem, vol. II, p. 137). Oricum în casele sale exista un „casin", unde se puteau lectura gazete europene (ibidem, pag.14). Cesare Giovanni Battista Dall'Orso era din Livorno, iar în 1843 se afla la Galaţi şi cerea cetăţenia sardă. Avusese un destin trist. În urma unor speculaţii nefericite cu ulei de măsline îşi pierduse averea şi fusese nevoit să fugă în Mitilene, iar de aici la Constantinopol, unde a făcut închisoare. A izbutit să evadeze şi să se îmbarce pe un vas, unde disperat a încercat să-şi ia viaţa (ANIC, fond Microfilme Italia, rola 5, c. 1336–1344). Dall'Orso a reuşit să-şi revină, să devină intermediar şi apoi negustor în Galaţi, deşi necazurile nu l-au ocolit nici aici. În 1845 îi murea o fetiţă, Maria Antonia (Ibidem, c. 223). Un fiu al sau, Augusto, va ajunge funcţionar al Băncii din Galaţi în 1878 (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 144), iar urmaşii săi erau amintiţi şi la începutul secolului XX (În timpul Primului Război Mondial s-au remarcat Alfons Dall'Orso şi Olga Dall'Orso, ultima făcând parte dintr-un comitet al Crucii Roşii, v. D. Faur, *Galaţiul nostru*, Galaţi, 1924, p. 82, 85). Pasquale Lamberti şi soţia sa Elisabeta din Odesa (Ibidem, p. 46) se stabilesc în Galaţi în 1838. Negustorul nu avea o reputaţie foarte bună deoarece era suspectat că ar fi contribuit la falimentul casei Porro din Odesa (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 82 – tabel). A îndeplinit diferite funcţii consulare: a fost viceconsul al Neapolelui, situaţie în care intenţiona să renunţe la cetăţenia sardă, de unde şi imaginea negativă pe care consulii piemontezi i-o creionează în rapoartele lor (Ibidem, p. 194); a girat pentru câteva luni şi afacerile viceconsulatului prusian din Galaţi (Dimitrie Bodin, *Contribuţiuni la istoricul consulatelor Regatului celor două Sicilii în Principatele Române*, în „*Revista istorică română*", VIII, 1938, p. 71–74). Ca majoritatea negustorilor gălăţeni avea o sucursală în Brăila în 1847. Va muri în 1851. Giovanni Garibaldi era în 1838 un crescător de viermi de mătase, iar în 1842 documentele îl amintesc a fi negustor. Gustavo Gerbolini, negustor gălăţean, făcea parte din 1857 din Comisia pentru înfrumuseţare (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 46), propunând câţiva ani mai târziu unificarea cursului monedelor pentru a uşura tranzacţiile comerciale (Ibidem, p. 117). Era acelaşi Gerbolini care avea în Brăila o moară de aburi. Luigi Calcagno era un negustor genovez, amintit prima dată în legătură cu falimentul casei Pedemonte în 1847. Documentele îl pomenesc şi în 1855 (ANIC, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–74) şi în 1859 (Idem, fond Ministerul de Interne, dosar 159/1859, f. 7–10). Lorenzo Ferraro era un negustor sard, care din motive familiale a cerut supuşenia franceză (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 82 – tabel). Era amintit încă din 1842, iar în 1847 făcea parte dintre garanţii lui Fanciotti cu ocazia falimentului acestuia. Francesco Delvecchio devenea în deceniul şase al secolului al XIX-lea unul dintre negustorii de seamă ai Galaţiului, fiind amicul lui Al. I. Cuza, asemenea compatriotului său Vincenzo Fanciotti. În casele sale funcţiona ad-hoc bursa oraşului (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 38). Adrian Louis Cochelet, consulul francez din Bucureşti, trimitea în 1835 ministrului de Externe al Franţei numele principalelor case comerciale din Galaţi şi din Brăila (Ibidem, p. 522). Pe primul loc se afla Pedemonte şi Peretti, cea mai importantă casă comercială sardă, care a dominat comerţul cu cereale în perioada 1831–1847. Se pare că întemeietorul casei, Filippo, a sosit în 1831 şi a reuşit după multe dificultăţi să se impună în faţa negustorilor străini. Bartolomeo Geymet, viceconsulul sard din Galaţi, amintea: „Fraţii Pedemonte, care au fost primii dintre italieni, care au constituit în Galaţi o casă comercială, au avut curajul, acum 6–7 ani, să se aventureze în aceste regiuni, cunoscând probabil bogăţia acestor ţinuturi, mai cu seamă în cereale;

ei au construit cu mult curaj, trecând peste marile dificultăţi ce au fost: necunoaşterea limbii şi ignoranţa locuitorilor; la început au avut pierderi, care i-au făcut să spere pe grecii ce proroceau închiderea afacerii, dar au persistat şi succesul le-a încoronat eforturile" (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 39; acelaşi an 1831 este acceptat de Dimitrie Bodin şi în studiul său Politica economică a Regatului Sardiniei…, p. 13 precum şi de Dimitrie Ciurea, Moldova în timpul domniei lui Mihail Sturdza, Iaşi, 1947, p. 125). Cei trei fraţi Pedemonte: Filippo, Antonio şi Francesco au fost încurajaţi în întreprinderea lor de marele logofăt al Moldovei, Catargi, care era în 1832 ministru de Interne (Adolfo Castellinard către Ministerul de Externe al Sardiniei (în continuare: MES), Galaţi, 10 mai 1842, în vol. Documente…, ed. Dimitrie Bodin, p. 126). Filippo murea în 1837, Antonio se întorcea în 1833 la Genova, iar afacerile vor fi conduse cu multă pricepere de Francesco ajutat de nepoţii săi Paolo şi Giovanni Battista,fiii lui Filippo şi Angelo şi Giacomo, fiii lui Antonio. Francesco a murit în martie 1849, lăsând în urma sa regretul că se stinsese un „om onest, generos şi cinstit, care se bucurase de stima şi simpatia tuturor". La înmormântarea sa au asistat toate autorităţile locale din Galaţi, cele militare, corpul consular, negustori, boieri (Mathieu către MES, Galaţi, 15 martie 1849, ibidem, p. 210). Firma iniţială, care se numea Pedemonte şi Peretti, s-a dizolvat după cinci ani şi a reapărut sub numele Fratelli Pedemonte. Din ea se vor desprinde alte două firme, Pedemonte şi Bottaro la începutul lui 1847 şi Francesco Pedemonte (Dimitrie Bodin, *Politica economică a Regatului Sardiniei*…, p. 14; C. Buşe, Comerţul exterior prin portul Galaţi sub regimul de porto franco 1838–1883, Bucureşti, 1976, p. 71). În activitatea sa, Francesco a fost ajutat de doi genovezi, care se refugiaseră în Galaţi în urma mişcărilor revoluţionare din 1831. Putem presupune că, la rândul lor, fraţii Pedemonte au fost nevoiţi să părăsească Genova din aceleaşi considerente, dar nu avem până în prezent nicio dovadă în acest sens. Cei doi prieteni erau: Antonio Dodero şi Vaccarezza. Primul, un „om foarte capabil şi activ", a fost cel dintâi funcţionar al firmei şi a contribuit foarte mult la creşterea acesteia, fiind un întreprinzător abil. Era recunoscător familiei Pedemonte pentru că îi oferise lui şi familiei sale adăpost timp de patru luni, fără nicio plată. La începutul anilor 1840 a plecat la Constantinopol pentru a conduce ramura de acolo a casei Pedemonte (Castellinard către MES, Galaţi, 7 martie 1842, în vol. Documente…, ed. Dimitrie Bodin, p. 83), care urma să se numească Pedemonte şi Dodero. În schimb, Vaccarezza era o fire violentă. Se refugiase prima dată în Iaşi, sărac şi bolnav, fiind ajutat de preoţii catolici din capitala Moldovei, care l-au recomandat, la rândul lor, familiei Pedemonte. Din cauza comportamentului său, Francesco a fost nevoit să renunţe la el. Vaccarezza va pleca şi el la Constantinopol. Alt personaj care a animat doar scurtă vreme societatea negustorilor străini din Galaţi a fost Gaetano Pedemonte. Fost funcţionar al Tribunalului Comercial din Genova, cunoscător al legislaţiei, Gaetano a fost primit la început cu speranţă de către rudele sale din Galaţi. În scurt timp însă vanitatea, lipsa de răspundere, ingratitudinea faţă de rudele sale, infatuarea în relaţiile cu membrii coloniei italiene, plăcerea diabolică pentru micile intrigi, ce au înveninat atmosfera senină din sânul familiei Pedemonte, au dus la izolarea şi la îndepărtarea sa. În 1842 a plecat spre Viena (Ibidem, p. 85–86). Casa Pedemonte avea proprietăţi imobiliare – case, magazii – în Galaţi, Brăila, filiale în Brăila şi Calafat, precum şi o agenţie în Botoşani. Se proiecta deschiderea altor filiale în Craiova şi Giurgiu (Dimitrie Bodin, *Politica economică a Regatului Sardiniei*…, p. 15; C. Buşe, op. cit., p. 71). Documentele menţionează şi arendarea unor pământuri în Moldova. Angelo Pedemonte administra două ferme din interiorul ţării, stabilindu-şi chiar reşedinţa la una dintre ele (Mathieu către MES, Galaţi, 23 decembrie 1847, în vol. *Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 195). Principala activitate a firmei era comerţul de cereale, relaţiile sale cu Napoli, Constantinopol, Livorno, Trieste, Messina, Marsilia, Nisa, Toulon, Alger, Calais, Malta şi Londra stând mărturie în acest sens. Au reuşit să-şi construiască şi trei vase, două de 200 de tone şi unul de 250 tone (Bartolomeo Geymet către MES, Galaţi, 3 iulie 1840, ibidem, p. 64). Deşi predomina exportul de cereale, grâu, orz, totuşi casa genoveză a exportat şi doage („*Mercurio*", 22 iunie 1840, nr. 25), sămânţă de in către

Marsilia (Ibidem, 7 noiembrie 1840, nr. 61), iar către Genova seu, cerviş, piei de boi şi de iepuri (Ibidem, 11 mai 1841, nr. 37). Printre casele comerciale falimentare în anul 1847 erau şi cele sarde: Fanciotti şi Pedemonte (Mathieu către MES, Galaţi, 19 august 1847, în vol. *Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 191, 192). Cauzele falimentelor sunt multiple: piaţa britanică ce absorbise cea mai mare parte a cerealelor româneşti în anii 1846–1847 era saturată, alte motive fiind speculaţiile riscante, creditele neacoperite, procesele numeroase, care se loveau de absenţa unei legislaţii comerciale, şi lipsa unei contabilităţi riguroase în registrele firmelor (Paul Cernovodeanu, *Implicaţiile de ordin politic ale activităţii şi falimentului casei de comerţ „Bell & Anderson" din Bucureşti (1834–1836)*, în „*Studii şi materiale de istorie modernă*", vol. XII, 1998, p. 3–21). O altă categorie profesională în strânsă legătură cu negustoria era cea a intermediarilor, a samsarilor. Dintre aceştia, documentele amintesc la 1848 pe Vivanti, un veneţian, care a avut un conflict cu romanul Antonio Macaferi, care avea însă cetăţenie sardă; pe Stefano Parma (ANIC, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–746), Bartolomeo Calcagno (Idem, fond Ministerul de Interne, dosar 159/1859, f. 7–10), Luigi Alessandro (Idem, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–746), Gerolamo Chitti, care în 1860 punea sechestru pe bunurile altor sarzi datornici ai săi (Idem, fond Departamentul Trebilor din Lăuntru, Moldova, dosar 1456/1869, f. 2) etc. Unii dintre italienii stabiliţi în Galaţi au fost agenţi navali. Andrea Trabucco era în 1838 reprezentantul căpitanilor sarzi pe lângă carantina din Galaţi. În 1842 ajunge agent naval şi expeditor. Ambrozio Della Grazie era amintit în 1841 drept agent naval. Familia sa, care era stabilită în Smirna, a venit după dânsul la Galaţi, dar din cauza vieţii scumpe au decis să meargă la Viena (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 67). Giacomo Cicale pomenit în 1866 a avut probleme cu autorităţile româneşti. Acestuia i s-a pus sechestru pe bunurile sale fără a fi anunţat consulatul sard din Galaţi, care, la rândul său, a notificat consulatul general din Bucureşti (Scaglia către Teccio di Bayo, Galaţi, 9 iunie 1866: „Domnule agent şi consul general, mă grăbesc a vă informa că ieri un aprod al Tribunalului însoţit de un ofiţer de poliţie a intrat în casa supusului italian Giacomo Cicali, expeditor de nave, a procedat la sechestrul obiectelor ce se aflau în magazinul său şi a pus pe urmă sigiliile pe uşa numitului. Acea execuţiune se efectua în lipsa domnului Cicale cu toate că soţia sa s-a declarat supusă italiană şi a reclamat contra unui sechestru făcut fără ştirea şi autorizaţia consulatului", ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar 323/1866, f. 22). Consulatul Italiei din capitală cerea: „neîntârziata destituire a autorităţii ce a ordonat sechestrarea şi punerea peceţilor fără a informa în prealabil Consulatul şi fără a cere autorizaţie; agenţii să prezinte public scuze consulului din Galaţi şi să li se aplice o pedeapsă aspră; prefectura să se recunoască vinovată şi să primească avertisment; ridicarea peceţilor în prezenţa unui delegat al consulatului; indemnizaţie aplicată domnului Cicale pentru pagubele şi discreditul comercial" (Ibidem, f. 4). Era unul dintre numeroasele cazuri în care consulatele protestau împotriva amestecului autorităţilor române în sechestrul pus pe bunurile supuşilor străini. Micii întreprinzători au încercat să-şi croiască un nou destin în oraşul moldovean. Şi-au deschis prăvălii în Galaţi: Antonio Tesio – cafegiu, amintit în 1859, care avea şi pământ în arendă, lângă Iaşi; Francesco Simond – hangiu; Jacopo Simond – limonagiu; Lorenzo Preve – deţinătorul unor magazii (Idem, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–746), Costantino Tabanelli – bijutier (Documente…, ed. Dimitrie Bodin, p. 82), Luigia Tabanelli – modistă (ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar 159/1859, f. 7–10). De remarcat că ultima, după moartea soţului, îşi creşte singură copiii şi apare în documente drept „negustoreasă". Existau şi crescători de viermi de mătase. Unii dintre aceştia, ca Giovanni Garibaldi, s-au reprofilat pe negustorie, alţii – este cazul lui Antonio Cervetti, sosit din Genova în 1842 – şi-au păstrat meseria (Antonio Cervetti era amintit şi în 1855: idem, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–746). În 1852 Francesco Nardi, unul dintre călătorii italieni, îl amintea pe un veneţian, Sior Antonio, care „îşi păstrase dialectul, costumul şi amabilitatea patriei sale" şi era stăpânul unui han în Galaţi. Noaptea petrecută în hanul compatriotului său îi rămânea în amintire prin disconfortul provocat de purici şi zgomotele nocturne ale animalelor din gospodăria acestuia (Francesco Nardi,

Ricordi di un viaggio in Oriente di monsignor Francesco Nardi pubblicato per le felice nozze del conte Cesare Meniconi Broceschi, guardia nobile di Sua Santita colla contessa Maddalena Savorgnan di Brazzo, Roma, 1866, p. 32). Italienii care lucrau în porturi sau ca simpli muncitori, servitori erau prezenţe obişnuite în viaţa cotidiană a oraşului dunărean. Astfel erau: Bartolomeo Maffei, servitor în casa Peretti; Maddalena Biga, bucătăreasă în casa Pedemonte (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 82); Gerolama Ferretta, servitoare în 1855, amintită şi în 1859 împreună cu cei doi copii (ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar 159/1859, f. 7–10); Adamo Pinelli, rândaş (Idem, fond Microfilme Italia, rola 7, c. 745–746); Marco Cordiglia, calfă; Ferdinand Cordiglia, calfă (Idem, fond Ministerul de Interne, dosar 159/1859, f. 7–10); Angelo Panezzi, bucătar (Ibidem). Unii dintre ei şi-au găsit sfârşitul în Galaţi. Prospero Francesco Bozza, marinar, a fost rănit în 1844, cu prilejul naufragiului vasului Veloce, ce aparţinea familiei Pedemonte, căpitan fiind Lorenzo Dodero (Castellinard către Solaro della Margherita, Galaţi, 3 septembrie 1844: idem, fond Microfilme Italia, rola 3, c. 121); Battista Zampa, muncitor, a murit în 1849 în Galaţi. Funcţionarii de la firmele comerciale şi de la consulatul sard şi cel napolitan erau în majoritate italieni. În 1842, Agostino Ghiotti avea numai 16 ani şi era în serviciul casei Pedemonte. Nemulţumit că nu a fost plătit, s-a angajat la firma marelui negustor şi cămătar Marco Thal din Brăila, în 1843 (Ibidem, rola 5, c. 1273). Castelli Emmanuele, din Genova, era funcţionar pe lângă Comisia Dunăreană (Ibidem, rola 93, c. 1374), Costa Francesco Bottaro, Stefano Berzolese (care va fi şi consul în perioada 1850–1853), Bernardo Corradi şi Carlo Salino erau funcţionari ai consulatului sard (Dimitrie Bodin, *I consolati del Regno di Sardegna nei Principati romeni all'epoca del Risorgimento*, Roma, 1938, p. 164, tabel consuli şi funcţionari). Liber profesioniştii italieni erau numeroşi în Galaţi. Medicii se bucurau de o preţuire aparte. Încă din 1836 James Bailie Fraser îl amintea la Galaţi pe un medic italian, a cărui diplomă nu era recunoscută, însă avea o bună reputaţie: „Exista un doctor, un italian, care, datorită faptului că nu se conformase anumitor formalităţi cerute de comisia medicală din Moldova, nu putuse să intre pe lista medicilor practicieni din acea ţară, dar care, în opinia anumitor oameni, era unul dintre cei mai pricepuţi medici pe care îi puteai afla" (*Călători străini despre ţările române*, s. n., vol. III, 2006, p. 557, traducerea relatării este realizată de Daniela Buşă). În 1853 era pomenit un chirurg, Frigi, iar în 1863 G. Caramelli, unul dintre cei mai importanţi medici ai Moldovei, stabilit în Huşi, îi scria lui Al. Ioan Cuza, prezentându-i starea medicală precară a locuitorilor din Galaţi şi oferindu-şi serviciile pentru a o remedia (Biblioteca Academiei Române, Arhiva Cuza Vodă, mapa XI, f. 212–213). În 1860 era căutat un anume doctor Mingaretti, care îl însoţise pe Omer paşa în expediţia sa la nord de Dunăre, iar consulatul gălăţean era rugat de Ministerul de Externe din Torino să-l găsească (ANIC, fond Microfilme Italia, rola 93, c. 317). În 1845 era amintit un subofiţer din marina sardă, Dion (Vion), venit în Galaţi pentru a-i instrui pe mateloţii unei canoniere. Din cauza incidentului cu un marinar, a fost arestat şi maltratat de autorităţile române, fapt ce a atras protestele consulatului sard (Ibidem, rola 5, c. 270–273). În 1847 ofiţerului i se plăteau 8 ducaţi imperiali pe lună, la care se adăuga hrana zilnică (Ibidem, c. 1234). Deosebită este informaţia lui Nardi, care în 1852 întâlnea ca ofiţer, la frontiera dintre Ţara Românească şi Moldova, un veneţian: „Ofiţerul de la frontieră stătea gata să ne trimită înapoi, la Brăila – pentru că Nardi şi însoţitorul său nu aveau ştampilate paşapoartele de către autorităţile din portul muntean (n.n.) –, bazându-se pe ordinele severe inspirate de puternica vecină, Rusia. Conversaţia s-a animat şi vizitiul îşi întorsese caii spre Brăila. Când spre norocul nostru am descoperit că acel ofiţer era veneţian … Dacă nu mă înşeală memoria se numea Del Re" (Francesco Nardi, *op. cit*., p. 31). Un loc aparte în comunitatea gălăţeană îl aveau profesorii. Cei de limbă italiană au activat în mod deosebit în cadrul Şcolii Comerciale, înfiinţată prin dispoziţia ministrului Nicolae Kretzulescu şi inaugurată la 26 octombrie 1864 (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 255). Importanţa limbii italiene în învăţământul real din Principate era atestată şi de aşezământul din 1850, ce prevedea înfiinţarea unor astfel de şcoli în Moldova. Astfel urmau să se deschidă şcoli

reale în Iaşi, Botoşani, Galaţi. Dacă în primele două şcoli trebuia să se înveţe italiana şi germana, în cea din Galaţi limbile care predominau erau: italiana, greaca, engleza (V.A. Urechia, *Istoria şcoalelor de la 1800–1864*, t. III, Bucureşti, 1894, p. 31–32). Desfiinţată în 1859, şcoala reală din Galaţi se va reînfiinţa în 1864, purtând numele de Şcoala Comercială „Al. Ioan Cuza". Limbile străine predate erau în clasa întâi: greaca modernă, engleza, italiana, franceza, iar în clasa a III-a se învăţa corespondenţa comercială în limbile moderne ştiute. Pentru limba italiană profesor era Domenico Crescelli (ANIC, fond Ministerul Cultelor şi Învăţământului, dosar 157/1864, f. 2–3, 50; Ioan Brezeanu, Gheorghe S. Ştefănescu, Şcoala gălăţeană 1765–1948, Galaţi, 1996, p. 29), care fusese mai întâi profesor la şcoala primară numărul 1 din Galaţi (ANIC, fond Ministerul Învăţământului şi al Cultelor, dosar 773/1864, f. 33). Salariul său era de 4.800 lei (Ibidem, f. 5). În 1865, îmbolnăvindu-se, acesta cerea un concediu de o lună pentru a merge în Italia (Ibidem, f. 117–118). Concediul i s-a prelungit pentru că starea sa generală nu-i permitea să se reîntoarcă în Galaţi, fapt certificat şi de primarul localităţii Ossimo (Italia), care scria în acest sens directorului Şcolii Comerciale, Troteanu, în decembrie 1865 (Ibidem, f. 119). În locul său a fost angajat Giacinto Audizio (Ibidem, dosar 157/1864, f. 129), care se afla de mai mulţi ani în Galaţi (Este atestat în 1855. Idem, fond Microfilme Italia, rola 5, c. 746; V.A. Urechia, *op. cit*., t. III, p. 136). Populaţia şcolară de etnie italiană este dificil de depistat. În arhivele Ministerului Învăţământului şi al Cultelor din 1873 se găsesc statistici referitoare la etniile elevilor însă numai pentru anul şcolar 1873/1874. Conform acestora, la Şcoala Comercială „Al. I Cuza" se aflau ca etnii reprezentate: români, francezi, italieni, greci, israeliţi, armeni. Italienii erau numai 2 în clasa a III-a (ANIC, fond Ministerul Învăţământului şi al Cultelor, dosar 4/1873, f. 47). La Şcoala Superioară Comercială se găsea un singur italian (Ibidem, f. 58), iar la Şcoala Primară de Fete nr. 2, de asemenea, numai un etnic italian (Ibidem, f. 60). În privinţa pensionatelor private italiene este cunoscută iniţiativa lui Marco Cugino de a fonda un astfel de aşezământ în 1849, nerecunoscut însă de autorităţile vremii (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 278). Într-un tabel statistic, privind starea institutelor private în judeţul Covurlui, alcătuit pentru Ministerul Învăţământului, pentru anul şcolar 1873–1874 erau menţionaţi ca interni 6 italieni (un băiat şi cinci fete), iar ca externi 14 italieni (8 băieţi şi 6 fete) (ANIC, fond Ministerul Învăţământului şi al Cultelor, dosar 4/1874, f. 83), deci 20 în total. Numărul lor era mic faţă de cel al elevilor de alte etnii din pensionatele private: grecii – 357; evreii – 616; bulgarii – 31; germanii – 97; însă era mai mare decât cel al francezilor – 14. Un interes aparte îl reprezentau redactorii, tipografii italieni. În Galaţi se stabilea în 1841 Mario Pietro Cugino, un piemontez cu un trecut aventuros. După escale scurte în Alexandria şi Constantinopol sosea în Principate, astfel încât era amintit de viceconsulul Geymet ca locuind în Bucureşti în 1838. În 1840 era în Brăila, unde se angaja, fără ştirea reprezentanţilor sarzi, drept reprezentant al viceconsulatului francez. În Galaţi va avea relaţii destul de încordate cu Francesco Mathieu, ca urmare a faptului că acceptase să fie judecător al Tribunalului Comercial în condiţiile în care încă mai era supus sard. În această calitate îl întâlnim în timpul falimentului casei Pedemonte, când, în loc să apere interesele conaţionalului său, va sprijini poziţia prinţului Grigore Sturdza, ceea ce i-a adus noi neplăceri cu autorităţile consulare sarde. Îndeplinea şi funcţia de profesor de limba italiană la şcoala publică din Galaţi, fiind numit de Epitropia Şcoalelor viceinspector şcolar, prin decretul din 1 noiembrie 1848. Din 1849 era cetăţean român, fiind ridicat la rangul de căminar (Dimitrie Bodin, Din viaţa şi faptele căminarului Mario Pietro Cugino, în „*Revista istorică română*", VII, 1937, nr. 1–4, p. 40–43). De numele său se leagă şi apariţia unei publicaţii bilingve româno-italiene în Galaţi. Încă din 1843 Cugino obţinea autorizaţia de a publica „*Gazzetta commerciale*", care însă nu a putut să apară din cauza unor restricţii de cenzură. În 29 decembrie 1846 apărea „*Il Danubio. Giornale di commercio, agricoltura e navigazione*", care îşi propunea să prezinte informaţii comerciale, din agricultură şi industrie. Publicaţia va apărea până în 31 decembrie 1849, fiind tipărită în română (alfabet de tranziţie) şi în italiană (în special informaţiile comerciale, navigaţia, preţul grânelor în marile

porturi ale Mediteranei). La început a ieşit din tipografia lui Francesco Momferato. Ca redactor, pe lângă Cugino, mai apărea menţionat şi G. Jerenich, fost funcţionar al consulatului sard din Galaţi. Din 9 ianuarie proprietar era numai Mario Cugino. Era o publicaţie săptămânală, apărea fie duminica, fie joia (Claudio Isopescu, *La stampa periodica romeno-italiana in Romania e in Italia*, Roma, 1937, p. 15–17). Deşi avea un caracter declarat comercial, în „Il Danubio" întâlnim şi informaţii de altă natură. Sunt cele referitoare la situaţia caselor comerciale Giovanni Fanciotti şi Francesco Pedemonte, care în anii 1847–1848 şi-au declarat falimentul („Il Danubio", despre Fanciotti în numerele 39 din 1847, 14 şi 17 din 1848; despre Pedemonte în numărul din 3 aprilie 1849, mai 1849). Urmează numeroase articole privitoare la istoria Italiei sau la evenimentele revoluţionare din peninsulă. În numerele din ianuarie 1849 era înfăţişată istoria Republicii Veneţiene, iar în cele din 1847 se arătau eforturile pentru constituirea unei uniuni vamale italiene, idee agreată parţial de regele Neapolelui, de ducatul Toscanei (Ibidem, 13/25 iulie 1847, nr. 29). Era prezentat papa Pius IX (Ibidem, 24 august/5 septembrie 1847, nr. 35) şi guvernul său (Ibidem, octombrie/noiembrie 1848, unde era amintit şi Pellegrino Rossi, premierul ucis în noiembrie acelaşi an), iar tratatele de navigaţie dintre Roma şi Sardinia, dintre Marea Britanie şi Toscana erau analizate pe larg (Ibidem, 31 august/12 septembrie 1847; 12/24 octombrie 1847). Mai interesante ni se par informaţiile obiective referitoare la evenimentele revoluţionare, în contextul în care, în Moldova, Mihail Sturdza cenzura activitatea presei române, iar liderii revoluţionari erau nevoiţi să plece în exil. „*Il Danubio*" abundă în ştiri privitoare la pregătirile de război pe care le făcea Piemontul la începutul lui 1849 (Ibidem, 20 februarie 1849), iar în numerele din februarie–martie 1849 se descria în detaliu activitatea guvernului republican din Roma (Ibidem, 27 februarie, 13 martie 1849). Paralel se informa despre activitatea Parlamentului de la Frankfurt sau despre luptele dintre maghiari şi croaţi (Ibidem, 4/16 noiembrie 1848). Spirit curios şi activ, Cugino dorea să lărgească orizontul de cunoaştere al cititorilor. De aceea scria despre evoluţia construcţiilor de căi ferate din Europa (Ibidem, 19 februarie/2 martie 1848; 4/16 martie 1848), despre iluminatul cu gaz din Paris, despre ceasornicăria elveţiană (Ibidem, 1/13 aprilie 1848) şi nu în cele din urmă despre pregătirea congresului naturaliştilor de la Veneţia sau cometa Halley şi eclipsele de lună (Ibidem, 21 septembrie/3 octombrie 1847; 26 februarie/9 martie 1847). Pe lângă numeroasele sale activităţi, Cugino a fost şi un poet de ocazie. În „*Il Danubio*" a publicat versurile în cinstea domnitorului Grigore Ghica. Mario Pietro Cugino a fost şi unul dintre binefăcătorii bisericii catolice din Galaţi, făcând parte din comitetul administrativ al acesteia. Alături de G. Jerenich, Dall'Orso, Nicolini îi scria în 1848 papei Pius IX, sugerându-i să-l decoreze pe Vasile Alecsandri pentru generoasa sa donaţie – 400 de ţechini – către biserica catolică din oraş (ANIC, fond Microfilme Vatican, rola 41, c. 447–448). Biserica catolică din Galaţi a fost inaugurată în 4 noiembrie 1844. Noul lăcaş era construit pe ruinele celui distrus de ruşi în 1798. În pregătirile evenimentului a fost implicat şi Mario Pietro Cugino alături de Tesio Agostino şi avocatul Salino (Dimitrie Bodin, *Carlo Alberto preamărit de contemporanii din Galaţi şi Brăila*, în „*Revista istorică română*", vol. XIII, 1943, nr. 1–4, p. 32–33). Documentele atestă iniţiative ale italienilor de înfiinţare a unor aşezăminte industriale. Dacă şantierul vamal exista din secolul al XVIII-lea, iar în 1815 exista o fabrică de fidea, în 1842 erau 7 fabrici, dintre care 3 de macaroane (N. Soutzo, Notions statistiques de la Moldavie, Iaşi, 1849, p. 144). La acestea, în 1856, se adăuga iniţiativa lui G. Pertica de a înfiinţa o moară de aburi (Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*, vol. II, p. 10) şi cea a lui Antonio Armao, de a organiza o fabrică de turnat fier, în 1864 (Ibidem, p. 100). Printre italienii care au tranzitat oraşul Galaţi se aflau şi revoluţionari. Sunt amintiţi Antonio Dodero, genovez, implicat în mişcările din 1831 din Savoia, care s-a retras în Moldova şi a găsit sprijin, împreună cu familia, la casa Pedemonte (*Documente*…, ed. Dimitrie Bodin, p. 48). Se găsea aici încă din 1834, aflându-se sub protecţia viceconsulatului englez. Era foarte apreciat de Pedemonte, de aceea va fi trimis la Constantinopol să îngrijească de filiala firmei de acolo (Ibidem, p. 83). Al doilea revoluţionar era (Davide) Vaccarezza. Implicat la rândul său în tulburările din Savoia,

probabil un fost militar, a sosit în Moldova bolnav şi a fost îngrijit de călugării catolici din Iaşi. A venit în Galaţi şi s-a angajat la firma Pedemonte. A fost îndepărtat din afacerile firmei din cauza temperamentului său coleric. Probabil s-a îndreptat spre Constantinopol (Ibidem, p. 47, 83). Un Davide Vaccarezza era amintit printre apropiaţii lui Giuseppe Garibaldi din America de Sud (Informaţia ne este oferită de Ştefan Delureanu). Galaţiul era un punct important în traseul revoluţionarilor spre ţinuturile poloneze şi cele maghiare. În timpul lui Al. I. Cuza documentele atestă existenţa unui număr important de italieni care poposeau în Galaţi înainte de a se îndrepta spre alte zări. O categorie aparte a imigranţilor italieni era cea a artiştilor. Exista în Galaţi, încă din 1848, o trupă de diletanţi care a constituit o societate filodramatică italiană. Mai târziu sosea în oraş profesorul de muzică Luigi Ademollo, care înfiinţa un mic teatru în nişte încăperi clădite pe locul hanului Ventura (T.T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, Bucureşti, 1975, p. 311). Veneţianul Nardi nu avea o amintire prea plăcută despre teatrul gălăţean: „Teatrul din Galaţi îţi amintea de cel al lui Tespi din antichitatea greacă. Era o colibă… cu podeaua acoperită de rogojini, iar tavanul era făcut din pânze de nave. Pe aceste rogojini se aflau puse scaune pe care erau aşezate scânduri tăiate cu fierăstrăul, bătute în cuie, astfel încât la orice ridicare sau aşezare a unui spectator, ceilalţi trebuiau să păstreze un echilibru complicat. Nu exista cortină, iar scena reprezenta un obiect tenebros, care ar fi trebuit să fie un munte scăldat de mare. Îngrozitorii cântăreţi pretindeau că interpretează opera Furioso de Donizetti” (Francesco Nardi, *op. cit*., p. 32–33). Mai erau amintiţi în documente: Antonio Vernice, un impresar, Donato Boldini, coregraf, directorul Teatrului Italian din Bucureşti, care venea să dea lecţii de dans tinerelor din Galaţi şi care garanta că acestea vor învăţa dansurile moderne numai în 30 de lecţii („*Il Danubio*”, 14/26 septembrie 1847). Câteva consideraţii se impun în ceea ce priveşte italienii ce s-au stabilit în Galaţi în perioada menţionată. Din punctul de vedere al locului de origine majoritatea erau de pe coasta ligură, oraşele Genova, Novi, Chiavari (din informaţiile deţinute până în prezent aproximativ 40 de italieni proveneau din această regiune); o parte proveneau din sud – Neapole, Messina (8 persoane cu certă origine din aceste părţi ale peninsulei italice); alţii din Livorno – 4; din Roma – 5; Torino – 1; Veneţia – 1. O bună parte dintre peninsulari plecau spre oraşele mari ale Mediteranei orientale: Alexandria, Izmir (Smirna), Constantinopol sau încercau să facă avere în insulele greceşti. Mulţi dintre aceştia ajungeau în oraşele porturi dunărene după ce-şi pierdeau averile în urma falimentelor. Trebuie menţionat că o parte dintre consulii sarzi din Galaţi şi Brăila au fost numiţi aici după stagii diplomatice în oraşele din nordul Africii (Tunis, Tripoli). Acesta este cazul lui Giacomo Carpenetti, consul în Brăila sau Egipt (Alexandria, Cairo), Turcia (Constantinopol), şi al lui Francesco Mathieu, consul la Galaţi. Putem considera că emigraţia italiană în porturile dunărene era o cale secundară, o derivaţie de la cea levantină. Din punctul de vedere al profesiilor exercitate de italienii stabiliţi în Galaţi putem concluziona, pe baza listelor prezentate în anexă, că predomina negustoria de cereale. Aproximativ 30 de italieni şi-au înfiinţat firme de export de cereale în principal, iar cel puţin 9 dintre ei au fost intermediari între proprietari şi exportatori. Paleta profesiilor era însă diversă: agenţi navali, crescători de viermi de mătase (4), liberi profesionişti (profesori de limbi străine, medici, actori, tipografi, redactori de publicaţii, arhitecţi); ofiţeri italieni, care veneau să-i instruiască pe marinarii moldoveni să folosească canoniere; meşteşugari cu ateliere proprii: bijutieri, modistă; hangii, bucătari, servitori la firmele italiene etc. Au existat şi iniţiative de construcţie a unei mori de aburi sau a unei fabrici de turnat fier, iar unii au luat pământ în arendă. O parte dintre ei au reuşit să-şi făurească un nou statut social: Giovanni Garibaldi, sosit în 1838 ca un mic crescător de viermi de mătase, ajungea în 1842 negustor; Andrea Trabucco, de la un neînsemnat reprezentant al căpitanilor de vase italiene în relaţiile cu serviciul de carantină, ajungea şi el un negustor respectat; Giacomo Morandi, de la un umil zilier, ajungea expeditor etc. Remarcăm mobilitatea italienilor, care aveau curajul să înceapă o nouă viaţă într-un spaţiu necunoscut, să înfiinţeze firme comerciale, care vor concura cu cele greceşti, cazul casei Pedemonte, să se adapteze într-un mediu deseori ostil (în arhive sunt păstrate

procesele caselor comerciale cu autorităţile româneşti sau sunt menţionate episoadele tensionate dintre italieni şi negustorii de altă etnie). Din informaţiile care transpar din documente, reiese că o bună parte dintre cei care poposeau în Galaţi aveau vârste cuprinse între 20 şi 30 de ani, unii fiind deja căsătoriţi atunci când se stabileau în Galaţi ca: Francesco Pedemonte, Giovanni Fanciotti, Gustavo Gerbolini. Alţii îşi uneau destinul cu pământence, acesta fiind cazul lui: Andrea Trabucco, Domenico Cordiglia, Giacomo Morandi etc. Îşi aduceau cu ei familiile din Genova, Livorno sau pe cele pe care reuşiseră să le închege în Alexandria, Odesa. Nu toţi erau de origine umilă: fraţii Cordiglia – Domenico, Stefano, Carlo – erau fiii consulului sard din Neapole, iar Agostino Ghiotti, cel care a venit în Galaţi la numai 16 ani să lucreze în firma lui Pedemonte, se înrudea cu generalul Barabino. Cunoaştem două cazuri de italieni implicaţi în mişcări revoluţionare care şi-au găsit refugiul în Galaţi. Ne referim la Antonio Dodero – participant la mişcările din 1831 din Savoia, care se va simţi atras de comerţ, fiind un apropiat al familiei Pedemonte – şi la (Davide) Vaccarezza. Este dificil de apreciat câţi dintre cei menţionaţi în documente s-au stabilit definitiv în Galaţi. Cunoaştem exemplul familiei Pedemonte, care a sosit în 1832, dar majoritatea membrilor au părăsit Galaţiul după 1849, când a avut loc falimentul firmei. Unul dintre membrii familiei a plecat spre America. De remarcat că în listele de emigranţi italieni spre Argentina şi America de Nord apar pasageri cu numele de Pedemonte începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Giovanni Garibaldi, sosit în 1838, este menţionat până în 1862; Andrea Trabucco din 1838 până în 1859; Giovanni Fanciotti din 1842 până în 1862, în Galaţi; Domenico Cordiglia din 1842 până în 1862; Gerolamo Peretti din 1834 până în 1862 etc. Membrii familiei Dall'Orso, sosiţi în 1847, erau în Galaţi şi la începutul secolului XX etc. Despre comerţul din Ismail, Charles de Bois le Comte spunea în 1834: „porturile Ismail şi Reni exportau grâne, piei, seu, ceară, sare, iar Rusia a încercat să dea o mai mare extindere comerţului lor, înfiinţând în 1828 la Ismail regimul de porto-franco pe 25 de ani. Dar aprovizionarea acestui port era prea slabă ca să atragă vapoarele europene şi navigaţia pe Dunăre continua să lâncezească, fără să se dezvolte, când libertatea comerţului, redobândită în 1829 de Ţara Românească şi Moldova, i-a redat din nou avânt" (Charles de Bois le Comte, traducerea raportului său în vol. *Călători străini despre ţările române*, s. n., vol. III, p. 146). Importanţa noului oraş port dunărean a fost sesizată de consulii sarzi din Odesa, care au stăruit să se constituie şi în Ismail un viceconsulat. Primul reprezentant al Sardiniei a fost Giovanni Gagliardo, din Chiavari, stabilit în Basarabia după anul 1823. Membrii familiei Gagliardo, negustori de pe coasta ligură, vor rămâne în Ismail, apoi se vor stabili şi în Galaţi după 1856, când în urma Congresului de la Paris sudul Basarabiei va reveni la Moldova. Despre Giovanni Gagliardo ştim că a fost viceconsul până la moartea sa în 1847 (Dimitrie Bodin, *I consolati del Regno di Sardegna*…, p. 145). A fost căsătorit cu Marina Gagliardo şi a avut patru copii, care au murit din păcate tineri. Ultima fată, Amalia, a murit în 1851 (ANIC, fond Ministerul Justiţiei Moldova, dosar 57/1857–1858, f. 10–112). În funcţia de viceconsul a fost numit pentru scurt timp nepotul său, Lazzaro Gagliardo, în anul 1847, iar pentru anii 1852, 1853, 1854 este amintit în documentele consulare sarde un Giuseppe Gagliardo (Dimitrie Bodin, *I consolati del Regno di Sardegna*…, p. 146). Mai multe informaţii deţinem despre Lazzaro şi unchiul său Luca Gagliardo, care s-a stabilit în Galaţi. După 1848 se pare că Lazzaro Gagliardo s-a stabilit în Odesa, iar în 1857 s-a întors în Ismail. A făcut cerere către Ministerul de Externe sard să i se acorde funcţia de viceconsul în Ismail, arătând că are 40 de ani şi că era stabilit în Basarabia din anul 1836 (Ibidem, p. 146). În 1856 viceconsulatul din Ismail a fost desfiinţat şi trecut sub jurisdicţia celui de la Galaţi. În 1858 Lazzaro Gagliardo era cetăţean român, avea imobile în Galaţi şi era ales deputat în adunarea ad-hoc a Moldovei, având rangul de serdar (ANIC, fond Ministerul Justiţiei Moldova, dosar 58/1857–1858, f. 62). În arhive este menţionat şi Luca Gagliardo stabilit în Galaţi (Idem, Direcţia Generală a Statisticii, dosar 159/1859, f. 10–11; idem, fond Microfilme Italia, rola 93, c. 1377). Un dosar impresionant relatează despre procesul dintre Luca Gagliardo, supus sard, o vreme şi supus britanic, şi nepotul

Imnul curent este a treia strofă a Das Lied der Deutschen. Prima strofă, aia cu „Deutschland, uber alles”, nu mai face parte din imn lor încă din anul 1945. În anul 1796 contele Franz Josef Saurau, comandantul garnizoanei oraşului Viena, a comandat poetului vienez Lorenz Leopold Haschka (1749-1827), un text mobilizator, mă, care să stârnească imediat entuziasmul maselor şi dorinţa de a lupta pentru împărat şi ţeară.

---

său Lazzaro. Pe scurt evenimentele au fost următoarele: în august 1857 Luca Gagliardo îl acuza pe nepotul său de neplata unei datorii de 5370,74 franci şi 15.710,16 ruble de argint şi cerea punerea sub sechestru a imobilelor deţinute de acesta în Ismail şi Galaţi (Idem, fond Ministerul Justiţiei Moldova, dosar 58/1857–1858, f. 5). Cererea sa era garantată de Francesco Delvecchio, un cunoscut negustor sard din Galaţi (Ibidem, dosar 58 /1857–1858, f. 6). Ultimul îşi va retrage garanţia pe parcursul procesului. În conflictul dintre cei doi Gagliardo, care va fi judecat de Tribunalul Civil din Ismail, vor interveni şi consulatul Sardiniei din Galaţi şi viceconsulatul britanic din Ismail. Încă din septembrie consulul sard, Carpenetti, ruga Tribunalul din Ismail să pună sechestru pe bunurile lui Lazzaro (Ibidem, dosar 57/1857–1858, f. 28–29). La rândul său, Luca Gagliardo făcea nenumărate demersuri pe lângă consulatul sard pentru a i se plăti datoria, având la rândul său creditori de onorat. În cele din urmă Tribunalul din Ismail i-a dat câştig de cauză lui Luca Gagliardo, însă sechestrul pe bunurile lui Lazzaro a fost tergiversat, fapt care a atras alte presiuni din partea consulatului sard din Galaţi şi a viceconsulatului britanic din Ismail (Ibidem). În 1863 Luca Gagliardo murea în Ismail. În 16 martie 1864 prefectura oraşului înştiinţa Ministerul de Interne: „Supusul italian Luca Gagliardo, ce se află domiciliat în acest oraş, a încetat din viaţă, după cum mă încredinţează poliţia prin raportul nr. 6195. Pe de o parte pentru rămasurile numitului au luat înţelegere cu tribunalul local, iar pe de altă parte supunând la ştiinţa noastră. Am onoarea a vă încredinţa totodată şi actul medical de constatare a morţii, legalizat conform ordinului circular nr. 24460 din 1863” (Idem, fond Ministerul de Interne – supuşii italieni, f. 3). Dosarul Gagliardo este o nouă mărturie a relaţiilor dintre supuşii străini şi autorităţile române. Italienii aşezaţi în porturile dunărene au contribuit la modernizarea acestora prin implicarea lor în activităţile economice, culturale, prin contribuţia la înfrumuseţarea edilitară a oraşelor. Unul dintre italienii de la începutul secolului XX, a cărui familie se stabilise în România cu ani în urmă, spunea, referindu-se la munca imigranţilor italieni de pretutindeni: „În orice muncă dificilă, în orice lucru unde se întâlnea lupta titanică a umanităţii pentru progres: căi ferate, construcţii grandioase, instalaţii electrice complicate, de la tunelul de la Simplon până la digurile egiptene, de la refacerea oraşelor elveţiene şi germane până la cultura pământului în La Plata, muncitorul italian, robust, ferm, neobosit ne apare ca un campion al muncii” (I. Barberis, *Despre relaţiunile între România şi Italia*, în „*Revista Ateneului*”, 1907, nr. 2, p. 15).” - Raluca Tomi, *Imigraţia italiană în spaţiul românesc. Italienii din Galaţi şi Ismail 1834-1876*, p. 2-17.

Strada Culturii, nr. 7, lângă str. Culturii, str. care leagă str. Balcescu de stada Domnească. Are ca monogramă a propietarului litera ”E”. Aici a fost sediul Consulatului german și intrarea în corpul de clădire era gardată de două mari statui din marmură de Rușchița, reprezentând două nimfe.

Tată’ tău, măi zgăbearţă, era un om dăştept tare, mă, creştin bun la suflet şi era tobă de carte, că citise toate terfoloagele lu’ bunic’tu şi ale Galaţilor în bună parte, şi-mi spunea uneori atâtea chestii deştepte că nu prea mai dormeam, mă, ş-apoi iar prăşeam noi o potaţă bună din vie. Cică partea melodică a liedului a fost încredinţată lui Josef Haydn, care, vizitând el curtea Angliei, a văzut pe viu efectul psihologic ce-l avea asupra maselor, tocmai intonarea imnului britanic „Got save the King”.

17 iunie 1897 ora 16³⁰. Inundaţii mari în valea oraşului şi în port. Pe strada Portului la acea oră Bursa aparţinea d-lui Verona şi fii. Prima clădire din dreapta îmaginii aparţinea unuia din fii domnului Verona. Clădirea imediat următoare era a d-lui Dimitrie Climis, fiind închiriată d-lor

Vuccino Fanciotti şi fraţilor Antoniadi. Următoarea aparţinea d-nei Pastia şi era locuită de d-nii Konzelmann Suce, Bientzele & C-ie. Urma proprietatea domnului Richner, locatari fiind d-nii Nedely & Pantazi. Următoarea casă aparţinea d-nei Pastia şi acolo era Bursa Mică. Şi casa vecină aparţinea domnului S.P. Topali şi era locuită de Schaffer & C-ie şi d-l Moritz Schwarz. Casa din fundal aparţinea d-lui S. P. Topali şi era locuită de agenţii şi bancă. În faţa ei era proprietatea d-nei G. Macry, locuită de d-nii ftraţii Anastasiu şi Carl Glüchlich. Ilustraţia, deosebit de importantă pentru a înţelege viaţa portului Galaţi în acel moment, era „oferit şi esecutat de Carreografie de tipo-litografia Modernă", Ap. P. Antoniady, Galaţi şi este în fondul BVAU Galaţi. Potrivit cronicilor vremii, primarul Alexandru Moruzi a contractat, la 31 august 1872, cu domnul Grigore Eliad, din Bucureşti, „construirea unei reţele de canaluri destinate la scurgerea apelor şi a diferitelor materii lichide şi lichidabile dăunătoare sănătăţii. Afacerile nu s-au încheiat cu bine urmând o serie de procese, prin care primăria era obligată să plătească obligaţiunile emise pentru canaluri, dar în schimb să i se facă toate lucrările rămase neexecutate". În martie martie 1872, primarul Alexandru Moruzi a concesionat lui Dimitrie Monnier, din Marsilia, construirea şi exploatarea uzinei pentru alimentarea oraşului cu apă din Dunăre, filtrată. Este Uzina de apă numărul 1, din cartierul Ţiglina I, scoasă din funcţiune abuziv în 2011 pentru ca mafia imobiliară din zilele noastre să poată institui privilegiul imobiliar pentru terenul acesteia.

Între octombrie 1796 şi ianuarie 1797 compozitorul Joseph Haydn compune aşa numitul „Kaiserlied" (inspirat din melodia populară croată „Vjutro rano se ja vstanem malo pred zorom" pe care o cunoştea din Burgerland, locul său natal. Astfel s-a născut, să știi și tu, imnul naţional austriac „Gott erhalte Franz den Kaiser" (Dumnezeu să-l ocrotească pe împăratul Franz), cântat pentru prima oară cică pe 12 februarie 1797, cu ocazia zilei de naştere a împăratului Sfântului Imperiu roman de naţiune germană - Franz II (1763-1827). Împăratul însăşi a fost atât de plăcut surprins, încât i-a dăruit lui Haydn ăsta o casetă din aur, pe care se afla chipul său. Imnul a fost şi mai mult asimilat, considerat ca foarte necesar mai ales din anul 1804 când Franz II, ca replică la autoîncoronarea lui Napoleon ca rege al Franţei, s-a încoronat ca „Franz I împărat al Austriei", şi cu atât mai mult din 1806, când a renunţat la coroana Sfântului Imperiu Roman de Naţiune germană, aceasta însemnând de fapt naşterea Austriei ca naţiune independentă. Bietul tat'tu! În ziua aceia de rezbel în Fundeni, grohăiau tunurile, vere, în toată cătina luncii Siretului, iar ofiţerii nemţi observatori de antilerie ciripeau ca piţigoii înfometaţi prin cătina înflorită: bitte... mitte, mitte... ja, ja! Sehr gut! Nein. Nein, danke schon... Bestimmt, nicht... Gar nichts... Keine sorge... Ich glaube, ja, ja! Es ist richtig... Ja vol, mein Führer! Ja vol, Ja vol! Ofensiva Armatei a 9-a germană, comandată de ghinăraru' friţ de infanterie Johannes von Eben, a început, mă, cu o puternică pregătire de antilerie, cam cu 280 tunuri de câmp şi 36 tunuri grele, asupra luncii Siretului, dragu' tati, care a început la ora 4:30 în dimineaţa zilei de

6 august 1917. Angajarea de acestor forţe era aproape una totală şi disperată, mă, dar se vedea bine la soldaţii noştri că luptau mai vârtos.

Se vedea că au un coraj sporit de căldura şi familiaritatea relaţiei lor cu domnul ghinărar ăl mare schimbase soarta bătăliei. Şi ce tocană le-au tras ai noştri, după enspecţia aia de frut a ghinărarului covurloian, care era un om falnic şi încă verde, ca stejarii de pe la Bujoru' lui natal, s-a văzut, mă, răzăşii noştri auzeau foarte bine, atunci când primeau un ordin deştept şi răspicat, de la un ghinărar cu vână de bărbat şi sânge de român!

Și apoi cumpanie după cumpanie a trecut apoi triumfal, după bătălia aceia foarte grozavă, în pas de defilare, prin faţa ghinărarului ăla mare, Eremia Grigorescu, care era fericit foarte tare şi roşu ca un bujor de câmp, din pădurile Roşcanilor de Covurlui, fericit că istoria l-a ales tocmai pe el să conducă astfel de oameni. Iar steagurile reghimentelor germane spulberate, cu vulturul lor negru cu penele ciufulite, învinse şi bătute măr pe câmpia de sânge a Mărăşeştilor, erau aruncate rând pe rând în ţărâna acestei ţări poate mici, dar care arătase că poate fi mare!

Mama lor de friţi băşinoşi, ofiliţi la bojoci, astăzi şi mâine dimineaţă, ce-au căutat, mă, aici? Pe dracu, ai? Ei află aici, de la moş-tu Alecu Biţu, veteranu' şi încă rezervistu', mă cocoşel, că dacă l-au căutat aşa de tare pe domnu' dracul, Scaraoţchi cel mereu năpârlit la coadă, l-au găsit, mă, înţelegi tu, l-au găsit cam nebărgherit, e drept, dar era însă cam arţăgos la cornul lui mare de diavol principal în Tartarul lui negru, mă, şi se enerva, tu-le mama lor de friţi căcăcioşi, cu cheptul prea ascuţit şi uscat, ca la găina păduchiosă şi bărbuţa spână, încleiată de zoaia borşului cazon, scurs din lingura ce le tremura de frică… Pentru că cei care vor mai veni pe aici, vor trebui să ştie bine cărarea pe unde se pleacă. Măi băiete, păi noi suntem un neam de oameni cu foarte multe mănăstiri făcute pe lângă sate, adică cu frica lu' Dumnezeu în sânge, vreau să-ţi spun eu ţie, copchile, păi tocmai atunci când dom'ghinărar ăla mare, făcea enspecţia fruntului soldăţesc, aliniat corespunzător, curierul lui, mă, ţăran de la noi şi călăreţ desăvârşit, Andrei îl chema, de la Lieştii vecini de luncă cu noi, băiat de-al lui Vasile Dănăilă, răzeş de treabă, ca şi noi, zăreşte săracul de el, mă, chiar în marginea lanului mare de mohor verde şi acum lăsat în paragină, un mânz prusac, mă, da fruuumooos…, fruuumos tare, alb tot şi cu steluţă neagră, mă, aşa ceva se întâmplă să se nască doar o dată la două mii de ani, cu piciarele lui lungi și frumoase, agere şi subţiri, aflate lângă copitele lui rotunde şi foarte fragede.

Tată-tu parcă îmi cetea mie în copilărie, o poezie cu un cal arăbesc, din rasa princiară a deşertului beduin, mă, ţin minte că-i spunea El Zorab şi neamul era de berberi, spaima deşertului învolburat de pulberea nisipului încins, un beduin sărăcit și care de mare nevoie își roagă pașa să-l cumpere, numai că atunci când are banii în poală și-a dat seama că pierduse dragostea vieții lui, calul, pe care nu-l mai poate avea niciodată, și-l ucide, ţin minte tocmai că mi-a plăcut mie nervul calului ăla, iar dacă el o fi existat aevea, apăi frumuseţea asta nemaivăzută de mânz, ar fi putut să fie chiar prinţul ăla de cal rar din poveste, poate că era însuși regalul cal El Zorab, mă!...

„Lorsque dieu décida de créer le/ cheval, il dit au vent du sud:/„Condense toi afin que de toi je crée un/nouvel être pour glorifier mes saints et/humilier mes ennemis...”/Et le vent du sud répondit:/ „seigneur, sois-en le créateur”/Et Dieu prit une poignée du vent/du Sud, souffla dessus et créa le cheval.”[217] Când l-a văzut i s-a rupt inima în el săracul, primise şi el veste de acasă, că şi iapa lui fătase un mânz roib, tot frumooos, tot cu steluţă albă în frunte, dar războiul nu-l lăsase încă să-l vadă…

Şi-l sfâşia dor mare de-ai lui, mă, de casa lui din vatra Păuşeştilor, să-l vadă el pe mânzocul ăla deabia venit pe lume, cum zburda prin nisipul pădurii de salcâm în floare, aşa că privi aproape în tranşă, mă, la prusacul ăla frumos şi flămând de mânz, că nu mai avea măsa săraca lapte să-i dea, de atâta război şi moarte din jur ei şi ieşise mititelu’ la păscut fân şi mohor proaspăt şi fraged, printre toate grenadele războiului, ce era să facă, moartea era mereu lângă el, dar să stea să moară de foame, să se usuce sufletu-n el, mă?

Așa că se duse la mânz aproape inconştient, mă puță, ca un somnanbul, neatent la nimic decât la somnul lui sacru, se aşeză încet în genunchi, pe iarba verde şi mătăsoasă din preajmă, lăsă uşor carabina jos, lângă un buchet de mohor înflorit şi i-l întinse, se pipăi apoi frenetic la buzunare, mai avea în buzunar doar un colţ de pâine neagră uscată, pe care i-o dădu cu multă dragoste mânzului mic neînchipuit de frumos, încet, să nu-l sperie, ca la propiul lui copilaş, când îi dădea cana cu lapte abia muls de la vacă, mânzul întinse botul lui umed şi plăpând spre bucata salvatoare de pâine, pe care o mâncă încet, prinsă între buzele catifelate şi tremurânde, soldatul nostru îi luă drăgăstos, între palmele lui bătătorite de multă

[217] *Légende Bédouine*. „Când Dumnezeu a decis să creeze / „cal”, a spus el pentru a vântului de Sud: /„condensează-vă astfel încât să creaţi unul/noi fiind pentru glorificarea sfinţită de mine şi / să umilească tizul meu...”/Și vântul de Sud, a cerut: /„Doamne, fi creatorul!” /Și Dumnezeu a luat un pumn de vânt / Vântul de Sud, a suflat pe el şi a creat calul.”

muncă, botul fraged aburind şi-l sărută îndelung, mă, parcă era o contopire totală între Andrei şi micuţul El Zorab, parcă-şi văzuse într-o clipă toată gospodăria şi copiii, prinţul mânz, cel mai frumos mânz al câmpiei Siretului pe care l-a văzut vreodată, fremătă de plăcere din botişorul lui roz şi-şi frecă cu recunoştinţă gâtul subţire, frumos arcuit şi puternic, de umărul lat al soldatului, care aproape că se sufoca de plăcere, răsfiră nervos superba lui coadă albă în vântul verii calde şi-şi scutură concentrat coama lui bălaie, bogată, de parcă avea vântul câmpiii viforate în copitele care-i fremătau, vroia să pornească iute în galop și să-i arate noului lui prieten tot ce ştiea el, prinţul mânjilor arabi pur sânge, iar soldatul aşteptă curios, aproape fără respiraţie, de teamă să cumva să derajeze superbul armăsar pitic, dorea să vadă incredibilul spectacol aflat în faţa lui, dar… o rafală lungă şi năucitoare, de mitalieră nemţească, trezi ecoul pădurii de fagi de pe deal şi se abătu devastator peste toate trupurile lor, alipite duios, într-un ultim gest de supremă și duioasă prietenie dintre om şi natura lui Dumnezeu, şi atunci, mă copile, omul şi mânzul s-au frânt, prăbuşindu-se în mohorul acela proaspăt înflorit al câmpiei Mărășeștiului și privindu-se în ochi intens, unul pe altul, parcă și vedeau dincolo de orizontul îndepărtat al vieţii lor, fără să mai înţeleagă aproape nimic din această lume atâta de haină, mă!... Omul nu poate distruge însă dumnezeirea, măi copilul acestei țări și sufletul acestui pământ răzeșesc! Soldatul simţea cum i se duce încet viaţa, prin rana aceea uriaşă din burtă, dar moartea mânzului alb, care parcă avea atunci și aureola soarelui pusă pe potcoava lui nichelată, îl durea mai tare decât propia moarte…

Atunci cu o concentrare supraomenească ridică puşca şi ochi repede pe neamţul zevzec din lizieră, care râdea cu gura până la urechi de isprava lui!! Ce-ai avut cu acest căluţ, mă, canalie de friţ fără de suflet, ce ghinărar de-al vostru ţi-a dat ţie ordin, să împuşti această minune dumnezeiască, mă, spurcăciune urâtă? Păcat că nu pot să mai ajug eu la tine, tu-ţi anafura mătii, să-ţi sfârtec eu ţie belegata cu dinţii, să-ţi smulg eu boaşele din pantaloni, ca să nu se mai nască niciodată cineva ca tine, porc de neom care eşti! Nu mai vedea bine, ochii i se împăienjeneau de ceaţa morţii apropiate… El revăzu apoi copiii lui râzând și tare bucuroși că tatăl lor trăia și le aducea o astfel de frumusețe dumnezeiască de mânz, le revăzu părul castaniu și buclat cum era răsfirat de vânt în alergarea lor copilărească în lanul verde. Strânse atunci scurt degetul pe trăgaciul carabinei şi muri, iar neamţul, cel cu mustăţi mari şi cu inimă de ucigaş, simţi lovitura glonţului între sprâcene! Moartea îl luase tot atunci şi pe el!

Un reghiment de ulani se îndrepta, în galop, să-şi ocupe o poziţie nouă. Deodată se auzi limpede venind dinspre pădurea de fagi un nechezat dureros, dar sfâşietor, parcă se crăpase zarea cerului în două şi fierbea măruntaiele pământului Vrancei şi atunci o iapă albă bătrână îşi aruncă, cabrând, călăreţul uimit din şaua cazonă. Iapa se rică în două picioare, nările îi fremătară îndelung şi disperat, sorbind valea, căutând disperată frumuseţea ei de mânz alb, căluţul cu zâmbetul soarelui prins în coamă.

Urmă ceva de necrezut, iapa veni în goana mare drept la mânzul mort, dar încă cald, care zăcea acolo în mohorul înflorit proaspăt pentru el, prinţul cel frumos şi ucis, îl mirosi disperată un timp, plângâd pe limba ei, îşi frecă îndelung botul bătrân de mânzul ei drag, poate ultimul mânz al dragostei ei, apoi porni într-un galop nebun spre lizieră, înşfăcă repede cu gura, dintr-o singură mişcare, cadavrul neamţului ucigaş. O furtună de galop sălbatec se declanşă apoi instantaneu în mohorul pustiit, din liziera pădurii de fagi până la malul înalt şi lutos al Siretului, de lângă satul Doaga, unde, într-un salt acrobatic disperat, iapa şi cadavrul plonjără şi dispăruseră imediat în apa repede, adâncă şi plină de bulboane întunecate.

Nu au mai ieşit deloc din potopul de apă fremătândă, care ducea cu ea și povestea celor două vieți frânte de neghiobia oamenilor și povestea soldatului, care a plătit cu viața dragostea lui nemăsurată pentru căluțul cel înstelat! Cele două reghimente combatante, cel român şi cel german, priveau acum înmărmurite această formidabilă și pilduitoare întâmplare, care-i umpluse de uimire și de respect pentru dreptatea cerului! Și atunci, măi cintezoi mic, mă, chiar și ăl mai mare ghinărar român din tăt fruntul Mărășeștiului, care privea prin binoclu său această unică minune dumnezeiască, plângea cu lacrimi aproape îngheţate şi inima aproape oprită, dar înțelesese cred mesajul cerului patriei sale! Îşi reaminti câteva versuri ca prin ceaţă: „De longue date, dans le pays arabe, le cheval était roi./ On n'en veut pour preuve que les poèmes qui le magnifient et que l'on appelle les moallakas,/ c'est-à-dire les „suspendus" car ils ornaient les bords de la Kaaba,/ voici l'un d'eux: „Aux jours des combats nous montons des chevaux au poil fin et ras,/des chevaux dont la noble race est connue/nés et sevrés chez nous/par nous enlevés à l'ennemi qui nous les avait enlevés.../ces nobles coursiers sont l'héritage/que nous ont laissés nos pères aux vertus généreuses/ et, à notre mort, ces coursiers/seront l'héritage que nous laisserons à nos enfants."[218]

[218] „Odată demult în ţările arabe, calul a fost rege./ Nu vrem dovezi decât poezii care-l glorifică pe el şi îl numește plutitor/, adică „zburător" deoarece a împodobit marginile deșertului Kaaba/,

La un moment dat se scutură de imaginea grozăviei la care asistase şi dădu pe loc ordin gornistului să sune atacul. Și așa au plecat hotărâți la asaltul final al fruntului mare, reghiment după reghiment, cumpanie după cumpanie. Ce știi tu, măi copile, un măcel cumplit și devastator a văzut atunci dealul şi câmpul larg al Mărăşeştilor, plin şi astăzi de cadavrele unei încleştări teribile, cum nu se mai văzuse vreuna pe aici! Vuiau dealurile Moldovei sfârtecate de miile de ghiulele trase cu îndârjire de noi și de ei... Veniţi în valuri compacte, furibunde şi disperate, de la albia Siretului, unde se spălau soldații români de păduchi şi unde au văzut uimiţi sacrificiul calului, îndureraţi profund de moartea micului prinţ, acel superb mânz El Zorab şi a mamei lui, ca şi de sufletul bun, de aur, a răzeşului nostru din Lieşti, soldaţi români numai în izmene de cânepă, cum sunt vara pe la noi, mă, că atât putuse țara să le dea, au atacat rapid la baionetă liziera cu fagi povârniţi, de unde le venea zilnic moartea, pentru atâția soldați români, care au mușcat definitiv pământul pentru ultima dată, iar astăzi venise rândul şi pentru cei doi prinţi: mânz şi om!

În colecţia BVAU Galaţi una din rarele poze cu poetul simbolist Ștefan Petică din Buceşti

Între 24 iulie şi 21 august 1917 s-au întâmplat aproape toate grozăviile astea, măi dragul moşului, pe la şcolile voastre aud că-i spune „Marea bătălie de la Mărăşeşti”, dar ea n-a fost mare, mă, ci uriaşă, ceia ce mie-mi sună puţintel mai bine... Ba parcă mă face chiar puţintel mai tânăr, mai verde şi mai înflorit, ca mohorul acela din câmpie, pe care prinţul cu coamă albă nu l-a mai putut gusta niciodată şi cine ştie când o mai vedea vre-un om de pe la noi, un prinţ al

aceasta este una dintre ele: în zile de lupte sau plimbare cu caii la sfârşitul curățăm părul / cai ale căror rasă nobilă este cunoscută/căci sunt înțărcaţi la noi / de la noi la inamic nu vor ajunge... /aceste animale nobile sunt moştenirea noastră/ am plecat de la părinţii noştri cu virtuţi generoase / şi la moartea noastră, acești curieri / vor fi moştenirea pe care o v-om lăsa copiii noştri.”

deşertului berber, cu mantie albastră şi turban roşu, călărind în lunca Siretului un mânz pur sânge atâta de frumos... Şi poporul român a continuat, după magnifica bătălie câştigată, ca să existe tot aşa cum a fost de veacuri, cu gândul nobil că, poate sacrificiul soldatului ţăran şi al mânzului prinţ or fi salvat ţara asta a noastră, prin mobilizarea diferită a combatanţilor, faţă de spectacolul tragic la care fusesră martori oculari două armate care priveau înfrigurate, dar cineva în istorie începuse deaja să ucidă viitorul!

Acolo, mă, în Moldova noastră sacră, lângă câmpul sfânt şi încă plin de oasele familiilor noastre distruse al Mărăşestilor, câmpie prea strâmtă şi neîncăpătoare pentru neamul românesc, în vara acelui an crucial 1917, a văzut ţăranul nostru pe regele ţării româneşti, îmbrăcat în haine ca ale lor, pline de păduchi şi plin de râie, călcând oarecum gânditor prin mocirla tranşeelor abia umplute de morţi, la simţit, mă gâscane, la văzut pe el apropiindu-se de ţară, nu ca un rege ci ca un răzăş.

Şi atunci poate că a devenit şi el tot „răzeş", apoi dându-şi seama că era doar o singură speranţă de a birui pentru aceşti oameni nevoieşi, care îşi sacrificaseară absolut totul în acest război de reîntregire naţională, le-a vorbit calm şi parcă plutind peste veacuri de istorie neîmplinită, de sub nucul înverzit de la Răcăciuni, adresându-se oamenilor aflaţi în izmene, sigurele pe care le mai aveau întregi, oamenilor care nu mai aveau lacrimi de plâns pentru cei dragi, omorâţi lângă ei, soldaţii ţării cărora li se mai vedeau numai ochii sălbăticiţi, în ziua de Miercuri 22 Martie: „Vouă, fiilor de ţărani, care aţi apărat cu braţul vostru pământul unde v-aţi născut, unde aţi crescut, Vă spun Eu, Regele Vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbândei, aţi câştigat totdeodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă, pământul pe care v-aţi luptat. Eu, Regele Vostru voi fi întâiul de a da Pildă. Vi se va da şi o largă participare la treburile statului..." Regele dădu în 1917, măi sacâz, un „Ordin de zi", în ziua sfântului de pe flamura glorioasă a lui Ştefan al Moldovei, Sfântul Gheorghe, prin care se preciză: „...Eu, ca unul care mă găsesc în Scaunul de Domnie al lui Ştefan cel Mare, voi fi cel dintâi care să fac rugăciuni pentru izbăvirea Ţării. În acelaşi timp urmărind pilda lui Ştefan Vodă, cel blând şi milostiv, întăresc încă odată făgăduiala Mea ca Rege că, precum după biruinţele Lui se întindea praznic pentru viteji şi ei erau ridicaţi la rândul fruntaşilor, astfel, după izbânda pe care o aşteptăm, se va realiza și pentru voi legiuita voastră stăpânire, asupra tuturor ogoarelor câştigate cu sângele vostru şi prin vot obştesc veţi lua o parte activă la alcătuirea României Noi şi mai mari pe care o vom înfăptui împreună." Și cele două reforme au și fost aprobate în uralele ţăranilor

ţării, mă cârnat afumat, talpa care a purtat-o drept spre Gloria eternă a celor bravi: Reforma agrară şi Votul universal.

Despre icoana sfântă a libertăţii ţării a spus: „Hotărârea mea în această privinţă este irevocabilă. Cât timp va rămâne liber un petec de pământ al teritoriului naţional, Eu Voi rămâne acolo, cât timp va rămâne un soldat şi un drapel român, Eu voi rămâne alături de ei, oricare ar trebui să-mi fie soarta..." Aduceri aminte năvăleau în sticla roasă a ochelarilor rotunzi şi mitraliile câmpurilor de onoare se abăteau acum încă odată peste sufletul lui răvăşit, care revedea încă odată sutele de camarazi rămaşi pe veci în poala pădurii de la Răzoare, în viile arămii de pe dealurile lui Negroponte sau în câmpia invadată de troscot şi mohor, de lângă şoseaua care străbate nepăsătoare un loc în care istoria noastră românească a prins contur, cu atâta sânge, care a curs din toate taberele.

Vedea flăcăii satului rămaşi cu burţile sfârtecate în gropile tranşeelor şi nu putea să nu lege aceste imagini fugitive de cele ale copiilor orfani şi ale văduvelor de război, ca şi de cele ale mamelor aşteptând deatunci zadarnic, cu ochii împietriţi, să-şi revadă odoarele care erau nădejdea bătrâneţii lor amărâte. Moş Alecu îşi şterse pe furiş o lacrimă, apoi îşi pipăi grijuliu ca un soldat, ce-şi încarcă puşca pe întuneric, traista, din care scoase o juma' de mămăligă, o ceapă mare, un caş potrivit din sare şi-o litră de vurt de caise. Ia mă şi mănâncă, că-ţi cad izmenele de pe tine de foame şi de curios ce eşti, lighioană jerpelită ce eşti… Răsuci o ţigară pe care o puse „la rastel", pe ştergarul cusut cu arnici roşu de Catrina lui. Molfăi absent o bucată de bânză, privid gânditor un cârd răsfirat de cocori cenuşii deasupra zării, grăbind să revadă locurile şi poate cuiburile din care plecaseră alungaţi de Crivăţul aspru.

Şi dacă o să te mai intereseze ceva şi când ţi-o fi burta aia de greiere plină, să-mi spui negreşit. Şi-ar trebui să-ţi spun şi de bătălia de la Oituz, măi băiete, cea de-a treia desfăşurată în această haină trecătoare în timpul războelului acela cumplit, o bătălie unde nu se lupta numai cu un duşman puternic, ci şi cu o ciudăţenie a istoriei. Adică cum să-ţi esplic eu ţâie, îţi pradă cineva casa şi nu numai că nu se sparie de ocară, ba chiar vrea şi o parte din casă, pentru că acolo l-au prins zorile şi vine popa cu z'întăi, păi unde să-l primească decât la tine în ogradă, zi şi tu! Ungurii, c-ai înţăles tu cine-i cumătru' lup, au complicat toate marile bătălii din „triunghiul morţii, Mărăşti, Mărăşeşti, Oituz", care au avut loc în vara anului 1917. Căci de rezultatul acestora a depins, măi băiatu' moşului, salvarea de la cotropire a ultimului petic de ţară, glia noastră, mă, de care încă se legau speranţele eliberării teritoriilor cucerite de forţele duşmane.

În prima bătălie, desfăşurată în acest pas bicisnic, între 28 septembrie/11 octombrie-14/27 octombrie 1916, bătălie tăt sub comanda ghinărarului brav, Eremia Grigorescu, armata română a reuşit ca să oprească înaintarea armatelor germane şi austro-ungare la data de 9/22 octombrie, iar apoi printr-o puternică contraofensivă i-au împins pe fosta frontieră, căci trebuiau puşi iute la rispect netrebnicii. În cea de-a doua formidabilă bătălie, desfăşurată între 28 octombrie/10 noiembrie - 2/15 noiembrie 1916, dar sub comanda aceluiaşi mare ghinărar erou, puternicele atacuri ale inamicului neamț au fost răspinse cu coraj de armata română, care apucase să-şi tragă izmenele pe ea și care a reuşit să-şi păstreze poziţiile dominante ale trecătorii.

Se uitau ai noştri la lanurile de cartofi din vale, la casele din care ieşea, când şi când, câte un suflet amărât şi se întrebau dacă oamenii ăştia ştiu ce fac şi dacă-s întregi la minte?! Că numai un nătâng, măi băiete, poate visa o ţară ungurească în mijlocul românilor, pe care-i mai şi sudui după ce le-ai furat pământul. În bătăliile de la Oituz a fost lansată deviza „Pe aici nu se trece!", în ordinul de zi al Diviziei 15 infanterie, aceea comandată de ghinăraru' Eremia Grigorescu.

Cea de-a treia bătălie de la Oituz, s-a dat, măi copchile, între 26 iulie/8 august - 9/22 august 1917, când ăl mai mare ghinărar român a priceput că se făcea practic braţul unui cleşte mare, care împreună și cu celălalt braţ, de la Mărăşeşti, urmărea tocmai „încercuirea şi nimicirea grosului trupelor aliate româno-ruse (că am fost şi cu ăştia chipurile aliaţi, până' ntr-o zi când ne-au furat aurul şi doreau desigur şi Basarabia) din sudul Moldovei, la est de Siret", de către forţele Grupului de armate feldmareşal August von Mackensen[219] şi Grupului de armate

[219] Anton Ludwig August von Mackensen (n. 6 decembrie 1849-†8 noiembrie 1945) a fost soldat şi feldmareşal german. A comandat cu succes armatele germane din Bulgaria în timpul primului război mondial, devenind unul dintre cele mai proeminente personalităţi ale Imperiului German. Forţele lui Makensen au fost totuşi învinse la Mărăşeşti. August von Mackensen vorbeşte despre viaţa în Bucureştiul începutului de secol XX din poziţia de şef al ocupaţiei germane (din 1917 până în 1918 feldmareşalul a fost guvernatorul României, controlată de Puterile Centrale): „Există în Bucureşti delicatese admirabile, care în Germania şi Austria nu mai sunt cunoscute decât din auzite... Ce nu se poate cumpăra cu 3 lei! O farfurie cu salată savuroasă, cu friptură rece, cârnaţi, rinichi şi creier, foarte gustat aici, o minunată pâine albă pufoasă, cu un vin local magnific, din care trebuie băut cât se poate. O plăcintă cu mere şi brânză cu unt încheie, de obicei, masa. Inimaginabil de minunat: în România au încă săpun veritabil fără argila şi parfumat. Se găseşte la fiecare colţ de stradă cu o jumătate de leu." Şi cucoanele de la Bucureşti au parte de o descriere plastică: „Femeile au piciorul mai puţin acoperit decât la Pesta şi la Viena şi par puţin impresionate de înfrângerea patriei (...) Bătrânul feldmareşal (avea 68 de ani când ajunge la Bucureşti) vorbeşte şi despre „înclinaţia doamnelor din Bucureşti de a se arăta pe stradă cu mari decolteuri, mâneci şi ciorapi transparenţi şi cât mai puţin îmbrăcate". În 1917, frontul s-a oprit la Găgeşti, unde nemţii şi-au stabilit statul major. Dincolo, spre Mărăşeşti erau românii şi ruşii. Cel

arhiducele Iosif, un friţ şi-o boanghină, unite să facă moarte de om nevinovat, asta erau, mă. La numai câţiva ani trecuţi de la acel rezbel, a murit şi Regele, hie-i hodina lui liniştită şi ţărâna uşoară. Cazi mă în genunchi şi fă o rugă, lighioană, că-i regele nostru, mă pribeagule, chiar dacă-i mort! Moartea a umplut de multă jale toată lunca noastră şi munţii falnici ai poporului român au plecat crestele-n ţărâna câmpiei. Ultimele lui cuvinte, rostite înaintea morţii sale, au dat prilejul unui alt erou al războelului de întregire naţională, generalului Gheorghe Bâgulescu, cel care a dormit în tranşele pline de morţi din tot neamul nostru răzăşesc, să le consemneze pentru noi. Generalul Gheorghe Bâgulescu[220] a fost distins pe front cu

---

care a cucerit satul Găgeşti a fost feldmareşalul Rommel, pe atunci locotenent în Batalionul de elită Alpen Korps, iar în toate memoriile sale scrise în anul 1931 descrie pe parcursul a două pagini operaţiunea de cucerire a Găgeştiului. Pe cel mai înalt deal din ţară, înainte de ofensivă, un alt feldmareşal celebru August von Mackensen a poposit în Găgeşti pentru planificarea atacurilor.

[220] Gheorghe Bâgulescu (n.1 nov.1886, Flămânda, România-†26 nov.1963, Nisa, Franţa) a fost general român, scriitor şi colecţionar. După ce a luptat în Primul Război Mondial în Batalionul de vânători de munte, cpt. Bâgulescu Gheorghe a fost decorat cu cel mai înalt ordin militar român „Ordinul Mihai Viteazul", alături de alţi 14 militari ai unităţii (Istoric şi tradiţii Batalionul Vânători de Munte). În 1926 s-a căsătorit la Bucureşti cu Elena Dimitriu, de naţionalitate franceză. A fost numit ataşat militar al Regatului României în Imperiul Japonez (1935-1939) şi ambasador al României în Japonia, Manchuko şi China (1941-1945). Recuperat de americani în 1946, emigrează mai târziu în sudul Franţei. Bâgulescu a lipit pe zidurile Iaşilor un manifest violent la adresa lui Marghiloman şi a „presei mercenare, puse în slujba inamicului", în care îl amenţa pe Marghiloman că „trebuie să existe pe undeva un suflet curat, un revolver încărcat sau o grenadă" În 1943, la ordinul lui Hitler, s-a organizat de Gestapo un atentat la viaţa lui Gheorghe Bâgulescu. Scăpat cu viaţă, a fost ajutat de diplomaţi elveţieni a reuşit să fugă în S.U.A., de unde a plecat în Franţa şi s-a stabilit la Nisa, pe Coasta de Azur. În 1950 l-a cunoscut pe primarul localităţii Menton şi a lăsat colecţia sa de artă orientală acestei localităţi (Musee des beaux-arts), unde s-a deschis un muzeu de artă japoneză. În semn de recunoştinţă, a primit titlul de „Cetăţean de onoare al oraşului Nisa". Colonelului Gheorghe Bâgulescu, ataşat militar al României în Japonia, i-a fost decernat de către Împăratul Japoniei Ordinul „Tezaurul Sacru clasa a III-a" în anul 1939, după apariţia cărţii *Suflet japonez* (*Ce mai poate face un diplomat într-o ţară străină*?, Kanji Tsushima). A scris *Zile de Energie. Impresii şi povestiri de pe front 1916-1917*. (Ed.II-a. Căpitanul G. Bâgulescu, *Regimentul „Vânători de munte*".), Institutul de arte grafice C. Sfetea, Bucureşti, 1919; *Antiquitas rediviva* (roman istoric), Craiova, 1926, *Suflet japonez*, roman în trei volume, carte scrisă de Bâgulescu în Japonia, în perioada cât era ataşat militar, la Tokyo, la sfârşitul anilor 1930. Cartea a apărut iniţial în limbile franceză şi engleză, sub titlul Yamato Damashii, fiind apoi tradusă în română (1939) şi în japoneză (1943); „*Noua religie*", în două volume, cu conţinut filosofic şi religios panteist, pe care a scris-o pe când se afla în Franţa şi a tipărit-o în 1947; *Race de vipères; la vérité devant Dieu et devant les hommes*, Éditions M.B., Paris 1950. „Gheorghe Bâgulescu este un personaj cu o biografie absolut fabuloasă. Militar de carieră, născut în 1890, s-a distins prin prezenţa sa în toate momentele de glorie ale armatei române, ale naţiei sale, dar şi în clipele tulburi, ca opozant al lui Alexandru Marghiloman, Carol II şi Ion Antonescu, căruia îi refuză propunerea de a prelua portofoliul Internelor. Se spune chiar că Bâgulescu a fost contactat înaintea lui Antonescu pentru a prelua şefia statului, după abdicarea regelui în 1940! Fusese trimis în anul 1935 ataşat militar aero şi naval la Tokio, fiind desemnat, dătorită culturii şi prestanţei sale,

cea mai înaltă dicoraţie românească, care era pe atunci, „Ordinul Mihai Viteazul” (numit simbolic şi Ordinul Cruciuliţelor Albastre) şi reuşeşte bine să ne lase nouă vorbele regelui, către urmaşii săi, într-un jurnal, pe care l-am păstrat undeva lângă inimă, drept o pilduitoare recunoştinţă, ca pe o meritată „slavă” ajunsă aşa cam la toţi camarazii, care au scăpat atunci din ghearele morţii, că nu putuse ajunge la pogrebania înmormântării că-i lipsea un picior. Oftă din rărunchi, îndesă chiştocul cu tiutiunul puturos între buzele sângerânde, adânc crăpate de vânt, scăpără din amnar şi pufăi cu sete. Deschise buzunarul secret al bundei şi scoase iar un petec de ziar scorojit şi soios, împachetat cu mare grijă, apoi ca şi popa în amvon, îşi luă o ţinută de mare predicator, şi-mi citi foarte rar, cu dicţie, marcând semnificaţia cuvintelor, unele dintre cele mai frumoase, mai calde şi înălţătoare vorbe de suflet la adresa marelui dispărut: „Plâng ostaşii faptelor „cruciuliţe albastre”, plâng cei 260 de astfel de copii ai Măriei Tale.În sufletul lor creştin, s-a strecurat în dimineaţa de Sfântul Ilie, trăznetul mare, care a înmuiat oţelul faptelor şi, pe

---

decanul ataşaţilor militari din capitala niponă. Om fin şi profund cunoscător al civilizaţiei japoneze, scrie, cu mult înaintea lui James Clavel, o trilogie, *Suflet japonez*, despre epoca de onoare, demnitate şi înflorire a spiritului nipon. El însuşi se îndrăgosteşte şi duce o viaţă dublă, cu o soţie şi un copil în România şi cu o alta, nelegitimă, şi un băieţel în a doua sa Românie, care-i devenise Japonia. Chiar dacă se află la mii de kilometri de Europa, în misiunea diplomatică a unei ţări aliate într-o ţară ce întregea axa Roma-Berlin, generalul Bâgulescu exprima tranşant idei antinaziste, fapt ce atrage după sine încercarea de asasinare şi apoi trimiterea sa în China, cu interdicţia de a mai lua legătura acolo cu lumea diplomatică, mişcările fiindu-i strict supravegheate. În timpul şederii în Extremul Orient, adună lucrări de artă, cea mai mare parte a colecţiei de stampe japoneze şi extrem-orientale de la Muzeul Naţional de Artă datorându-se donaţiei făcute de el. Spre a va da o idee despre valoarea inestimabilă a colecţiei sale, să spunem că, la plecarea din Tokio, ea cântărea peste 10 tone, iar în China Bâgulescu a adunat alte sute, mii de exponate excepţionale. Peregrinează prin Statele Unite ale Americii înainte de a se stabili în Franţa, la Cannes, aducând cu el un tezaur impresionant, pe care îl predă primăriei oraşului cu puţin înainte de moartea sa. „Este cazul, scrie criticul Mihai Epure, ca autorităţile române împreună cu urmaşii generalului-diplomat să facă demersurile necesare pentru a recupera acele comori şi a le aduce în ţară. Recuperarea şi introducerea lor în circuitul naţional, ca şi reeditarea trilogiei sale Suflet japonez, ar dovedi indubitabil generaţiei tinere dimensiunea reală şi perenă a unuia dintre cei mai străluciţi soli ai României în îndepărtata Japonie.” Fără indoială că, dacă s-ar fi ştiut mai multe de către mai mulţi, Bâgulescu ar fi stat azi printre cei zece mari români ai tuturor timpurilor. Ceea ce face Mihai Epure pentru generalul care scria în testamentul său „Când timpul va permite, rog să fiu transportat la proprietatea mea de la Florica, dar numai într-o Romanie liberă”, este un act de cultură foarte important. Un masiv volum documentar, de peste 400 de pagini, *Aproape de Soare-Răsare*, Ed. Cartega, 2002, şi un roman, *Dor de Sakura*, apărut la aceeaşi editura în 2006, sunt dedicate de Mihai Epure personalităţii lui Gheorghe Bâgulescu.”- Un adevărat mare român, Constantin Stan. Unii istorici spun că A. Marghiloman (1854-1925) a fost om din altă generaţie şi că afirmaţia că între Bagulescu şi Marghiloman ar fi existat o divergenţă pare gratuită şi anacronică. „Distanţa” cronologică şi structurală dintre cei doi era prea mare pentru ca ei să fie „adversari” direcţi. Ce-i adevărat, puteau avea însă opinii diferite.

obrajii aşa sărutaţi de Măria Ta, au început să se furişeze astăzi boabe mari de lacrimi, Prea Milostive Doamne, iartă-ne pre noi!

Şi să ierţi, Măria Ta, slăbiciunile noastre de mici poporeni mai simpli, dar să ai încredere în tăria şi fii ţării ăştia, Doamne a tuturor românilor! Au trecut treisprezece ani de veghe, de muncă fără răgaz și de sacrificii. Lasă dară grijile, te rugăm lasă truda, eşti și aşa tare obosit, Mărite Doamne, că ai stat cu noi treaz în bivuacurile războlului, aşa că dormi puţintel, Măria Ta! Acolo sus cavalerii, plecaţi înaintea Măriei Tale, îţi vor ieşi cu toții în cale şi te-or feri, cu piepturile lor, de toţi duşmanii noştri, de la facerea lumii; gornistul I. Blăjan din Dobrogea va fi sunat deja onorul, iar cele 800.000 de suflete, reghiment lângă reghiment, cei care au fost în alaiul morţii ăstui neam românesc, te vor înconjura iar cu dragostea lor proteguitoare şi frăţească, Mărite Doamne al acestei țări necăjite și distruse de război! Te va fi primit acolo înţeleptul Rege Carol, cu Marele Mihai Viteazul, cu Ștefan cel Mare al Moldovei şi mult chinuitul, în trecerea lui prin această lume, moțul Avram Iancu… Şi ei au murit pentru această ţară românnă, Slăvite Doamne, au fost oameni ca şi noi, şi după ei a plâns o mamă probabil şi cred că și ei au iubit pe pământ ceva, şi ei au avut copii mici de crescut și probabil că au avut inimă ca și noi! Şi cei care au muncit ogorul nostru sacru, strămoşesc, în această ţară, te vor primi ca pe Regele muncii şi cei care au suferit ca Regele suferinţei, iar cei care au biruit, ca pe un Rege biruitor ce s-a biruit pe el însuşi. Căci de n-ai fi fost rege, Măria Ta, te făcea fapta rege, iar noi, cei rămaşi aici, purtaţi de suflet, ne vom face sfânta datorie şi te vom însoţi de-a valma cu tot poporul, la lăcaşul de veci hărăzit pentru Măria Ta, acolo în rai, la dreapta dumnezeirii.

Casa Epaminonda Lambrinidi de pe strada Domnească la nr. 51. Casa Lambrinidi este construită de Epaminonda Lambrinidi, proprietarul unei mori de pe strada Portului, şi având ca anexă o turnatorie şi atelier de reparat maşini şi vase, înainte de aprilie 1879. „Moara cu aburi" a intrat în posesia acestuia, în urma tranzacţiei încheiate la data de 9 decembrie 1868 între Jaques Vaschen, Antoine Vaschen, M.E. Radoconschi et Co. din Marsilia şi E.A. Lambrinide din Galaţi. Casa din strada Domnească a construit-o în anul 1880, aşa cum reiese din tabloul cu clădirile construite în anii 1879-1880. În presa vremii şi în „*Memoriile regelui Carol I al României*" se relatează pe larg vizita domnitorului Carol I şi a prinţului moştenitor al Suediei la Galaţi, la 17 aprilie 1879. Domnitorul Carol I şi prinţul moştenitor al Suediei în drumul lor spre Iaşi au vizitat şi oraşul Galaţi. Astfel, după întâmpinarea solemnă din port, au mers la biserică, au primit autorităţile şi corpul consular, apoi a urmat o plimbare pe străzile frumos luminate ale oraşului cu trăsura, iar la sfârşitul zilei au vizionat o piesă la teatrul grecesc. Ziarul „*Vocea Covurluiului*" menţiona că alteţele regale vor sosi pe la orele 16.00-17.00 de la Brăila, cu vaporul, şi vor fi întâmpinaţi de autorităţi şi cetăţeni la debarcare. De aici vor merge la catedrala Sfântul Nicolae, unde sunt aşteptaţi de P.S.S. Episcopul Josif cu tot clerul şi după aceasta la casele lui Epaminonda Lambrinidi. „*Vocea Covurluiului*" prezintă în paginile sale primirea alteţelor regale: „Încă de pe la óra 3 p.m. stradele Portuluĭ, Mare şi Domnéscă, pe unde aveaŭ a trece auguştiĭ óspeţĭ, eraŭ transformate în adevĕrate salóne: tapete, drapele, ghirlande, cununĭ, etc., acoperiaŭ tóte casele în tot percursul. Mulţimea începu a se grămădi pe strade şi mai cu sémă în piéţa burseĭ, la debarcader, unde se improvisase un frumos arc de verdéţă. Tóte vasele din port erau frumos pavoasate". Prezentarea continuă cu apariţia pe Dunăre a vaporului care transporta pe alteţele regale şi întâmpinarea lor cu lovituri de tun, urmată de escortarea vaporului regal de vapoarele plecate din portul Galaţi, Linnet şi Foscolino, la bordul cărora erau muzicanţi şi public până la debarcader. Primarul întâmpină cu pâine şi sare alteţele regale care, în aclamaţiile mulţimii, au trecut printr-un lung şir de trăsuri, în care se aflau doamne şi domnişoare în toalete strălucitoare, spre casele lui Epaminonda Lambrinidi. Seara oraşul a fost splendid luminat, distingându-se prin ornamente şi lumini magazinele din străzile Mare şi Domnească, casele Fanciotti, Vârlan, Mendel sau Șwab. După un prânz ales a urmat retragerea cu torţe şi muzică, apoi o plimbare pe străzile principale ale oraşului şi o reprezentaţie dată de o trupă greacă aflată în oraş. Alteţele regale au vizitat şi moara cu aburi a lui Epaminonda Lambrinidi, după care şi-au continuat călătoria în Moldova. Peste un an domnitorul alege aceleaşi case ale lui Epaminonda Lambrinidi în noua sa vizită. În anul 1888 survine falimentul lui Epaminonda Lambrinidi, a cărui avere este scoasă la licitaţie. Ziarul local „*Poşta*" relata în paginile sale în anii 1888-1889 că averea mobilă a insolvabilului E.A. Lambrinidi, aflată în casa din strada Domnească, oraşul Galaţi este scoasă la licitaţie publică. Averea scoasă la licitaţie era formată dintr-o galerie care cuprindea 62 de tablouri, camere de culcare, saloane, sală unde se serveşte masa, tacâmuri, sticlărie, argintărie, covoare, arme, trăsuri, două piane, candelabre, lustre, statui de marmură şi bronz, vinuri străine şi indigene etc. Moara Lambrinidi din strada Portului va ajunge în proprietatea lui I. Millas & Fiŭ, având un capital de 300.000 lei, 26 de lucrători şi măcina 3 vagoane cu o capacitate de câte 10.000 kg. pe zi. Casa lui Epaminonda Lambrinidi va fi sediul Curţii de Apel până la construirea Palatului de Justiţie. În anul 1928 casa se prezenta astfel: corp principal cu subsol, parter şi etaj (8 camere, două săli, scară de acces şi latrină), atenase (parter cu coridor, 7 camere), grajduri şi magazii, o cameră (parter). Casa era construită din cărămidă şi var, învelită cu tablă, o cameră era învelită cu

ţiglă, pardoseală din dulapi atât la parter cât şi la etaj, antreul de la parter pavat cu dale din piatră, coridoarele erau din beton şi ciment, tavanurile erau din şipci şi trestie tencuit cu var şi cârlţi, podurile din cărămidă şi lut, iar calcanurile din zid şi cărămidă. În anul 1939 casa este închiriată de primăria oraşului Galaţi în vederea unui internat, primarul oraşului fiind Traian Gruescu, Ministerului Educaţiei Naţionale, pentru liceul de fete „Mihail Kogălniceanu" pe un an de zile cu suma de 80.000 de lei pe an. Casa acum are următoarea configuraţie: parter (7 camere mari, una mică şi un antreu comun, cu scară de comunicaţie la terasă), etaj (7 camere mari, 8 mai mici şi antreul principal comun, cu tot etajul, inclusiv scara de comunicaţie cu parterul şi alta cu mansarda, inclusiv cu balconul), mansarda (5 camere mici despărţite între ele, cu pereţi de scânduri), atenasele (8 camere, un antreu, intrarea la pod, două closete şi o cameră cu două cazane de baie desfiinţate inclusiv antreul), magazia cu trei despărţituri, din care două mari şi una mică, construită din zid de cărămidă, care serveşte pentru depozitarea lemnelor şi materialelor, o cameră de zid izolată în curte. La refacerea clădirii de către Dedal-Bahamat toate aceste lucruri de proiectare şi adevăr istoric nu sau respectat. A fost aşadar sediul Curţii de Apel, al Liceului Mihail Kogălniceanu şi, după cutremurul din 9-10 noiembrie 1940, al Primăriei.

Acolo, Doamne al nostru, în fiecare an se vor aduna cavalerii, în zorii zilei de Sfântul Ilie, aşa cum îţi plăcea Măriei Tale ca să-i aduni… Şi rând pe rând, va veni câte unul din mijlocul nostru, care să vestească cele bune Măriei Tale şi aşa, unul câte unul, în scurtă vreme vom sosi cu toţii acolo sus şi vom fi iarăşi în jurul Măriei Tale, aşa cum de la războel încoace am fost în fiecare an. Dormi în pace, Mărite Doamne al acestui năpăstuit popor!"[221] Auditoriul distinsului orator creştea în mod neașteptat, câteva cete de copilandri își potriveau bata îzmenelor pentru a putea pătrunde la acest spectacol fără frica de a fi respinși din cauza lipsei ținutei de protocol, mucii și-i șterseseră îndelung cu mâneca cămășii de in, așa că nu-i putea lovi nici o epizotie, ce să facem, erau și ei doritori să știe, muriseră și ai lor destui oameni pe care îi așteptau familiile lor îngrozite... Glasul lui Alecu Biţu, amplu şi plin de intonaţii grave, se adresa desigur mie, dar nu numai mie, căci el privea la cer, căzut parcă în tranşa declamaţiei seci, gesticulând în toate direcţiile, pledând ca un alt Demonstene pentru cauza poporului lui așa de urgisit, vorbind oamenilor din sufletul lui, vorbind copacilor, păsărilor, vorbind stelelor cerului lui Dumnezeu, vorbind la tot ce probabil încă mai formau catedrala dumnezeirii și a credinţei lui răzășești nestrămutate, în corectitudinea şi dârzenia oamenilor din satul lui și din glorioasa luncă a Siretului nostru străbun, cu care am crescut toţi poporenii Fundeniului alături, vorbind pentru noi toţi cei din valea dragă a sudului neatârnat al Moldovei voievozilor.

[221] „*Plâng cavalerii*", (*Dimineaţa*, nr.168, 23 iulie 1927, pag.1)

Într-un târziu s-a aşezat pe grindeiul plugului, apoi a scos din traistă un ulcior plin cu vin, era aceiaşi băbească roșie-azurie şi grozavă de pe la noi, a dat pe gât câteva înghiţituri, apoi încet-încet s-a liniştit şi şi-a reluat şirul amintirilor. Când l-am întrebat odată pe moş Neculai muşatinul, de întâmplarea cu friţii, asta a fost tocmai când aram împreună, de toamnă, ogorul mrăniţos şi reavăn, din lanul întâi, cel de lângă sat, ei… parcă-l văd, a oprit boii c-o smuncitură scurtă, a sticlit apoi ca un diavol ochii făcuţi mici la mine, m-a privit tăios, fără nici o vorbă, minute în şir, și şi-a dus încet mâna pe prăselele cuţitului, acela cu lama ascuţită ca briciul, mă, pe care îl purta înfipt în brâul de lână ţigaie, dat de bunic-ta, Ioana lui Cocei, mogâldeaţă, iute muiere, mă, atunci când s-au însurat ei, măi holbatule, şi mi-a spus ceva foarte apăsat: mă, Biţule, mă frate, ţine minte bine ce-ţi spun eu acum, pentru ultima oară, mă, să nu mai dea dracul să îndrăzneşti să mă întrebi vreodată despre asta, auzi mă, acolo, pe dealul ăla blestemat din fața Mărășeștilor, pe care, dacă aş putea, l-aş rade de pe faţa pământului, nemţii i-au omorât pe tata şi pe fratele meu cel mai mare, mă, care era un cocon domnesc ca stejarii de la noi, un om de fier forjat, mă, în aceaiaşi zi în care mama ne-a trimis carte că, din tot satul nostru, o singură casă din vale mai era încă în picioare, dispăruseră toate gospodăriile oamenilor sub obuze, mă, auzi tu, sângele meu şi truda strămoşilor mei, mă Biţule, de peste cinci veacuri chinuite şi pline de sânge, aşa că pentru mine nu a mai contat câţi friţi am tăiat atunci, mă, după cum nu ar conta nici acum, la atâta vreme scursă, că tot mi-e foarte greu, mă, mi-e foarte greu, îţi spun asta ultima oară, să-mi aducă cineva aminte despre frunt, simt atunci nevoia, în sufletul meu, să mai spintec eu câţiva neghiobi ca tine, aşa că ai grijă, să nu-mi mai aminteşti, mă, ceia ce eu nu pot uita de atâta timp, deşi am încercat, că-i rău de tot, mă!

Strada Mihai Bravu este una dintre puţinele artere din Galaţi unde parfumul istoric încă mai dăinuie, prin câteva imobile cu valoare arhitecturală deosebită. Dar și aici istoria începe să se prăvale din cauza sărăcirii țării prin furturi mari, ai căror autori devin edili, consilieri, primari, parlamentari etc. Un exemplu este la numerele 18 și 20 ale arterei, în imediata vecinătate a Bibliotecii „V.A.Urechia", acolo unde două clădiri retrocedate sunt deja pe jumătate demolate de hoții de materiale de construcție. Casele au aparținut celebrului avocat G.H. Macri, care în perioada interbelică stăpânea la Galați peste o duzină de imobile, însă moștenitorii acestuia au vândut proprietățile către două firme cu sediul în București.

Să ştii de la mine, tu Biţule, că de atunci ţin mereu în brâu lama cuţitului bine ascuţită, zi şi noapte, că nu se ştie niciodată când o-i mai da eu piept cu friţii ăia jigăriţi şi criminali, ce au avut ei cu noi, mă, să ne omoare şi să ne sfarme pământurile deabia arate, să ne distrugă casele liniştite şi vieţile noastre de oameni aşezaţi, că noi nu le-am făcut nimic, mă, dar dacă m-o ajuta Dumnezeu cel bun şi drept pe mine, să mai prind măcar odată un ploton de friţi opăriţi şi ţuguiaţi, mă, apăi îl vor vedea ei pe dracu gol ce tare seamănă el cu moş-tu Neculai muşatinul, care nu s-a îndoit niciodată bă, cum arată el ziua, îmbrăcat în izmenele noastre cele răzăşeşti din tort, ţesute din fir tare, tot aşa ca şi noi, toţi cei încă vii de pe aici, plămădiţi de bunicile şi mamele noastre de veacuri multe, multe de nu le mai ştim astăzi şirul, din aţă tare, mă, născuţi liberi toți, din neam în neam, mă!

Mă trecu o sudoare rece, măi băiete, dragul moşului, care îmi curgea în valuri spre pantalonii de in, vere, fără s-o pot opri deloc, în şuvoaie repezi, şiroia pe şira spinării mele ca o cascadă, udându-mi fleaşcă turul pantalonilor abia schimbaţi, mă ţâcă, că îmi cam îngheţase sângele în vine nu alta şi mi se instalase frica de moarte în oase rău de tăt, măi bădie, că avea o privire ca lama briciului bunicul tău muşatin, care ținea la tine așa de mult. Se simţea, mă, că-i os de domn în el… Nu se temea niciodată de moarte, mai ales dacă era în joc soarta neamurilor lui sau a aceste țări unde ara el acum pământul lui îngrijit din toată inima. A scos apoi tiutiunul galben din coşul cel de papură în care avea merindea şi şi-a răsucit încet o ţigară, pe care a terminat-o din câteva fumuri trase adânc, după care s-a dus gârbovit la coarnele plugului, arând îndârjit până la venirea nopţii reci. Asta este tot despre bunicul tău, măi mogâldeaţa moşului, aşa se scurge viaţa uneori, între două oftaturi din rărunchi, e grea al dracului, mă, că necazurile toate cad pe oameni, măi copchilul tatii, şi-l muţesc, de multe ori îl fac din om neom…

D-apoi dacă aşa o fi vrut el, Dumnezeu, să fie, ce să-i faci, mă băiete, cu cine să te pui, că s-a dus bietul copchil îmbrăcat în alb la sărbătoarea dragostei ei, era doară mireasă, dar a pierit ca un vis în volbura neagră a apei Siretului… Nimeni

nu a mai găsit-o de atunci niciodată, mă, o fi luat-o probabil ştima apelor, geloasă pe rochia ei albă, de mireasă, căci cine poate pricepe încâlceala, de la primăria cerurilor, măi copchile?... Apoi am vorbit eu destul astăzi, mă, că parcă mă cam doare gura nu-ş de ce… Şi nu am, al naibii să hie de soartă rea, nici un pac de tiutiun, măcar de-ar fi şi din cel mai puturos, mă, mahorca aia împuţită adusă de ruşi, cu care mă parfumez eu toată ziua, că nu fac nazuri… Ia spune, moş Alecule, prinsei eu puţină vlagă, aşa pe nepusă masă, vrei oare să ştii mata ce se mai spunea în terfoloagele alea a tatii, despre războelul mare care ne-a dărâmat satul? Ie-te-teee... la el, împeliţatu' ista cu muci la nas! ...Ţîîîî...ţîîî... să fie, iaca năzbâtie c-am păţit-o şi pe asta, să-nvăţ pasul de frunt de la un copchil!...

Ea zii tu măi ţâcă, ia zii tu aici, să te văd eu, mă, semeni cu Costin au ba, calci, mă, a popă sau nu, ca să ştiu dacă te trec la braţe de muncă la primărie, c-avem mult arabil, mă, şi cam puţini din ăia să ştie, ce înseamnă el pentru lunca noastră răzăşească, bată-l Dumnezeu să-l bată, pe ăla de-a omorât în războel atâţia feciori de pe la noi, de s-a lăţit aşa de rău sărăcia cruntă peste ţară!... Ia să te-aud io, măi popârstoc... Păi iată, moş Alecule, confruntările alea grele de la Mărăşti, Mărăşeşti şi de la Oituz, cunoscute în istorie sub titulatura de „bătăliile de la Porţile Moldovei", au fost socotite episodul cel mai strălucitor al războiului declanşat în noaptea dinaintea de Sântă Marie cea Mare a anului 1916, război la sfârşitul căruia România spera să-şi realizeze unitatea naţională, ceia ce s-a şi produs. Generalul Berthelot[222], devenit o legendă printre militarii români, a ajutat armata care s-a refăcut şi a căpătat repede o altă înfăţişare, adică întreaga dotare cu armament se schimbă. După reorganizările din iarna şi din primăvara anului 1917, forţele militare româneşti numărau 700000 de militari, dintre care 460000 reprezentau armata de operaţii. S-au format, din raţiuni tactice, doar două unităţi strategice (Armata 1 şi Armata 2), alte patru corpuri de armată şi 15 divizii, la care s-au adăugat elemente noi de aviaţie, artilerie grea, geniu, etc.

Forţa combativă a armatei, care era reprezentată de 207 batalioane de infanterie, 110 escadroane şi 245 baterii de diferite calibere, a crescut semnificativ, România devenind aşa o putere militară autoritară în Balcani.

[222] Henri Mathias Berthelot (n. 7 dec.1861 la Freus, Franţa; d. 28 ian.1931) a fost un general al armatei franceze. În primul război mondial a fost şef de stat major al comandantului-suprem al trupelor franceze pe Frontul de vest, mareşalul Joseph Joffre. A petrecut şi două perioade în România, ca şef al Misiunii militare franceze România. La 3/16 octombrie 1916 a sosit în România Misiunea militară franceză, condusă de generalul Henri Mathias Berthelot. În perioada ianuarie-iunie 1917, acesta colaborează la refacerea şi reorganizarea armatei române, pe tritoriul rămas liber al Moldovei.

Armata română mai avea în dotare 60 batalioane de marş pe care nu le avusese. Artileria de câmp a fost organizată în 15 regimente, câte unul de fiecare divizie (nouă baterii a câte patru tunuri) şi 15 regimente de obuziere, cu două baterii fiecare. Artileria grea a fost ataşată armatelor, organizându-se şi ea în patru regimente, fiecare cu trei divizioane (unul cu tunuri lungi de 155 mm şi două cu materiale de 120 mm).

Aceasta a fost posibil datorită faptului că au sosit din Franţa aproape 300 de guri de foc de diferite calibre, comandate de armată anterior mobilizării din luna august 1916, calitatea lor fiind excelentă. S-au constituit și 12 escadrile de avioane, cu material nou, sosit din Franţa, personalul fiind atât francez, cât şi românesc, având o instrucție de zbor excepțională. Şi tata mereu îmi spunea că voinţa neamului nosrtru de a se reîntregi într-o zi a fost mai puternică decât toate armatele şi poftele palatelor imperiale. Iote-l mă cum dă năvală şi ce spune înpeliţatu', cum pune el adicălea prublema tactică! Mă, observ că tragi a mare ghinărar de stat major, fâţă, păi atunci ia mai zi tu ceva, mă gânsac, că asta-i muzica ce-mi place, mă cintezoiule, parcă aşa ţin io minte că spunea prinţul Carol I, la Calafat în 1877, când trăgeau tunurile otomane, din afetul tunului de unde comanda o bătălie, care avea să ne aducă prima independenţă!

Ofensiva românească, începută la 11 iulie 1917 prin bătălia de la Mărăşti, după planurile generalului Constantin Prezan[223] şi condusă magistral pe frunt în Moldova de generalul Alexandru Averescu[224] a despresurat după câteva zile de bombardamente şi Fundeniul, Nămoloasa şi Năneştiul. Însă, de la Mărăşeşti din 1-24 iulie, a anulat toate planurile de luptă germane de ocupare a Moldovei şi a întreg ţinutul de sud al frontului, până la Odessa, un vis mai vechi de ocupare a gurilor Dunării şi a nordului Mării Negre. Generalul francez Berthelot a decedat pe 28 ianuarie 1931, iar pe 6 februarie 1931 s-a citit și testamentul celui care fusese prietenul nostru, general Henri-Mathias Berthelot, care dorind „a mulţumi

[223] Constantin Prezan (n. 27 ian.1861, satul Sterianul de Mijloc din comuna Butimanu, plasa Snagov, districtul Ilfov, în prezent judeţul Dîmboviţa-†27 aug.1943) a fost unul din cei şase mareşali ai armatei române din toate timpurile, erou al Marelui Război de Reîntregire a României. Specialist în arma geniului, a coordonat planul campaniei din 1917, adică a faimoaselor bătălii de la Mărăşeşti, Mărăşti şi Oituz.

Alexandru Averescu (n. 1859, Babele lângă Ismail, acum în Ucraina -†octombrie 1938 la Bucureşti) a fost general de armată român şi comandantul Armatei Române în timpul Primului Război Mondial, fiind deseori creditat pentru victoria României din acel război. A iniţiat celebra manevră de la Flămânda (1916), a condus Armata a II - a în bătăliile de la Mărăşti şi Oituz (1917). Va fi în mai multe rânduri prim-ministru (ianuarie-martie 1918, 1920-1921, 1926-1927). Averescu a înfiinţat în 1918 şi a condus Liga Poporului (din 1920 va deveni Partidul Poporului).

naţiei române pentru toate mărturiile de recunoştinţă şi de dragoste ce mi-au fost arătate", a lăsat Academiei Române domeniul lui din comuna Fărcădinu de Jos, din preajma Ţării Haţegului şi sumele de bani de la banca „Marmorosch-Blank", sau în sucursalele ei din România, pentru a fi folosite la întreţinerea unor tineri dornici să înveţe într-o şcoală franceză, civilă sau militară, cei mai mulţi deveniţi absolvind la Saint-Cyr. „Graţie celor doi regi Carol I şi Ferdinand I, România Mare s-a născut într-o jumătate de secol; au fost cei care au reuşit să dea o direcţie adevărată românilor pentru a fi conştienţi de forţa considerabilă a acestui popor, care odată reîntregit, să poată construi o ţară puternică şi independentă.

Sub aceşti regi s-au construit monumente minunate, fundaţii culturale devenite deacum celebre, cele mai mari şcoli tehnice sau agricole, cele mai mari uzine, care astăzi nu mai există din păcate, şi aceasta doar pentru faptul că au fost create în timpul domniilor acestor regi care au lăsat aici viața lor. Toate acestea pentru a lăsa să se creadă că aceste capete încoronate nu au făcut nimic durabil pentru ţara lor. Nimeni nu are dreptul să şteargă 80 de ani de istorie adevărată, căci mai devreme sau mai târziu, fără îndoială, istoria se va răzbuna." Iată ce scrie presa timpului despre acest copleşitor de important eveniment pentru ţară și români: „Prin semnarea la 29 octombrie/11 noiembrie 1918 a armistiţiului de la Compiegne, primul război mondial se încheie, cel puţin ostilităţile. Impactul imediat al acestei conflagraţii este imens, totuşi pentru locuitorii ţărilor europene implicate în conflict pacea nu semnifica şi sfârşitul problemelor lor. Privind și în plan politic, dispar tot atunci din Europa câteva imperii multinaţionale, apar noi state, conceptul de auto-determinare a popoarelor devine cel puţin în teorie baza noii lumi, iar războiul civil face ravagii în fostul imperiu ţarist.

Pentru români anul 1918 semnifică în primul rând Unirea, crearea României Mari. Unirea provinciilor româneşti a fost o consecinţă a războiului, însă forţa armelor nu a fost factorul dominant, existând o reală şi veche dorinţă de unire cu statul român a marii majorităţi a populaţiei din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Partium. Vom analiza de aceea relevanţa şi importanţa actului înceiat chiar la Alba Iulia, din 18 noiembrie/ 1decembrie 1918, aşa cum este reflectat în presa vremii de la Iaşi şi de la Bucureşti. Ne vom opri asupra unor ziare care se declară independente (*Universul*[225], *Renaşterea*, *Izbânda*), cât şi a unor mici foi adesea de

[225] Dan Ceachir ne spune că: „România a avut o presă romantică, modestă, de ziare cu tiraje mici şi condeie mari. Astfel, „*Timpul*", organ al Partidului Conservator, la care au scris şi la care au fost angajaţi Mihai Eminescu, I.L. Caragiale şi Ioan Slavici, nu se tipăreau în mai mult de 2000-3000 de exemplare un număr, ziarul fiind distribuit pe bază de abonamente. Forţa şi expresivitatea stilistică a articolelor lui Eminescu a fost relevată după moartea poetului şi datorată lui N. Iorga.

partid (*Viitorul*, *Steagul*, *Îndreptarea*, *Tribuna*[226], *Neamul Românesc*[227]). Şi iată că pe fondul noii situaţii internaţionale prin victoria Puterilor Aliate, obţinută în

---

La fel stăteau lucrurile şi cu ziarul Partidului Liberal, „*Românul*", condus de C.A. Rosetti şi aflat mereu în polemică cu „*Timpul*". Ziarul Universul este primul mare cotidian românesc al cărui prim număr a apărut la 20 august 1884, din iniţiativa jurnalistului italian Luigi Cazzavillan. Luigi Cazzavillan venise în România încă din anul 1877, în calitate de corespondent de război. Rubricile permanente ale ziarului erau: „Din ţară", „Din Capitală", „D'ale Coroanei"; acestea se aflau în paginile 2, 3 şi 4 ale fiecărei ediţii. Pe prima pagină, erau unele articole de actualitate şi o gravură la mijlocul paginii. Succesul ziarului „*Universul*" s-a datorat şi faptului că apărea dimineaţa, într-o epocă când toate celelalte cotidiene apăreau după-amiaza. În decurs de aproape 10 ani, ziarul a căpătat înfăţişarea unui mare cotidian de informaţie şi atitudine, publicând pe lângă obişnuitele sale articole sociale şi politice, reportaje, foiletoane, materiale de o mare atractivitate în epocă. La direcţie, după Cazzavillan, a urmat N. Dumitrescu-Câmpina, iar ultimul său proprietar, refugiat în 1944 în străinătate, a fost Stelian Popescu. Director al ziarului „*Universul*" între anii 1916-1943, Stelian Popescu a transformat acest ziar într-unul dintre cele mai citite ziare din perioada interbelică. În anul 1944 a părăsit ţara, stabilindu-se un timp în Elveţia, apoi a rămas în Spania, unde a murit în anul 1954. În ţară, „Tribunalul poporului" l-a condamnat în contumacie, în procesul „ziariştilor naţionalişti", pentru poziţia avută în anii '40. Ziaristul Stelian Popescu a fost de excepţie în istoria presei româneşti, prin intransigenţa sa faţă de derapajele clasei politice, prin faptul că întotdeauna a considerat presa ca fiind „singura supapă de siguranţă". Ziarul a continuat să apară şi în primii ani ai regimului comunist, ultimul număr a apărut în 1953, după moartea lui Stalin, datorită imensului pestigiu al brandului. Palatul Universul în care a funcţionat în prima jumătate a secolului XX ziarul este o clădire la intersecţia străzii Brezoianu cu strada Constantin Mille. Are o suprafaţă construită de 4 000 metri pătraţi şi o faţadă de 59 m. Construcţia palatului a început la 17 oct. 1926, din iniţiativa directorului Stelian Popescu (1875-1953), care a dorit un sediu modern pentru ziarul Universul, la acea perioadă, cel mai mare ziar din România. Arhitectul palatului a fost Paul Smărăndescu, iar antreprenor a fost inginerul Nicolae I. Brătescu. După naţionalizare, clădirea preluată de stat a devenit sediu al Întreprinderii Poligrafice 2, ulterior Tipografia Informaţia. După 1990, tipografia a reluat numele de „*Universul*", iar între 1995-1996 a fost privatizată. În fine, la 2 iulie 2006 a devenit proprietate a omului de afaceri Jonathann Mann.

[226] Tribuna este un ziar politic fondat la Sibiu în 14/26 aprilie 1884 de către Ioan Slavici. Timp îndelungat a fost cel mai citit ziar din Ardeal. Apariţia Tribunei, aprecia Nicolae Iorga, „a concurat puternic *Gazeta Transilvaniei*, îmbătrânită, lăsând urme neuitate nu numai în jurnalistica românească de peste munţi, dar în întreaga dezvoltare a presei politice şi culturale româneşti." Apariţia gazetei *Tribuna* s-a datorat unui grup de intelectuali şi negustori din Sibiu şi Braşov, printre care Nicolae Popea, N. Cristea, I. Bechnitz, Eugen Brete şi Ioan Slavici. Legat de acest moment, Slavici consemna: „*Tribuna* e creaţiunea unui om... pe care numai puţini îl ştiu, amicul meu Ioan Bechnitz, nepotul unui neguţător trecut în timpul Eteriei de la Bucureşti la Sibiu. Om cu poziţiune materială independentă şi necăsătorit, dl. Bechnitz putea să-şi petreacă viaţa lucrând potrivit înclinărilor sale literare şi de la întoarcerea sa din Germania a trăit numai pentru „*Telegraful român*" şi în urmă pentru *Tribuna*. El m-a înduplecat să iau sarcina de director al ziarului, el a ales numele *Tribuna*: el a hotărât formatul, literele, împărţirea, maniera de redactare, ortografia, tonul, ba chiar limba ziarului. Nu scria dl. Bechnitz pentru Tribuna**,** el era însă conducătorul lucrării noastre".

[227] În 1906 Nicolae Iorga înfiinţează ziarul său *Neamul românesc* cu tipografia la Vălenii de Munte. La 15 august 1916 scria: „A sosit un ceas pe care îl aşteptam de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viaţă naţională, pentru care am muncit şi am scris, am luptat şi am

toamna anului 1918, România îşi recapătă forţa sa de ţară şi speranţa refacerii sale, dar şi a îndepărtării clauzelor păcii de la Buftea-Bucureşti, convenită prin semnarea actelor din 24 aprilie/7 mai 1918. La începutul lunii noiembrie, toate ziarele din Moldova sau din Muntenia, zonă încă ocupată, se confruntau cu cenzura şi cu probleme legate de lipsa hârtiei. Multe dintre periodice sunt publicate din diverse raționamente pe doar două pagini mici. Retragerea armatelor Puterilor Centrale din Muntenia are drept consecinţă şi suprimarea unor jurnale acuzate de a fi colaborat cu administraţia germană, iar la sfârşitul anului 1918 redacţiile îşi schimbă sediul de la Iaşi la Bucureşti, altele reapar după o întrerupere de circa doi ani (*Universul*[228]). Presa, indiferent de culoarea politică, considera că regăsirea demnităţii şi refacerea de după război sunt în strânsă legătură cu ţelul care i-a purtat atunci pe toţi românii în marea conflagraţie mondială: unirea cu fraţii români.

---

gândit. A sosit ceasul în care cerem şi noi lumii cinstit „dreptul de a trăi pentru noi, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostenelilor noastre". Iorga este o figură emblematică a culturii române. Opera sa este impresionantă ca dimensiune şi arie tematică. Unii exegeţi cifrează opera sa la circa 16 000 de titluri, dintre care 1 000 de volume, 10 000 de articole, 5 000 de recenzii şi studii). S-a calculat că a scris aproximativ câte un articol pe zi. Este considerat un Homer al istoriei, care a scris drama umanităţii, a visat la viitorul ei, a lucrat la edificarea unei conştiinţe critice a lumii contemporane. În „*Neamul Românesc*", an XIII, nr. 237 din 28 august 1918, p. 1. denunţa în paginile tribunei sale de presă, violenţa şi crimele prin care bolşevicii au venit la putere în Rusia: „I-am văzut doar supt arme şi o lume întreagă îi vede pe aceia care au luat asupra lor sarcina de a renova toată civilizaţia globului. Dar aceştia nu au nici o amintire de viaţă comună, nici o solidaritate reală în prezent, nici o împărtăşire mai lungă în sforţări culturale…"

[228] Aşa cum am mai spus ziarul *Universul* fusese înfiinţat de un italian, Luigi Cazzavillan, în anul 1884. Ziarul devenise popular pentru că introdusese faptul divers, ilustraţia, scăzuse preţul, apărea dimineaţa, în timp ce celelalte apăreau la prânz, şi era, vorba italianului „niti cu aia, niti cu aia". La bătrâneţe, Cazzavilan se căsătoreşte cu o ţigancă din tipografie, care îi căzuse cu tronc. Eleonora se ocupa cu pusul foilor în maşina de tipărit. După ce moare italianul, Eleonora Cazzavillan se căsătoreşte, în 1909, cu un mărunt funcţionar, Nae Dumitrescu-Câmpina. Pamfil Şeicaru relatează că acesta habar nu avea de presă, însă nota cu sârguinţă, în fiecare zi, greşelile de tipar. Tot Pamfil Şeicaru scrie, în „*Istoria Presei*", că legaţiile Franţei, Rusiei, Angliei şi Germaniei primiseră fonduri pentru cumpărarea de ziare, înfiinţarea unor ziare noi şi pentru cumpărarea oamenilor politici. In 1914 germanii reuşesc să ajungă primii la Universul. Întâi au fost cumpăraţi redactorii şi, mai apoi, directorul Nae Dumitrescu. Ziarele *Adevărul* şi *Dimineaţa* se orientaseră spre Franţa şi Anglia. *Dreptatea*, *Seara*, *Minerva*, deveniseră pro-germane. Interesul nemţilor nu era atât publicarea unor articole favorabile Germaniei, cât sublinierea victoriilor Puterilor Centrale sau a înfrângerilor Antantei. Cu litere cât mai mari şi pe prima pagină.

Slujbă de pomenire la mormintele din Oradea ale celor căzuţi pentru pacificarea Ungariei (1919) cu generalul Traian Moşoiu (1865 - 1932). Iată cum descriu două ziare ale vremii, Patria şi Viitorul, sosirea în Oradea a armatei române, la 20 aprilie 1919:"Intrarea triumfală în Oradea-Mare: tunurile bubuiau asurzitor, împrăştiind moartea în rândurile risipite ale duşmanului ce fugea speriat din faţa dorobanţului. În oraş enervare mare; diferite zvonuri circulau, că bandele roşii se apropiau de oraş, că forţe mari inamice vin în marş forţat, spre a se ciocni cu trupele române. Acestea toate făceau ca populaţia să treacă prin nişte clipe îngrijorătoare. Autorităţile şi o parte din populaţie se refugiase înspre partea de unde se aşteptau trupele române. „Mai au 3 km" anunţară nişte ştafete venite în grabă. Deodată un nor de praf şi un automobil îşi făcu apariţia. În el era un general. Cine să fie? Mii de braţe se ridicară aclamând pe viteazul general, care înfruntând orice pericol pentru a da un impuls armatei sale, se avântase înainte de a ajunge armata în oraş, spre a vesti populaţiei că mântuirea a sosit. Un general! Un general! striga mulţimea în extaz de admiraţie faţă de acest erou. Intrarea domnului general Moşoiu. - Cine să fie? Atunci instinctiv din mii de glasuri a răsunat strigătul: Trăiască generalul Moşoiu, eroul nostru naţional! Ura! Şi văzduhul se cutremura de mii de strigăte de bucurie. Toată lumea plângea. Teama de bandele roşii dispăruse; era de ajuns pentru moment că se găsea eroul în mijlocul lor ca să nu se mai teamă de nimic. Nu-l văzuseră până atunci cei din Oradea-Mare, dar sufletele lor le spuneau că numai el trebuie să fie, numai el, simbolul desrobiei naţiei româneşti. De patru luni, zi şi noapte, îl aşteptau, de patru luni de când păşise biruitor în Ardeal numele lui era pomenit ca numele unui zeu salvator, şi acum iată-l a sosit… Ce impunător! Din ochii lui de vultur izbucnesc flăcări de ură contra duşmanului de veacuri. E în picioare în automobil. Deodată o ploaie de flori îl acoperiră în aclamaţiile mulţimii. Era poporul care îşi da prinosul său de veneraţie armatei româneşti. Era sărbătorirea triumfală a celui mai mare erou, în cele mai sfinte clipe ale neamului. Automobilul nu mai poate înainta. Mulţimea creşte şi un ocean de capete, Români, Unguri, şi alte naţionalităţi ale oraşului aclamă pe viteazul general. Delegaţia oraşului înaintea armatei. Deodată apare o delegaţie

în cap cu primarul oraşului, care oferă pâine şi sare învingătorului, salutându-l în aplauzele tuturor, aducându-i cuvinte de o înălţătoare laudă şi de divinizare. Toţi plâng. Sunt lacrimi de bucurie, de bucuria cea mare, ce ţi-o dă înfăptuirea unui măreţ vis. „Aţi fost aşteptat, domnule general" …şi vorbitorul izbucni în lacrimi. „Să ne trăieşti! Acum putem muri cu toţii, că am văzut înfăptuit cel mai frumos vis al vieţii noastre, am văzut pe fiul Ardealului, pe Dumnezeul nostru, intrând triumfător, sfidând moartea ca să ne salveze pe noi." Aşa a grăit părintele vicar Roman Ciorogariu. Uralele nu mai contenesc. Era un delir.

Într-un context internaţional nesigur, la 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Ţării din Chişinău a hotărât unirea Basarabiei cu România, o acţiune care a avut un impact mai deosebit asupra populaţiei din Vechiul Regat. Iar Nicolae Iorga făcuse eforturi uriașe pentru pregătirea acestui eveniment. La sfârşitul anului 1918, pe fondul unei prăbuşiri a Puterilor Centrale şi a creşterii tensiunilor din toată Austro-Ungaria, opinia publică românească încă spera în constituirea României întregite. Cazul Basarabiei este văzut ca un exemplu, ca o prima etapă pentru realizarea României Mari. În funcţie de opţiuni politice distincte, în ziarele cercetate se considera că unirea Transilvaniei şi Bucovinei nu a devenit deloc posibilă decât odată cu dezintegrarea Imperiului Ţarist. Astfel Renaşterea, preluând unele opinii ale lui P.P. Carp, considera că în acel 1916 „s-a renunţat la Basarabia pentru Ardeal"[229].

Două zile mai târziu în acelaşi ziar, chiar pe pagina întâi se specifica că și: „Basarabia, Bucovina, Transilvania" constituie „treptele înfăptuirii visului de unire a tuturor românilor. În general se considera că românii din Basarabia erau tocmai cei care au deschis drumul în realizarea României Mari, însă fără Transilvania unirea nu este deplină. Această idee a prins contur ulterior, actul de la 1 decembrie 1918 semnificând Unirea pentru tot spaţiul locuit de români. Ziarul conservator *Steagul* menţiona și faptul că: „după Basarabia a venit rândul Bucovinei, iar pilda Bucovinei va fi în curând urmată de Ardeal, Ardealul pentru care a pătimit Marele Mihai, Ardealul către care se îndreptau de cinci veacuri năzuinţele românismului de dincoace de Carpaţi, Ardealul de care tot atâta timp îşi ţine întinse rugătoare braţele către noi"[230].

Acest spaţiu va rămâne pentru opinia publică din Regat piatra de temelie a noului stat român, năzuinţa supremă. Fără Transilvania, unirea Basarabiei şi Bucovinei ar fi incompletă. Este interesant de observat gradul de conştientizare, în aceste varii medii de informare, a unirii Transilvaniei cu România ca etapă finală

[229] *Renaşterea*, I, nr. 138, 12 noiembrie 1918, p. 1
[230] *Steagul*, nr. 201, 12 nov., p. 1

în realizarea României întregite. România Mare este considerată ca ceva firesc şi necesar. În viziunea gazetarilor, acest moment trebuia să marcheze pentru toţi românii: începutul unui vieţi mai bune pentru statul român şi pentru ei ca cetăţeni. În toată presa de la Bucureşti şi Iaşi, odată cu certitudinea înfrângerii Germaniei din toamna anului 1918, desăvârşirea unităţii naţionale capătă contur: „între hotarele formate de Tisa, Nistru, Dunăre şi Marea Neagră, nu va mai fi un tot etnic românesc, va fi un stat unitar român”[231].

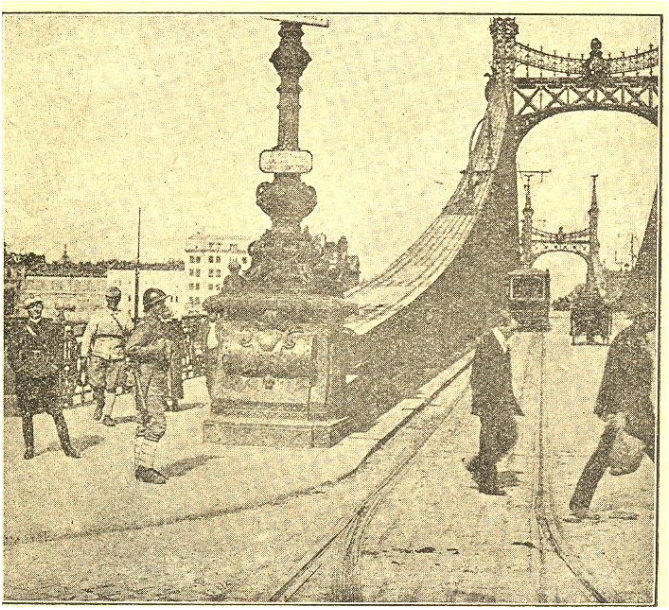

Santinelă română la Budapesta, păzind unul dintre podurile de peste Dunăre în 1919. Data ocupării Budapestei a rămas în istorie cea de 4 august, conform generalului Gheorghe Mărdărescu, deşi o unitate a armatei române pătrunsese deja adânc în oraş încă din ziua precedentă, nerespectând dispoziţiile generalului. Această faptă apare şi în lucrarea lui Constantin Kiriţescu, una dintre cele mai complete relatări ale războiului nostru dintre 1916 -1919. Iată câteva fragmente din memoriul generalului Rusescu, cel ce a intrat primul în Budapesta, în 3 august 1919: „Prin ordinul general de operaţiuni din 30 Iulie, Brigada a IV-a a intrat în compunerea Diviziei II-a cavalerie, prevăzîndu-se, după trecerea Tisei, pentru fiecare brigadă, un sector separat, acela al Brigadei a IV Roşiori cu direcţia generală Sud-Vest. Instrucţii verbale şi scrise prevedeau şi un rol principal al cavaleriei cu un caracter de oarecare independenţă, ca inamicul să fie izbit în toate direcţiunile, întors, şi să nu fie lăsat de-a se organiza, etc. În amurgul zilei de 31 Iulie, brigada IV Roşiori termină trecerea la Tissa-Köre la 24, şi ajunge la Psz. Hayzonghios, unde se găseşte proprit escadronul de descoperire şi un batalion de infanterie ce luptase cu inamicul

[231] *Steagul*, IV, nr. 201, 12 nov. 1918, p. 1

pînă la ora 22. Din propria iniţiativă iau dispoziţiuni de atac şi la ora 3 dimineaţa brigada intră în cantonament la Pely. Acţiunea de la Pely şi urmărirea grăbită a brigadei IV a avut de efect punerea în derută a Diviziei VI roşie, care pe distanţa de la Ianoshida până la Tapio Gyorgye de peste 15 km, pe dreapta şi pe stânga drumului, aruncă din căruţe şi abandonează cantităţi enorme de muniţii de infanterie şi artilerie precum şi multe mitraliere, prin culturi. În noaptea de 1 August se cantonează în Tapio Gyorgye, în contact cu grosul forţelor inamice de la Czegled. Încă de cu noapte încercuiesc inamicul cu recunoaşteri de ofiţeri, şi fără a mai aştepta vreun ordin, din propria iniţiativă, ghidat de ordinul general de la 30 Iulie, dau ordinul de operaţiune pentru ziua de 2 August, prin care în zorii zilei, arunc două escadroane şi apoi al 3-lea în spatele şi flancul inamicului, iar cu grosul forţelor mă îndrept spre Sörek Psz, de unde aştept mersul operaţiunilor. Din judecarea situaţiunii la faţa locului, căci inamicul începuse retragerea, derog de la ordin şi mă îndrept spre Tapio Szt. Marton la Alberty unde se interceptează capul coloanei inamice. Pe şoseaua dintre Alberty şi Czegled se fac peste 3000 de prizonieri şi 4 baterii de diferite calibre, mai multe autocamioane şi unul blindat. Potrivit situaţiei, am prevăzut ca Reg. 11 cu cinci escadroane, o secţie de artilerie şi două grupuri de de mitraliere să termine operaţiunile la Czegled şi spre Sud. Reg 6 să lase un escadron şi două plutoane pentru paza prizonierilor şi a întreg materialului de la Czegled la Alberty, iar cu restul de trei escadroane şi două plutoane; o secţie de artilerie şi două grupe de mitraliere, sub conducerea mea directă, să mă îndrept spre Buda-Pesta. Ajuns în înprejurimile oraşului, la răspântia Sarvasz-Cz, am surprins mai multe companii cu piramidele făcute şi o baterie gata de tragere. Pentru a nu pierde o clipă am impus celor peste 1000 de luptători inamici să se împrăştie imediat sub ameninţarea de moarte şi o patrulă a fost lăsată a scoate închizătorile de la arme şi a demonta tunurile. Sunt întâmpinat de o delegaţie de trei a guvernului unguresc ce venea în goana automobilului, ca să mă roage a mă opri, având comunicări importante. La rândul meu i-am rugat să mă scuze, dar sunt în timpul de trap şi nu pot opri coloana; după care, am parcurs o distanţă de încă trei kilometri, şi când am apreciat că am întrega capitală în bătaia tunului, am oprit. Delegaţia îmi spune: „Guvernul se află întrunit într-un consiliu şi mă roagă a mă retrage cu trupa". Am răspuns: „Nu numai că nu mă retrag, dar imediat voi intra în oraş şi oprirea de înaintare nu o poate ordona decât Comandamentul Superior Român la care, le spun că trebuie să se adreseze; şi în faţa delegaţiei dau ordin celor două tunuri a pune în baterie asupra oraşului (5000-6000 m)", după care adaug: „Timp nu este de pierdut, orice tratative altele decât ce priveşte detaşamentul meu, care este fapt îndeplinit, nu le pot trata eu, şi dumnealor să se adreseze Comandamentului Armatei Române, la Törek Szt Miclos." Din conversaţia oficială, delegaţia lasă să se înţeleagă că ar fi bine să nu se ocupe Buda-Pesta, şi mai mult ar fi voit să cunoască situaţia. Le-am răspuns că acesta este fapt împlinit încă de ieri şi armata română continuă înaintarea".

Se ajunge chiar ca în „Neamul Românesc" din ziua de 6/18 noiembrie 1918 să fie publicat un articol care punea problema situaţiei aromânilor de la sud de Dunăre.[232] Un alt aspect legat de conştientizarea necesară a opiniei publice românești, dar și cea a Europei era cel al semnificaţiei şi a necesităţii Unirii depline este amintirea voievodului Mihai Viteazul.

[232] *Neamul Românesc*, XIII, nr. 307, 6 nov.

Numele său apare foarte des în toate ziarele de pe la noi, indiferent de culoarea lor politică. Astfel în noiembrie 1918 sunt organizate manifestări în memoria domnitorului. Pe data de 8 noiembrie au loc la Bucureşti şi la Iaşi mari procesiuni dedicate primului unificator al ţării. Cu aceste ocazii mulţimea striga: „Trăiască România Mare”[233]. Se ţin cuvântări în care se reaminteşte că exemplul lui Mihai Viteazul trebuie luat în considerare şi pentru acel moment. Mihai Viteazul nu este numai eroul de la Alba-Iulia ci cel care a unificat toate cele trei ţări române.

Prin actul lui Mihai Viteazul, Alba Iulia devine „cetatea sfântă”, simbol al unităţii, dar şi al precedentului. Unirea apare ca un act conştient, o dorinţă a românilor de sute de ani, care se îndeplineşte în anul 1918, iar pe parcursul lunilor noiembrie şi decembrie asistăm în presa românească la pregătirea opiniei publice a unirii Transilvaniei cu România.

În numeroase articole sunt prezentate istoria Transilvaniei, situaţia demografică, cultura, multiplele aspecte legate de probleme politice şi sociale ale momentului. Opinia publică românească nu este informată numai de evenimentele de peste Carpaţi, de asemenea apar, mai ales după data de 1 decembrie 1918, toate articole prezentând o serie de personalităţi marcante din toată Transilvania: Iuliu Maniu, Ştefan C. Pop, Alexandru Vaida Voevod, Gheorghe Pop de Băseşti, Vasile Goldiş, episcopul Hossu, episcopul Miron Cristea.

[233] *Universul*, XXXVI, nr. 11, 10 nov. 1918, pag.3

General Traian Moşoiu (1865-1932). Născut la Tohanul Nou la 2 iunie 1865, în 1889 este absolvent al Şcolii Militare „Wiener Neustadt" din Viena, cu gradul de sublocotenent. În 1891 demisionează din armata austro-ungară, trece în România şi intră în armata română. Participă cu gradul de maior la al doilea război balcanic (1913) ca şef al biroului de mobilizare din cadrul Regimentului 30 Infanterie Muscel. În urma activităţii sale este avansat la gradul de locotenent-colonel. În 1916, la intrarea României în Primul Război Mondial, pătrunde în Transilvania la comanda grupului „Lotru". În zona Sibiului, câştigă bătălia de la Orlat. În defensivă, se află la comanda Diviziei 23 Infanterie, cu care duce grele lupte de apărare în zona înălţimilor Pietrosu şi Veveriţa, divizia sa fiind supranumită „Divizia de Fier". Pe frontul din Moldova, în vara lui 1917, se află la comanda Diviziei 12 Infanterie, participând la luptele de la Vârful Cocoşilă, Valea Dumicuşului, Răchitaşu. Este decorat de către generalul Henri Berthelot cu Legiunea de Onoare franceză. În anul 1919, în timpul ofensivei din Transilvania, a condus Comandamentul trupelor din Transilvania până la 11 aprilie, când conducerea este luată de generalul Gheorghe Mărdărescu, generalul Moşoiu preluând comanda grupului de armate „Nord". A condus contraofensiva victorioasă încheiată cu ocuparea Budapestei, devenind comandant al garnizoanei române din Budapesta, apoi guvernator militar al teritoriilor ungare de la vest de Tisa. După revenirea din Ungaria, a fost pentru scurtă vreme ministru de război, apoi senator, şi, ulterior, ministru al comunicaţiilor (1922-1923) si al lucrărilor publice (1923-1926). Decorat cu Ordinul Mihai Viteazu clasa a III-a. Încetează din viaţă la 15 august 1932.

Şi chiar în preajma zilei de 1 decembrie se observă o creştere a numărului de articole ce au ca subiect Ardealul şi locuitorii săi. În concordanţă cu epoca şi dreptul la autodeterminare în presa română se face în mod necesar o istorie a drepturilor noastre istorice a ţinuturilor dintre Nistru şi Tisa: „România nu cere decât bun dreptul ei, nu vrea nimic ce nu-i al ei"[234]. Astfel prezentarea situaţiei politice a momentului din Transilvania constituie un alt subiect ce apare în presa din Regat, un subiect foarte actual atunci, tot așa cum a rămas și în ziua de astăzi. Aceste articole sunt relativ numeroase, dar însă nu sunt de mari dimensiuni. Se mai menţionează constituirea Consiliului Naţional Român, precum și discuţiile eşuate ale liderilor români cu maghiarii etc. În unele cazuri situaţia din toată Transilvania este tratată în acelaşi articol în care se menţionează pe larg cum decurg evenimentele în Bucovina[235].

La fel sunt publicate de asemenea manifestele Consiliului Naţional Român, conţinând ceva informaţii despre lideri sau menţiuni despre viitoarea Adunare de la Alba-Iulia. Ziarul Universul din 19 nov./2 dec. 1918 prezintă propria sa viziune despre ceea ce a avut loc la Alba-Iulia, fără a avea însă suficiente informaţii legate de acest istoric eveniment „atmosfera simbolică în numele mitropoliei întemeiată

[234] *Universul*, XXXVI, nr. 15, 14 nov. 1918, p. 1
[235] *Renaşterea*, I, nr. 133, 7/20 nov. 1918, *Românii de peste munţi*, p. 1.

de Mihai”.[236] Interviul cu un delegat, Popovici, al liderilor romani din Transilvania, dat ziarului Îndreptarea este preluat imediat de mai multe ziare. Pentru românii acelei epoci grele, ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918 are o dublă semnificaţie naţională: pe de-o parte evenimentul de la Alba-Iulia pe de alta parte reîntoarcerea suveranilor în Bucureşti. Analizând reflectarea acestor două momente în presa vremii se observă că ştirile despre suverani sunt publicate mai repede în presă, sunt mai clare şi explicite.

De asemenea, diferă mărimea spaţiului acordat. În majoritatea publicaţiilor cercetate acestor momente le sunt rezervate prima pagină, zilele în care apar sunt diferite. Ştiri sigure despre ce s-a hotărât la Alba-Iulia apar din 22 nov./5 dec. şi mai detaliate în ziua de 23 nov./6 dec.. Iniţial, apar pe prima pagină scurte ştiri ce descriu în punctele sale esenţiale cum s-a desfăşurat şi ce s-a hotărât la Marea Adunare de la Alba Iulia.

A doua zi (pentru unele periodice 23 pentru altele 24 nov.) ziarele oficioase din Bucureşti şi din Iaşi rezervă prima lor pagină li o raportează la mărimea şi la importanţa momentului de la Alba-Iulia, un eveniment punând însă mai ales accentul pe prezentarea documentelor oficiale (rezoluţii, apeluri către Rege sau români, discursuri ale tuturor liderilor ardeleni).

Viitorul din 23 nov./6 decembrie 1918 acorda aproape două pagini şi jumătate (pp.1-3) din cele patru unirii Ardealului. Titlul este destul de este sugestiv: „*Cum s-a întregit Neamul Românesc*”. Titlul din *Universul* se numeşte: „*Actul istoric de la Alba-Iulia*”, iar în ziarul *Izbânda* se spunea: „*Transilvania s-a unit cu România*”. Informaţii apar pe prima pagina şi în ziarul *Steagul*, *Lumea*.

Domina însă de departe documentele oficiale sau discursurile ţinute în oraşul Alba-Iulia de fruntaşii ardeleni. Descrierea desfăşurării evenimentului nu ocupa decât o mică parte a articolelor. Dacă *Universul* iniţial anunţa participarea a 150000 de persoane a doua zi revine considerând numărul participanţilor ca fiind la aproximativ 100000 de săteni şi 10000 de intelectuali, „cu conducătorii lor sfătoşi şi cu prelaţii”[237].

[236] *Universul*, XXXVI, nr. 20, 19 nov. 1918, p. 1
[237] *Universul*, XXXVI, nr. 25, 24 nov. 1918, p. 1

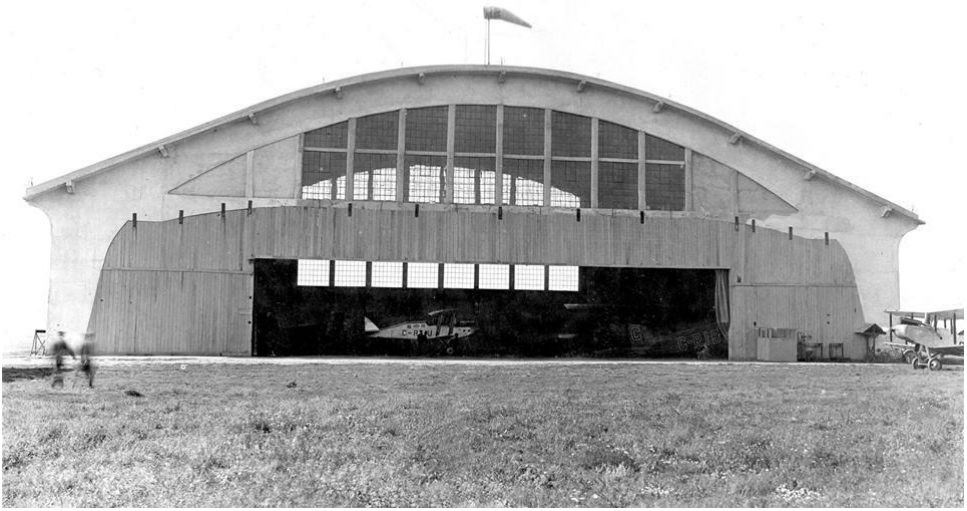

Primul hangar pentru avioane construit pe aeroportul din Galați.

O altă cifră vehiculată în ziarul *Steagul* este cea de 200000 de oameni[238]. Adunarea căpăta un caracter reprezentativ, potrivit ziarului *Izbânda* prin prezenţa românilor din toate păturile sociale şi din toate partidele[239]. Sunt menţionaţi şi cine participa din partea presei (ziarele ardelene în primul rând). Presa română va prezenta şi situaţia politică a Transilvaniei astfel: Consiliul Dirigent alcătuit din 15 miniştri, cu atribuţii executive provizorii până la unificarea definitivă. Trebuie să avem în vedere simbolistica şi importanţa dată manifestării de la Alba Iulia, în presa din vechiul Regat. Astfel ziua de 1 decembrie apare ca „zi sfântă”[240]ce poartă pecetea unei „solemnităţi istorice”[241] şi „va rămâne peste veac în calendarul neamului şi ea va aduce aminte generaţiilor de mâine săvârşirea unirii tuturor românilor din toate ţinuturile Basarabiei, Bucovinei, Ardealului alături de mama lor, de care au fost despărţite pe urma vitregiei soartei ce s-a abătut asupra acestui neam, de acelaşi sânge şi cu aceeaşi limbă”[242]. Unirea Transilvaniei cu România

[238] *Steagul*, IV, nr. 212, 24 nov. 1918, p. 1
[239] *Izbânda*, I, nr. 26, 24 nov., 1918, p. 1
[240] Universul, XXXVI, nr. 20, 19 nov. 1918, p. 1
[241] Lumea, I, nr. 30, 28 nov. 1918, Porumbelul de la Alba Iulia p. 1
[242] *Universul*, XXXVI, nr. 25, 24 nov. 1918, p. 1

este considerată a fi „visul de secole înfăptuit”[243]. Data de 1 decembrie devine cea mai mare sărbătoare „pe care au avut-o românii vreodată”[244].

O fotografie rară, datată 7 dec. 1921, cu aviatori gălățeni lângă hangarul de lemn, construit pe terenul Regimentului Roșiori (în zona fostei săli ICOR), în data de 7 decembrie 1921. După câțiva ani, aviația civilă și cea militară au primit teren (unde astăzi este mall-ul) pentru construcția Aeroportului Galați. Fotografie din colecția domnuli Gordas.

Legătura cu istoria apare şi prin rememorarea lui Mihai Viteazul, legătură amplificată şi datorită locului ales: Alba-Iulia. Remarcăm faptul că se încearcă construirea imaginii de întregitor a lui Ferdinand I din perspectiva de continuator al operei lui Mihai Viteazul: „Visul trăit o clipă de eroul de la Turda ia astăzi fiinţă sub sceptrul Regelui Ferdinand, sub care se mândresc astăzi pe lângă vechile ţări româneşti şi Basarabia şi Bucovina”[245]. Această zi apare ca simbol nu numai pentru românii ardeleni ci pentru toţi românii.

[243] *Viitorul*, XI, nr. 3183, 24 nov. 1918, p. 1
[244] *Îndreptarea*, I, nr. 181, 24 nov. 1918, p. 1
[245] *Viitorul*, XI, nr. 3178, 19 nov. 1918, p. 1

Strada Mare din Galați, care a fost o bună bucată de vreme cea mai scurtă legătură cu portul Galați.

Crearea României Mari apare în presa ca ceva magic, un ideal îndeplinit, o unire pentru veşnicie. Nu se acorda un spaţiu foarte mare acestui eveniment, caracterul descriptiv nu este o trăsătură a articolelor dedicate actului de la Alba Iulia sau celor care tratează unirea celor trei provincii ca ansamblu. Suntem încă într-o lume dominată de război, de foamete şi boli, iar modalităţile de exprimare a ziariştilor reflectă într-o anumită măsură realitatea. Actele oficiale de la Alba-Iulia, precum și toate discursurile liderilor ardeleni devin purtătoare de cuvânt a unităţii şi a dorinţei românilor din Transilvania. Iar semnatarul articolului despre adunarea de la Alba Iulia din *Îndreptarea* încheie articolul prin următoarele cuvinte: „Eu unul robul tău mulţumescu-ţi Ţie Doamne că am văzut şi aceasta, de acum pot închide pleoapele liniştit”[246]. La Alba-Iulia participau şi delegaţi din celelalte provincii locuite de români: acest fapt este menţionat şi în presă: din Basarabia, Bucovina, reprezentanţi ai armatei române.

Totuşi vedem că nu armata română este cea care a eliberat Transilvania, însă steagul „care a învins la Mărăşeşti îşi întinde binecuvântarea-i glorioasă asupra strămoşescului pământ cel sfânt al ţinutului Ardealului strămoşesc, asupra

[246] *Îndreptarea*, I, nr. 181, 24 nov. 1918, p.1

ţinuturilor româneşti ale Banatului, Crişanei şi Maramureşului…”[247]. România Mare aşa prefigurată mai rămâne să-şi consolideze situaţia şi să-şi delimiteze precis hotarele în raport cu noile state vecine. Sub acest aspect armata română va juca un rol important. Statul Major al Armatei, condus de generalul Prezan, lansează o proclamaţie către Ardeal prin care se arata că: „păşind cu dragoste frăţească pe pământul Transilvaniei, oştirea română vine în numele unor drepturi naţionale şi omeneşti pentru a garanta libertatea deplină a tuturor”[248]. Unirea pare în sfârşit a fi deplină: „Unirea Românilor de peste munţi cu România Liberă venită la un interval de timp aşa scurt după unirea Basarabiei şi a Bucovinei desăvârşeşte idealul integral al românismului într-un chip neaşteptat şi miraculos de favorabil românilor”[249].

Noile graniţe, încă necucerite în întregime şi nici recunoscute de Marile Puteri, sunt percepute ca drepte şi fireşti hotare[250]. După data de 1 decembrie, Ardealul nu dispare deloc din peisajul publicistic din Regat, din contra. Delegaţiile acestei provincii sunt primite cu mult fast de către populaţie, guvern şi Rege. Războiul încheiat, forţele politice române, mai vechi şi mai noi partide, depun efortul pentru a atrage electorat pentru viitoarele alegeri. Votul universal şi legea agrară modifică întru-câtva scena politică a ţării. Transilvania este la rândul ei inclusă în acest angrenaj.

Palatul Administrativ la puțină vreme după inaugurare, lucru care se vede ușor după mărimea teilor plantați. Ilustrata însă are o informație nouă pentru cei care o privesc atent. Ați citit desigur

[247] *Viitorul*, XI, nr. 3183, 24 nov. 1918, p. 1
[248] *Steagul*, IV, nr. 206, 17 nov. 1918, p.1
[249] *Steagul*, IV, nr. 231, 25 dec. 1918
[250] *Viitorul*, XI, nr. 3183, 24 nov. 1918, p.1

în presa acelor timpuri că domnii prefecți se deplasau în județ pentru problemele ivite cu trăsura. În dreapta a imaginii și undeva în spatele clădirii principale vedeți atenansele prefecturii, inclusiv corpul pentru calești și caii utilizați.

Astfel în ziarul „*Neamul Românesc*", istoricul Nicolae Iorga adresează o invitaţie şi grupărilor democratice din vechil Regat, Basarabia, Bucovina şi „întâmplător din Ardeal" pentru o consfătuire în ziua de 1/14 dec. 1918. Cu această ocazie se va constitui și Partidul Naţionalist Democrat. Toți liderii politici din Vechiul Regat sunt din ce în ce mai preocupaţi de strângerea legăturilor absolut necesare cu fruntaşii din Transilvania."[251] În Franţa, aliată în Primul Război Mondial, în cursul trecerii pe Champs-Élysées a unui detaşament român, cu ocazia paradei militare de la Paris, din 11 noiembrie 1919, generalul francez Henri Mathias Berthelot[252] i s-a adresat personal generalului Ferdinand Foch[253] cu următoarele simţite cuvinte: „Foch, saluez! C'est la famille." (Salutaţi, Foch! Aceştia fac parte din familie).

---

[251] *Alba Iulia 1 Decembrie 1918 în presa din Vechiul Regat*, scris de Andrei Florin Șora

[252] Henri Mathias Berthelot (n. 7 decembrie 1861 la Feurs, Franţa-†28 ianuarie 1931) a absolvit Academia Militară Saint-Cyr, în 1883 şi a fost un general al armatei franceze. În Primul război mondial a fost şef de stat major al comandantului-suprem al trupelor franceze pe Frontul de vest, mareşalul Joseph Joffre. A petrecut şi două perioade în România, ca şef al Misiunii militare franceze România.

[253] Ferdinand Foch (n. 2 oct.1851-†20 mart.1929) a fost un mareşal francez, unul dintre principalii comandanţi militari francezi din timpul primului război mondial. A fost şeful statului-major al aliaţilor din martie până în noiembrie 1918. Apreciat de toţi, atât de trupele din prima linie, cât şi de spate, considerat în ministere un om flexibil şi neutru din punct de vedere politic, Foch câştigă repede aprecierea unanimă şi se impune ca marele lider militar al victoriei. Ofensivele din vara şi toamna lui 1918, conduse atunci conform principiilor sale de putere şi de mobilitate, l-au făcut să captureze milioane de soldaţi germani şi să distrugă ceea ce în 1914 era cea mai puternică armată din lume. In lucrarea sa „Principiile războiului" 5, care-l va situa în rândul clasicilor gândirii militare, Ferdinand Foch defineşte coordonatele esenţiale ale pregătirii militare a viitorilor comandanţi, conferă ca fundament învăţământului militar studiul principiilor războiului şi al cazurilor istorice concrete, cere ca din timp de pace să se asigure, rezolvarea acestor cazuri, după ce s-a valorificat la maximum istoria, experienţa acumulată. Ca profesor la Şcoala de Război şi mai apoi comandant al ei, Foch a meditat profund asupra principiilor războiului. Conferinţele sale, editate în două volume, au constituit baza pregătirii celei mai mari părţi a corpului de cadre. El a apărut clar ca un discipol al lui Clausewitz. Mai mult, a operat în tezele germanului, deformări importante în favoarea ofensivei înverşunate. In galeria marilor scriitori militari francezi, mareşalul Ferdinand Foch împarte, împreună cu mareşalul de Saxa şi Napoleon, privilegiul de a-şi fi pus în aplicare pe câmpul de bătălie o doctrină pe care el o fundamentase şi cu care se familiarizaseră multe generaţii de ofiţeri. Ca şi Clemenceau, Foch doreşte să zdrobească pentru totdeauna puterea germană. Consilier militar la redactarea tratatelor de la Versailles, se arată favorabil unor condiţii foarte dure, pe care Aliaţii nu pot să le accepte, căci ele consacrau o dominaţie prea mare a Franţei în Europa. Îndepărtat de la putere, este numit mareşal şi se consacră activităţii din cadrul Academiei Franceze...

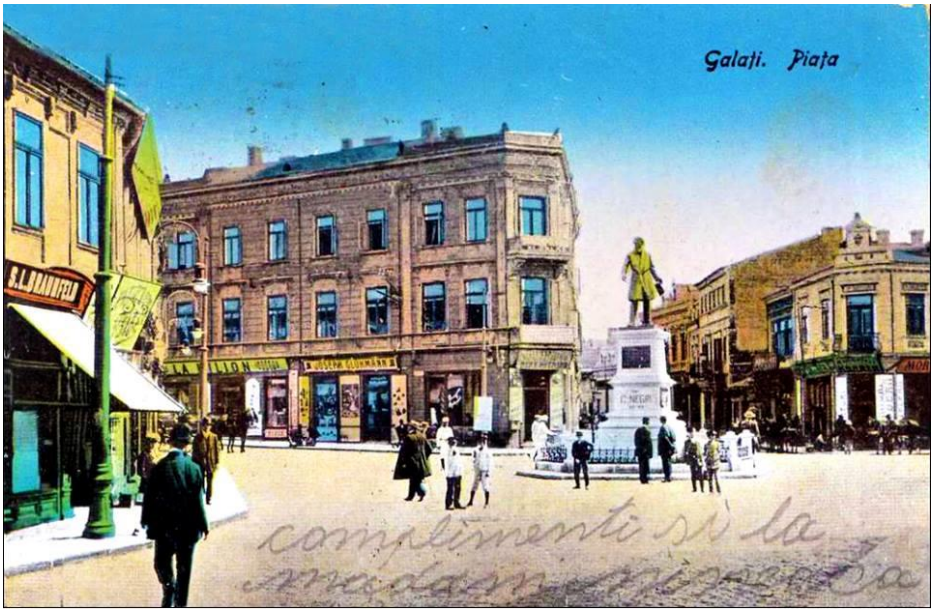

Piața Regală după anul 1912. Aș vrea să accentuiez aici faptul că înainte ca România să devină regat, în anul 1881, această piață s-a numit „La răspântie” și abia după 1881 a devenit „Piața Regală”, ca un omagiu adus de gălățeni acestui eveniment. Trebuie știut că la 18 martie 1856 se semnează Tratatul de la Paris. Pe baza acestui tratat se convoacă adunările ad-hoc care hotărăsc unirea principatelor Moldova și Țara Românească (Muntenia), cu stipulația clară „sub conducerea unui principe ereditar străin”. Principatele se aflau sub suzeranitate turcă. În noaptea de 11 spre 12 februarie 1866 Al.I. Cuza, care era totuși domnitorul ales de țară, este înlăturat, formându-se o Locotenență Domnească. Membrii acesteia încep demersurile pentru aducerea unui prinț străin la conducerea Principatelor Unite. La 30 martie 1866, după ce Filip de Flandra refuză tronul Principatelor, Locotenența Domnească publică o proclamație prin care recomandă alegerea prin plebiscit a lui Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen ca domn al României cu numele de Carol I. La 10 mai 1866 Carol I sosește la București. Depune jurământul în fața Parlamentului, devenind principe al României (până la 10 mai 1881, când România devine regat), după care devine primul rege al României. Această zi va deveni Sărbătoarea Națională a Regatului României până în anul 1947.

Franţa domina în acel moment, din toate punctele de vedere, dar mai ales cel militar, întreaga Europă, motiv pentru care toţi combatanţii se simţeau coautori la noua construcţie a lumii de după război, o lume în care o parte din popoarele înglobate prin rapt şi prin silnicie în Imperiul austro-ungar, care era bolnavul lumii de atunci, după război devenite naţiuni libere, cu sprijinul generos, corect şi înţelept al naţiunii franceze, aceea care n-a suportat niciodată ocupaţia țării, robia, samavolnicia politică şi nedreptatea îndreptată spre cei mulți.

Între anii 1870-1871 răzeşul Petrache-Liciu-Caia, bunicul marelui actor focşănean Petre Liciu, a construit Sala Roxy în Piatra Neamţ, primul local special amenajat pentru teatru. Aici va juca în 1876 vestita companie teatrală condusă de Fani Tardini şi fraţii Alexandru şi Ioan Vlădicescu. Sala Roxy s-a păstrat până la începutul anilor 1860, când a fost dărâmată, iar în locul ei s-a amenajat parcul dintre teatru şi Hotelul Ceahlău. În aprilie 1909, marele actor Petre Liciu se afla în turneu cu trupa sa la Galaţi. Într-una din zile, în timp ce se afla la birtul lui Maier, „specialistul în fripturi" al oraşului, aşteptând comanda, Liciu aude zarvă mare şi ţipete: „Foc! Arde la Silberstein!". Cel mai tare ţipa însă o femeie, al cărei copil rămăsese în casa mistuită de flăcări. Văzând că pompierii nu se arată, Liciu se ridică de la masă, se îndreaptă spre locul cu pricina, intră calm în flăcări şi peste puţin timp revine cu copilul în braţe. Fericita mamă, după ce i-a acoperit mâinile cu sărutări, l-a întrebat cum poate să-i mulţumească. „Spune că ţi-a salvat copilul actorul Petrache Liciu", a fost singura dorinţă a salvatorului. După care s-a aşezat tacticos la masă ordonând chelnerului: „Fă-mi altă friptură, că asta s-a răcit". Compania Fanny Tardini-Vlădicescu a fost cea mai mare şi mai bine organizată trupă teatrală din provincie, în rândurile căreia se numărau: renumita primadonă Fanny Tardini, marii actori ai secolului al XIX-lea, fraţii Ion şi Alexandru Vlădicescu, Raluca Stavrescu, Maria şi Ion Anestin. Influenţa pe care a avut-o această companie teatrală asupra poetului Mihai Eminescu este ilustrată cu multă măestrie de către Zoe Dumitrescu-Buşulenga în Eminescu, Viaţă, Creaţie, Cultură, Editura Eminescu, Bucureşti, 1989. „Venirea lui Mihai la Cernăuţi, în primăvara lui 1864, a coincis cu un adevărat eveniment pentru românii de acolo: la stăruinţa unor mari proprietari din Bucovina, a fraţilor Costin, trupa de teatru a fraţilor Vlădicescu-Tardini acceptase invitaţia de a da un şir de reprezentaţii cu piese patriotice şi cu cântece româneşti. Reprezentaţiile au avut loc în sala Hotelului de Moldavie, cu începere de la 1/13 martie. Timp de două luni şi jumătate, în oraş a domnit un entuziasm de nedescris, mai cu seamă printre tineri şi intelectuali. Elevii liceului erau nelipsiţi la reprezentaţii, printre ei şi Eminovici." Mulţi dintre cei care astăzi văd scris numele „Fani Tardini" pe faţada clădirii Teatrului Dramatic, nu ştiu că în 1864 actriţa a adresat municipalităţii gălăţene o cerere în care solicita o subvenţie necesară pentru a concepe „un teatru demn de înalta şi frumoasă misie". În 1908, *Junimea literară* titra: „Pe vremuri, Fani Tardini fusese zeificată. Se zicea că era o splendoare de frumuseţe şi artistă de mare temperament. Şi aşa a fost, între întemeietorii teatrului român. Cu fraţii Vlădicescu a cutreierat Ţara Românească şi toate ţările româneşti, dând alarma deşteptării". Portretul actorului Ion Vlădicescu (1831 - 1895) este ilustrat cu mult talent de către Petre Sturza: „La hotel Eckstein, unde trăsese toată trupa noastră, într-o odaie în fundul coridorului la 2-3 camere departe de a mea şedea un domn mic, slab, ras, cu părul mare alb dat pe spate şi care trecea zilnic pe dinaintea uşii mele. Figura palidă, privirea caldă, mâinile mici, gesturile puţine şi delicate îmi atraseră numaidecât luarea aminte. Aflai că este conu Iancu

Vlădicescu, fratele mai mare al lui Alexe Vlădicescu. Era un bătrânel simpatic, cu destulă cultură şi care, din pricina slăbiciunii pe care a avut-o întotdeauna pentru cei mai bătrâni ca mine, mi-a devenit simpatic numaidecât. Avea pe atunci peste 60 de ani, dar era delicat şi modest ca o fată mare. Se vede că i-am plăcut şi ea, fiindcă ne-am împrietenit şi tot timpul cât am stat la Galaţi eram nedespărţiţi. Era instruit, la curent mai cu tot ce apărea relativ la artă, aşa încât conversaţiile noastre ne erau lipsite de interes. Avea bătrânul un spirit fin, maliţios şi un dar de observaţie neobosit. Cu toate că mai în vârstă decât fratele său Alexandru, aveau un cult pentru el, în care intra o dragoste maternă, ca să zic aşa, o grijă neîncetată de a-l apăra, deşi Alexandru era mai înalt, mai chipeş şi mai voinic decât bătrânul. Dacă Alexandru era bun actor, atunci fratele său Ion era un adevărat artist, unul dintre cei mai de seamă comici de pe vremuri. Se zice că la spectacolele trupei Vlădicescu, când Alecu era în scenă, nenea Iancu păzea liniştea în culise, oprind actorii să vorbească şi să facă zgomot, ca să nu distragă pe Alecu care joacă. Odată pe când se juca o veche melodramă, Săracii cu haine negre, în care nenea Iancu juca Bigot, un rol de june comic, iar Alexandru pe protagonistul piesei, în timp ce acţiunea se desfăşura pe scenă, în culise Iancu gata costumat şi grimat, ca de obicei, păzea liniştea, să nu fie tulburat Alecu. Deodată din scenă se aude şoptindu-se: - Bigot, să intre Bigot, unde-i Bigot? Nenea Iancu, Bigot însuşi, ocupat cu poliţia culiselor aude şoaptele din scenă şi zice şi el supărat: - N-auzişi, poftim iar s-a supărat Alecu; Bigot, care-i Bigot? Să intre frate Bigot. - Păi, d-ta eşti, nene Iancule, nu vezi? îi zice cineva arătându-i costumul. - Aşa-i, că bine zici, iacă, am uitat uita-m-ar relele, zice nenea Iancu, întrând grăbit în scenă pe când actorii se priveau între ei zâmbind."[254] Alexandru Vlădicescu (1842-1903) a făcut parte la început din trupa lui Mihail Pascaly. Din 1864 şi-a alcătuit el însuşi o companie teatrală intitulată Fanny Tardini-Vlădicescu cu care a colindat oraşele moldovene, trecând în Transilvania, la Braşov (1865-1866). Repertoriul trupei cuprindea melodrame şi piese senzaţionale, comedii originale şi traduceri din literatura franceză. Trupa teatrală, în care Alexandru Vlădicescu era director şi regizor, s-a destrămat în 1895, după trecerea în nefiinţă a lui Ion Vlădicescu.

Astăzi cei care au muls timp de milenii teritoriile româneşti, schiaună pe toate vocile aduceri aminte din timpul când ne mânau ca pe vite, au chiar neobrăzarea să ceară revizuiri teritoriale bazate pe fantasmagorii, dar noi o să le aducem mereu aminte de câmpurile Mărăşeştilor unde un popor întreg a dat jertfa supremă tocmai pentru a nu mai auzi de ei. Mă refer la acei care ne-au mutilat în ultimul război la Ip, Treznea, Moisei şi Sărmaşu ca şi pe la Mureşenii de Cîmpie, Cîmpia Turzii, Luduş, Prundu Bîrgăului, Huedin, Cucerdea, Lăscud, Zalău, Ciumirna, Ianculeşti, Hodoş, Hîda, Nuşfalău, Halmăjd, poate le-o ajuta odată ăl de sus să guste şi ei din aşa ceva, să vadă şi ei ce-au făcut la noi. La anunţarea decesului generalului Henri Mathias Berthelot, desigur nume mare, însăşi prim-ministrul României, Gheorghe Mironescu[255], a trimis o telegramă către Preşedintele

[254] v. Petre Sturza, *Amintiri, 40 de ani de Teatru*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1966, p. 153
[255] Gheorghe Mironescu a fost prim-ministru al României de două ori. Prima dată în 1930, iar a doua oară în perioada 1930-1931.

Consiliului de Miniştri din Franţa cu acest text: „La mort prématurée du général Berthelot remplit de profonde douleur la nation roumaine reconnaissante au grand général pour son importante contribution à la réorganisation de l'armée roumaine, ainsi que pour sa part glorieuse dans la victoire commune.

Această cazemată este intactă. Ea s-a înfundat trei metri în solul moale; 2. Cazemată de mitralieră pe malul Siretului. Comuna galăţeană Nămoloasa a intrat istorie datorită fortificaţiilor Focşani-Nămoloasa-Galaţi, construite pe vremea Regelui Carol I şi luptelor date în această zona în cele două războaie mondiale. Preocupat de siguranţa militară a Capitalei, Regele Carol a insistat în mod deosebit în favoarea construirii unui sistem de fortificaţii (între anii 1883 şi 1895) în jurul Bucureştilor şi pe linia Focşani-Nămoloasa-Galaţi, apelând la serviciile unei autorităţi în domeniu, generalul belgian Brialmont. Este adevărat că a avut de învins prejudecăţile opiniei publice şi opoziţia vehementă a unor parlamentari, ce socoteau nejustificate cheltuielile necesare unor astfel de fortificaţii. In luna iulie 1917, armata germană condusă de generalul Mackensen a fost oprită pe aliniamentul fortificaţiilor de trupele conduse de generalul Averescu. A fost o mare victorie, care a presupus şi mari jertfe. În acele lupte şi-au dat viaţa zeci de bărbaţi din Nămoloasa, iar sătenii au ridicat un monument prin care să le cinstească memoria. Astfel de monumente, cum este şi cel de la Nămoloasa, sunt în categoria monumentelor de for public, nu monumente istorice, iar în aceste condiţii nu beneficiază de protectia legii monumentelor istorice. De fapt, sunt monumente aflate pe inventarul primarului localităţii, iar modul în care sunt protejate şi conservate astfel de monumente sunt la latitudinea primarului. Primene lucrări topometrice şi de proiectare a regiunii fortificate Focşani-Nămoloasa-Galaţi, ca şi înfiinţarea Consiliului Superior al Armatei în 1878 au fost ordonate de geralul Ştefan Fălcoianu. În 1882, prin decretul nr 90, a fost creat primul regiment de geniu, iar în vara anului 1881 a luat fiinţă şcoala de artilerie[256] şi geniu, la iniţiativa col. genist

[256] Termenul „artilerie" derivă din verbul arhaic francez „artiller", care înseamnă arta de a construi şi mânui, pe timpul luptelor, diferite maşini de război. Dar această maşină de război, cum este tunul, nu este o maşină oarecare! „În această maşină (tun) se razimă toată puterea pedestrimii, toată splendoarea călărimii, cu un cuvânt toată puterea războiului", observa cronicarul polonez L. Gorecki! De aceea, comandanţii militari, din toate timpurile, au învăţat că Ştiinţa folosirii acestei arme puternice este o datorie pentru ei. Napoleon o spune direct: „Un comandant care nu ştie să folosească această puternică armă din subordine, care nu are consideraţii pentru nevoile artileriei, nu ar trebui să o comande niciodată". 1843-1850 sunt anii organizării primelor baterii de artilerie în Ţara Românească şi Moldova, a înfiinţării unor turnătorii proprii în Munţii Apuseni, a folosirii

George Slăniceanu, pe atunci ministru de război. Regiunea întărită Focşani-Năməloasa-Galaţi (1888-1893) a fost executată de Regimentul 2 geniu, comandat de col. Zamfir Gheorghiu, zonă care a fost minată în vara anului 1917, inclusiv podul de la Lungoci, construit în anul 1898. Însuşi generalul Constantin Prezan (n. 27 ianuarie 1861, Sterianu de Mijloc, judeţul Dâmboviţa-†27 august 1943, Schinetu, judeţul Vaslui), un viitor mareşal al Armatei Române, fost delegat al Ministerului de Război la Magdeburg (Germania) între anii 1880-1881, pentru supravegherea fabricării materialului de apărare necesar liniei fortificate Focşani-Năməloasa-Galaţi.- Apud Petre Zaharia, Istoria armatei de geniu din armata română, Ed. Mil. 1994. În ceea ce priveşte armata română de pe frontul străpuns la Cotul Donului, în 1944 şase divizii de pe aliniamentul Iaşi-Chişinău-Nistru aveau mari pierderi şi erau încercuite. Alte nouă se retrăgeau spre linia fortificată Focşani-Năməloasa-Brăila, iar 10 mari unităţi din cadrul Armatei a IV-a se menţineau între Siret-Linia Carpaţilor. Dacă nu ar fi fost 23 august 1944, se mai putea rezista pe linia Focşani-Năməloasa-Brăila o perioadă de circa 6 luni. Conjuraţia politicienilor de la Bucureşti, defetismul unor înalţi comandanţi militari de front, trădarea şi incapacitatea de comandă, au dus la pierderea bătăliei pentru Armistiţiu din Moldova (19-23 august 1944), oferind liderilor sovietici un avantaj geopolitic nesperat, care a favorizat înaintarea spre Sud-Estul Europei şi, implicit, a dus la instaurarea regimurilor de democraţie populară.

Au nom du Gouvernement roumain je prie Votre Excellence de vouloir bien agréer l'expression de nos condoléances les plus sincères. La Roumanie gardera éternellement au grand disparu un pieux souvenir."

Casa Apostoleanu din Focşani pe str. Cuza-Vodă, nr. 50-52. Prin casa boierilor Vasile şi Smaranda Apostoleanu, propietarul moşiei Răzoare, au trecut toate gloriile culturii române din a

tunurilor în luptele purtate pentru realizarea unor idealuri la care poporul român aspira de veacuri. Artileria de cetate, denumită iniţial artilerie de asediu, a fost creată ca o categorie distinctă datorită executării lucrărilor de fortificaţii din jurul oraşului Bucureşti şi din zona Focşani-Năməloasa-Galaţi. Primele subunităţi, două companii de asediu, au fost înfiinţate la 1 aprilie 1885.

doua jumătate a secolului al XIX-lea şi din prima jumătate a secolului trecut. La sfârşitul secolului XIX, familia dispunea de două imobile, construite în acelaşi stil european, cu influenţele târzii ale curentului romantic. Această casă a fost gazda multor personalităţi ale vremii, printre care s-au numarat şi membrii familiei regale.Tot aici s-au născut principalele societăţi culturale ale vremii, iar vreme de mai bine de 20 ani, au avut loc serate muzicale, cenacluri literare la care au participat Duiliu Zamfirescu, Ion Mincu etc. Cele mai importante evenimente locale a căror gazdă a fost familia Apostoleanu sunt vizitele regelui Carol I, ale reginei Elisabeta şi ale regelui Ferdinand. Tot în acest vechi imobil s-a semnat Armistiţiul de la Focşani, între delegaţii Armatei Române şi reprezentanţii Armatelor Centrale în luna decembrie 1917. După anul 1945 casa este însă naţionalizată, găzduind un timp cartierul general al trupelor sovietice din zonă, iar după 1958 devine spital cu secţiile de chirurgie şi stomatologie. Constantin Argetoianu, scriere despre personajele din această casă ilustră cu multe subiectivisme exagerate şi inexactităţi: „în afară de d-na Stamatin, mai ţinea salon cu ifos în Focşani şi doamna Apostoleanu, născută Gâţă. Apostoleanu, avocat de mare talent, ajutat de soţia lui, o femeie de mâna întâi şi cu stare bună de la părinţi, a adunat o avere considerabilă şi a ridicat cea mai frumoasă casă din oraş. Energică şi autoritară, doamna Apostoleanu a făcut multă vreme „la pluie et le beau temps" în Focşani. Sala ei de bal „cu oglinzi mari", cu mobile de mătasă şi cu terasă pe grădină, a fost celebră până la Bucureşti" O notă de subsol, cu precizări genealogice, însoţeşte acest aliniat: „D-na Apostoleanu avea doi fraţi Gâţă: George, care făcea pe romanticul, se căsătorise cu sora lui Mitică Ollănescu (Ascanio), dar i-a furat-o căpitanul Aslan (ajuns mai târziu general). Focşănenii mai povesteau şi în anul 1894 despre galanteria lui George Gâţă: trimitea zilnic icre proaspete lui Aslan, care fusese surghiunit ca pedeapsă în Munţii Vrancei ,de către colonelul său. După divorţ a dat fostei sale soţii tot ce avea în casă, numai să o vadă fericită. Celălalt Gâţă se căsătorise cu o domnişoară Prodan. Familia Gâţă era o familie bună, din Panciu, dar n-a ajuns la notorietate decât în persoana doamnei Apostoleanu şi a fraţilor ei". Deşi aceste notaţii sunt pitoreşti şi exacte, se poate constata tendinţa de a diminua familia Gâţă (Despre această familie, vezi Mihai Sorin Rădulescu, *Boieri din Putna: Gâţeştii*, în „*Ziarul de duminică*", nr.16 (298), 28 aprilie 2006, p.4; supl.cult. al „*Ziarului financiar*", anul VIII, nr.1870, 28 aprilie 2006), fapt frecvent la Constantin Argetoianu care îşi reglează adesea conturile în memoriile sale. Pictorul George Demetrescu Mirea avea să fie și el oarecum legat de orașul Focșani prin soția sa, Maria născută Holban, fiica colonelului de infanterie Nicolae Holban și a Pulcheriei născută C. Filatoff. La rândul său, socrul pictorului era fiul lui Nicolae Holban și al jupânesei Maria Gherghel, fiica postelnicului Costache Gherghel, cu moșie la Șendricenii de Dorohoi și a surorii lui Ilie Kogălniceanu (tatăl istoricului). Faptul că pictorul era invitat la bal de către doamna Apostoleanu, figură proeminentă a lumii boierești din orașul capitală de pe Milcov, nu pare o întâmplare. George Demetrescu Mirea era bine văzut în cercurile aristocratice în sânul cărora fusese asimilat atât datorită talentului său, studiilor la Paris, cât și al bunăstării sale materiale. Mărturie a statutului social al pictorului Mirea stă casa sa impunătoare de pe Șoseaua Kiseleff, în imediata apropiere a Casei Titulescu, ce avea să fie cumpărată ulterior de către fruntașul conservator Ion G. Miclescu (din ramura Micleștilor de la Călinești, județul Botoșani) și de soția sa Alina, născută Cantacuzino, una dintre numeroasele surori ale savantului medic Ion Cantacuzino. Regele Carol I va reveni împreună cu regina Elizabeta și principele Ferdinand în 1888 pentru 2 zile în Focșani, găzduiți fiind în casa Apostoleanu. În aceiași casă plină de istorie, în 1917, se va semna armistițiul dintre armata română

şi Puterile Centrale. Tot la vizita din anul 1888 regele vizitează noile, pe atunci, fortificaţii Focşani-Nămoloasa-Galaţi vizitând şi cazematele de la estul Fundeniului spre Hanu Conachi. Regele va reveni la aceleaşi fortificaţii în anul 1889, participând la manevrele regale de la Fundeni-Focşani, inspectând călare cazemată cu cazemată şi va locui în aceiaşi casă din Focșani.

Adică cam aşa se traduce: „Moartea prematură a generalului Berthelot produce evident o profundă durere naţiunii române, care este recunoscătoare marelui general atât pentru importanta sa contribuţie la reorganizarea armatei române, cât şi pentru rolul jucat de el în victoria comună.

Această clădire era Sanatoriul Șantierului Naval, care era un fel de spital pentru salariați, cu medici și saloane pentru bolnavi. Vizavi era școala care mai târziu a devenit Centrul de calcul al SNG. În fundal se vede biserica Sf. Dumitru, ajunsă într-un avansat stadiu de degradare. În stânga pozei, peste drum, era Școala gimnazială nr. 2, care nu mai este. Observăm că pe această stradă, treceau tramvaie pentru că se văd firele cu stâlpii și liniile jos. Târziu au apărut tranvaiele pe Calea Prutului. E posibil să fie traversarea dintre Gara de mărfuri CFR nr. 8 spre Bădălan.

În numele Guvernului, o rog pe excelenţa dumneavoastră să binevoiască să accepte condoleanţele noastre cele mai sincere. România va păstra pe veci o pioasă amintire marelui dispărut.” Toate astea le-am reprodus din memorie, cu aproximaţie, după terfoloagele istorice ale timpului, dar sper să nu fi greşit prea mult, nea Alecule…

Ţîîîîîîîî.., ţîîîîî..., iote-te la el prepelicarul cu buricul încă verde, păi tu-i spui, mă leatule, lu’ moştu’ Alecu Biţu, cătană veche şi nefolositoare, la ce temperatură se coc covrigii cu susan, mă, ai mâncat tu vreodată din cazanul reghimentului fasole balşaia, ca să cunoşti şi tu bine, deabia atunci, în toată splendoarea lui

năvălitoare şi puhavă, damful prieteniei ruseşti, care le umflă şi astăzi turul pantalonilor micilor politicieni, acei ce încă ştiu a pronunţa bine, cocoşaţi şi băloşi „spasiva, daraghii tavarisci, dobrî vecer gaspadin palcovnic, spasiva, mă tiriplic necultivat?[257] Ştii tu ce și cum se cânta în Bucureşti, când pleca leatul la război, ca să se mai ostoaie în el dorul lui de casă şi mândruţă, mă? Ia-l ascultă tu aici la moştu' Alecu veteranu, ţârule: „Ai rumenă guriţă/Coniţă, coniţă./Să te'nsotesc acu?/Ea da din cap că „nu"./Amorul mă apucă/Duducă, duducă,/Ai milă şi de noi,/Căci mergem la război./Ah coniţă, ce plăcut,/Ai o talie şi-un picior nemaivăzut./ Dac'ai vrea să vii cu noi,/Nu ne temem de război."

Sau un altul, cântecel tăt poznaş, care suna ceva mai cu savantlâc: „Duducă, şezi ghinişor/Chiar la mini pi chişior,/Ţi-oi giura, nu fac abuz/Când vorbesc dispri harbuz/Ţi-oi vorbi dispri pârjoali/Dacî stai la mini-n poali/Mâna pi jenunchi îţ pun/Ţi-oi şopti şî di colţun/Dau cu cuşma-n tăti şeli/Şî te-oi păli cu surşeli/ Di nu vii odatî-ncoaşi/Nu vreau sî ti las în paşi./ Ţi-oi povesti di coşarcă/Di ti sui la mini-n barcă,/Pi Siret îi apa multî/ Şezi oleacă şî m-ascultî./Ti alerg prin păpuşoi/Ca sî-ţ fur cât-un pupoi/Sar bulendrili pi tini/Hăi, nu mai fuji di mini!/Merji înşet, înşetişor/Cî nu mai mi-s chiar fişior./Şi te-aş strânji di grumaz/ De-aş avea un pic răgaz/Ochincile parcă-s plumb/Fracul n-are niş un bumb/Şi tufleşti tăt în mini/Tu n-auzi, fătucă, ghini?/Pisti bortî sar cu greu/Văleleu, spatili meu./Când te-oi prindi, n-ai şi faşi/O să-mi spui cî tari-ţi plaşi/Şî că tu habar n-aveai/Limba dulşelui meu grai!"[258]

[257] Dex, Tiriplic s.n. (învechit) Fir de mătase sau de bumbac răsucit şi mercerizat, folosit la brodat sau la împletit. -Tc. tire-iplik.

[258] *Duduca şi conaşul*, cântec din mahalaua bucureșteană.

Str. Democratiei nr. 45 colt cu str. Silfidelor. Aici a funcționat prima fabrică de limonadă și apă gazoasă a lui Carol Rhiein, înființată în anul 1866. Construită din cărămidă, această fabrică spațioasă, bine întreținură și iluminată, era compusă din... biroul proprietarului, sala laboratorului de apă gazoasă, cimentată pe jos și întreținută perfect din punct de vedere al curățeniei... În laborator (deasupra cuptorului, neocupând astfel, spațiu) se afla instalat motorul marca „Hoffmeister", firmă din Viena cu o putere instalată de 2 CP. Un filtru special, fabricat în Austria după specificația a însuși d-lui Rhein, filtra pentru a doua oară apa provenită din rețeaua de distribuție a uzinei de apă din localitate. După filtrare, apa ajungea într-un rezervor unde era sterilizată după metoda proprie a farmacistului care era de înaltă clasă. Proprietarul așadar era farmacist de înaltă clasă, pregătindu-și toate siropurile el însuși, fără a folosi coloranți dăunători sănătății, din sirop veritabil de lămâie, sirop obișnuit, după prescripțiile farmaceutice. Comparativ, alți concurenți le realizau fie din sare de vin, fie cu alte substanțe vătămătoare, folosind pe scară întinsă și zaharina. În 1908 se putea vedea în biroul acestuia un sifon cu apă îmbuteliată în urmă cu 12 ani, adică în 1896, iar apa din interiorul acestuia era limpede, fără nici un fel de depunere. – Apud „*Istoria a trudită a fabricilor uitate*", de Tudose Tatu.

Un râs plin, râs în hohote, în cascadă, larg risipite pe faţa lui aspră şi înegrită de soarele verii toride, se revărsa deodată din belşug pe faţa brusc cuprinsă de duioase aduceri aminte.

„Familia avocaților Benisache Constantin și Virgil, locuia pe strada Justiției, strada care unea Domnească cu str. Cuza Vodă, plecând din fața fostului Palat al Justiției, astăzi Universitatea. Casa nu mai există. Era pe colț cu Domneasca și avea nr. 72. Pentru fica sa C. Benisache, cumpara de la Ecaterina Gabroveanu casa de pe str. Codreanu azi Eroilor, intersectie cu Dr. Carnabel, fosta Spitalului, casa din imagine. Domnișoara Benisache mai locuia aici în anul 1930. Până în anul 1950, când a fost naționalizată a aparținut comerciantului Papaghiorghiu. Revendicat după anul

1990, imobilul se pregatește de ...ducă. Cade încă un blazon care a rezistat peste 100 ani”. – Ion Cașu, facebook.

Odată, mă gândac cu mustățili di ață ce te afli, eram în sala de judecată la Tecuci, într-un proces în care unchiul tău, Mitică sărmanul, era avocat apărător. Iar judecătorul de ședință aproape terminase de audiat martorii și se pregătea să încheie ședința, când pe ușă se ivi un cap ciufulit și puțin cam speriat: Să trăiți, don' judicător... Treci mă încoace, replică judecătorul înfuriat! Pune mâna pe cruce și spune după mine... Insul schiță un vag semn de nedumerire.

Liga Navală Română Galaţi în anul 1932. Colecţia Gordas. Era înfiinţată în anul 1928, ca „asociaţie patriotică şi culturală”. Printre preocupări, orientarea profesională marinărească a tinerilor şi susţinerea ocupaţiilor conexate mării şi fluviului. Urmărea realizarea în societatea noastră a unei stări de spirit, a unor atitudini şi mentalităţi favorabile marinei sau construcţiilor navale, porturilor, învăţământului de marină.

Hai și nu mai pierde timpul. Pune mâna aici pe cruce. Mai întâi numele, prenumele, adresa. Nae Petrescu, să trăiți don' judicător, cetățean demobilizat, cu casa pe șușaua Bunăparte treiștrii, comuna Tecuciu... Acum repetă după mine: jur cu mâna pe cruce a spune adevăru' și numai adevăru'! Jur pe sfânta cruci să spui adevăru' și numai adivăru'! Ei, acum dăi drumul, zise judele înghițind cu năduf o gură de apă... Don' judicător, uiti matali dispri ci-i vorba. M-a trimis conița să vă poftesc acasă, că v-au vinit musahiri! Ha, ha, ha, ha, ha... Mă, nagâţule, brava ghinărarului franţuz pentru prietenia şi omenia lui, brava lui încă odată, da să ştii

că ceva, ceva ai învăţat tu la şcoala aia a ta, aşa că rămâi atunci sănătos băiete, că s-a făcut noapte în cotul Siretului, mă, hai căluţ, diii Cerchez tată, diii calul tatii, du-l tu pe tata în trapul tău săltat, de fost cal brav de cavalerie, să mă faci măcar tu, mă, puţin mai fericit astăzi, că mâine cine mai ştie oare ce-oi mai păţi?!...

Cercul Militar şi Banca de Scont din Piața Regală din Galaţi la 31 decembrie 1900, cu imaginea din stânga a străzii Mari în toată lungimea ei.

Am şi eu slăbiciunile mele, dar ştiu că „dacă vrei să-ţi învingi vre-o slăbiciune atunci nu o hrăni”. Să mergem acasă, în bătătura ogrăzii noastre, sub umbra nucului cel mare, cel care ne vede pe toţii fundenii noştri de atâta amar de vreme, că doar acolo ne-om găsi liniştea şi mult dorita odihnă, cetind câte ceva din ceaslovul meu ceruit. Că atâtea salve de tun, câte a cam tras gâtul ăsta bâtrân al meu astăzi, tot povestind nepotului ăsta al meu povestea friţilor ăia căcăcioşi, mi-a cam înfundat ţeava vorbelor şi numai Catrina mea mai ştie să o repare pe aici, c-o litră de vurt din caise coapte tare, de-ţi arde cerul gurii, lăsând în urmă un damf îmbătător, parfumul neegalat al caisei din buza deşertului opărit de soare, da-l curăţă pe bietul meu gât de prostia şi de duşmănia lumii, ş-atunci Catrina, distrată şi ea de felul în care m-am rătăcit eu printre atâtea vremuri şi oameni, îmi cântă deschizând gura aia frumoasă, cu dinţii rotunzi şi albi, pentru care mi-a fost atâta de dragă încă din tinereţe: „haida, haida de trei ori,/să-ţi miroase gura flori”. Și mă atingea, ca o boare ușoară de vânt, pe buze...

Portul Galați într-o ilustrată din colecția d-lui Gordas. Ce este interesant de remarcat este faptul că sunt vizibile o parte din blocurile, cu arhitectură din țările de Jos, construite în zona portului de fostul primar liberal Șt. H. Ștefan.

Simţea ea, biata femeie, că mirosul caisei, era tocmai ce-mi lipsea mie, veteranul Alecu Biţu din lunca Siretului, ca să alung din gând toate războelurile lumii ăstea nebune şi hainite! Diii, dragul tatii… Hai să mergem la sărăcia noastră, că-i frumos la noi acasă și mai bine ca ori unde-n lumea asta. Diii, Cerchez... Cobora amurgul atât de aşteptat peste lunca cea verde, întinsă şi prăfuită, şiruri lungi de prigorii năvăleau grăbite şi gălăgioase peste lanurile pline de hrană, soarele dispăruse de după coama celor trei plopi din marginea bălții Viișoara și a lanului, paznicii mereu treji ai islazului şi cuhalmului satului.

Muscali gălățeni (birjari) fotografiați la Galați de către fotograful F. Hild, de pe strada Domnească nr. 95, în secolul al XIX-lea. Colecția Iustin Zegrea.

Dinspre jităria drumului gării se tot auzeau mereu căruţele obosite aducând acasă, la odihna binevenită a nopţii, familii întregi de oameni, toate atent verificate de paznicii satului, ca să nu fie cu bănuială şi cu supărare, cumetre Alecule, că paza bună ne păzeşte de greşalele bănuielii, şi-o dormi atunci tătă suflarea ogrăzii în tihna blândă şi curăţenia sufletului nepătat, căci numai furii, tâlhări născuţi, nu cunosc hodina nopţii lui Dumnezeu şi hălăduiesc prin poala întunecată a pădurii bătrâne după munca altora, adunând mereu păcate greu de iertat la judecata de apoi. Moş Alecu se vedea din ce în ce mai puţin în lumina stinsă a amurgului, din lunca cea largă a cuhalmului de plopi, sălcii, răchită şi cătină şi doar copitele telegarilor săi, toaca căruţei şi glasul lui baritonal mai păstrau, sau măcar dădeau senzaţia, o distanţă confortabilă şi aptă schimbului ultim de poveţe, pe care se simţea dator să mi le mai administreze, înainte de a aţipi sub plapuma nopţii de vară încinsă rău, mângâiat doar în somn de ochii duioşi şi grija Catrinei lui credincioase.

Viitori ofițeri pentru regimentele de pontonieri și artileriști, cazarmate la Galați, formați la Școala Militară Sibiu între anii 1940-1941.

În curând noaptea scurtă avea să cuprindă lumea din valea Siretului, era o lume care a dormit secole cu mâna doar pe sapă şi coarnele plugului, o lume în care oamenii ajungeau, din când în când, să dorească un ceas de odihnă pentru ei şi căluţii lor, istoviţi de poverile câmpii. Sărbătorile şi bucuriile erau rare şi de aceea nu erau decât un ceas de odihnă în plus sub cerul văii. Sub aceste stele blânde licărinde, de pe bolta mare, acum întunecată a Fundenilor, cei curioşi puteau observa câteodată clipind timid o steluţă care se năştea atunci, odată cu o nouă viaţă pe pământ, o viaţă care avea să aibă şi ea atâtea vise frumoase. Şi ceteşte, mă, ceteşte cu mai multă răbdare prin terfoloagele lu'tat-tu, să-mi spui data viitoare urgent, dacă mai scrie-n vr'o bucoavnă de-a lui, când o să mai plouă, mă, câmpurile ăstea ale noastre şi pe la amărâţii de noi, că-i secetă mare, mă, şi vezi de se pomeneşte pe-acolo când o-m scăpa, mă, şi de puturoşii şi nepricepuţii ăştia de-acum, tu-i cerii măsii de viaţă, că eu o să te-ntreb negreşit data viitoare. Auzi tu, măi scârţ, musai e să-mi spui, berbec nătăfleţ, ce scrie în bucoavna aia, din vremea când oamenii mai erau oameni şi Dumnezeu se mai uita parcă şi la amărâţi, că acum tot satul crede că s-a dat şi el cu comuniştii ăştia împuţiţi, Doamne iartă-mă de cuvânt nechibzuit, dar cam aşa văd eu şi alţii ca mine chestiunea, uitându-mă de-o pildă la popii de prin satele din jurul nostru, care parcă nu mai ştiu ceti biblia şi dau cu prea multă tămâie, mă, peste crimele nespălaţilor ăştia, arză-i focul nestins al iadului, de au adus aici la noi, unde fumăm numai titiun galben parfumat, din ceairul Brăilei vecine, împuţita aia a lor neagră de mahorcă rusească, îmbibată parcă cu sudoarea cailor, pe care dorm liftele astea nespălate, beţive şi puturoase, toată noaptea călărind prin stepa nesfârşită...

Şi sunt prea mulţi securişti în sutană prin altare şi prea multă minciună folosită drept tămâie, în cădelniţi de argint! Acum să vezi tu că umplu ăştia uliţile de golani cu ciomege, vin să ne bată rău, mă, tu-i grijania mamii lor de răpănoşi spurcaţi, cică să ne treacă pe toţi pe drumul glorios a socialismului în zbor, să ne ia şi făina din covată, mă, ce mă dihanie, nu mă crezi tu, dar află că alaltăieri lu'moş'tu Anghel Cocei, vărul nostru bun mă, un golan de ăsta spurcat şi răpănos, cică este tot om nou, i-a aruncat în praful ogrăzii lui, lângă cotlonul din curte, singura lui sită de mălai din covată, şi aia împrumutată, mă, din care biata nevastă-sa făcea atunci o mică mămăligă seara, la puzderia aia de nouă copii ai lui, care stăteau încovrigaţi de foame pe prispa casei şi smiorcăiau de foame mititeii, cică îi spunea golanul ăla lu' Tudora, nevastă-sa, că să-şi plătească cică întâi blocările la stat şi după aia să lucreze la lumina felinarului cu bărbat-su să

facă copii, că statul deabia atunci o să aibă grijă de ei! Auzi, mă, porcul ală, ce-a putut să facă în curtea unui răzăş de-al nostru, din lunca Siretului neatârnat, om care apără ţara asta a Moldovei de-atâta vreme, cu sângele neamului lui secerat de toate războaiele neamului românesc, de peste cinci sute de ani?! Au apărut iar scârbavnicile mădulare miliţieneşti, fanariote după cum vezi tu şi singur, mă, azi se numesc „organe”, atunci când sunt bestii şi „lucrători”, atunci când trebuie să pară şi ei nişte oameni de treabă, muncitori umili adicălea, sictir mă, muncitori şi ei, hai? Când era mare nevoie de ei spuneau că-s „timorați”, dar când le-au lefuri babane au redevenit ce-au fost.

Ghelman Lazăr (n. 1887, Galați - d. 2 februarie 1976) (în unele documente apare, în mod eronat, ca Ghelman Leizer sau Gheorghe Lazăr) a fost un pictor român și tatăl sculptorului Dorio Lazăr (1922-2004). A studiat la Academia de Artă din Carlottenburg (1905-1906), la Academia de Arte Frumoase din München (1906-1908), cu Haberman și Jank. De aici a trecut la Paris unde a frecventat Academia Julian (1913) și Ecole supérieure des beux-arts, atelierul lui F. Cormon. Autoportretul din imagine este făcut în anul 1909 la Paris.

Aşa i-au protejat comuniştii de furia mulţimii obijduite, ia nişte lucrători acolo, câştigă şi ei o pâine..., dar umplând-o cu sânge şi obidă pe a noastră, nişte golani ordinari, nişte otrepe jegoase, că şi astăzi îi mai văd tot lingând sârguincios toate izmenele, pentru că obrazele lor roze, băiete, nu suportă pe ele vântul uscat de primăvară la arat şi nici sudoarea seceratului ori praşilei. Ei sau născut potăi netrebnice, care se simt bine numai ca „organe” şi nici nu contează deloc pe cine cotonogeşte el, scârbavnicul mădular, atâta timp cât încă simte zoile calde, ale

puterii dorite şi obţinute, şiroindu-i prin barba spână şi mundirul puturos, dar căptuşit bine cu parale, apărându-l bine de frigul mare al vieţii celorlalţi oameni necăjiţi, care nu sunt „organe”!

Strada Domnească în anul 1906

Mădularele acestea, care chipurile serveau patria în capul lor ăla mic, (ţi-am spus doar că ăştia sunt, așa în general, foarte bine dezvoltaţi cam până la gât şi atât) au făcut mult rău. Au distrus în puşcării îngrozitoare, care sunt și astăzi la fel, în care până şi vitele n-ar fi putut supravieţui, toată floarea întelectualităţii române rămasă neîmpuşcată de ruşi, că așa am ajuns noi să fim conduşi de nişte oameni care nu ştiu nici buchiile, dară altăceva, ăştia au transformat România în cel mai scârbos şi pestilenţial lagăr comunist, din câte au fost lăsate de Lenin pre pământ, cu tot neamul lui cel adormit în mare ticăloşie, să dea Dumnezeu să nu putrezească nici unul din ei, ca să-i vadă lumea mereu urgia, altfel va uita şi ne-om trezi iar cu secera şi ciocanul în mână şi mădularul călare pe noi, pentru că asta urmează, de obicei, după ce alte otrepe, ca cele de astăzi bunăoară, se uită în oglindă hizlindu-se, ce bine le mai stă lor, ţinând în mână strâs sceptrul şi ciolanul puterii fără îngrădire și fără margini.

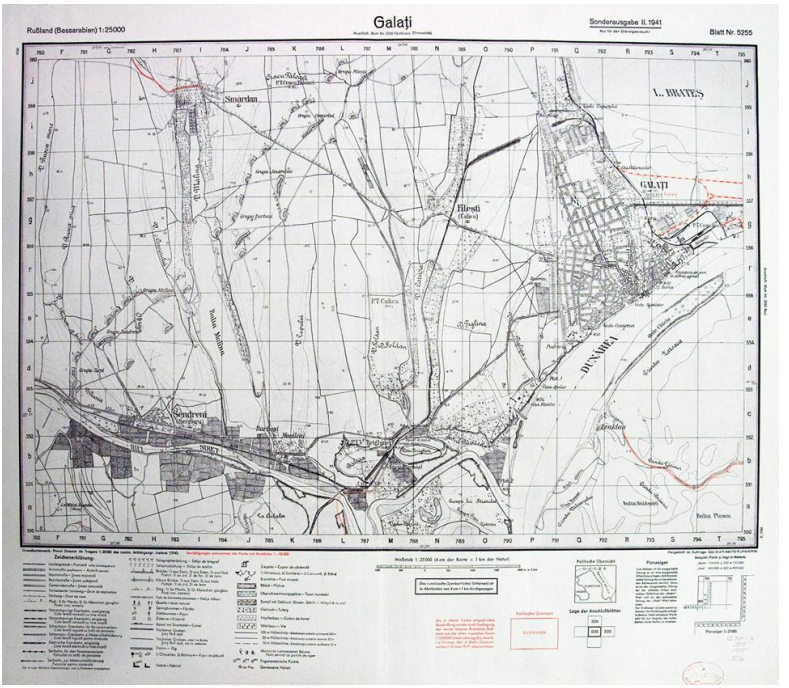

Hartă militară a Galațiului din anul 1940 cu „Planul director de tragere și amplasarea grupurilor de tragere”, care poartă denumiri locale: Siret, Malina, Smârdan, Filești. Se observă peste fluviu Ostrovul Chiciu, numit mai târziu Insula Cocuța. Din „Marele Dicționar Geografic al României 1896-1902”: „Chiciul, ostrov în Dunăre, aparţinând judeţului Tulcea, plasa Măcinul, comuna Pisica, cătunul Azaclâul. E situată în partea nord vestică a plăşeî şi cea vestică a comunei. Are forma lunguiaţă, începînd de aproape de la Gura Siretului, se îndreaptă spre N.E., până la movila Zătoaca, aflându-se în faţa oraşului Galaţi, şi a cătunului Azaclâul. Braţul, care o desparte de uscatul Azaclâuluî, se numeşte gârla Zătoaca sat Chiciul. Are vre-o 40 ha întindere şi este acoperită cu tufărişuri.”

Ce dreptate avea basarabeanul acela de Alecu Donici, pe care tot tat-tu mi la mai citit odată: „Şi cum să se numească/Gurliii mădulari,/Ce nu ştiu să vorbească/În societăţi mari,/ Dar, prin a lor strigare,/ Împiedică pe alţi,/Mai ispitiţi bărbaţi,/Să facă vro lucrare?”[259] Păi spune tu, copchile, oare cum să se numească ei?

[259] *Înţeleptul şi magnatul*

Clădirea este pe str. Tecuci (fosta 1 Mai) colț cu str. Morilor. Vis à vis, în anii 1970 era o brutărie care făcea o pâine... o bunătate. Asta pe Morilor. Vis à vis de casă, dar pe strada Tecuci era o Alimentara (unde e acum magazinul de piese al service-ului Universal Aurora). Mai jos, pe Tecuci era o sifonărie. În stanga fotografiei (porțiune care nu se vede în poză), pe Morilor, în anii 1960 era Autogara Galați. În diagonală, tot pe colț, era o cârciumă care purta numele Milcov. Se vede catena liniei de tramvai după strada Tecuci.

Apăi eu te las, măi puţă, dar mă duc acasă să mai ascut puţin cuţitul meu răzăşesc, ăla străbun, de-l purtăm noi tăţi, înfipt în brâul cel de lână groasă, de lână ţigaie, ţesut de nevestele noastre atunci când ne însurăm, cel care se dă la noi ca talisman urmaşilor, din neam în neam, mă, că de l-o-npinge pe otreapa aia păcatul, să încerce să-mi intre şi mie în ogradă, o să afle el atunci abia, dragul moşului, că pe la noi, pe aici în lunca largă a Siretului, nu ne-a ocupat nimeni niciodată, mă, şi cât om fi şi o-m mai trăi aici, nici nu ne v-a ocupa nimeni vii, că n-au reuşit s-o facă armate mari, mă ţâcă, ş-o să-l las eu tocmai pe nemernicul ăsta s-o facă?

Se pare că aceste clădiri au fost dinamitate și incendiate în anul 1944. Ele erau pe strada Brăilei, aproape de Piața Regală. Fotografia este extrasă din albumul „*Oraşul Galaţi pe scara timpului*”, ediția 1971-1972.

Alecu Biţu nu-i făcut, nene, să stea cu spatele cocoşat, că n-au avut căcăcioşii ăştia argaţi ca mine în ogradă şi nici n-o să aibă vreodată aşa ceva, cât o-i fi eu viu pe pământ. S-ar întoarce morţii noştri în groapă, mă, iar tatăl meu m-ar desfia dacă eu aș accepta rușinea asta! Că deja pe la Vadu Roşca[260] şi pe la Suraia, satele vecine din ţinutul Vrancei noastre moldave, mă, a pornit războel statul acesta comunist împotriva răzeşilor.

[260] În acest sat are loc răscoala anticomunistă de la 4 decembrie 1957 din satul vrâncean Vadu Roşca. Ţăranii s-au opus colectivizării forţate, iar revolta a fost reprimată de trupele de securitate coordonate de cel care avea să devină, câţiva ani mai târziu, preşedintele ţării, Nicolae Ceauşescu, iar trupele lui Ceauşescu au tras în oameni în 1957. Azi, la Vadu Roşca, o troiţă ridicată după 1990 mai aminteşte de martirii care s-au jertfit pentru a nu deveni sclavi pe propriile pământuri. Lor pare să se fi adresat Radu Gyr cu poezia *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane*: „Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,/nu pentru pătule, nu pentru pogoane,/ci pentru văzduhul tău liber de mâine,/ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!/Pentru sângele neamului tău curs prin şanţuri,/pentru cântecul tău ţintuit în piroane,/pentru lacrima soarelui tău pus în lanţuri,/ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!”

O mai rară privelişte a străzii Traian, a magazinelor de fierărie şi a farmaciei Ţinc, precum și ale magazinelor de fierărie ale cunoscutului comerciant Stere Codescu, pe care îl avea pe str. Traian nr. 24,o construcție din anul 1915, magazinul de metalo-chimice „Tractorul” de mai târziu.

Cică trag cu tunurile de calibru greu în casele oamenilor, canaliile ăstea n-au nici o teamă că-i v-a înghiţi într-o zi şi pe ei Tartarul în flăcările lui dolofane, ălea roşii ca ei, p-ăştia nu i-au avortat mămicile lor la timp, mă firfirică, că muierile ălea de i-au născut pe otrepele astea băloase şi cam crăcănate, nu prăşesc porumbul în iadul vipiei iuţi de vară ca ale noastre, mă, ele doar se sulemenesc şi-şi piaptănă coada toată ziua, în nişte oglinzi d’alea veneţiene, numai cristal scump al dracului, ca să-i placă musai lu’ to’a’şu’ cum e pieptănat părul, cu o cărare subţirea, când i-o arăta ea cracii ăia ca smântâna, nişte craci de iapă stată cu gâtul peste zăplaz şi când s-o trezi, în sfârşit, armăsarul cel „şăgalnic şi berbant” din rotofeiul to’arăş, adică să-l mobilizeze şi mai vârtos pe nea to’a’şu’, pe la părţile lui moiu, mă, că spectacolul ăsta de harem, puţind numai a puţă de muiere cu cracii şi sânii despuiaţi, cică face bine lui „Vasilică”, cel cam prea mic, cam mototol şi bolnav de şale, al lui to’aşu, mă, tu-le icoana mamii lor de iepe sirepe neţeselate, împuţite şi neduse la timp la montă, iepe de harem comunist plin de slin şi sudoare nespălată, că cică ele au grijă mare de to’a’şu’, hai?!Le trebuie armăsar mai nărăvaş, cu boaşele cât găleata, putorilor cele roşcate şi răscrăcănate, hai mă, tu ce crezi? De asta o doare capul toată ziua pe to’aşa Sultana, a lui to’a’şu’ Alexuţă cel nevolnic, ce vrea mă ea de fapt, vre-o oişte în loc de brelocul pricăjit a lui to’a’şul? Păi mădularul ăla falnic nu-l găseşte ea în bozie, vere, ăla trăieşte în câmp verde, nu paşte hârtii! Că la ce obuze aşteaptă ăstea să le treacă printre cracii lor ăia făloşi, răscrăcănaţi şi pofticioşi de daravelă hrănită bine.

Află dragul tatii de la mine, moş'tu Alecu rezervistu', că nici toate reghimentele de antilerie ale oştirii, puse grabnic de tot în poziţie de tragere razantă, oameni cu mădulare scârbavnice şi ţanţoşe, nu le poate, nene, acoperi nevoile pântecelor oftătoare, de purcele de prăsilă pentru crearea de oameni noi, sau să ajungă în toate poziţiile așa de periculoase şi de delicate ale muierilor istora, treierate de frisoanele bucilor lor fierbinţi, lăbărţate bălos şi nesatisfăcute de omul nou căcăcios şi de boul ăla castrat de to'a'şu', care doar băse nepăsător în plapuma aceea groasă din lână ţigaie, gândind nemernicul așa răsturnat pe spate la victoria socialismului multilateral idiot!... Că omul are în el doi copaci, dragul tatii de băiet, mărul lu' Adam şi părul lu' madam! Dar aseară târziu, mă, cam în crugul nopţii înstelate, cum stau eu de obicei gânditor ca găina de pază, să mai desluşesc în linişte semnele cerului, lăsate de Dumnezeu ca să ne orienteze prin pâcla vieţii, văd deodată cerul scăpărând spre Tecuci, mă, s-a pornit acolo vre-o ploaie grea pesemne, cu clăbuci sau cu piatră mare cât oul de gâscă, că nici Dumnezeu nu mai suportă atâta câinoşenie şi tâmpenie, şi-o fi hotărât să-i acopere în mlaştină pe ticăloşii ăştia de oameni noi şi zeloşi...

Prezentând ilustrata prietenul meu Adrian Zăinescu spune: „Un jurnal rusesc de la început de secol XX atribuie aceasta imagine orașului nostru. Rămâne să stabilim dacă fotografia este sau nu din Galați". D-l Petrinela Ioneanu opiniază că „Silueta și perspectiva malului opus al Dunării sunt identice cu ceea ce se vede și în prezent. Cred că este un indiciu bun". D-l dr. Emil Popa ne spune așa: „Cred că este Galați din două motive: 1. În dreapta sus se vede, la mărirea fotografiei, un turn asemănător cu cel al Bisericii Mânăstirii Sf. Gheorghe; 2. Bricul din imagine este ancorat la mal cu arborele mare spre noi și trinchetul spre perspectivă, deci este ancorat pe malul stâng al Dunării, doar la Galați și la Brăila navele se ancorează astfel (exceptând porturile dunărene din amonte după lățimea fluviului)".

E zaveră mare, vere, o să vezi... Către dimineaţă am auzit lumea din sat bătând coasele, mă, nu mă lua deloc somnul, înţelegi tu, n-am putut să închid un ochi toată noaptea, cred că se unesc răzeşii noştri, mă, nu se mai poate trăi aşa, eu nu cred că ascuţeau coasele ca să cosească fânul, pe potopul ăsta de ploaie rece care se vedea, s-apoi se auzeau peste tot polizoarele, mă, care la noi nu ascut decât cuţite şi securi, tată, dar mai e mult până la Crăciun, aşa că eu cred că v-or tăia alţi porci mai graşi şi nu mă mai rabdă inima să nu-i ajut eu, că sunt şi ei răzeşi de-ai noştri, mă, din lunca sacră a Siretului!

Să ferească Dumnezeu, nenicule, ca să ne aducem odată aminte cum ne-au furat ei pământul şi viaţa! Urcă preocupat de tainele încâlcite ale lumii în căruţă mică, luă hăţurile în mâinile crăpate, îşi înfipse în colţul gurii un chiştoc găsit prin bezna buzunarelor lui largi şi puse căluţii în mişcare. Dii... Haide măi copchii acasă, dragii tatii căluţi, singurii mei prieteni adevăraţi, haide tată acasă la băbuţa noastră. Are tata și iarbă pentru voi destulă în căruţă şi aşa o-m sta deseară, noi toţi, la poveşti sub scobitura lunii, voi depănând amintirile voastre din şleavul vieţii voastre trudite şi fără cruţare, iar eu o să mă uit prin lumina rară a nopţii, atent la pleiade de pe cerul din lunca noastră, să văd dacă şi ele simt pământul acesta hurducăindu-se, obosit şi el ca şi mine, că parcă zic că prea l-au năpădit mărăcinii şi scaieţii, şi-om culege la toamnă doar ciulini, în loc de recolta atât de trebuitoare țăranului de la noi.

Se depărta în trapul molcom al bidiviilor lui căliţi în vipia verii, hurducăind uneori căruţa printre bolovanii patriei noastre strămoşeşti şi lăsa în urma lui un fir de cântec, tăinuit în sufletul lui mare, pe care acum i-l cânta numai lui Dumnezeu şi poate şi mie, iar dacă eu mai înţelegeam bine ştafeta generaţiilor, sigur că mie, vlăstarul cel mai tânăr al bătrânilor răzeşi şi voievozi moldavi, din lunca dragă nouă tuturor, lunca dârză a Siretului strămoşesc: „Dacă-am plecat Ardealule din tine/Nu-i vina noastră, iarăşi vom veni!/N-am fost învinşi şi nu vom fi nici mâine,/Când ceasul biruinţei v-a sosi!/ Aveam o ţară, scumpă şi mândră,/ Aveam şi iară-şi vom avea! Vom avea!/Duşmanul, care astăzi râde,/V-a tremura privind la ea!/Vom trece iar pe vechea frontieră,/Dreptatea noastră e stăpână-acum,/Prin vijelii şi foc de mitralieră,/Armata noastră îşi v-a face drum!/ Aveam o ţară, scumpă şi mândră,/Aveam şi iarăşi v-om avea! Vom avea!/ Duşmanul, care astăzi râde,/ V-a tremura privind la ea!/De-aici, din depărtări privim spre tine/Şi plângem jalnic chipul tău amar,/Când ştim că fraţii, cei rămaşi în tine,/Sunt torturaţi de un popor barbar!/Aveam o ţară, scumpă şi mândră,/ Aveam şi iară-şi

vom avea! Vom avea!/Duşmanul, care astăzi râde,/V-a tremura privind la ea!/Te vom lua, căci tu eşti doar a nostru,/ Lăsat-n veci de daci şi de romani!/Te-am moştenit de la strămoşii noştri!"/Te vrem acasă peste câţiva ani!/Aveam o ţară, scumpă şi mândră,/Aveam şi iară-şi vom avea! Vom avea!/ Duşmanul, care astăzi râde,/ V-a tremura privind la ea!"[261] Ajută-ne tu, doamne! Dispărea apoi aşa de

[261] În memoria eroilor ţării. În Galaţi se conturase încă dinaintea izbucnirii primului război mondial o puternică mişcare naţională. În „*Foaia de informaţiuni*" din martie 1913 a Ligii Culturale, secţia Galaţi se scria: „Liga Culturală a ridicat un steag, steagul unirii sufleteşti a tuturor românilor... Liga vrea să ţie veşnic treaza conştiinţa că hotarele poporului român sunt încă sub ceaţa vremurilor; ea vrea să ne amintească mereu traiul fraţilor noştri înstrăina-i cerându-ne adeseori, pentru ajutorul acelora, mângâierea şi frăţia şi sprijinul nostru" (I. Burlacu, Th. Rus, *Contribuţii documentare privind rolul Ligii Culturale în făurirea statului naţional unitar român*, în „*Revista Arhivelor*", XI (2), 1968, p. 188). „*Galaţii Noi*", se alătură imediat intenţiilor naţionale ale „Ligi Culturale" deschizând chiar înainte de izbucnirea războiului o vastă şi aacerbă campanie împotriva Austro-Ungariei. Publicaţia milita pentru înfăptuirea statului unitar român, în vederea eliberării românilor robiţi de veacuri: „Ardealul, Bucovina, Basarabia, care român nu oftează la evocarea acestor pioase nume? Care român nu simte într-însul, în clipa sfintei evocări, o putere de gigant ce-ar strivi sub pumnul lui de român îndurerat tot ce-ar putea sta în calea sfintelor năzuinţe?" („*Galaţi Noi*", I, nr. 130, 17 iulie1914, nr. 137, apud Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi*..., p. 231). Cu prilejul manifestaţiei din 26 martie 1914, bine pregătită de Liga Culturală, profesorul P. Petrovici, preşedintele secţiunii Galaţi, a declarat că „scopul întrunirii este să dovedească solidaritatea poporului român cu durerile şi aspiraţiile fraţilor români subjugaţi." Au mai vorbit prof. Ion Tohăneanu, D. V. Ţoni şi preotul Ludovic Cosma (P. Păltănea, *Contribuţii gălăţene la desăvârşirea unităţii naţionale*, în „*Danubius*",1984-1985, p. 173). La 27 iulie 1914 a avut loc la Galaţi o adunare populară, în sala „Apollo", în cadrul căreia oratorii au vorbit, în spiritul voinţei întregii naţiuni de a se grăbi intrarea ţării în război, pentru eliberarea românilor oprimaţi din Transilvania şi Bucovina. În cuvântul său preşedintele secţiunii gălăţene, D. Petrovici a relevat că „românii de dincolo cer a fi liberi şi a trăi în limba lor strămoşească şi că ei urmăresc a face arcul într-o singură Românie", ceea ce însemna exprimarea deschisă a dorinţei de a desăvârşi unitatea naţională (C. Gh. Marinescu, *Epopeea Marii Uniri*, p.211). Un alt moment de seamă al politicii de afirmare a unităţii naţionale îl constituie întrunirea organizată de Secţiunea Galaţi al Ligii la 19 aprilie 1915. La această adunare, ţinută în sala „Central", au luat cuvântul fruntaşii „Ligii", N. Iorga, dr. C. I. Istrati, poetul Octavian Goga, V. Lucaciu. Cu această ocazie, marele istoric Nicolae Iorga, aprig susţinător a drepturilor naţionale ale poporului român, militant de seamă al procesului desăvârşirii statului naţional, declara: „Suntem într-un singur trup tot acest neam. Mii de ani ne-au despărţit.., dar niciodată această mie de ani nu ne-a putut desparte deplin. Graniţa de peste carnea noastră apăsând-o fără a o tăia, dar graniţe în sufletele noastre niciodată. Suntem un trup, ne înfrăţim toţi laolaltă, ca un mândru şi roditor pom care se înalţă în mijlocul livezii omenirii" („*Informaţii pentru membrii Ligii*", an III, nr.9, din iunie 1915; Augustin Deac, Ion Popescu-Puţuri et al., *Unirea Transilvaniei cu România*, 1918, p. 451). La vestea decretării mobilizării, în noaptea de 14/27 spre 15/28 august, oraşul a fost cuprins de entuziasm: „clopotele de la biserici răsunau, sirenele vapoarelor din port şuierau, tunurile din Ţiglina bubuiau, iar rachetele luminau văzduhul... pieţele şi străzile gemeau de lume, entuziasmul era la culme; cântece şi urale pretutindeni" (Ion Bulei, 1916. *Zile de vară*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1978, p. 230). Dacă înainte de izbucnirea războiului prin Galaţi trecea aproximativ a şasea parte din mărfurile care se exportau şi se mai importau din străinătate, odată cu declanşarea primei conflagraţii mondiale cheiurile portului rămân pustii (Georgeta Tudoran, *13 iulie 1916*., Editura Politică,

încet în tabloul uriaş şi verde al câmpiei, niciodată ocupate, a Moldovei voievodale, învăluit într-un chip straniu de o aureolă de viteaz soldat, întors parcă recent din câmpia însângerată a Mărăşeştilor...

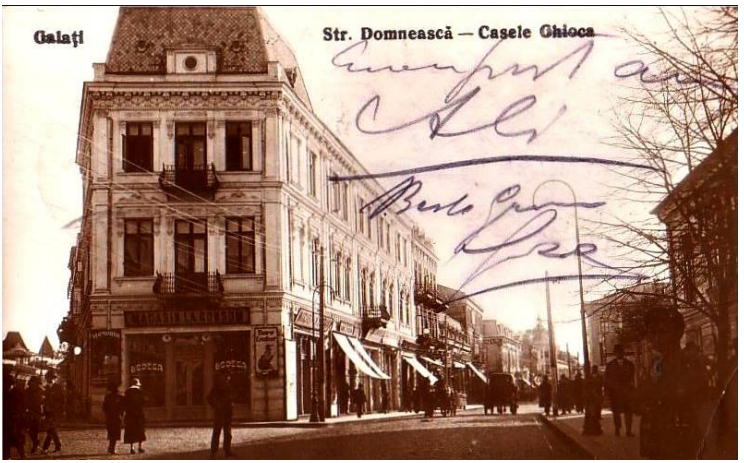

Casele Chioca de pe strada Domnească la 8 iulie 1918.

Caii începuseră şi ei să-şi potrivească atenţi pasul la cadenţa triumfală a acestui cântec, care reprezenta o mare aspiraţie, de peste o mie de ani, a tuturor românilor risipiţi pe toate dealurile Transilvaniei, pentru care şi-au dat obolul vieţii lor toţi moşii şi strămoşii lor. Patria nu este niciodată o vorbă goală aruncată în vânt şi numai cine are o patrie ştie acest lucru, sau dacă nu-l ştie din cine ştie ce motiv idiot vine o vreme când o să-l înveţe, dar murind prematur. Se scufunda într-un halou magnific, pe care îl urmăream către amurgul târziu al acelei zile, când se formau în jurul soarelui incandescent de vară focare luminoase intense, în formă de inele sau arce bine conturate de biciul Sfâtului Ilie[262]. Unii omeni, iviţi în

---

București, 1966, p. 51; M. Iosa, *Despre situaţia clasei muncitoare din România între 1900-1916*, în „*Studii. Revista de istorie*", 1956, nr. 4, p. 86). Astfel, dacă în primăvara anului 1914 în portul Galaţi au intrat 94 de vase cu o încărcătură de 37.205 tone (diferite produse) şi au ieşit 73 de vase cu o încărcătură de 48.990 tone produse agricole, după închiderea strâmtorilor au intrat doar 10 vase şi au plecat 6, din care doar unul încărcat (Idem, *Luptele muncitorilor din Galaţi şi Brăila (1914-1916)*, în „*Studii şi materiale de istorie modernă*", III, p. 515).

[262] Despre Sfântul Ilie (pomenit de Biserica Ortodoxă la data de 20 iulie) se spune că este singurul care s-a urcat la cer nu numai cu sufletul, ci și cu trupul. Și toate acestea pentru că în timpul vieții sale ar fi săvârșit mari și numeroase minuni (una dintre ele a fost despărțirea apei Iordanului în două, reușind să treacă pe malul celălalt, ca și cum ar fi fost pe uscat). În tradiția populară însă, Sfântul Ilie a fost un om obișnuit, care nu a rezistat ispitei Dracului și și-a omorât familia. Imaginația romanilor și-a spus cuvântul, găsindu-se numeroase cazne la care a fost supus

marginea lanurilor, care cunoşteau mai puţin legile fizicii, se uitau şi au fost chiar şocaţi şi speriaţi de cercul mare creat atunci, aproape instantaneu, în jurul soarelui arzător şi luminat pe margini de un minunat şi ireal curcurbeu.

Vedeau asta câteodată vara în câmpie, dar asta nu era de bine deloc, era un halou inhibant peste zare, care părea un mare inel circular, imens, colorat cald, cu un diametru important pentru un ochi obişnuit, centrat pe Soare şi de care era separat, de un alt interval obscur şi destul de mare. Alecu Biţu era şi el îngrijorat, căci asta însemna secetă peste luncă. Odată, demult, în copilărie, mi-a povestit că a văzut împreună cu tata, stând la pescuit, un asemenea tablou, dar în care desluşiau amândoi o umbră de femeie care se strecura nevăzută între cele două mistere. Şi atunci tata i-a recitat o poezie din poetul Lucian Blaga, care se chema *Aureolă* şi pe care o mai ţinea minte, aproape suprapusă peste haloul acela magnific, din celălalt mal al Siretului: „Ca-ntr-o legendă veche şi uitată/ în valea noastră s-a ivit o sfântă./În preajma ei mereu văzduhul cântă./Şi umblă zvon că noaptea câte'odată/când stă pe întuneric în chilie/ văpaie i se-aprinde pe la tâmplă./Nu bănuieşte sfânta ce se-ntâmplă./Nu bănuieşte aureola vie/ce-n jurul capului îi luminează,/ zvâcnind şi întreţinându-se-n visare./Ea simte numai şi se miră trează/cum fluturii de noapte-o cercetează,/cum sfârâind prin păr ca-n lumânare/îi cad pe rând, cenuşă, la picioare."

---

de către Dumnezeu: să adune timp de 9 ani lemne, pentru a clădi un rug în care să ardă de viu în cele din urmă, să care apă cu gura, să aibă grijă de o turmă de oi tocmai în vârful muntelui etc. Sfântul Ilie i-a cerut lui Dumnezeu să-i dăruiască putere să lupte împotriva demonilor. Astfel, Sfântul Ilie primește de la Dumnezeu un car de foc cu care să umble prin cer și un bici de foc cu care fulgeră, ca să-i omoare pe diavoli. Ispășindu-și păcatul, se înalță la cer și primește un car de aur (pe care oamenii nu-l pot vedea, fiind ascuns mereu de un nor), la care sunt înhămați doi cai înaripați. Din acesc car biciul lui se vede prin nenumăratele fulgere care însoțesc ploile de vară. Diavolii, ca să scape de biciul Sfântului Ilie, se ascund pe pământ: prin pomi, pe sub streașina caselor, în turlele bisericilor și chiar în corpurile unor animale. Sfântul Ilie este cunoscut din Scriptură ca cel ce a legat ploile trei ani și șase luni; a înmulțit făina și untdelemnul văduvei din Sarepta Sidonului, l-a înviat pe fiul acesteia; a fost hrănit de corbi în pustiu; a înlăturat cultul zeului sirian Baal și a fost ridicat la cer într-un car de foc. Roțile carului au zimți și, mergând, sparg cerul și aduc ploaia.

Fabrica de cherestea Goetz din Galaţi. Fabrica de cherestea „Goetz” înregistrează şi ea o creştere a producţiei de la 380.693 m³ de cherestea în 1890-1891 la 561.201 m³ în 1900-1901. O fabrică de cherestea a Societăţii „Goetz” era în 1930 deschisă şi la Comăneşti, pe valea Trotuşului. Începând cu sfârşitul secolului XVIII, oraşul a fost domeniul familiei de boieri Ghika, care şi-au menţinut prezenţa în zonă până la jumătatea secolului XX. Palatul Ghika, parcul din faţa muzeului şi gara sunt câteva din mărturiile lăsate în urmă de familia Ghika. Marghioliţa, fiica lui Dumitrache Ghika, a speriat lumea cu frumuseţea ei. S-a căsătorit în anul 1824 cu beizadeaua Nicolae Sturza (fiul domnitorului Ioniţă-Sandu Sturza) ajungând să fie cunoscută chiar şi de sultan. A mai fost căsătorită şi cu C. Sturza şi cu Roset-Rosnovanu, care o răpeşte din castelul de la Ruginoasa ce avea să devină mai apoi proprietatea domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Conform dl. Florian Budu, Marghioliţa nu este, aşa cum se afirma până acum, una şi aceeaşi persoană cu Maria Cantacuzino-Paşcanu (1792-1864), care era înmormântată la Comăneşti ci îşi are mormântul la Roznov, în judeţul Neamţ. Construirea căii ferate Adjud-Palanca, care face mai departe legătura dintre Moldova şi Transilvania, a condus la o creştere semnificativă a economiei ţării, prin deschiderea rapidă a exploatării industriale a resurselor lemnoase din munţii învecinaţi (peste 15 gatere înainte de 1900), dar şi a minelor Galion, Asău, Lăloaia. Exista şi depozitul de cherestea al Societăţii Goetz din Nehoiaş a „fabricii de cherestea”, fabrică construită în perioada 1907-1910 de societatea Goetz, iar societatea a cumpărat pădurile din zonă plătind pentru fiecare arbore tăiat din codrii multiseculari ai Buzăului suma de un leu! Dintr-un asemenea arbore se obţineau uşor doi-trei metri cubi de cherestea. În anii 1907-1910, firma austriacă construia în această palmă verde pe care se întindea pământul Nehoiului, o firmă gigant pentru acele vremuri. Înzestrată cu 25 de gatere, avea să fie cotată drept cea mai mare fabrică de acest gen din Europa. Era acţionată de o maşină cu aburi de 1600 cai putere, deservită de specialişti străini şi de mâna de lucru necalificată a ţăranilor din împrejurimi. Numai pe Bistriţa au fi fost transportate în anul 1895 peste 12000 de plute. Iar plutărit nu se făcea doar pe râul Bistriţa, ci şi pe Nistru, pe Siret, Prut. Lungimea totală a rîurilor flotabile, pe teritoriul Bucovinei era, în anul 1908, de 352 km, iar în 1910, când s-a renunţat la plutitul sălbatic în Valea Siretului, s-a redus la 335 km. Dincolo de graniţele Bucovinei lemnul mai avea de parcurs de-a lungul Bistriţei şi Siretului, pînă la Galaţi, 400 km, iar pe Prut şi Dunăre, pînă la Reni, 480 km (Opletal, 1913). Transportul lemnului pe rîurile din Bucovina este pe larg prezentat de către Josef Opletal în monumentala sa lucrare „*Das forstliche Transportwesen im Dienstbereiche der K. K. Direction der Güter des Bukowiner Grechische Orientalischen*

Religionsfondes in Czernowitz", Viena, 1913). Fără ca să existe o statistică exactă a suprafeţelor defrişate, pe baza unor consemnări, mărturii şi documente se estimează că numai în perioada dintre anii 1781 şi 1918 au fost defrişate circa 2.500.000 hectare, iar între anii 1920 şi 1935 s-au mai tăiat definitiv încă 1.280.000 hectare de pădure. Regele Carol I avea acţiuni la fabricile de cherestea Goetz din Nehoiu şi Galaţi în valoare de 150.000 lei noi. Prima tentativă reuşită de export de buşteni din Bucovina a fost efectuată în 1816 de către un meşter dulgher, Michael Steier din Eisenau, căruia i s-au vândut, în mod avantajos, 160 buşteni, cu condiţia ca la întoarcere să raporteze Administraţiei asupra modului de decurgere a plutăritului, precum şi asupra condiţiilor pieţii de desfacere din Turcia. Datorită întârzierii formalităţilor, timp în care apele crescute duc o parte din plute, comercianţii pierd cea mai favorabilă perioadă de plutărit. Şi, ajungând cu întârziere pe piaţa din Galaţi, suportă o substanţială pagubă financiară. Această pagubă este însă recuperată din plin în anul 1819, când acelaşi comerciant reuşeşte să aducă în Moldova 400 de buşteni. Mai puţin fericită a fost expediţia lui Steier din 1820, când a fost jefuită de paşa din Brăila. Încercările de plutărit de mai târziu, întreprinse de acelaşi Steiner, împreună cu un oarecare Gottlieb Hügel, au fost şi ele, în mare parte, compromise, atât datorită dificultăţilor tehnice pe care le prezenta plutăritul în sine, cât şi datorită condiţiilor de desfăşurare a comerţului în Imperiul Otoman. Abia în 1843 mandatarul cameral Peter Strohmever reuşeşte, după o prealabilă amenajare a rutei de plutărit până la graniţa cu Moldova, să aducă cu multă trudă şi greutate, pe cheltuiala administraţiei, 120 do plute până la Galaţi, stabilind o serie de relaţii comerciale cu Moldova şi chiar cu Constaninopole. Succesul expediţiei lui Strochmeyer a determinat Administraţia bunurilor camerale să execute în anii 1847-1848, prin meşterul constructor Eschinger, lucrări de regularizare a râului Bistriţa şi a afluenţilor săi Dorna, Coşna şi Teşna, ceea ce a condus la intensificarea comerţului de materiale lemnoase cu Orientul, mai ales că Regulamentul din 1843 a declarat Prutul, Siretul, Bistriţa şi Moldova drept „ape plutitoare". Drumul de la Vatra Dornei la Galaţi era parcurs pe plute în circa 10 zile.

Şi astfel, în duminica următoare, amândoi verii ascultau în genunchi predica preotului Filip al Fundenilor, care tocmai le cetea din Evanghelia după Matei şi au aflat atunci că trebuie să lupţi cu tine din greu, toată viaţa ta, ca să poţi să meriţi, la sfârşit poate, o coroniţă mică şi firavă de lumină peste tâmplele tale încărunţite între timp, ca şi aureolele sfinţilor, pentru că „cei drepţi vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor"[263]. Altădată eram la seceră lângă lacul Tălăbasca, un meandru interesant al Călmăţuiului, plin de stuf, dar şi puţind de peşte. Am ajuns odată cu el la baltă ca să adăpăm caii însetaţi şi să umpleam butoaiele cu apă, pentru ca în zori să putem face legători pentru snopii de grâu, clădiţi apoi cu migală în căi mici, după care ajungeau lângă drumul pietruit de lângă cazemate, unde aşteptau în stoguri uriaşe multe zile de vară dogoritoare ca să fie treieraţi cu batozele. L-am văzut atunci plimbându-se singur și gânditor pe lângă o cazemată şi l-am întrebat dacă îi era dor de vre-un nou război. Ce ştii tu, mă copchile, cât de

[263] Mat.13, 43

nebănuite sunt cărările domnului, ce ştii tu mă cum prăvale dracul ceasul rău peste tine uneori când nici nu te aştepţi, că doară nu crezi că mă preumblu pe aici Teleleu-Tănase, fără nici un rost, ia zi tu vericole, am eu o figură aşa de tolomac, care tot calc în strâchini şi vând vaca pe o pungă? Păi află de la mine vere, că pe aici, cam prin anii cumpliţi dintre 1955-1957, ţăranii noştri au dovedit că sunt puţin mai isteţi decât mădularele puterii comuniste, care a vrut, mă, să ne ia tăt grâul din acea vară, nene, să ne lase muritori de foame.

Păi tocmai când ne uitam peste ţolurile de lângă batoze, să vedem cam ce recoltă aveam fiecare, numai ce auzim un şir de camioane zumzăind prin câmpie, pline, dragul tatii, de to'a'şi cu ciomege şi butelci de băutură, care se îndreptau plini de elan patriotic, tocmai să ne ia grâul necesar marii uniuni ruseşti prietene, ca răsplată pentru că ne „eliberase" ocupându-ne şi ciuntind şi ţara, dacă tot veniseră pe la noi. Am intrat întâi în apa bălţii tăţi, chipurile să scoatem coşurile cu peşte, dar doream să vedem cam ce vor, eram tăţi îmbrăcaţi ca pentru muncă grea, păream nişte cuirasate germane eşuate în Tălăbasca. Au debarcat cântând zgomotos fel de fel de cântece mobilizatoare, simţeam în gât o greaţă profundă şi pe care nu o mai puteam deloc stăpâni, erau mulţi şi nu-i puteam învinge cu femeile şi copii pe lângă noi, aşa că le-am propus un guleai cu vinul adus de noi, mai bun ca puşoarca lor.

De ce borăşti mă țărănoiule, pui de burghezoi borțos și cu cefoiul lat cât de bivol, ai mâncat găini prea grase ori curcani chiaburești, sau purceluși capitaliști pe care i-ai pus ieri să se cocoaţe tocmai pe jar? Mi-e cam rău tovărăşele, dar vinul îl aduc repede, aşa cum am promis, că un pic de chef cu tătă lumea asta ne-o prinde bine la toţi, după atâta muncă istovitoare la seceră. Ciomegile sau aruncat în văzduh de bucuria acestei păci neaşteptate, câţiva dintre noi, cu mine în frunte, ne-am îndreptat apoi călări înspre sat, am alertat toată suflarea făcând un plan, am amestecat vinul roşu catran cu alcool rafinat de 90º şi pelin de mai, apoi am revenit la to'a'şii mei care tocmai cântau ceva mai voioşi cântecul socialist „Bandiera rosa" (Avanti populo, alla riscossa/Bandiera rossa, bandiera rossa/Avanti populo, alla riscossa/Bandiera rossa la trionferá/Bandiera rossa la trionferá... /Evviva il comunismo e la libertà./Degli sfruttati l'immensa schiera/La pura innalzi, rossa bandiera./O proletari, alla riscossa/ Bandiera rossa trionferà…/Il frutto del lavoro a chi lavora andrà./Dai campi al mare, alla miniera,/ All'officina, chi soffre e spera,/Sia pronto, è l'ora della riscossa./Bandiera rossa trionferà…/ Soltanto il comunismo è vera libertà./Non

più nemici, non più frontiere:/ Sono i confini rosse bandiere./O comunisti, alla riscossa,/ Bandiera rossa trionferà…).

Paştele şi grijania mamii lor azi de porci cu izmene roşii pe buci, că până şi căcăcioşii ăştia de macaronari, să vezi tu drăcie, după ce ne-au lăsat singuri în faţa popoarelor barbare, ei tulind-o fără ruşine cu tăt aurul dacic la Roma lor prea dezdrăbălată, după ce ne-au lăsat aici descoperiţi în Cotul Donului, în faţa puhoiului rusesc, fugind prin nămolulul la gât, ca nişte fricoşi şi laşi, de s-a întâmplat măi prăpădul care-l ştii şi-au murit divizii române întregi în îngheţul stepei calmude, după ce ne-au frecat la cap cu tot comunismul lor de operetă, după ce i-am primit apoi de milă pe aici, la noi, să muncească, iertându-le ticăloşia ocupaţiei şi spolierii, le-am dat pământ să nu moară de foame pe la noi, azi ne-njură de mama focului, că cică noi le tulburăm bunăstarea şi capitalismul, broscari lăudăroşi şi fricoşi ca iepurii ce se află, pui de vipere prăpădite!

Petrecerea a durat cam toată noaptea, o noapte neagră ca smoala şi spre dimineaţă au urcat, beţi praf, ca sacii în maşini, apoi au pornit spre Galaţi, urmaţi de maşinile pline de grâu, luat încă de ziua de pe ţolurile noastre. Îngânau în aburii alcolului de băbească Avanti populo, alla riscossa/ Bandiera rossa, bandiera rossa/Avanti populo, alla riscossa…

Strada Domnească și vederea parcului (Municipal, astăzi Eminescu) în anul 1903. Ilustrata în partea ei stângă ne relevă hotelul Metropol în toată grandoarea lui. Observați însă că acolo unde ar trebui să vedem, în stânga imaginii, strada Fraternității vedem o intrare într-un fel de curte interioară. Acest lucru dezvoltă două presupuneri: prima ar fi că legătura cu strada Mavramol se făcea prin strada Antachi, actuala stradă Lupeni, iar cea de-a doua ar fi că pe aici se ajungea la sala Alcazar, viitorul teatru.

Paştele mamii lor de gângănii puturoase de bălegar împuţit! Peste câteva zile satul s-a umplut tăt de organe, cică a avut loc un mic sabotaj, maşinile cu grâu au ajuns aproape goale, ne-au arestat pe câţiva, care am stat câteva luni de zile la zarcă, pe Traian. Dar nimeni nu a vorbit, deşi ne-au bătut cu vâna de bou până la sânge, ţâcă, aşa că în pragul iernii am venit tăţi acasă. A nins mult în acea iarnă de pomină, însă în mod ciudat oamenii pescuiau spre seară la copcă în stuful înalt și plin de florile uscate, pline de semințe, din Tălăbasca, dar noi de fapt ne căram fiecare, sub perdeaua nopţii negre care tocmai venea, recolta de grâu a verii, ascunsă bine, cu ocazia sabotajului, în cazematele în care fusese cărat cu găleata şi acoperit cu pământ.

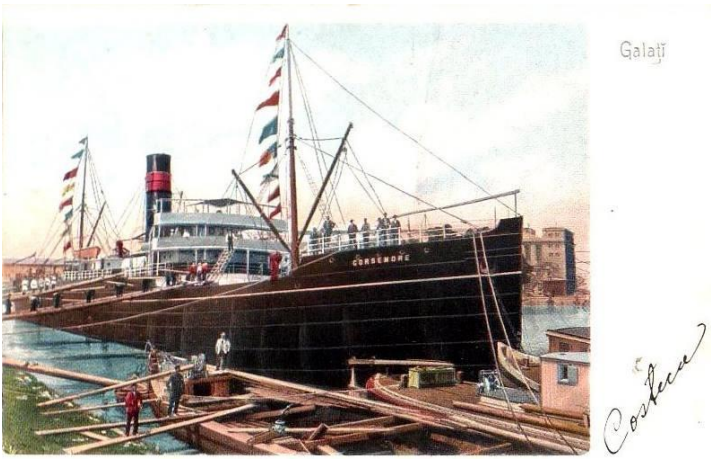

Vas în portul Galați, o litografie rarisimă.Sursa: magazinul Tdm.

Ăsta este vinul pe care eşti câteodată obligat să-l sorbi din cupa vieţii, vere, după cum, să ştii, că nu din fiecare cazemată se trage cu mitraliera şi de aceea mă plimb io aşe liniştit şi cu gânduri bune printre ele, că mă gândesc uneori aşe, bine şi patriotic, cre'că ne-o lumina odată ăl de sus, aşa că poate nu le-o distruge nimeni sireacele, că doară nouă ele rău nu ne-a făcut, mă, şi to'a'şi încă mai avem pitiţi prin capitalismul aista nou şi cam prea sălbatec, cine poate şti, ce crezi, când o mai fi pe malul lacului Tălăbasca vre-un guleai, tocmai în abrazura cazematelor, pe care le pegătisem noi to'a'şilor noştri vecini,pentru o altfel de chermeză?! Tat-tu mi-a cetit un mare poet rus, care cică spunea aşa: „Sorbi cupa vieţii. Dar când sorbi,/Pe dalbele-i chenare,/Din ochii-nchişi, din ochii orbi,/Curg lacrimile-amare./Când de pe ochi, pe-al morţii prag/ Smulgi ultima năframă,/Vezi că şi ce a

fost mai drag/Ca vălul se destramă./Şi că în golu-i aurit/Din cupa cea măiastră/Doar visul nostru l-am sorbit-/Ea, nu era a noastră."[264] Iar altul, Lawrence Durell spunea:„...ce sărăcită ar fi imaginaţia omului dacă lucrurile ar fi întotdeauna ce par..."

Piaţa Pescăriei de pe strada Portului. Astăzi asemenea imagine pare una de necrezut, astăzi în gura deltei nu mai este peşte şi este foarte trist.

Nu prea era sau nu părea deloc impresionat veteranul de mascarada zileleor alea, când fundul plin de putoare devenise cap, căci el era un oştean model care îmbătrânise în fel de fel de tranşee, ce dracu, doar plecase pe frunt „ca volintir, vere", şi acolo învăţase că orice miracol durează cât este necesar, iar mai târziu, în plin avânt revoluţionar, a aflat iar că de când cu motorizarea asta dezlănţuită, orice miracol durează cel mult trei zile, aşa că aştepta aşa şi el aşa, plin de speranţă. Vărul tatii, din ramura Udrea a familiei, după bunica, acest moş Alecu Biţu, era un unicat în familie, prin detaşarea neverosimilă cu care trata detaşat orice fapt de viaţă, care părea important altora. Distanţa de vreo zece ani, în plus faţă de tata, însurătoarea, nu se simţea deloc în comportamentul lui, ba chiar erai tentat să crezi că, omul ăsta a înbătrânit tot copil şi nimic nu părea să-l fi afectat vreodată. Tata îmi povestea că, în copilărie, petreceau săptămâni întregi, păzind şi îngrijind via nobilă şi căţărându-se împreună, prin toate cuiubarele păsărilor de tot felul, sau punând laţuri la sticleţi. Într-o zi Alecu avu năstruşnica ideie să-i ceară bunicului meu o puşcă bună, ca să nu fie călcaţi de tăţi lupchii pădurii noaptea.

[264] Mihail Iurevici Lermontov, *Cupa vieţii*.

Crezându-i copii fricoşi bunicul le-a adus un Z.B.[265] mai vechi, model 1924, precum şi o ladă mare de cartuşe.

Casa Comunității Italiene din Galați, aflată încă în construcție. Magazinul Tdm.

Toţii pepenii mari de sămânţă au fost urcaţi, în zilele următoare, între crecile largi și crăcănate ale salcâmilor mari, din marginea bostănăriei noastre şi sfârtecaţi de tirul înverşunat şi neobosit al vajnicilor trăgători care miroseau acum praful de puşcă risipit în aerul dimineții. Când a venit bunicul şi a văzut minunea vitejii lor ostăşeşti, i-a fugărit călare o zi întreagă de vară şi au scăpat de furia lui numai după ce au trecut Siretul înot, lăsându-se scurşi de curenţi sub sălciile mari, pletoase şi dese, care i-au primit îngăduitoare, adăpostindu-i de furia lui oarbă. La vreo 25 de ani de viaţă ai lui Alecu Biţu cel năzdrăvan s-a însurat cu o frumuseţe de fată săracă, Catinca, care-l acceptase de bărbat şi chiar îl iubea, tocmai pentru sufletul lui de copil, ba i-a şi dăruit copii frumoşi.

[265] Puşca de bază a infanteriei în primul război, produsă de compania cehoslovacă Zbrojovka Brno, numită puşca cehoslovacă VZ-24 (ZB). In mare măsură puşca de 7,92mm ZB se aseamănă cu puşca nemţească de 7,92mm Mauser K98, dar existau şi unele diferenţe. ZB-ul de 7,92mm este şi acum o armă excelentă. Puşca ZB de 7,92mm a avut un rol important în viaţa ostaşului român începând cu anii 1930 şi până la finele anilor 1950.

Și iată, într-o fotografie rară „Institutul de cultură italiană” din strada Gării în anul 1940 sau „La Casa degli Italiani „Dante Alighieri”, situată pe Aleea Florilor, derivată din str. Gării, lângă Școala gimnazială nr. 21.

Într-o seară de vară, neagră ca pana corbului, tata, neavând de lucru şi vrând să-i testeze inteligenţa, ca şi ataşamentul faţă de Catinca lui cea foarte frumoasă, îi spuse aşa, într-o doară: măi Alecule, mă, tu de ce dracu te-ai mai însurat oare aşa nătâng, dacă stai noaptea aici cu mine şi mă sforăi vârtos, în loc să te duci acasă, la nevastă-ta? A? Ce spui tu măi vere, dar aicea ce… doar este bine şi frumos, este răcoare noaptea şi cântă aşa de frumos privighetoarea!?... Ce faptă rea am făcut eu, te-am supărat cu ceva, vere? Faţa lui însă era cuprinsă de o mirare reală, poate că şi de o uşoară bosumflare copilărească, se simţea cam izgonit… Păi, cum să-ţi spun eu ţie, măi vere Alecule, femeia asta a ta este făcută să fie iubită, mă, mai ales noaptea de vară, că sunt sperioase femeile foarte tare, în toată Moldova noastră, dar mai dihai pe aici, pe la noi mă… aşa trebuie odată şi odată să ştii, ori tu văd că nici nu-ţi pasă vere, umbli teleleu ca-n vremea când încă mai copilăreai printre arinii luncii Siretului.

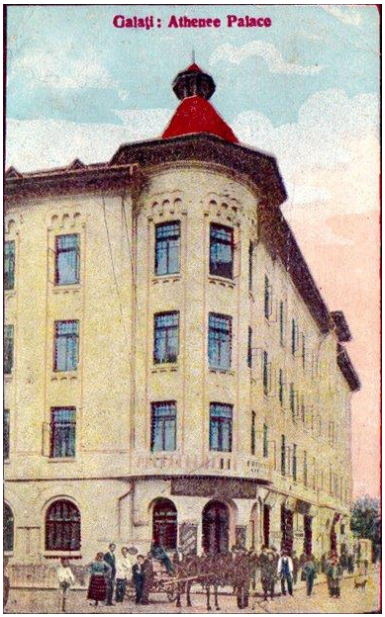

Hotelul Athenee Palace de pe strada Fraternității. Carte poștală ilustrată, circulată în anul 1926. Hotelul Athenee Palace se numea în ultimii ani Neptun și era pe același trotuar, în continuarea Băncii Naționale. Colțul clădirii cu hotelul Neptun dădea spre strada Ion Creangă (Sf. Nicolae). Restaurantul Continental de astăzi are o latură spre strada Ion Creangă. Deci aceste două clădiri erau vis à vis una de alta. La parterul hotelului colț cu strada Sf. Nicolae, actuala Ion Creangă, era un Coafor și cosmetică. Cum se dădea colțul la dreapta, pe strada Ion Creangă, se afla casa doctorului Froiman, medic specialist în dermato-venerice. Casa era una întunecată, cu grădină. Era un personaj pitoresc și foarte comunicativ. Cabinetul lui era în casa lui. Consultații dădea doar dimineața. Căutând pe internet am dat peste o carte interesantă, care amintește de doctor la paginile 87-90. Nu sunt prea măgulitoare amintirile autorului despre doctor. Cartea are și informații multe despre satul Frumușița, care este lângă Galați.

Nu simţi, mă, chiar deloc mirosul aţâţător de coapsă şi sân tare, de femeie tânără şi nărăvaşă, erai bun de eunuc la seraiul sultanului, făceai carieră şi clăbuci printre atâtea cadâne, care-ţi tăiau răsuflarea de frumoase şi doritoare de bărbat ce erau, poate te foloseau odaliscele pe tine în loc de pernă când le giugiulea sultanul, obosit de atâtea războaie duse toate pe arşiţă şi fierbinţeala nisipurilor sau pe a trupurilor femeilor tinere şi neostoite de soldaţii plecaţi la oaste!

Se vede treaba că vecinul tău parşiv, tarasul ăla deşirat şi leneş de Zgubină, o să-ţi cam ţină locul la Catinca deseară, înţelegi tu măi nătăfleţule?!... O spaimă instantanee îi ilumină în noapte chipul creol. Măăăi taci? Măăăă… să ştii că aşa o fi măi vere, se poate mă şi pacostea asta, tiii…tu-i cerii măsii de treabă. Iaca la trăsnaia asta nu m-am gândit deloc! Păi să te gândeşti, mă curule, pentru ce dracu

ai cap! Măăăi taci? Ce spui tu, mă? Tiiiii… tu-i cerii măsi de treabă încurcată a lui Scaraoţchi cel viclean, iaca necazul cum dă peste om, ca să vezi tu, vere dragă! Păi măi michiduţă, mă, păi tu te pui cu nentu'Alecu, mă gaie, tu-ţi cerii mătii de încornorat scârbos, cu coada răpănoasă şi năpârlită, neastâmpărat şi hulpav de diavol ce eşti, nu mai ai ce face pe lângă cazanele tăle cu smoală, mă?

Sări iute în picioare, prinse din goană, chiar de coamă, iapa lui preferată, Veta, sări călare în greabănul iepei docile şi care cunoştea năravurile copilăroasde şi nevinovate ale stăpânului, apoi dispăru repede ca o nălucă, în noaptea în care se mai auzea doar galopul zorit al Vetei. Rămas atunci singur, în catranul nopţii fără lună şi lângă lupii flămânzi ai pădurii, tata se culcă alături de câinele Lăbuş, desmierdat numai de pârâitul mărunt şi discret al ierbii roase de caii cei veşnic nesătui… Către dimineaţă, pe la ultimul cântat al cocoşilor nadoleni, auzi zgomotul calului care-şi purta preţioasa sa povară în spate, nimeni altul decât Alecu Biţu, o povară povârnită pe crupa calului şi care fluiera cu pălăria trasă pe ochi, absent şi distrat de jocul de dimineaţă al vrăbiilor, de prin lăstărişul pădurii… Ei cum îi măi Alecule, ce-ai făcut acasă?

Sigiliu din perioada 1890-1900 Galatz Verona Fiu. În anul 1889 pe strada Dogăriei se deschide o casă de comerț, sub firma „Giuseppe G. Verona și Isidor Schleicher" și care se ocupa de afaceri de „expedițiune, comision și agentură" a tot felul de mărfuri. În anul 1908 apare mențiunea într-un anuar local despre firma „G.G. Verona fiu, furnizori și antreprenori".

S-a bucurat Catinca când te-a văzut? Păi… mai nimic măi vere, am stat la pândă toată noaptea la geamul casei mele, de sub caisul nostru cel mare, dar nimic… Nici vorbă de Zgubină, măi vere, iar Catrina mea dormea tun, dezvelită cât patul, cu cămaşa mototolită sub ea, de i se vedeau toate celea la lumina zorilor, dar… era singură şi părea foarte liniştită. Şi să ştii tu Costine că nu părea speriată deloc, mititica de ea, eram chiar îngrijorat şi pornit să-i descânt de deochi, mă, dar n-a fost nevoie s-o duc la vreo babă, meşteră la vrăji! Dormea

destul de liniştită şi cocoşii noştri deabia zgâriau liniştea nopţii cu un cucurigu mai şters şi adormit.

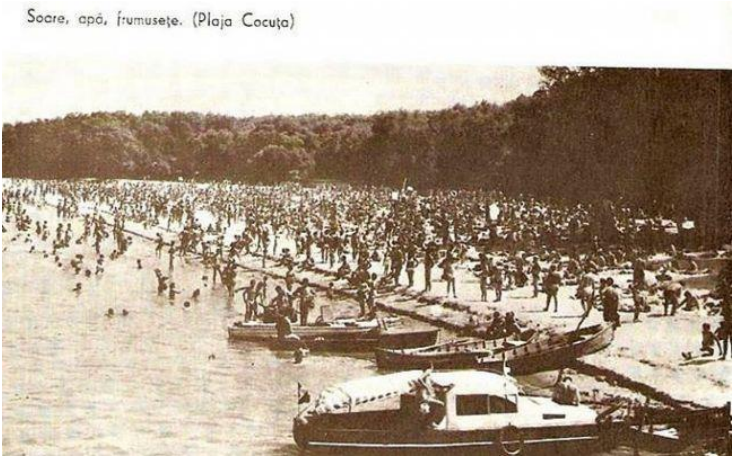

La începuturile ei, acum un secol şi jumătate, cocheta plajă Cocuța a fost martora obiceiurilor cele mai îndrăzneţe, importate din vest de către bogătaşii secolului al XIX-lea. Promovată insistent în perioada comunistă, plaja a ajuns acum un paradis mizer şi uitat. La începuturile ei, cam între Revoluţia paşoptistă şi Războiul de Independenţă, plaja de peste fluviu (este pe malul tulcean, chiar în faţa Galaţiului) era cunoscută doar de pescarii lipoveni, care o numeau „Soreaua", deoarece acolo obişnuiau să-şi lase năvoadele la uscat.
Prima iniţiativă de amenajare a plajei (pe atunci i se spunea „Insula", căci chiar există o mică insulă la sud de ea) a avut loc chiar în 1938, când, potrivit unui document emis de comuna IC Brătianu şi păstrat la Arhivele Statului, s-a cerut „înfiinţarea unei cherhanale cu loc de gătit peştele pentru muşterii". Faptul că vadul distracţiei prinsese contur este confirmat, în anul 1938, de un document oficial prin care Administraţia Brăila (care avea în responsabilitate zona pe atunci) dă în proprietatea localităţii I.C. Brătianu terenul de 56 de hectare pe care se află „Plaja Insula şi vecinătăţile ei, în vederea folosirii pentru scopul de agrement, păşunat şi pentru strângerea nuielelor pentru întărirea digului".

Consternat de povestea incredibilă şi de tot hazul, izbucnind în hohote de râs până îi dăduse lacrimile şi-l apucă tusea, tata îl întrebă, cu ochii căscaţi a mirare: mă, Alecule, mă, tu chiar eşti prost sau te faci? Cum mă, asta ai făcut tu toată noaptea scurtă de vară, doar ai pândit-o pe Catrina, atâta mă? Da ce dracu trebuia să mai fac, măi vere?

Că nu se vedea nici o mişcare prin curte, nici pe la mine, nici la amărâtul ăla bleg de Zgubină şi m-am gândit că-i obosită, s-o las să doarmă sărăcuţa! Cum mă tolomacule, mă neputinciosule, mă, îţi retrag urgent gradul de rudenie cu mine, să ştii, nătăfleţule, cum de nu te-ai dus şi tu lângă ea s-o iubeşti, măcar să o

dezmierzi puţin, mă, hârleţ cleamp ce eşti, pămătuf uscat şi ros de molii şi carii ce te afli?!...

Prost care eşti tu, sictir de-aici, pleacă, hai sictir ziceam… Du-te şi mai curăţă ceva cartofi, că nu eşti bun de nimic.Că e femeie frumoasă prăpăditule şi de-abia v-aţi însurat de o lună şi ceva, sterpătură uscată, ce naiba mă, eşti neghiob de-a binelea, ori o-i fi hadâmb sau scapete, ce mă lălâule căcăcios, ori eşti castrat şi nu am observat eu sau eşti scopit şi moale de vână? Scărpinându-se buimac în creştetul capului cam ţuguiat, cu degetul arătător, cât un ciomag de salcâm noduros şi răsucit, după un răstimp acesta descoperi minunea: tiiii… tu-i cerii măsii de treabă, vere, deseară o să o fac eu şi pe asta, la care nu m-am gândit, recunosc, să ştii însă că o fac, dacă zici că-i aşa musai nu mai aştept deloc, chiar dacă-i obosită mă, adicătelea să n-o mai las deloc şi pace nici măcar atuncea!

Păi măi vere Alecule, o-i fi vrând tu multe să faci pe faţa pământului ăsta, mă, dar odată vede naşul puţa finii. Pricepe şi tu odată, atunci la scăldătoarea botezului molâule, prima şi ultima dată, ca şi tine mă, că dacă acum ai fost prost bâtă, asta e mă, deseară însă să ştii că avem treabă, trebuie să întoarcem toate brazdele de fâneaţă, că se încing, mucegăiesc şi se strică, iar mâine vine tatica şi dăm de dracu amândoi. Măăăi taci? Tiiii…, tu-i cerii măsii, mă, tu faci ce faci şi mereu ai dreptate, ce să mai lungim vorba, adu tu iute iabalele alea din căruţă, să ne apucăm de treabă, măi vere, că trece ziua mintenaş şi noaptea-i prea mică ca să terminăm tot ce avem de făcut. Tu-i pământul măsii de treabă, făcută în graba mare… Iar pe Catrina o s-o văd eu azi până la urmă, că-i fată bună şi cuminte, şi Zgubină nu dă deloc, mă, semene c-ar fi speriat-o, căci doară îi arătam eu lui acu cum să se poarte c-o muiere cu bărbat tânăr şi nervos tare, că tu ştii doar că-s mai aprig şi fac rău la supărare!...

Păi cine să îndrăznească să se lege de Catrina mea, măi vere, ce, ei nu mă ştiu pe mine, Alecu Biţu? Deschise râzând ochii obosiţi tocmai când trenul fluiera prelung, peste podul care traversează Călmăţuiul, un firicel de pârâiaș subţire de apă, împeticindu-se șovăitoare pe lângă dealul Gerului şi care are un meandru, care trece prin poala de vest a Vladimireştilor, numit lacul Tălăbasca, pe care-l traverseză numai când apa trece de cotele de inundație, atunci ajungând în Siret. În marginea pădurii mari de salcâmi, care fixează dunele mari de nisip de aici, un ţiuit ascuţit al frânelor îl scoase brusc din acea toropeală în care tocmai abia se instalase, iar conductorul mustăcios şi bătrân, ciocănind cu cleştele în uşile vagonului, striga profesional și uşor răguşit: urmează gaaara Hanu Conahiiiiii, Hanu Conachiiii leatule…

Gata cu somnul camarade. Urmează gara Hanu Conachiiii, leatuleee… Era deja noaptea cam târziu, poate spre miezul ei. Visase câteva minute că iubea şi că îi recita fetei o strofă pe care o îndrăgea: „E-atâta primăvara-n noi, iubite!/Şi-n toţi fiorii care tremură-n natură,/Şi-n zâmbetul ce-ţi flutură pe gură/Sembrăţişează visurile noastre tăinuite…”[266] A coborât apoi încet pe peronul pietruit cu macadamul mărunt al gării frumoase, a ridicat anevoie raniţa grea în spatele oboist de poverile războiului şi a urmat să desluşească încet drumul cam desfundat de ploile căzute o săptămână necontenit, drum gloduros şi care şerpuia prin spatele gării, spre Fundeniul natal, mergând pe lângă „Crucea lui Fătu”, pe latura lui cea mai uscată, apoi o coti la dreapta, spre pădurea care era de-acum foarte aproape.

Strada Codreanu şi istoria ei aşa de frumoasă şi de notabilă pentru Galaţi.

Oboseala începea să se simtă mai accentuat, paşii tatii erau mai rari şi uşor mai nesiguri, iar gândurile năvăleau mereu din toate părţile, o frescă largă a vieţii lui parcă se etala pe simeza cerului înstelat şi puncta clipitor toate bucuriile sau tristeţile de care avusese în voie parte până acum. Când şi când, cupris de automatismul tranşeelor, făcea instinctiv gestul de a se adăposti sub cea mai mică ridicătură de pământ ori trunchi de copac, la cel mai mic zgomot, la cel mai mic foşnet al nopţii.Erau gesturile reflexe căpătate acolo, printre smârcurile stepei, unde toate greşelile sau comodităţile se plătesc cu viaţa, destul de scump şi de nedorit, căci ele, aceste automatisme de sălbăticiune, îl scăpaseră de multe ori în stepa nesfârşită şi vuind a pustiu de glonţul puştii sau de şenila tancului. Devenise

[266] „*Martie*”, de Otilia Cazimir

brusc om foarte prevăzător, căci ştia acum măsura posibilităţilor unui om, ca şi noianul prea mare de pericole, nedetectabile, ce se ivesc uneori pe toate drumurile rele de noapte ale războiului, îşi ştia limitele lui, peste care nu era bine să treacă.

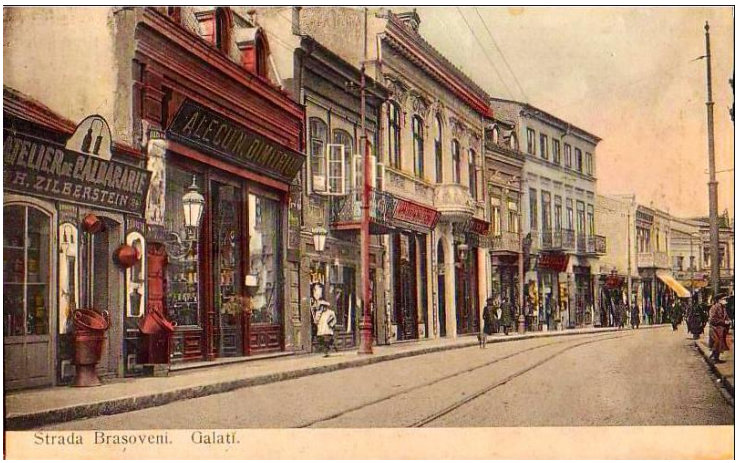

Strada Brașoveni (astăzi dispărută) în anul 1911. Până în anul 1837, acolo era capătul orașului. Deși ilustrata aceasta o s-o mai găsiți în carte am repostat-o ca să lămurim mai bine câteva lucruri încâlcite legate de strada Brașoveni. Observați că în anul 1911 strada avea numai un sens de mers pentru tramvai și acela cred că era sensul Port-P. Regală, confirmat și de o altă ilustrată din aprilie 2011. Într-o altă ilustrată din 1907 strada avea aceeași configurație. O poză a Teatrului Papadopol din 17 ian. 1924 arată două sensuri pe Brașoveni și două tramvaie deja circulau în sensuri diferite. În anul 1881 prin Piaţa Regală treceau liniile de tramvai care legau portul de oraş, precum şi cele şase străzi care plecau din Piaţa Regală: Domnească, Strada Mare, Braşoveni, Brăilei, Independenţei şi Mavramol. Numai strada Speranței a avut sens dublu la tramvaie, ceea ce duce la concluzia că Teatrul Papadopol era totuși pe strada Speranței, iar strada Speranței se ramifica din Brașoveni.

Era un drum lung de opt kilometri, înalt cam la două staturi de om, flancat cu şanţuri adânci pe ambele părţi şi de şirurile înalte şi compacte de salcâmi uriaşi, care tocmai înfloriseră abundent, printre care se mai vedeau şi abrazurile cazematelor sure, de pe linia de fortificaţie Focşani-Nămoloasa, aceste forturi care n-au fost folosite niciodată în război. De la Brăila până lângă Nămoloasa, aşa cum arată harta şi chiar numele acestuia din urmă, câmpurile malului drept al Siretului erau de veacuri mlăştinoase, sau uneori presărate cu multe ridicături din pământ clisos şi sărat.Primăvara şi Siretul, şi Dunărea, reînprospătau din belşug, prin inundaţii succesive şi generoase, rezerva de apă puturoasă şi periculoasă a acestor smârcuri,din lunca Siretului şi a Dunării, în care dacă chiar făceai cumva

imprudenţa să întri fără călăuză, cu o căruţă ţărănească sau altă ceva cu oarecare greutate, erai categoric pierdut, nu mai aveai nici cea mai mică şansă să răzbaţi spre drumuri mai sigure şi putrezeai acolo.

Vas încărcat cu cherestea surprins în momentul când rula spre ieșirea din largul Siretului.

De aceia linia acesta de fortificaţii, închidea practic căile de comunicaţii din poala Carpaţilor de curbură şi era o pavăză greu de trecut pentru orice fel de armate, dar pentru artilerie sau tancuri traversarea era o aventură cu sfârşit devastator, ori tocmai acesta era raţionamentul realizării ei. Te înecai sigur fie în apă, fie în nămolul sârcurilor puturoase, presărate cu lintiţă, mătasa broaştei şi târtani de rogoz uscat şi roşcat. Nici un strateg întreg la minte şi care ştia să citească hărţile militare, nu ar fi angajat trupe în mlaştina care le-ar fi pierdut, cuprinse încet, dar sigur, în cleştele nămolului ucigaş. Mirosul salcâmilor răsfiraţi prin câmpie sfinţea cerul şi aerul nopţii, era ulitor de odihnitor, era un balsam nebănuit pentru un soldat, care simţise mereu, până atunci, numai mirosul morţii din tranşee! Era aproape de sat, îl despărţea doar islazul.

Fosta stradă Sfântul Neculai în anul 1918. Piața Aurorei era între actuala Precista și Potcoava, la travers de Școala nr. 26 era și biserica Militară, pe care au dărâmat o prin aniii 1966-1968. Exact pe amplasamentul străzii s-a construit Modernul. Undeva în spatele actualului Winmarkt se poate vedea rămășița fostei străzi Sfântul Nicolae. În stânga era Hotelul Concordia, unde se afla și Editura Anton Papadopol.

Era acolo, undeva de după cortina verde-smălţuit a pădurii, satul lui, era locul acela mic, umbrit acum de întunericul nopţii, în care amintirile îl sfârtecau, aici iubise el pentru prima oară, aici iarba îl cunoştea, foşnetul prietenos al lanurilor de grâu în spic îi spuneau parcă „bine ai venit Costine, acasă, printre noi", pădurea mare din apropiere parcă cânta şi trimetea, în hăul lanului Chirculeasa, o muzică difuză, un murmur al frunzelor agitate, ovale şi mici, de salcâm abia înverzit, stânjenite parcă să nu tulbure miasma mătăsoasă a florilor albe grupate în policadre uriaşe, atârnând frumos și provocator în umbra crengilor. Doar privighetorile cenușii exersau, netulburate cumva de bubuiturile tunurilor, triluri uluitoare, note pe toate tonalităţile, amplificate maiestuos şi profound de ecoul uriaş al nopţii, reluat apoi de foşnetul cuhalmului apropiat din cătină albă şi movă, crescută nesupravegheat în tufe încâlcite şi dese, sau de răchita galbenă-verzuie aplecată sfios spre luciul apei limpezi, de pe malul înalt al Siretului. Traversă îngândurat pădurea întunecată şi odată ajuns în câmpia joasă din locul denumit „la livadă", fostul conac al fraților tecuceni Veron, cu întinse moșii aici, la Folteşti[267], la Nămoloasa, Slobozia Conachi și în preajma Tecuciului,

[267]Acţiunile de devastare ale ţăranilor continuă în această perioadă a anului 1907, locuitorii satului Măstăcani năvălind în satul Folteşti din judeţul Covurlui. Aici ei au devastat casa proprietarului Petre Veron, însă intervenţia armată a făcut ca răsculaţii să se retragă.

Car cu boi în Galațiul anului 1926.

Erau cei care aveau conacul de lângă lacul Viuşoara, un lan întins de lucernă deasă, crescută bine, de un verde-întunecat, abia observă ceva ca un luciu de apă clipocindă. Şi-a dat seama că apa Siretului inundase „valea de la cei trei plopi", lângă care bunicul avea via nobilă, cernută graţios în poala codrului vechi de salcâmi groși, vie ai cărui struguri mi-au fermecat toamnele copilăriei mele grăbite, cam vreo cinci hectare de nisip, răsfirate rar, pe grindul din marginea pădurii.

Plopii uriași, acei care mărgineau drumul spre gară, cam la mijlocul lui, erau reperul călătorilor cel mai căutat de toţi şi uşor de observat, care ne orienta cel mai bine în vastitatea câmpiei dintre vii şi cele trei lanuri, care se tot strecurau şirete sub poala orizontului, cultivate cu porumb american sau grâu tare Arnăut, plopi care fuseseră de multe ori despicaţi de fulgere, desfrunziţi de grindinile ploilor rapide, iscate toate aproape din senin, ivite din arşiţa cumplită a verii.

Sub ei, încercând poate să-şi găsească adăpost de iureşul grindinei, sau de ploile care cădeau vara în cascadă, cu găleata, peste troscotul viguros şi aliorul des și înflorit al islazului, muriseră cam mulţi oameni, era un loc, fără îndoială, considerat foarte periculos şi adeseori evitat cu grijă. Iar toamna târziu, în zilele mici cu neguri groase şi cam umede, sau în iernile cu furtună haină, haite de lupi însoţeau din desişuri convoaiele de căruţe sau sănii, strecurându-se atenţi printre arbuştii din poala pădurii şi încercând să ajungă neobservaţi până la cuhalmul

burduşit de nămeţi, de lângă cei trei plopi din marginea câmpii, unde să taie astfel drumul prăzii, al cărui miros le gâdila incitant nările.

Caii sforăiau agitaţi, ridicâdu-se de picioarele din faţă şi lovind nervos zăpada cu copitele! Nechezatul lor îndelungat ca şi agitatul copitelor nervoase, înlătura orice dubiu în ce privea prezenţa lupilor în apropiere. Alarma se dădea imediat! Cel din prima căruţă striga cu toată puterea pieptului agitat de primejdie mare: lupii măăăăăăăăă!... Şi îndată convoiul se strâgea ciopor, apropiind căruţile sau săniile într-o formă care să permită apărarea de atacul dezlănţuit al haitei, care era iminent, iar în mâinile oamenilor apăreau rapid furci sau topoare sprintene şi ascuţite ca briciul, cu care nu era de glumit deloc şi care au luat uneori blana sură şi aspră de pe mai multe jivine de acest fel.

O imagine a intersecției străzilor Tecuci cu Traian la care revin pentru a mai adăuga că aici era macazul care ramifica sensul spre strada Traian. Clădirile care se văd au scăpat până acum de dărâmare, însă arată jalnic.

Câţiva oameni se dezbrăcau repede de cojoacele lor groase şi rămâneau îmbrăcaţi doar în bundiţele strânse pe corp, care nu-i mai stânjeneau deloc în mişcări, apoi îşi îndesau în brâul de lână o secure cu coada foarte lungă, din lemn de salcâm tare ca fierul, făcută din inima lemnului de salcâm de grădină, după ce fusese atent uscată câţiva ani buni. Ceilalţi bărbaţi încălecau şi rămâneau la paza fortificaţiei construite aşa în grabă, adăpostind copiii, bătrânii şi femeile sub coviltirul din nuiele împletite al căruţelor, căptuşit cu aşternuturi groase de lână, fiind atenţi la orice năvală a haitei, condusă întotdeauna de femela dominantă, cea care urlă sfâşietor şi fioros în viforniţa iernii şi strângea haita pentru atac. Călăreţi

vânjoşi deshămau iute câţiva dintre caii puternici şi încercaţi, apoi se aruncau grăbiţi în spatele lor, toți înarmaţi cu periculoasele lor arme şi se înşirau sălbatec, într-un galop nebun, după unul dintre lupi, încercând să-l ucidă, pentru că din acel moment haita avea ce mânca și se debarasa de prima lor țintă.

Portul Galaţi

Era o încrâncenare cam greu de povestit şi poate şi mai greu de înţeles, pentru cineva care n-a cunoscut singur niciodată, sau pe viu, o astfel de înfruntare a omului cu toate stihiile lumii, însă puteți să fiți siguri că riscurile erau dintre cele mai mari și acei care și le asumau le cunoșteau. Atunci înţelegi de unde poate dezvolta câteodată un om obişnuit o sălbatecă ferocitate, care descumpăneşte şi pe cei mai încercaţi prădători ai stepei, care sunt haitele de lupi flămânzi. Moartea, care pluteşte în preajma ta, te ajută aşa să înţelegi că nu există al sprijin atunci de luat în seamă în afară de curajul, priceperea şi cumpătarea proprie. Atunci cel care ratează, om sau jivină, este eliminat imediat de pe scena lumii. Aşadar atunci se joacă un singur joc, doar cel al supraveţuirii, cu un singur câştigător, joc specific selecţiei naturale. Toate hotărârile se iau în deplină linişte şi cât se poate de rapid, nimeni nu are voie să rateze, ţinând însă cont de toate experienţele lumii în domeniu, iar surpriza pe care i-o oferi adversarului ţine atunci sigur numai de cât de sprinten eşti tu atunci la minte şi poate petcetlui definitiv soarta confruntării.

Casa Negoescu în prim plan, în dreapta se observă parțial Casa Helder și în fundal se distinge chiar și Palatul Simion Gheorghiu. În stânga imaginii era Magazinul de mode David și Solomon.

Suntem nevoiți, cetitorule dragă, să secționăm povestirea aceasta pentru a da posibilitatea editurii să învelească gândurile mele între coperțile volumului IX, pentru care tu, care ești singur între lumile din cuprinsul lui, o să depui tot efortul să înțelegi ce mesaj a vrut autorul cărții ca să lase posterității și astfel să-ți îmbogățească puțintel și ție cunoștințele despre viața poporului acesta de pe granița de sud a Moldovei. Pentru că deși suntem considerați drept un popor mic și destinat a produce mâncare și bogăție doar pentru alții noi am continuat să trăim bucuriile și greutățile vieții grănițuiți sever de datinile strămbunilor noștri cu toate acele obiceiuri și învățăminte care ne-au călcat ca popor de atâtea și atâtea ori, astfel că existăm și continuăm să iubim.

Îmi revine (din nou) plăcerea de a netezi calea unei noi contribuții istoriografice către cititor, prin însăilarea unor gânduri de apreciere despre autor şi despre lucrarea sa, una absolut excepțională şi care este şi o premieră națională a unui interesant mod de a se scrie istorie. Totuşi, mai au nevoie oare de prezentare Săndel Dumitru şi Galații aşa şi-l aminteşte? Dacă notorietatea autorului mă scuteşte de vreo încercare de prezentare biografică, în schimb unele puseuri (auto)genealogice, presărate iscusit în paginile lucrării, vor permite lectorului accesul într-o familie cu totul şi cu totul specială care, între altele, îşi va fi adus cu prisosință aportul notoriu la desăvârşirea idealului național, inclusiv prin jertfa supremă. Din această realitate rezidă accentele mai severe ale autorului la adresa unor „patrioți de birou" pe care îi surprinde în „amintirile" sale... Mereu îşi priveşte admirativ bunica într-un frumos tablou de epocă al unui reputat pictor, o emblemă nobilă a unei familii distinse, „boieroaica" frumoasă şi plină de har, care a condus, cu mână de fier, destinul familiei autorului. Autorul, un intelectual de cea mai bună factură, este cel care-şi toarce frumoasa sa poveste la gura sobei sale de teracotă albă, de casă nobiliară, care-i încălzeşte discret nopțile de iarnă asprite de Crivăț. Întinderea „monumentală" a demersului lui (pe care în acest moment pot doar să o speculez, dat fiind că, aşa cum îl cunosc, Săndel Dumitru nu va rezista tentației de a creiona alte şi alte „memorii", grație unor înzestrări intelectuale cu totul speciale, deopotrivă native, dar şi dezvoltate printr-o lectură luxuriantă şi documentare neobosită în arhive şi biblioteci europene) este depăşită doar de fluxul de informații pe care îl conține. În lipsa unui racord cronologic sau al unei disocieri tematice scolastice, cititorul este „condamnat" să parcurgă o paletă documentară extinsă, relativă la varii aspecte din trecutul Galațiului: oameni, locuri, monumente, fapte (istorice). Am mai spus-o, stilul acesta de lucru este mai puțin compatibil cu lectorul grăbit, trăitor în secolul vitezei, pe care lipsa unui cuprins judicios întocmit sau a unor elemente ajutătoare (indici de pildă) îl frustrează, atingerea informației pe care o caută supunându-l la preludiul unui bagaj informațional „aprioric". Nu este nici un dubiu, frustrarea va deveni destul de repede curiozitate, iar curiozitatea va deveni cunoştință... Altfel, acesta este stilul pe care Săndel Dumitru, un răzvrătit din corsetul scolastic, l-a impus cititorilor săi, un stil care poate deschide alte orizonturi pentru acei cercetători care o să dorească şi o să îndrăznească să-şi țină „cetitorul" aproape de imensa muncă a cercetătorului şi de febrilitatea trăirilor istoricului. Subliniez că abordarea de acest tip reprezintă o opțiune absolut voluntară a acestui autor, plin de personalitate, o noutate surprinzătoare în lumea sciitorilor clasici de istorie, nicicum lipsa cunoaşterii alcătuirii „academice" a unui demers monografic, scriitorul purtând aureola unei culturi absolut excepționale şi care se remarcă imediat. Rigorile ştiințifice îi sunt bine cunoscute, dar le ocoleşte subtil cu bună ştiință, poate şi din dorința de a nu fi asociat cu „istoricii" zilei, autoproclamați cu un impact minim asupra scoaterii la lumina tiparului a trecutului Galațiului... Acestea fiind spuse, iată că lucrarea de față deja o demonstrează cu prisosință, există o pulsație istoriografică certă în Galați, chiar un câmp fertil de cercetare. Dispariția unui mare istoric, care a fost fără îndoială profesorul Paul Păltănea, nu a lăsat pradă aridității acest câmp, după cum publicarea unei cărți acestea de istorie nu închide cătuşi de puțin proiecțiile altora asupra trecutului, ba din contră, deschide oportunitatea umplerii unor noi şi noi file de vibrație intelectuală majoră... Numaidecât să-i facem autorului o meritată urare: **Auguri maestre, auguri!**

dr. Costin Croitoru

Conferențiar universitar la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Haşdeu" din Cahul,
Cercetător ştiințific gr. II la Centrul de Studii Dunărene al Academiei Române

9 786068 374444